Žiuljeta Benconi

MARIJANA d'ASELNA

III

Romano „Marijana" tęsinys

Žiuljeta Benconi

MARIJANA d'ASELNA

III

VILNIUS * 1994

UDK 840=3
Be 173

Vertė Arvydas Morkūnas

Pirmas skyrius

Pito dukterėčia

Traukiama keturių barkų su irklininkais, šaltą rytą, pranašaujantį greit prasidėsiančią žiemą, "Jūros burtininkė" paliko sausą doką, aplenkė arsenalo bokštus ir kirsdama Aukso Ragą didingai artėjo prie Fanaro laiptų, kad užimtų jai skirtą vietą. Vadovaujami seno škotų meistro, turkų dailidės gerai pasidarbavo, ir laivas su apdairiai nuleistomis naujomis burėmis, iki spindėjimo išblizgintu variu ir švytinčiu raudonmedžiu atrodė kaip naujutėlis. Marijana, stovėdama krantinėje šalia Žolivalio, su išdidžiu džiaugsmu žvelgė į artėjantį prie jos naujam gyvenimui prikeltą Jasono laivą.

Irkluotojai darbavosi sąžiningai, ir netrukus buvo įveikta didesnė dalis atstumo tarp Kasimo pašos doko ir Fanaro. Amerikiečių brigas jo vėliava sultonienės įsakymu buvo pakeista vėliava su Sant'Anos herbu, siekiant išvengti apmaudžių diplomatinių komplikacijų, dabar prisijungs prie miško stiebų netoli kranto ir įsispraus tarp dviejų didelių graikų laivų su išsipūtusiais korpusais; tokia kaimynystė paryškins didžiojo jūros valdovo grakštumą, ir čia laivas kantriai lauks, kol teisėtas šeimininkas vėl ims jam vadovauti.

Tarp Anglijos ir jaunų Jungtinių Amerikos Valstijų brendo konfliktas, istorijoje žinomas kaip antrasis karas dėl nepriklausomybės, ir Nachšidilė, žinodama nepaprastą anglų pasiuntinio sero Stratfordo Keningo budrumą, pasirūpino paskelbti savo pusseserei dovanotam laivui embargą.

Pakankamai sudėtingas manevras, švartuojant brigą prie krantinės bortu, buvo atliktas palydint skatinantiems šauksmams. Marijaną ir jos palydovą apsupo didžiulė minia. Žmones priviliojo neįprastas Vakarų laivo atsiradimas tarp graikų ir turkų laivų, kuriems ir buvo skirtas Stambulo krantas, o laivai iš Europos turėjo teisę prisišvartuoti tik priešais, prie Galato laiptų.

Triukšmingą margą minią sudarė jūreiviai ir įvairiausi smulkūs prekybininkai, kurie kasdien gausiai užplūsdavo graikų kvartalo krantinę: vaisių, meduolių, spurgų pardavėjai su savo aprūkusiais katilais, prekeiviai, pardavinėjantys anyžių degtinę ir rozalijų-rožių likerį, vedantį iš proto tenykščius gyventojus, gatvės konditeriai ir klajojantys mėsos pardavėjai, sumišę su įvairaus plauko vietiniais žmonėmis, dieną ir naktį užplūstančiais daugybę uosto tavernų. Ryto oras buvo prisisunkęs malonaus keptos avienos ir karamelės kvapo, ir Marijana pajuto, kad baisiai nori valgyti...

Praėjo jau beveik du mėnesiai nuo to laiko, kai ji sutiko atlikti savo vyro atžvilgiu tai, ką ji ėmė laikyti savo pareiga. Ir nuo tos dienos, tarsi Dangus tik ir laukė šios geros valios ženklo, kad dovanotų jai atleidimą, baisūs negalavimai, kamavę ją nuo nėštumo pradžios, visiškai išnyko. Priešingai, ji ėmė valgyti su tokiu apetitu, kuris kėlė jai nerimą, į ką pavirs jos liemuo po gimdymo.

Aš nebegaliu įsisprausti nė į vieną iš savo suknelių, dejavo ji beveik kiekvieną rytą po tualeto.

Ir neužmiršdavo tragišku tonu pridurti:

Aš tikrai pasidarysiu panaši į Viskonti, darydama užuominą į įspūdingą maršalo Bertjė mylimąją, garsią nepaprastais savo korsetais, kuriuos ji užsisakydavo, kad paslėptų kūno perteklių.

Gerasis Žolivalis ramino ją sakydamas, kad ji niekada neatrodė taip gerai, kad dėl išpaikinto gyvenimo jos oda įgavo lelijos spalvą, kaip tik taip ir buvo, ir kad vyrai, verti šio vardo, teikia pirmenybę minkštam, netgi putniam kūnui, o ne kaulų ryšuliui, kaip to dažnai reikalauja mada.

Be to, jeigu mes pagaliau vyksime į Ameriką, jūs daug savaičių praleisite jūroje ir tapsite liekna ir lanksti, kaip perkarusi katė, jeigu jums tai patinka.

Marijanai iš tiesų telikdavo tik nusišypsoti, atsidusti, numesti Lerua kūrinius ir pasitenkinti vietine mada, kur kas mažiau rafinuota, bet patogesne būsimai motinai.

Tą momentą vikontas įdėmiai sekė laivo manevrus, kuriems vadovavo Agatos vyras Achmetas; iš jo Nachšidilė nupirko brigą, o jis sutiko nuplukdyti jį iš doko iki inkaravimo vietos.

Turkai puikūs jūreiviai, pasakė Žolivalis. Gaila, kad jie nesiryžta atsisakyti viduramžių ir pradėti statyti šiuolaikinių

laivų, kurie neatrodytų taip, lyg būtų kovęsi prie Lepanto! Teatleidžia man Dievas, jei tai, ką aš matau ten apačioje, ne galera!

Prancūzai nuginklavo paskutinę savo galerą prieš kokius šimtą metų. Nebūkite toks smulkmeniškas, Žolivali. Be to, tai laiko klausimas. Sultonas Machmudas, jei Alachas prailgins jo gyvenimą, yra pasiryžęs įvykdyti radikalias reformas ir vesti savo imperiją pažangos keliu. Bet kol jis nesutramdys janyčarų ir galutinai neprivers nutilti jų prakeiktų virtuvinių katilų, nieko nebus įmanoma padaryti. Jo didenybė, taip pat ir jo motina laukia patogios progos, o kol kas yra apsišarvavę kantrybe, bet tai svarbiausias jų rūpestis...

Nuo to laiko, kai Marijana buvo kunigaikštienės Moruzi viešnia, ji daug kartų lankėsi pas savo karališkąją pusseserę, ir tarp abiejų moterų užsimezgė draugystė, kurią papildė karštas Biuliu chanum prisirišimas; pastaroji taip nieko ir nesuprato, kas įvyko pas Rebeką, tačiau, būdama ištikima valdinė, neuždavė nė vieno klausimo, kadangi jos šeimininkė buvo patenkinta. Tai suteikė Marijanai naudingos informacijos, kurią ji dosniai dalijo vargšui Latūrui-Mobūrui, vis labiau atsiliekančiam nuo įvykių ir neturinčiam galimybės duoti protingą atsakymą imperatoriui apie Rusijos ir Turkijos karo tęsimą.

“Burtininkė” dabar stovėjo prie krantinės, iškilusi viršum savo žemų kaimynų, panaši į jūrų erelį ančių pulke. Ji atrodė tokia puošni ir švari, kad iš Marijanos akių ištryško ašaros ir ji net užmiršo savo begalinį alkį.

Šį rytą pats dangus žadino optimizmą. Kai atvažiuos Jasonas, jis bus toks laimingas galėdamas vėl turėti jam brangų atstatytą laivą, kad tarp jo ir Marijanos susitvenkę debesys savaime išsisklaidys. Truputis ramių pasiaiškinimų, ir viskas susitvarkys, blogi sapnai visiems laikams išnyks. Kunigaikštis gaus taip lauktą įpėdinį, o jo žmona, su imperatoriaus teisininkų pagalba greitai tapusi Marijana d’Aselna, bus laisva ir galės sujungti savo likimą su mylimu žmogumi...

Žinoma, kažkur pasaulyje yra moteris, kuri teisėtai vadinasi Boforo pavarde, bet Marijana ryžtingai gujo iš savo sąmonės jos atminimą. Pilara pasirinko Ispaniją, savo protėvių tėvynę, protėvių, iš kurių ji paveldėjo nežabotą rūstumą ir fanatišką

dievobaimingumą ir dabar ji, be abejo, tramdo savo negailestingas aistras kokio nors vienuolyno tylumoje. Daugiau ji nėra kliūtis. Bet kada gi pasirodys Jasonas?

Per vieną nepaprastai pagarbų ir oficialų "Turchan bėjaus" vizitą pas kunigaikštienę Moruzi Marijana surizikavo prabilti apie Boforą: ji nusistebėjo, kad jis taip ilgai verčia savęs laukti. Tai sakant, jos širdis ėmė smarkiau daužytis taip ji bijojo įskaudinti kunigaikštį, bet klausimas, atrodo, jo nė kiek neužgavo. Jis pažvelgė į jaunąją moterį savo visada ramiomis tamsiai mėlynomis akimis, kurių išraiška buvo tokia neįžvelgiama, kad ji visada pasijusdavo nejaukiai, ir rimtu balsu atsakė:

Nieko nuostabaus. Juk jo žaizdos buvo labai gilios, nes Leitonas paliko jį merdėti srovės nešamoje valtyje, kur jį surado. Be to, po gyvenimo Korfuje jam darė sunkiai pašalinamą poveikį pavojingas rugių skalsių maistas. Vis dėlto asmeninis pašos gydytojas, kuris prižiūri jį, užtikrino mane, kad jis gyvens, bet pasakė, jog sveikata taisysis lėtai. Tačiau būkite rami, jis gerai prižiūrimas.

Pašos gydytojas? nustebusi paklausė Marijana. Kodėl gi jis, jeigu Boforą priglaudė žvejai?

Todėl, kad taip daug geriau jam. Chodža Chasanas šventikas ir mano draugas. Todėl jis slapta prižiūri kapitoną Boforą. Iš Vali pašos rankų amerikietis nebūtų išsprūdęs be solidžios išpirkos. Atsiminkite, kad Vali ir jo tėvas, Janinos paša, kaip, beje ir Egipto paša Machmudas Ali, jau kuris laikas yra savarankiški Portos atžvilgiu ir elgiasi dabar kaip nepriklausomi valdovai; beje, už tai jie kada nors gali sumokėti. Bet, grįždamas prie Jasono Boforo, turiu pasakyti, jog šeši mėnesiai minimalus terminas, kad jis visiškai pasveiktų.

Šeši mėnesiai! Marijana mintyse paskaičiavo. Turint galvoje tai, kad Jasoną surado rugpjūčio pradžioje, jis galės pasirodyti Konstantinopolyje tik žiemą, o galbūt net ir pavasario pradžioje, įskaitant laiką, kurio jam reikės, kad pasiektų Bosforą. Tai reiškė ilgą laukimą, nes spalis dar nesibaigė, bet, antra vertus, slaptas balsas Marijanai kuždėjo, kad taip bus geriau, nes ji turės gimdyti vasario pabaigoje. Dėl to ji galės pasirodyti jam normalios išvaizdos, nes bijojo susitikti akis į akį su Jasonu nukarusiais žandais, panaši į statinę.

Jūs iš tiesų labai neprotinga, gerbiamoji ponia, staiga suskambėjo nepatenkintas balsas, privertęs Marijaną krūptelėti. Čia šalta ir drėgna, o jūs jau gerus tris ketvirčius valandos stovite minioje, kur jums gresia pavojus būti partrenktai. Juk aš patariau jums elgtis kiek įmanoma atsargiau.

Pažadinta iš svajonių, jaunoji moteris pastebėjo, kad Žolivalio daugiau nėra šalia jos. Jis pakilo pas Achmetą į brigo denį, o vietoj jo atsirado vidutinio ūgio vyras, blondinas gražiai pakirptomis žandenomis ir grynai angliškai elegantiškas; jis nepatenkintas žiūrėjo į ją. Ji švelniai nusišypsojo jam ir ištiesė ranką.

Jūs suteikėte man garbę, prižiūrėdamas mane, mano brangusis daktare? Jūs parodėte didžiausią kantrybę, jei jums pavyko susilaikyti nepriekaištavus man ištisus tris ketvirčius valandos.

Aš neprižiūrėjau jūsų, kunigaikštiene, bet visą tą laiką mes buvome čia, ledi Estera ir aš; mes derėjomės su visa armija graikų laivų kapitonų, baisiai plepių, viens už kitą suktesnių, ir aš tikėjausi, jog mes greitai baigsime, kad aš galėčiau nuvežti jus į namus, bet šie žmonės yra įvaldę gražbyliavimo meną geriau, negu Gvinėjos gentys! O dėl ledi Esteros, tai ji gali būti pavyzdys negrų karaliui! Man pritrūko kantrybės, bet ji vis dar ten. Pažiūrėkite į ją: ji dėvi vieną iš draudžiamų kostiumų, kuriuos dievina; ji stovi ant prietilčio su kažkokiu tipu, užsimovusiu nešvarią raudoną kepurę. Galiu prisiekti, kad tokios diskusijos jai teikia malonumą. Jeigu jos draugai iš Londono galėtų tai matyti...

Marijana iš širdies nusijuokė. Dabartinis jos gydytojas anglas daktaras Čarlsas Merionas tapo jos draugu. Kitą dieną po to, kai ji persikėlė Fanare į rūmus, jai pasirodė visai natūralu įsitraukti į savo šeimininkės gyvenimą ir ji pamatė, kad tas gyvenimas labai kosmopolitiškas.

Tačiau politika beveik nedomino kunigaikštienės Moruzi; ji laikė normaliu dalyku priiminėti visokius žmones, į kuriuos kitoje vietoje nebūtų kreipusi dėmesio. Vertindama kurį nors karą arba privatų ginčą, ji nedarė rasinių skirtumų. Jos draugai buvo graikai, turkai, albanai, rusai, valakai, anglai ar prancūzai, tai neturėjo reikšmės! Vienintelis jos reikalavimas patikti jai

ir nebūti nuobodžiam. Už tai ji atsilygindavo dosniu svetingumu ir dovanodavo beatodairišką draugystę, bet jei būdavo apvilta neatleisdavo!

Ir Marijana, Napoleono draugė ir slapta pasiuntinė, jos dėka praktiškai atsidūrė didžiojo Pito dukterėčios glėbyje, Pito, kuris buvo mirtinas visos Prancūzijos ir paties Napoleono priešas; kitais žodžiais, ji atsidūrė Esteros Stenchop glėbyje, ir sukėlė spontanišką ir staigią jos simpatiją.

Be abejo, ledi Estera buvo iškiliausia ir kilniausia moteris iš tų, kurias kada nors pagimdė Anglija. Dėdė, kuriam ji daug metų buvo atrama, mirė, o paskui žuvo sužadėtinis, .generolas Džonas Mūras jis buvo nukautas Ispanijoje, žiauriame mūšyje prie Korunjos; normaliomis aplinkybėmis visa tai būtų palaužę ją ir ji būtų tenkinusis kuklia našlės ir našlaitės padėtimi. Tačiau ledi Estera buvo įpratusi daryti poveikį politikai ir politikams ir būdama trisdešimt ketverių metų amžiaus atsisakė uždaro, slegiančio senmergės gyvenimo Anglijos grafystės glūdumoje.

Ji pasirinko nuotykius ir lygiai p) pusantrų metų, būtent 1810 m. vasario 18 dieną, išsižadėjo gimtosios žemės. Per daug nesitikėdama grįžti, ji išplaukė iš Portsmuto į Rytų šalis, kurių magija visada žadino jos vaizduotę. Bet ji išvyko ne viena: “Jasono” fregata sena Marijanos pažįstama kartu su ja išplaukė visa palyda, kaip ir dera karalienei tremtyje.

Po daugelį mėnesių trukusios kelionės ledi Estera pagaliau pasiekė Konstantinopolį; keliautoją sužavėjo miestas ir jau metus ji buvo čia, priiminėjo aukštuomenės atstovus ir pati lankėsi pas juos, bendravo ir su sultonu; ji plačiai gyveno iš didelės subsidijos, kurią jos širdies draugo Maiklo Bruso tėvas siuntė sūnui, nes ledi Estera, nors ir buvo linkusi į prabangą, neturėjo turto, ir jos elgesys kėlė slaptą nepasitenkinimą Anglijos ambasadoriaus sieloje.

Keningas iš tiesų netrukus ėmė žiūrėti į ledi Esterą kaip į vienuoliktąją Egipto bausmę, o išdidi keliauninkė savo ruožtu nelabai slėpė nuo gražuolio diplomato, kad priskiria jį nuobodžių žmonių kategorijai.

Užtat ji visokiais būdais siekė būti priimta Prancūzijos ambasadoriaus. Baigusi turnė po Rytų šalis, ji iš tiesų labai

norėjo aplankyti Prancūziją (juo labiau kad tai buvo draudžiama anglams) ir asmeniškai įsitikinti, kokių padarinių turėjo imperatoriaus valdymas šalyje, kurioje ką tik baigėsi revoliucija, nuvertusi monarchiją. Ledi Estera manė, kad niekas, išskyrus prancūzų ambasadorių, negalės atverti jai durų į šią nuostabią šalį, todėl ištisus mėnesius visaip stengėsi susitikti su Latūru-Mobūru, o šis, nebeišmanydamas, kaip jos atsikratyti, galiausiai pasirinko savęs įkalinimą. Jis beveik neišeidavo iš savo keisto vienuolyno.

Jo padėtis ir taip jau buvo gana netvirta ir kebli, todėl jis nenorėjo dar labiau jos komplikuoti sukeldamas Napoleono nepasitenkinimą prašymu duoti pasą velionio Čatamo grafo dukterėčiai. Vien pagalvojus apie tai, kaip susirauks imperatoriaus antakiai išgirdus tokį nederamą prašymą, jo kūnas pašiurpdavo.

Šią akimirką nelaimingojo ambasadoriaus kankintoją, ledi Esterą, supo beveik tiek pat žmonių, kiek ir Amerikos brigą. Anglė buvo labai aukšta, dėvėjo keistą, pusiau vyrišką, pusiau moterišką drabužį, kažką panašaus į juodą parandžą, gausiai išsiuvinėtą auksu, todėl galėjo atrodyti kaip garbinga Romos matrona. Bet užuot visiškai susisiautusi šiuo drabužiu, ji atsainiai nusimetė gobtuvą ant pečių ir išdidžiai apnuogino galvą tarsi medalio profilį: puiki nosis, ryškios geidulingos lūpos, o iš viršaus didžiulis balto muslino tiurbanas.

Apsirengusi šitokiais rūbais, kurie jai labai tiko, ji atsikirtinėjo graikų jūreiviui, daug mažesnio ūgio, bet nervingesniam negu ji; atlaidžiai puse lūpų šypsodamasi, ledi Estera kartkartėmis adresuodavo šiam jūreiviui susitaršiusiais plaukais keletą ramių žodžių, tačiau, atrodo, jie kėlė vargšui siaubą.

Linksmai stebėję šią sceną Marijana ir daktaras Merionas pamatė, kaip graikų jūreivis kelis kartus iš eilės karštai persižegnojo, maldaujančiomis akimis ir į viršų pakeltomis rankomis šaukdamasis Dievo pagalbos, nusitraukė kepurę, sviedė ją ant žemės, sumindžiojo, paskui pakėlė ir vėl užsimovė ant galvos. Pagaliau jis, atrodo, atgavo ramybę ir ištiesė abejotino švarumo ranką, kurioje staiga sublizgėjo tikrų tikriausia auksinė moneta.

Na, ką jūs! sudejavo Merionas. Ji susitarė su šiuo piratu...

Dėl ko susitarė? Ir ką reiškia šis barnis, auksinė moneta?

Kad mes netrukus išplauksime, gerbiamoji ponia, ir į pasaulio kraštą! Ledi Estera atsižada savo noro aplankyti Prancūziją, bet atsisako ir praleisti antrą žiemą Konstantinopolyje. Ji sako, kad praeitais metais per daug šalo, ir nutarė keliauti į Egiptą. Be to, kaip jūs matėte, bet kuriuo būdu. Kai jai nepavyko rasti gero krikščioniško laivo, kuris nuplukdytų ją ten, ji kreipėsi į šiuos žmones, panašius į piratus, neturinčius nei gėdos, nei sąžinės...

Na na, daktare, čia jūs klystate! Graikai tokie pat geri krikščionys kaip jūs ir aš. Galbūt truputį skiriasi, bet mažmožiais.

Man tas pat, kas jie! Bėda ta, kad aš pasmerktas tūkstantį kartų mirti pačiame žiemos viduryje baisioje, be jokio komforto škūnoje. Aš verčiau pasirinkčiau turkų šebeką.

Bet tada jūs atsidurtumėte kitatikių laive, - atsakė Marijana; ją pralinksmino tragiškas jos pašnekovo tonas, ir ji paslėpė šypseną aukštoje kailinėje savo gelumbės apsiausto apykaklėje. Tačiau ji tuoj pat sušuko:

Palaukite, brangus drauge, jeigu jūs išplauksite, aš liksiu visai bejėgė! Ką aš darysiu be jūsų patarimų?

Kaip tik tuo aš ir bandau įtikinti ledi Esterą! Aš čia turiu nuostabių klientų, malonių ir mielų; aš ne tik jiems reikalingas, bet ir jie man pačiam labai brangūs. Be to, mano pareiga likti iki jūsų gimdymo. Ir dar, aš nežinau, kaip reaguos kilmingos turkų damos į tokį staigų išvykimą! Aš ypač galvoju apie Kapudan pašos žmoną...

Marijana irgi pagalvojo apie ją ir vėl nuslėpė šypseną, nes rūpesčiai, kuriais daktaras Merionas apgaubė Osmanų jūros laivyno vado žmoną, truputį pralenkė tai, ko reikalauja paprastas mediko dėmesys. Ir kitos damos visiškai pasitikėjo jaunu anglų gydytoju, o jis neslėpė pasitenkinimo, kurį jam teikė saldus čiulbančių paukštyčių bendravimas.

Ką gi jums atsakė ledi Estera?

Merionas gūžtelėjo pečiais.

Nieko... arba beveik nieko. Ji atsisakė išklausyti mane, nes nori vykti į Egiptą, ir tučtuojau.

Kaipgi taip? Aš maniau, kad ji skiria daug dėmesio susitikimui su Latūru-Mobūru! Vadinasi, ji atsisako susitikimo? Nemaniau, kad ji tokia...

Daktaras kostelėjo ir atsargiai apsidairė aplinkui.

Būtent! sušnibždėjo jis. Ji matė jį...

Matė jį? Na, ir naujiena! Bet kur? Kada? Sakykite greičiau! Aš mirštu iš nekantrumo.

Praeitą savaitę Bebeke. Jie susitiko ant Bosforo kranto, netoli mūsų rezidencijos, rūmuose, kurie priklauso vienai jos draugei. Jūsų ambasadorius sutiko slapta atvykti ten, nes ledi Estera prigrasino, kad pasirodys vidury baltos dienos Prancūzijos ambasadoje ir skambins tol, kol atidarys... Tačiau tss! Štai ir ji...

Iš tiesų ledi Stenchop artinosi dideliais žingsniais, ta ryžtinga eisena, kuri leido ledi Plimut išreikšti apgailestavimą, kad moterų nepriima į karaliaus gvardiją. Priėjusi prie jų, ji juokais nusilenkė, paeiliui pridėdama ranką prie krūtinės, lūpų ir kaktos.

Salam aleikum! pasakė ji. Sprendžiant iš veido išraiškos, mūsų brangusis Čarlsas susirūpinęs tuo, kaip perduoti jūsų atjaučiančiai širdžiai visą tą kartėlį, kurio kupina jo paties širdis, mano brangioji Marijana! Ir jūs, be abejo, gailitės jo?

Aš ne jo gailiuosi, Estera, aš savęs gailiuosi. Jis pasakė, kad jūs atimate iš manęs gydytoją ir brangų draugą. Aš jaučiu didelį norą uždainuoti kartu su juo.

Ledi Estera nusijuokė.

Jūs, prancūzai, visada meistriškai mokate kalbėti malonius dalykus su tokia išraiška, lyg sakytumėte šlykštybes, ir priešingai! Bet aš tikiuosi, kad jūs nepasiduodate jo dramatiškiems prasimanymams apie visas nelaimingas būtybes paskutinio atodūsio akimirką, kai jas apims neviltis jam išvažiavus? Tiesa yra ta, kad jis rūpinasi tik absoliučiai sveikomis moterimis ir kad jis kankinsis be madam Tiulin, madam Nenufer, madam Etual žavingų akių... o ką jau kalbėti apie jūsų akis, mano brangute, su visa pagarba, kurios jos vertos...

Staiga ji pakeitė juokaujamą toną ir visai rimtai pasakė:

O kita tiesa mano yra ta, kad man būtinai reikia važiuoti. Juk Merionas pasakojo jums apie mano susitikimą su Latūru-Mobūru?

Jis kaip tik kalbėjo apie tai...

Bet jis nespėjo visko pasakyti, nes atėjau aš... Susitikimas buvo malonus, bet nieko nedavė. Iš ambasadoriaus žodžių aš supratau, kad kelionė pas Bonapartą neįmanoma. Beje, aš žinojau apie tai seniai, bet man buvo malonu terorizuoti puikų žmogų...

Ji užsikirto, apsidairė aplinkui ir suraukė antakius pamačiusi, kad prie jų artinasi du žandarai; jie taip aiškiai klausėsi, ką jos kalba, kad ji sugriebė Marijaną už rankos ir apsimetė, jog jai bloga.

Ar mes negalėsime paplepėti kitoje vietoje? Man reikia kažką pasakyti jums akis į akį...

Jei norite, mes galim grįžti į Moruzi rūmus. Kunigaikštienė dabar savo namuose Arnaviu Koji, ir mes ramiai pasikalbėsime.

Aš niekada nesijaučiu rami graikų namuose. Ten visada prie durų ir rakto skylučių pilna smalsuolių.

Tuomet eime... Aš matau tik vieną tinkamą vietą.

Kokią?

Štai šią, pasakė Marijana ir patraukė draugę prie "Burtininkės". Ten mums niekas nesutrukdys.

"Be to, pridūrė ji mintyse, visai galimas dalykas, kad aš apsilankysiu "savo" laive".

Ji jautė tikrą malonumą, pavartojusi šį savybinį įvardį. Tačiau ji neketino, atėjusi šįryt į uostą, peržengti brigo planšyro. Ji manė, kad Jasono laivas turi laukti neliečiamas grįžtant savo šeimininko, ir tik Jasonas, sudrebinęs denį savo batais, jį vėl, taip sakant, pakrikštytų. Beje, galbūt tai buvo tam tikras vaikiškumas, nes po viso ko "Burtininkė", nupirkta už sultono turtą ir išpirkta Nachšidilės, priklausė Marijanai tiek pat kiek ir Jasonui. Dabar ją apėmė neįveikiamas noras vėl atsidurti ant denio, kur ji praleido tiek neužmirštamų valandų...

Palikusios labai nepatenkintą daktarą Merioną žingsniuoti krantine, abi moterys užlipo į denį ir draugiškai pamojavusios Žolivaliui, kuris kalbėjosi denio paskuigalyje su Achmetu, pakilo į viršutinį denį, į kruopščiai restauruotą buvusią Marijanos kajutę.

Štai taip! atsiduso jaunoji moteris, sodindama draugę šalia savęs ant kabamo gulto. Geresnės vietos mes nerasime! Čia mūsų niekas neišgirs. Jūs galite kalbėti nesibaimindama.

Bet ledi Estera ne iš karto prakalbo. Ji dairėsi aplinkui įdėmiai ir smalsiai, nebandydama to slėpti.

Tad šis laivas priklauso jums? pasakė ji pagaliau. Aš mačiau ant vėliavos jūsų šeimos herbą... bet nežinojau, kad jūs esate laivo bendrasavininkė...

Marijana nusijuokė.

Mano šeima viena iš pačių mažiausių, brangioji drauge, ir niekas joje nesiverčia puikiu laivų savininkų verslu, o aš dar mažiau negu bet kas kitas. Šis brigas iš tikrųjų priklauso vienam draugui... labai brangiam, bet jis brigas pateko į turkų nelaisvę. Jos didenybė sultonienė, mano pusseserė, išpirko jį ir padovanojo man. Vėliava tai papildoma malonė, bet aš nelaikau savęs tikra savininke; sakykime, šiuo metu aš "Burtininkės" saugotoja...

O kas jos kapitonas?

Neklauskite manęs, aš negaliu dabar to pasakyti, tvirtai atsakė ji, bet tuoj pat nusišypsojo ir pridūrė: Laikykite mane prietaringa, bet aš nenoriu ištarti jo vardo, kol jis atvažiuos...

Ir kada tai įvyks?

Aš nežinau. Galbūt rytoj, o gal po valandos... arba po šešių mėnesių. Jis sunkiai serga ir pamažu sveiksta, gana toli nuo čia. Bet palikime tai ir pakalbėkime apie jus.

Tačiau Estera Stenchop atkakliai nenorėjo kalbėti. Atrodo, ji visai užmiršo savo svarbius reikalus. Vos ji užkėlė savo didelę, aristokratiškų linijų koją ant brigo denio, kai jos pilkos akys užsidegė, o virpančios šnervės tarytum išsiplėtė.

"Ji panaši į medžioklinį šunį, kuris pajuto grobį", pamanė Marijana, ir tai nelabai ją nustebino.

Ledi Estera giliai atsiduso ir greitai pažvelgė į kaimynę.

Juk jūs nenorite pasakyti, jog šis brigas, pastatytas tam, kad plaukiotų jūromis, liks stovėti šiame uoste nenaudingas ir užmirštas ir neiškels nė vienos burės, laukdamas atvykstant škiperio, apie kurį jūs nežinote, nei kur jis yra, nei kada jis atvyks?

Iš tikrųjų. Kaip tik tai aš ir norėjau pasakyti.

Atleiskite, bet tai juokinga ir pavojinga. Jūs padarysite daug geriau, sudariusi laikiną sutartį su patyrusiu kapitonu, kad jis surinktų geriausią komandą ir greičiau išskleistų bures.

Išskleisti bures? Bet aš nė trupučio to nenoriu. Ir kurgi plaukti?

Į Egiptą. Drauge su manim. Man reikalingas laivas, nes reikia greičiau išplaukti. Neturėdama geresnio, aš susitaikau su tuo, kad teks plaukti sena škūna, bet šis brigas tiesiog Dievo dovana!

Marijana suraukė antakius. Ji gerai žinojo, kaip aistringai anglai mėgsta laivus, tačiau jai pasirodė, kad ledi Stenchop šį sykį persūdė.

Beprasmiška tikėtis to, Estera. Man labai nemalonu, kad turiu atsakyti jums; turint galvoje mano būklę, man draudžiamos jūros kelionės, be to, kartoju: šis laivas iš esmės nepriklauso man, ir jis neišplauks be savo šeimininko.

Ji pasakė tai labai sausu tonu ir pamanė, kad anglė įsižeis, bet nieko neatsitiko. Ledi Esteros balse nesigirdėjo jokio nepasitenkinimo, kai ji ramiai pareiškė:

Aš gi pasakiau, kad turiu išvykti, mano brangioji, bet ir jums bus geriau palikti Konstantinopolį, jeigu jūs norite išvengti didelių nemalonumų.

Šį sykį Marijana išpūtė akis ir pažvelgė į draugę taip, lyg ta būtų netekusi proto. Bet gražaus, valdingo veido nebjaurojo joks beprotybės ženklas. Jame atsispindėjo tik tvirtas ryžtas ir tam tikras nerimas.

Gal teiktumėtės pakartoti? paklausė Marijana. Man geriau išvykti? Bet dėl ko, prašom paaiškinti?

Tuojau pasakysiu... Mielasis Čarlsas papasakojo jums apie mano susitikimą su jūsų ambasadoriumi?

Iš tiesų, bet aš nematau...

Tuoj pamatysite...

Ledi Estera trumpai papasakojo apie susitikimą; tas nesėkmingas vizitas nebuvo jai labai svarbus; po to ji perėjo prie to, kas atsitiko tuščiuose rūmuose po jos romantiško susitikimo, kitaip sakant, ji ėmė pasakoti apie tai, kad kitą dieną gavo kvietimą atvykti į Anglijos ambasadą, pas lordą Keningą.

Truputį sunerimusi dėl to netikėto kvietimo, ji nedelsdama nuvyko ten, ir Keningas nevertė jos ilgai būti nežinomybėje.

Ledi Estera, kur jūs praleidote vakar dieną? paklausė jis, vos jai įžengus į kabinetą.

Negi jūsų šnipai nepranešė jums?

Juk ji buvo ne iš tų bejėgių moterų, kurias galima stumdyti, ir jos iššaukiamas atsakymas buvo vertas klausimo.

Taip prasidėjęs dialogas netrukus sugriežtėjo. Ambasadorius išreiškė savo nenuoramai globotinei didelį nepasitenkinimą dėl jos nuolatinių ryšių su Prancūzijos ambasadoriaus aplinkos žmonėmis. Jo nuomone, vakarykštis slaptas susitikimas perpildė taurę, ir Pito dukterėčia pagal savo padėtį ir giminystės ryšius, žinoma, neturi pajusti sunkių savo beprotybės padarinių, tik su sąlyga, kad atsisakys skandalingo ryšio su... “Bonaparto meilužė, kuri, be to, yra visiems žinoma šnipė...”

Aš atsakiau jaunajam Keningui, kad esu jau pakankamai suaugusi ir galiu pati rinktis draugus, ir pasiūliau jam nekišti nosies į svetimus reikalus. Aišku, jam tai nepatiko, ypač kai aš priminiau giminystės ryšius, kurie sieja jus su sultono motina. Tada man pasirodė, kad jis tuoj sprogs iš įniršio.

“Ledi Estera, pasakė jis man, arba jūs duosite garbės žodį, kad nutraukiate visokius ryšius su šiais žmonėmis apskritai ir konkrečiai su ta moterimi, arba aš ištremsiu jus iš miesto ir su pirmu išplaukiančiu laivu išsiųsiu į Angliją. O dėl jūsų nusususios kunigaikštienės... atleiskite, mano brangioji, bet cituoju pažodžiui, aš greitai pasieksiu, kad jo didenybė pasodins ją į laivą, plaukiantį į Prancūziją, bet kai tik laivas išplauks iš Bosforo, mes pagrobsime ją, kad ji daugiau niekada nekeltų mums rūpesčio...”

Marijanai iš susijaudinimo kvapą užgniaužė. Joje užvirė pyktis ir įniršis, bet jai pavyko neparodyti to ir net atsainiai nusišypsoti.

Ar neklysta seras Stratfordas dėl savo įtakos Portai? Išsiųsti kaip tarnaitę sultonienės pusseserę? Tai neįmanoma!

Mažiau negu jūs įsivaizduojate. Keningas nori panaudoti jus kaip slaptą sąlygą, savotišką preliminarinę sąlygą prie sutarties, kurią jis artimiausiu laiku sudarys su Machmudu... ir šį sykį jo didenybė nepasiklaus motinos nuomonės. Jūs būsite nepastebimai išsiųsta, be jokio triukšmo, o kai jos didenybė

pareikalaus jūsų, jūs būsite toli, ir sultonienei neliks nieko kito, kaip tik užmiršti jus.

O ta sutartis, jūs žinote, dėl ko ji? paklausė Marijana jausdama, kad šį kartą išblyško.

Tiksliai nežinau, kažkas abejotina. Sklinda gandai, kad rusų eskadra artėja prie Dardanelų, o turkų laivynas visai nepajėgus užkirsti jai kelią, jeigu ji pamėgins įsiveržti į Bosforą ir apšaudyti Konstantinopolį. Keningas paprašė pagalbos, ir šiuo metu admirolo Maksvelio laivynas turi atplaukti pas mus. Negi jūs manote, kad sultonas dvejos, ką jam rinktis: ar žaviąją kunigaikštienę Sant'Aną, ar kelis didelius linijinius laivus?

Aš maniau, kad Anglija daugiau ar mažiau bendradarbiauja su Rusija! O gal ji tik apsimeta draugiška, kai reikia iškrėsti kokią kiaulystę Napoleonui?

Matyt, taip. Be to, negali būti ir kalbos, kad abu laivynai susidurtų. Tiesiog anglų laivų buvimas neleis rusams nueiti per daug toli Anglijos globojamos valstybės atžvilgiu; beje, valstybės, kuri pasirengusi pasirašyti taikos sutartį! Jūs puikiai matote, kad vienintelis jūsų šansas išvažiuoti su manimi!

Marijana nieko neatsakė; ji pakilo, priėjo prie variu kaustyto iliuminatoriaus ir ėmė, kaip kadaise, žiūrėti tolyn, nekreipdama dėmesio į atsivėrusį jos akims reginį. Gaudžiantis uostas, marga minia, blyški saulė visa tai jos visai nedomino. Ją apėmė keistas pojūtis, kad ją uždarė į lediną skafandrą, kuris kelia pasišlykštėjimą ir didelį nuovargį...

Štai taip vyrų politika dar persekioja ją ir darosi žiauri netgi dabar, kai ji galutinai atsisakė vaidinti joje bent menkiausią vaidmenį. Ji pamatė, jog norint, kad ją paliktų ramybėje, nepakanka atsiduoti nerūpestingam gyvenimui, kaip ji gyveno jau du mėnesius, jausdama augantį savyje kūdikį.

Atvykus Marijanai į Konstantinopolį, Keningas svajojo vėl pagrobti ją, išsiųsti į Angliją ir ten supūdyti kokios nors pilies rūsyje; jo nesušvelnino kuklus būsimos motinos, prisiglaudusios svetingame kunigaikštienės Moruzi židinyje, egzistavimas. Galimas dalykas, jis net laikė tą kuklumą slaptų intrigų šaltiniu, patogia priedanga, kad galėtų daryti pavojingą spaudimą Osmanų politikai. Marijana Sant'Ana slapta agentė, nėščia moteris, galinti aktyviau regzti savo klastingą voratinklį. Ir jis net priėjo

iki to, kad jos pašalinimą iškėlė kaip slaptą svarbaus diplomatinio susitarimo sąlygą! Žinoma, tai būtų labai malonu, jei nebūtų taip juokinga. Tačiau tai kėlė ir didelį nerimą, kadangi dvidešimt ketverių metų amžiaus ambasadorius, norėdamas pasiekti savo tikslą, ryžosi nekreipti dėmesio į pačios sultonienės protekciją...

Marijanos padėtis buvo juo labiau pavojinga, nes keliems ryžtingiems žmonėms nebūtų buvę sunku naktį įsiskverbti į senus Moruzi rūmus, kurių durys neturėjo užraktų, pagrobti Marijaną ir nunešti į laivą. Tarnai buvo tokio pat garbingo amžiaus, kaip ir jų šeimininkė. Pagaliau paradinis įvažiavimas veda tiesiai į Fanaro krantinę: belaisvė iš lovos atsidurs laivo triume net nespėjusi atsibusti...

Staiga Marijana pajuto švelnų brigo siūbavimą. Jis lengvai girgžčiojo, įtempdamas inkarų grandines, ir jai tuose garsuose pasivaideno kažkoks šauksmas, galbūt atsakymas į ją kankinusį klausimą. Lyg kvietimas keliauti. Kodėl gi po viso to, kas buvo, ji negalėtų išplaukti “savo” laivu kartu su draugais? Žinoma, ne į Egiptą, ten jai nėra ką daryti, o į Morą... Kodėl ji negalėtų plaukti pas Jasoną, kad jam nereikėtų atvykti į šį miestą, kurio jis instinktyviai nekentė ir į kurį taip nenorėjo plaukti?

Truputį sujaudintas Esteros balsas priminė jai realybę, kurią ji užmiršo.

Taigi, ką jūs nutarėte? Mes plaukiame?

Marijana krūptelėjo, metė į ją greitą žvilgsnį ir palingavo galvą.

Ne! Apie tai negali būti nė kalbos. Kad ir koks pavojus būtų, aš lieku...

Jūs iš proto išėjote!

Galbūt, bet taip yra. Nepykite ant manęs, Estera, o ypač nemanykite, kad aš neįvertinau draugystės įrodymo, kurį jūs man pateikėte. Aš jums iš tiesų labai dėkinga, kad įspėjote mane...

Bet jūs nelabai patikėjote mano įspėjimu! Jūs smarkiai klystate, jei manote, kad Keningo grasinimai tušti žodžiai. Aš jį per daug gerai pažįstu, kad abejočiau tuo, jog jis pasieks savo tikslą tiek mano, tiek ir jūsų atžvilgiu.

Aš tuo nė trupučio neabejoju, nes irgi turėjau garbės susipažinti su juo. Galbūt man iš tiesų reikia išplaukti, bet tik ne į Egiptą. Man ten visai nėra kas veikti. Ko gero, man geriau ir natūraliau būtų grįžti į Prancūziją arba Toskaną...

Vos tai pasakiusi, ji tuoj pat pasigailėjo, kad ištarė du paskutinius žodžius, nes ledi Stenchop akys vėl užsidegė. Argi užkietėjusi keliautoja ką tik nepasisiūlė lydėti ją, jei reikėtų, persirengusi vyru ir su padirbtu pasu? Nors Marijana labai simpatizavo anglei, tačiau tokia perspektyva ją nelabai viliojo, nes ji gali tapti visokių nemalonumų šaltiniu. Tačiau taip pat staiga, kaip buvo įsiplieskusi, pilkų akių liepsna užgeso tarsi užpūsta.

Ledi Estera pakilo, išsitiesusi visu ūgiu taip, kad jos turbanas vos nesiekė lubų.

Kadangi jūsų Latūras-Mobūras nė piršto nepajudino, kad pašalintų diplomatinius sunkumus ir daugybę nemalonumų, kuriuos galėjo sukelti mano pasirodymas Prancūzijoje, atsiduso ji, aš su dideliu džiaugsmu susidėčiau su jumis! Tačiau tai iš tiesų reikštų mesti iššūkį likimui. Vis dėlto dar pamąstykite, mano brangioji, ir pasitarkite su draugais. Aš išvyksiu ne anksčiau kaip po trijų dienų. Vadinasi, jūs dar turite laiko pakeisti nuomonę ir panorėti praleisti žiemą po Egipto saule. Tačiau eime! Vargšas Merionas tikriausiai jau puspadžius nuplėšė laukdamas mūsų. Tas puikus vyras ilgai negali ištverti be manęs...

Bet kai moterys nusileido į krantinę, daktaro Čarlso Meriono nebuvo. Nepaisant susirūpinimo, Marijana neturėjo tokio pat pagrindo, kaip ledi Stenchop, tikėti savo kerų visagalybe jaunajam gydytojui, ir ji nevalingai pamanė, kad jis priešingai pasinaudojo proga pasprukti. Galbūt jis nuėjo pasiguosti žavingajai Kapudan pašos žmonai?..

Arkadijus išklausė ją netardamas nė žodžio, prikandęs ūsą jis visada taip darydavo, kai būdavo smarkiai susirūpinęs, bet vis dėlto neparodė didelio nerimo.

Štai tokie reikalai! baigė Marijana. Milordas Keningas paprasčiausiai sugalvojo oficialiai apšmeižti mane rūmų akivaizdoje, o neoficialiai pagrobti.

Aš daugiau bijau neoficialios dalies negu oficialios, iškošė pro dantis Žolivalis. Nepaisant šaltų santykių su Napoleonu, sultonas gerokai pagalvos prieš ištremdamas ką nors iš jo draugų. Mano manymu, Keningas per daug pasigyrė, jeigu iš tiesų pasakė tuos žodžius, kuriuos jums perdavė.

Kaip tai, "jeigu iš tiesų pasakė tuos žodžius"? Jūs manote, kad Estera sugalvojo visą tą istoriją?

Visą ne... bet iš dalies. Mane toje istorijoje stebina tai, kad ji nepaskubėjo ateiti čia perspėti jūsų, nors po jos susitikimo su Keningu praėjo jau savaitė. Tai būtų buvęs draugiškas gestas. Užuot tai padariusi, ji ramiai laukia susitikimo su jumis uoste ir pasakoja viską kaip tik po to, kai sužino, kad jūs esate laivo savininkė, o tas laivas yra gražesnis ir komfortiškesnis už visus kitus, kuriuos ji galėjo tikėtis rasti čia, kad nuskraidintų ją į išsvajotus Rytų kraštus. Sutikite nuplukdyti ją į Egiptą, ir ji privers jus atlikti kelionę aplink pasaulį.

Negali būti nė kalbos apie kelionę aplink pasaulį nei netgi apie kelionę į Egiptą. Bet, pridūrė Marijana, priblokšta jo teisingų samprotavimų, jūs iš tikrųjų tikite, kad ji viską sugalvojo?

Kad galėčiau žinoti, atsiduso Žolivalis. Šiaip ar taip, prieš darant bet kokį sprendimą reikia pasitarti su kunigaikščiu Koradu. Kadangi jis yra pagrindinė priežastis, dėl kurios jūs esate čia, nekalbant jau apie tai, kad jūs teisėta jo žmona, tai jis ir turi spręsti, ką daryti. Aš tuoj pat pranešiu jam apie susidariusią padėtį, po to imsiu ieškoti vieno savo draugo, turinčio gerų ryšių britų ambasadoje. Gal jis galės sužinoti, kas ledi Esteros pranašystėse yra tiesa, o kas išmonė!

Jūs turite draugų anglų, jūs, Žolivali? nustebo Marijana; ji žinojo, kaip mažai simpatizuoja jos draugas šaliai, kurią jo žmona pasirinko savo svajonių šalimi.

Aš turiu draugų ten, kur reikia! Ir nusiraminkite, šis ne anglas. Jis rusas, buvęs Jekaterinos Didžiosios pažas, bet vienas labiausiai išmanančių diplomatijos reikalus žmonių, kuriuos aš pažįstu.

Šalti ir protingi draugo samprotavimai truputį nuramino Marijaną. Ji vylingai nusišypsojo jam ir vėl palinko prie

rankdarbio daktaras Merionas patarė jai imtis siuvinėjimo, ir ji skyrė tam ilgas poilsio valandas. Tuo metu Žolivalis, stovėdamas prie stalo, skubiai brūkštelėjo kelis žodžius.

Aš, atrodo, suprantu. Jeigu jūsų draugas taip pat laisvai lankosi ambasadose, kaip ir lošimų namuose, jis iš tiesų turi būti žinių šaltinis.

Žolivalis gūžtelėjo pečiais, patapšnojo per savo elegantiško, balto kaip perlas surduto atlapus, pasiėmė lazdą, skrybėlę ir pasilenkęs greitai pabučiavo Marijanos plaukus.

Baisiausia, suburbėjo jis, kad jūs, moterys, niekada neįvertinate pastangų, kurios daromos dėl jūsų. Dabar sėdėkite ir ramiai laukite, kol aš grįšiu, o svarbiausia nieko nepriimkite. Aš netrukus grįšiu.

Jis iš tiesų ilgai neužtruko, bet tvirtą pasitikėjimą, su kuriuo išėjo, dabar pakeitė kažkokia įtampa, kurią rodė tarp antakių įsirėžusios gilios raukšlės; be to, jis visą laiką uostė tabaką. Jo paslaptingas, taip gerai informuotas draugas patvirtino, kad paskutinis ledi Stenchop susitikimas su anglų ambasadoriumi buvo audringas; jis taip pat patvirtino, kad tarp Keningo ir sultono bus sudaryta sutartis, bet jis nežino visų brito ketinimų kunigaikštienės Sant'Anos atžvilgiu ir ypač to, ar priemonės, kurių ketinama imtis, kad ji būtų ištremta, yra susijusios su ta sutartimi.

Nėra jokių priežasčių, kad tai būtų ne taip, sušuko Marijana. Jūs puikiai suprantate, mano drauge, kad jei Keningas rengiasi išsiųsti tokio rango moterį kaip ledi Stenchop, tikrą lordo Čatamo dukterėčią, tai jis, be abejo, nesiterlios su aiškiu priešu.

Pirmiausia, jis niekada nesakė, kad "išsiųs" ledi Esterą. Jis tik pasakė jai grafo Karazino žodžiais tariant, kad jai protingiau būtų palikti šį miestą negu atkakliai siekti palaikyti draugiškus ryšius su "tais prakeiktais prancūzais". Nieko daugiau! Ir aš mielai patikėsiu, kad jis pasakė kaip tik taip, nes Keningas pernelyg galantiškas žmogus, kad pavartotų tokius posakius, kaip "išsiųsti" arba "pašalinti", kai kalbama apie damą.

Tai tik įrodo, kad jo akyse aš nesu "dama"! Prisiminkite, Žolivali, kad jis pavadino mane "nusususia kunigaikštiene".

Aš suprantu, kad markizo dukteriai toks epitetas yra įžeidžiantis, bet kartoju: neverta dramatizuoti. Man atrodo, kad mūsų pažįstama dama pati yra linkusi pasišalinti, nes nenori laukti rezultatų laiško, kurį ji parašė pykčio apimta Velslio lordui po kivirčo su Keningu; tame laiške ambasadorius pavaizduotas gana juokingas. Tuojau perskaitysite.

Mikliai tarsi fokusininkas Žolivalis lyg iš oro ištraukė popieriaus lapą ir ištiesė Marijanai, kuri neslėpdama nuostabos mašinaliai paėmė jį.

Iš kur gavote šį laišką?

Iš grafo Karazino. Tai iš tiesų labai apsukrus žmogus. Bet, suprantama, tai tik kopija, kurią, beje, nebuvo sunku gauti, nes ledi Stenchop buvo tokia įniršusi, kad negalėjo atsisakyti malonumo perskaityti keliems draugams savo kerštingą laišką. Tarp jų buvo ir Karazinas, o kadangi jis turi fenomenalią atmintį... Turiu pasakyti, kad tai puikus grožinės literatūros pavyzdys.

Marijana ėmė skaityti laišką ir negalėjo sulaikyti šypsenos.

"Misteris Keningas, rašė Estera, yra jaunas ir nepatyręs, kupinas polėkių, bet kupinas ir prietarų..." toliau buvo šmaikščiai aprašyti jų kivirčai, o po to kilni laiškų mėgėja baigė šiais žodžiais:

"Prieš baigdama maldauju jūsų kilnybę nepasitikti misterio Keningo trumpu sausu nusilenkimu ir neleisti gražioms damoms šaipytis iš jo. Geriausias atpildas už visas jo paslaugas būtų toks: paskirti jį vyriausiuoju mūsų kariuomenės vadu ir nepaprastuoju ambasadoriumi tose šalyse, kurioms reikia išgyvendinti ydas ir įskiepyti patriotizmą: o tai reiškia tampytis apimtam didelių konvulsijų, tarsi bepročiui dervišui, vien paminėjus Bonaparto vardą..."

Šį kartą Marijana nuoširdžiai nusijuokė.

Jums nederėjo rodyti man šio laiško, Arkadijau. Jis taip pralinksmino mane, kad aš pasirengusi nuvežti ledi Esterą į Aleksandriją. Jei Keningas kada nors sužinos šio laiško turinį...

Jis jau žino ir galite patikėti dabar jį kankina nemiga. Jis tikriausiai nuolat mato prieš akis baisų reginį: visuotinių linksmybių įkarštyje po Forino Ofisą cirkuliuoja raudonas portfelis su laišku...

Košmariškos ambasadoriaus naktys nepagerina mano padėties, Žolivali, netgi priešingai, vėl surimtėjusi pasakė Marijana. Jeigu jis laikys mane atsakinga už Esteros kvailiojimus, tai dar labiau užsirūstins. Taigi, ką aš turiu daryti?

Šią akimirką nieko, užtikrinu jus. Palaukite savo vyro sprendimo, nes aš, tiesą sakant, nežinau, ką jums atsakyti.

Atsakymas atėjo vakare kunigaikščio Korado pavidalu: jis pasirodė prieš nusileidžiant saulei, tuo metu, kai Marijana, įsikibusi Žolivaliui į parankę, lėtai vaikštinėjo sode, kur nukritę lapai dengė mėlyna mozaika grįstas alėjas ir šnarėjo po jaunos moters suknelės padurkais.

Jis nusilenkė Marijanai su įprastu šaltu pagarbumu, o paskui paspaudė ranką Žolivaliui.

Aš buvau namie, kai atnešė jūsų laišką, kreipėsi jis į vikontą, ir nė minutės negaišdamas atsiliepiau jūsų šaukiamas. Kas atsitiko?

Keliais sakiniais Žolivalis papasakojo tai, kas buvo svarbiausia Marijanos ir ledi Stenchop pokalbyje ir savo skubaus tyrinėjimo rezultatus. Koradas atidžiai klausė, ir Marijana netrukus pastebėjo, kad jis rimtai žiūri į reikalą, nes baigiant pasakojimą kunigaikščio kaktoje atsirado tokios pat susirūpinimą reiškiančios raukšlės, kaip ir Žolivalio.

Galbūt ledi Estera smarkiai perdėjo, baigė vikontas, o gal ir ne! Mes neturime galimybės įsitikinti tuo ir nežinome, ką daryti.

Kunigaikštis susimąstė.

Net jeigu ir perdėta, grėsmė tebėra, ištarė jis pagaliau. Reikia į ją žiūrėti labai rimtai, nes tokiam žmogui kaip Keningas nebūna dūmų be ugnies. Tame, ką jums sakė, be abejo, yra daug tiesos. Ką jūs norite daryti, gerbiamoji ponia? pridūrė jis, kreipdamasis į jaunąją moterį.

Aš nieko ypatingo nenoriu, kunigaikšti. Tik išvengti didelių nemalonumų. Man rodos, tai jūs turite spręsti už mane. Argi jūs ne... mano vyras?

Ji pirmą kartą pavartojo šį žodį, ir jai pasirodė, kad gražaus tamsaus veido abejingumą sudrumstė jaudulio šešėlis, bet tai truko tik akimirką, tarsi būtų lengvai suraibuliavęs veidrodinis ežero paviršius. Koradas nusilenkė.

Aš dėkingas jums, kad jūs dabar prisiminėte tai, nes noriu laikyti tai pasitikėjimo ženklu.

Neabejokite, taip ir yra...

Jūs sutinkate pasikliauti mano sprendimu?

Aš prašau jus priimti bet kokį sprendimą, nes aš nežinau, kokį pasirinkti. Aš maniau, pridūrė ji netvirtai, galbūt man geriau išvykti iš Konstantinopolio... išplaukti į Morą... arba į Prancūziją...

Tai bus nenaudinga ir pavojinga, atsakė kunigaikštis. Jūs rizikuojate sutikti anglų laivyną ir šį kartą negalėsite išvengti lemties, kurią jums parengė Keningas. Be to... galimas dalykas, kad kapitonas Boforas dabar jau paliko Monemvaziją. Mums nežinoma, ar jis keliaus jūra, ar sausuma... Beje, jūroje nėra nieko paprasčiau, kaip susitikti ir nepamatyti vienas kito...

Visa tai buvo nemaloniai teisinga. Marijana nuleido galvą, kad kunigaikštis nepamatytų jos nusivylimo, kurį labai aiškiai buvo galima išvysti jos veide. Visą popietę ji svajojo apie kelionę į Graikiją, tuomet susitiktų su Jasonu anksčiau.

Žolivalis suprato, ką ji išgyvena, ir skubiai paklausė:

Tad ką gi jai daryti?

Likti Konstantinopolyje, bet, suprantama, apleisti šiuos namus. Fanare įvykdyti pagrobimą pernelyg lengva.

O kurgi mes keliausime?

Pas mane. Į Bebeką...

Jis vėl kreipėsi į Marijaną ir neleisdamas jai ištarti nė žodžio labai skubiai tęsė:

Aš apgailestauju, gerbiamoji ponia, kad verčiu jus drauge gyventi; jūs to negalite norėti, ir aš norėčiau to išvengti, bet tai vienintelė išeitis. Žinoma, jūs galėtumėte prašyti kunigaikštienę Moruzi priglausti jus savo dvare Arnaviu Koji, kuris, beje, yra greta Bebeko, bet pavojus liks toks pat. Kaip tik ten jūsų ieškos pirmiausia, ir jei seras Stratfordas Keningas ryžosi tokiai niekšybei užsitikrino sultono pagalbą prieš moterį, tai anglo žmonės gali rasti Rumelio Gisaro rūmų įgulos paramą, nes jie ten visai netoli.

Bet jis dar arčiau Bebeko, paprieštaravo Žolivalis.

Kunigaikščio šypsena atidengė akinamai baltus dantis.

Iš tiesų... tačiau niekam neateis į galvą ieškoti kunigaikštienės Sant'Anos Turchan bėjaus namuose, pas turtingą tamsiaodį pirklį, sultono draugą...

Šie žodžiai buvo ištarti su ironija, galbūt slepiančia kartėlį, bet Marijana pagalvojo, kad su kunigaikščiu geriau neduoti laisvės vaizduotei, nes visiškai neįmanoma nustatyti jo jausmų ar bent įspūdžių tikrumo. Savo rytietiškais drabužiais, kurie, be abejo, jam tiko geriau negu europietiškas kostiumas, jis tebebuvo toks, kokį ji įsiminė jį ant "Burtininkės" denio: puiki statula, kurios nepajėgtų sujudinti net rimbas. Jis buvo vienas iš tų, kurie miršta be garso... Tačiau tai, ką jis dabar kalbėjo, buvo įdomu.

Jeigu jūs sutinkate su mano pasiūlymu, rytoj rytą viena turkė, lydima irkluotojo, viešai ateis čia su laišku pas jūsų šeimininkę. Jūs apsivilksite jos rūbais ir prisidengusi šydu bei parandža išeisite iš šitų namų; tuomet jus atgabens į mano būstą. Būkite rami, tai labai didelis namas, už kurį, beje, aš esu dėkingas jo didenybės dosnumui... ir jis pakankamai erdvus, kad mano buvimas jūsų visai nevaržytų! Be to, jumis bus rūpinamasi, ir aš tikiuosi, kad jūs būsite tuo patenkinta. Aš turiu galvoje savo senąją Laviniją.

Dona Lavinija? Ji čia? sušuko Marijana, nudžiuginta netikėtos galimybės vėl pamatyti senąją ekonomę, kuri per keistas jų jungtuves parodė jai tokią drąsinančią simpatiją ir padėjo patarimais sunkiu jai metu, kai ji buvo viloje.

Kunigaikščio veide šmėstelėjo šypsena.

Aš iškviečiau ją čia, kai jūs sutikote išsaugoti kūdikį, nes, suprantama, tik ji ir niekas kitas užsiims tuo. Ji ką tik atvažiavo, ir aš pažadėjau atvesti ją pas jus, nes ji labai nori jus matyti. Man atrodo, kad ji myli jus...

Aš irgi myliu ją ir...

Tačiau Koradas, be abejo, nenorėjo leistis į sentimentalumus.

O dėl pono Žolivalio, pridūrė jis, kreipdamasis į vikontą, aš tikiuosi, kad jis suteiks man garbę ir priims mano pasiūlymą paviešėti pas mane?

Arkadijus nusilenkė, kaip dera aukštuomenės žmogui.

Tai bus man didelis malonumas. Beje, jūs juk žinote, kunigaikšti, kad aš retai palieku kunigaikštienę, kuri laiko mane savotišku auklėtoju, ir dar gero senojo dėdulės imitacija.

Būkite ramus, imitacija nuostabi. Deja, jūs būsite priverstas gyventi taip pat uždarai, kaip ir pati kunigaikštienė, nes jei Keningas nelabai patikės, kad ji pabėgo be jūsų, tai būtinai ims jus sekti, jeigu pamatys mieste. Laimei, aš galiu pasiūlyti jums puikią biblioteką, labai gerų cigarų ir rūsį, kuris turėtų jums patikti, be to, dar ir didelį sodą, patikimai saugomą nuo smalsių akių.

Visa tai bus nuostabu, pritarė Žolivalis. Aš visada svajojau išeiti poilsio į kokį nors vienuolyną. Jūsiškis man visais atžvilgiais tinka...

Puiku. Jūs... priimsite vienuolio įžadus rytoj vakare. Kad patektumėte į Bebeką, geriausia bus, jeigu prieš saulėlydį ateisite į Prancūzijos ambasadą, kaip tai dažnai darote, sužaisti šachmatų partijos su Latūru-Mobūru. Jūs juk pasilikdavote ten nakvoti, nes nė vienas laivas, išskyrus imperatoriaus, neturi teisės perkirsti Aukso Ragą saulei nusileidus.

Iš tiesų taip.

Šį kartą jūs išeisite naktį. Aš pats ateisiu paimti jūsų vidurnaktį ir lauksiu gatvėje. Jums tereikia sugalvoti kokią nors dingstį. Pavyzdžiui, pasakysite, kad norite praleisti naktį pas draugus Peroje, arba kas jums šaus į galvą.

Dar viena smulkmena... kunigaikštienė Moruzi, jei aš galiu sau leisti taip apie ją pasakyti.

Jums abiem išvykus ji pakels didžiausią triukšmą, kokį sugeba pakelti... o tai jau daug... Ji skųsis, kad esate nedėkingas, be ceremonijų palikote jos namus ir išvykote nežinoma kryptimi, net nesiteikęs įspėti jos. Bet nesijaudinkite, ji puikiai žinos, koks čia reikalas. Aš visiškai pasitikiu ja.

Aš tuo neabejoju, pasakė Marijana. Ir jūs manote, kad Keningą apgaus tie garsūs riksmai?

Taip ar ne, neturi reikšmės. Svarbu, kad jis nesužinos, kur jūs esate. Praslinkus kelioms dienoms jis pamanys, kad jūs išsigandote ir jau esate toli, ir liausis ieškoti.

Be abejo, jūs teisus. Bet reikia atsižvelgti į dar vieną aplinkybę: brigas.

"Burtininkė"? Ji liks ten, kur yra: iki naujo įsakymo. Jos didenybė padarė klaidą, įsakiusi iškelti vėliavą su jūsų herbu. Žinoma, tai malonė, prielankumas, bet vis tiek klaida. Reikia, kad ne vėliau kaip šį vakarą ta vėliava dingtų. Jos vietoje aš iškelsiu paprastą savo laivų ženklą.

Jūsų laivų? Jūs turite laivų?

Aš juk sakiau jums, kad apsimetu esąs turtingas pirklys. Suprantama, aš ir esu toks. Mano laivuose iškeltos raudonos vėliavos su liūtu, kuris laiko letenoje raidės T pavidalo fakelą. Jeigu jūs su tuo sutinkate, aukštosiose sferose pamanys, kad jūs pardavėte laivą, norėdami gauti bėgimui reikalingų pinigų. Tai jokiu būdu nesukliudys ponui Boforui gauti savo turtą.

Šį sykį Marijana nieko neatsakė. Ji suprato, kad toli gražu nežino visko apie nepaprastą žmogų, kurio pavarde ji vadinasi. Ji iš tiesų matė Stambulo uoste daugybę laivų, šebekų arba škūnų, virš kurių plaikstėsi keista vėliava su degančia "T", bet jai nė į galvą neatėjo, kad jie gali priklausyti jos vyrui. Be abejo, po viso to bus įdomu kurį laiką pagyventi šalia tokio žmogaus, juolab kad yra pažadėtas saugumas ir laukia džiaugsmingas susitikimas su dona Lavinija.

Šitaip kalbėdamiesi jie apėjo sodą ir pasiekė tankiai vynuogienoju apaugusią pavėsinę, sujungtą su salonu. Ruduo nuauksino ją purpuru, o visuose namuose uždegtų lempų apšviesta ji atrodė dar gražesnė. Iš virtuvės sklindantis klastingas keptos mėsos ir svogūnų kvapas išsklaidė dramatišką šios valandos efektą ir grąžino visus į realybę: atėjo vakarienės metas, ir Marijana, suprantama, pasijuto alkana kaip vilkas.

Kai ant slenksčio pasirodė senas ilgaplaukis tarnas su uždengtu kandeliabru, kuris atrodė didesnis už jį, kunigaikštis nusilenkė ir rytiečiams būdinga maniera ranka palietė krūtinę, lūpas ir kaktą.

Linkiu jums ramios nakties, pasakė jis pagarbiu aukštuomenės žmogaus tonu. - Tikiuosi, mes greitai pasimatysime.

Marijana lengvai tūptelėjo darydama reveransą.

Tai įvyks labai greitai, jei ateitis patenkins mano norus, Turchan bėjau! Jums irgi labos nakties.

Senas tarnas nuskubėjo prie durų, norėdamas atidaryti jas, ir kunigaikštis skubiai nuėjo paskui jį, bet prieš peržengdamas slenkstį jis nesusilaikė nedavęs paskutinio patarimo:

Jei aš galiu drįsti... pasistenkite jokiu būdu nesusitikti su aukštuomenės dama, kurią jūs žinote. Jos noras įvaryti jums baimę pernelyg akivaizdus, ir ji labai gudri. Tokie žmonės pavojingi draugai.

Kitos dienos vakarą, apsisiautusi juoda parandža, tokios pat spalvos šydu užsidengusi veidą, Marijana paliko Moruzi rūmus. Milžiniško ūgio albanas su didžiuliu lyg abordažinis kalavijas durklu ant pilvo kaip šešėlis sekė ją. Jo ilgi nukarę ūsai darė jį panašų į Atilą; jis žvalgėsi aplink niūriu ir laukiniu žvilgsniu, kuris niekam nekėlė noro kliudyti jį. Bet Stambulo krantinėse buvo daug į jį panašių albanų, ir jo margas kostiumas niekuo neišsiskyrė įvairiaspalvėje minioje, knibždėjusioje sutemose po vakarinių pamaldų. Be to, jis turėjo didžiulį pranašumą buvo nebylys...

Jo lydima Marijana priėjo prie nedidelio nepastebimo burlaivio, kuris laukė įsispraudęs tarp šimtų į jį panašių prie Aikapanio laiptų. Netrukus, krapnojant smulkiam lietui, daugiau panašiam į rūką, burlaivis nuslydo pilku uosto vandeniu...

Antras skyrius

Nepaprastas Arkadijaus pyktis

Lietus! Jis prasidėjo iškart po pernelyg minkšto Kalėdų oro ir nuo to laiko nesiliovė smulkus, įkyrus, aptraukęs viską aplink. Kitame Bosforo krante žvejų kaimelis Kandilis atrodė kaip neryški masė, virš kurios kilo pieštuko dydžio minaretas. Skystame rūke ryškios valčių rausvų, geltonų, žalių spalvos ir balti namų fasadai susiliejo į neįžvelgiamą pilkumą, iš kurios neišsiskyrė net juodi kiparisų kuodeliai. Bosforas atrodė niūriai... Viršum didžiulės jūrinės upės blaškėsi paukščiai, ir šaižūs jų klyksmai kėlė Marijanai liūdesį.

Dienos slinko be galo lėtai. Beveik visą laiką Marijana leido "tandūre", kurio langai su paauksuotomis grotomis žvelgė į pilką vandenį. Tai buvo nedidelis apskritas kambarys, visas apstatytas sofomis. Pačiame centre stovėjo keturkampė koklių krosnelė, uždengta margai siuvinėta vilnos atraiža, kurios kraštais sėdintys ant sofų žmonės užsidengdavo kojas, kad taip apsisaugotų nuo drėgmės ir šalčio.

Hiumajunabado rūmus praeitame amžiuje pastatė Ibrahimas paša, ir iš Machmudo VI malonės jie tapo Turchan bėjaus būstu. Rūmuose buvo daug tokių jaukių kambarių, bet Marijana pasirinko šį tik todėl, kad jo langai žvelgė tiesiai į Bosforą, ir Marijana galėjo stebėti atplaukiančius ir išplaukiančius laivus. Šis vaizdas buvo daug linksmesnis negu sodai lietui lyjant; žinoma, jie buvo puikūs, bet už aukštos apsauginės tvoros atrodė beveik tokie pat niūrūs, kaip ir Rumelio Gisaro tvirtovė, kurios dantytos sienos ir trys apvalūs bokštai buvo iškilę aukštai virš vandens, kad saugotų sąsiaurį savo patrankų ugnimi. Jie buvo tokie masyvūs ir aukšti, jog būdavo matomi net tada, kai ledinis rūkas iš netolimos Juodosios jūros aptraukdavo šią dviejų pasaulių sandūrą...

Išskyrus trumpus pasivaikščiojimus sode, kai lietus retkarčiais nustodavo, jaunoji moteris valandų valandas likdavo čia, nepaisydama Žolivalio priekaištų; jis maldavo ją nors truputį daryti pratimus; to paties prašė ir gydytojas persas, kurį kunigaikštis paskyrė jai vietoj daktaro Meriono. Buvo paskutiniai jos nėštumo mėnesiai. Ji jautėsi nevikri, pavargusi ir nedrįso net žiūrėti į veidrodį, kad nepamatytų savo figūros, kurios pokyčio nuo šiol jau buvo neįmanoma paslėpti, ir veido, kuriame, atrodo, liko tik didžiulės akys.

Bet jūros vaizdas tapo Marijanai toks pat būtinas kaip narkotikas, ir tik su dideliu vargu jai pavykdavo atsitraukti nuo jos. Be galo ilgomis naktimis ji nuolat keldavosi, nors ir gėrė raminamuosius, kuriuos jai išrašė gydytojas, susirūpinęs dėl didėjančio jos nervingumo.

Padėjusi rankas ant siuvinėjamo rankdarbio, kuris, be abejo, taip ir liko nebaigtas, arba ant knygos, kurios ji neskaitė, ji sėdėdavo taip nuo šūvio iki šūvio, skelbiančio dienos pradžią ir pabaigą. Uždaryta šiame stikliniame narve, panašiame į laivo

kajutę, ji stebėjo praplaukiančius laivus ir nedidelę prieplauką, kurios marmuriniai kraštai leidosi žemyn į drumstą vandenį. Marijana be paliovos ieškojo pažįstamos figūros, kuri vis nesirodė.

1811-ieji metai taikiai baigėsi, prasidėjo nauji metai, kurių pirmas mėnuo jau buvo praėjęs. Vis dėlto Jasonas dar neatvyko. Kiekviena nauja diena mažino Marijanos viltį apskritai jį pamatyti. Jei ne "Burtininkė" ji buvo čia, Marijana būtų patikėjusi, kad jis galutinai atsisakė jos ir jo meilė amžinai mirė. Burlaivis kaip ir anksčiau stovėjo nuleidęs inkarą su Turchan bėjaus vėliava prie Fanaro laiptų; jis buvo vienintelė viltis, kurios ji visomis jėgomis laikėsi. Jo negalėjo nedominti laivas, kurį jis taip mylėjo, net jei moteris, kurios atvaizdas buvo šiame laive, tapo jam niekuo.

Nusilpusi, liguista, apimta nevilties Marijana prikaišiojo sau dėl bailumo. Ankstesnė Marijana, iš Seltono, špagos kirčiu sužeidusi vestuvių naktį savo vyrą, keršydama už nuplėštą garbę, tiesiog nusisuko nuo žmogaus, kuris taip šiurkščiai įžeidė ją. Nuo to laiko, atrodo, praslinko šimtmečiai... Sužvarbusi, prislėgta moteris, įsiraususi į pagalves, lyg nesveika katė, teturėjo jėgų puoselėti vieninteliam norui, kuris dar palaikė ją: vėl pamatyti jį!

Iš kapitono laivo, kuris reguliariai plaukiojo į Monemvaziją, kad Turchan bėjaus sandėliuose papildytų malvazijos atsargas, pavyko sužinoti, kad gruodžio pradžioje amerikietis išvyko į Atėnus. Bet nuo to laiko niekas negalėjo pasakyti, kas jam atsitiko. Atrodo, jis išnyko lyg dūmas senovės išminties sostinės danguje.

Šimtą kartų Marijana vertė Žolivalį kartoti žodžius, žvejų pasakytus Turchan bėjaus pasiuntiniui, kuriam šis, beje, pavedė atvežti Jasoną, jeigu jis panorės: svetimšalis perskaitė laišką, perduotą jam kartu su auksu, kai jis visai pasveiko. Paskui, netaręs nė žodžio, vėl įsidėjo auksą į kišenę ir pasitenkino tuo, kad ėmė ieškoti laivo į Atėnus. Karštai padėkojęs dorybingoms slaugėms, jis privertė jas paimti pusę įteikto jam aukso ir rytą, auštant, išplaukė nedidele škūna, kuri darė

kabotažinius reisus iki Pirėjo. Kai atvyko Turchan bėjaus kapitonas, po Jasono išvažiavimo buvo praėję jau dvi savaitės.

Ko jis ieškojo Atėnuose? Pėdsakų žmogaus, kuris apgavo jį, apkvailino, apvogė ir pusiau be sąmonės įmetė į jūrą, atėmęs iš jo viską, kas jam buvo brangu pasaulyje: meilę, laivą ir iliuzijas... tiksliau pasakius, galimybę pasiekti Konstantinopolį. Jei tik, pajutęs pasišlykštėjimą Europa ir europiečiais, jis paprasčiausiai nesusiras laivo, kuris nuplukdys jį į Gibraltarą ir Atlanto platybes...

Laikui bėgant, Marijana vis labiau linko prie šios paskutinės minties: ji niekada nepamatys Jasono šiame pasaulyje... bet galbūt Dievas suteiks jai malonę ir pasiims jos gyvybę vietoj kūdikio, kuris netrukus gims...

Kiekvieną vakarą tuo pačiu metu, kai Azijos krante įsižiebdavo pirmi žiburiai, su naujienomis ateidavo kunigaikštis Koradas; jis pasirodydavo prie įėjimo į paviljoną, skirtą jaunajai moteriai, ir nutolusį nuo jo paviljono per visą sodą. Hiumajunabado rūmai buvo tipiškas XVIII amžiaus turkų statinys, kurį sudarė nuostabiai susimaišę smaili stogai, ornamentai, girliandos ir astragalai, papuošti trilapiais ir arabeskomis, virš vandens pasvirę kioskai ir gėlynai, tarsi milžiniški narvai su paauksuotais pynučiais, baseinai ir paviljonai, kuriuose buvo maudomasi ir atliekami kiti kasdieninio gyvenimo ritualai.

Ceremonialas visada buvo vienas ir tas pats. Tarsi nežymiai pabrėždamas norą išvengti bet kokio artumo su savo nepaprasta žmona, kunigaikštis ateidavo kartu su Arkadijum, kurį jis ištraukdavo iš bibliotekos; ten vikontas praleisdavo visas dienas, apsuptas tirštų tabako dūmų kamuolių, tarp graikų rašytojų ir vadovėlių, iš kurių jis mokėsi persų kalbos. Paviljono duris jiems atverdavo Grakchas; jis oriai, lyg patyręs metrdotelis, palydėdavo juos iki salono, kur dona Lavinija stropiai prižiūrėjo būsimąją motiną, perduodavo juos ekonomei ir grįždavo į savo postą vestibiulyje; ten jam nelikdavo nieko kito, kaip tik žaisti bilboke, žiovauti ir saugoti duris.

Jaunasis vežėjas paliko prancūzų pasiuntinybę tą pačią naktį kaip ir Žolivalis ir taip pat atsargiai. Perspėtas Žolivalio, kuris kiek galėdamas trumpiau paaiškino jam Kalebo pavirtimo į

Turchan bėjų istoriją, Grakchas parodė nepaprastą ištvermę nepateikė nė vieno klausimo ir netgi nė trupučio nenustebo. Ir nors persikėlęs į Bebeko rūmus jis baisiai nuobodžiavo, tačiau nė už ką pasaulyje nebūtų palikęs durų, kurias pasisiūlė saugoti bijodamas sero Keningo žabangų.

Jis niekada nejautė simpatijos anglams. Grakchas Hanibalas Pjošas, tikras Revoliucijos sūnus, nekentė iš eilės visų, kurie jo vaikystės metais buvo vadinami "Pito ir Koburgų išgamomis". Jis labai nepritarė savo šeimininkės pažinčiai su anksčiau minėto Pito dukterėčia. Be to, jis laikė serą Keningą šėtono padaru, o jo tarnus pragaro virėjo parankiniais, ir kai sužinojo, kad visi šie žmonės išdrįso grasinti jo brangiai kunigaikštienei, jį apėmė siaubas. Todėl jis ir atsistojo į postą prie raštuotų kedro durų; šį postą jam patikėjo rūstus sultono lobių apsaugos vyresnysis janyčaras. Kiekvieną vakarą Grakchas vargais negalais susilaikydavo neiškratęs to reikalavo taisyklės kunigaikščio ir Žolivalio: taip jis bijojo, kad Keningas neprasmuktų apsimetęs vienu iš jų ir apgaule nepagrobtų savo aukos.

O dona Lavinija palydėdavo abu vyrus iki tandūro, paskui vėl imdavosi savo darbo, pasiruošusi atsiliepti, vos tik ją pašauks jaunoji moteris, kuri, beje, dažnai prašė pabūti su ja. Ekonomės draugiją galėjo ištverti net tokia sužeista siela kaip Marijanos, nes dona Lavinija mokėjo tylėti kaip niekas kitas... Susitikusios abi moterys apsiėjo be nereikalingų žodžių. Jos apsikabino, kaip apsikabina motina ir duktė po ilgo nesimatymo, ir dona Lavinija ėmėsi savo pareigų taip natūraliai, lyg jos niekada nebūtų išsiskyrusios. Paskui ji apgaubė ją rūpesčiu, kuris atitiko jos padėtį, tačiau nė žodeliu neužsiminė apie laukiamą kūdikį ir ypač niekada nerodė pasitenkinimo, kurio kiekviena kita moteris negalėtų nuslėpti. Ji per daug gerai žinojo, kiek kainavo kunigaikštienei Sant'Anai kunigaikščio taip laukiamas įpėdinis...

Ji taip pat buvo vienintelė, kuriai buvo leidžiama įeiti pas Marijaną. Ji paruošdavo vonią, padėdavo apsirengti, susišukuoti, atnešdavo valgyti, o naktį miegojo gretimame kambaryje, durys į kurį būdavo atvertos.

Sudirgusių nervų Marijaną jaudino šis tylus rūpestingumas. Ji kaip vaikas leido rūpintis savimi, bet artėjant gimdymui

šaukdavo Laviniją vis dažniau, lyg norėdama įsitikinti, kad sunkią akimirką ji bus vietoje.

O kunigaikščio vizitai buvo vienodi: jis įeidavo, pasiteiraudavo, kaip jaučiasi jaunoji moteris, atsargiai pamėgindavo išsklaidyti jos melancholiją, pasakodavo Osmanų sostinės gyvenimo naujienas. Kartais jis atnešdavo jai dovaną. Dažniausiai tai būdavo knyga, gėlės, koks nors retas arba įdomus daikčiukas, brangenybė, bet niekada neatnešdavo kvepalų, nes paskutiniais nėštumo mėnesiais Marijana ėmė šlykštėtis jais, ir pats Žolivalis, išeidamas iš savo prirūkyto kambario, pasikeisdavo visus drabužius, kad neatneštų heliotropo kvapo, kuris kėlė jai siaubą.

Po ketvirčio valandos Koradas pakildavo, atsisveikindavo su jaunąja moterimi, palinkėdavo jai labos nakties ir išeidavo, palikdamas ją su Žolivaliu. Jo aukšta figūra išnykdavo už žalios aksominės portjeros, kurią pakeldavo dona Lavinija, ir Marijana iki kitos dienos jau negirdėdavo jo balso.

Jis man panašus į Aladino dvasią, kartą pasakė ji Žolivaliui, kai jos nuotaika nebuvo tokia niūri. Man visada atrodo, kad vos tik aš patrinsiu kokią nors lempą, jis tučtuojau atsiras prieš mane sustingusių dūmų pavidalu.

Tai manęs nestebina. Kunigaikštis tikrai yra nepaprastas žmogus, pareiškė vikontas, ir aš turiu galvoje ne tik jo išorę. Jis didelio proto, aukštos kultūros ir labai išsilavinęs žmogus, tam tikra prasme netgi menininkas...

Bet jis nebaigė savo panegirikos. Marijana nusisuko ir vėl paskendo melancholijoje. Geruolis Žolivalis negalėjo susilaikyti ir mintimis pasiuntė Jasoną Boforą po velnių: dabar jis buvo pasirengęs brangiai sumokėti, kad iš nusivylusios jaunos moters dvasios išrautų ligos daigus.

Gražuolio korsaro ilgesys pamažu graužė ją, ir bejėgis šio sielvarto akivaizdoje Žolivalis negalėjo jos paguosti. Kur tas palaimingas metas, kai kaip pasirodė paviršutiniškai įsimylėjusi Napoleoną Marijana džiaugsmingai krėtė visokias kvailystes, niekada nesutikdama savo kelyje tokių nuodingų spyglių kaip dabar?

Vikontas nedrįso klausti, kokius jausmus kėlė jai Koradas. Jis pats kuo daugiau pažino - beje, ne be vargo - nepakartojamą kunigaikščio individualybę, šią mįslingą sielą, užsisklendusią savyje,

tuo labiau prisirišo prie jo. Jis ėmė labai apgailestauti dėl žiauraus pokšto, kurį iškrėtė likimas, padaręs tokią išskirtinę būtybę pariju tarp jo brolių europiečių.

Tiesą sakant, Marijana pati negalėjo paaiškinti, ką ji jautė matydama žmogų, kurio pavardę turėjo. Jis žavėjo ir kartu erzino ją, kaip pernelyg tobulas meno kūrinys, o kita vertus, nevalinga simpatija, kurią ji jautė vergui Kalebui, patyrė tam tikrų metamorfozių kunigaikščio Sant'Anos atžvilgiu.

Ji liovėsi gailėtis šios neteisingo likimo aukos, ir galbūt ji būtų nuoširdžiai ir labai džiaugusis, matydama ją lankančio žmogaus pranašumus, jeigu jis nebūtų privertęs ją sutikti su patirtų išmėginimų padariniais. Mat slenkant dienoms ji vis labiau kaltino jį dėl savo silpnumo, negalavimų, dėl dingusio savo grožio.

Aš panaši į išbadėjusią katę, kuri prarijo kamuolį, aimanavo ji, atsitiktinai pažvelgusi į veidrodį. Aš pasidariau tokia bjauri, kad labiausiai įsimylėjusį vyrą įstumčiau į neviltį...

Tą vakarą Marijanos nuotaika buvo dar blogesnė nei paprastai. Jos veide su išsišovusiais skruostikauliais pernelyg aiškiai matėsi liūdesys ir nuovargis. Liesos jos rankos buvo beveik tokios pat baltos, kaip ir plati vilnonė suknelė, ir sunerimęs Žolivalis nejučia klausė savęs, kaip ji ištvers tai, kas jos laukia...

Donos Lavinijos žodžiais tariant, ji valgė labai mažai, veikiau pasiduodama įkalbinėjimams negu pati to norėdama. Baisus alkis dingo prieš tris mėnesius, ir dabar jaunoji moteris visai negalvojo apie tai, į ką pavirs jos figūra po gimdymo.

Užbaigęs penkiolika minučių trukusį ritualą, kunigaikštis pakilo ir ruošėsi atsisveikinti. Jis palinko prie ištiestos Marijanos rankos, kai įbėgo dona Lavinija ir kažką pasakė jam į ausį. Jis krūptelėjo ir suraukė antakius.

Kur jie? paklausė jis.

Prie paradinio įėjimo.

Aš einu ten...

Jo įprastas flegmatiškumas staiga dingo. Vos atsiprašęs, jis bėgte išbėgo iš kambario, lydimas nustebusio Žolivalio žvilgsnio.

Keistas kunigaikščio elgesys buvo toks neįprastas, kad pažadino Marijanos smalsumą.

Bloga naujiena? paklausė ji.

Lavinija sudvejojo. Ji turėjo pasakyti, kad naujiena svarbi tik Koradui, bet nepajėgė atsilaikyti prieš savo jaunosios šeimininkės silpną balsą ir liūdną žvilgsnį. Ji nutarė atsakyti taip neaiškiai, kaip tik įmanoma.

Ir taip, ir ne. Mėgino pavogti vieną laivą uoste, bet vagis sugautas ir jį atvedė čia.

Dėl nepaaiškinamos priežasties Marijanos širdis ėmė plakti smarkiau. Kraujas plūstelėjo į skruostus, ir vieną akimirką ji atgavo natūralią spalvą.

Pavogti vieną laivą? mašinaliai pakartojo ji. O kokį?

Dona Lavinija nespėjo atsakyti. Tandūrą dengianti ilga aksominė portjera jau pakilo ją pakėlė kunigaikščio ranka. Šviesios akys perbėgo iš eilės visais į jį nukreiptais veidais ir sustojo ties Marijana.

Gerbiamoji ponia, pasakė jis, aiškiai stengdamasis įveikti susijaudinimą, ką tik mėgino pavogti jūsų laivą. Mano žmonės sučiupo vagį ir pristatė čionai kartu su jo bendrininkais. Norite pamatyti jį?

Pamatyti jį? Bet kodėl aš? Kodėl jūs patys neužsiimate juo? paklausė Marijana staiga susijaudinusi.

Aš jau mačiau jį savo jūreivių rankose ir nesirengiu kalbėti su juo. Bet aš primygtinai prašau, kad jūs... jūs viena turite su juo susitikti. Aš savo buvimu tik komplikuočiau padėtį, tad palieku jus. Tuojau jis bus čia...

Dabar Marijana suprato, kodėl jos širdis ėmė smarkiau plakti, kodėl ji taip staiga susijaudino. Dabar ji jau žinojo, kas vagis. Ir tarsi stebuklu ji pajuto, kaip gyvenimo geismas grįžta į jos nusilpusį kūną. Ji vėl tapo pati savimi, o ne svetimo gyvenimo, kuris ją alino, talpykla...

Tačiau ją apėmęs džiaugsmas buvo savotiškai apkartintas. Žmogus, kuris tuojau įeis, buvo sučiuptas, kai mėgino pagrobti brigą. O jeigu jam tai būtų pavykę? Nelabai įtikėtina, kad jis būtų paslėpęs laivą kuriame nors užutekyje, grįžęs į Konstantinopolį ir ėmęs ieškoti tos, kuri taip laukė jo... Tokio dydžio laivo lengvai nepaslėpsi! Daugiau negu tikėtina, kad jis

būtų išplaukęs į atvirą jūrą, norėdamas išvengti persekiojimo, ir Marijana su baime pagalvojo, kad jūreiviui jo laivas gali būti brangesnis negu moters meilė. Dėl tos baimės ji stengėsi nutildyti savyje klastingą balsą, kuris bandė sudrumsti artėjančias nuostabias akimirkas.

Instinktyviai jausdama poreikį į ką nors atsiremti ji ištiesė rankas Žolivaliui, kuris atsisėdo šalia jos ant sofos ir paėmė jos rankas į savąsias. Jos buvo ledinės, ir jaunoji moteris visu kūnu drebėjo, bet nukreiptose į Koradą akyse spindėjo žvaigždės.

Dėkoju jums, ištarė ji tyliai. Dėkoju... iš visos širdies!

Ji norėjo ištiesti jam ranką, bet jis, atrodo, nematė jos. Staiga sustingusiu veidu jis nusilenkė ir dingo. Bet Marijana buvo per daug laiminga, kad paklaustų savęs, ką jis galėjo pagalvoti šią akimirką. Su nesąmoningu mylinčių žmonių egoizmu ji galvojo tik apie tą, kuris turi įeiti.

Baugščiai žvilgtelėjusi į Arkadiją, ji pasakė:

Man reikia veidrodžio. Būtinai, aš atrodau baisiai... gąsdinančiai baisiai.

Baisiai? Ne! Jūs iš tų, kurios niekada nebūna baisios, tačiau dėl gąsdinimo... kas be ko! Galiu eiti lažybų, kad dabar jūs gailitės, jog nepaklausėte dėdulės Arkadijaus ir nevalgėte truputį daugiau. Šiaip ar taip, ne taip jau blogai, kad jūs pasirodysite jam tokia apgailėtina. O dabar pasistenkite būti rami, mano drauge. Norite, kad aš išeičiau?

Ne! Ne! Jokiu būdu! Prisiminkite, kokie buvo mūsų tarpusavio santykiai, kai mes išsiskyrėme. Kas gali žinoti, ar per tą ilgą sveikimo laikotarpį nepasikeitė jo požiūris į mane? Galbūt man reikės pagalbos. Tad nepalikite manęs, mano drauge, maldauju jus... Beje, jau vėlu.

Iš tikrųjų gretimame salone nuo greitų žingsnių sugirgždėjo grindys. Valdingas balsas, nė kiek nesusilpnėjęs, kaip manė Marijana, pynėsi su tylesniu donos Lavinijos balsu. Paskui portjera vėl pasikėlė. Pasirodė ekonomė su juoda suknele ir iškart padarė reveransą.

Jeigu jūsų skaisčiausioji šviesybė leis... Ponas Jasonas Boforas!

Jis įėjo paskui ją, ir mažas jaukus kambarys iškart tapo ankštas. Jis pasirodė toks didelis, kad Marijana paklausė savęs,

ar per jų išsiskyrimo laiką jis nepaaugo... Jasonas beveik nepasikeitė. Tas pats įdegęs valingas veidas, tie patys išsitaršę juodi plaukai. Nei laikas, nei liga, nei sielvartas, atrodo, nepalietė Jasono Boforo: nuo mirties slenksčio jis grįžo toks pats, tarsi jam nieko nebūtų atsitikę.

Susijaudinusi Marijana iškart užmiršo viską, ką turėjo dėl jo iškentėti, taip pat ir kilusius įtarimus, ir žiūrėjo į jį, kaip tikriausiai žiūrėjo Marija Magdalietė į prisikėlusį Kristų: jos akyse spindėjo ašaros ir švietė vidinė liepsna.

Deja, iš naujojo atvykėlio nedvelkė tokia ramybė, kaip iš jo dieviškojo provaizdžio. Apstulbintas jis apmirė prie slenksčio, paskui apimtas pykčio įpuolė į šį, netikėtai jam atsivėrusį jaukų kambarį. Jam sakė, kad čia jis ras jo mylimo laivo "savininkę", ir jis buvo pasirengęs išsakyti šiai vagilei viską, kas susikaupė jo širdyje, bet išvydęs prieš save du veidus taip sutriko, kad niekaip negalėjo atsikvošėti. Kadangi Marijana nepajėgė ištarti nė žodžio, tai Žolivalis ryžosi sutrikdyti tylą. Atsargiai nuleidęs sušilusias jaunos moters rankas, jis pakilo ir priėjo prie korsaro.

Įeikite, Boforai! Aš gerai nežinau, ar jūs esate mielas svečias, bet galiu tvirtai pasakyti, kad jūsų laukė.

Vikonto balse nebuvo nė šešėlio džiaugsmo. Labai manieringas, jis dar neužmiršo to, nors Žolivalis buvo atlaidžiausias žmogus pasaulyje, ką patyrė, kai buvo sukaustytas "Burtininkėje" kartu su vargšu Grakchu, o ypač neužmiršo Marijanos patirtų kančių. Arkadijus negalėjo to atleisti. Jeigu jis nežinotų, kaip myli šį žmogų jo jaunoji draugė, jeigu jis nebūtų matęs, kaip visas tas savaites ji džiūvo laukdama jo, jis būtų su didžiausiu malonumu išgrūdęs Jasoną pro duris, juo labiau, kad prie visko dar prisidėjo bandymas įvykdyti vagystę. Sąmoningai ar ne, Arkadijus siekė konflikto.

Bet Jasono pyktis išgaravo, vos tik už jo nugaros nusileido portjera. Sunkiai atplėšęs žvilgsnį nuo Marijanos, į kurią žiūrėjo kaip į šmėklą, jis nukreipė akis į Žolivalį šis stovėjo išsitempęs visu savo nedideliu ūgiu.

Pone Žolivali, pagaliau prabilo jis. Bet ką jūs čia veikiate? Aš laikiau jus mirusiu.

Ką gi, atviriau nepasakysi! - sumurmėjo vikontas. - Nežinau, kas galėjo sukelti jums tokią mintį. Jeigu jūs būtumėte manęs,

kad vergų pirkliai pardavė mane į medvilnės plantacijas, dar būtų pakenčiama... bet palaidoti mane gyvą... Jeigu tai jus domina, aš jaučiuosi puikiai.

Boforo lūpomis nuslydo šypsena.

Atleiskite, man nederėjo to sakyti. Bet tai, kas atsitiko man, taip neįtikėtina! Pamėginkite suprasti: aš atvykstu čia, atpažįstu savo laivą, noriu vėl atgauti savo turtą, pasitelkęs į pagalbą saujelę uoste pasamdytų žmonių, ir staiga mane užpuola galvažudžių gauja, veda pas savininką, ir aš atsiduriu akis į akį su jumis.

Tarsi traukiamas magneto, jis atsisuko į Marijaną, kurios veidas švietė viršum visų atspalvių žalio šilko pagalvių krūvos. Aplenkdamas krosnį, jis pasuko prie sofos. Jaunoji moteris su baime žvelgė į jį. Ką jis dabar padarys? Jis džiaugsmingai šypsojosi, ir jo džiaugsmas atrodė nuoširdus, bet jo veiksmai tokie neįspėjami! Ar jis užmiršo viską, kas atsitiko laive, o gal jo atmintyje tebegyvos paskutinio, tokio dramatiško jų susitikimo aplinkybės, ir jis pasiruošęs pulti?

Paskutinį kartą tai buvo "Burtininkės" denyje. Stovėdamas laivūgalyje, Jasonas stebėjo, kaip kankino Kalebą už mėginimą nužudyti daktarą Leitoną, ir nesivaldydama iš pykčio Marijana įsikišo ištraukė iš budelio rankų kruviną rimbą. Ji vėl pamatė sąmonės netekusio tariamojo etiopo kūną, pririštą prie pagrindinio stiebo, tragiškai nukarusį visu svoriu ant išsuktų riešų. Ji vėl išgirdo atsainius Jasono žodžius:

"Ką daro čia šita moteris? Tegul ją nuveda į jos kajutę!"

Jie stovėjo vienas prieš kitą viso ekipažo akivaizdoje. Ji išliejo savo panieką ir įniršį tiesiai į veidą žmogui, kurio žvilgsnis buvo beveik beprotiškas, žmogui, kuris tada buvo dabar ji žino pražūtingo narkotiko valdžioje. Bet kokius prisiminimus paliko tas narkotikas jo atmintyje?

Matyt, jokių, nes į jos veidą įsmigusiame Jasono žvilgsnyje ji vėl išvydo ankstesnę liepsną, kurios jau niekada nesitikėjo pamatyti. Ją užliejo laimės banga: negi tragiški prisiminimai to, kas pergyventa Kiteros platumoje, galėjo dingti kaip sapnas? Jeigu Jasono atmintyje neliko to nė pėdsako, su kokiu džiaugsmu Marijana išvalys ir savo atmintį.

Jasonas priėjo arčiau, priklaupė ant vieno kelio ir ištiesė savo ilgą ranką tarsi susitaikymo ženklą.

Marijana! pasakė jis tyliai. Aš žinojau, kad tu šiame mieste, kad rasiu tave, bet nesitikėjau, kad tai įvyks taip greitai. Man atrodo, jog tai sapnas. Kaip tai galėjo atsitikti?

Ji pakilo nuo pagalvių ir visa savo esybe palinko prie jo, per daug laiminga, kad apskaičiuotų savo judesius.

Aš pasakysiu tau viską! Svarbiausia, kad tu čia! Pagaliau! Ir tai nuostabu! Sėskis šalia manęs... čia... arčiau!

Gyvai tokio gyvumo Marijana jau daug savaičių nejuto ji nubloškė antklodę ir nustūmė pagalves, darydama jam vietos šalia savęs ir visai negalvodama apie savo būklę. Jos kūno pokyčiai tapo aiškiai matomi, bet ji suprato tai per vėlai, pamačiusi, kaip Jasonas išblyško, staiga atsistojo ir žengė atgal.

Taigi, karčiai tarė jis, vadinasi, tai man neprisisapnavo? Tai nebuvo košmaras, kurį sukėlė pragariškos Leitono piliulės. Tu nėščia...

Marijanos žvilgsnis užgeso. Tada Žolivalis, suprasdamas, kad dabar viskas gali žlugti, kad jaunoji moteris pasmerkta naujoms kančioms, pratrūko:

Ak, ne! sušuko jis. Tik nepradėkit iš naujo. Jūsų istorijos, jūsų dideli jausmai ir jūsų nepalenkiamas išdidumas, aš jau sotus tuo iki kaklo, Boforai! Jūs tik įėjote ir iškart atsistojote kaltintojo poza. Jūs neįspėjęs nukrintate ant mūsų galvų, ir dar kaip žmogus, bandęs pasisavinti tai, kas jam daugiau nepriklauso...

Iš kur jūs ištraukėte, kad mano laivas daugiau nepriklauso man? iššaukiamai nutraukė jį Jasonas.

Iš jūrų kodekso! Jūsų laivą, mano brangusis, užpuolė turkai ir atplukdė čia kaip grobį toks jis ir yra, o jo savininku tapo kažkoks Achmetas, ir kaip tik todėl kad jis užgrobė laivą. Jos didenybė sultonienė, Marijanos pusseserė, išpirko jūsų laivą, atidavė remontuoti, nes po to, kai laivas pabuvo Leitono rankose, remonto būtinai reikėjo, ir padovanojo Marijanai. Kitaip sakant, po to, kai jūs leidote tam prakeiktam gydytojui apvogti Marijaną ir pamėginti nužudyti ją siaubingomis aplinkybėmis, jūs dabar pasirodote norėdamas ją visiškai apšvarinti ir galiausiai pasipiktinate, radęs ją tokioje

padėtyje, kuri jums nepatinka? Ak, ne, mano brangusis, iš to nieko gero nebus!

Jasonas gūžtelėjo pečiais.

Aš nieko nesupratau iš to, ką jūs pasakėte! Leitonas pasielgė su manimi kaip banditas, bet aš nežinojau, ką jis padarė su jumis...

Ak, jūs nežinojote? Jūs nežinojote, kad naktį po Kalebo egzekucijos, tuo metu, kai jūs knarkėte savo kajutėje, apsvaigęs nuo romo ir narkotikų, jis numetė šią nelaimingą būtybę į valtį surištą, vien su naktiniais marškiniais, prieš tai pavogęs iš jos viską, ką ji turėjo, ir įsakė pusei ekipažo išprievartauti vargšę Agatą? Jei valties su mirštančia iš alkio ir troškulio Marijana nebūtų sutfkęs žvejys iš Santorino, dabar mes būtume galėję tik saugoti amžiną jos atminimą. Ją vos atgaivino. Bet jūs dėl to niekuo dėtas, kiek aš žinau?.. Taigi prašau jus: būkite toks malonus ir sutramdykite savo jausmingos sielos polėkius. Taip, ji nėščia. Ji net rengiasi netrukus gimdyti, bet tai, ką jūs atsisakėte išklausyti jūsų prakeiktame laive, prisiekiu, jūs išklausysite dabar nuo A iki Z, arba aš paprašysiu Turchan bėjų, kad jo žmonės surištų jus.

Arkadijau! maldaujamu balsu prabilo Marijana; ją išgąsdino nepaprastai įniršusio jos draugo išvaizda. Prašau jus, nusiraminkite...

Nusiraminti? Ne anksčiau negu išdėsiu visą tiesą šiam užsispyrusiam asilui. Tad klausykite manęs atidžiai, Jasonai Boforai: jūs išeisite iš čia tik sužinojęs tiesą, visą tiesą apie Marijanos patirtą dramą, kurią jūsų bukumas dar padidino. Jums verčiau atsisėsti, nes tai truks ilgai...

Tirštai išraudęs, suspaustais kumščiais, nesitverdamas noru paleisti juos į darbą ir aptalžyti niūrų amerikiečio veidą, Žolivalis buvo panašus į nedidelį peštynių gaidį. Jis negalėjo atsiminti, kad kada nors būtų jautęs tokį įniršį, gal tik išskyrus tą momentą, kai jam buvo dešimt metų ir vienas jaunas vaikėzas, jo pusbrolis, vien iš pykčio užmušė jo akyse jo mylimą šunį. Skausmingas Marijanos veidas, kai Jasonas su tokia panieka ištarė: “Tu nėščia”, priminė jam tą baisų įvykį ir pažadino jame seniai snaudusias jėgas. Žolivalis, aukštuomenės žmogus, rafinuotas ir skeptiškas, vėl išvydo mažąjį Arkadiją,

kurį privedė iki primityvaus įniršio ribų žiaurumas, sustiprintas negailestingumo. Tada jis puolė aukštą pusbrolį ir iki kraujo jam įkando mažas išprotėjęs gyvulys, taip stipriai įsisiurbęs į žudikę ranką, kad jį vos atplėšė. Dabar Žolivalis vėl pajuto, kad gali įkąsti.

Jūreivio instinktas pakuždėjo Jasonui, kad jis nuėjo per toli ir kad šis žmogus, iki šiol ištikimas draugas, gali pavirsti mirtinu priešu. Jis nusileido ir, kai jam buvo pasiūlyta, atsisėdo ir sukryžiavo ilgas kojas, apautas auliniais batais.

Klausau jūsų, atsiduso jis. Man atrodo, kad iš tiesų yra daug dalykų, kurių aš nežinojau...

Staiga pajutęs drovumą, jis nedrįso daugiau žiūrėti į Marijanos pusę. O jaunoji moteris susiruošė palikti savo pagalvių lizdą.

Būkite geras, pašaukite doną Laviniją, Arkadijau! Aš noriu išeiti...

Jasonas tuoj pat užprotestavo:

Kodėl tu nori išeiti? Jei aš buvau neteisus, tai būsiu tik tik dėkingas, nes aš irgi... kentėjau. Prašau tave, pasilik!

Nepaisant jo prisipažinimo, kuris, atrodo, nemažai kainavo jam išdidumo, jaunoji moteris neigiamai papurtė galvą.

Ne. Visa tai, ką papasakos Žolivalis, sukels man pernelyg sunkių prisiminimų. Ir apskritai man verčiau nusišalinti nuo viso to. Taip tu būsi laisvesnis savo sprendimais. Man nesant tu aiškiau viską pamatysi. Aš nenoriu niekuo daryti tau įtakos...

Betgi tu nedarysi man įtakos. Pasilik, maldauju tave! Man irgi reikia tiek daug pasakyti tau...

Gerai, tu pasakysi vėliau... jei dar norėsi tai padaryti. Priešingu atveju... galėsi išvažiuoti, net šiandien vakare, visiškai laisvai. Ir mes daugiau niekada nesusitiksime. Beje, taip ir būtų buvę, jei tau šiandien būtų pavykę išplukdyti "Burtininkę", ar ne? Tu juk žinojai, kad aš šiame mieste, tau apie tai pranešė, man buvo labai sunku pasiekti šį miestą. Tačiau tu būtum iškėlęs bures, net nepamėginęs pamatyti mane...

Ne! Prisiekiu tau, kad ne! Aš gerai nežinojau, ką norėjau daryti, bet nesirengiau toli plaukti. Supranti, pamatęs tarp skurdžių geldų savo brigą, aš truputį netekau galvos, ir mano smegenyse kirbėjo tik viena mintis: paimti jį, išplukdyti iš ten. Man atrodė, kad jis įklimpęs dvokiančioje pelkėje... Tuomet

aš suradau uoste keletą dykūnų, panašių į pakaruoklius, ir su jais ėmiausi darbo. Maniau, kad tai nebus labai sunku. Uosto apsaugos žmonės man pasirodė gana apatiški... Ir aš suklydau. Bet prisiekiu tau, kad nebūčiau išvykęs iš šios šalies nepamatęs tavęs, bent nesužinojęs, kas tau atsitiko... aš nebūčiau galėjęs!

Bet kaip tu būtum tai padaręs?

Pakrantė uolėta, išraižyta. Ten lengva pasislėpti, tačiau, kaip jau sakiau, tada aš apie tai negalvojau. Mane valdė jausmas, stipresnis už mane, be abejo, panašus į tą, kuris stūmė mane ieškoti tavęs...

Jis atsistojo ir dabar su baime žvelgė į ją, suglumintas jos išblėsusio balso, jos nuolankaus tono, rodančio begalinį nuovargį. Jis taip pat pamatė, kokia silpna ir bejėgė ji atrodė. Ši dėl artėjančios motinystės apsunkusi moteris jam visai nebuvo panaši į nenuoramą ir išdidžią būtybę, kuri privertė jį pamesti galvą ir užmiršti viską pasaulyje, bet jis pajuto jai, nepaisant tam tikros baimės, kurią jam kėlė jos padėtis, ir naują jausmą; tai buvo instinktyvus noras globoti ją, apsaugoti jos gležnus pečius nuo ją užgriuvusios naštos, išplėšti ją iš kibių nelemto likimo nagų...

Kai skubiai pasirodžiusios Lavinijos padedama ji lipo nuo sofos, įsikibusi į senosios damos ranką, jį staiga apėmė beprotiškas noras sučiupti ją į glėbį ir nunešti toli nuo šių rūmų, kurių rytietiška prabanga žeidė griežtą jo skonį ir moralę. Jis buvo besilenkiąs prie jos, bet ji sulaikė jį žvilgsniu, kuris prismeigė jį vietoje.

Ne! pasakė ji nesutaikomu tonu. Tai, ką tu jauti, yra tik gailestis. O aš tavo gailesčio nenoriu.

Nešnekėk nesąmonių! Koks gailestis? Iš kur tu ištraukei? Prisiekiu tau...

Ak, ne! Neprisiekinėk! Ką tik, kai tu įėjai, aš buvau pasirengusi užmiršti viską, kas įvyko tavo laive. Man net pasirodė, kad viską užmiršau.. bet tu vėl pažadinai praeitį. Todėl aš nenoriu tavęs daugiau klausyti. Dabar tu klausysi Žolivalio. Pagaliau aš sakiau tau, kad tavo valia spręsti...

Bet ką gi spręsti?

Ar tu nori, kad mes liktume draugai. Kai susipažinsi su visomis sudedamosiomis šios problemos dalimis, tai pamatysi,

ar įstengsi išsaugoti man bent kiek pagarbos. O dėl tavo jausmų, tai jie priklauso tik nuo tavo širdies.

Pasilik! ėmė prašyti Jasonas. Aš esu tikras dėl savęs.

Tau pavyko. O aš negaliu tuo pasigirti. Ką tik aš buvau laiminga, o dabar nežinau... Verčiau išeisiu.

Leiskite jai išeiti, įsikišo Žolivalis. Ji pavargo, serga... Jai reikia poilsio, ir nėra jokio reikalo patirti išbandymą, kuriuo bus jai šis pasakojimas. Juk yra prisiminimų, kurie nekelia džiaugsmo. Be to, man bus lengviau išdėstyti viską taip, kaip aš tai matau. Dona Lavinija, pridūrė jis daug meiliau, ar negalėtumėte būti tokia maloni ir atnešti mums kavos, daug kavos? Aš manau, kad jos prireiks ir vienam, ir kitam.

- Jūs gausite kiek tik norite kavos ir dar ko nors esmingesnio, pone vikonte, nes šiam ponui tikriausiai reikia gerai pasistiprinti.

Jasonas jau išsižiojo galbūt norėdamas atsisakyti, bet Marijana jį aplenkė.

Tu gali sutikti paragauti šių namų duonos ir druskos, nes juos tau siūlo draugas, kuris ištisus mėnesius rūpinosi tavimi... ir manimi. Prieš išeidama noriu pasakyti tau dar vieną dalyką: kad ir kokie būtų tavo jausmai dabar, tu atgausi savo laivą. Žolivalis perduos tau visus nuosavybės dokumentus.

Ar tai gali būti? Tu sakei, kad brigas priklauso tau, o ant jo svetima vėliava?

Ant jo Turchan bėjaus laivų vėliava, pavargusiu balsu atsakė Marijana, tai yra šių rūmų šeimininko. Tačiau ta vėliava kabo tik todėl, kad apsaugotų “Burtininkę” nuo anglų ambasadoriaus kėslų. Kaip jau sakė Žolivalis, sultonienė, mano pusseserė, įteikė man šią dovaną po to, kai išpirko brigą, bet aš jį tik saugau...

Su didesne jėga negu buvo galima tikėtis iš jos nualinto kūno ji patraukė doną Laviniją iš tandūro, vos sulaikydama ašaras.

Jai reikėjo nepaprastų pastangų, kad atsitrauktų nuo Jasono, kurio artumo taip troško, bet klausytis Žolivalio, pasakojančio šlykščios nakties Soranco rūmuose smulkmenas ir visa tai, kas po to buvo, pranoko jos jėgas. Nors ji ir buvo tik auka, tačiau tam tikros baisios detalės žeidė jos drovumą, ji negalėjo ramiai jų prisiminti.

Amerikiečio psichologija buvo paprasta ir kartu sudėtinga. Jo meilė Marijanai galbūt tebebuvo tokia pat stipri, ir ši mintis, ko gero, buvo vienintelė paguoda jaunajai moteriai po kelių šalia jo praleistų minučių. Kita vertus, Jasonas buvo protestantiško, beveik puritoniško auklėjimo belaisvis; jis buvo išauklėtas griežtais moralės nuostatais, tačiau tai netrukdė jam, nepaisant įgimto kilnumo ir riteriško charakterio, veikiau būti įsitikinusiu vergijos gynėju; jo nuomone, tai buvo visai natūrali negrų būklė, bet Marijana su tuo niekaip negalėjo sutikti.

Tiesą sakant, toks dvilypumas ir lėmė visus šio žmogaus veiksmus. Moterys galėjo laukti iš jo didžiausio dėmesio ir giliausios pagarbos, bet žengus mažiausią apgaulingą žingsnį jo atsakomieji veiksmai būdavo ryžtingi ir šiurkštūs. Nelaimingoji iškart atsidurdavo išnykstančioje iš atminties minioje mergelių, kurias jis sutikdavo visuose pasaulio uostuose ir kurios jo akyse buvo vertos dar mažiau pagarbos negu vergai iš šeimai priklausančios plantacijos netoli Čarlstono. Tačiau vos tik būtybė, priklausanti šiai įtartinai lyčiai, sukeldavo jam tikrą aistrą, kaip kad buvo Marijanos atveju, puiki žmogiškoji mašina, vadinama “Jasonu Boforu”, visiškai išsiderindavo...

Grįžusi į savo kambarį, Marijana su pasišlykštėjimu pažvelgė į savo plačią lovą. Nors ir buvo nuvargusi, ji nė trupučio nenorėjo miegoti. Jos neramios mintys liko ten, šiltame tandūre, kur Jasonas klausosi Žolivalio, pasakojančio jam siaubingą istoriją, per daug nesidrovėdamas detalių, nes vikontas nutarė nė kiek nesigailėti savo pašnekovo...

Prisiminusi, koks įniršis yra apėmęs jos senąjį draugą, Marijana nusišypsojo ir dar kartą padėkojo Dievui, atsiuntusiam jai tokį gynėją, saugantį ją per visus jos audringo gyvenimo išbandymus. Dievai žino, kaip jai elgtis, turint galvoje jos padėtį, susidūrus su Jasono moraliniais principais. Prisiminus paskutinę sceną “Burtininkės” kajutėje, jos skruostus nutvieksdavo raudonis.

Nugara nusisukusi į kambarinės paklotą lovą, ji nuėjo ir atsisėdo ant didžiulės baltos atlasinės pagalvės, gulinčios priešais žemą stalelį, ant kurio stovėjo daugybė buteliukų ir dėžučių. Sekusi įkandin jos dona Lavinija užmetė jai ant pečių mėlyną lininį rankšluostį ir ėmė traukyti plaukų segtukus, prilaikiusius sunkią jaunosios moters šukuoseną. Marijana ramiai laukė,

paskui, kai blizgantys juodi plaukai nuvilnijo jos pečiais, jos ranka su sidabriniu šepečiu sustingo.

Brangioji Lavinija, pusbalsiu ištarė ji, aš norėčiau, kad jūs žvilgtelėtumėte į tandūrą... ar bent į žydrąjį saloną. Gal ponui Žolivaliui reikia jūsų...

Senoji dama supratingai nusišypsojo.

Mano manymu, jam atnešė visko, ko jam galėtų prireikti, bet galbūt jūs, gerbiamoji ponia, norite jam ką nors perduoti nuo savęs?

Taip, perduokite jam... nežymiai, kad jis užeitų čia prieš grįždamas į savo apartamentus. Net jei bus labai vėlu, tegul jis ateis. Iki tol aš neisiu miegoti.

Tai neprotinga, gerbiamoji ponia. Gydytojas reikalauja, kad jūs gultumėtės anksčiau ir daugiau miegotumėte.

Kaip tai lengva padaryti, kai visai nesinori miegoti! Na, gerai, kai grįšite, padėsite man atsigulti, bet neuždarykite durų ir negesinkite lempų. Paskui galėsite eiti miegoti. Beprasmiška budėti iki vikonto atėjimo. Tie ponai gali užsisėdėti...

Ar aš turiu paruošti kambarį jūsų šviesybės draugui?

Paskutinius žodžius dona Lavinija nevalingai ištarė šiek tiek griežtesniu tonu. Nepalenkiama ištikimybė ir meilė šeimininkui privertė ją pajusti pavojų, grėsmę iš šio per daug patrauklaus aukšto užsieniečio pusės. Marijana staiga susigėdo, pagalvojusi apie situaciją, susidariusią dėl netikėto Jasono pasirodymo: mylimasis ateina pas moterį į jos vyro namus... vyro, kuris be paliovos rūpinasi ja. Ji galėjo pasiguosti tik tuo, kad už visa tai brangiai sumokės, bet dėl to nemalonus jausmas nesumažėjo. Iš tiesų sunku naudotis gyvenimo gėrybėmis, atliekant nepavydėtiną vaidmenį.

Kai Marijana pakėlė į Laviniją akis, jos žvilgsnis buvo kupinas nevalingo atgailavimo.

Tiesą sakant, aš nežinau. Galimas dalykas, jis nedelsdamas išvažiuos, bet gali atsitikti ir taip, kad sutiks likusią nakties dalį praleisti čia. Bet kuriuo atveju jis čia ilgai nepasiliks...

Ekonomė pritariamai linktelėjo, padėjo Marijanai persirengti ir paguldė į lovą, rūpestingai pakišusi po pečiais pagalvėles. Paskui ji patikrino lempų dagtis ir pažiūrėjo, kiek yra alyvos, padarė reveransą ir išėjo vykdyti šeimininkės prašymo.

Likusi viena, Marijana kurį laiką nejudėdama gulėjo, mėgaudamasi minkštų apklotų šiluma ir virpančia lempų šviesa. Ji pamėgino apie nieką negalvoti, bet tai pasirodė ne jos jėgoms. Mintys be paliovos grįždavo į tandūrą, ir ji įsivaizduodavo abu ten buvusius vyrus: Žolivalį, žingsniuojantį ratu tarp sofų, ir Jasoną, be abejo, sėdintį alkūnėmis atsirėmusį į kelius ir sunertais pirštais   ta poza, kurią ji matė tiek daug kartų, kai jis sukaupdavo visą dėmesį... Nepaisant jam pasakytų rūsčių žodžių, Marijana dar niekada jo taip nemylėjo.

Norėdama atsikratyti įkyrių minčių, ji paėmė pirmą pasitaikiusią iš galvūgalyje gulėjusių knygų, bet, išskyrus pavadinimą, neįstengė perskaityti nė vienos eilutės, nors turinį žinojo beveik atmintinai. Tai buvo itališkas "Dieviškosios komedijos" leidimas   viena mėgstamiausių jos knygų, bet raidės šokinėjo akyse tokios pat nesuprantamos kaip hetitų dantiraštis. Galų gale įpykusi ji nusviedė knygą, užsimerkė ir... net pati nepajuto, kaip užmigo.

Ją pažadino netikėtas skausmas. Ji negalėjo ilgai miegoti, nes galvūgalyje stovinčios lempos alyvos beveik nesumažėjo. Aplinkui tvyrojo tyla. Atrodė, rūmai miega susisupę į portjeras, užuolaidas ir pagalves, kaip į švelnų kokoną. Tačiau Žolivalis dar neatėjo ir tikriausiai niekas dar nemiegojo.

Plačiai atmerkusi akis, Marijana kurį laiką nejudėdama gulėjo, klausydamasi širdies plakimo ir jausdama, kaip skausmas, kilęs tarp klubų, lėtai plinta po visą kūną. Skausmas buvo pakenčiamas ir jau rimo, bet tai buvo įspėjimas, galbūt būsimo išbandymo ženklas. Ar pagaliau neatėjo laikas jai išsivaduoti iš naštos?

Ji dvejojo, ką jai reikia daryti, ir nutarė palaukti, kol pasikartojęs skausmas patvirtins jos diagnozę, galimas dalykas, per daug skubotą, kad reikėtų trukdyti gydytoją, kuris šią valandą ramiai miega. Ji ištiesė ranką į skambaliuką, norėdama pasišaukti Laviniją ir paklausti, ką ji apie tai mano, bet tuo metu pasigirdo lengvas beldimas į duris. Nelaukdamas atsakymo, pro tyliai atsivėrusias sąvaras iškišo galvą Arkadijus.

Galiu įeiti?

Žinoma! Aš laukiu jūsų, mano drauge...

Dabar skausmas visai išnyko. Marijana pakilo lovoje ir alkūnėmis atsirėmė į pagalves, padrąsinta jos draugo veide švietusios šypsenos ir nematydama nė menkiausio neseniai jį apėmusio pykčio pėdsako. Lovos šešėlyje Marijanos akys nekantriai ir džiaugsmingai sublizgo.

O Jasonas? Kur jis?

Aš manau, kad jis dabar ruošiasi miegoti... Jam reikia pamiegoti... Beje, man irgi, nes kartu su kava geroji dona Lavinija atnešė mums butelį puikaus konjako! Aš klausiu save, ką ji pagalvos pamačiusi, kad jame neliko nė lašo...

Marijanai iš nuostabos užgniaužė kvapą. Tai bent, iš tiesų, geriau būti negali! Ji manė, kad jie įsitraukę į sunkią, beveik dramatišką diskusiją, o iš tiesų abu bičiuliai nutarė tiesiog pasigerti! Dėl to nebuvo galima suklysti, žiūrint į džiaugsmingą Žolivalio miną, jo paraudusią nosį ir drėgnas akis. Marijana paklausė savęs, ar verta jai džiaugtis.

Bet tai man nieko nesako apie tai, kur Jasonas, rūsčiai pasakė ji. Vis dėlto aš laiminga, kad galiu konstatuoti, jog jūs praleidote nuostabų vakarą.

Puikų! Mes sutarėme visais punktais. Bet... jūs teikėtės paklausti manęs, kur yra mūsų draugas? Na, jis kambaryje, kuris yra šalia mano.

Jis sutiko praleisti naktį čia? Pas kunigaikštį Sant'Aną?

Jis neturėjo jokių priežasčių atsisakyti. Be to, kas čia kalba apie kunigaikštį Sant'Aną? Mes pas Turchan bėjų. Kitaip sakant, pas tą, kurį Boforas pažinojo kaip Kalebą!

Jums derėjo viską paaiškinti jam, pasipiktino Marijana. Kodėl jūs nepasakėte...

Kad ši trejybė, kaip pats Viešpats, yra vienas asmuo? Ne, mano brangus vaike. Matote, tęsė Žolivalis jau ne žaismingu tonu, bet nepaprastai rimtai, aš neturėjau teisės atskleisti paslaptį, kuri yra ne mano ir, beje, daugiau ne jūsų. Jei kunigaikštis norėtų, kad Jasonas Boforas sužinotų, jog jis pasiuntė į mirtį nuo rimbo jūsų vyrą ir elgėsi su juo kaip su vergu, jis būtų pasakęs mums tai. Bet žinant Jasono požiūrį į juodaodžius geriau bus, jei jis nesužinos teisybės. Jeigu pagimdžiusi kūdikį jūs nutraukiate visus santykius su kunigaikščiu

ir įgyjate laisvę, tai nieko nuostabaus, kad Jasonas visada laikys jį mirusiu.

Jam kalbant Marijana, iš pradžių pasipiktinusi, pamažu nusiramino ir susimąstė. Žolivalio išmintis, net kai jis sėmėsi jos iš kvapnaus butelio, kartais išmušdavo iš vėžių, bet buvo veiksminga. Ir labai dažnai, nepaisant visko, jis būdavo teisus.

Bet tuomet, pasakė ji, kaip jūs paaiškinote jam mano sutikimą likti... tokioje padėtyje ir kodėl aš gyvenu pas eks Kalebą?

Žolivaliui, atrodo, buvo sunku išlaikyti lygsvarą stačiomis, todėl jis nedrąsiai prisėdo ant lovos krašto ir išsitraukė nosinę, norėdamas nusišluostyti išprakaitavusią kaktą, nes kambaryje iš tiesų buvo labai šilta. Jis visas smarkiai dvokė tabaku, bet Marijana, priešingai negu būdavo anksčiau, net neatkreipė į tai dėmesio.

Nagi! pakartojo ji. Kaip jūs tai paaiškinote?

Paprasčiausiai... ir netgi beveik neiškreipdamas tikrovės. Jūs išsaugojote kūdikį, pradėtą tokiomis baisiomis aplinkybėmis, aš turiu pasakyti, jog ponas Damianis, pasirodo, gerai padarė, kad laiku paliko šį pasaulį, nes mūsų didvyris nuo šios akimirkos tik ir svajoja, kaip jį kankintų, apie ką aš kalbėjau?.. Ak, taip! Taigi, jūs išsaugojote kūdikį, nes buvo jau vėlu pamėginti atsikratyti jo nerizikuojant gyvybe. Boforas tam pritarė, tuo labiau kad jo moralė daug griežtesnė negu jūsų... tiesą sakant, aš noriu pasakyti, negu mūsų...

Ką tai reiškia? paklausė užgauta Marijana.

O tai: kad ir kas būtų tėvas ir kad ir kokios būtų aplinkybės, Boforas laiko nusikaltėle moterį, kuri drįsta daryti abortą. Ko jūs norite šis vyrukas turi principus, jis gerbia žmogaus gyvybę ir ypač yra prielankus likimo valiai paliktiems vaikams.

Kitaip sakant, pasakė priblokšta Marijana, jis buvo įniršęs ir supykęs, kai sužinojo, kad aš laukiu vaiko, bet nebūtų susižavėjęs, jei aš būčiau jo atsikračiusi?

Visiškai taip! Jis man pasakė: "Aš nuoširdžiai tikėjau, kad tas atsitikimas tik dalis košmaro, kuris taip ilgai slėgė mane, bet jei tai pasirodė esanti realybė, aš laimingas sužinojęs, kad jai užteko sveiko proto ir ji susilaikė nepadariusi tokios

kvailystės! Moterys turi suprasti, kad kūdikis daug didesnis jų kūrinys negu vyro. Kad ir kas būtų tėvas, vaisius susijęs su motina tokiais ryšiais, kuriuos kai kurie iš jų pamato pernelyg vėlai!" Kaip matote, man nereikėjo ieškoti paaiškinimų jis pats juos rado...

O mano buvimas čia?

Visai paprasta! Kalebui jūs išgelbėjote gyvybę. Visai natūralu, kad atgavęs savo tikrąją padėtį ir sužinojęs apie anglų ambasadoriaus pinkles, jis pasiūlė jums prieglobstį jo namuose, kur niekam neateis į galvą ieškoti jūsų.

Ir Jasonas tuo patikėjo?

Be mažiausios dvejonės. Jį graužia sąžinė pagalvojus apie tai, kaip jis elgėsi su tokiu kilniu žmogumi. Jis tvirtai nusprendė rytoj rytą kuo nuolankiausiai jį atsiprašyti. Būkite rami! skubiai pridūrė jis, pastebėjęs nekantrų Marijanos mostą. Aš ketinu prieš eidamas miegoti pranešti kunigaikščiui, kas įvyko.

Tokį metą? Jis tikriausiai miega...

Ne. Šis žmogus naktį mažai miega, jis skaito, rašo, tvarko savo kolekcijas ir įvairius reikalus. Jūs ne viską žinote apie jį, Marijana, bet aš galiu jums pasakyti, kad jis yra vienas iš įdomiausių žmonių...

Kokia musė įkando Žolivalį? Kodėl jis ėmė giedoti ditirambus kunigaikščiui? Ir kaip lengvai jis pakeitė temą, taip jaudinančią Marijaną...

Žolivali, pasakė ji, truputį susierzinusi, prašau jus, grįžkime prie Jasono. Ką jis dar pasakė? Ką jis galvoja? Ką rengiasi daryti?

Absoliučiai nepaisydamas jokio padorumo, Arkadijus plačiai nusižiovavo, atsistojo ir pasiraivė, kaip išsišėręs katinas po miego.

Ką jis pasakė? Garbės žodis, aš daugiau nieko neatsimenu. Bet ką jis galvoja, galiu jums pasakyti: jis myli jus labiau nei kada nors anksčiau, ir jame sąžinės priekaištų daugiau negu sode piktžolių, kurių dvidešimt metų neravėjo sodininkas. O dėl to, ką jis nori daryti... iš tiesų, jis jums pats tai pasakys rytoj rytą, nes labai gali būti, kad vos nuleidęs kojas iš lovos jis iškart atbėgs prie jūsų durų... Vis dėlto... nelaukite jo labai anksti.

Marijana buvo per daug laiminga, kad įsižeistų ant savo senojo draugo už pašaipą, kurią ji priskyrė buteliui su Šarantos žemės dovanomis.

Aš matau tai, kas yra, juokdamasi atsakė ji. Jūsų šiandieninės išgertuvės kelia grėsmę palikti jam nemalonių prisiminimų...

O! Jo galva stipri, jis jaunas, perėjūnas! Bet, žinoma, per daug... per daug! Norėdamas apsaugoti jus nuo kankinančių minčių likusią nakties dalį, aš vis dėlto manau, jog pasielgsiu teisingai, pasakęs, kad Boforas ketina nuolankiai prašyti jus prisidėti prie jo Amerikoje, kai leis jūsų sveikata.

Prisidėti prie jo? Bet kodėl ne važiuoti kartu? Jis negali palaukti manęs?

Susijaudinusi ji pakilo, ir Žolivalis pasilenkęs švelniai uždėjo ranką jai ant pečių, priversdamas vėl atsigulti.

Nepradėkite vėl kvailioti, Marijana. Padėtis Vašingtone rimta, nes Madisono ir Londono santykiai nepaprastai įtempti. Boforas sakė man, kad Atėnuose sutiko vieną savo draugą, pusbrolį to kapitono Benbridžo, kuris kadaise atvežė savo laivu duoklę sultonui nuo Alžyro bėjaus; jis buvo pirmasis amerikietis iki Jasono, surizikavęs atplaukti čia. Tad šis pažįstamas skuba greičiau grįžti į Jungtines Valstijas, nes Benbridžas paskirtas Amerikos laivyno vyriausiuoju vadu, renka visus geriausius laivus ir geriausius jūreivius. Būsimasis karas vyks daugiau jūroje negu sausumoje... Jo draugas norėjo paimti Boforą su savimi, bet šis skubėjo čionai surasti jus...

Ypač surasti savo laivą, melancholiškai pridūrė Marijana. Amerikos laivynui reikia kapitonų, o jiems labiausiai reikia laivų. Brigas - puikus kovinis laivas, greitas ir gerai apginkluotas... bet to, jis tinka Jasonui kaip antroji prigimtis. Jūs labai geras, Žolivali, kad mėginate pasaldinti piliulę, bet aš klausiu save, ar ne teisus buvo kunigaikštis tą atmintiną dieną, kai išėjo trenkęs durimis: be jauko, tokio kaip "Burtininkė", kas žino, ar mes vėl kada nors būtume pamatę Jasoną Boforą... Nepaisant viso to, ką išgirdau šį vakarą, aš negaliu atsikratyti šios minties.

Liaukitės! Gana nerimauti. Boforas ne toks žmogus, kad pakeistų savo jausmus arba mąstymą; jūs tai žinote taip pat gerai, kaip ir aš. Juk jis visiškai atsisakė savo išankstinių

įsitikinimų ir kerštingumo. Ką tad jums reiškia įtempta tarptautinė padėtis, jei jūs rasite laimę?..

Laimę? sušnibždėjo Marijana. Bet jūs užmiršote, kad jei prasidės karas, Jasonas turės kautis?

Mano brangioji, daugiau kaip dešimt metų pas mus be perstojo vyksta karai, tačiau jie netrukdo daugybei moterų būti laimingomis. Užmirškite karą! Ilsėkitės, linksminkitės, padovanokite kunigaikščiui taip laukiamą kūdikį ir paskui... jeigu jūs kaip ir anksčiau norite to, mes ramiai išvyksime į Italiją, ten jūs galutinai sutvarkysite savo padėtį. Po to jums liks tik sėsti į laivą, plaukiantį į Karoliną.

Žolivalio balsas, truputį suminkštėjęs nuo alkoholio, burkavo, liūlavo, bet Marijana vis dėlto tuojau surado įtartiną frazę.

Jei aš kaip ir anksčiau noriu?.. Jūs iš proto išėjote, Arkadijau?

Jis neaiškiai šyptelėjo ir padarė išsisukinėjamą gestą.

Moterys dažnai keičia įsitikinimus! pasitenkino jis tokiu atsakymu ir daugiau neaiškino savo minties.

Bet kaip įkalti į galvą šiai pernelyg jaunai moteriai, išsekusiai ir iškankintai, kuriai per akimirką grąžino gyvybingumą viltis pasiekti laimę sugrįžus mylimam žmogui, kaip jai įteigti, kad pasaulyje viskas keičiasi, kad ji dar nieko nežino apie motinystę ir jos siurprizus? Juk ji būsimąjį įvykį laikė išbandymu ir kartu tam tikru formalumu, bet neįsivaizdavo, kaip sunku bus išguiti iš gyvenimo ir iš atminties vaiką, kurio ji dabar nenori.

Vis dėlto mėginti priversti ją pažvelgti į realybę tuščias laiko gaišimas. Kol jos rankose neatsiras mažas gyvas ryšulėlis, kuris netrukus atsiskirs nuo jos kūno, Marijana negalėjo numatyti, kokie bus jos veiksmai išvydus visų laikų didžiausią stebuklą naujos gyvybės atsiradimą.

Beje, dabar jaunos moters veidas buvo užsisklendęs.

Aš taip lengvai nekeičiu savo įsitikinimų, tvirtai pasakė ji su grynai vaikišku užsispyrimu.

Bet paskutinį jos žodį nutraukė trumpa dejonė. Vėl nutvilkė skausmas, neaiškus, lėtai plintantis... Žolivalis, filosofiškai gūžtelėjęs pečiais, rengėsi eiti ilsėtis, bet iškart sustojo.

Kas jums?

Aš... aš nežinau. Skausmas... o, nelabai stiprus, bet jau antrą kartą, ir aš klausiu save...

Ji daugiau nieko nepridūrė. Žolivalis jau bėgo nedideliu koridoriumi, jungiančiu Marijanos ir donos Lavinijos kambarius, šaukdamas taip, kad tas šauksmas galėjo prikelti numirėlį.

"Jis išgąsdins visą namą!" pagalvojo Marijana, bet jau žinojo, kad jai reikalinga pagalba ir kad atėjo valanda, kai ji turi atlikti didžiausią moters pareigą.

Trečias skyrius

"Aš laisvos tautos sūnus..."

Sąrėmiai tęsėsi jau trisdešimt valandų, o vaikas vis nesirodė. Likusi savo kambaryje su dona Lavinija ir gydytoju, Marijana prasidėjusias kančias sutiko su pagarbos vertu tvirtumu. Kai sąrėmiai pasidarė skausmingesni, ji stengėsi nešaukti, nes laikė garbės dalyku elgtis stoiškai, kaip ir dera tikrai aukštuomenės damai. Pro jos sukąstus dantis neišsiveržė nė viena aimana.

Tačiau išbandymas truko pernelyg ilgai, ir beveik be atokvėpio kankinama Marijana užmiršo savo tvirtą ryžtą. Iš šlapios nuo prakaito lovos, kurioje ji blaškėsi kaip į spąstus pakliuvęs žvėris, ėmė sklisti nepaliaujamos nežmoniškos aimanos. Ji šaukė ištisas valandas, ir jos balsas pamažu silpo. Ji norėjo tik vieno: mirti... Ir kuo greičiau, kad visa tai baigtųsi...

Jos šauksmai aidu atsiliepė dviejų gretimame kambaryje laukiančių vyrų širdyse. Žolivalis sustingusiu žvilgsniu stovėjo priešais langą ir atrodė, kad jis iki amžiaus pabaigos nesirengia palikti savo posto.

O dėl Jasono Boforo, tai jo beveik britaniškas flegmatiškumas išgaravo kaip dūmas, vos tik jis išgirdo pirmąsias jaunosios moters dejones. Išblyškęs, įkritusiomis akimis, jis su kažkokiu įniršiu rūkė vieną cigarą po kito, o kartais, kai šauksmai pasidarydavo ypač baisūs, rankomis užsidengdavo ausis. Vilnoniame kilime savo bato kulnimi jis pragręžė didelę skylę.

Jau išaušo. Ir jūreivis, ir vikontas nemiegojo nuo vakar dienos, bet, atrodė, nė nepastebėjo to. Tačiau kai kartu su

tolumoje nuaidėjusiu patrankos šūviu, skelbiančiu ryto aušrą, iš jaunosios moters kambario atsklido dejonė ir paskui beviltiška rauda, Jasonas pašoko, tarsi patranka būtų sužeidusi Marijaną.

Tai nepakenčiama! sušuko jis. Ar nieko negalima padaryti? Negi ji būtinai turi kęsti tokią agoniją?

Žolivalis gūžtelėjo pečiais.

Atrodo, taip ir turi būti... ir gydytojas sakė, kad pirmas vaikas kartais priverčia ilgai savęs laukti.

Gydytojas! Jūs visi tikite tuo pasipūtusiu asilu?.. Tik ne aš!..

Tikriausiai dėl jo turbano? pasakė Žolivalis. Jūs, be abejo, manote, kad kostiumas ir kaklaraištis būtini gero gydytojo atributai? Kalbėjausi su juo ir manau, kad jis sumanus žmogus. Vis dėlto aš jau esu linkęs pritarti jūsų nuomonei. Kai neseniai buvau atidaręs duris, jis sėdėjo kampe, įbedęs nosį į krūtinę ir varstė savo gintarinį rožančių, daugiau nesirūpindamas Marijana, kuri šaukė taip, kad širdis plyšo.

Jasonas puolė prie durų, lyg norėtų jas išlaužti.

Aš tuojau paaiškinsiu jam savo požiūrį! sušuko jis.

Beprasmiška, tai jo nė trupučio nesujaudins. Aš taip pat paklausiau, kiek dar laiko truks jos kančios.

Ir ką jis atsakė?

Kad vienas Alachas težino!..

Įdegęs jūreivio veidas pasidarė tamsiai raudonas.

Taip? Na, gerai, tuojau pamatysime, ar jis išdrįs taip pat atsakyti ir man!..

Jis puolė į jaunosios moters kambarį, o tuo metu tarnaitė atidarė duris, vedančias į išorinę galeriją. Tarp jų įspūdingai pasirodė aukšta moteris, apsisiautusi juodu muslinu; ant jos galvos buvo kažkas panašaus į brangų geniną, kuris pirmųjų saulės spindulių apšviestas švytėjo kaip auksas toks pat grynas, kaip ir ilgų auskarų, virpančių ant jos skruostų.

Įėjusi į kambarį, kuris Jasono cigarais buvo paverstas tikru rūkomuoju kambariu, Rebeka pasitraukė atatupsta ir pamėgino ranka išsklaidyti melsvus dūmų kamuolius. Ji apžvelgė vieną po kito abu vyrus, kurie žiūrėjo į ją kaip į staiga atsiradusį Dievą, kuris pareikalaus iš jų atsiskaityti už nuodėmes. Paskui,

priėjusi prie lango, ji plačiai jį atvėrė, ir į kambarį plūstelėjo šalta sodo drėgmė.

- Šalia kambario, kuriame moteris gimdo, nerūkoma, pasakė ji griežtai. Beje, tokiu metu vyrams apskritai nėra kas veikti moterų pusėje. Išeikite!

Apstulbinti tvirto tono, vyrai susižvalgė, bet Rebeka jau atidarė duris, pro kurias ji ką tik įėjo, ir valdingu mostu parodė į galeriją.

Išeikite, sakau jums! Aš pašauksiu jus, kai viskas baigsis...

Bet... kas jūs esate? vargais negalais ištarė Žolivalis.

Mano vardas Rebeka, išdidžiai atsakė nepažįstamoji. Mano tėvas, Juda ben Natanas, gydytojas... ir Turchan bėjus prieš valandą atsiuntė manęs, kad padėčiau vienai draugei, kuri sunkiai gimdo.

Žolivaliui to pakako, ir jis nuskubėjo prie durų, o Jasonas įtariamai žiūrėjo į šią arogantišką moterį, kuri dėl savo galvos apdangalo buvo aukštesnė už jį.

Jūs sakote, kad Turchan bėjus pasiuntė jūsų? Aš tuo netikiu, nes čia yra jo asmeninis gydytojas.

Žinau. Dželalis Osman bėjus geras gydytojas, bet gimdymo atžvilgiu laikosi musulmoniškų pažiūrų: moteris turi pati ištverti savo kančias, ir nereikia kištis, o laukti, kol jos baigsis. Tačiau būna atvejų, kai negalima per ilgai laukti. Dabar būkite geri ir neverskite manęs gaišti brangaus laiko nereikalingiems aiškinimams.

Nagi, eikite, įsikišo Žolivalis, tempdamas užsispyrėlį amerikietį. Palikite ją!.. Turchan bėjus žino, ką daro...

Nuo praeito ryto nei jis, nei Jasonas nematė Hiumajunabado šeimininko. Jis staiga atsirado kilus sąmyšiui, kai Žolivalis ėmė šauktis pagalbos, ir kai Jasonas, pabudęs nuo tarnaičių šauksmų, atėjo pažiūrėti, kas atsitiko, vyrai susidūrė akis į akį.

Nepaisant Žolivalio būgštavimų, susitikimas praėjo labai ramiai. Visiškai susitvardęs Jasonas Boforas karštai padėkojo savo išgelbėtojui. Jis taip pat labai taktiškai ir delikačiai atsiprašė tai buvo netikėta išgirsti iš tokio žmogaus kaip jis už šiurkštų elgesį su tuo, kuris atsirado laive romantišku pabėgusio vergo pavidalu. Ir Turchan bėjus, tarsi lenktyniaudamas pagarbumu, patikino savo buvusį samdytoją, kad jis nė trupučio

nepyksta ant jo dėl elgesio, dėl kurio jis pats kaltas. Po to jis paprašė amerikietį laikyti šį namą savu ir savo nuožiūra naudotis jo gėrybėmis.

Jis šaltai išklausė sujaudintų Jasono žodžių, kuriais šis dėkojo už suteiktą kunigaikštienei Sant'Anai prieglobstį, ir tokiu būdu tam tikra prasme ištaisė lemtingą klaidą, dėl kurios jis, Jasonas Boforas, nesąmoningai buvo kaltas. Pasakęs, kad tai visai natūralus poelgis, ir paskui pagarbiai atsisveikinęs, Turchan bėjus išėjo; nuo to laiko jo nematė. Žolivaliui, atėjusiam prie jo paviljono durų, buvo pasakyta, kad "ponas Turchan bėjus yra sandėliuose".

Rebekos išvyti vyrai klaidžiojo ilga dengta galerija. Per žiemos apnuogintą sodą ji jungėsi su įvairiausiomis spalvomis išdažytu kiosku, kuris toje iš visų pusių supančioje drėgmėje atrodė kaip didžiulė nuostabi gėlė. Jie abu jautėsi nejaukiai, buvo prislėgti ir net neturėjo apie ką daugiau kalbėti, nors ir pajuto slaptą palengvėjimą, išėję iš prirūkyto kambario, kur pernelyg garsiai girdėjosi šauksmai. Sodo tyla jiems atrodė žavinga, ir norėjosi be galo jos klausyti.

Bet, matyt, taip jau buvo likimo lemta, kad ši atvangos minutė buvo trumpa. Jasonas kaip tik rengėsi surūkyti eilinį cigarą, kai galerijoje pasigirdo kažkieno žingsniai. Beveik tuoj pat pasirodė Grakchas, jis buvo išraudęs, uždusęs nuo bėgimo, išsitaršiusiais plaukais. Iš viso ko buvo matyti, kad jis atnešė nemalonią žinią.

Brigas! sušuko jis iš tolo, pamatęs vyrus. Jo nebėra stovėjimo vietoje!

Jasono veidas pasikeitė, ir kadangi jėgų netekęs jaunuolis beveik griuvo jam ant krūtinės, paėmė jį už pečių ir privertė išsitiesti.

Ką tu sakai? Jį pavogė?

Grakchas padarė ženklą, kad ne, išsižiojo, gaudydamas orą, kaip iš vandens ištraukta žuvis, kelis kartus sunkiai atsikvėpė ir galiausiai ištarė:

Tie laukiniai... nuplukdė jį... į karantiną! Jis dabar... nuleidęs inkarą vidury Bosforo... priešais Leandro bokštą...

Į karantiną? sušuko Žolivalis. Bet kodėl?

Buvęs pasiuntinukas iš Montorgėjo gatvės apmaudžiai gūžtelėjo pečiais.

Atrodė, kad vienas iš jį saugojusių žmonių susigavo cholerą, taip netikėtai greitai jis pakratė kojas. Jo kūną iškart sudegino krantinėje, bet uosto valdžia pareikalavo, kad laivą nuplukdytų į karantiną. Kai mes su misteriu O'Flaerčiu atėjome, laivas kaip tik plaukė iš stovėjimo vietos, o jį vedė vienas iš Turchan bėjaus locmanų. Tai katastrofa, tai katastrofa! Ką gi darysime, pone Jasonai?

Vakar rytą Grakchas Hanibalas Pjošas taip džiaugsmingai sutiko savo mylimą didvyrį, kad paskutinio jų pasimatymo metu jo patirtas nusivylimas ištirpo kaip ledas saulėje (beje, Žolivalis jam paaiškino, ką reikėjo), taigi vakar ryte Jasonas išsiuntė jį surasti Kregą O'Flaertį, kurį norėjo paprašyti, kad surinktų brigui komandą.

Iš tiesų keista, kad buvęs pirmasis padėjėjas "Burtininkėje" neišvyko iš Konstantinopolio. Jo karišką sielą sujaudino šio įvairiaspalvio miesto poetiškumas... taip pat jį sudomino kontrabanda gabenama rusiška degtinė ir Krymo vynai, nes jis nebuvo labai linkęs imtis darbo...

Likęs vienas po to, kai Achmetas atplukdė brigą ir dalį jo keleivių į Osmanų imperijos sostinę, O'Flaertis susimąstė, ką gi jam daryti. Žinoma, galima nusisamdyti į vieną iš anglų laivų, kurie, kaip, pavyzdžiui, fregata "Jasonas", gana reguliariai užsukdavo į Aukso Ragą, ir grįžti į Europą. Bet jo airišką sielą piktino vien mintis, kad reikės kvėpuoti ant anglų denio. Be to, nors jis palaikė gerus santykius su prancūzų ambasada, kur dažnai susitikdavo su Žolivaliu, kažkas stipresnis už jį traukė jį prie amerikiečio laivo. Jis mylėjo jį, kaip galėtų mylėti savo vaiką, ir sužinojęs, kad sultonienė nupirko jį ir padovanojo Marijanai, jis prisirišo prie jaunosios moters ir laukė, kaip ir ji, sugrįžtant Boforo.Pirmos laukimo dienos buvo sunkios, nes jis nežinojo, kuo užsiimti, todėl savo laiką eikvojo ir skurdžią piniginę tuštino lankydamas įvairius kabaretus ir kinų šešėlių teatrą; teatras sužavėjo jo naivią sielą. Taip truko iki tos dienos, kai stiprių gėrimų pomėgis atvedė jį į Galato taverną, kur rinkdavosi ištikimiausi Bakcho gerbėjai iš Europos kranto.

Ten jis sutiko vieną gruziną iš Batumio, kažkokį Mamuliją, kuris, apsvaigęs nuo itališkų ir graikiškų vynų, bandė juose paskandinti atmintį apie degtinę, kuri jį smukdė. Iš tiesų, kol tęsis karo veiksmai tarp Portos ir Aleksandro I vyriausybės, jo pelninga prekyba importuojama degtine merdės, nes nebuvo jūreivio, verto šio vardo, pasirengusio rizikuoti ir išvesti jo laivą į Rusijos vandenis.

Po kelių ištuštintų butelių staiga atsiradusi simpatija suvienijo juos ir jie sutiko sudaryti laikiną sąjungą. Tuo metu karas ėjo į pabaigą, o kita vertus, O'Flaertis nenorėjo nusisamdyti ilgam, kad nepražiopsotų to momento, kai brigas išplauks iš Konstantinopolio.

Tad palikęs Žolivaliui San Džordžijo tavernos adresą ten jis galutinai nuleido inkarą, airis su džiaugsmu atliko dvi sėkmingas keliones, kurios padėjo jam prisikimšti piniginę, todėl laukimas pasidarė ne toks varginantis...

Visiškai laimingas, jis ką tik grįžo iš antros kelionės ir buvo Galate, kai pasiuntinys Grakchas, atnešęs žinią apie Jasono grįžimą ir jo pirmuosius įsakymus, pasibeldė į jo duris. Nesitverdamas džiaugsmu, Kregas O'Flaertis pradėjo nuo to, kad pažymėjo šį įvykį galingu seno viskio užtaisu Dievas žino, kaip tas viskis pateko į jo rankas, paskui, nepaleisdamas nuo savęs Grakcho, jis skubiai perkirto Aukso Ragą ir atlėkė į Fanaro krantinę, kur jo laukė anksčiau minėtas nusivylimas.

Visą dieną airis ir paryžietis bėgiojo norėdami sužinoti, kur nuleis inkarą brigas, ir nespėję grįžti iki saulės laidos buvo priversti naktį praleisti graikų tavernoje, rizikuodami atsidurti kalėjime. Ten jie iki soties prisišnekėjo prie derva kvepiančio vyno butelio, kuris jiems padovanojo baisų galvos skausmą, po to persikėlė į kitą krantą ir atėjo pranešti savo misijos rezultatų.

Jasonas neatsakė į susijaudinusio Grakcho klausimą ir savo ruožtu paklausė:

Kur tu palikai misterį O'Flaertį?

Pas konsjeržą... aš noriu pasakyti, pas kapidžą. Kadangi jis nepažįstamas su Turchan bėjumi, tai nedrįso įeiti į rūmus. Jis laukia jūsų įsakymų ten.

Aš pats nueisiu ten ir atvesiu jį. Mums reikia priimti sprendimą. O čia dar vaikas, kuris niekaip negali atsirasti...

Dieve mano, juk iš tiesų, sušuko jaunuolis. Dėl viso šito aš užmiršau vaiką. Negi jis dar neišėjo?

Ne! pasakė Žolivalis. Jis... arba ji nes niekas negali tvirtinti, kad tai berniukas, verčia ilgai savęs laukti...

O tai nepavojinga... ilgas laukimas?

Žolivalis gūžtelėjo pečiais.

Aš nežinau. Jei Dievas panorės...

Nežinia, ar to panorėjo Dievas, bet tą akimirką, kai vikontas susirūpinusiu balsu ištarė šiuos žodžius, Rebeka, kurios ilgos rankos, miklios ir lanksčios, pasiekė pacientės įsčias ir pasuko blogai judėjusį kūdikį, pagaliau išvadavo Marijaną.

Nelaimingoji taip išsikankino, kad per operaciją tik silpnai sudejavo ir po to palaimingai prarado sąmonę. Ji neišgirdo pirmojo, nepaprastai stipraus naujagimio riksmo; naujagimį Rebeka lengvai paplekšnojo per užpakaliuką. Po to nuskambėjo susižavėjimo kupinas donos Lavinijos šauksmas:

Berniukas! Saldžiausias Jėzau! Mes turime sūnų...

Berniukas nuostabus, pritarė jai žydė. Galiu kirsti lažybų, kad jis sveria apie devynis livrus*! Jis bus tikras vyras. Eikite, pradžiuginkite tuos du idiotus, kurie taip prirūkė gretimame kambaryje, kad uždusti galima. Jūs rasite juos galerijoje...

Bet ištikima Sant'Anos ekonomė daugiau nesiklausė jos. Ji jau buvo už durų, pasikėlusi savo iškrakmolytus sijonus, kad galėtų bėgti greičiau, ir pasileido tiesiai į kunigaikščio paviljoną. Bėgdama ji juokėsi, verkė ir kartu raudojo, apimta pernelyg didelio džiaugsmo, kuriuo norėjo greičiau pasidalinti.

Sūnus! murmėjo ji. Jis turi sūnų... Galas nelaimėms. Pagaliau Dievas pasigailėjo jo...

Tuo metu, kai Rebeka pirmą kartą maudė naujagimį, Marijana atgavo sąmonę ant gydytojo rankų. Pagaliau atsikratęs nejudrios fatalisto būsenos, jis paskubėjo atgaivinti sąmonės netekusią jaunąją moterį; apalpimas jam atrodė pavojingas. Moters, sugebėjusios pagimdyti tokį sūnų, gyvybė ypač brangi.

---

* Livras lygus 0,5 kilogramo (red. past.).

Vos pramerkusi akis, Marijana miglotu žvilgsniu pažvelgė į pailgėjusį dėl juodos barzdelės tamsų veidą, kurį ji iškart pažino.

Daktare... atsiduso ji. Tai... dar ilgai bus?

Jums vis dar labai skauda?

N-ne! Ne... tai tiesa, jau nebeskauda!

Taip ir turi būti, nes viskas baigėsi.

Bai... gė... si?

Ji išskiemenavo šį žodį, lyg norėdama geriau suprasti jo reikšmę, ir pajuto saldžią palaimą visame iškankintame kūne. Viskas! Nepakeliamas skausmas baigėsi. Tai reiškia, kad kančios neatsinaujins, ir ji, Marijana, galės pagaliau užmigti...

Gydytojas pasilenkė arčiau, ir ji pajuto nuo jo rūbų sklindantį ambros kvapą.

Jūs turite sūnų, pasakė jis tyliau, pagarbos kupinu balsu. Jūs turite teisę būti laiminga ir išdidi, nes kūdikis nuostabus!

Vienas po kito žodžiai pasiekė tikslą, įgijo prasmę. Lėtai, baugščiai jaunosios moters ranka nuslydo kūnu... Įsitikinusi, kad baisus putmuo išnyko, kad jos pilvas vėl tapo beveik plokščias, ji nebesusivaldė, ir iš jos akių plūstelėjo ašaros.

Tai buvo džiaugsmo ašaros, palengvėjimo ir dėkingumo Apvaizdai, kuri pasigailėjo jos, ašaros. Kaip pasakė gydytojas viskas baigėsi.

Tai buvo taip, lyg staiga būtų sugriuvusios sienos geležinio narvo, pastatyto tarp Marijanos ir nuostabaus, saulės nutvieksto peizažo. Ji laisva. Pagaliau laisva! Šis žodis skambėjo taip, lyg būtų ką tik gimęs.

Bet priėjusi su kūdikiu ant rankų Rebeka suklydo dėl jaunosios moters ašarų priežasties.

Nereikia verkti, pasakė ji švelniai. Jūs teisingai pasirinkote, nes būtų buvę gaila netekti tokio rubuilio, kaip šis. Pažiūrėkite, koks jis nuostabus...

Ji ištiesė rankas, kurioje laikė brangią naštą, bet staiga šiurkščiai atgijo ilgai kaupęsis refleksas... Kad nieko nematytų, Marijana staigiai nusisuko, sukando žandikaulius.

- Išneškite jį!.. Aš nenoriu jo matyti.

Žydė suraukė antakius nemaloniai nustebinta, nors ir turėjo didelę patirtį ir buvo daug kartų susidūrusi su netikėtais moterų

veiksmais. Netgi kai vaikas nebūdavo laukiamas, pačios atkakliausios, pačios šiurkščiausios užmiršdavo išdidumą ir būdavo laimingos gimus sūnui. Rebeka, manydama, kad blogai suprato, vėl kreipėsi į Marijaną pasitikslindama:

Jūs nenorite matyti savo vaiko?

Dabar jaunoji moteris su baisiu užsispyrimu užmerkė akis. Atrodė, kad ji bijo pamatyti jį. Jos galva blaškėsi ant pagalvės tarp drėgnų plaukų, kurie draikėsi kaip dumbliai.

Ne! Pašaukite doną Laviniją... Tai ji turi juo užsiimti. O aš noriu miegoti... pagaliau miegoti. Aš nieko kito nenoriu.

Jūs užmigsite vėliau, sausai atrėžė akušerė. Jūs dar nevisiškai išsivadavote. Tam reikės maždaug pusvalandžio.

Ji norėjo paguldyti vaiką į medinį paauksuotą lopšį, kurį atnešė tarnaitės, kai grįžo Lavinija.

Atrodė, jog ekonomės akyse susikoncentravo visas dangus. Į nieką nekreipdama dėmesio, ji priėjo prie lovos, suklupo prie galvūgalio, kaip būtų atsiklaupusi priešais altorių, ir paėmusi bejėgiškai ant apkloto gulinčią ranką, prispaudė prie savo drebančių lūpų.

Dėkoju! sušnibždėjo ji. O, dėkoju... mūsų kunigaikštiene.

Sutrikusi dėl tokio dėkingumo, jos manymu, nepelnyto, Marijana norėjo ištraukti ranką, ant kurios lašėjo ašaros.

Liaukitės! Nedėkokite man taip, dona Lavinija! Aš... aš to neverta. Tik pasakykite, kad jūs esate laiminga. Tai bus atpildas man už viską...

Laiminga? O, ponia...

Ji daugiau nepajėgė kalbėti, atsistojo, veidu pasisuko į Rebeką ir staiga iškilmingai ištiesė rankas.

- Duokite man kunigaikštį, paliepė ji.

Šis titulas pribloškė Marijaną. Ji staiga suvokė, kad šitas mažas daiktas, kurį ji, apimta pykčio, atsisakė pavadinti vaiku, kol jis slypėjo jos kūno slaptavietėje, kadši pasaulyje atsiradusi nauja būtybė įgijo tikslius matmenis. Tai buvo Įpėdinis! Viltis žmogaus, kuris nuo pat gimimo mokėjo už kažkieno kito prasižengimą, viltis būtybės, kuri buvo tokia nelaiminga, kad negalėjo su dėkingumu priimti kito žmogaus vaisių... ir kokio kito! Šiame nedideliame ploniausios drobės ir mezginių ryšulėlyje, kurį dona Lavinija spaudė prie širdies su tokia meile ir

pagarba, lyg čia būtų pats Dievo Sūnus, ilsėjosi amžių tradicija, garsaus vardo šlovė, neaprėpiamos žemės, dvarai ir pasakiški turtai...

Nemaloniam ir pykčio iškreiptam balsui, jos širdies gilumoje šnibždėjusiam: "Tai Damianio sūnus! Siaubingas padaras padugnių žmogaus, kurio gyvenimas buvo tik nusikaltimų grandinė...", šiam balsui atsakė kitas, ramus ir rimtas ekonomės, kuris tvirtino: "Tai kunigaikštis! Sant'Anų giminės palikuonis, ir niekas daugiau negalės sutrukdyti tam, kas yra!.." Tai buvo viską nugalintis, beribės meilės ir atsidavimo tikėjimas, panašiai kaip šviesos ir tamsos kovoje visada triumfuoja šviesa.

Stovėdama saulės spindulių nutviekstame kambaryje, dona Lavinija ištraukė iš nedidelės dėžutės švelniai blizgantį senovinį aukso buteliuką. Išpylusi mažą dalelytę jo turinio ant plonos drobės skiautelės, ji perbraukė ja per vaiko lūpas.

Tai kvietiniai miltai iš jūsų žemių, monsinjore. Tai visų mūsų tarnų ir valstiečių kasdieninė duona. Jie augina ją jums, bet jūs turite visą gyvenimą rūpintis, kad jie nepatirtų skurdo.

Ji atliko tokius pat veiksmus ir pakartojo beveik tuos pat žodžius, manipuliuodama kitu buteliuku, kuriame buvo Toskanos žemės kraujas: tirštas tamsiai raudonas vynas, tikras gyvenimo eliksyras.

Kai tai buvo baigta, senoji moteris vėl atsisuko į lovą, kur Marijana lyg užburta klausėsi visų šio neįprasto ritualo frazių; iškilmingas ritualo paprastumas derinosi su mišių didingumu.

Ponia, pasakė ji jausmingai, klebonas iš Šventosios Marijos bažnyčios netrukus bus čia ir pakrikštys mūsų kunigaikštį. Kokį vardą jūsų skaisčiausioji šviesybė nori duoti savo sūnui?

Netikėtai užklupta, Marijana pajuto, kad raudonuoja. Kodėl dona Lavinija verčia ją vaidinti jos nepageidaujamą motinos vaidmenį? Negi senoji ekonomė nežinojo, kad vaiko gimdymas buvo dalis susitarimo tarp jos šeimininko ir tos, kurią ji atkakliai laikė šeimininke, susitarimo, sudaryto prieš galutinį išsiskyrimą? O gal ji ignoravo jį? Vis dėlto reikia atsakyti.

Aš nežinau, sušnibždėjo Marijana. Man atrodo, kad rinkti turiu ne aš. O jūs neturite jokių pasiūlymų?

Turiu! Jei ponia pritars, kunigaikštis Koradas nori, kad vaikas vadintųsi Sebastjanu, savo senelio vardu. Bet paprotys reikalauja, kad jis vadintųsi ir motinos senelio vardu.

Man atrodo, kad donas Sebastjanas buvo ne kunigaikščio Korado tėvas, bet senelis.

Iš tiesų. Tačiau jis nenori, kad kunigaikščio Ugolino vardas vėl iškiltų į dienos šviesą. Ar nesiteiksite, ponia, pasakyti man savo tėvo vardą?

Marijana pasijuto patekusi į spąstus. Dona Lavinija žinojo, ką daro, ir iš visų jėgų stengėsi pririšti vaiko motiną prie šeimos, kurią ji rengėsi palikti. Nualinta Marijana niekada nesijautė tokia silpna, tokia pavargusi. Kodėl ją kankina dėl šio vaiko? Galų gale kodėl nepalieka ramybėje? Staiga jai pasirodė, kad ji mato puikų, išdidų portretą, kabantį jos salone Paryžiuje: markizas d'Aselna de Vilnevas, kurio genealogija siekė kryžiaus žygius. Ar jis nepasijus įžeistas savo karingame aname gyvenime, kur jis, be abejo, dabar yra, jei valdytojo Damianio vaikas bus pavadintas jo vardu? Bet tuo metu galingesnė už jos valią jėga privertė ją padaryti tai, kas jai pasirodė esąs pozicijų atidavimas: ji išgirdo, kad atsako balsu, kurio ji nepažino ir kuris jau skambėjo tarsi kliedesys.

Jo vardas buvo Pjeras... Pjeras Armanas...

Visa jos pasąmonė sukilo prieš tai, ką ji laikė silpnadvasiškumu; ji norėtų dar kovoti, bet nepaprastas nuovargis buvo stipresnis. Jos vokai pasidarė tarsi švininiai, o sąmonė skendėjo tamsoje. Ji jau kietai miegojo, nors Rebeka dar baigė daryti savo darbus.

Kurį laiką dona Lavinija su ašaromis akyse žvelgė į nejudančią figūrėlę, dabar tokią laibą ir gležną, kad atrodė pradingusi šioje didžiulėje lovoje. Kaip galėjo atsitikti, kad jauna išsekusi būtybė turėjo dar tiek valios priešintis? Po tokio sunkaus išbandymo ji išsaugojo dar pakankamai tvirtą dvasią, kad galėtų atstumti vaiką, atsisakyti leisti pažadinti galingą motinystės instinktą.

Su skausmu žiūrėjo senoji dama į liesą veidą su įkritusiomis užmerktomis akimis, paskendusį nėrinių gobtuve, iš kurio kyšojo neklusni juoda sruoga.

Jei tik ji sutiktų pažvelgti į tave, mano mažasis kunigaikšti, nors vieną kartą. Tuomet ji daugiau negalėtų tavęs atstumti. Bet eime! Tegul jis pamato, Jis... Jis mylės tave visa neišeikvota meile. Jis mylės tave... už du.

Palikusi Rebeką, kad patogiau paguldytų motiną ir tarnaitės padedama sutvarkytų kambarį, ji suvyniojo kūdikį į baltą vilnonę antklodę ir pirštų galais išėjo. Bet gretimame kambaryje ji vos nesusidūrė su įlėkusiu kaip uraganas Žolivaliu, kuriam iš paskos sekė Jasonas.

Vaikas! sušuko vikontas. Jis čia? Mums ką tik pasakė, kad jis gimė! O, Viešpatie... Tai jūs jį nešate?

Gerasis Žolivalis nesitvėrė savo kailyje iš susijaudinimo. Džiaugsmas, niekada anksčiau jo nepatirtas džiaugsmas, pernelyg greitai pakeitė ką tik praėjusių valandų neviltį. Jam norėjosi juoktis, dainuoti, šokti, bėgioti, krėsti šimtus kvailysčių. Prisirišimas prie Marijanos privertė jį taip pat ir kunigaikštį užmiršti, kokiomis aplinkybėmis buvo pradėtas kūdikis, ir matyti jame tik Marijanos vaiką, jo įdukterės sūnų. Per vieną akimirką jis pajuto nuostabų džiaugsmą būti seneliu.

Atsargiu judesiu dona Lavinija truputį atidengė antklodę ir parodė mažą raudoną veidelį, saldžiai miegančio kūdikio veidelį, jo tvirtai suspaustus mažyčius kumštelius, tarsi laikančius šį naują, jam dovanotą gyvenimą.

Viešpatie! Kaip jis panašus į ją! Arba veikiau į savo senelį!

Jis pernelyg dažnai žiūrėjo į markizo d'Aselnos portretą, todėl iškart pamatė nepaprastą panašumą, nors vaikas buvo gimęs vos prieš dvi valandas. Didžia Dievo malone mažylis absoliučiai niekuo nepanėšėjo į savo tikrąjį tėvą. Motinos genai pasirodė esą daug stipresni, jie nepaliko vietos net menkiausiam svetimo žmogaus pėdsakui, ir Žolivalis nevalingai pamanė, kaip gerai, kad mažylis buvo daugiau Aselna negu Sant'Ana... Jis taip pat pagalvojo, kad šis panašumas labai neįskaudins kunigaikščio Korado.

Puikus vaikas! sušuko Jasonas, taip linksmai šypsodamasis, kad ta šypsena surado kelią į neprieinamą ekonomės širdį. Prisiekiu, gražiausias iš visų, kuriuos aš kada nors esu matęs! O ką sakė motina?

Jis jai irgi pasirodė puikus, ar ne? pridūrė Žolivalis, veikiau tvirtindamas negu klausdamas.

Dona Lavinija tvirčiau prispaudė vaiką prie krūtinės ir vos sulaikydama ašaras pažvelgė į amerikietį.

Deja, pone, ji net nepanorėjo pažiūrėti į jį, į šį vargšą mažytį angelėlį. Ji su tokiu siaubu įsakė man išnešti jį, tarsi tai būtų pabaisa...

Stojo tyla. Vyrai pažvelgė vienas į kitą, ir Žolivalis nusuko galvą nuo rūstaus korsaro žvilgsnio.

Aš būgštavau, kad taip bus, pasakė jis kimiu balsu. Nuo to laiko, kai sužinojo apie nėštumą, Marijana atkakliai stengėsi išvengti motinystės.

Jasonas nieko nepasakė. Suraukęs antakius, jis mąstė; jo lūpų kampuose atsirado gilios raukšlės. Bet kai dona Lavinija, vėl uždengusi mažylį, rengėsi eiti savo keliu, jis sustabdė ją.

Kur jūs einate su vaiku?

Ji sutriko ir bandė paslėpti paraudusį veidą.

Aš maniau... bus teisinga parodyti jį šių rūmų šeimininkui!..

Ekonomės elgesys ir balsas aiškiai buvo nenatūralus. Žolivalis staiga pajuto, kad kažkas atsitiko, bet būtent kas, jis negalėjo suprasti. Nė vienas šios scenos aktorius nepajudėjo, bet korsaro žvilgsnis doną Laviniją, atrodė, prikaustė vietoje; tarsi gyvulys, pajutęs spąstus, ji ėmė kvėpuoti trūkčiodama ir tankiai, išduodama ją apėmusį susijaudinimą.

Vis dėlto amerikietis pasitraukė truputį į šalį, išlaisvindamas praėjimą ir pagarbiai nusilenkė:

Jūs teisi, dona Lavinija! pasakė jis rimtai. Tai visai natūralu. Jūsų sprendimas labai delikatus ir daro jums garbę, kaip ir šis kūdikis.

Kai Marijana atsibudo iš palaimingo miego, apėmusio jos kūną ir sielą, užuolaidos kambaryje buvo užtrauktos, o uždegtos lempos skleidė švelnią auksinę šviesą, nes jau buvo naktis. Fajansinė krosnis murkė, kaip didelė naminė katė, o dona Lavinija, laikydama rankose garuojantį dubenį, artinosi prie lovos. Galimas dalykas, kažkoks neaiškus triukšmas arba apetitą keliantis vakarienės kvapas pažadino Marijaną, nes ji nenorėjo

skirtis su saldžiu poilsiu. Kiekviena jos kūno ląstelė dar norėjo miego. Vis dėlto ji atsimerkė.

Su gyvulišku pasitenkinimu būtybės, kuri ilgą laiką buvo verčiama nešti sunkią fizinę naštą ir staiga atgavo visišką judesių laisvę, ji saldžiai atsiduso ir pasirąžė. Viešpatie, kaip gera vėl tapti pačia savimi po visų tų mėnesių, kai kūnas darėsi vis sunkesnis ir sunkesnis svetimu svoriu!.. Net siaubingos valandos, kurias ji praleido šioje lovoje, jau blanko iš atminties nepaliaujamas laiko srautas nešė jas į tirštą užmaršties miglą.

Atmetusi neklusnią sruogą, kuri kuteno jos skruostą, ji nusišypsojo ekonomei.

Aš išalkau, dona Lavinija. Kuri dabar valanda?

Greitai devynios, ponia. Jūsų malonybė miegojote beveik dvylika valandų. O dabar jūsų malonybei geriau?

Aš jaučiuosi beveik gerai. Dar kelios gero poilsio valandos, ir aš visiškai pasitaisysiu.

Nenutraukdama pokalbio, Lavinija tūpčiojo aplinkui, padėdama jaunajai moteriai patogiau įsitaisyti pagalvių lizdelyje, paskui perbraukė jai per veidą verbenos antpilu suvilgyta servetėle ir pagaliau padėjo jai ant kelių juodą lakuotą padėklą.

Ką jūs man atnešėte? paklausė Marijana, staiga vėl susidomėjusi valgiu.

Daržovių sriuba, keptas viščiukas, kompotas su medumi ir stiklinė kjančio. Gydytojas sako, kad truputis vyno bus jums tik į naudą.

Viskas dingo nepaprastai greitai. Šie kuklūs patiekalai išbadėjusiai Marijanai pasirodė skaniausi pasaulyje. Ji taip mėgavosi kiekvienu mažu fizinio savo atsinaujinimo džiaugsmu, kad apimta jų atidėliojo vėlesniam laikui moralinius rūpesčius, kurie, be abejo, jai iškils.

Su lengvu pasitenkinimo atodūsiu ji išgėrė paskutinius vyno lašus ir norėjo vėl gultis ir toliau miegoti, nes miegas jai dabar atrodė pati trokštamiausia būsena. Bet kažkas sujudėjo už portjeros, dengusios jos kambario duris. Pasirodė aukšta kunigaikščio Korado figūra ir... palaiminga jaunosios moters būsena išsisklaidė kaip dūmai.

Jis buvo paskutinis žmogus, kurį ji norėjo matyti šią akimirką. Nepaisant turkiu papuošto balto turbano, gaubusio išdidžią

galvą, jis pasirodė jai grėsmingas su savo ilgu juodu durtiniu, kurio vienintelis papuošalas buvo platus durklas, kyšojęs už šilkinės juostos. Ar tik jis nebuvo neramus jos likimo, piktos dvasios šešėlis, sekantis kiekvieną jos žingsnį... o gal jis įkūnijo sąžinės graužimą, kuris neleido jai pajusti visiškos ramybės? Žiūrėdama, kaip kunigaikštis artinasi, jaunoji moteris pagalvojo, kad jis labiau nei bet kada panašus į juodą panterą.

Tyliai, įprastu ramiu žingsniu jis perkirto erdvų kambarį ir priėjo prie lovos, o tuo metu dona Lavinija padarė reveransą ir išėjo, kartu išsinešdama padėklą.

Kokią minutę šie nepaprasti sutuoktiniai įdėmiai žvelgė vienas į kitą, netardami nė žodžio, ir Marijaną vėl apėmė silpnumas. Šis žmogus turėjo keistą galią nuolat sukelti jai kaltės jausmą dėl nepaaiškinamų poelgių...

Nežinodama, ką sakyti, ji stengėsi rasti žodžius, kurie neskambėtų kvailai arba nejaukiai, paskui, staiga prisiminusi dovaną, kurią ji jam padovanojo ir kurią jis bent jau turėjo priimti, ji išspaudė šypseną ir sunkiai ištarė:

Jūs... patenkintas?

Jis pritardamas linktelėjo galvą, bet jo rūstaus veido nenušvietė nė menkiausias šypsenos šešėlis. Kai jis prabilo, Marijana iškart pažino žemą sodrų balsą, kurį ji pirmą kartą išgirdo iš veidrodžio; atrodė, kad tame balse buvo sukauptas viso pasaulio liūdesys.

Aš atėjau su jumis atsisveikinti, gerbiamoji ponia. Atsisveikinti ir padėkoti, nes jūs puikiai įvykdėte dalį sutarties, siejusios jus su manimi. Aš neturiu teisės versti jus taip ilgai pakęsti buvimą to, kas gali sukelti jums tokius skausmingus prisiminimus.

Nekalbėkite taip! nevalingai sušuko ji. Jūs buvote man toks geras, toks draugiškas... Kodėl gi jūs norite taip greitai palikti mane? Niekas neverčia skubėti...

Dabar ji kalbėjo nuoširdžiai. Net savo gyvybės kaina ji nebūtų supratusi giliųjų motyvų, privertusių ją ištarti tokius žodžius. Kam ji mėgina sulaikyti savo keistąjį vyrą, kai trokšta matyti tik Jasoną ir nori pradėti laimingą gyvenimą tik su juo!..

Kunigaikštis droviai nusišypsojo, ir jo barbariškai dieviškame veide ta šypsena atrodė nepaprastai žavinga.

- Jūs per daug gera, kad pasakėte man tai, tačiau beprasmiška prievartauti jūsų jausmus arba mėginti priversti mane patikėti tuo, kas neįmanoma... Aš atėjau pasakyti jums, kad nuo šiol jūs laisva ir galite kaip tinkama tvarkyti savo gyvenimą ir elgtis visiškai taip, kaip norite! Jūsų dėka aš turiu sūnų, įpėdinį. Jūs gi dabar galite pakreipti savo likimą jums pageidaujama linkme. Aš padėsiu jums tai padaryti, nes didžiausias mano troškimas žinoti, kad esate laiminga... Žinoma... kad ir koks būtų jūsų sprendimas ar jūs ir toliau norėsite vadintis mano pavarde, ar nuspręsite greičiau jos atsikratyti, aš vis tiek rūpinsiuosi, kad jums nieko netrūktų...

O, pone! užprotestavo ji, sujaudinta jo kilnumo.

Neįsižeiskite! Aš manau, kad mano sūnaus motina turi užimti padėtį, į kurią jai duoda teisę jos kilmė ir grožis. Jūs galite likti šiuose rūmuose, kol visiškai pasveiksite. Kai nuspręsite išvažiuoti iš čia, vienas iš mano laivų nugabens jus ten, kur jūs panorėsite!

Ir ji vėl nevalingai nusišypsojo koketiška šypsena, kuri buvo jai nepavaldi.

Kam reikia apie tai kalbėti kaip tik šį vakarą? Aš dar kaip reikiant neatsigavau, ir mano mintys dar visiškai padrikos. Rytoj man bus geriau, ir mes galėsime kartu apsvarstyti...

Jis lyg norėjo kažką pasakyti, bet staiga žengtelėjo atgal ir žemai nusilenkęs greitai sumurmėjo:

Linkiu labos nakties jūsų šviesiausiajai šviesybei...

Tačiau... pradėjo susirūpinusi Marijana.

Ji nutilo, iškart supratusi šio pasikeitusio elgesio priežastį ir iš džiaugsmo virpėdama žiūrėjo, kaip valdinga ranka atidaro duris ir įeina Jasonas.

Aišku, kodėl Koradas paskubėjo išeiti. Turchan bėjus galėjo aplankyti savo viešnią, kunigaikštienę Sant'Aną, tik su trumpu mandagumo vizitu, ir ji nė neketino jo sulaikyti. Be to, ji jo daugiau jau nematė. Jos akis, dėmesį ir širdį užvaldė tas, kuris įėjo.

Vyrai nepriekaištingai mandagiai pasisveikino, ir Jasono balse girdėjosi nepaprasta pagarba tamsiaodžiui šeimininkui.

Man perdavė jūsų nuomonę ir jūsų žodžius, Turchan bėjau. Aš jums dėkingas už tai, ir jeigu jūs leisite, norėčiau apie kai ką pasikalbėti su jumis. Man būtina pamatyti jus prieš išvykstant...

Ateikite bet kuriuo metu, pone Boforai. Aš lauksiu jūsų...

Jis iškart išėjo, bet iš šio abipusio galantiškumo Marijana suvokė tik vieną dalyką: Jasonas paminėjo, kad jis išvažiuos! Durys už kunigaikščio nugaros dar neužsidarė, kai nuskambėjo klausimas, o po jo iškart ir sprendimas:

Tu išvažiuoji?.. Tuomet ir aš.

Jasonas ramiai priėjo prie lovos, pasilenkė ir paėmęs jaunosios moters ranką greitai ją pabučiavo nepaleisdamas iš savo rankų. Nepaisant šypsenos beje, nepalietusios akių jo veidas tebebuvo rimtas ir iš jo neišnyko rūpesčių raukšlės.

Taip jau susiklostė, kad aš turiu išvažiuoti, ir šiandien vakare! pasakė jis ryžtingai, bet kiek galėdamas švelniau. O dėl to, kad tu norėtum lydėti mane, tai puikiai žinai, jog tai neįmanoma...

Kodėl? Dėl mano būklės? Bet viskas baigėsi! Man gerai, patikėkit manimi! Kad aš galėčiau lydėti tave, užtenka tik nunešti mane iki krantinės, iš kur valtis nuplukdys mus iki "Burtininkės"; tu galėsi nunešti mane ten? žaismingai paklausė ji. Aš ne tokia jau sunki...

Bet jis vėl labai surimtėjo.

Iš tiesų tai būtų lengva... bet tavo sveikata ne vienintelė kliūtis.

Kas gi dar? sušuko ji jau pasipiktinusi. Tavo paties valia? Tu nenori imti manęs? Taip?

Staiga smarkiai išraudusi, ji susinervino, ir jos akys sublizgo, tarsi nuo karštligės priepuolio. Jasonas tvirčiau suspaudė jos rankas ir pajuto, kad jos karštos.

Aš negaliu tavęs paimti kartu, pasakė jis švelniai, bet ryžtingai. Visų pirma tu nesi tokia stipri, kaip manai, ir dar daug dienų turėsi gulėti lovoje. Tu patyrei pernelyg sunkų išbandymą, ir gydytojas šiuo atžvilgiu yra kategoriškas. Bet svarbiausia ne tai: aš negaliu tavęs paimti su savim, nes tai neįmanoma. Negi Turchan bėjus nieko tau nepasakė?

O ką jis turėjo pasakyti? Aš ką tik atsibudau ir pavakarieniavau. O dėl jo, tai jis atėjo palinkėti man ramios nakties.

Tuomet aš supažindinsiu tave su situacija...

Norėdamas būti arčiau jos, Jasonas atsisėdo ant lovos krašto ir trumpai papasakojo O'Flaerčio ir Grakcho nuotykį.

Dieną, pridūrė jis, mūsų šeimininkas surinko mieste informaciją; tai buvo natūralu, kadangi virš laivo kabo jo vėliava ir laivas laikomas jo nuosavybe. Šita istorija su staiga mirusiu nuo choleros žmogumi pasirodė jam įtartina, beje, pasirodė įtartina ir tai, kad taip greitai buvo sudegintas lavonas.

Kodėl įtartina? Sprendžiant iš to, ką aš girdėjau, cholera čia nėra retenybė.

Teisybė, bet ji ypač užkrečiama vasarą. Ir nėra nieko lengviau, kai turi tam tikrą valdžią, surasti lavoną, aprengti jį ir nugrimuoti, o paskui kuo skubiau sudeginti. Turchan bėjus žino, ką kalba; jis mano, kad šią istoriją sukūrė anglas, norėdamas nepaleisti laivo iš akių. Iki šiol tai jam sekėsi...

Bet tuomet tu nebegalėsi išvažiuoti. Tau reikės laukti mažiausiai keturiasdešimt dienų!..

Jos naivus džiaugsmas neišlygino raukšlių Jasono veide. Pasislinkęs prie jos dar arčiau, jis paleido jos rankas ir paėmęs už pečių, žiūrėdamas į akis tarė:

Tu nesupranti, mano brangioji. Aš turiu važiuoti, ir važiuoti tuojau. Sandersas laukia manęs Mesinoje, ir mes dviese taip bus lengviau perplauksime Gibraltarą. Jei aš noriu prisidėti prie jo, turiu padaryti tai, kas nepavyko tą vakarą: pavogti savo laivą ir bėgti paskui jį...

Tiesiog beprotybė! Ką tu padarysi be ekipažo? Juk tai ne žvejų valtis!

Aš tai žinau ne blogiau už tave. Tuomet man pavyko pasamdyti šiokį tokį ekipažą, kad palikčiau Konstantinopolį. Dabar gi man lengviau. Kregas O'Flaertis laukia manęs Galate su keliais žmonėmis, kuriuos jis surankiojo miesto tavernose. Tai ne grietinėlė, bet vis dėlto jūreiviai ir europiečiai, kuriems įkyrėjo Rytai. Pagaliau jeigu tu patikėsi man jaunąjį Grakchą, aš paimsiu jį: jis labai nori keliauti su manim...

Grakchas?..

Kartus gailestis suspaudė Marijanos širdį. Vadinasi, ir Grakchas nori ją palikti? Nuo to laiko, kai ji įleido šaknis Prancūzijos žemėje, pasiuntinys iš Montorgėjo gatvės tapo jai daugiau negu tarnu: tai buvo ištikimas ir narsus draugas, kuriuo buvo galima pasikliauti. Jis parodė savo atsidavimą per daugelį išbandymų. Bet Jasonas greitai užkariavo jo širdį. Grakchas mylėjo jį beveik taip pat kaip ir Marijaną ir labai žavėjosi juo. Kelionė "Burtininke" baigėsi tuo, kad parodė jaunajam vežėjui jo vietą gyvenime: jūrą su jos glamonėmis ir klasta, didingumu ir pavojais. Tai buvo tikras pašaukimas, ir Marijana, prisiminusi jaunuolio įkarštį kautynių su anglų fregatomis metu prie Korfaus, pamanė, kad neturi teisės smerkti jo.

Imk jį, staiga nusprendė ji, aš atiduodu jį tau, nes žinau, kad jis bus daug laimingesnis su tavimi, Jasonai. Bet ko taip greitai važiuoti? Kodėl nepalaukus truputį... keletą dienų... kad aš galėčiau...

Ne, Marijana! Tai neįmanoma! Aš negaliu laukti! Bet kuriuo atveju man reikia išplaukti slapta, galbūt net rizikuojant įsivelti į mūšį, nes anglai neleis man laisvai palikti uosto. O statyti tave į tokį pavojų aš nenoriu. Kai pasitaisysi, galėsi ramiai sėsti su Žolivaliu į graikų laivą ir grįžti į Europą. Ten tu turi pakankamai draugų tarp jūreivių, tad galėsi rasti laivą, kuris sutiks, nepaisant blokados, anglų kreiserių ir piratų, pervežti tave per Atlantą.

Aš nebijau pavojaus. Jokia rizika manęs neišgąsdins, jei mes būsime drauge.

Tavęs vienos galbūt! Bet, Marijana, tu užmiršai, kad daugiau nesi viena? Tu užmiršai kūdikį? Tu nori priversti jį, gyvenantį tik kelias valandas, patirti jūros negandos, patrankų ugnį, galimą laivo dužimą? Tai karas, Marijana...

Ji atsilošė atgal, ištrūkusi iš ją laikiusių rankų. Staiga ji išbalo, ir jos krūtinę kažkas suspaudė, sukeldamas skausmą. Vaikas! Būtinai reikia jį prisiminti? Ir kodėl Jasonui reikia rūpintis šiuo bastardu? Negi jis mano, kad ji paims jį su savim į naują gyvenimą, kurį ji įsivaizdavo šviesų, aiškų ir švarų? Kad ji auklės Damianio sūnų kartu su tais, kuriuos ji taip tikėjosi gauti iš jo? Norėdama laimėti laiko ir jausdama, kad žemė slysta jai iš po kojų, ji nusiminusi sviedė:

Tai ne karas! Net šioje šalyje, pasaulio krašte, žinoma, kad jokių priešiškų veiksmų tarp Anglijos ir Jungtinių Valstijų nėra...

Sutinku. Karas nepaskelbtas, bet incidentų dažnėja, ir tai gali įvykti po kelių savaičių ar net dienų! Seras Stratfordas Keningas tai puikiai žino, ir jis nesvyruodamas paskirtų embargą mano laivui, jeigu laivo nesaugotų Turchan bėjaus vėliava. Galbūt tu norėtum, kad karas būtų paskelbtas esant man čia ir aš pūčiau anglų kalėjime, o tuo metu mano draugai, mano broliai kovotų?

Aš noriu, kad tu būtum laisvas, laimingas, bet aš taip pat noriu išsaugoti tave.

Tai buvo širdies šauksmas; nevilties apimta Marijana puolė Jasonui ant krūtinės, įsikniaubė galva į ją ir liesomis rankomis, kurių oda buvo beveik permatoma, apsivijo tvirtus jūreivio pečius...

Prislėgta šio naujo nepaguodžiamo sielvarto, ji prispaudė jį prie savęs, sūpuodama lyg vaiką ir švelniai glostydama jo garbanas.

Tu neišsaugosi manęs šitokiu būdu, širdele mano. Aš vyras, jūreivis, ir mano gyvenimas turi atitikti mano būdą. Beje... ar tu mane iš tikrųjų mylėtum, jei aš sutikčiau pavojaus valandą slėptis po tavo sijonu? Ar tu mylėtum mane bailų, netekusį garbės?..

Aš mylėsiu tave visada...

Tai netiesa! Tu pati sau meluoji, Marijana. Jei aš paklausysiu tavęs, mano mieloji, ateis diena, kai tu prikiši man bailumą ir būsi teisi. Dievas mato, kad aš noriu būti su tavim, bet aš turiu rinktis Ameriką.

Amerika, su kartėliu pasakė ji. Beribė šalis... milžiniška tauta. Negi jai taip reikia tavęs... vieno iš tiek tūkstančių?

Jai reikia visų! Amerika išsikovojo savo laisvę tik todėl, kad visi, kurie jos norėjo, susivienijo, idant sudarytų tautą! Aš tos laisvosios tautos sūnus... smiltelė jūros dugne, bet tokia smiltelė, nunešta atskalūnybės vėjo, amžinai pranyksta.

Dabar Marijana tyliai verkė, iš visų jėgų kabindamasi į šį ryžtingumo simbolį, šią tvirtą sieną, prieglobstį, kurio ji vėl netenka, ir kuriam laikui? Ji vėl nugalėta ir žinojo, kad taip

bus. Ji visada tai žinojo. Nuo pirmųjų jo ištartų žodžių ji suprato, kad jos laukia beviltiška kova, kad ji negalės jo išlaikyti...

Prigludęs lūpomis prie jos plaukų, jis šnibždėjo, tarsi skaitydamas jos mintis:

Būk narsi, mano švelnioji! Greitai mes vėl būsime drauge. Netgi jei kilus karui aš negalėsiu sutikti tavęs, kai tu išlipsi į krantą Čarlstone, viskas bus paruošta tavo atvažiavimui... jūsų atvažiavimui, vaiko ir tavo. Jūsų lauks tarnai, namas, ištikima senoji auklė, kuri pasirūpins jumis...

Paminėjus vaiką, Marijana susiraukė ir vėl atsisakė kalbėti apie jį, ją jaudino tik jos asmeniški rūpesčiai.

Aš žinau... bet tavęs nebus ten! sudejavo ji. Kas bus su manim be tavęs?

Švelniai, bet ryžtingai jis išsivadavo iš jį laikiusių rankų ir pakilo.

Dabar aš tau tai paaiškinsiu, tarė jis.

Anksčiau negu šio staigaus išėjimo nustebinta Marijana galėjo ko nors imtis, jis greitai išėjo iš kambario, palikdamas duris atvertas. Už jų pasigirdo skubūs žingsniai, paskui balsas.

Žolivali! Žolivali! Eikite!..

Po akimirkos jis grįžo kartu su vikontu. Marijana vos susilaikė nesušukusi, kai pamatė, kad Arkadijus nepaprastai atsargiai neša ant rankų nedidelį baltą ryšulėlį, virš kurio plasnojo du trumpučiai rausvi kaspinai...

Visas Marijanos kraujas suplūdo į širdį. Žolivalis perdavė ryšulėlį Jasonui, ir ji suprato, kad jis paduos jai vaiką, kurio artėjimas sukėlė jai siaubą. Ji apsižvalgė aplink sutrikusiu žvilgsniu, tikėdamasi rasti išsigelbėjimą nuo šio balto kaip sniegas pavojaus, kuris artėjo prie jos, nešamas jos mylimo žmogaus rankų.

Priėjęs prie lovos ir galvos krestelėjimu nusimetęs ant akių užkritusią garbaną, jis triumfuodamas nusišypsojo sukrėstai jaunajai moteriai.

Štai kas tu būsi, mano mieloji: žavinga mažytė mama! Tavo sūnus sudarys tau draugiją, ir tu neturėsi kada galvoti apie karą! Šis šaunus kūdikis privers laiką bėgti daug greičiau, negu tu manai.

Jis aplenkė lovą, prisiartino... Po akimirkos jis padės vaiką ant apkloto... Jo akys vylingai blizgėjo, ir Marijanai pasirodė, kad ji nekenčia jo. Kaip jis drįso?

Išnešk vaiką! iškošė ji pro dantis. Aš jau sakiau, kad nenoriu jo matyti...

Stojo visuotinė tyla, tokia slegianti, kad Marijana išsigando. Nedrįsdama pakelti akių į Jasoną, kad nepamatytų to, ką ji galėjo perskaityti jo veide, ji pakartojo daug tyliau:

Pasistenk suprasti, kas jis yra man. Tai... tai pranoksta mano jėgas.

Ji tikėjosi pykčio priepuolio, bet Jasono balsas tebeskambėjo palankiai.

Aš nežinau, kas jis yra tau... ir negaliu žinoti. Ne ne, nebandyk aiškinti! Žolivalis padarė tai su kaupu, ir man žinoma viskas apie jo atsiradimą. Bet dabar aš pasakysiu tau, kas jis yra man: tiesiog gražus vaikiūkštis, tvirto kūno sudėjimo ir sveikas, kurį tu ilgai kūrei ir pagimdei tokiose kančiose, kad visokia kaltė, net jeigu ji buvo, išnyko, tapo šventa. O svarbiausia jis tavo kūdikis... tik tavo, be to, jis panašus į tave.

Tai tiesa, pritarė jam Žolivalis. Jis panašus į jūsų tėvo portretą...

Nagi, nors pažvelk į jį! prašė Jasonas. Pasisemk tvirtybės pažvelgti į jį vieną akimirką. Priešingu atveju tu ne ta moteris...

Turėta galvoje: “Tu ne ta moteris, kuria aš tikėjau”.

Užuomina buvo aiški. Marijana per daug gerai žinojo, koks griežtas yra asmeninis Jasono garbės kodeksas, ir ji pajuto pavojų. Jeigu ji atsakys jam tai, ko jis reikalauja, tai rizikuoja pamatyti, kaip traukiasi, tarsi šagrenės oda, ta vieta, kurią ji dar turi jo sieloje... Vieta, kurią ji pagrįstai galėjo laikyti ne tokia svarbia kaip anksčiau. Per daug ilgai gyvenimas vertė ją vaidinti Jasono akyse nelabai malonų vaidmenį... Ir ji besąlygiškai kapituliavo.

Gerai, atsiduso ji. Parodyk jį man, jeigu tai taip svarbu tau.

Tai iš tiesų labai svarbu! patvirtino jis rimtu tonu.

Marijana pagalvojo, jog jis paduos jį jai į rankas, kad ji galėtų pažvelgti į jį, bet jis, greitai pasilenkęs, padėjo savo lengvą nešulį ant vienos iš pagalvių, prie pat motinos peties. Nuo to netikėto prisilietimo ji krūptelėjo, bet sulaikė besiveržiantį susierzinimo kupiną šūksnį Jasonas nenuleido nuo jos akių, laukdamas jos reakcijos. Tada labai tyliai ji išsitiesė ir pasivertė ant šono. Bet įspūdis metus pirmą žvilgsnį į savo vaiką buvo visai ne toks, kaip ji manė.

Mažylis ne tik neturėjo nieko atstumiančio iš savo tėvo, bet iš tiesų buvo gražus kaip cherubinas, ir jaunosios moters širdis nevalingai sudrebėjo...

Aptūlotas margais siuvinėtais drabužėliais, mažasis kunigaikštis miegojo graudulingai rimtai, atmetęs panašias į mažytes jūros žvaigždes rankeles. Iš po mezginių kepuraitės kyšojo lengvi kaip pūkas juodi plaukučiai, susisukę į garbanėles aplink apskritą veiduką, kurio spalva panėšėjo į nunokusį persiką. Tikriausiai jis sapnavo kažką malonaus, nes jo mažytės burnos kampučiai lengvai trūkčiojo, lyg jis jau mėgintų šypsotis...

Marijana kaip užburta rijo jį akimis. Panašumas į jos tėvą buvo neabejotinas. Tą panašumą rodė ir burnos forma, ir mažytis smakriukas, ir puiki plati kakta, proto požymis. Stebėdama šį bejėgį padarėlį, kurio ji taip bijojo, Marijana pajuto, kaip kažkas jos viduje suvirpėjo, kažkas, turintis sparnus ir bandantis ištrūkti. Tarsi ruošėsi gimti dar kažkas nauja, be jos žinios slaptai pradėta širdies ir proto sąmokslu; nematoma jėga kilo neklausdama, ar jai to reikia.

Savotiškai bijodama ji atsargiai ištiesė ranką ir visai lengvai, tarsi drugelis palietė pirštu mažą rankytę. Drovus, nepanašus į glamonę judesys... Bet rankytė staiga atgijo, sulenkė pirštukus, suspaudė jais motinos pirštą ir laikė jį nelaisvėje su netikėta naujagimiui jėga.

Ir tada kažkas lūžo Marijanos viduje. Tai buvo tarsi staigiai audros gūsio atvertas langas, ir tai, kas joje laukė, išskrido į padebesius, užliedamas ją stipriu iki skausmo džiaugsmu... Iš jos akių ištryško ašaros ir ėmė tekėti skruostais, mažomis gaivinančiomis srovelėmis, nuplaudamos pyktį, pasišlykštėjimą, visą purvą, kuris taip ilgai kaupėsi Marijanos sieloje ir slėgė ją. Koks dabar skirtumas, dėl ko šis vaikas įsiveržė į jos

gyvenimą; iš jos jis mažytis negailestingas tironas gavo gyvybę.

Su nuostaba ir susižavėjimu ji suprato, kad jis dalis jos, jos kūno ir kraujo dalelė, ir ji dėkinga jam dėl to.

Stovėdami abipus lovos, vyrai užgniaužė kvapą, stengdamiesi nesujudėti; jie tik žiūrėjo, kaip jų akyse vyksta stebuklas atbunda motinos meilė. Bet kai jaunoji moteris, savo sūnaus belaisvė, pravirko, Jasonas vėl pasilenkė, atsargiai pakėlė mažylį ir padavė jį motinai, kurios rankos šį kartą apsivijo aplink jį. Maža, švelni kaip šilkas galvytė pati prigludo prie šiltos krūtinės, ir ši nevalinga glamonė sukrėtė Marijaną. Tada ji pilnomis ašarų akimis pažvelgė į atvirai verkiantį vikontą ir besišypsantį Jasoną; jos žvilgsnis spindėjo kaip smaragdas...

Nevaizduokite dievai žino ko, sušnibždėjo ji. Jūsų mažytis sąmokslas pavyko. Jūs nugalėjote mane.

Nebuvo jokio sąmokslo, pasakė jūreivis. Mes tik norėjome, kad tu sutiktum, jog tavo sūnus gražiausias pasaulyje.

Na, gerai, viskas atlikta. Aš sutinku.

Tuo metu Žolivalis, niekada anksčiau neverkęs, karštligiškai patapšnojo sau per kišenes ir iškart išsitraukė nosinę, į kurią nusišnypštė taip, lyg būtų sutrimitavęs Paskutiniojo Teismo trimitu. Staiga susirūpinęs jis pažvelgė į laikrodį, paskui neryžtingai pažiūrėjo į Marijaną. Sekęs jo judesius Jasonas viską suprato ir išvadavo nuo liūdno idilijos griovėjo vaidmens.

Aš žinau! pasakė jis ramiai. Jau daugiau kaip valanda, kai O'Flaertis turi būti ant kranto.

Apsiautęs Marijaną naujas ir toks nestiprus laimės šydas iškart suplyšo. Ji kurį laiką buvo užmiršusi, kas jai gresia.

O, ne! sudejavo ji. Negi jau?

Skubiai, lyg nenorėdama jaustis kalinė, Marijana ištiesė mažylį Žolivaliui, nusimetė apklotą ir norėjo atsikelti. Bet ji pervertino savo jėgas, ir vos jos kojos palietė grindis, kaip apsvaigo galva, ir jaunoji motina sudejavusi griuvo ant pribėgusio Jasono rankų. Išsitiesęs jis laikė ją glėbyje, stipriai spausdamas prie savęs, susirūpinęs dėl to, kokia lengva ji pasidarė. Jis negalėjo įsivaizduoti, kad išsiskyrimas bus toks sunkus, ir apibėrė bučiniais jos veidą. Paskui nepaprastai atsargiai paguldė ją į šilko gūžtą lovoje ir rūpestingai apklojo drebantį kūną.

Aš myliu tave, Marijana... Niekada neužmiršk, kad aš tave myliu. Bet, dėl Dievo, būk protinga!.. Mes greitai susitiksime, aš esu tikras. Kelios savaitės, iš viso kelios savaitės, ir mes vėl būsime drauge, o kol kas tau reikia atgauti jėgas, sveikatą... ir daugiau niekas mūsų neišskirs.

Jis buvo taip aiškiai susijaudinęs, kad ji apdovanojo jį šypsena, dar trūkčiojančia, bet jau su ironijos atšvaitu, tai buvo tikras ženklas, kad Marijana vėl nori kovoti.

Niekas?.. O karas?

Jis vėl apibėrė bučiniais jos kaktą, nosį, lūpas ir rankas.

Tu puikiai žinai, kad jokia pasaulinė katastrofa, jokia žmogiška jėga nepajėgs išskirti mūsų amžinai. To nepadarys nė joks niekingas karas!

Tarsi bijodamas, kad iš graudulio ištirps jo vyriškumas, jis ištrūko iš jaunosios moters rankų, kaip viesulas pralėkė pro Žolivalį, kuris su vaiku ant rankų nežinojo, kaip elgtis, ir dingo už durų.

Vikontas neryžtingai pažvelgė į Marijaną. Ar turi jis atiduoti jai mažylį?.. Bet dabar praradusi paskutinę viltį, ji graudžiai raudojo, gulėdama ant pilvo ir įsikniaubusi galva į pagalvę. Įtikinėti ją tokią akimirką Žolivalis buvo bejėgis, be to, jis rengėsi sekti paskui Jasoną, norėdamas pats įsitikinti, ar jam pavyks jo beprotiškas mėginimas.

Tada, pirštų galiukais išėjęs iš kambario, jis nunešė mažytį Sebastjaną donai Lavinijai.

Ištuštėjusiame dideliame kambaryje girdėjosi tik raudojimas ir krosnies ūžimas. Bet lauke, šaltą naktį, prasidėjo audra...

Ketvirtas skyrius

Velniška naktis

Kai Jasonas, Grakchas ir Žolivalis pasiekė susitikimo vietą, tai buvo tas pats nuošalus kampelis netoli mečetės, kur dar taip neseniai kleftas Teodoras išlipo su sąmonės netekusia Marijana, tapo taip tamsu, nors ir švietė skardiniai žibintai, kad jie ne iškart pamatė O'Flaertį ir jo žmones.

Smarkus vėjas nešė per paplūdimį smėlio sūkurius ir ginė jūra aukštas bangas, kurios taškė naktį baltomis putomis.

Artėjo aušra, buvo toks metas, kai naktis darosi tamsesnė ir labiau neįžvelgiama, tarsi ji iš visų savo juodų jėgų stengiasi dar užtrukti žemėje, kad smarkiau pasipriešintų šviesos atakai.

Trys atvykėliai pavėlavo beveik keturias valandas. Pasiruošimas išplaukti užtruko ilgiau, negu buvo manoma, dėl Grakcho: jis tuo metu sėdėjo rūsyje, uždarytas ten išsiblaškiusios ekonomės. Be to, per dvi mylias, skiriančias Bebeką nuo Galato, juos kelis kartus buvo sustabdę janyčarų patruliai, kurie ieškojo vieno bėglio šventvagio, sukėlusio skandalus trijose mečetėse.

Paplūdimys buvo toks juodas ir tuščias, kad iš pradžių pasirodė, jog jie ten vieni. Jasonas išreiškė savo nepasitenkinimą, paleidęs pavėjui seriją keiksmažodžių.

Gal jie nusprendė, kad per tokią audrą nieko neišeis, išdrįso įsiterpti Žolivalis, ir kad susitikimas atšaukiamas...

Jiems nebuvo ko galvoti arba spręsti!.. sumurmėjo Jasonas. O dėl audros, tai, man atrodo, jie juk jūreiviai? Beje, esu tikras, kad jie netoli. Aš pažįstu Kregą.

Jo keiksmų, be abejo, būtų užtekę, bet kad būtų tikriau, jis savotiškai sušvilpė ir po akimirkos gavo tokį pat atsakymą. Beveik iškart pasirodė keturi šešėliai: Kregas O'Flaertis ir jo žmonės, kuriuos prie okeano kaprizų pripratusios korsaro akys greitai pamatė.

Airio grobis, be abejo, nebuvo tarptautinės navigacijos grietinėlė. Du genujiečiai, maltietis, graikas, albanas ir du gruzinai, kuriuos Kregas slapta atsiviliojo iš savo draugo gruzino ekipažo. Bet atrodė jie tvirti, ir reikli Jasono akis liko patenkinta.

Pagaliau ir jūs! sumurmėjo Kregas užuot pasisveikinęs. Mes jau vos nepraradome kantrybės ir vilties.

Aš suprantu, sausai patvirtino Jasonas. Kelios valandos negeriant tai ilgai! Kur jūs buvote, misteri O'Flaerti? Jūs dar radote neuždarytą kabaretą?

Slėptuvėje ir dar šventoje vietoje, sumurmėjo airis, rodydamas į neryškius Besisukančių Dervišų vienuolyno kontūrus, kurie šviesia dėme išsiskyrė juodų mečečių fone. Jūs galbūt

nepastebėjote, bet vėjas toks, kad gali išversti ir ąžuolą su šaknimis. Ant kranto vos ant kojų galima išsilaikyti.

O valtį jūs turite?

Taip. Ji irgi paslėpta... ten, ant kranto, toje žvejų lūšnelėje, kurią jūs galbūt matėte. Dabar, jei aš galiu drįsti duoti patarimą, reikia veikti, jei nenorime atlikti abordažo dienos šviesoje. Netrukus jau rytas...

Imkimės darbo! Traukite valtį!..

Tuo metu, kai žmonės nubėgo prie trobelės, Jasonas mikliai atsisuko į Žolivalį ir savo įprasta maniera, griežta ir audringa, kuri taip traukė prie jo širdis, sugriebė abi jo rankas ir stipriai suspaudė.

Čia mes ir išsiskirsime. Likite sveiki, mano drauge! Pasirūpinkite ja! Aš dar kartą pavedu ją jums.

Aš tik tą ir darau, sumurmėjo Žolivalis, stengdamasis sušvelninti nemalonų artėjančio išsiskyrimo jausmą. Verčiau pasirūpinkite savimi! Karas ne poilsis.

Nesijaudinkite! Aš nesužeidžiamas. Prižiūrėkite taip pat ir mažylį. Motinos meilė jam tik atsirado ir dar tokia silpna man taip atrodo. O aš dar ilgai negalėsiu juo užsiimti.

Korsaro rankos buvo šiltos, stiprios ir patikimos. Vikontas atsakė jam draugišku paspaudimu, tačiau pajuto lengvą sąžinės graužimą. Dabar jis ėmė gailėtis, matydamas šį šaunų jaunuolį, pasiryžusį net tapti svetimo sūnaus tėvu, kad nepasakė jam visos tiesos. Žinoma, jis pažadėjo kunigaikščiui Koradui neatskleisti jo tikrojo vardo, bet dabar jis keikė save dėl to, nes aiškiai matė, kad Jasonas tikisi, jog Marijana įžengs į Amerikos žemę kartu su mažuoju Sebastjanu. Ir, galimas dalykas, jis net neįsivaizduoja, kad gali būti kitaip...

Kol Krego žmonės nuleidinėjo valtį ilgą kajaką, tvirtą ir patogų, vikontas pasiryžo...

Yra dar kai kas... susijęs su vaiko gimimu, ką aš norėčiau jums pasakyti! Kai kas, ko aš nesiryžau jums sakyti, nes neturėjau teisės, bet šią akimirką...

Kuo gi ši akimirka ypatinga, kad jūs ryžotės atskleisti paslaptį, kuri yra ne jūsų ir kurią aš galbūt jau žinau?

Jūs...

Korsaras nusijuokė. Jo didelė ranka stipriai ir raminamai paplekšnojo Žolivaliui per petį.

Galimas dalykas, aš ne toks jau silpnaprotis, kaip jūs ir Marijana įsivaizdavote, mano drauge! Tegul jūsų sąžinė būna rami. Jūs nieko neatskleidžiate, nes nieko nepasakėte. Be to, aš nė neketinu versti jaunąjį Sant'Aną priimti mano vardą. Na, o dabar likite sveiki!..

Staiga Jasonas prisitraukė Žolivalį prie savęs ir pabučiavo į abu skruostus.

Perduokite jai šiuos du bučinius... ir pakartokite, kad aš ją myliu, pasakė jis nueidamas.

Jis pasuko prie žmonių, kurie su dideliu vargu mėgino nuleisti valtį į vandenį. Atrodė, jūra norėjo išmesti įžūlų laiviūkštį, kuris rengėsi pažaboti ją. Putojančių bangų fone vikontas matė neaiškias besikepurnėjančių žmonių figūras ir pabandė prisiminti užmirštas maldas.

Bet staiga suskambėjo pergalingas šūksnis, ir Žolivalis daugiau nieko nebematė.

Vis dėlto pavyko! šūktelėjo itališkai tolstantis balsas. Bet tai tikrai velniška naktis!

Likęs vienas ant kranto, Žolivalis krūptelėjo. Velniška naktis?.. Gali būti! Kajakas išnyko, tarsi jį būtų staiga prarijbody didžiuliai juodi jūros nasrai. Daugiau nieko nebuvo girdėti, tik įnirtinga bangų mūša ir vėjo kaukimas. Ar dar nesudužo narsi eldija? Negalėdamas įveikti sukausčiusios jį baimės, Žolivalis mašinaliai pasikėlė apsiausto apykaklę ir nuėjo prie trijų platanų, kur buvo pririšti arkliai, kuriais jie atjojo iš Bebeko. Jam nesinorėjo grįžti. Tiesą sakant, ko grįžti? Marijana apipils jį klausimais, į kuriuos jis nepajėgs atsakyti, nes pats nežino, ar šią akimirką jūros gelmės neprarijo kajako.

Tarp vėjo gūsių jis išgirdo, kaip kažkurios Peros varpinės laikrodis išmušė penkias, ir tai sukėlė jam vieną mintį. Prancūzijos ambasada netoli, ir šio senojo pranciškonų vienuolyno koplyčioje išliko varpinė; tiesa, jos būklė bloga, bet iš ten atsiveria vaizdas į Bosforą ir Aukso Ragą. Kai išauš diena, jis galės iš viršaus pamatyti, kas atsitiko "Burtininkei" ir galbūt įžūliai gaujai, kuri rengėsi ją pagrobti.

Palikęs savo kavaleriją pririštą prie platanų, kad kanopų kaukšėjimas nesukeltų viso kvartalo, jis šią priešaušrio valandą buvo visai tuščias, Žolivalis pasuko į prancūzų ambasadą. Sunku buvo tik pažadinti portjė, kitų kliūčių nebuvo. Gerasis portjė pagarbiai sutiko nuolatinį jo didenybės ambasadoriaus šachmatų partnerį. Nors jau seniai čia nematytas, ponas vikontas de Žolivalis buvo priimtas pagal rangą. Užtat daug sunkiau buvo įtikinti jį, kad nežadintų Latūro-Mobūro.

Aš užtrukau prie mirtinai sergančio draugo, pasakė Žolivalis portjė. Visos bažnyčios dar uždarytos, o aš norėčiau paprašyti Dievo malonės jo vargšei sielai. Nežadinkite jo didenybės: aš pasimatysiu su juo vėliau! O dabar noriu pabūti vienas koplyčioje ir pasimelsti.

Šį baisų melą portjė prarijo sklandžiai, tarsi gurkšnį seno vyno. Žolivalis žinojo, su kuo turi reikalą. Gerasis bretonas Konanas, ambasados vartininkas, iš prigimties linkęs užjausti, niekaip negalėjo priprasti prie žiaurumo, klestinčio islamo žemėje. Todėl jis buvo maloniai nustebintas, kad jo šeimininko draugas apdovanotas tokiu kilniu jausmu.

Draugystė geras dalykas, o Dievo baimė dar geresnis! pareiškė jis pamokomu tonu. Jei ponas vikontas leis, aš pats kelis kartus sukalbėsiu rožančių už jūsų draugą. Pastaruoju metu koplyčia visada atidaryta. Ponas vikontas gali drąsiai ten eiti. Už durų guli žvakės ir žiebtuvėlis. Ponas vikontas bus kaip namuose.

Žolivalis daugiau nenorėjo. Truputį sutrikęs dėl šventumo aureolės, kurią jis matė portjė akyse, nukreiptose į jo galvą, vikontas karštai padėkojo, sutvirtino gero žmogaus pagarbą auksine moneta ir pro senojo vienuolyno arkas nuėjo į koplyčią.

Durys tik silpnai sugirgždėjo, ir jį pasitiko pažįstamas sustingusio vaško, smilkalų ir mastika ištepto medžio kvapas. Iš tiesų, gerasis Konanas, savotiškai kovodamas su kitatikiais, jautriai rūpinosi "savo" koplyčia.

Pastatęs uždegtas žvakes taip, kad portjė galėtų matyti apšviestus langus ir nesijaudinti, Žolivalis leidosi siaurais įvijais laiptais į viršų, su jaunatvišku įkarščiu peršokdamas per du laiptelius.

Jis žinojo, kad greta angos varpui galima rasti tam tikrą instrumentą, labai tinkantį jo ketinimams: tai buvo žiūronas, per kurį ambasadorius stebėjo judėjimą uoste ir retkarčiais savo kolegą, Anglijos ambasadorių.

Koplyčia buvo nedidelė, bet pakankamai aukšta, kad dienos šviesoje galėtum matyti viską, kas darėsi šalia Mergelės bokšto. Beje, kai uždusęs Žolivalis pasiekė viršų, pradėjo aušti...

Už Skutario kalvų pasirodė šviesi juosta, dangus pamažu blanko. Netrukus bus matomas sąsiauris, bet kol kas nieko nebuvo galima įžvelgti. Atsirėmęs į sieną, su žiūronu rankoje Žolivalis bandė sutramdyti nekantrumą.

Pamažu, tarsi teatro scena iš po lėtai kylančios uždangos, iš tamsos išniro didinga Bosforo ir Aukso Rago sankirta ir ėmė ryškėti jos kontūrai. Sąsiauris iškilo pilkoje ryto sambrėškoje, kuri spindulių nutviekstą dangų jungė su putotomis jūros bangomis.

Staiga Žolivalis čiupo žiūroną ir džiaugsmingai sušukęs prisidėjo jį prie akių. Ten, žemai, greta nedidelio medinio forto, iškilusio viršum bokšto griuvėsių, "Burtininkė" kėlė aukštyn savo apatines bures. Iš pradžių išsipūtė fokas, paskui mažasis kliveris, nes audringas vėjas neleido pakelti visų iš karto.

"Pavyko, džiūgavo Žolivalis. Jie išplaukė..."

Iš tiesų. Ryto ūkanose, kurios kas minutę šviesėjo, panašus į milžiniško paukščio šešėlį laivas gracingai darė posūkius, norėdamas sugauti vėjo kryptį ir išplaukti į atvirą jūrą. Tačiau įžūlus pagrobimas, matyt, nebuvo nepastebėtas, nes Žolivalis išgirdo patrankos šūvį, o ir virš forto pakilo dūmų kamuolys. Bet šūvis nepasiekė tikslo, ir "Burtininkė", kurią niekingas sargybos mėginimas paveikė ne daugiau kaip siauro forštevenio skrodžiamos bangos, išdidžiai pasileido į Marmuro jūrą ir laisvę, iškėlusi ant bezanstiebio lyg iššūkį žvaigždėtą Jungtinių Valstijų vėliavą.

Kurį laiką Arkadijus patamsėjusiomis nuo džiaugsmo ašarų akimis sekė jos judėjimą ir jau rengėsi uždainuoti liaupses šaunuolių garbei, kai staiga atsitiko kažkas neįtikėtina... Jūra tarsi pasišiaušė burėmis...

Iš už paskutinės Princų salos kovos rikiuote pasirodė aukštos baltaburės piramidės. Tačiau tai nebuvo iš praeities užsilikę šebekos arba feliugos, kurios, nepaisant jų gerų jūrinių savybių, buvo kažkuo atstumiančios. Tai buvo šiuolaikiniai laivai, gerai ginkluoti, grėsmingi...

Žolivalis pažino juos ir šauniai nusikeikė: linijinis laivas, dvi fregatos ir trys korvetės! Admirolo Maksvelio eskadra, pasitikėdama savo jėgomis, ramiai ir iš lėto užkirto praėjimą. Ką padarys Jasonas vienas prie šešis laivus, kurių pats silpniausias apginkluotas geriau negu jis!

Pamatęs, kad brigas, nepaisant blogo oro, išskleidė visas bures, rizikuodamas apvirsti, Žolivalis suprato, jog amerikietis nutarė žūtbūt pamėginti prasiveržti pro priešus, kurie buvo stipresni, bet ne tokie greiti.

Jis beprotis, pasigirdo šalia tylus balsas. Reikia būti nepralenkiamam jūreiviui, kad ryžtumeis tokiam žingsniui. Bus gaila, jeigu jį išmes į krantą, nes tai išdidus laivas.

Beveik nenustebęs Žolivalis pamatė šalia savęs grafą de Latūrą-Mobūrą, su chalatu ir naktine kepuraite; jis irgi buvo su žiūronais. Matyt, jis jų turėjo visą kolekciją.

Tai nepralenkiamas jūreivis, patvirtino vikontas. Bet aš bijau...

Aš irgi! Be to, dar... O, žiūrėkite! Vėjas pasisuko! Ak, prakeikimas! Prisiekiu šventąja Madona, jam nepasisekė!..

Ambasadorius buvo teisus. Staiga "Burtininkės" burės ėmė plaikstytis, o besikeičiančios krypties vėjo sūkurio pagautas brigas pasviro ant šono. Anglų laivai, manevravę su priešiniu vėju, dabar sulaukė paramos ir stengėsi pasinaudoti ja. Juodos jų burės tiesiog šokinėjo tarp siaučiančių bangų, o iškeltos naujos burės rodė, jog jie ketina pavyti brigą.

Iš viso ko matyti, kad Jasoną sučiups. Vieno kautynės su šešiais iš anksto pasmerktos nesėkmei, nes korsaras jau neturėjo galimybės nugalėti priešininką greitai praslysdamas pro jo nosį.

Viešpatie! sušuko •Žolivalis. Bet ką čia tokiu laiku veikia anglų laivynas? Negi mus išdavė? Kažkas juos įspėjo?

Ambasadorius žemažiūrėmis akimis su nuostaba pažvelgė į vikontą.

Įspėjo dėl ko? Ir apie kokią išdavystę jūs kalbate, mano drauge? Admirolas Maksvelis plaukia į Juodąją jūrą inspektuoti uostų Osmanų krante. Dvi fregatos lydi jį kelionėje, bet korvetės neplauks toliau kaip iki Bosforo.

Plaukia inspektuoti? Anglas?

Ambasadorius giliai atsiduso, ir tada jam prasidėjo kosulio priepuolis. Jis smarkiai išraudo, išsitraukė iš chalato kišenės didelę nosinę, užsidengė ja veidą ir truputį apmaldęs kosulį tęsė:

Atleiskite... baisiai peršalau. Tad ką jūs pasakėte?

Kad labai keista matyti anglų eskadrą, plaukiančią inspektuoti Osmanų įtvirtinimų!

Mano vargšas drauge, mes gyvename tokiu metu, kai beveik viskas kelia nuostabą. Keningas viešpatauja seralyje, ir sultonas daugiau neklauso nieko, išskyrus jį. Jo didenybė tikisi anglų pagalbos, kad įgyvendintų savo puoselėjamas didžiules reformas. Be to, jis tikisi, kad Londonas padės jam sudaryti daugmaž padorią taikos sutartį su caru. Tad mes esame tik nepageidaujami svečiai. Sena draugystė mirė. Visai galimas dalykas, kad artimiausiu laiku man bus grąžinti įgaliojamieji raštai. Imperatorius pernelyg vėlai prisiminė mus...

Žolivalis buvo nelabai linkęs toliau diskutuoti apie tarptautinę padėtį; jis vėl paėmė žiūronus ir nustebęs sušuko. "Burtininkė" išsisuko iš keblios padėties. Ji padarė pusę posūkio ir dabar, iškėlusi visas bures, plaukė pirma anglų per Bosforo sąsiaurį į Juodąją jūrą. Žolivalis per žiūronus vis geriau matė jos marselius.

Ar aš galiu sužinoti, koks buvo pirmutinis šio laivo tikslas? paklausė Latūras-Mobūras, vėl ėmęs stebėti laivų judėjimą.

Čarlstonas... Šiaurės Karolinoje.

Hm! Truputį ne ta kryptis. Aš klausiu savęs, ką jo kapitonas tikisi rasti mūsų Eukinų Ponte? Tačiau pripažįstu, kad jūs absoliučiai teisus. Tai puikus jūreivis...

Aš irgi to paties klausiu savęs. Jis turi žinoti, kad tai tik aklavietė... Matyt, jis neturi pasirinkimo. Arba tai, arba kalėjimas ir laivo praradimas. Bet aš manau, kad jis tikisi atsiplėšti nuo Maksvelio gaujos, o paskui vėl pamėgins išplaukti, kai vėjas bus palankus.

Ir aš taip manau. Vis dėlto, būdamas jo vietoje, aš nuleisčiau tą Amerikos vėliavą; ji labai iššaukianti. Su ja jis rizikuoja būti apšaudytas Rumelio Gisaro patrankų...

"Burtininkė" dabar plaukė pavėjui, ir tapo aišku, kad atstumas tarp jos ir priešininko ne tik nemažėja, bet net ir didėja. Matyt, jai dabar grėsė tik naujas pavojus - iš sąsiaurį saugojusios senos tvirtovės pusės...

Štai! pasakė Latūras-Mobūras, vėl padėdamas į šalį žiūroną. Gal jis ir išsikapstys iš šito... O dabar, mano brangusis drauge, pasakykite man, kur jūs leidote laiką ir kokiai likimo malonei turiu dėkoti, kad netikėtai sutikau jus savo varpinėje?

Bet vargšas ambasadorius ilgai nesulaukė atsakymo į savo klausimą, nes Žolivalis skubiai nusilenkė ir ištaręs "atleiskite, mano brangusis..." pasuko prie laiptų ir nusirito jais, rizikuodamas nusisukti sprandą. Latūras-Mobūras puolė prie ambrazūros ir taip smarkiai išsilenkė, kad vos nenugriuvo žemyn.

Ei, ei! Bet kurgi jūs? sušuko jis. Palaukite manęs, velniai griebtų! Aš lipu...

Jis galėjo šaukti iki užkimimo. Žolivalis jo negirdėjo. Perbėgęs kiemą taip greitai, kaip tik galėjo jo kojos, jis vos nepartrenkė garbiojo Konano, kuris norėjo paklausti, kaip jam sekėsi melstis, vos neišvertė sunkių durų ir stačia atšlaite puolė prie platanų, atrišo vieną iš arklių ir sušuko nešėjui, kuris ėjo su tuščia pintine ant nugaros:

Nuvesk šiuos arklius į prancūzų ambasadą ir pasakyk, kad jie nuo pono Žolivalio. Štai imk, dar tiek gausi ir ten.

Didelė sidabrinė moneta švystelėjo ore ir prilipo prie nešvarios vyruko rankos; šis tuoj pat ėmėsi vykdyti užduotį, skubėdamas padvigubinti netikėtas pajamas. Tuo metu Žolivalis, pentinais ragindamas arklį, kiek įmanydamas skubinosi stačiu krantu, kur ėjo kelias į Biujukderą; jis norėjo kuo greičiau pasiekti Hiumajunabado rūmus. Reikia sužinoti, kaip Jasonas praplauks pro senojo forto patrankas, ir ypač įspėti Marijaną. Jeigu ji atsitiktinai pamatys brigą, kylantį Bosforu, užuot nusileidžiantį, bus dėl ko netekti galvos...

Beprotiška risčia atšuoliavęs į Bebeką, jis nustebo: Turchan bėjaus rūmuose viešpatavo ramybė. Paprastai prie pagrindinio

įėjimo būdavo sujudimas: čia susirinkdavo kurjeriai su naujienomis, tiesiog skraidyte skraidydavo savo darbais užsiėmę tarnai. Bet šįryt nieko panašaus nebuvo.

Kapidžis ramiai sėdėjo ant ašutinės pagalvės ir rūkė kajaną, apsuptas daugybės arklininkų, kurie kalbėjo visi kartu. Vis dėlto jie pasisveikino su Žolivaliu, ir vienas iš jų teikėsi sugriebti pavadžius, kuriuos nekantriai numetė vikontas.

Viduje buvo tas pats: tarnai buriavosi nedidelėmis grupelėmis ir šnekučiavosi tarpusavyje, o sode bostandžiai sodininkai, sėdėdami ant karučių arba atsirėmę į kastuvus, irgi svarstė, atrodo, labai įdomius klausimus. O Hiumajunabado valdytojo Osmano niekur nesimatė...

"Gal jie surengė streiką?" suirzęs pagalvojo Žolivalis; jį nustebino ši vakarietiška retenybė, įsiskverbusi į tokį tvirtą feodalinį Osmanų pasaulį. Bet jeigu iš tiesų buvo streikas, tai ši problema lietė Turchan bėjų, o vikontas ir be to turėjo daug reikalų.

Jis puolė ieškoti donos Lavinijos, norėdamas sužinoti, ar atsibudo Marijana ir ar galima pas ją įeiti. Bet jis veltui beldėsi į ekonomės duris: niekas neatsiliepė. Nebuvo nieko nepaprasto, kad donos Lavinijos nėra jos kambaryje. Be abejo, ji buvo šalia savo šeimininkės arba rūpinosi mažyliu. Lyg kažką nujausdamas, Žolivalis atsargiai pravėrė vaikų kambario duris ir žvilgtelėjo vidun.

Tai, ką jis pamatė, privertė jį suraukti antakius, nes rūpestingai sutvarkytas kambarys ne tik atrodė negyvenamas, bet jame nebuvo ir kūdikio lopšio...

Vis labiau nerimaudamas, Arkadijus negaišo laiko ir nėjo aplink dengta galerija jis puolė į koridorių, jungiantį ekonomės ir jos šeimininkės kambarius, ir tarsi patrankos sviedinys įlėkė pas Marijaną.

Jaunoji moteris su krintančiais ant pečių plaukais stovėjo kambario viduryje su naktiniais marškiniais, siekiančiais kulnis, panaši į baltąją škotų legendų damą, ir spaudė prie krūtinės kažkokį popieriaus lapą. Iš jos plačiai atvertų ir keistai nejudrių akių upeliais tekėjo ašaros ir krito ant krūtinės, bet nesigirdėjo jokios raudos. Ji verkė, kaip verkia šaltinis, bet taip beviltiškai, kad siaubas apėmė jos senojo draugo širdį. Po miniatiūriniais

jos nuogų kojų pirštais kažkas žibėjo, kažkas žalias, panašus į ploną pasakų žaltį.

Ji buvo tokia panaši į gedinčią madoną, kad Žolivalis pajuto artėjančią katastrofą. Labai tyliai, net užgniaužęs kvapą, jis priėjo prie drebančios jaunosios moters.

Marijana! sušnibždėjo jis, tarsi bijodamas, kad jo balsas dar labiau padidins jos kančias. Vaikeli mano... kas jums?

Neatsakydama ji kaip automatas ištiesė jam popierių, kurį spaudė prie savęs.

Skaitykite! tepasakė ji.

Žolivalis mašinaliai išlygino lapą, pakėlė jį prie akių ir pamatė, kad tai buvo laiškas.

“Gerbiamoji ponia, rašė kunigaikštis Sant’Ana, taip pat, kaip šiandien vakare, kai man sutrukdė, aš reiškiu jums dėkingumą dėl to, kad jūs taip puikiai įvykdėte dalį susitarimo, siejančio jus su manimi, ir niekada negalėsiu išreikšti tos didžiulės pagarbos, kurią jaučiu jums. Dabar man reikia tesėti ir savo pažadus...

Aš jau sakiau jums, jūs laisva... visiškai laisva ir būsite laisva ir tada, kai panorėsite išvykti į Florenciją, kur mano patikėtinės madam Lombardi ir madam Foska Graceli gaus būtinus nurodymus kuo geriau patenkinti visus jūsų norus.

Šiandien vakare aš pasiimu su savimi sūnų, kad jums daugiau neprimesčiau kaimynystės, kuri, kaip man sakė, jums yra dar sunkesnė, negu aš galėjau įsivaizduoti. Toli nuo jo ir nuo manęs jūs daug greičiau atstatysite savo sveikatą ir greitai užmiršite aš galiu tik linkėti to tai, kas metams bėgant galbūt taps tik nemaloniu incidentu ir pamažu visai dings iš atminties.

Jei vis dėlto... bus kitaip, jei kada nors jūs panorėsite pamatyti tą, kuriam ką tik davėte gyvybę, žinokite, kad niekas ir niekada negalės atimti iš jūsų teisės būti jo motina... motina, kurios atminimą jis saugos. Bet kai jūs, gerbiamoji ponia, turėsite kitą vardą, vaiko širdyje jūs kaip ir anksčiau liksite kunigaikštienė Sant’Ana, taip pat ir atmintyje to, kuris nori visada likti jūsų draugu, jūsų vyru Dievo akivaizdoje ir jūsų nuolankiu tarnu. Koradas, kunigaikštis Sant’Ana."

Baigęs skaityti, Žolivalis pakėlė akis į Marijaną. Ji tebestovėjo toje pačioje vietoje ir atrodė kaip kenčianti somnambulė. Pamatęs ją suakmenėjusią iš skausmo, jis iš pradžių pamanė, kad tai dėl Jasono išvykimo; paaiškėjo, kad tai visai kas kita: pabudusi motinos meilė pareikalavo savo teisių. Šios ašaros ne dėl to, kad nėra mylimojo, o dėl to, kad dingo vaikas, kurio dar vakar ji neapkentė, bet kuris vis dėlto per kelias sekundes užėmė pagrindinę vietą savo motinos širdyje.

Nelaimei, niekas nepasakė kunigaikščiui, kas įvyko jaunos moters širdyje, todėl jis pamanė, kad Marijana tebejaučia pasišlykštėjimą kaip ir pirma, ir įvykdė planą, kuris, be abejo, buvo iš anksto parengtas: jis išvežė vaiką nežinoma kryptimi, nenumanydamas, kiek nevilties dėl to sukėlė...

Tačiau norėdamas pamėginti nuraminti ją, Žolivalis apsimetė esąs ramus, sulankstė laišką ir padėjo jį ant stalelio.

Kodėl jūs verkiate, mano brangusis vaikeli? Juk šiame laiške nėra nieko, kas neatitiktų jūsų norų?

Ji pažvelgė į jį, ir jos nuo ašarų ištinusiose žaliose akyse jis perskaitė didžiulę nuostabą.

Bet, Arkadijau, pasakė ji visai silpnu balsu, negi jūs nesuprantate? Jis išvažiavo... jie išvažiavo... ir išsivežė mano sūnų.

Ji drebėjo kaip epušės lapas. Tada jis priėjo ir švelniai paėmė ją už rankos, norėdamas nuvesti prie lovos. Ranka buvo ledinė.

Mano mažyle, švelniai papriekaištavo jis, argi jūs ne to norėjote? Prisiminkite: jūs norėjote susitikti su Jasonu, tapti jo žmona, pradėti su juo naują gyvenimą, turėti kitų vaikų...

Tarsi nubusdama iš sapno, ji persibraukė ranka per kaktą.

Gali būti!.. Man atrodo, kad aš norėjau to ir ne tiktai to. Tačiau tai buvo iki to...

Ji nepatikslino, kas turėta galvoje šiais žodžiais. Ir taip viskas aišku. Tai iš tiesų buvo iki to. Iki to, kai ji prispaudė prie krūtinės mažytį kūnelį, švelnų ir žavingą, iki to, kai valdinga rankytė suspaudė jos pirštą, lyg pareikšdama nuosavybės teisę.

Kunigaikštis negali būti toli, pasakė vikontas, sutrikęs tokio skausmo akivaizdoje. Norite, mes pamėginsime jį pavyti? Osmanas...

Osmanas nežino, kur išvažiavo jo šeimininkas! Aš klausiau jo, kai man rytą įteikė šį baisų laišką. Jis nežino, kokie jo ketinimai, ir niekada neužduoda klausimų. Turchan bėjus dažnai išvažiuoja, ir kartais jo labai ilgai nebūna. Norėdamas padaryti man paslaugą, Osmanas nuėjo į uostą pamėgins sužinoti ką nors, bet aš iš to nedaug tikiuosi. Matyt, kunigaikštis jau jūroje.

Tokiu oru ir su naujagimiu ant rankų? Aš tuo netikiu.

Tuomet jis slapstosi, ir ieškoti jo tuščias laiko gaišimas. Nes jis aiškiai pasakė: kai gims vaikas, jis dings su juo. Jis tesėjo žodį, ir aš net neturiu teisės priekaištauti jam.

Ir niekas nepasakė jam, kad vakar vakare jūs pagaliau pripažinote savo vaiką? Sprendžiant iš laiško, jūs su niekuo nesimatėte po to, kai mes išėjome?

Ne! O, Arkadijau, aš buvau apimta tokios nevilties, kad nenorėjau nieko matyti, net donos Lavinijos! Aš verkiau visą naktį...

Ji vis labiau drebėjo iš šalčio ir bejėgiškumo. Žolivalis skubiai paėmė nuo krėslo Marijanos mėgstamą kašmyro skraistę, apsiautė ja jaunąją moterį ir ėmė ieškoti kambarinių šlepečių. Pasilenkęs jis iš arti pamatė tai, kas jam pasirodė mažas blizgantis žaltys ir ką Marijana mindžiojo kojomis, lyg Dievo Motina, sutriuškinusi piktosios dvasios galvą: tai buvo puikus smaragdų ir briliantų vėrinys. Jis pakėlė jį ir ėmė vartyti rankose.

Žolivalis suprato, kad tai paskutinė kunigaikščio dovana, ir nieko nepaklausė, bet staiga Marijana, apimta pykčio, ištraukė iš jo rankų brangenybę ir įnirtingai nusviedė po lova.

Liaukitės! Tai kaina, kurią jis sumokėjo man. Nenoriu matyti...

Jūs iš proto išėjote? Kunigaikštis nė pagalvoti negalėjo apie užmokestį jums, aš esu tuo tikras.

O kas gi tuomet? Jam aš tik patrakėlė, parsiduodanti moteris. Iki to tik vienas žingsnis, jei manoma, kad brangenybių krūvele lengva kompensuoti vaiko netektį. O! Aš nekenčiu

jo... aš visų jų nekenčiu, vyrų! Aklai primesti savo valią, muštis, pradėti idiotiškus karus, į kuriuos visi jie puola, lyg tai būtų didžiausias malonumas, nė trupučio nesirūpindami tuo, ką palieka, tai jie moka! Argi reikalingi sūnūs, kurių laukia tokia pat lemtis?

Nusiraminkite, Marijana! Jums nepasiseks pertvarkyti pasaulio ir jūs tik susigriebsite ligą...

Na, ir kas? Argi svarbu, jei aš net ir mirsiu? Ką tai nuliūdins... galbūt išskyrus jus? Jasonas ne geresnis už kitus. Jis kankino mane, šiurkščiai elgėsi, norėdamas priversti mane užmiršti pareigą tėvynei; jis elgėsi su manimi blogiau negu su verge savo šeimos plantacijoje, o dabar jis palieka mane čia, jis meta mane ir skuba į karą, kuris dar nepaskelbtas ir kurio galbūt išvis nebus. Jūs manote, jam rūpi mano ašaros, mano sielvartas ar tai, kaip aš nukeliausiu, kad susitikčiau su juo kitame pasaulio krašte? Kas pasakys, kad laivas, kuriuo mes plauksime, nepateks į tokių banditų kaip Kulugio rankas? Bet palyginti su mūšiais, kuriuos Jasonas Boforas dievina, tai jam yra smulkmena. Šią akimirką jis su džiaugsmu plaukia į savo brangiąją Ameriką...

Žolivalis pasinaudojo proga. Juk tai buvo išeitis, norint išplėšti Marijaną iš ją apėmusios nevilties gniaužtų. Jis per daug gerai žinojo jos lengvai suaudrinamą charakterį dėl to buvo kaltas jos gyslomis tekantis maišytas prancūziškas ir angliškas kraujas, todėl neabejojo, kad žinia apie dabar gresiantį Jasonui pavojų kaipmat nustelbs visa kita. Net jei šią minutę korsaro atminimas užleido vietą ką tik patirtam prisirišimui prie mažylio, vis dėlto Marijanos jausmai negalėjo pasikeisti per tokį trumpą laiką. Ji kaip ir anksčiau mylėjo jį, ir jos pyktis dar kartą tai įrodė.

Su džiaugsmu? Tai mane nustebintų, pasakė jis. Nieko neslėpdamas nuo jūsų sakau, kad jis visai neplaukia į Ameriką. Aš sakyčiau, kad jis nusisuko nuo jos.

Kaip jis ir tikėjosi, Marijanos pyktis iškart išgaravo, kaip kad subliūkšta laivo burės stojus štiliui. Jį pakeitė senas, jau įpročiu tapęs nerimas dėl sunkios meilės. Bet Žolivalis neleido jai užduoti nė vieno klausimo ir skubiai papasakojo viską, kas atsitiko šalia Mergelės bokšto.

Vos jis baigė, Marijana, užmiršusi, kad ji dar silpna ir neturi teisės išeiti iš savo kambario, puolė į lauką ir net nepatikrinusi savo jėgų nuskubėjo prie tandūro...

Ji netoli nuėjo: dengtoje galerijoje ją apėmė silpnumas, ji susvyravo ir būtų nugriuvusi, jei įkandin jos sekęs Žolivalis nebūtų jos prilaikęs.

Nebūkite kvailutė. Leiskite nuvesti jus į jūsų kambarį.

Bet ji piktai pažvelgė į jį.

Jeigu jūs tuojau pat nepalydėsite manęs iki tandūro, mes gyvenime daugiau nepasimatysime, Žolivali!

Jam teko paklusti. Pusiau prilaikydamas, pusiau nešdamas nelaimingasis Arkadijus vargais negalais nuvedė Marijaną iki jos mėgstamo stebėjimo punkto kaip tik laiku ir pamatė, kaip "Burtininkė", iškėlusi visas bures, plaukia pro jų rūmus.

Viešpatie! Jei pradės šaudyti iš patrankų, jie žus! Pažvelkite į Rumelio Gisaro bokštus! Prie ambrazūrų pilna janyčarų...

Jei tik... pradėjo Žolivalis.

Bet jis nebaigė. Nuo brigo stiebo sparčiai ėmė leistis žemyn iššaukianti žvaigždėta vėliava tarsi Jasonas būtų išgirdęs jo mintis. Po akimirkos ją pakeitė kita vėliava, kuri lėtai kilo į viršų. Su neapsakomu palengvėjimu Marijana ir Žolivalis pamatė liūtą ir liepsnojančią T, kuri saugojo "Burtininkę", kol ji stovėjo uoste.

Ačiū Dievui! atsiduso Marijana ir nusileido ant pagalvių.

Jam užteko proto pažaboti savo išdidumą ir imtis vienintelės priemonės, kuri gali apsaugoti jį nuo turkų patrankų.

Vis dėlto viena patranka iššovė, tačiau tai buvo tik draugiškas saliutas Turchan bėjaus laivui; po šūvio iš senovinių Machmudo Nukariautojo šaudymo angų pasirodė lengvi dūmų kamuoliai, lyg palydinčiųjų rankose mosuojamos skepetaitės.

Dabar "Burtininkė" tolo ir netrukus išnyko rūke, kai pasirodė admirolo Maksvelio laivai; matyt, jie neketino toliau persekioti.

Su palengvėjimu atsidusęs Žolivalis priėjo prie mažo stalelio, ant kurio stovėjo kavos servizas ir du buteliai. Jis pripylė pilną stiklinę rakijos ir vienu ypu ištuštino ją.

Na štai, dabar gerai! atsiduso jis, nusišluostydamas ūsus.

Jūreivis Jasonas buvo teisus sakydamas, kad praėjusi naktis buvo velniška... Šiaip ar taip, rytą buvo užtektinai pergyvenimų.

Ką gi mes dabar darysime? Aš manau, kad jūs pagaliau sutiksite pailsėti ir leisite pasirūpinti jumis? Aš pašauksiu tarnaites, kad jos nuvestų jus į jūsų kambarį.

Bet Marijana jau įsikniaubė į pagalves, tarp kurių ji praleido tiek skausmingų valandų, užsitraukė ant savęs siuvinėtą antklodę ir užsidengė ja kojas.

Negali būti nė kalbos, kad aš grįžčiau į kambarį, iš kur absoliučiai nieko nematyti. Aš lieku čia, mano brangusis Arkadijau. O dėl to, ką mes darysime, tai aš pasakysiu: laukti, laukti ir dar kartą laukti. Anksčiau ar vėliau Jasonas sugrįš, kad išplauktų į savąją Ameriką.

Jis gali praplaukti naktį... netgi neabejotinai taip ir padarys. Naktį, užgesintomis šviesomis.

Galimas dalykas! Bet aš esu tikra, kad be sustojimo jis niekaip nepraplauks. Mums beprasmiška ieškoti tinkamo laivo, mano drauge. "Burtininkė" nuveš mus į Ameriką! Jasonas padarys taip, kaip sakė: jis kur nors paslėps brigą ir sugrįš pas mus.

Žolivalis pasinaudojo stojusia tyla ir įdėmiai pažvelgė į savo globotinę. Iš išorės Marijana atrodė normaliai. Akys spindėjo, skruostai pasidarė rausvi, ir ji, atrodo, užmiršo didžiulę neviltį, kuri buvo apėmusi ją su pirmaisiais ryto spinduliais. Jis nesiryžo pasakyti jai, ką galvoja apie galimą Jasono suėmimą ir kad jis nori paprašyti Osmaną įvesti nuolatinę perkėlos kontrolę...

Garbės žodis, pasakė jis, galiu lažintis, kad Boforo nesėkmė jūsų nė kiek nenuliūdino!

Lažinkitės, mano drauge, jūs laimėsite. Ji ne tik nenuliūdino manęs, bet aš netgi esu labai dėkinga admirolui Maksveliui. Užkirtęs Jasonui kelią, jis galbūt buvo tik įrankis likimo rankose, bet man padarė didžiulę paslaugą...

Penktas skyrius

Dama su briliantu

Moteris, liepos vakarą įžengusi ant medinės Odesos krantinės, buvo labai panaši į tą, kuri prieš keturis mėnesius auksuotame narvelyje, pakibusiame virš Bosforo vandenų, buvo pasmerkta amžinam laukimui. Priverstinis poilsis, nuostabus maitinimas, kuriuo rūpinosi Osmanas, Turchan bėjaus valdytojas, padarė tikrą stebuklą, kuriam įvykti padėjo ir kasdieniniai pasivaikščiojimai Hiumajunabado sodais. Turkiško pavasario žavesys, kiekvieną dieną vis ryškiau besiskleidžiantis, Žolivalio draugija nuramino iškankintą jaunosios moters sielą, o motinystė suteikė jos natūraliai gracijai naujo tobulumo.

Marijanos figūra vėl atgavo ankstesnį lieknumą, tačiau ji jau nebebuvo panaši į perkarusią katę tai kažkada privertė labai sunerimti Žolivalį ir sukėlė siaubą Jasonui Boforui. Dabar ji buvo moteris pačiame jėgų žydėjime, iki dantų apsiginklavusi vienintelei kovai kovai dėl meilės. Keleivė susidomėjusi apžiūrinėjo uostą užplūdusią įvairiaspalvę minią, kuriai ji pati irgi kėlė nuostabą puiki, balta siuvinėta suknelė, švelniame plačiabrylės itališkų šiaudelių skrybėlės, papuoštos daugybe kaspinų, šešėlyje žėrinčios didžiulės smaragdo akys.

Paskui ją sekė Arkadijus de Žolivalis, dėvintis lininį kostiumą linas padėjo kovoti su siaubingu karščiu, kaip visuomet elegantiškas ir pasitempęs. Ekipiruotę užbaigė puikus kanotjė ir ilgas žalias skėtis po pažastimi. Šis žmogus taip pat traukė vietinių gyventojų akis. Netrukus buvo iškrautas bagažas, keletas lagaminų.

Jie priminė taikius keliautojus, atrodė, jog jie pirmą sykį atranda šią šalį ir tai jiems teikia didžiulį malonumą. Tačiau visa tai buvo, deja, regimybė. Viduje juos draskė nerimas dėl to, kas jų laukia pirmajame rusų uoste prie Juodosios jūros.

Odesa buvo nuostabus miestas, be abejonės, labai gražus, tačiau suimprovizuotas ir pilnas pernelyg naujų pastatų, todėl dar neturėjo savitos dvasios nebuvo praėję nė dvidešimties metų, kai carienė Jekaterina II pasirašė įsakymą, kuriuo ką tik iš turkų pagrobtą totorių žvejų kaimelį įteisino kaip būsimą

rusų uostą. Kaimelis, kurį turkai papuošė tvirtove, vadinosi Chadžibėjus. Jekaterina kadaise čia egzistavusios graikų kolonijos Odesos garbei pakrikštijo jį Odesa.

Šitoks kaimelio išaukštinimas nebuvo imperatorienės kaprizas. Išsidėstęs uolėtoje pakrantėje, įsitvirtinęs dviejų didžiulių upių Dnepro ir Dnestro žiotyse, būsimasis uostas užėmė ypatingą strateginę padėtį su išėjimu į Viduržemio jūrą, o tai buvo labai svarbu neaprėpiamiems Ukrainos dirbamos žemės plotams.

Būtent duona ir viešpatavo šiame taikiame uoste. Tuo metu, kai Marijana ir Žolivalis traukė į vienintelį mieste buvusį padorų viešbutį, į kurį juos pasisiūlė nuvesti kažkoks berniūkštis, tikėdamasis būti apdovanotas už savo paslaugas, dešimtys maišų prikrautų vežimų riedėjo prie didžiulių sandėlių. Ten juos iškraudavo, po to maišai patekdavo į įvairiausius laivus, tarp kurių karčiai pamanė Marijana buvo ir laivų iš Anglijos. Tačiau ji buvo atsidūrusi priešų teritorijoje, ir šito nederėjo užmiršti.

Jau praėjo trys savaitės, kai didžioji Napoleono armija forsavo Nemuną, ketindama atakuoti Aleksandrą jo paties žemėje...

Jos akys klaidžiojo po gigantišką uostą, kuriame galėjo tilpti apie trejetą šimtų laivų, tikėdamasi išvysti pažįstamą "Burtininkės" siluetą, tačiau daugumas laivų buvo iš Vakarų. Tokiame miške sunku susirasti brigo stiebus.

Miestas, besileidžiantis nuo aukštos uolos į jūrą apaugusiomis marga augmenija terasomis, buvo panašus į jungiamąjį brūkšnį, siejantį dvi mėlynas begalybes, tačiau pusiaukelėje tarp šurmuliuojančio uosto ir elegantiškų kvartalų, išsidėsčiusių viršutinėje dalyje, tarsi niūrus šešėlis stūksojo atstatyta ir sutvirtinta sena turkų citadelė, kuri įkyriai traukė jaunosios moters žvilgsnį. Ar tik ne ten jau keletą mėnesių kankinasi Jasonas?

Ji taip ilgai jo laukė, kad galimas jo artumas atrodė tiesiog neįtikėtinas. Juodąja jūra žinios sklinda lėtai čia visi mano, jog viskam savo laikas, o kol kas atrodė įmanomos įvairiausios hipotezės. Ar tik amerikietis korsaras netapo auka vienos iš netikėtų ir žiaurių audrų, prie kurių buvo įpratęs senasis Pontas? O gal jį paėmė į nelaisvę viena iš neaiškios tautybės

piratų flotilijų Juodojoje jūroje plėšikavo įvairiausio plauko valkatos. Caro laivai atrodė bejėgiai prieš šias visuomenės atmatas, nes, netikėtai išnirdami naktyje arba rūke, jie atakuodavo tarsi ryklių banda ir išnykdavo lygiai taip pat staiga, nepalikdami jokių pėdsakų, tarsi būtų nupūsti vėjo...

Birželio pradžioje, kai pavargusi kariauti Osmanų imperija sudarė su Rusija taiką, Osmanas grįžo su naujiena, ne tokia tragiška, kaip buvo tikėtasi, nors ir keliančia nemažą nerimą: brigą užgrobė rusai ir nuplukdė į Odesą, kurioje jį saugo sargyba. O apie kapitono likimą niekas nieko negalėjo pasakyti.

Matyt, jis tapo belaisviu grėsmingojo Krymo gubernatoriaus, to emigravusio prancūzo, kuris buvo didesnis rusas už tikruosius rusus ir kuris visą savo talentą ir jėgas skyrė tam, kad iškeltų pietų Rusijos turtus ir padarytų iš Odesos tikrą miestą. Tai buvo hercogas de Rišeljė.

Kunigaikštienės Moruzi valdų artumas leido Marijanai tenai lankytis visiškai slaptai, neatkreipiant visuomet akylaus Stratfordo Keningo dėmesio. Per ją Hiumajunabado belaisvė palaikė ryšį su Nachšidile ir atliko savotišką neakivaizdinį tyrimą, davusį teigiamą rezultatą: amerikietis korsaras iš tikrųjų buvo gubernatoriaus belaisvis, ir sultonienė prisipažino esanti bejėgė jį išvaduoti: negalėjo būti jokios kalbos apie tai, kad dėl nepaklusnaus užsieniečio reikėtų sudrumsti pernelyg trapią pusiausvyrą, kuri buvo nusistovėjusi tarp Portos ir caro gubernatoriaus.

Gavusi tokią žinią Marijana greitai apsisprendė. Be to, šios naujienos, kad ir nemalonios, buvo geriau nei ilga nežinia. Jasonas vėl neteko laisvės, bet, ačiū Dievui, buvo gyvas.

Tačiau ji taip ir negavo jokios žinelės apie savo sūnų: kunigaikštis, dona Lavinija ir mažylis tarsi išgaravo, ir, kai ji pabandė Osmano paklausti, kur galėtų būti jo šeimininkas, valdytojas pasitenkino, kad žemai nusilenkęs patikino, jog jis nieko nežinąs, nusišypsojęs pernelyg džiaugsmingai, ir tai buvo aiškiai nenuoširdu. Šiuo klausimu jis irgi greičiausiai buvo gavęs griežtus nurodymus.

Taigi Marijana įsakė jam surasti greitaeigį ir kiek įmanoma patogesnį laivą, kuriuo ji drauge su Žolivaliu pasiektų Odesą. Kadaise hercogas de Rišeljė buvo jos tėvo draugas ir bendraklasis

Plesi koledže. Todėl ji paprašė paso savo mergautine pavarde, tikėdamasi, jog hercogą suminkštins vaikystės prisiminimai ir jis padės seno draugo dukrai išlaisvinti "Burtininkę" ir jos ekipažą. Jis tai mieliau padarys d'Aselnų palikuonei negu Napoleono draugei...

Po to, žinoma, reikės kaip nors išsikapstyti iš Juodosios jūros spąstų, vėl praplaukti Rumelio Gisaro patrankų ir anglų laivų saugomą Bosforą, tačiau visos šios kliūtys Marijanai atrodė antraeilės. Sunkiausia, be jokios abejonės, bus išplėšti amerikietį iš nagų šito žymaus pono, kuris buvo mirtinas bet kokio liberalizmo priešas. Netgi jei jis bus paveldėjęs iš savo protėvių nors trečdalį jų charakterio, susitarti su juo bus gana sunku.

Marijana pabandė jį įsivaizduoti: išdidus, arogantiškas, negailestingai engiantis savo neaprėpiamą guberniją, garbinantis menus ir prabangą, nuostabiai išsilavinęs, tačiau kasdieniniame gyvenime tiesiog nepakenčiamas.

Nuogąstavimai, kuriuos kėlė šis žmogus, augo juo labiau, juo ilgiau Marijana ėjo į priekį gyvenimu kunkuliuojančia prieplauka. Nepaisant gana didelio karščio šią vėlybą valandą, prekeiviai, smulkūs tarnautojai, valstiečiai, nešikai, jūreiviai ir kareiviai stumdėsi krantinėje, ypač pradžioje ilgos plačios gatvės, vedusios į administracinį miesto centrą, kur virš keleto grakščių baltų ir rausvų XVIII a. stiliaus namų spindėjo auksinės naujų bažnyčių varpinės.

Aplinkui virte virė didžiulės statybos. Įspūdingiausiai atrodė jau užbaigtas arsenalas. Stovėdami ant ilgų kopėčių virš didingų durų meistrai kalė rusišką imperatoriškąjį erelį, ir berniūkštis, keliautojų gidas, atvedė juos tiesiai prie tų durų, gestais ir mimika aiškindamas, kad einant gilyn į miestą reikia pasigrožėti tuo, kas netrukus taps vienu iš gražiausių Aleksandro I, Rusijos caro, garbei pastatytų paminklų.

Ką gi, eime, pasigrožėsime! atsiduso Žolivalis. Tai neužims daug laiko.

Už keleto žingsnių nuo kopėčių ant akmens stovėjo vyras, stebėjęs skulptorius. Tai be jokios abejonės buvo vienas iš architektų, nes karts nuo karto jis lengvai pasisukdavo į aukštą tamsaus gymio jaunuolį, apsiginklavusį rašymo reikmenimis, ir pasakydavo jam keletą žodžių, kuriuos tas paskubomis

užsirašydavo. Vyras atrodė gana neįprastai. Aukštas ir liesas, subtilių susirūpinusio veido bruožų, jis leido vakariui vėjui žaisti jo trumpais kiek garbanotais plaukais, kurie vietomis buvo visiškai pražilę. Nerūpestingai užsimetęs padėvėtą švarką, bet kaip užrištu kaklaraiščiu, išklypusiais batais, jis aistringai rūkė ilgą pypkę, pūsdamas į orą dūmus lyg vulkanas.

Jis kaip tik pasisuko į jaunąjį žmogų, ketindamas kažką pasakyti po užsitęsusios pauzės, ir Marijana su Žolivaliu pateko į jo stebėjimo lauką. Jo akyse įsižiebė ryškios liepsnelės, sukeltos tokios gražios moters vaizdo, tačiau jis nespėjo jos kaip reikiant apžiūrėti, nes dėmesį atitraukė siaubingas trenksmas, lydimas išsigandusių šauksmų, atsklidusių iš uosto. Bet tai truko neilgai. Po sekundės jis nušoko nuo akmens, puolė prie atvykusių išskėstomis rankomis, tikrąja to žodžio prasme parversdamas juos kaip pjovėjas žolę, ir griuvo drauge su jais ant pakrauti paruoštų maišų.

Nei Marijana, nei Žolivalis nespėjo nė rikteleti: vos už kelių metrų nuo jų slėptuvės viesulu pralėkė didžiulis akmenų prikrautas vežimas ir, nė neketindamas pakeisti savo judėjimo krypties, driokstelėjo žemyn, ištėkšdamas į orą vandens fontaną ir apačioje stovėjusių valčių nuolaužas. Jei ne žaibiška nepažįstamojo reakcija, dviejų draugų kelionė būtų pasibaigusi čia...

Išbalusi nuo minties apie tai, ko ji ką tik išvengė, jaunoji moteris pasinaudojo ištiesta išgelbėtojo ranka ir atsikėlė, tuo tarpu Žolivalis jau purtėsi dulkes nuo savo susiglamžiusio kostiumo. Ji mašinaliai pasitaisė ant ausies nuslinkusią skrybėlaitę ir nukreipė į besitaisantį drabužius nepažįstamąjį dėkingumo kupiną drėgnų akių žvilgsnį.

Pone, susijaudinusi prabilo ji, nežinau, kaip jums...

Vyras nustojo tvarkytis ir kilstelėjo kairįjį antakį.

Jūs prancūzė? Man pasisekė padaryti paslaugą tėvynainei? O, ponia, mano džiaugsmas išgelbėjus nuostabiai gražią moterį padvigubėjo.

Kadangi Marijana nuraudo nuo liepsningo nepažįstamojo žvilgsnio, Žolivalis, atsigavęs po šio išbandymo, ryžosi veikti. Nekreipdamas dėmesio į suglamžytą skrybėlę ir suteptą kostiumą, jis oriai prisistatė:

Jūsų paslaugoms, pone, vikontas Arkadijus de Žolivalis. O mano palydovė markizo d'Aselnos de Vilnevo dukra.

Vyras vėl kilstelėjo antakį, priversdamas Žolivalį sunerimti buvo neaišku, ar tai reiškė nuostabą, ar ironiją, o po to staiga ėmė taip karštligiškai raustis kišenėse, kad vikontas nesusilaikė nepaklausęs, ar jis ko nors nepametė.

Mano pypkė! atsakė šis. Aš nežinau, kur ji prapuolė...

Greičiausiai jūs išmetėte ją, kai kilniaširdiškai puolėte mums į pagalbą, pasakė Marijana, pasilenkdama ir apsidairydama aplink save.

Nemanau! Man rodos, kad tuo momentu aš jos jau nebeturėjau...

Ilgai ieškoti neteko.

Pypkė po akimirksnio pasirodė aukštai iškeltoje jaunojo žmogaus rankoje; jis neskubėdamas ir neprarasdamas olimpiškos ramybės prisijungė prie jų grupės.

Jūsų pypkė, pone! aiškiai ištarė jis.

Persikreipęs nepažįstamojo veidas nušvito.

Ak, dėkui, mano berniuk! Beje, eikite, pažiūrėkite, kaip vyksta darbai kordegardijoje. Aš netrukus tenai ateisiu. Vadinasi, pridūrė jis, pradėdamas rūpestingai kratyti pypkę, vadinasi... jūs prancūzai? Jei neatrodau pernelyg įžūlus, pasakykite, kokį velnią čia ruošiatės daryti?

O, pone, nusišypsojo Marijana, nusprendusi, jog šis žmogus be galo simpatiškas, aš noriu pasimatyti su hercogu de Rišeljė. Tikiuosi, jis vis dar šio miesto gubernatorius?

Vis dar... kaip ir visos Naujosios Rusijos. Jūs jį pažįstate?

Dar ne. Bet jūs, pone, taip gerai kalbate prancūziškai ir tikriausiai pats esate prancūzas... Jūs greičiausiai pažįstate jį?

Vyras nusišypsojo.

Ponia, jūs būsite nustebinta, sužinojusi, kokia daugybė rusų kalba prancūziškai geriau už mane, bet jūs teisi: aš prancūzas ir pažįstu gubernatorių.

Ar šiuo metu jis Odesoje?

Hm... aš tikiuosi! Neteko girdėti, kad jis būtų išvažiavęs.

O koks jis iš tikrųjų? Atleiskite man, jei naudojuosi jūsų gerumu ir laiku, bet aš turiu tai žinoti. Konstantinopolyje kalbama, jog tai rūstus žmogus ir sunkiai pasiekiamas, kad jis

valdo kaip tikras valdovas ir prieš jį niekas negali atsilaikyti. Taip pat kalbama, kad jis nekenčia imperatoriaus Napoleono ir visko, kas su juo susiję...

Nuo nepažįstamojo veido šypsena dingo, ir įdėmus žvilgsnis, kuriuo jis perliejo Marijaną, įgavo nepatenkintą, kone grėsmingą išraišką.

Turkai iki šio momento, lėtai pradėjo jis, neturėjo ypatingų priežasčių mylėti jo didenybę, kuris karo metu iškrėtė jiems ne vieną piktą pokštą. Jei aš teisingai supratau, jūs atvykote iš nesenų mūsų priešų pusės? Jūs nebijote, kad gubernatorius pareikalaus paaiškinti, ką jūs čia ruošiatės veikti? Matote, po taikos sutartimi dar nenudžiūvo parašas. Nepasitikėjimas egzistuoja, ir šypsenos, kuriomis keičiamasi, vis dar priverstinės. Galiu jums tiktai patarti būti be galo apdairia. Kai reikalas susijęs su teritorijos saugumu, gubernatorius nepalenkiamas ir nenuolaidus.

Jūs norite pasakyti, kad jis palaikys mane šnipe? staiga stipriai nuraudusi sušnabždėjo jaunoji moteris. Aš tikiuosi, kad taip neįvyks, nes mano ketinimai...

Jai teko nutilti. Aukštasis jaunuolis grįžo bėgte ir nepaprastai susijaudinęs pasilenkė prie savo metro ausies, šnapštelėdamas keletą žodžių. Nepažįstamasis piktai šūktelėjo ir nusikeikė:

Apsišikėl...! Tikras apsiš...! Na, aš einu tenai! Atleiskite man, pridūrė jis, kreipdamasis į jaunąją moterį, aš turiu jus palikti dėl svarbaus reikalo. Mes dar susitiksime...

Vyras nė nemanydamas iškratyti pypkės, įsikišo ją į kišenę, linktelėjo abiems draugams ir pasileido tekinas. Žolivalis riktelėjo pavymui:

Pone! Ei, pone! Pasakykite nors vardą gerojo žmogaus, kuriam mes dėkingi už gyvybę. Kaipgi mes jus rasime?..

Vyras truputį padvejojo, po to šūktelėjo:

Septimanijus! Mano vardas Septimanijus!..

Ir dingo po arsenalo portalu, palikdamas Žolivalį visiškai išmuštą iš vėžių.

Velnias jį griebtų! nusikeikė jis. Bet juk tai mano žmonos vardas!

Marijana nusijuokė ir paėmė už parankės savo senąjį draugą.

Neverta dėl to nusiminti, juo labiau neverta pykti ant šio šaunuolio. Būna, kad moteriški vardai tampa garbinga pavarde, ir tai dar sykį įrodo, kad mūsų išgelbėtojas kokios nors senosios Galijos Septimanijos šeimos palikuonis.

Galbūt, pasakė Žolivalis, tačiau nuo to atsiminimai netapo malonesni. Garbės žodis, jei nežinočiau, kad ji įleido šaknis Anglijoje, nenustebčiau ją sutikęs čia... Tiek to, eime! Matau, jog mūsų gidas dega iš nekantrumo, pats laikas sužinoti, kokie yra rusų viešbučiai...

Didžiuliam keliautojų nustebimui viešbutis, į kurį juos atvedė berniukas, buvo be galo panašus į paryžietišką praeito šimtmečio pabaigos pastatą. Ir Žolivalis, kuris tikėjosi išvysti nešvarią suodiną pirkią, su palengvėjimu peržengė baltais akmenimis išgrįstą viešbučio “Diukru” slenkstį. Rusišku papročiu namai būdavo vadinami savininko vardu.

Tai buvo gražus, naujas rausvos spalvos namas aukštais baltais langais, žėrėjusiais nusileidžiančios saulės spinduliuose. Šalia terasomis nuo kalno leidosi didžiulės kareivinės. Tai buvo pati naujojo miesto pradžia, kurią žymėjo variu spindinčios plačios viešbučio durys, iš abiejų pusių papuoštos porceliano puodynėse augančiais apelsinmedžiais. Buvo aišku, jog namas puikiai išlaikomas.

Dvi tarnaitės su kepuraitėmis ir baltomis prijuostėmis bei du tarnai raudonais marškiniais vienintelė rusiška gaidelė šiame vakarietiškame ansamblyje atskubėjo prie keliautojų bagažo, tuo tarpu pats metras Diukru, vilkintis labai iškilmingą tamsiai mėlyną kostiumą su paauksuotomis sagomis, dariusį jį panašų į jūrų karininką, išėjo jų pasitikti, ketindamas pasveikinti sėkmingai atvykus. Lengvas jo manieringumas netrukus virto atviru susižavėjimu, kai jis išvydo, kokia žavinga naujoji klientė, ir sužinojo, jog ji prancūzė.

Anksčiau Diukru buvo hercogo de Rišeljė virėjas. Jo iškviestas jis atvyko čia, kai 1803 metais hercogas tapo Odesos gubernatoriumi ir ketino augančiam miestui padovanoti gerą viešbutį. Nuo to laiko Diukru viešbutis, garsėjęs geriausia virtuve visoje Naujojoje Rusijoje, tapo gana pelningas ir klestėjo daugybės prekiautojų, besilankančių greitai augančiame mieste, kolonistų, neseniai ir žaibiškai praturtėjusių šiame kadaise

apleistame ir tuščiame, o dabar sužydėjusiame, rajone, bei jau gana solidžios karininkų kuopos dėka.

Kai Marijana ir Žolivalis šeimininko lydimi įėjo į vestibiulį, puikiai iškaltą mediniais paneliais su paauksuotais raižiniais, tarsi Trianone, jie kone kaktomuša susidūrė su nejauna dama, kuri nusileido laiptais su rusų pulkininku. Jos išvaizda juos pritrenkė.

Ir visai ne dėl senamadiškų rūbų: ji vilkėjo plačia juodo šilko suknele su balto muslino apykaklaite ir rankogaliais ir dėvėjo didžiulę skrybėlę su juodomis plunksnomis. Nuostabą kėlė jos veido išraiška: išdidi, pasipūtusi, kone niekinama. Jai buvo apie penkiasdešimt metų, ir greičiausiai ji priklausė aristokratijos žiedui. Be to, ji turėjo būti turtinga ant jos parausvintų skruostų blykčiojo puikūs deimantiniai auskarai, papuošti briliantais. Ji buvo gana graži, tačiau šaltos ir gudrios mėlynos akys griovė šiaip harmoningo veido patrauklumą. Jos žvilgsnis iš po lorneto, išpuošto paauksuotomis įvijomis ir nukreipto į stebimą objektą tarsi ginklas, darė nemalonų įspūdį. Tai štai, eidama pro Marijaną nepažįstamoji sulėtino žingsnį ir įsisiurbė į ją akimis, netgi pakreipdama galvą, kad galėtų geriau apžiūrėti, po to išnyko triukšmingoje gatvėje drauge su pulkininku, sekusiu paskui ją tarsi šunytis.

Marijana ir Žolivalis nejučia sustojo prie laiptų, praleisdami į priekį Diukru.

Kokia įstabi būtybė, pasakė Marijana. Ar nebūtų galima sužinoti, kas ji?

Žinoma, ponia, juo labiau, kad, sprendžiant iš to, kaip ji žiūrėjo į jus, galima numanyti, jog jai iškilo lygiai toks pats klausimas. Beje, tiesiog neįtikėtina, kiek prancūzų susipažįsta štaip taip, atsitiktinai!

Ši dama prancūzė?

Taip, tai grafienė de Gašė. Užvakar ji atvažiavo iš Sankt Peterburgo su karininku, kurį jūs matėte dabar, pulkininku Ivanovu. Man pavyko sužinoti, kad ji iš aukštosios visuomenės. Ją ištiko nelaimė, tačiau ją globoja jo didenybė caras.

Ir ką ji čia veikia?

Viešbučio šeimininkas tik skėstelėjo rankomis.

Nežinau nieko tikro! Dėl prastos sveikatos ji ruošiasi įsikurti mūsų krašte, švelnus klimatas jai labiau tinka negu atšiaurus sostinės oras. O galbūt ji lengvatinėmis sąlygomis čia pirks žemės, kurią gubernatorius parduoda norintiems tapti Naujosios Rusijos gyventojais.

Žemės ūkis ir tokia moteris? šūktelėjo Žolivalis, kuris surauktais antakiais stebėjo juodąją damą. Tuo sunku patikėti. Man atrodo, kad aš ją pažįstu, nors vardas ir nieko nesako! Esu tikras, kad kažkur jau mačiau šias akis. Bet kur?..

Iš tikrųjų, jūsų mina buvo tokia, tarsi būtumėt sutikęs gyvą vaiduoklį, juokdamasi tarė Marijana. Nekvaršinkite galvos, prisiminsite tai savaime! O dabar eime, apžiūrėsime kambarius. Po šitiekos nejaukaus plaukiojimo dienų aš trokštu kuo greičiau atsidurti normaliame kambaryje...

Numeris, į kurį juos atvedė, buvo langais į jūrą ir uostą, žėrintį keisčiausiomis spalvomis. Lūšnų, palapinių ir namų sangrūdoje, kurioje buvo galima aptikti įvairiausių stilių elementų, būdingų kiekvienai etninei grupei, knibždėjo žydai, graikai, armėnai, totoriai, karaimai, moldavai, bulgarai, čigonai... Žiebėsi ugnys, drėgname jūros ore sklandė dainų nuotrupos.

Marijana ilgai stovėjo persisvėrusi per langą, net nenusiėmusi skrybėlės. Sužavėta tikrai pasakiško vaizdo, ji gėrėjosi įspūdingo saulėlydžio nutvieksta įlanka. Liepsnojanti jūra atspindėjo [illegible]ančius spindulius gigantiškomis purpuro dėmėmis ir aukso juostomis, išmargintomis ametisto purslais, kurie, atsimušdami į aukštą krantinę, darėsi tamsiai žali... Laivuose girdėjosi švilpukai ir būgnų tratėjimas. Tai buvo saliuto valanda, todėl nuo visų stiebų buvo lėtai nuleidžiamos vėliavos, visos vienu metu, tarsi gerai surepetuotame balete. Tačiau Marijana nerado laivo, kurio ieškojo. Kurgi pastatyta "Burtininkė"? Kur Jasonas? Galbūt citadelėje arba kitame kalėjime, kurio iš čia negalima pamatyti? Šis miestas, nepanašus į jokį kitą, buvo savotiškas ir viliojo savo neregėtai gyvybinga jėga. Jaunoji moteris pasijuto stovinti ant nepažįstamo pasaulio slenksčio. Tas pasaulis ir traukė, ir gąsdino ją.

Aš paprašiau maloningojo Diukru atnešti vakarienę čia, už nugaros nuskambėjo pažįstamas balsas. Nemanau, kad jūs norėtumėt įsilieti į valgomąjį užtvindžiusią žmonių jūrą. Šį

vakarą bus protingiausia pavakarieniauti ir ramiai praleisti naktį lovose, kurios man pasirodė tiesiog puikios.

Marijana pasisuko į jį.

Aš noriu kuo greičiau pamatyti gubernatorių, Žolivali. Argi šį vakarą negalima nuvykti į jo rezidenciją ir paprašyti audiencijos?

Žolivalis nutaisė įžeistojo miną.

Mano mieloji, jūsų rango dama niekuomet pati neprašo audiencijos. Beje, ir toks žmogus kaip aš. Bet nesijaudinkite, būtent šiuo metu vienas iš liokajų galvotrūkčiais lekia į jūsų paminėtą rezidenciją su mano genialios plunksnos pagimdytu be galo oficialiu raštu, kuriame išreikštas karščiausias jūsų noras pasimatyti su senu jūsų tėvo draugu.

Jūs kaip visuomet teisus, mano drauge, atsiduso jaunoji moteris, atsidėkodama jam šypsena. Mums tereikia įvykdyti jūsų programą: pavakarieniauti ir pailsėti. Aš tikiuosi, kad rytoj mus pakvies pas hercogą...

Vakaras buvo tylus ir ramus. Patogiai įsitaisę šalia Marijanos kambario esančioje nedidelėje svetainėje, abu draugai deramai įvertino Diukru viešbučio virtuvę: ji buvo absoliučiai prancūziška ir priminė Marijanai delikatesus, kuriais didysis Karemas puošdavo Taleirano stalą. Žolivalis, nuvargintas osmaniškos kulinarijos, su tokiu goduliu prarijo šambrietišką karpį, anties ragu ir pyragėlius su mėlynėmis, tarsi būtų nevalgęs keletą savaičių. Jis nuolatos gurkšnojo puikų Epernėjaus šampaną, kurį Diukru gaudavo per gerus ryšius su buvusiu šeimininku ir plačiu kontrabandininkų tinklu.

Kad ir ką sakytumėt, tarė Arkadijus, baigdamas tuštinti antrą butelį, bet niekas, išskyrus šį vyną, neprivers jūsų pažvelgti į pasaulį ir žmones visiškai kitomis akimis. Aš gerbiu imperatoriaus silpnybę šambertenui, bet, mano manymu, jis neprilygsta šampanui.

Aš manau, kad jis tai žino, nusišypsojo jaunoji moteris, žiūrėdama į žvakės liepsną pro šampano taurėje kylančius burbuliukus. Būtent jam aš dėkinga už tai, kad pirmą sykį gyvenime paragavau šampano.

Atgijusias jos akis aptraukė susijaudinimo rūkas, ji prisiminė tą vakarą. Ar tai buvo vakar, ar prieš keletą amžių, kai tas

lapė Taleiranas speiguotą naktį atvežė ją apsirengusią rausvais šilkais į Biutaro paviljoną? Prieš akis iškilo muzikos salonas, jaukus ir žavingas, stambi Diuroko galva, truputį sukaustytas savo vaidmens sąvadautojas, visur tvyrantis gėlių aromatas, liepsnojanti ugnis židinyje, užšalęs tvenkinys už perregimos stiklo sienos. Ir neaukštas vyras juodu fraku, klausantis jos dainavimo be žodžių, švelniai žvelgiantis į ją pilkai melsvomis akimis... Ji vėl matė visa tai ir vėl iš dalies juto tą susijaudinimą, kai lengvi šampano burbuliukai sviedė ją į nepažįstamojo glėbį... Ir vis dėlto šią minutę ji paklausė savęs, ar tai su ja buvo nutikę iš tikrųjų, ar tai buvo tik kažkieno papasakota istorija, viena iš tų galantiškų Voltero arba Lafonteno pasakų...

Užmerkusi akis, tarsi mėgintų vėl pajusti to vakaro atmosferą, ji gurkštelėjo gaivinančio vyno.

Prancūzija toli, tarė ji, ir niekas nežino, kas čia mūsų laukia...

Žolivalis kilstelėjo antakį ir nusišypsojo savo tuščiai taurei bei valgių likučiais apkrautam stalui.

Šią minutę man neatrodo, kad ji taip jau toli... O be to, dabar mes trypiame tą pačią žemę, kaip ir jo didenybė imperatorius ir karalius.

Marijana krūptelėjo ir atmerkė akis.

Tą pačią žemę? Ką jūs tuo norite pasakyti?

Nieko, išskyrus tai, ką sužinojau iš Diukru, su kuriuo truputį paplepėjau. Paskutinėmis žiniomis, imperatorius Vilniuje. Štai kodėl mes čia matėme tokią daugybę kariškių. Renkasi totorių ir čerkesų pulkai, jie ketina prisijungti prie caro armijos... ir dar kalbama, kad hercogas Rišeljė ruošiasi jiems vadovauti.

Vadovauti? Prancūzas? Tai neįmanoma!

Kodėl? O jūs pamiršote, kad Austerlice po caro ereliu kovėsi markizas de Lanžeronas? Rišeljė lygiai toks pat nesutaikomas emigrantas. Jis tiesiog svajoja sunaikinti Bonapartą ir grąžinti į sostą tuos nukvakėlius Burbonus.

Apimtas netikėto pykčio Žolivalis griebė plono krištolo taurę, kurią ką tik ištuštino, ir įtūžusiu mostu sviedė ją į baltą židinio marmurą, kur ji pažiro į tūkstančius šipuliukų.

Tuomet, pasakė jaunoji moteris, aš klausiu savęs, kodėl mes čia, gurkšnojame šampaną ir filosofuojame, vietoj to, kad pabandytume pamatyti šį žmogų ir galbūt net atkalbėti...

Žolivalis gūžtelėjo pečiais, atsistojo, paėmė savo jaunosios draugės ranką ir pakėlė ją prie lūpų.

Viskam savo laikas, Marijana. Ir hercogas de Rišeljė šią naktį niekur neišvažiuos. Ar galėčiau jums, beje, priminti, kad mes ruošiamės jo kai ko prašyti ir kad mūsų padėtis ne tokia jau pavydėtina, todėl nėra ko ir galvoti apie moralizavimą. Pamirškite tai, ką aš ką tik jums pasakiau, ir mano susierzinimą. Aš tikiuosi, Dievas atleis, kad aš pamažėle tampu senu bepročiu...

Be abejo. Tačiau jūs darotės irzlus, kai pradedate kalbėti apie emigrantus ir principus. Labos nakties, mano drauge. Jūs irgi pasistenkite užmiršti...

Tačiau tą akimirką, kai Žolivalis norėjo išeiti, ji sulaikė jį.

Arkadijau, pasakė ji, ta moteris, toji madam de Gašė, su kuria mes susitikome, ar jūs neatsimenate, kur buvote ją matęs? Greičiausiai ji emigrantė. Galbūt ji jūsų žmonos draugė?

Jis neigiamai papurtė galvą.

Ne. Ji turėjo būti gana patraukli kadaise, o Septimanija niekuomet negalėdavo pakęsti gražių moterų. Man atrodo... taip, man atrodo, kad ji susijusi su kažkuo siaubingu, su baisiais prisiminimais, nugrimzdusiais į mano atminties gelmes. Aš tikiuosi, aš pasistengsiu sutikęs ją čia, pajutau savotišką nelaimės grėsmę, aš pamėginsiu prisiminti...

Na gerai, eikite miegoti! Juk sakoma, kad rytas už vakarą protingesnis, ir galbūt rytoj jūsų atmintis prašviesės. O be to, man atrodo, mes pradėjome kurti romaną ir skiriame pernelyg didelį vaidmenį vargšei moteriai, kuri čia niekuo dėta.

Galbūt. Bet man nepatiko jos maniera apžiūrinėti žmones, ir aš tol nenurimsiu, kol neišsiaiškinsiu, kas ji yra iš tikrųjų.

Gerai išsimiegojusi ir pailsėjusi Marijana visiškai užmiršo juodąją moterį. Jai begulint tarp minkštų pagalvėlių ir besiruošiant prancūziškai pusryčiauti suvalgyti du lengvus it oras ragelius į duris kažkas atsargiai pabeldė. Pamaniusi, kad kambarinė ką nors užmiršo, ji pakvietė įeiti. Tačiau vietoj

baltos kepuraitės tarpdury pasirodė išpudruota Žolivalį suintrigavusios damos galva...

Pridėjusi pirštą prie lūpų, ji liepė Marijanai tylėti ir atsargiai, be menkiausio garso uždarė duris, prieš tai įsitikinusi, kad koridoriuje nieko nėra.

Jaunoji moteris, kuri tuo metu tepėsi sviestą ant garsiųjų ragelių, apmirė su peiliu rankoje.

Ponia... pradėjo ji, ketindama paprašyti nepažįstamosios leisti jai ramiai papusryčiauti.

Bet dama vėl davė ženklą tylėti, palydėdama savo gestą tokia kerinčia, tokia jaunatviška ir drovia šypsena, kad jaunoji moteris iš karto pamiršo visas Žolivalio nuojautas. Pagaliau, kurį laiką pasiklausiusi išorės triukšmų, dama priartėjo prie lovos ir padarė lengvą reveransą.

Maldauju jus atleisti už tokį nemandagų įsiveržimą, kadangi mes viena kitai nesame pristatytos, pasakė ji aksominiu balseliu, bet aš manau, kad šalyje, kurioje civilizacija dar tik žengia pirmuosius žingsnius, griežtos protokolo taisyklės netenka savo svarbos, tuo tarpu natūralūs saitai, rišantys vienos tautybės žmones, tampa beveik šeimyniniais ryšiais... Bet prašau jūsų, tęskite savo pusryčius...

Dama išbėrė savo kalbą vienu atsikvėpimu ir taip nuoširdžiai, tarsi visą amžinybę būtų pažįstama su jaunąja moterimi. Marijana gana pagarbiai, bet be ypatingo susižavėjimo pasakė, kad džiaugiasi galėdama ją priimti, ir pasiūlė atsisėsti.

Lankytoja prisitraukė kėdę ir su pasitenkinimo atodūsiu atsisėdo, glostydama rytinės pilko šilko suknelės spindinčias klostes. Ji dar sykį nusišypsojo.

Mūsų šeimininkas man pasakė, kad jūs esate madmuazelė d'Aselna de Vilnev, ir aš iš karto supratau, jog esate brangioji nepamirštamo Pjero dukra. Kai mes susitikome vakar vakare, mane apstulbino neįtikėtinas jūsų panašumas.

Jūs pažinojote mano tėvą?

Labai gerai. Aš esu grafienė de Gašė, vieno iš karininkų, tarnavusių jūsų tėvo vadovaujamame pulke, našlė. Susipažinau su juo 1784 metais...

Daugiau ji galėjo nieko nebesakyti. Ji ištarė stebuklingąjį vardą, iššaukdama Marijanos atminty dievinamo tėvo vaizdą,

kurį paliko jai, deja, tiktai portretas. Jaunoji moteris akimirksniu užmiršo savo nuojautas ir Žolivalio įspėjimus. Ji atsakė į damos žodžius lygiai taip pat maloniai nusišypsodama ir netgi pasiūlė jai kartu papusryčiauti, tačiau madam de Gašė atsisakė.

Prašau jūsų nesivarginti. Visų pirma, aš jau papusryčiavau, be to, nenoriu, kad būtų žinoma apie šį ankstyvą ir gana keistą vizitą. Gali kilti nereikalingų klausimų...

Brangioji grafiene, nusijuokė Marijana, man atrodo, kad jūs pernelyg jaudinatės dėl taisyklių, kurios, jūsų žodžiais, čia visiškai neprivalomos... O aš taip džiaugiuosi matydama savo tėvo pažįstamąją, nes jo paties aš neturėjau laimės regėti.

Neabejoju! Juk jūs buvote per daug maža, kai jis žuvo, ar ne?

Vos kelių mėnesių. Bet prašau jūsų, papasakokite man apie jį. Jūs nė neįsivaizduojate, kaip aš trokštu ką nors išgirsti...

Mano manymu, tai buvo pats gražiausias, pats vyriškiausias ir pats kilniausias dvariškis iš visų, kuriuos aš pažinojau...

Kurį laiką grafienė pasakojo apie savo susitikimus su markizu d'Aselna, tačiau netgi susidomėjusi ir užsimiršusi Marijana pastebėjo jos irzlumą ir tai, kaip ji kartas nuo karto neramiai žvilgčiojo į duris, tarsi kažko bijotų.

Nutraukusi savo klausimus, ji draugiškai tarė:

Atrodo, jūs kažko susirūpinusi, grafiene? Jūs padarėte man tokį malonų vizitą, o aš iš karto užgriuvau jus su klausimais, tuo tarpu jūsų laikas tikriausiai ribotas. Jei jūs turite kokių nors nemalonumų, maldauju, papasakokite viską man.

Madam de Gašė dirbtinai nusišypsojo, akimirką padvejojo, po to, pagaliau apsisprendusi, pradėjo:

Tai tiesa, aš stipriai susijaudinusi, aš netgi ryžausi įsiveržti pas jus, savo tėvynainę ir seno draugo dukterį, tikėdamasi jūsų pagalbos. Bet dabar aš daugiau nebeturiu... aš siaubingai droviuosi...

Kodėl? Prašau jūsų, pasitikėkite manim...

Jūs tokia žavinga, jūs parodėte man tokį netikėtą prielankumą, kad aš bijau dabar jus nuvilti.

Aš įsitikinusi, kad taip neįvyks. Maldauju jus, kalbėkite!

Dama dar padvejojo, po to, įbedusi žvilgsnį į rankas, prisipažino:

Aš ant katastrofoas slenksčio. Matote, nelaimei, aš esu kortuotoja. Tai yda, aš tai puikiai suprantu, tačiau ją aš įsigijau Versalyje, mūsų nelaimingosios karalienės artimųjų rate, ir daugiau nebegaliu jos atsikratyti... Jūs galite tai suprasti?

Man atrodo, galiu... pasakė Marijana, pagalvojusi apie Žolivalį, kuris irgi buvo nepataisomas lošėjas. Jūs norite pasakyti, kad lošėte čia ir pralošėte?

Grafienė nepakeldama akių linktelėjo.

Šiame mieste, kaip ir kiekviename uoste, yra ypatingas kvartalas, turintis nekokį vardą, jame galima žaisti įvairiausius žaidimus, netgi pačius egzotiškiausius. Šis kvartalas vadinamas Moldavanka. Ten yra lošimų namai, jų savininkas yra vienas graikas. Turiu prisipažinti, kad jis gana gerai juos išlaiko. Vakar aš ten pralošiau didelę sumą.

Kiek?

Keturis tūkstančius rublių! Tai daug, aš žinau, pridūrė ji greitai, pastebėjusi nepatenkintą Marijanos judesį, bet patikėkite, jei jūs man juos paskolinsite ir dar tūkstantį tam, kad aš galėčiau atsilošti, dar bus ne viskas prarasta. Aš turiu vieną daiktą, kurį noriu jums pasiūlyti kaip užstatą... jis taps jūsų nuosavybe, jei šį vakarą aš nesugebėsiu grąžinti skolos.

Bet ponia...

Marijana nutilo, jai užgniaužė kvapą. Madam de Gašė iš suglamžytos nosinės išvyniojo nuostabią brangenybę. Tai buvo deimantinė ašara, tokia tyra, tokia puiki ir spindinti, kad jaunosios moters akys suapvalėjo iš pasigėrėjimo. Ašarą buvo galima pavadinti mažyte ugnine saule, kurioje sukoncentruota visa ankstyvo ryto šviesa.

Leidusi iki soties pasigėrėti brangakmeniu, grafienė greitai įspraudė jį į jaunosios moters ranką.

Imkite, susijaudinusi tarė ji. Aš esu tikra, kad jūs išsaugosite jį ir... išgelbėkite mane, jeigu galite!..

Sutrikusi Marijana nukreipė žvilgsnį nuo žėrėjusio jos rankoje brilianto į moterį, kurios veide ryto šviesa išryškino raukšles palei akis ir burną.

Man labai nepatogu, ponia, pagaliau pasakė ji. Nors nesu žinovė, jaučiu, kad šis briliantas vertas daug daugiau negu penkių tūkstančių. Kodėl gi jūs neinate pas miesto juvelyrą?

Aš noriu, kad jį man grąžintų! Jūs ką tik atvažiavote ir nežinote, kas čia per žmonės. Daugybė avantiūristų, priviliotų paskolų, kurias teikia gubernatorius... Jei aš parodysiu šį brangakmenį, mane greičiau užmuš, negu atiduos atgal.

Galbūt. Bet juk yra gubernatorius! Kodėl jūs nenorite patikėti jam savo brangenybės?

Todėl, kad jis negailestingai kovoja su lošimų namais... ir tais, kurie juose lankosi. Aš noriu visam laikui įsikurti šioje vietovėje, čia saulėta, šilta ir gražu. Mano prašymas bus neišpildytas, jei Rišeljė sužinos apie mano nemalonumus. Aš nežinau, ar tokiu atveju mane palaikytų pats caras. Jis mane globoja ir išsiuntė drauge su manimi karininką, kuris turi padėti man įsikurti.

Tai mane stebina. Rusai juk tokie aistringi lošėjai...

Madam de Gašė padarė nekantrų judesį ir atsistojo.

Prašau jūsų, nekalbėkime apie tai, brangus vaikeli! Aš prašau jūsų paslaugos vos kelioms valandoms, bent aš taip manau. Jeigu jūs negalite to padaryti, nebekalbėkime apie tai. Aš pabandysiu išsisukti kitaip, nors... o, Dieve! Kaip aš galėjau leistis įtraukiama į tokią bjaurią avantiūrą! Jeigu mane matytų mano vargšas vyras...

Staiga grafienė susmuko ant kėdės ir užsidengusi veidą rankomis ėmė lieti karčias ašaras.

Jausdamasi kalta dėl tokio priepuolio, Marijana padėjo briliantą ant staliuko, atsiklaupė ant kelių priešais nelaimingą moterį ir ėmė ją guosti.

Prašau, brangioji grafiene, neverkite. Žinoma, aš jums padėsiu! Atleiskite, kad klausinėjau jūsų ir dvejojau, tačiau šis briliantas mane truputį išgąsdino. Jis toks nuostabus, kad aš nesiryžtu imti šios brangenybės kaip užstato. Maldauju, nusiraminkite! Aš mielai jums paskolinsiu šią sumą.

Prieš išvažiuojant iš Hiumajunabado rūmų Turchan bėjaus valdytojas įteikė keliauninkei solidžią aukso ir vekselių sumą, nekreipdamas dėmesio į Marijanos protestą ji gėdijosi imti

pinigus iš žmogaus, išvežusio jos vaiką. Tačiau Osmanas atkakliai teigė, kad negali sulaužyti griežto įsakymo, ir Žolivalis įtikino ją tai priimti. Osmanas davė jiems rusiškų pinigų, kad būtų išvengta rizikos ir įvairiausių machinacijų keičiant pinigus.

Marijana gyvai atsistojo, priėjo prie vieno iš lagaminų, paėmė reikiamą sumą ir grįžusi prie damos įbruko pinigus jai į ranką.

Imkite! Ir daugiau neabejokite mano draugiškumu. Aš negaliu savo tėvo pažįstamosios palikti nelaimėje.

Grafienė tuoj pat nusišluostė ašaras, įsikišo asignacijas už korsažo, apkabino Marijaną ir karštai pabučiavo.

Jūs nuostabi! sušuko ji. Kaip jums atsidėkoti?

Na... neverkite daugiau.

Jau baigiau. Matote, aš nebeverkiu! Dabar aš parašysiu raštelį, kurį jūs grąžinsite man šįvakar.

Na, ne. Prašau jūsų. Tai beprasmiška ir... man nesmagu. Aš juk ne kreditorė. Su malonumu grąžinsiu jums šį puikų brangakmenį.

Madam de Gašė padarė ranka kategorišką ženklą.

Apie tai negali būti jokios kalbos! Arba šį vakarą aš grąžinsiu penkis tūkstančius... arba pas jus liks šis akmuo, jis yra šeimos brangenybė ir jo aš niekuomet nesiryžčiau parduoti. O jūs galėsite, ir be jokio sąžinės graužimo. Todėl, kad aš to nematysiu... Dabar aš palieku jus ir tūkstantį kartų dėkoju!

Ji pasuko prie durų, paėmė už rankenos, po to atsigręžusi pažvelgė į Marijaną maldaujančiu žvilgsniu.

Dar noriu paprašyti: būkite tokia gera ir niekam nepasakokite apie mūsų... mažytį sandėrį. Vakare, tikiuosi, viskas bus sutvarkyta ir mes daugiau apie tai nešnekėsime. Taip kad prašau išsaugoti mano paslaptį... netgi nuo jūsų palydovo.

- Būkite rami! Aš niekam nesakysiu...

Žinodama, kaip Žolivalis nusiteikęs prieš šią moterį, labiau vertą gailesčio nei pasmerkimo, Marijana ir pati nejuto jokio noro velti jį į šį reikalą. Arkadijus laikėsi savo pažiūrų, ir kai jo galvoje įsitvirtindavo kokia nors nuostata, nė pats velnias nesugebėdavo jos išmušti. Sužinojęs, kad Marijana paskolino penkis tūkstančius rublių savo tėvynainei tik todėl, kad ši pasirodė esanti tėvo pažįstamoji, jis imtų griaudėti ir svaidytis žaibais.

Prisiminusi vikontą, jaunoji moteris pajuto sąžinės graužimą. Ji nepaklausė jo patarimų ir atiduodama tuos pinigus, be abejo, rizikavo. Lošimas ji tai žinojo neįveikiama aistra, ir, žinoma, ji padarė klaidą, paskatindama grafienę, tačiau nelaimingos moters ašaros sujaudino ją iki širdies gelmių. Ji negalėjo, ne, ji jokiais būdais negalėjo palikti savo šeimos draugės, tėvynainės, pagaliau, tokio solidaus amžiaus moters lošimo namų banditams arba miesto kreditoriams, kurie su džiaugsmu priglobtų nuostabią nelaimingosios brangenybę.

Palydėjusi viešnią iki slenksčio, Marijana lėtai grįžo prie lovos, atsisėdo ant krašto ir, dviem pirštais paėmusi deimantinę ašarą, nukreipė ją į saulės spindulius. Tai iš tikrųjų buvo stebuklingas akmuo, ir ji nustebo pagalvojusi, kad būtų laiminga galėdama jį išsaugoti, jei grafienei nepavyktų atsilošti...

Šiuo momentu ji buvo pasiruošusi atiduoti naują didelę sumą, kad šios brangenybės netektis nebūtų tokia skausminga, o apie pardavimą negalėjo būti jokios kalbos.

Tačiau, gėrėdamasi deimatine ašara ir prisiminusi, kokie nuostabūs auskarai puošė vakar vakare grafienės ausis, Marijana pajuto bundantį smalsumą. Kokia gi buvo de Gašė šeima, turėjusi tokius iš tiesų karališkus papuošalus, ir kaip šiai moteriai, jau apie dvidešimt metų nutrūkusiai nuo savo šaknų, pasisekė juos išsaugoti, kai šitiek emigrantų patyrė ir nuolat patiria patį tikriausią skurdą? Nejaugi ją gelbsti sėkmingas lošimas?

Tuo buvo sunku patikėti, nes labai retam žmogui faraonas, vistas arba kiti pavojingi žaidimai atnešė ilgalaikę gerovę... Beje, madam de Gašė pati nežinojo, ar pavyks jai grąžinus skolą išlošti su likusiu tūkstančiu rublių reikiamą sumą.

Kuo ilgiau Marijana galvojo, tuo niūresnė darėsi. Ji kol kas dar nesigailėjo savo kilnaus poelgio, bet jau pripažino, kad paskubėjo. Galbūt vis dėlto vertėjo pasikviesti Žolivalį ir pasitarti su juo... Tačiau grafienė iš tikrųjų norėjo, kad šis reikalas liktų tarp jos ir jos draugo dukters, ir tai buvo visiškai natūralu. Pagaliau, juk ji pasižadėjo tylėti...

Nesugebėdama rasti atsakymų į tokią daugybę klausimų, Marijana paslėpė deimantą į rankinuką ir užsiėmė tualetu.

Dabar ji skubėjo pamatyti Žolivalį ir paklausti, ar jis negalėtų ką nors sužinoti apie grafo de Gašė našlę.

Apsirengusi ji išėjo iš kambario ir pasuko į koridoriaus galą. Čia buvo dvejos durys vienos priešais kitas ir, užmiršusi Žolivalio kambario numerį, ji pabeldė į tas, kurios buvo arčiau, tačiau niekas neatsiliepė. Pasibeldusi dar sykį ir vėl nieko nesulaukusi, Marijana pamanė, kad vikontas dar miega, ir paėmusi už durų rankenos paspaudė ją žemyn. Durys be vargo atsidarė. Kambarys buvo tuščias ir nesutvarkytas, tačiau kadangi netvarka buvo aiškiai moteriška, ji suprato, jog suklydo. Išeidama ji susidūrė akis į akį su kambarine.

Ponia ko nors ieško?

Taip. Aš pamaniau, kad tai vikonto de Žolivalio kambarys...

Ponia suklydo. Tai ponios grafienės de Gašė kambarys. Ponas vikontas gyvena priešais, bet jo dabar nėra.

Iš kur jūs žinote? sausai paklausė Marijana, kuriai nepatiko moters tonas. Ar jis kartais nepranešė jums, kur išėjo?

O ne, ponia! Tiesiog aš mačiau, kaip ponas vikontas išėjo apie aštuntą valandą. Jis paprašė pabalnoto arklio ir nujojo į uosto pusę. Ar poniai dar ko nors reikia?

Ne... dėkoju jums.

Nepatenkinta ir susirūpinusi Marijana grįžo į savo kambarį. Kur iš pat ryto galėjo dingti Žolivalis? Ir kodėl jis nieko jai nepasakė?

Ji jau seniai priprato prie ekspedicijų, į kurias vikontas leisdavosi pats vienas. Šis žmogus buvo apdovanotas ypatingu sugebėjimu susirasti draugų bet kuriame žemės lopinėlyje ir susižinoti tai, ko jam reikia. Tačiau čia, šiame laukiniame mieste, Marijana jautėsi nesmagiai...

Kambarinė pasakė, kad jis išvyko į uostą. Kodėl? Ar tik jis nesiruošė ieškoti “Burtininkės”, o gal jam rūpėjo ištirti senos tvirtovės aplinką ir šį tą sužinoti apie Jasoną? O gal ir viena, ir kita?..

Kurį laiką Marijana sukiojosi po kambarį nežinodama, ko imtis. Ji degė noru išeiti ir leistis į paieškas, tačiau bijojo pražiopsoti Žolivalio sugrįžimą. Kankindamasi nuo nieko neveikimo, vis labiau nepatenkinta dėl būtinybės sėdėti

kambaryje, kai šitaip norėjosi susirasti Jasoną, ji pradėjo raustis lagamine, užsidėjo skrybėlę, ketindama viską metusi vis dėlto išeiti, vėl ją nusiėmė, susmuko į krėslą, pasiėmė knygą, padėjo ją, vėl griebėsi skrybėlės, nusprendusi bent jau nusileisti į vestibiulį ir paklausti Diukru, ar neatėjo kvietimas iš gubernatoriaus rūmų.

Ji kaip tik rišosi pasmakrėje skrybėlės kaspinus, kai visas viešbutis sudrebėjo nuo siaubingo triukšmo. Pasigirdo riksmai, bėgiojimas koridoriais ir laiptais, šaižūs šūksniai nepažįstama kalba, po to sunkūs, greičiausiai auliniais batais apautų kojų žingsniai, kurie artėjo drauge su ginklų žvangėjimu.

Suintriguota Marijana puolė prie durų, bet jos staiga plačiai atsidarė, įleisdamos į vidų pasimetusį viešbučio šeimininką, kuris buvo baltesnis už savo marškinius. Už jo stovėjo du ginkluoti kareiviai ir policijos karininkas. Diukru buvo panašus į žmogų, kuris pats nežino, ką daro.

Pasipiktinusi Marijana nužvelgė juos nuo galvos iki kojų ir užprotestavo:

Na, metre Diukru, ką tai reiškia? Ar tai tokios jūsų viešbučio taisyklės? Kas jums leido įsiveržti pas mane nepasibeldus?

Tai ne aš, patikėkite, madmuazele, sumurmėjo nelaimingasis. Aš niekuomet sau šito neleisčiau... Tai... šie ponai, pridūrė jis, rodydamas į rusus.

Karininkas, nekreipdamas nė menkiausio dėmesio nei į jį, nei į jaunąją moterį, įėjo į kambarį ir ėmė taip grubiai raustis lagaminuose ir balduose, kad Marijana dar labiau pasipiktino.

Ar jūs daugiau čia nebe šeimininkas? Tučtuojau priverskite šiuos žmones iš čia išeiti, kitaip aš pasiskųsiu gubernatoriui! O ką šie "ponai" ruošiasi daryti, manęs visai nedomina.

Deja, aš negaliu jiems sutrukdyti. Jie reikalauja apieškoti šį kambarį.

Bet kodėl? Ar paaiškinsit man?..

Kankinamas žaižaruojančio žvilgsnio, vėrusio jį kiaurai, Diukru sukiojo savo rankogalius ir atkakliai spoksojo jaunajai moteriai į kojas, tarsi jose būtų atsakymas. Šiurkštus karininko šūktelėjimas suteikė jam ryžtingumo, ir jis pakėlė į Marijaną gailų žvilgsnį.

Gautas skundas, pasakė jis vos girdimu balsu. Iš vienos mano klientės pavogtas nepaprastai brangus papuošalas. Ji reikalauja, kad būtų apieškotas visas viešbutis ir... ir, nelaimei, viena iš kambarinių matė madmuazelę išeinančią iš tos damos kambario.

Akimirką Marijanos širdis nustojo plakusi, o kraujas siūbtelėjo į skruostus.

Labai brangus papuošalas, sakote?.. Bet iš ko jį pavogė?

Iš madam de Gošė! Iš jos pavogė didžiulį deimantą, bent ji taip sakė. Šeimos relikviją... O, ji pakėlė tokį triukšmą...

Kiek vėliau deimantas, žinoma, buvo rastas Marijanos rankinuke. Nepaisant protesto, jaunąją moterį, pernelyg vėlai supratusią, į kokias pinkles per savo naivumą pateko, kareiviai be jokių ceremonijų išvilko iš viešbučio, ir ji atsidūrė tarp didžiulės minios, susirinkusios pasiklausyti kilusio triukšmo.

Marijaną kareiviai įstūmė į dengtą vežimą, ir jis šuoliais nuskriejo į tvirtovę, į kurią ji taip troško patekti.

Šeštas skyrius

Tamsos generolas

Senovinė Podolės tvirtovė Chodžibėjus, baigta statyti turkų ir vėl rusų atsikariauta, pasižymėjo galingais įtvirtinimais, tačiau apie komfortą šito nebuvo galima pasakyti. Kamera, į kurią įstūmė neapykanta verdančią Marijaną, buvo maža ir drėgna, purvinomis sienomis ir langeliu su trigubomis grotomis, žvelgusiu į pilką sieną už dviejų leisgyvių medžių. Tikriausiai kaliniams buvo neleidžiama net matyti augalijos, nes baltomis kalkėmis ištepti langų stiklai beveik visiškai nepraleido saulės šviesos.

Iš baldų buvo lova, tikriau, gultas, prikaltas prie grindų, su glėbiu šiaudų, ir sunkus stalas su taburete. Nedidelėje nišoje stovėjo žibalinė lempa, tačiau ir čia buvo įdėtos grotos, tarsi būtų bijoma, kad sėdintis kameroje nesukeltų gaisro.

Kai už nugaros užsitrenkė masyvios durys, Marijana liko gulėti ant šiaudų, ant kurių ją stumtelėjo sargybiniai. Viskas įvyko taip greitai, kad ji gerai nesuprato, kas su ja atsitiko...

Egzistavo ta moteris, ta nelaimingoji, kuri, pasinaudojusi jos tėvo vardu, atėjo pas ją, sugraudino ir ištraukė pinigus! Bet tuomet kam ši komedija, kokia jos prasmė? Gavusi solidžią sumą pinigų, ji nenori jų grąžinti? Tai buvo vienintelė įtikinama versija, nes kitaip neįmanoma įsivaizduoti kitos priežasties, pastūmėjusios moterį į tokią velnišką klastą. Apie neapykantą ir kerštą negalėjo būti jokios kalbos juk su madam de Gašė jos susitiko tiktai vakar vakare. Jaunoji moteris niekada nėra girdėjusi net jos vardo. Ir pats Žolivalis, pasakęs, kad jau kažkur matė šį demoną moters pavidalu, negalėjo prisiminti pirmo jų susitikimo aplinkybių.

Marijana pajuto kylantį pyktį: ją suėmė tarsi paprasčiausią vagilę! Ji vėl išvydo pergalingą karininko miną, kai jis iš jos rankinuko ištraukė deimantą, taip pat nusivylusį ir sukrėstą viešbučio šeimininko veidą bei kitų gyventojų nuostabą, kurią sukėlė puikios brangenybės vaizdas.

O, ne! suriko Diukru. Šito negali būti...

Jis nepaaiškino, ką turėjo galvoje ar deimanto grožį, ar jaunos ir žavingos klientės poelgį. Tačiau kaip ji galėjo paneigti šį akivaizdų faktą? Tai buvo visiškai neįmanoma, juo labiau, kad velniškoji grafienė apdairiai nepasirodė... Na štai, kas gi dabar su ja bus?

Pamažėle ji nusiramino, galvodama apie Žolivalį. Grįžęs į viešbutį, jis, be abejo, sužinos apie šią tragediją ir nuskubės pas gubernatorių, kad pagaliau nutrauktų šį siaubingą nesusipratimą. Bet ar pavyks jam taip greitai pamatyti Rišeljė ir išgelbėti Marijaną iš kritiškos padėties? Ir vis dėlto tai įmanoma! Tai netgi neabejotina! Gubernatorius neleis, kad jo senojo draugo vardas būtų įveltas į šį siaubingą skandalą...

Žinoma, ją netrukus suras ir pradės kalbėti suprantama kalba. Tuomet išaiškės, kaip su ja pasielgė ta baisi moteris, ir viskas atsistos į savo vietas. Jos netgi atsiprašys, nes būtent ji nukentėjo šioje istorijoje juk tai iš jos neįtikėtinai įžūliu būdu buvo pavogti penki tūkstančiai rublių. Negali būti, kad tiesos balsas nenuskambės garsiau ir tyriau už melo balsą. Ir tada ji su didžiuliu džiaugsmu išvys tą seną raganą kalėjime...

Šitaip mąstydama ji pajuto, jog optimizmas pamažu grįžta į sukrėstą sielą... Staiga senasis kalėjimas, iki šiol skendėjęs

absoliučioje tyloje, atgijo: pasigirdo ginklų žvangėjimas ir šūksniai, kurie greičiausiai lydėjo netoliese vykstančią kovą. Marijana su siaubu išgirdo aršiai protestuojančio Žolivalio balsą.

Jūs neturite teisės! šaukė jis. Aš užsienietis, prancūzas, jūs girdite? Sakau jums, kad esu prancūzas ir jūs neturite teisės manęs liesti. Aš noriu matyti gubernatorių! Aš noriu matyti hercogą de Rišeljė! Ri-šel-jė!.. Paklausykite, velniai griebtų!.. Niekšų gauja...

Paskutinis žodis virto dejone, leidusia jaunajai moteriai suprasti, jog belaisvis gavo smūgį - šitaip buvo bandoma priversti jį nutilti.

Visiškai galimas dalykas, kad vargšą vikontą sučiupo nė nesiteikę paaiškinti suėmimo priežasties. Ir dabar jis nesupranta, kodėl su juo taip elgiamasi...

Marijana puolė prie durų, prisispaudė burna prie grotuotos akies ir suriko:

Arkadijau! Aš čia... Aš visiškai šalia jūsų! Mane irgi suėmė... Kalta ta baisi moteris... ta Gašė!..

Bet vietoj atsako ji išgirdo skausmingą riksmą, šį kartą gana tolimą, po kurio sugriaudėjo atidaromos durys. Po sekundės durys girgždėdamos užsitrenkė ir pasigirdo šaižus rakinamų spynų spragsėjimas. Tuomet ją apėmė beprotiškas įniršis. Ji kumščiais ir kojomis ėmė daužyti ąžuolines duris, šaukdama prakeiksmus ir keiksmažodžius įvairiomis kalbomis, tikėdamasi, kad kas nors iš juos suėmusių grubių bukagalvių ką nors supras ir, išsigandęs pasekmių, praneš hercogui de Rišeljė.

Rezultatų neteko ilgai laukti. Kameros durys atsidarė taip staiga, kad Marijana, netekusi pusiausvyros, griuvo į koridorių, tačiau ją sulaikė pilko giganto kumštis. Šiurkščiai stumtelėjęs, prižiūrėtojas nubloškė jaunąją moterį ant šiaudinio gulto, palydėdamas šį veiksmą žodžiais, kurių ji nesuprato. Greičiausiai tai buvo įspėjimas, kad ji netriukšmautų.

Po to, norėdamas sutvirtinti savo žodžius veiksmu, vyras išsitraukė iš už diržo ilgą rimbą ir perliejo juo kalinės nugarą ir pečius, priversdamas ją sucypti.

Matydama, jog su ja elgiamasi kaip su dresiruojamu gyvūnu, Marijana išsitiesė, vikriai kaip žaltys nusliuogė nuo savo gulto ir, šokusi prie budelio, įsisiurbė dantimis jam į riešą. Prižiūrėtojas

subliovė it skerdžiamas bulius, atplėšė jaunąją moterį nuo savęs ir taip ją pastūmė, kad ji nusirito grindimis ir liko ten gulėti, pribaigta botago kirčių, kuriais jis apdovanojo ją prieš išsinešdindamas.

Ji ilgai gulėjo negalėdama pakilti, jausdama ant pečių ir nugaros deginantį skausmą, mėgindama nuraminti pašėlusiai plakančią širdį. Nepaisant smūgių sukelto skausmo, ji neišliejo nė ašarėlės šitaip ji buvo įniršusi ir pasipiktinusi.

Kas gi čia per žmonės, kodėl jie taip baisiai elgiasi su kaliniais? Atminties gelmėse šmėkštelėjo kunigaikštienės Moruzi pasakojimas. Rusijoje nelaimingieji, neįtinkantys carui arba jo artimiesiems, paprasčiausiai dingdavo. Surakintus grandinėmis juos siųsdavo į Sibirą, kur jie dirbdavo šachtose. Jie niekuomet iš ten negrįždavo, nes šaltis, badas ir nežmoniškas prižiūrėtojų elgesys netrukus atverdavo jiems duris į pasaulį, kurį įprasta vadinti geresniu!

Galbūt ir jų laukia toks pat baisus likimas jos ir Žolivalio... ir jeigu hercogas de Rišeljė, šis nesutaikomas Napoleono priešas, kada nors sužinos, kas ji yra iš tikrųjų, niekas negalės jų išgelbėti nuo neišvengiamos mirties. Naujosios Rusijos valdovas paseks savo naujų draugų turkų pavyzdžiu ir įmes juos į jūrą su parištais po kaklu akmenimis...

Pagalvojus apie gubernatorių, ją vėl apėmė įsiūtis. Kas jis per žmogus, jeigu leidžia savo valdomoje teritorijoje keroti tokiems laukiniams papročiams? Be abejo tikra menkysta ir bjaurybė, ištikimas Maskvos caro, laukinių genties vado, liokajus... Kokia civilizuota ši tauta, liudijo ir gėdingi prisiminimai apie gražuolio grafo Černyšovo žygius...

Pagaliau Marijana sunkiai atsikėlė ir be jėgų griuvo ant gulto. Nugarą stipriai skaudėjo, ir dabar jaunoji moteris ėmė drebėti nuo šalčio ji vilkėjo plonyčio šilko suknelę, suplėšytą prižiūrėtojo botago kirčių. Ji sušalo šioje vienutėje, kurioje viešpatavo požemio atmosfera. Ją taip pat kankino troškulys, tačiau vanduo ąsotyje, matyt, nekeistas jau kelios dienos, atsidavė pelkių dumblu.

Kad nors truputį sušiltų, ji šiaip taip prisidengė šiaudais, stengdamasi neerzinti sudirgusios odos, ir, sutelkusi drąsos likučius, pabandė pasimelsti. Tačiau reikalingų žodžių neatsirado,

nes melstis sieloje siaučiant pykčiui beveik neįmanoma. Ir vis dėlto būtent pyktis padėjo jai užkirsti kelią baimei...

Kiek laiko ji taip gulėjo atviromis sustingusiomis akimis šioje slegiančioje tyloje? Bėgo valandos, ir kalėjimo prieblanda ėmė tirštėti, tačiau netekusi jėgų jaunoji moteris nieko nepastebėjo. Visa savo esybe ji veržėsi pas draugus: pas Žolivalį, greičiausiai patekusį į tokią pat padėtį, pas Jasoną, kuris niekuomet nesulauks būtinos pagalbos... Juk jis galėjo būti kažkur visai šalia, už keleto žingsnių, nusiminęs ir galbūt sergantis... Vienas Dievas žino, ką tie niekšai su juo daro!..

Ji nė negirdėjo, kaip duryse atsidarė akutė. Nepastebėjo ir to, kaip pro ją įspindęs šviesos spindulys nuslydo grindimis ir sustojo ties šiaudais apsikamšiusia figūra.

Dieve mano! Juk tai ji! sušnabždėjo kažkieno balsas. Tučtuojau atidarykite!..

Šviesos spindulys virto srove, sklindančia iš didžiulio žibinto prižiūrėtojo rankose. Šviesa išplėšė jaunąją moterį iš sąstingio. Ji sumirksėjo ir išsitiesė; į kamerą įėjo nedidelio ūgio žmogus plika .žila galva, vilkintis juodą sutaną.

Išvydusi juodą rūbą Marijana išgąstingai riktelėjo, nes šventiko pasirodymas kalėjime retai būdavo geras ženklas. Tačiau baimė staiga dingo, nes atvykėlis puolė prie jos išskėstomis rankomis.

Marijana! Mano mažytė!.. Ką tu čia veiki?

Jai pasirodė, kad virš jos atsivėrė dangus, ir, netekusi balso, ji sušnibždėjo:

Krikštatėvis!.. Jūs?..

Tačiau džiaugsmą akimirksniu pakeitė neviltis. Jaunajai moteriai apsvaigo galva ir ji pakibo seneliui ant kaklo, kuris, juokdamasis ir verkdamas, prisispaudė ją prie krūtinės. Ji kažką murmėjo, negalėdama patikėti tokia laime:

Krikštatėvis! Tai neįmanoma!.. Aš klejoju...

Matydamas savo krikšto dukters būklę, jos sudraskytą suknelę, išbalusį veidą ir žvilgsnį, kuriame matėsi baimės likučiai, kardinolas sugriaudėjo prakeiksmais:

O, ką tie niekšai su tavimi padarė!..

Jis tęsė rusiškai, liedamas savo pyktį ant prižiūrėtojo, o tas, stovėdamas už poros žingsnių nuo Romos bažnyčios hierarcho,

lyg tikras idiotas žiūrėjo, kaip šventikas glosto vagilę tarsi pati švelniausia motina.

Šūktelėjimo palydėtas valdingas judesys privertė jį dingti, tuo taru Gotjė de Šazėjus mėgino nuraminti raudančią krikštaduktę; dabar, atslūgus nervinei įtampai, ji upeliais liejo ašaras jam ant peties.

Aš taip bijojau, krikštatėvi... Aš maniau... kad mane nužudys nė neišklausę...

Aš dėkoju dangui už tai, kad šiomis dienomis jis nukreipė mane į Odesą! Kai Rišeljė man pasakė, kad pas Diukru suėmė vakar atvykusią keliautoją, kuri, naudodamasi tam tikru panašumu, apsimetė tavo tėvo dukterimi ir įvykdė vagystę, aš dėl sąžinės ramybės atskubėjau į kalėjimą. Nė neįsivaizdavau, kas galėjo tave čia atvilioti, bet tvirtai žinojau, kad tik viena būtybė gali būti panaši į tavo tėvą: tu! Žinoma, aš nerimavau dėl tos vagystės...

Prisiekiu jums, kad aš nieko nepavogiau! Ta moteris...

Žinau, mažyte, žinau. Teisingiau pasakius, aš abejojau ja, nes pažįstu tą moterį labai seniai. Bet eime, užteks čia sėdėti. Gubernatorius atlydėjo mane ir laukia mūsų viršuje, pas tvirtovės komendantą...

Grįžo prižiūrėtojas. Jis bailiai ištiesė šventikui apsiaustą ir priešais jaunąją moterį pastatė garuojančią stiklinę.

Išgerk! pasakė kardinolas. Tau pasidarys geriau.

Stiklinėje buvo juoda arbata, labai karšta ir saldi, užliejusi Marijanos kūną malonia šiluma. Tuo pat metu šventikas apgaubė jos pečius plačiu apsiaustu, pridengusiu sučaižytą jaunosios moters kūną ir sudraskytą suknelę. Po to jis padėjo jai atsistoti.

Tu gali eiti? Galbūt nori, kad tave nuneštų?

Ne ne, man jau geriau! Tas niekšas mušė mane negailestingai, bet neužmušė! Bet, krikštatėvi, reikia išlaisvinti ir Žolivalį, mano draugą, kuris buvo suimtas po manęs. Aš girdėjau, kaip jį čia atvedė.

Būk rami. Įsakymas jau duotas. Jis prisijungs prie mūsų pas komendantą.

Marijana nelabai tvirtai laikėsi ant kojų, tačiau mintis, jog netrukus ji išvys patį Rišeljė, suteikė jai jėgų. Dabar ji jautėsi galinti užkariauti visą pasaulį. Dievas neapleido jos, jei, vos

tik paprašius, pasiuntė jai vieną iš pačių žymiausių savo atstovų žemėje.

Ji jau seniai apsiprato su paslaptinguoju Gotjė de Šazėjaus gyvenimu, todėl nenustebo, išvydusi jį Rusijos pakrašty šventiko rūbais. Tačiau ji negalėjo susilaikyti nesurikus iš nuostabos atsidūrusi priešais gubernatorių, kurį ji laikė tikru pabaisa.

Su tais pačiais auliniais batais, lygiai taip pat nerūpestingai apsirengęs, laikydamas rankoje nepakeičiamą pypkę tariamasis Septimanijus nervingai žingsniavo po tvirtovės komendanto "darbo kabinetą" (tai buvo beveik tuščias kambarys, kurio įspūdingą pavadinimą pateisino vienintelis stalas, ant kurio gulėjo trys popieriaus lapai ir plunksna). Jis stabtelėjo, pasisuko į duris ir suraukė antakius, žvelgdamas į įeinančiuosius. Iš visko buvo matyti, kad jo nuotaika siaubinga jis nė nesiteikė pasisveikinti.

Taigi, jūsų šventenybe, tai tikrai jūsų krikštaduktė? Nėra jokių abejonių?

Jokių, mano drauge, jokių. Priešais jus Marijana d'Aselna de Vilnev, mano nelaimingo pusbrolio Pjero Armano dukra...

Tuomet man sunku patikėti, kad vienintelė šito puikaus žmogaus palikuonė galėjo taip nusiristi ir tapti paprasčiausia vagile.

Aš ne vagilė! su įniršiu užprotestavo Marijana. Ta moteris, kuri išdrįso mane apkaltinti pats ydingiausias, pats klastingiausias ir melagingiausias sutvėrimas iš tų, kuriuos aš kada nors esu sutikusi. Priverskite ją ateiti čia, pone hercoge! Pamatysim, kas yra teisus.

Kaip tik tai aš ir ruošiuosi padaryti. Grafienė de Gašė yra globojama jo didenybės imperatoriaus, todėl aš privalau ją gerbti. Ir ne jums apie ją spręsti, nes jums atvykus čia kilo netvarka. Nepaisant jūsų pavardės ir grožio, jūs man primenate vieną iš tų merguželių...

Labai atsiprašau, brangusis hercoge, sausai nutraukė jį kardinolas, bet jūs neleidote man iki galo jos pristatyti. Priešais jus visai ne mergina!.. ir ne kokia nors merguželė! Mano krikštaduktė yra teisėta prakilniausios šviesybės titulo nešiotoja kaip kunigaikščio Korado Sant'Anos žmona, ir aš manyčiau, kad jūs turėtumėt parodyti jai ne mažesnę, jei ne

didesnę, pagarbą, negu tai madam de Gašė... kurią, beje, aš pažįstu geriau už jus.

Marijana mintimis atsidavė Dievo valiai, keikdama kardinolo išdidumą. Reikalaudamas iš savo draugo pagarbos krikštaduktei, išdavė jos tikrąją pavardę. Tamsios Rišeljė akys suapvalėjo, o vienas antakis grėsmingai pakilo aukštyn. Jo truputį užkimęs balsas iš karto paaukštėjo trimis tonais ir tapo šaižus ir veriantis.

Ką jūs sakote, kunigaikštienė Sant'Ana? Man pažįstama ši pavardė. Aš nepamenu, kokia proga ji buvo paminėta, bet, man rodos, ji susijusi su kažkuo negeru. Šiaip ar taip, aišku viena: ji atvyko į Odesą nelegaliai, prisidengusi mergautine pavarde. Ji turi turėti kokią nors priežastį...

Gotjė de Šazėjus, San Lorenco kardinolas, kantrybės nelaikė viena iš dorybių. Jis su aiškiu ir vis didėjančiu susierzinimu klausėsi gubernatoriaus postringavimų, kuriuos grubiai nutraukė stipriai trinktelėdamas kumščiu į stalą.

Priežastį išsiaiškinsime vėliau, jeigu jūs šito iš tikrųjų norite, mano sūnau! Jūsų aiškiai bjauri nuotaika nesutrukdys atsiprašyti kunigaikštienės ir pripažinti, jog madam de Gašė toli gražu ne tokia šventa, kaip įsivaizduojate!

Hercogas prikando lūpą ir atmetė galvą atgal, galbūt norėdamas nuslėpti skruostus išmušusį raudonį. Jis sumurmėjo kažką neaiškaus apie tai, kaip sunku būti klusniu šventosios Bažnyčios sūnumi, kai jos hierarchai pradeda visur kaišioti savo nosį...

Taigi? neatlyžo mažasis kardinolas. Mes laukiame...

Aš atsiprašysiu ponios... hm, kai reikalas visiškai paaiškės. Tegu atveda grafienę de Gašė!

Pamačiusi įeinant tą, kuri buvo šio sunkaus išbandymo kaltininkė, Marijana paraudo iš įniršio. Grafienė atrodė tarsi teatro karalienė. Stipriai išsipudravusi, su aukštu turbanu ant galvos, pasiremdama kaspinais apipinta lazdele, panašia į tas, kurias Marija Antuanetė įvedė į madą Trianone, su šlamančiu violetinės suknelės šleifu ji perėjo per kambarį, pasisveikino su hercogu kaip žinanti savo vertę ir padėtį visuomenėje moteris ir, nelaukdama kvietimo, atsisėdo ant grubiai sukaltos

kėdės. Į Marijanos ir šalia jos stovėjusio nežymaus šventiko pusę mestas žvilgsnis bylojo, kaip menkai ji juos gerbia.

Lygiai taip pat kaip ir Marijanos kambaryje grafienė pasitaisė šilkinės suknelės klostes ir tyliai nusijuokė.

- Jūs jau išsprendėte šios nelaimingosios likimą, pone hercoge? Aš matau šalia jos šventiką, jis, be abejo, privalo ją paruošti sunkiai bausmei? Aš esu tikra, kad šiai merguželei pakaks ir Sibiro ir jūs ne...

Užteks, gerbiamoji! nutraukė ją kardinolas. Jūs čia esate tam, kad atsakytumėte į klausimus, o ne spręstumėte kieno nors likimą ar skirtumėte vagilei bausmę. Aš manau, kad jūs jau seniai žinote, kas už tai gresia... Dvidešimt šešeri metai, ar ne taip?..

Mano brangusis drauge... pradėjo gubernatorius.

Tačiau kardinolas rankos judesiu privertė jį nutilti, nenuleisdamas akių nuo grafienės, kurios nurausvinti skruostai pastebimai išbalo. Nustebusi Marijana pamatė, kaip iš po išpudruotų plaukų pasirodė prakaito lašeliai, o mezginiais pridengtos pageltusios rankos mėšlungiškai sugniaužė lazdelės bumbulą.

Madam de Gašė nukreipė į šalį akis, trokšdama išvengti tamsaus mėlynų akių žvilgsnio, kuris atkakliai jos nepaleido. Ir vėl ji tyliai nusijuokė ir su tariamu nerūpestingumu gūžtelėjo pečiais.

Savaime suprantama, aš žinau, kaip man elgtis, pone abate... Bet aš visiškai nesuprantu, ką jūs norite tuo pasakyti...

O aš manau, kad žinote! Jūs puikiausiai suprantate, nes, jeigu esate čia, turite būti dėkinga kai kurių iš mūsų pastangoms ir nieko nesusigaudančio caro gerumui. Tačiau keletas karališko kraujo lašų nesuteikia jums teisės aukoti kitus žmones...

Marijana, su dideliu susidomėjimu stebėjusi šią keistą ir nesuprantamą sceną, pamatė, kaip stipriai išsiplėtė grafienės akys. Ji pakėlė prie gerklės virpančią plaštaką, tarsi norėdama sutraukyti ją dusinusius raiščius, pamėgino atsistoti, tačiau, netekusi jėgų, sunkiai susmuko ant kėdės.

Kas... jūs? sušnabždėjo ji vos girdimu balsu. Kad žinotum tai... reikia būti velniu!

Gotjė de Šazėjus nusišypsojo.

Neturiu tokios garbės, ponia... ir mano apdaras turėtų jums pasufleruoti, kad aš netgi nesu vienas iš jo gerbėjų. O be to, mes esame čia ne tam, kad mintume mįsles, taipogi ir ne tam, kad mėgintume išsiaiškinti, kas yra kas. Aš jums priminiau... tai, apie ką galėčiau papasakoti, tiktai todėl, kad noriu, jog jūs atsiimtumėt skundą, kuris jūs tai puikiai žinote yra neteisingas.

Jos akyse dar nebuvo išnykusi baimė, kai ji paskubomis pareiškė, jog atsiima skundą, nes tai siaubingas nesusipratimas.

Tačiau Marijana šiuo klausimu buvo visiškai kitokios nuomonės.

Bet manęs tai nepatenkina, įsikišo ji. Aš laukiu, kol ši moteris pasakys visą teisybę: liudininkai matė, kaip mane suėmęs karininkas išėmė iš mano rankinuko deimantinę ašarą. Bet juk ji pati man davė kaip užstatą už penkis tūkstančius rublių, kurių jai reikėjo, kad galėtų užsimokėti kortomis praloštą sumą, ir žadėjo juos šį vakarą grąžinti. Aš manau, kad ji vėl viską pralošė, ir, norėdama atgauti deimantą neatiduodama skolos, suvaidino šią gėdingą komediją...

Šį sykį Rišeljė neišlaikė.

Tai tiesa, ponia? paklausė jis griežtai, pasisukęs į grafienę.

Ji teigiamai linktelėjo galva, nedrįsdama daugiau pakelti akių į tuos, kurie į ją žiūrėjo. Kambary įsiviešpatavo slogi tyla. Hercogas, mašinaliai baksnodamas į stalą pypkę, žvelgė į grafienę stebėtinai tuščiu žvilgsniu, aiškiai plėšomas teisingumo ir įsakmių rekomendacijų iš Peterburgo. Tačiau viršų vis dėlto paėmė teisingumas.

Na ką gi, ponia, man labai gaila, bet aš priverstas jus suimti.

Ji pakėlė galvą, tačiau nesuspėjo pareikšti protesto. Tuo užsiėmė kardinolas.

Ne!.. pasakė jis netikėtai valdingai. Jūs nieko nepadarysite, hercoge! Jūs gavote iš imperatoriškosios kanceliarijos įsakymą palengvinti grafienės de Gašė įsikūrimą Kryme... Kryme, kur ji turi gyventi iki savo dienų galo pulkininko Ivanovo, atsakingo už jos saugumą, draugijoje.

Dabar hercogas stipriai trinktelėjo į stalą kumščiu.

Jūsų šventenybe! šūktelėjo jis. Niekas, išskyrus mane, nesielgia su jumis taip pagarbiai. Tačiau tai visiškai nesusiję su Bažnyčia. Tai susiję su mano gubernatoryste. Aš carui paaiškinsiu, kas čia įvyko, ir esu tikras, jog jo didenybė supras mano veiksmus. Ši moteris bus nuteista.

Kardinolas nieko neatsakė. Paėmęs Rišeljė už parankės, nusivedė jį prie vienintelio kambaryje buvusio lango, visiškai tamsaus šią nakties valandą. Tačiau Gotjė de Šazėjus neieškojo šviesos. Įdėmiai jį stebėjusi Marijana pamatė, kaip jis iškėlė ranką su blyksinčiu žiedu, kurio akis buvo pasukta į delną. Hercogas staiga išbalo ir pažvelgė į mažąjį kardinolą su baime ir pagarba.

Generole!.. iškvėpė jis.

Taigi? paklausė šventikas.

Aš paklūstu, monsinjore!

Ordinas to neužmirš! Dabar, gerbiamoji, pridūrė jis, grįždamas prie grafienės, kuri su baime ir viltim stebėjo nesuprantamą pokalbį, jūs galite grįžti į savo viešbutį ir pranešti apie savo išvykimą rytoj rytą. Po valandos pulkininkui Ivanovui taps žinoma, į kurį Krymo miestą jis turi jus palydėti. Jis taip pat gaus jums leidimą ten apsigyventi. Mums belieka atstatyti santykių su visais kitais teisybę.

Jis tiriamai pažvelgė į grafienę.

Madam de Gašė sunkiai atsistojo, remdamasi savo nevykusia lazdele, tarsi sužeistas kareivis šautuvu. Visas jos išdidumas kažkur dingo. Dabar ji atrodė kaip tikra senė. Ir balsas skambėjo kone nužemintai, kai ji sumurmėjo:

Aš nežinau, kas jūs, monsinjore, bet norėčiau jums atsidėkoti... ir nežinau kaip.

Labai paprastai: išpildykite sandėrio, sudaryto su madmuazele d'Aselna, sąlygas. Jūs sutikote, kad jeigu jūs negrąžinsite penkių tūkstančių rublių, deimantas liks pas ją? Ar galite juos atiduoti?

Ne... bet jei man paskolins, aš galbūt galėsiu...

Nieko jūs negalėsite! Jūsų atgaila kelia abejonių, ponia, o klastingumas jūsų antroji prigimtis. Grįžusi į viešbutį jūs paimsite deimantą ir nunešite jį į rūmus gubernatoriui, kuris grąžins jį jūsų aukai. Taip bus patikimiau...

Bet aš nenoriu jo, užprotestavo Marijana.

Ir vis dėlto jūs paimsite jį ir išsaugosite, tai įsakymas. Jūs išsaugosite jį... vardan savo motinos, atidavusios savo gyvybę ant ešafoto už bandymą išgelbėti karalienę.... Nebandykite visko suprasti, aš jums paaiškinsiu vėliau. Dabar jūs irgi grįžkite į viešbutį ir ilsėkitės jums šito labai reikia.

Aš neišeisiu be savo draugo Žolivalio...

Atsivėrusios durys nutraukė jos žodžius. Pasirodė Žolivalis. Užmerktomis akimis, prilaikomas prižiūrėtojo, jis vos laikėsi ant kojų. Marijana su siaubu pamatė, jog jam ant galvos užrištas raištis buvo visas permirkęs krauju.

Kas jam? sušuko ji, puldama prie vikonto.

Tačiau kai ji sugriebė jį už kitos rankos, norėdama padėti pasiekti kėdę, jis atvėrė vieną akį ir nusišypsojo jai.

Davė į sprandą, kad priverstų mane nutilti... Nieko baisaus, bet aš jaučiuoti truputį apsvaigęs. Man tokia migrena! Jeigu jūs galėtumėte rasti stiklinę konjako, mano brangusis vaikeli...

Hercogas atidarė sieninę spintą, žvilgtelėjo į vidų, ištraukė iš ten butelį, po to stiklinę, kurią pripylė iki pusės.

Čia tiktai degtinė, pasakė jis. Galbūt ji sukels tokį pat efektą?

Žolivalis paėmė stiklinę ir su nuostaba pažvelgė į tą, kuris ją padavė.

Bet juk tai... ponas Septimanijus! Koks laimingas atsitiktinumas!

Arkadijau, įsikišo Marijana, šis ponas pats gubernatorius... hercogas de Rišeljė.

Štai kaip! O aš, tiesą pasakius, taip ir maniau.

Jis vienu ypu išmaukė degtinę ir patenkintai atsidusęs grąžino indą; išblyškusį jo veidą kaipmat išmušė raudonis.

Tai ne taip jau blogai, pasakė jis, beje, turiu pasakyti, kad ji geriama lengvai tarsi vanduo.

Staiga į jo regos lauką pakliuvo grafienė, ir Marijana pamatė, kaip susiaurėjo jo akys.

Ši moteris! kimiai suurzgė jis. Dabar žinau, kas ji! Aš prisiminiau, kur mačiau ją paskutinį kartą. Pone hercoge, jei jūs esate čia šeimininkas, žinokite, kad ši moteris yra vagilė, pabaisa, paženklinta budelio rankos. Kai aš paskutinį sykį ją mačiau, ji raitėsi jo pagalbininkų rankose, o Samsonas

tuo tarpu spaudė prie jos kūno įkaitintą geležį! Tai įvyko 1786 metais, ant Teisingumo rūmų laiptelių Paryžiuje, ir aš galiu pasakyti...

Nutilkite! šiurkščiai nutraukė jį kardinolas. Čia niekas iš jūsų nereikalauja jokio demaskavimo! Aš esu Gotjė de Šazėjus, jūsų globotinės krikšto tėvas. Dievas norėjo, kad aš atsidurčiau čia reikiamu momentu ir viską sudėliočiau į savo vietas. Dabar viskas paaiškėjo, ir mes daugiau nieko nenorime apie tai girdėti... Ponia, pridūrė jis, kreipdamasis į grafienę, kuriai Žolivalio pasirodymas sukėlė tikrą siaubą, - galite grįžti į viešbutį. Pulkininkas Ivanovas jūsų laukia. Po valandos jis gaus instrukcijas, o jums tuo tarpu teks susipakuoti savo bagažą... bet jeigu jūs iš tikrųjų norite gyventi tyliai ir taikiai, pasistenkite nekrėsti kvailysčių. Jums bus duota lėšų pragyvenimui...

Aš pasižadu, jūsų šventenybe... Atleiskite man!..

Ji nusižeminusi priartėjo prie jo ir, sunkiai atsiklaupusi ant kelių, nuleido galvą. Kardinolas paskubomis peržegnojo jos violetinį turbaną ir prinešė prie lūpų ranką, ant kurios spindėjo lygus aukso žiedas.

Madam de Gašė tylėdama atsistojo ir neatsigręždama išėjo iš kambario.

Ji netgi neatsiprašė manęs, pasakė Marijana, lydėdama akimis grafienę. Manyčiau, tai būtų buvę natūralu po viso to, ką man teko iškentėti...

Beprasmiška šito iš jos reikalauti, atsakė kardinolas. Ji iš tų niekšingų sutvėrimų, kurie nekenčia savo purvinų machinacijų aukų...

Pagaliau gubernatorius pakilo iš už stalo, iš kur stebėjo visą šią sceną, ir priėjo prie Marijanos.

Ponia, jūsų atsiprašysiu aš. Juo labiau, kad jūs nukentėjote nuo mano pavaldinių. Ką galėčiau pasiūlyti jums kaip kompensaciją? Kai mes susitikom uoste vakar vakare, jūs, rodos, norėjote susitikti su gubernatoriumi? Vadinasi, jūs ruošiatės jo ko nors prašyti?

Džiaugsmo antplūdis nurausvino išbalusius jaunosios moters skruostus. Ar tik jos nemalonus nuotykis nepadės greičiau ir paprasčiau išvaduoti Jasoną ir jo laivą? Tai nebuvo neįmanomas dalykas, jei jau gubernatorius pats prabilo apie kompensaciją.

Pone hercoge, pasakė ji tyliai, aš truputį gėdijuos prašyti jus paslaugos, nes... turiu būti dėkinga už gyvybę ponui Septimanijui... Bet jūs pasakėte tiesą: aš atvykau į Konstantinopolį, norėdama paprašyti jūsų vienos malonės. Aš tik bijau, kad tai nesukeltų jūsų nepasitikėjimo...

Rišeljė nusijuokė taip šiltai ir nuoširdžiai, kad slogi atmosfera, susidariusi po grafienės de Gašė demaskavimo, išsisklaidė.

Prisipažinsiu, jog jūs sukėlėte man įtarimą, tačiau kardinolo laidavimas yra iš tų, su kuriais besąlygiškai sutinkama. O dėl Septimanijaus vardo, tai yra viena iš daugybės juokingų pravardžių, kuriomis tam tikrų šeimų vaikai vadina vieni kitus. Man jis labai patinka. Bet prašau jūsų, kalbėkite....

Gerai. Amerikiečių brigas "Jūros burtininkė" praeitų metų kovo mėnesį buvo užgrobtas rusų laivyno ir atplukdytas į šį uostą. Aš norėčiau sužinoti jo ir jo ekipažo likimą ir, jeigu įmanoma, padėti jiems atgauti laisvę. Kapitonas Boforas vienas geriausių mano draugų...

Aš tuo nė kiek neabejoju... Jūs, ponia, nepaprastai rizikavote, atvykdama į šią šalį... Pasisekė gi tam Boforui!

Jo žvilgsnis, netikėtai tapęs liūdnas, stabtelėjo ties šia žavinga moterimi, tokia jauna, tokia jausminga, dėvinčia per didelį apsiaustą, slepiantį figūrą, kurios tobulumą nesunku buvo nuspėti. Jos išbalusiame veide matėsi nuovargio ir kančios žymės, kai ji tarė amerikiečio vardą, didžiulės ryškiai žalios akys žėrėjo tarsi dvi smaragdinės žvaigždės. Dabar ji nuostabiai žavingai sudėjo rankas, tarsi maldai.

- Pasigailėkite, jūsų didenybe... pasakykite, kas su juo atsitiko.

Žalios akys sužėravo dar ryškiau, ir Rišeljė suprato, jog ašaros čia pat. Tačiau jo veidas keistai užsisklendė.

Laivas ir žmonės čia. Bet dabar manęs daugiau neklausinėkite, nes aš nebegaliu jums skirti laiko: manęs laukia kiti reikalai, nemalonūs, bet neatidėliotini. Tačiau, jeigu jūs neatsisakysite su manimi rytoj pavakarieniauti, aš papasakosiu apie tai kai ką daugiau.

Monsinjore...

Ne ne! Nė žodžio daugiau! Pas Diukru jus nuveš karieta su eskortu... ir visa jūsų rangui priderančia pagarba. O rytoj vakare mes pasišnekėsime... Čia ne vieta pokalbiui...

Daugiau nebebuvo ką pridurti. Nustebusi ir nusivylusi šiuo netikėtu atsitraukimu, labai panašiu į išsisukinėjimą, Marijana, jausdama kojose silpnumą, vargais negalais padarė reveransą. Dabar ji tetroško vienintelio dalyko: užmiršti iš pradžių vonioje, po to savo lovoje visą šią pragarišką dieną. Ji netgi neprotestavo, kai Rišeljė pasakė jai, kad kardinolą pasiima su savimi. Buvo aišku, jog gubernatorius degė nekantrumu užduoti kardinolui keletą klausimų, susijusių su keistąja moterimi, kurią jis taip netikėtai sutramdė.

Marijaną irgi buvo apėmęs smalsumas, bet Žolivalis vos tik įsėdęs į karietą taip stipriai užmigo, kad prireikė nemažai laiko, kol jį tarnai įnešė į viešbutį, į jo numerį ir paguldė į lovą. Per visą šią akciją jis nė nepramerkė akių. Tuo tarpu Marijaną kankino smalsumas, kurį sukėlė San Lorenco kardinolas ir keistoji madam de Gašė.

Negalima nepripažinti, kad jos krikštatėvis nepaprastai talentinga asmenybė. Jam, atrodo, suteikti ypatingi įgaliojimai, ir jo gyvenimas vingiavo pačiais keisčiausiais ir paslaptingiausiais keliais. Vaikystės ir paauglystės metais Marijanai buvo piešiamas romano herojaus portretas: Dievo tarnas, slaptasis agentas, tarnavęs ir Romos popiežiui, ir Prancūzijos princams, išvytiems iš tėvynės... Paryžiuje, švenčiant Napoleono vestuves su Austrijos imperatoriaus dukterimi, ji susitiko jį apsigaubusį purpurinę bažnyčios hierarcho mantiją, tačiau tai buvo maištaujanti, atvirai protestuojanti prieš imperatorių bažnyčia. Tada jam teko naktį bėgti nuo Savario žandarų. Bet ir tai nesutrukdė kardinolui sujungti ją, Marijaną, su paslaptinguoju kunigaikščiu, kurio niekas niekuomet nematė...

O dabar krikštatėvis čia, Odesoje; jis vis dar užsiima slaptais reikalais, turi mįslingos galios, kuri privertė galingą tolimos svetimos žemės valdovą paklusti nežymiam šventikui mėlynomis akimis. Koks dabar jo rangas? Kokį jis gavo laipsnį, kad nė vienu jo ištartu žodžiu niekas nedrįsta suabejoti? Ką tik, kai Rišeljė ant kardinolo rankos pamatė auksinį žiedą, jis sušnabždėjo keistą žodį, netinkantį Dievo tarnui: "Generolas..." Kokiai paslaptingai armijai galėjo vadovauti kardinolas de Šazėjus? Tai turėjo būti labai galinga armija, netgi jei ji veikė slapta, nes Marijana prisiminė, kaip lengvai buvęs abatas,

neturtingas kaip paskutinis vargšas, sumokėjo didelę sumą, kurios reikalavo ją šantažavęs Fransis Kranmeris, pirmasis Marijanos vyras...

Pavargusi nuo šių minčių Marijana atidėjo svarstymus vėlesniam laikui. Visų pirma jai reikia gerai pailsėti ir rytoj vakare būti žavingai ir viskam pasiruošusiai, juk teks su gubernatoriumi aiškintis Jasono likimą. Šis reikalas greičiausiai bus gana sudėtingas, nes Rišeljė maloningumas aiškiai išblėso, kai Marijana išdrįso išdėstyti savo prašymą. Tačiau iš keleto hercogo žodžių tapo aišku, jog Jasonas tikrai yra šiame mieste ir kad Marijana netrukus jį pamatys.

Šitaip nuraminusi savo sielą, ji su pasitenkinimu išklausė jaudinančią, kad ir pavėluotą, metro Diukru atsiprašymo kalbą, kurioje jis nuoširdžiai apgailestavo dėl vaidmens, tekusio jam šiame "nevykusiame incidente". Tikrąjį džiaugsmą Marijana pajuto pagaliau sugrįžusi į savo kambarį, kurį rūpestinga kambarinė buvo nepriekaištingai sutvarkiusi.

Kai kitą dieną vėlų rytą ji atvėrė akis, pirmas dalykas, kurį ji pamatė, buvo didžiulė rožių puokštė, pastatyta šalia lovos. Nuostabios purpurinės rožės skleidė švelnų aromatą, ir ji paėmė puokštę į rankas, kad galėtų į valias juo pasigėrėti. Tuomet ji pastebėjo gėlėse nedidelį paketą ir siaurą voką su Rišeljė herbu, atspaustu raudoname vaške.

Paketo turinys jos nenustebino. Taip, puikiame futliare gulėjo nuostabioji deimantinė ašara, ir Marijaną vėl apėmė susižavėjimas stebuklingu akmeniu, pasakišku jo spindesiu. Tačiau laiškas privertė susimąstyti.

Be gubernatoriaus parašo, jame tebuvo aštuoni žodžiai:

"Pačios gražiausios gėlės, pati gražiausia brangenybė pačiai gražiausiajai..."

Šie aštuoni žodžiai pasirodė jai pilni gąsdinančios prasmės. Iššokusi iš lovos, ji paskubomis užsimetė pirmą pasitaikiusią suknelę, įsispyrė į šlepetes ir, nė neketindama išsipinti dviejų sunkių juodų kasų, nutįsusių iki klubų, išlėkė iš kambario, spausdama prie širdies auksinį futliarą ir laišką. Šį kartą būtinai reikėjo tučtuojau pasikalbėti su Žolivaliu, netgi jei tektų jam miegančiam ant galvos išpilti ąsotį šalto vandens.

Praeidama pro madam de Gašė kambarį ji pamatė, kad durys plačiai atidarytos ir viduje nebėra jokių asmeninių grafienės daiktų; tai reiškė, jog ši moteris paliko miestą anksti rytą. Negaišdama laiko, Marijana nepasibeldusi atidarė gretimas duris ir įėjo.

Viduje ji išvydo linksmą vaizdelį. Už stalo priešais atvirą langą sėdėjo vikontas, apsivilkęs vieną iš tų raštuotų chalatų, kuriuos taip mėgo, ir metodiškai tuštino milžiniško indo turinį: jame, be orinių metro Diukru ragelių, buvo ir sotesnių valgių. Šalia dviejų maloniai apdulkėjusių butelių puikavosi didžiulis sidabrinis kavinukas.

Triukšmingas jaunosios moters pasirodymas vikonto nė kiek nesujaudino. Pilna burna jis pasiuntė jai plačią šypseną, ranka rodydamas į nedidelį krėslą.

Jūs taip skubėjote, pasakė jis, kai atgavo sugebėjimą kalbėti. Tikiuosi, neįvyko jokia nauja katastrofa?

Ne, mano drauge... bent jau aš taip nemanau. Tačiau pirmiausia sakykite, kaip jūs jaučiatės?

Gerai, kiek tik galima gerai jaustis su šiuo dalyku ant galvos, pasakė jis, nusiimdamas naktinę kepuraitę ir atidengdamas plikės viduryje iššokusį didžiulį gumbą ir mėlynes. Dabar aš keletą dienų negalėsiu nusiimti skrybėlės, nes nenoriu patraukti šios šalies laukinės genties dėmesio. Norite kavos? Jūs atrodote taip, tarsi iš lovos jus būtų išvertęs žemės drebėjimas. Žinoma, jūs nespėjote papusryčiauti. Na, bet jeigu jau jūs čia, parodykite, ką taip rūpestingai spaudžiate prie krūtinės...

Štai, tarė ji, padėdama priešais jį abu daiktus. Aš norėčiau sužinoti, ką jūs manote apie šį laišką.

Kambary sklandė garuojančios kavos aromatas. Žolivalis neskubėdamas pripylė jaunajai moteriai puodelį stipraus gėrimo, perskaitė laišką, ištuštino taurę vyno, užsismaukė naktinę kepuraitę ir atsilošė savo krėsle, palengva vėduodamasis keturkampiu popieriaus lapu.

Ką aš apie tai manau? truputį patylėjęs paklausė jis. Garbės žodis, jūs labai patikote jo didenybei.

O jums tai neatrodo truputį grėsminga? Jūs manote, kad šį vakarą aš privalau vakarieniauti su juo... viena, nes aš negirdėjau, kad jis būtų pakvietęs jus?

Visiškai teisingai, ir aš be jokio vargo darau išvadą, jog nepadariau jam tokio įspūdžio kaip jūs... Bet man atrodo, kad be reikalo jaudinatės, nes jeigu manęs ten nebus, tai bus jūsų krikštatėvis kardinolas. Be to, jūs dar pasimatysite su juo dieną. Aš manau, kad jis bus jums daug naudingesnis negu dėdulė Arkadijus, juo labiau, kad jis gerai pažįsta hercogą. Beje, jūsų krikštatėvis nuostabus žmogus, ir aš norėčiau su juo artimiau susipažinti. Jūs dažnai apie jį pasakojote, mano brangus vaikeli, tačiau aš nė neįsivaizdavau, kad jis užkopė taip aukštai...

O aš juo labiau! O, Žolivali, neslėpsiu nuo jūsų: nepaisant visko, ką man krikštatėvis yra padaręs, būna akimirkų, kai jis man kelia nerimą... netgi baimę. Jis toks paslaptingas. Suprantate, aš maniau, jog gerai jį pažįstu, tačiau kiekvieną sykį, kai mes susitinkame, atsiveria vis nauji, netikėti dalykai.

Tai visiškai suprantama. Juk jūs susipažinote su mažuoju šventiku tuo metu, kai jis jums atstojo tėvą ir motiną; jis apsupo jus nuolatiniu dėmesiu ir švelnumu, o vaikui visiškai įprasta nepastebėti to, kas slepiasi už realaus įvaizdžio.

Kol aš buvau vaikas sutinku. Bet, nelaimei, kuo toliau, tuo tirštesnė nežinomybės tamsa jį gaubia.

Ji papasakojo, kas įvyko tvirtovės komendanto kabinete iki Žolivalio atėjimo, stengdamasi žodis į žodį perteikti viską, kas buvo kalbama, pabrėždama keistąjį momentą, kai, parodęs žiedo akį, kardinolas tučtuojau privertė Rišeljė kapituliuoti, ir kreipinį “generole”, kurį vos girdimai pasakė pastarasis.

Vos tik Marijana ištarė šį žodį, Žolivalis krūptelėjo.

Jis pasakė “generole”? Jūs tikra?

Žinoma! Ir turiu prisipažinti, jog aš nieko nesupratau. Ar jūs bent nutuokiate, ką tai galėtų reikšti? Aš žinau, kad vienuolių ordino galva gali turėti tokį laipsnį, tačiau mano krikštatėvis nepriklauso juodajai dvasininkijai, jis yra baltasis šventikas...

Ji pastebėjo, kad Žolivalis jos neklauso. Jis tylėjo it vandens į burną prisisėmęs, o jo žvilgsnis tapo toks rimtas ir atsiskyrėliškas, kad Marijana nutilo. Jis paliko ramybėje pusryčius, atidarė auksinį futliarą ir išėmė deimantą, kuris sužaižaravo saulėje šimtais spindulių. Jis ilgai gėrėjosi šviesos žaismu, tarsi norėdamas pats save užhipnotizuoti.

Šitiek kančių! Šitiek nelaimių ir tragiškų pasekmių dėl šito mažyčio anglies gabalėlio. Greičiausiai, pridūrė jis, tuo galima paaiškinti savotišką globą, kurią kardinolas suteikė tai nelaimingajai moteriai, nors nei jūs, nei aš negalėjome šito suprasti. Nežinomi Dievo keliai. O ypač tų žmonių, kuriems paslaptis yra antroji prigimtis...

Tačiau Marijaną jau ėmė varginti visa ši paslapties pilna atmosfera, į kurią ji buvo nugramzdinta prieš dvidešimt keturias valandas.

Arkadijau, pasakė ji ryžtingai, maldauju jūsų, pasistenkite kalbėti be užuolankų, nes aš esu visiškai pasimetusi. Kaip jūs manote, kas per žmogus yra mano krikštatėvis iš tikrųjų ir koks jis gali būti generolas?

Tamsos generolas, Marijana, tamsos! Jei aš neklystu, jis yra jėzuitų ordino galva, pačios grėsmingiausios Kristaus armijos vadas! Jis yra tas, kuris su baime vadinamas Juoduoju popiežiumi!

Nepaisant kambarį užliejusių šiltų saulės spindulių, Marijana pašiurpo.

Koks siaubingas titulas! Bet juk Romos popiežius dar praeitame šimtmety panaikino jėzuitų ordiną?

Iš tikrųjų, man regis, 1773 metais, bet ordinas neišnyko. Frydrichas, Prūsijos kunigaikštis, ir Jekaterina II suteikė jiems prieglobstį, o mūsų lotyniškuose kraštuose jie veikė slapta, įgaudami dar didesnės grėsmingos galios negu anksčiau. Žmogus, kuris yra jūsų krikštatėvis, mano brangioji, be jokios abejonės yra tas, kuris šiuo metu vadovauja galingiausiai pasaulio armijai, nes ordinas turi savo žmonių visur...

Bet tai tik prielaida. Jūs juk nesate tuo tikras? baimingai sušuko ji.

Žolivalis padėjo deimantą į futliarą, bet neuždarė jo ir ištiesė jį jaunajai moteriai.

Pažvelkite į šį akmenį, mano vaikeli. Jis nuostabus, tyras, akinantis... ir vis dėlto Prancūzijos sostas, susidūręs su juo ir į jį panašiais, susvyravo.

Aš visiškai nieko nesuprantu.

Tuojau suprasite. Jūs niekuomet nesate girdėjusi apie pasakišką koljė, kurį Liudvikas XV užsakė pas juvelyrus Kuroną,

Bomerą ir Basanžą poniai Diubari? Tai štai, šis koljė, dėl karaliaus mirties nepatekęs į Diubari rankas, galų gale buvo pasiūlytas Marijai Antuanetei. Jūs niekuomet nesate girdėjusi užuominų apie šią niūrią, siaubingą istoriją, kurią praminė "Koljė byla"? Ši deimantinė ašara buvo pagrindinis, didžiausias ir vertingiausias koljė brangakmenis.

Tuo nesunku patikėti! Bet, Žolivali, jūs nenorite pasakyti... na, ši moteris nebuvo... negalėjo būti...

Vagilė? Garsioji grafienė de Lamot? Deja, taip! Aš prisimenu, kaip buvo kalbama, jog ji mirė Anglijoje, tačiau įrodymų nėra, ir aš visuomet buvau linkęs manyti, kad šią moterį saugojo paslaptinga ranka, galinga ir valdinga ranka, kuri nematomai valdė menką šios godžios ir beatodairiškos avantiūristės sielą. Dabar aš esu tikras, kad buvau teisus...

Bet... ką tai reiškia?

Žolivalis uždarė futliarą, įdėjo jį Marijanai į delną ir vieną po kito užlenkė jos pirštus, tarsi norėdamas būti tikras, kad brangenybė neiškris. Po to pakilęs jis žengtelėjo keletą žingsnių ir sugrįžęs prisėdo šalia jaunosios moters.

Yra valstybinių paslapčių, į kurias pavojinga kišti nosį, taip pat vardų, nešančių mirtį... Aš čia neturiu jokių įtikinamų įrodymų. Kai pamatysite kardinolą, paklauskite jo apie tai, bet aš būsiu nustebintas, jeigu jis atsakys. Ordino paslaptys gerai saugomos, ir aš įsitikinęs, kad jei praeitą naktį būčiau ištaręs tikrąjį tariamosios madam de Gašė vardą, dabar nesikalbėčiau čia su jumis! Patikėkite, mano vaikeli, geriau kuo greičiau užmiršti šią istoriją. Ji nesuprantama, pavojinga ir pilna įvairiausių spąstų. Mes turime pakankamai savų problemų ir leiskite jums duoti paskutinį patarimą: paprašykite kardinolo grąžinti penkis tūkstančius rublių! Jums labai jų prireiks, o mainais atiduokite šį akmenį. Aš bijau, kad jis neatneš jums sėkmės...

Dieną, kai Marijana rausėsi po savo garderobą, ieškodama tinkamo tualeto vakarienei pas gubernatorių, jai buvo pranešta, kad su ja nori pasišnekėti kažkoks katalikų kunigas. Įsitikinusi, kad tai kardinolas, ji liepė atlydėti jį į svetainę, džiaugdamasi būsimuoju pokalbiu su krikštatėviu. Tačiau dideliam jos

nusivylimui svečias pasirodė esąs abatas Bišetas, niūrus ir mažakalbis kardinolo sekretorius.

Šiaip ar taip, tai buvo senas pažįstamas, ir jaunoji moteris tikėjosi iš jo šį tą sužinoti, tačiau abatas, niūresnis nei įprasta, apsitempęs juoda sutana tarsi skėtis futliare, pasitenkino pranešdamas, kad "jo šventenybė labai nuliūdęs, jog priverstas palikti Odesą nepasimatęs su savo krikštadukte, kad jis prašo jos pasikliauti Viešpačiu Dievu Jėzum Kristum ir perduoda šiltą tėvišką palaiminimą kartu su laišku, kurį jis, Bišetas, nevertas jo tarnas, įpareigotas jai įteikti, taip pat ir šį paketą"

Jis padavė jai portfelį, kuriame buvo lygiai penki tūkstančiai rublių. Nustebusi Marijana norėjo atplėšti laišką, bet pamačiusi, jog abatas, atlikęs savo misiją, ruošiasi išeiti, sustabdė jį.

Jo šventenybė jau išvažiavo?

Ne, ponia. Jo šventenybė laukia manęs. Todėl aš turiu paskubėti, kad nepavėluočiau...

Aš noriu eiti su jumis. Kas per staigus išvykimas? Argi kardinolas nežino, kokia aš esu laiminga, vėl jį susitikusi? Mes nepersimetėme nė pora žodžių!

Jis žino tai, ponia, bet eiti drauge su manimi bloga idėja, nes jo šventenybė bus labai nepatenkintas. Jis labai nemėgsta laukti... jums leidus, pridūrė jis, kone tekinas bėgdamas prie durų.

Ir kur jūs važiuojate?

Jai pasirodė, kad abatas tučtuojau pravirks ir pradės trypti kojomis.

Aš nieko nežinau, ponia. Aš seku paskui jo šventenybę ir niekuomet neužduodu jokių klausimų. Dabar, maldauju, leiskite man išeiti...

Tarsi apimtas panikos, jis puolė prie durų, greitomis dėdamasis ant galvos juodą skrybėlę plačiais bryliais, tokią charakteringą, kad Marijana suprato, jog Žolivalis neklydo. Bišetas buvo jėzuitas. Žinoma, užimantis neaukštą padėtį slaptose ordino kohortose, tačiau vis dėlto jėzuitas! Kadangi jis nejučia atsakė į vieną jos neištartą klausimą, ji nusprendė daugiau jo nekankinti ir paleido. Be to, ji jau degė nekantrumu perskaityti laišką.

Jis buvo trumpas. Gotjė de Šazėjus iš esmės parašė tai, ką išsakė jo pasiuntinys, pridurdamas, jog tikisi netrukus

pasimatyti su savo krikštadukte, ir paaiškindamas, kodėl siunčia pinigus.

"Visa, kas susiję su šiuo deimantu, slepia savyje grėsmę, rašė jis, nevalingai kartodamas Arkadijaus prielaidą. Aš nenoriu, kad tu jį saugotum, todėl grąžinu tavo pinigus. O akmenį prašau parvežti į Prancūziją. Tai yra didžiulis turtas, ir aš nesiryžtu vežtis jo ten, kur dabar išvykstu. Po šešių mėnesių pas tave į Lilio gatvę atvyks pasiuntinys. Jis parodys plokštelę su keturiomis išgraviruotomis raidėmis "A.M.D.G." ir tu atiduosi jam akmenį. Jeigu kartais tavęs nebūtų namie, gali paprašyti Adelaidę tą padaryti; taip tu labai pasitarnausi Bažnyčiai ir savo karaliui."

Šis laiškas, gautas iš to, kurį Marijana visuomet laikė savo antruoju tėvu, išvedė ją iš kantrybės. Ji suglamžė jį ir sviedė po komoda. Iš tikrųjų, kardinolas elgiasi taip, kaip jam vienam patinka!Jis sutiko ją kritiškoje situacijoje ir, reikia pasakyti, išelbėjo ją. Bet po to, netgi nepasidomėjęs jos reikalais, troškimais ir viltimis, įpareigojo atlikti misiją, kuria ji nė negalvoja užsiimti. Grįžti į Paryžių. Apie tai negali būti jokios kalbos! Ji neturi karaliaus, ir kardinolas tai puikiausiai žino. Vienintelis monarchas, kurį ji pripažino, buvo imperatorius. Tuomet ką visa tai reiškia? Ir kada pagaliau tie, kurie myli ją, nustos kištis į jos gyvenimą?

Nepaisant pykčio, ji vis dėlto pagalvojo, kad pavojinga palikti šitaip numestą kardinolo laišką.

Ji atsiklaupė keturiomis prieš pasipūtusią komodą ir pabandė ištraukti jį su skėčiu. Tuo tarpu į kambarį įėjo Žolivalis. Jis susidomėjęs stebėjo šią sceną, ir kai jaunoji moteris, išsidraikiusi ir visa išraudusi, iškrapštė nelemtąjį popieriaus gniužulą, padėjo jai atsistoti.

Ką jus čia žaidžiate? paklausė jis nusišypsojęs.

Aš nežaidžiu. Aš išmečiau šį laišką, bet geriau bus jį sudeginti. Beje, perskaitykite, jis jus sudomins.

Tai buvo atlikta labai greitai. Baigęs skaityti,• Žolivalis išsitraukė žiebtuvėlį, uždegė popierių, priėjo prie židinio ir įmetęs palaukė, kol jis sudegs iki galo.

Ir tai viskas? pasipiktino Marijana.

Bet aš neturiu ką pasakyti. Jūsų prašo padaryti paslaugą, padarykite ją ir pasistenkite aš jau jums sakiau kuo greičiau viską pamiršti. Bet kuriuo atveju jums būtina grįžti į Paryžių. Dabar, pridūrė jis, išsitraukdamas laikrodį, jums metas ruoštis vakarienei.

Vakarienei? O jūs suvokiate, jog aš turiu ten eiti viena? Ir kad aš neturiu nė menkiausio noro? Aš parašysiu atsiprašymo laiškelį ir paprašysiu perkelti pasimatymą vėlesniam laikui... Galbūt rytdienai... šiandieną aš jaučiuosi ypač prastai!

O, ne! Jūs negalite atsisakyti! Prašau pažvelgti...

Sugriebęs už rankos, jis nusitempė ją prie lango. Lauke dundėjo būgnai, aidėjo trimitai ir dūdos, o žemė drebėjo po žirgų kanopomis. Šalia kareivinių susibūrė didžiulė minia, stebėjusi, kaip iš uosto kyla ilga juosta, panaši į gigantišką plieninę gyvatę.

Pažvelkite, pasakė Žolivalis, štai išlaipinami du čerkesų pulkai, atsiųsti kunigaikščio Čičiagovo. Diukru man sakė, kad gubernatorius laukia jų su didžiausiu nekantrumu. Po poros dienų jis taps jų vadu ir prisijungs prie caro armijos, kuri šiuo metu Lietuvoje traukiasi nuo Napoleono karių. Jeigu jūs norite išlaisvinti Boforą, tai tik šį vakarą, arba niekada.

Arkadijau, prisiminkite jo laiško toną! Ar jūs tikras, kad Rišeljė nepateiks man tam tikrų sąlygų?

Gali būti! Bet jūs pakankamai gudri jūs galite žaisti su ugnimi ir nenudegti. Jeigu jūs atmesite jo kvietimą, mes ne tik neteksime šanso, bet įžeistas Rišeljė padarys taip, kad jūs nerasite Jasono. Žinoma, jūs turite teisę rinktis, tačiau darykite tai greičiau! Kartoju, jis išvyksta po dviejų dienų. Aš suprantu, tai sunku, bet kaip tik dabar verta išbandyti savo diplomatinius sugebėjimus!

Kol ji dvejojo, jis priėjo prie krėslo, ant kurio gulėjo keletas suknelių, paėmė pirmą pasitaikiusią ir ištiesė jaunajai moteriai.

Paskubėkite, Marijana, ir pasistenkite būti žavi! Šį vakarą jūs galite laimėti dvigubą pergalę.

Dvigubą pergalę?..

Visų pirma išvaduoti Jasoną. O po to, kas žino? Jūs negalėjote sustabdyti Kamenskio pulkų prie Dunojaus, bet galbūt

jūs sulaikysite čerkesus Odesoje? Pabandykite jį įtikinti, kad prancūzui kovoti prieš prancūzą daugiau nei kvaila!

Žolivalis šypsojosi pačia nekalčiausia šypsena.

Prispaudusi prie krūtinės suknelę, Marijana sviedė į jį piktą žvilgsnį.

Galima patikėti, kad mano krikštatėvis Juodasis popiežius, bet jūs... būna akimirkų, kai aš klausiu savęs, ar tik jūs ne pats šėtonas...

Septintas skyrius

Laiškas iš Švedijos

Jaukiame ir žavingame kambaryje, kuriame Marijana ir gubernatorius baigė valgyti vakarienę, plaukiojo tabako dūmų aromatas. Pro plačiai į mėlyną naktį atvertus langus sklido svaiginantis sode žydinčių apelsinų kvapas, miesto triukšmas pamažu tilo ir tolo, tarsi nedidelis geltonas salonas, panašus į stebuklingą valtelę, būtų suplėšęs nematomą tinklą ir kiltų į dangaus gelmę.

Sėdėdama už rožėmis papuošto stalo Marijana stebėjo savo šeimininką. Atsilošęs krėsle, įsmeigęs išsiblaškiusį žvilgsnį į ilgas baltas žvakes, hercogas lėtai rūkė pypkę, kurią jaunoji moteris jam leido užsidegti. Jis atrodė patenkintas, atsipalaidavęs, nutolęs nuo visų savo gubernatoriškų rūpesčių, ir Marijana sunerimo, ar jis apskritai prabils apie tai, dėl ko ji atėjo į šiuos namus.

Ji nenorėjo pradėti pirma, kad iš karto neatsidurtų prašytojos padėtyje. Tai jis pasikvietė ją čia, todėl turėjo pirmas žengti žingsnį ir pradėti pokalbį. Tačiau jis aiškiai nesiskubino...

Nuo to momento, kai jai atsiųsta karieta sustojo prie naujųjų rūmų, jo išsirinktų savo rezidencijai, Marijana nusprendė iki galo dalyvauti žaidime, kurį jis pasiūlė: žymus ponas vakarienei pakvietė labai gražią moterį. Elgtis kitaip būtų buvę tiesiog kvaila.

Ji suprato tai, kai pasitikęs ją prie įėjimo, jis pasilenkė prie jos rankos. Darbų prižiūrėtojas Septimanijus padėvėtu švarku ir dulkėtais batais užleido vietą kilniam vyrui, vilkinčiam

puikų vakarinį kostiumą: juodą fraką, papuoštą spindinčia prancūzų Šventosios Dvasios ordino žvaigžde, juodas šilkines kojines, lakuotus batus, sniego baltumo marškinius ir tokį pat puošnų kaklaraištį. Ir Marijana buvo nustebinta, atradusi tiek romantikos pražilusių jo plaukų sidabriniame spindėjime ir sujaudintoje matinio veido išraiškoje. Jis buvo panašus į vieną personažų, įkyriai persekiojusių jauno poeto, raišo anglo, apie kurį Konstantinopolyje susijaudinusi ir susižavėjusi užsimindavo ledi Estera,- kažkokio Bairono vaizduotę...

Hercogas pasirodė esąs puikus šeimininkas, taktiškas ir nuovokus. Subtili ir lengva vakarienė, lydima iš kažkur toli sklindančio Vivaldžio koncerto, buvo iš tų, kurios patinka moterims. Rišeljė kalbėjo labai mažai, daugiau klausėsi muzikos, tylos minutėmis gėrėdamasis savo viešnios grožiu. Marijana atrodė iš tikrųjų dieviškai su perlamutrinio šilko suknele, plačiai atidengiančia pečius, ir vieninteliu papuošalu blyškia rože, slepiančia iš gilios dekoltė besiveržiančias švelnias krūtis.

Įėjo liokajus baltomis kojinėmis ir išpudruotu peruku, atsargiai laikydamas butelį šampano, ir pripylė dvi spindinčias krištolo taures. Kai jis dingo, hercogas atsistojo, ir, neatplėšdamas nuo Marijanos akių, sušuko:

Aš geriu už jus, mano brangioji, už jūsų grožį, pavertusį šį nykų vakarą vienu iš tų retų ir brangintinų momentų, kuomet vyrui norisi tapti dievu ir sustabdyti laiką...

O aš, atsakė jaunoji moteris irgi atsistodama, aš geriu už šį vakarą, kuris išliks mano atmintyje kaip viena iš maloniausių gyvenimo akimirkų.

Jie išgėrė, nenuleisdami vienas nuo kito akių, po to hercogas, palikęs savo vietą, paėmė butelį ir pripildė Marijanos taurę. Jaunoji moteris juokdamasi užprotestavo:

Atsargiai, pone hercoge! Neverskite manęs pernelyg daug gerti... Nebent... jūs pasiūlytumėte kokį nors kitą tostą?

Taip!

Jis vėl pakėlė savąją taurę, bet šį sykį be šypsenos ir su tam tikru įspūdingu reikšmingumu ištarė:

Aš geriu... už kardinolą de Šazėjų! Tegu jis grįžta sveikas ir gyvas, įvykdęs savo pavojingą misiją, kurios jis ėmėsi vardan taikos žemėje, vardan karaliaus ir Bažnyčios!

Tarsi užpulta iš pasalų Marijana nevalingai pakėlė taurę. Nors karaliaus paminėjimas jai nelabai patiko, tačiau ji nė už ką neatsisakytų išgerti į savo krikštatėvio sveikatą. Beje, iš šeimininko elgesio vakarienės metu ji suprato, jog jis laiko ją moterimi, kurios mintys ir politinės pažiūros visiškai sutampa su jo paties. Jis regėjo joje tiktai kardinolo krikštaduktę, savo draugo dukterį, ir jei jis ir paminėjo Sant'Anos pavardę, tai šį sykį be menkiausio įtarumo, o priešingai, atiduodamas pagarbą senovei ir didiesiems kunigaikščių giminės atstovams. Paklusdama proto balsui, ji padėkojo jam kerinčia šypsena.

Už mano brangųjį krikštatėvį, kurio rūpestingumas ir švelnumas man niekuomet nemažėja ir kuris vėl šitai įrodė, vakar naktį išnarpliodamas baisųjį nesusipratimą.

Jūs labai atlaidi, vadindama nesusipratimu tai, ką aš laikau neįtikėtina kvailybe ir neatleistinu šiurkštumu. Kai aš pagalvoju, kad tie galvijai išdrįso pakelti prieš jus ranką... Jums dar skauda?

Jo žvilgsnis sustojo ties jaunosios moters pečiais, ir jame nebuvo nieko panašaus į krikščionišką užuojautą. Marijana tyliai juokdamasi apsisuko tarsi darydama šokio figūrą ir parodė hercogui beveik visiškai apnuogintą nugarą.

Niekai! Matote, žymių jau nebėra... Bet, pridūrė ji staiga sunerimusiu balsu, jūsų ekscelencija paminėjo svarbią ir... pavojingą misiją?

Ji pakėlė į jį drėgną išsigandusių akių žvilgsnį, į kurį jis atsakė apgailestaujančiu atodūsiu ir pasilenkęs paėmė jos ranką į savąją.

Koks aš idiotas! Jūs visa virpate iš susijaudinimo. Aš neturėjau jums šito sakyti. Prašau jūsų, palikime šį kambarį ir eime truputį pasėdėsime terasoje. Naktis šilta ir gryname ore jums pasidarys geriau. Jūs taip išbalote...

Tai tiesa, sutiko ji, leisdamasi vedama pro aukštas duris. Staiga aš smarkiai išsigandau... Mano krikštatėvis...

Vienas iš pačių kilniausių, pačių stipriausių geriausios širdies žmonių, kuriuos aš pažįstu. Jis vertas to gilaus švelnumo, kurį aš regiu jumyse, bet jūs pakankamai gerai jį pažįstate, kad žinotumėte, jog toks jūsų jaudinimasis dėl jo žygių, pašvęstų mūsų reikalui, jam nepatinka.

Aš žinau, žinau. Tai siaubingas žmogus, nesugebantis suprasti kitų žmonių patiriamų jausmų ir baimės...

Su atodūsiu, panašiu į lengvą raudą, ji atsisėdo ant šviesiu šilku apmuštos kušetės, drauge su keletu kėdžių sudariusios terasos interjerą. Tai buvo žavinga vieta, iš kurios buvo matyti šlamantis sodas, o dar toliau, sidabriniame įlankos vandenyje spindintis mėnulio takelis.

Tai buvo viena iš tų vietų, sukurtų prisipažinimams ir pasimatymams, tinkanti ilgiems pokalbiams...

Ir staiga Marijana panoro sužinoti daugiau apie paslaptingąją kardinolo misiją. Jeigu jis rizikuoja gyvybe, tarnaudamas "jų" reikalui, be abejo, tai turėtų suduoti smūgį Napoleonui ir jo armijai...

Ji atsisėdo ant kušetės atkaltės, prisitraukdama suknelę, kad hercogas galėtų atsisėsti šalia, ir akimirkai atsidavė tylai ir sodo kvapams. Po to neužtikrintu tonu, tarsi sunkiai prisiversdama, Marijana paklausė.

Ekscelencija, žinau, kad neturėčiau šito klausti, bet aš taip ilgai nieko nežinojau apie krikštatėvį... Nespėjusi jo rasti aš vėl jo netekau... Jis dingo... staiga, nepasimatęs su manimi, nepabučiavęs... ir galbūt aš niekuomet jo nepamatysiu! O, maldauju jūsų, pasakykite, kad jis vyksta ne ten... kur kariaujama... kad jis nesiruošia susitikti su... grobiku!

Puikiai suvaidinusi susijaudinimą, ji prisilietė gubernatoriaus rankų ir pasilenkė prie jo, paskleisdama gaivų kvepalų aromatą. Jis tyliai nusijuokė, suspaudė jos rankas savosiose ir prisislinko taip arti, kad jo žvilgsnis galėjo prasiskverbti į dekoltė gelmes ir padaryti ten labai jaudinantį atradimą.

Užteks, mano vaikeli, užteks! pasakė jis atlaidžiu tonu. Nesijaudinkite. Kardinolas - Bažnyčios žmogus. Jis nė nesiruošia atakuoti Bonaparto! Aš netgi galiu jums pasakyti, nes nemanau, kad tai turėtų kokių nors rimtų pasekmių, jog jis išvažiavo į Maskvą, kur jo laukia didžiulis darbas, jeigu, nelaimei, prakeiktas korsikietis nusigautų tenai. Bet jūs, žinoma, nusprendėte, kad jį suims anksčiau... Dieve mano, kokia jūs impulsyvi! Nesijaudinkite, aš atnešiu jums dar šampano.

Bet ji įsikibo į jį, nejausdama nė menkiausio noro vėl pakliūti į žaismingus Biutaro spąstus.

Ne, prašau jūsų, pasilikite! Jūs toks geras... Su jumis ramu. Matote, man jau geriau... Aš jau nebebijau.

Ji nusišypsojo jam, tikėdamasi, kad šypsena bus pakankamai viliojanti, ir iš tikrųjų, jis vėl atsisėdo šalia.

Tai tiesa? Jūs nesijaudinate?

Daug mažiau. Atleiskite man! Kai reikalas susijęs su juo, aš darausi tiesiog kvailutė, bet nereikia pamiršti, kad aš gyvenu tiktai jo dėka. Tai jis surado mane sekcionierių išplėštame tėvų name, paslėpė po savo apsiaustu ir rizikuodamas gyvybe išvežė į Angliją. Juk jis... visa mano šeima...

O... jūsų vyras?

Marijana net užkaito.

Kunigaikštis mirė praeitais metais. Jis turėjo nuosavybę Graikijoje ir netgi Konstantinopolyje. Būtent dėl šios priežasties aš leidausi į tokią ilgą kelionę. Matote, aš ne tokia jau nusikaltėlė, kaip jūs manote.

Jau sakiau jums, jog elgiausi kvailai. Vadinasi, jūs našlė? Tokia jauna! Tokia žavinga!.. Ir vieniša!

Jis prisislinko prie jos, ir Marijana, jausdama nerimą ir priekaištaudama sau dėl piktnaudžiavimo koketiškumu, suskubo keisti pokalbio temą.

Užteks apie manė. Tai visiškai neįdomu. Geriau paaiškinkite... aš niekaip negaliu suprasti, kodėl susitikau savo brangųjį kardinolą čia? Nejaugi jis laukė manęs? Jeigu taip, tai jis tikras aiškiaregys?

Ne, jūsų susitikimas grynas atsitiktinumas, be jokios abejonės, pavaldus tiktai Dievui. Kai jūs atvažiavote, kardinolas buvo čia tik dvi dienas. Jis atvyko iš Sankt Peterburgo, kad perduotų man ypač svarbias naujienas.

Iš Sankt Peterburgo? Tuomet tai naujienos nuo caro? Tai tiesa, kas apie jį kalbama?

O kas apie jį kalbama?

Kad jis gražus kaip dievas! Viliojantis, pilnas žavesio...

Tai tiesa, pasakė jis visažinio tonu, kuris truputėlį erzino Marijaną, jis pats žavingiausias iš visų aukštuomenės žmonių, kuriuos man teko sutikti. Jis vertas to, kad būtų bučiuojami jo kojų pėdsakai... Tai vainikuotas arkangelas, kuris visus mus išgelbės nuo Bonaparto...

Jis pakėlė galvą ir dabar žiūrėjo aukštyn, tarsi tikėdamasis pamatyti iš dangaus nusileidžiantį išskėstais sparnais savo arkangelą iš Maskvos. Tuo pat metu jis ėmėsi deklamuoti panegiriką, skirtą Aleksandrui I. Caras, sprendžiant iš visko, buvo jo mylimas herojus. Marijana su nepasitenkinimu pagalvojo, kad pernelyg daug laiko prabėgo veltui. Ji ne taip jau daug sužinojo apie tai, ką norėjo sužinoti, o apie Jasono likimą apskritai nebuvo užsiminta...

Kurį laiką ji klausėsi jo žodžių, o kai jis nutilo, norėdamas atgauti kvapą, ji pasinaudojo nedidele pauze:

Koks nepaprastas žmogus! Tačiau, jūsų ekscelencija, aš bijau, kad piktnaudžiauju jūsų laiku! Greičiausiai jau labai vėlu...

Vėlu? O ne... o be to, ši naktis jūsų! Ne ne, neprotestuokite! Greitai, galbūt rytoj, aš irgi išvyksiu aš privalau nuvesti carui surinktus čia pulkus. Šis vakaras paskutinis saldus momentas, kurį aš išgyvensiu prieš patekdamas į ilgą nežinomybę. Neatimkite jo iš manęs!

Gerai! Bet jūsų ekscelencija tikriausiai pamiršo, kad aš atėjau čionai tikėdamasi jūsų malonės?

Jis sėdėjo taip arti jos, kad jaunoji moteris nusprendė atsitraukti. Ji suprato, kad grubiai privertė jį grįžti į realybę ir kad jis įsižeidė. Kadangi jis iš tikrųjų greičiausiai buvo pamiršęs savo pažadą, ji nutarė per daug nesivaržyti ir nekreipti dėmesio į jo nuotaikas.

Malonės? grėsmingai tarė jis. Kas gi tai? Ak, taip... amerikiečių korsaras! Be jokios abejonės, jis yra Bonaparto šnipas. Priešingu atveju nesuprantu, ko jam čia reikėjo.

Šnipas nebūtų pasinaudojęs tokio tonažo brigu. Pernelyg nesėkmingas būdas patekti į svetimą šalį, jūsų ekscelencija. Iki šio momento misteris Boforas užsiiminėjo vyno prekyba. O dėl tarnavimo Bonapartui tesaugo mus Dievas nuo jo prisiekiu jums, jog apie tai negali būti jokios kalbos! Dar visai neseniai jam teko patirti visą Paryžiaus kalėjimų svetingumą... jis pabuvojo netgi Bresto katorgoje!

Rišeljė neatsakė. Jis atsistojo ir, sukryžiavęs ant krūtinės rankas, ėmė vaikštinėti priešais truputį sunerimusią Marijaną.

Šis žmogus iš tikrųjų buvo nepaprastas. Jo veiksmų niekas negalėjo numatyti.

Staiga, lygiai taip pat, kaip tai darydavo Napoleonas, jis sustojo priešais jaunąją moterį ir sviedė jai:

Tas žmogus! Kas jis jums? Jūsų meilužis?

Marijana giliai atsiduso ir pasistengė išlikti rami, matydama, kaip įdėmiai jis stebi jos veidą. Jis greičiausiai tikėjosi apsimestinio jausmų protrūkio, kuriuo taip dažnai naudodavosi įsimylėjusios moterys, norinčios tai nuslėpti, ir kuris, deja, nieko neįtikindavo. Marijana apdairiai išvengė šių spąstų. Atsilošusi atgal, ji tyliai nusijuokė.

Kokia skurdi jūsų vaizduotė, ekscelencija! Taigi, pasak jūsų, egzistuoja vienintelė kategorija vyrų, kuriems moterys nori padėti išsikapstyti iš sunkios padėties?

Žinoma, ne! Bet šitas Boforas vis dėlto nėra jūsų brolis. O jūs leidotės į ilgą ir pavojingą kelionę, kad paprašytumėte jam malonės.

Ilgą? Pavojingą? Perplaukti Juodąją jūrą? Pone hercoge, kalbėkite rimtai...

Marijana staiga atsistojo ir netikėtai griežtai pareiškė:

Aš pažįstu Jasoną Boforą labai seniai, ekscelencija. Pirmą sykį aš pamačiau jį pas savo tetą Seltone, kur jis buvo širdingai priimtas, beje kaip ir visoje Anglijoje. Jis buvo vienas artimiausių princo Džordžo draugų ir man jis visiems laikams liko artimas žmogus, kartoju, jaunystės draugas!

Jaunystės draugas? Jūs galite prisiekti?

Ji pajuto jo balse kartaus pavydo gaidelę ir suprato, jog būtina prisiekti, jeigu ji nori išgelbėti Jasoną. Gracingai truktelėjusi puikiais pečiais, ji žaismingai suburkavo:

Žinoma, aš prisiekiu! Tačiau, nenorėdama jūsų įžeisti, pone hercoge, turiu pasakyti, kad jūs elgiatės kaip pavydus vyras... o ne kaip draugas, naujas, tiesa, bet iš kurio aš tikėjausi sulaukti supratimo... šilumos ir netgi švelnumo, prisimenant senus mus siejančius ryšius...

Sunkiai kvėpuodamas, jis įtemptai žiūrėjo į ją, tarsi norėdamas kažką įskaityti jos smaragdinių akių gelmėje, bekraštėje ir kerinčioje lyg jūra. Po to Marijana pamažu pajuto, kaip jame kažkas suvirpėjo, atsipalaidavo...

Eime! tepasakė jis, paėmė ją už rankos ir nusivedė į vidų.

Jie perėjo mažytį geltoną saloną, kuriame silpnai smilko židinys, juodu marmuru grįstą koridorių ir atsidūrė erdviame, vienintelės žvakės apšviestame darbo kabinete, kuris dėl sunkių, rūpestingai užtrauktų mėlyno aksomo užuolaidų pasirodė Marijanai niūrus ir tvankus kaip kapavietė.

Nepaleisdamas jos rankos, hercogas pasuko prie stalo, užversto popieriais ir segtuvais iš žalio marokeno. Čia jis pagaliau paleido jaunąją moterį. Po to, netgi neprisėdęs, išsitraukė iš stalčiaus didžiulį popieriaus lapą su dvigalvio erelio herbu ir jau atspausdintu tekstu, užpildė tuščią vietą, prirašė keletą žodžių ir nervingu braižu pasirašė.

Marijanai, stipriai plakančia širdimi žiūrėjusiai jam pro petį, tapo aišku, jog tai įsakymas paleisti Jasoną ir jo draugus. Tačiau, kol Rišeljė rado vaško lazdelę ir laikė ją virš žvakės liepsnos, klaidžiojantis po stalą jaunosios moters žvilgsnis stabtelėjo ties pusiau atverstu laišku, kuriame ji perskaitė keletą žodžių. Jie pasirodė tokie grėsmingi, kad ji sunkiai susivaldė neištiesusi rankos į šį dokumentą.

Tuo metu hercogas uždėjo antspaudą. Greitomis permetęs akimis tekstą, jis ištiesė Marijanai įsakymą.

Štai! Jums užteks jį parodyti tvirtovės komendantui. Jis tučtuojau išleis jūsų vaikystės draugą ir visus, kuriuos suėmė drauge su juo...

Nuraudusi iš džiaugsmo, ji paėmė brangų popierių ir paslėpė jį nematomoje kišenėje, meistriškai įsiūtoje tarp suknelės klosčių.

Esu jums be galo dėkinga, su įkarščiu tarė ji. Bet... ar galėčiau paklausti... ar šis įsakymas taip pat užsimena ir apie laivo grąžinimą?

Rišeljė pastebimai įsitempė ir suraukė antakius.

Laivo? Ne. Man labai gaila, bet aš neturiu teisės spręsti jo likimo. Pagal jūros įstatymus, nuo šiol jis priklauso rusų laivynui.

Tačiau, ekscelencija, jūs neturite jokio pagrindo skriausti svetimšalį keliautoją, tokiu būdu atimdamas iš jo kasdieninę duoną. Ką gali jūreivis veikti be laivo?

Nežinau, mano brangioji, bet aš jau parodžiau pakankamą didžiadvasiškumą, grąžindamas laisvę žmogui, kurio šalis šiuo metu kovoja su Anglija, mūsų sąjungininke. Aš grąžinu Amerikai karį, o tai jau ne taip mažai. Neprašykite, kad grąžinčiau jai dar ir karinį laivą. Tas brigas puikus karo laivas. Mūsų jūreiviai išnaudoja visas jo galimybes...

Jūsų jūreiviai? Iš tikrųjų, pone hercoge, kyla klausimas, ar jumyse liko nors truputį prancūziško kraujo? Jeigu jūsų protėviai išgirstų jus, jie apsiverstų karstuose.

Nesugebėdama ilgiau valdytis, ji išliejo visą savo pyktį, ir padarė tai su tokia aiškia ir ledine panieka, kad gubernatorius pabalo.

Jūs neturite teisės šitaip kalbėti! sušuko jis šaižiu piktu balsu. Rusija ištikimas draugas. Ji priglaudė mane, kai Prancūzija uždarė priešais mano nosį visas duris, o šiuo momentu ji telkia jėgas kovai su uzurpatoriumi, su žmogumi, kuris, norėdamas patenkinti savo neregėtą savimylą, nedvejodamas skandina visą Europą kraujuje ir ugnyje... Rusija ruošiasi pralieti kraują, kad išvaduotų Prancūzija nuo to budelio.

Ji nori išvaduoti Prancūziją, kuri niekuomet jos neprašė tokios paslaugos. Ir jeigu tai, kas kalbama mieste, yra tiesa, jūs, hercoge de Rišeljė, rytoj išvesite į karą svetimus pulkus...

kad susikaučiau su Napoleonu! Taip, aš tai padarysiu! Ir su didžiausiu džiaugsmu!

Stojo trumpa tyla, kurią priešininkai išnaudojo atokvėpiui. Marijana, svaidydama akimis žaibus, vos vos valdėsi ji troško žūtbūt sutrukdyti šiam žmogui stoti prieš prancūzus į caro karių gretas.

Jūs norite su juo susikauti? Gerai! O jūs pagalvojote, kad grumdamasis su juo, jūs praliesite kitų žmonių kraują? Tų, kurie yra jūsų kraujo broliai, tėvynainiai, Prancūzijos perai!

Prancūzijos perai? Padugnės, iškilusios su nešvaria revoliucijos banga ir gerai neišpraustos šiems garsiems titulams? Pakaks, ponia!

Aš pasakiau jums lygūs! Ne Nėjus, Miuratas ar Davu, bet tikrieji: Segiūras, Kolberas, Monteskjė, Kastelanas arba d'Abuvilis... Poniatovskis arba Radvila! Nes ir su šiais žmonėmis

jūs susidursite akis į akį, kuomet su kardu rankoje lėksite savo puslaukinių totorių priekyje!

Nutilkite! Aš privalau padėti draugams...

Geriau sakytumėt: savo naujiesiems draugams. Na, gerai, vykite tenai, pone hercoge, bet tik nepadarykite carui blogos paslaugos.

Blogos paslaugos? Ką jūs turite omeny?

Marijana nusišypsojo, mėgaudamasi nerimo liepsnele, žybtelėjusia gubernatoriaus akyse. Jos smūgiai ji tai suprato buvo daug skaudesni, negu ji galėjo tikėtis. Ir dabar jai šovė į galvą velniška idėja, kurios griaunančią jėgą ji tuojau patirs ir įvertins.

Šiaip, smulkmenos. Prašau jūsų, nusiraminkite! Ir atleiskite man, jeigu aš ką tik pasirodžiau jums grubi. Matote... aš jaučiu jums gilią simpatiją... vieną iš tų nesuprantamų jausmų, kurie staiga priverčia prisirišti prie žmogaus, ir aš nieku gyvu nenoriu, kad jūs kada nors pasigailėtumėte šitiek daug man padaręs. Jūs buvote su manimi toks geras... Ir aš padarysiu viską, kad sutrukdyčiau jums atsidurti aklavietėje, netgi jei jūs apkaltinsite mane simpatijomis Bonapartui. Reikalas, žinoma, visiškai nesusijęs su juo.

Rišeljė iš karto sukluso.

Aš tuo nė kiek neabejoju, brangioji kunigaikštiene. Ir aš tikiu jūsų draugyste. Vardan šios draugystės aš maldauju jus: kalbėkite! Jeigu jūs sužinojote ką nors labai svarbaus, pasakykite man.

Ji pervėrė jį žvilgsniu, giliai atsiduso ir gūžtelėjo pečiais.

Jūs teisus. Tokią valandą negalima būti per daug skrupulinga. Tuomet klausykite: kaip jūs žinote, aš atvažiavau iš Konstantinopolio. Ten aš susidraugavau su grafiene Moruzi, tai ji pasakė man tai, ką galima pavadinti perspėjimu. Kai ji man apie tai papasakojo, aš palaikiau jos žodžius nekaltais plepalais...

Kalbėkite, kalbėkite! Ši dama turi gerą reputaciją, ji neužsiima plepalais.

Gerai. Tuomet aš einu tiesiai prie tikslo. Ar jūs pasitikite tais pulkais, kurie neseniai išsilaipino uoste? Juk juos jums atsiuntė kunigaikštis Čičiagovas, ar ne tiesa?

Tiesa... bet aš nematau...

Tuojau pamatysite! Man atrodo, nepraėjo nė dešimties metų, kai Gruzija nusilenkė Rusijai? Dauguma gyventojų su tuo susitaikė, bet ne visi. O kunigaikštis Čičiagovas, sprendžiant iš to, ką aš girdėjau, be didelių skrupulų pareikštų, jog Tiflisas pernelyg toli nuo Sankt Peterburgo ir kad jo gubernatoriška valdžia labai panaši į vicekaraliaus valdžią. Nuo šio žodžio ne taip jau toli iki karalystės, mano brangusis hercoge, ir, reikalaudamas iš kunigaikščio karių, jūs sudarėte jam palankias aplinkybes atsikratyti trukdančių elementų. Būkite tikras, šitų dviejų pulkų netektis nepadarys jam didelių nuostolių... O dėl to, kaip jie elgsis mūšyje, ranka į ranką su maskviečiais, kurių jie nekenčia... Bet aš jau pasakiau jums: aš niekuo nesu tikra. Visai galimas dalykas, kad tai salonų plepalai, o kunigaikštį Čičiagovą tiesiog apšmeižė...

Bet gali būti ir taip, jog tai tiesa.

Hercogas susmuko į krėslą ir niūriu veidu ėmė kandžioti savo kumštį. Marijana stebėjo savo rankų darbą. Šis žmogus be jokios abejonės buvo genialus organizatorius. Didis kolonizatorius ir diplomatas, bet tuo pat metu lengvai suerzinamas, nervingas ir būtent dėl to labiau pažeidžiamas, negu ji manė.

Įsmeigęs akis į vieną tašką, Rišeljė, rodos, visiškai apie ją pamiršo. Ji nežinojo, ko griebtis: juk jos suknelėje buvo paslėptas ir degino kūną įsakymas apie laisvės grąžinimą. Dabar jai norėjosi kuo greičiau palikti šiuos rūmus ir bėgti į tvirtovę... Tačiau kažkas ją traukė prie to laiško, kuris, tarsi erzindamas ją, lengvai virpėjo nežinia iš kur šiame aklinai uždarytame kambaryje atsiradusiame skesvėjyje.

Bet kai tylėjimas virto amžinybe, Marijana neišlaikė ir kostelėjo.

Pone hercoge, pasakė ji tyliai, man labai gaila, kad trukdau jūsų apmąstymus, bet ar galėčiau jūsų paprašyti palydėti mane? Jau vėlu ir...

Ji nebaigė frazės. Jis pašoko ir kaip pasimetęs, pasiklydęs žmogus, išgyvenantis didžiulę baimę ir sielvartą, puolė prie jos, kambario prietemoje atrodžiusios tarsi nežemiška vizija.

Nepalikite manęs! jam užgniaužė gerklę. Nepalikite manęs vieno dabar... Aš nenoriu šią naktį kentėti vienatvės...

Bet kodėl? Ką tokio aš pasakiau, kas sukėlė jums tokią baimę?.. Juk jūs išsigandote...

Taip, aš išsigandau. Bet ne dėl savęs. Aš išsigandau to, ką ruošiausi daryti. Be jūsų... jeigu jūs nebūtumėt įspėjusi apie išdavystę, įvyktų nepataisoma katastrofa... mirtis grėstų pačiam Aleksandrui. Žmogui, kuriam aš dėkingas už viską. Tam, kuris mane vadina draugu...

Jūs norite pasakyti, kad... nevažiuosite?

Taip, aš lieku! Gruzinų pulkai grįš atgal. Tiktai totorių daliniai, kuriuos aš pats paruošiau ir kuriais aš pasitikiu, bus išsiųsti į Kijevą... O aš lieku.

Marijaną užplūdo begalinis džiaugsmas, ji negalėjo patikėti savo pergalės realumu. Taigi, ji išlošė beveik visais klausimais. Po valandos Jasonas bus laisvėje, rytoj Rišeljė pasiliks Odesoje, o du pulkai taip ir nesudalyvaus mūšiuose... Tuo sunku patikėti! Viskas buvo pernelyg puiku, išskyrus tai, jog "Jūros burtininkė" priklauso rusams...

Visa tai dėl to, ką aš jums pasakiau? paklausė ji tyliai.

O ką jūs pasakėte?

Jūs atsisakote kovoti prieš savo tėvynainius?

Marijana pajuto, kaip dreba hercogo rankos, sugriebusios jos pečius.

Aš negaliu kovoti prieš savo brolius, netgi jei jie klysta. Taip, būtent todėl. Bet jūs privertėte mane suprasti, kad palikdamas Naująją Rusiją, aš palieku plačią dirvą pačiai netikėčiausiai veiklai. Jei aš išvyksiu, kas sutrukdys Čičiagovui arba kam nors kitam užvaldyti šias žemes? Krymui reikia solidžios apsaugos. Aš privalau likti. Dievas žino, kas čia be manęs gali atsitikti...

Marijaną apėmė netikėtas noras ne vietoje ir ne laiku nusijuokti. Politika buvo kažkoks neįtikėtinas dalykas, ir tie, kurie ja užsiėmė, patys keisčiausi žmonės pasaulyje. Juos lengva apsukti aplink pirštą pasinaudojus išgalvotomis žiniomis. Ir hercogas padarė iš jų išvadą, kurios pasekmės buvo gana netikėtos.

Ji sutramdė besiveržiantį juoką, pasitenkindama šypsena, tačiau pažiūrėjo į Rišeljė tokiu džiaugsmingu žvilgsniu, kuris galėjo ją išduoti. Laimei, hercogas palaikė tai savo nuopelnu.

Jūs nuostabi, pasakė jis švelniai. Aš iš tikrųjų tikiu, kad jus man atsiuntė pati Apvaizda. Galbūt jūs tik atrodote kaip moteris? Galbūt jūs iš tikrųjų esate angelas? Pats gražiausias iš visų? Angelas smaragdinėmis akimis, kerintis ir geras, turintis nuostabios moters išvaizdą...

Dabar jis buvo visiškai arti jos, ir staiga jo rankos nuslydo jos pečiais ir apsivijo aplink taliją. Išsigandusi Marijana išvydo priešais save persikreipusį hercogo veidą, geiduliu žėruojančias tamsias akis. Ji pamėgino jį atstumti, su nerimu pamaniusi, jog jos pašnekovas akimirksniu virto visiškai kitu žmogumi.

Prašau jūsų, ekscelencija, paleiskite mane! Aš turiu išvažiuoti... turiu sugrįžti...

Ne. Jūs negrįšite. Bent jau šią naktį. Aš iš karto atpažįstu sėkmę, kai tik ji pasirodo, nes ji pasirodo labai retai. Jūs ir esate mano sėkmė, mano vienintelė viltis. Aš iš karto tai supratau, kai tik išvydau jus vakar triukšmingoje krantinėje. Jūs atrodėte tarsi fėja, plevenanti virš mūsų nuodėmingos žemės, ir buvote nuostabi! Nuostabi kaip šviesa. Šią naktį jūs išgelbėjote mane...

Neperdėkite! Aš jus paprasčiausiai įspėjau. Jūsų klausantis gali pasirodyti, kad ištraukiau jus iš mirties nagų.

Jūs negalite suprasti. Jūs išgelbėjote mane nuo blogesnio dalyko už mirtį... nuo prakeikimo, kuris daugybę metų mane slegia... Pats Dievas jus atsiuntė. Jis išgirdo mano maldas...

Hercogas suspaudė ją stipriau, ir Marijana sutrikusi pajuto, jog neįstengia su juo kovoti. Šis liesas žmogus, iš pažiūros toks trapus, pasirodė esąs labai stiprus. Ji atsidūrė jo rankose lyg gniaužtuose, ir prašymas paleisti nepasiekė jo ausų, tarsi jis būtų staiga apkurtęs. Ir kalbėjo jis kažkokius keistus dalykus... Kokį ryšį galėjo turėti Dievas su geidulio priepuoliu, sviedusiu jį prie jos?

Prakeikimas? Marijana vos gaudė kvapą. Apie ką jūs kalbate? Aš nesuprantu...

Jis prisispaudė veidu prie švelnios duobutės ant jos peties, po to apibėrė ją bučiniais, nejučia kildamas aukštyn kaklu.

Nemėgink... Tu negali suprasti. Padovanok man šią naktį, vienintelę naktį, ir po to tu būsi laisva. Aš atiduosiu tau viską, ko tik panorėsi. Leisk man tave mylėti... Aš taip seniai nepažinau meilės. Man atrodė, kad daugiau niekuomet... niekuomet nebegalėsiu. Bet tu nuostabi, tu taip svaigini... Tu prikėlei mane iš numirusių.

Ar tik jis neišėjo iš proto? Ką jis nori tuo pasakyti? Jis taip stipriai ją suspaudė, kad jai pasirodė, jog trakštelėjo kaulai, tačiau tuo pat metu lūpos dovanojo jos kūnui beveik nepakeliamą saldumą. Marijanai gerklėje užstrigo didžiulis kamuolys, kai ji, pašėlusi iš gėdos ir įniršio, staiga suprato, jog neturi jokio noro priešintis. Juk ji irgi taip seniai bebuvo patyrusi vyro glamones ir meilę. Paskutinis buvo tas nepažįstamasis, tas graikų žvejys, užvaldęs ją tokiame tamsiame grote, kad ji nesugebėjo įžiūrėti jo veido. Jis buvo tik neryškus siluetas naktyje, kažkas panašaus į vaiduoklį, tačiau malonumas, kurį jis jai suteikė, pranoko bet kokius lūkesčius...

Glamonėjanti burna nuslydo skruostu, susirado savaime prasivėrusias lūpas. Jaunosios moters širdis mušė tarsi bažnyčios varpas, o kai jo ranka vogčiomis apčiuopė švelnios krūties iškilumą ir paėmė ją nelaisvėn, Marijana pajuto, jog jai pakirto kojas. Ir hercogas be didelio vargo stumtelėjo ją prie aksomu aptrauktos kušetės, stovėjusios šalia darbo stalo.

Jis paleido ją iš savo glėbio, atsargiai paguldė ir greitai pasisukęs užpūtė žvakę. Kabinetą apgaubė tamsa.

Marijanai ausyse ūžė, visas kūnas degė lyg ugnyje, ir jai pasirodė, kad ji grįžo į palaimintą grotą prie Korfaus. Ji atsidūrė pačioje tamsos bedugnėje, kurioje egzistavo tiktai tabaku kvepiantis šiltas alsavimas ir vikrios rankos, ryžtingai išvadavusios ją iš suknelės ir karštligiškai apglėbusios nuogą kūną.

Jis daugiau nieko nesakė. Tik glamonėjo jos krūtis, pilvą, klubus, stabtelėdamas ties kiekvienu nauju atradimu, po to atnaujindamas savo jaudinančią veiklą, ir Marijanai pasirodė, kad ji eina iš proto. Visas jos kūnas liepsnojo ir virpėjo, visiškai pasiruošęs pirmapradiškam veiksmui... Staiga ji godžiai prisitraukė jį prie savęs.

Marijana apsivijo rankomis aplink kaklą, susirado lūpomis jo burną ir griuvo ant pagalvių, dusdama iš laimės ir dejuodama

nuo jo kūno svorio, kuris ji tai pajuto buvo pasiruošęs su ja susijungti. Skubėdama numalšinti kankinamą alkį, pernelyg ilgai marintą ir pernelyg staiga pažadintą, ji visiškai atsivėrė, pati išskėtė ir sulenkė kojas, bet... nieko neįvyko.

Įsivyravo tyla. Slogi gąsdinanti tyla... Svoris, slėgęs jaunosios moters kūną, dingo, ir staiga aklinoje tamsoje pasigirdo rauda...

Marijana akimirksniu pašoko. Ji apgraibomis susirado stalo kampą, kandeliabrą ir šalia jo gulėjusį žiebtuvėlį. Nesavomis rankomis sugriebusi jį, ji užžiebė žvakes. Iš tamsos išniro kambarys su savo sunkiais baldais, ilgomis užuolaidomis ir slegiančia griežtumo atmosfera, tokia svetima meilės beprotybėms.

Pirma, ką Marijana pastebėjo, buvo jos suknelė perlamutrinio šilko krūvelė, sumesta prie kušetės kojelės. Kankinama nepasotinto geismo, ji sugriebė ją, norėdama prisidengti savo nuogumą, stengdamasi atgauti normalų kvėpavimą ir nuraminti pašėlusiai mušančią širdį. Po to ji pamatė hercogą.

Jis sėdėjo ant krėslo krašto, atsirėmęs alkūnėmis į kelius, užsidengęs veidą rankomis, ir verkė kaip Kalėdų senio užmirštas vaikas, draskomas tokios gailios raudos, kad šlykštus apgaulės pojūtis, kurį išgyveno Marijana, virto užuojauta... Galingasis Naujosios Rusijos gubernatorius šią minutę atrodė nelaimingesnis ir labiau apgailėtinas negu armėnų elgetos, kurių uoste buvo pilna ant kiekvieno kampo.

Jaunoji moteris greitomis apsirengė ir pasitaisė šukuoseną. Ji nesiryžo pirmoji nutraukti raudos, leisdama sielvartui pačiam nurimti. Ji neaiškiai suvokė, kad jo priežastis buvo nuslėpta gili žaizda. Tačiau po kurio laiko, raudai netylant, ji priėjo prie sėdinčiojo ir, nelauktai švelniai uždėjusi jam ant peties ranką, pasakė:

Neverkite daugiau, prašau jūsų! Tai nieko nepadės. Jūs tapote... atsitiktinumo auka, taip dažnai atsitinka. Jūs neturite dėl to nusivilti... tai menkniekis.

Jis staigiai nuleido rankas, atidengdamas tokį ašarų išvagotą veidą, kad Marijanai suspaudė širdį.

Tai ne atsitiktinumas, pasakė jis karčiai. Tai tas pats prakeikimas, apie kurį aš jums kalbėjau... ką tik. Aš tikėjausi, o, kaip aš tikėjausi, kad jūs mane nuo jo išgelbėjote! Bet,

deja, jis liko. Jis kaip ir anksčiau slegia mane. Jis persekios mane visą gyvenimą, dėl jo mano giminė nepaliaujamai nyksta...

Jis atsistojo ir pradėjo nervingai žingsniuoti po kambarį. Staiga atšalusi Marijana pamatė, kaip jis sugriebė ant stalo stovėjusią sunkią bronzinę rašalinę ir iš visų jėgų paleido ją į vieną iš knygų spintų. Jos durelės kartu su subyrėjusio stiklo šukėmis nukrito ant grindų.

Prakeiktas! Aš prakeiktas! sudejavo jis. Jūs neįsivaizduojate, ką reiškia netekti galimybės mylėti, tai yra, daryti tai, kas vadinama meile. Aš jau užmiršau, seniai apie ją užmiršau, bet neseniai, prisilietus prie jūsų, manyje atsirado... ak... tas netikėtas jausmas: aš pajutau, kad mano kūnas dar gali susijaudinti, kad aš dar galiu geisti moters, kad mano gyvenimas galbūt gali prasidėti iš naujo. Bet ne! Tai neįmanoma! Nuo šios lemtingos dienos viskas baigta... Amžiams!

Jį sukrėtė naujas verksmo protrūkis, toks stiprus, kad Marijana išsigando. Atrodė, jog nelaimingasis priėjo nusivylimo ribą, ir ji, nežinodama, kaip jam padėti, bejėgiškai dairėsi aplinkui. Ant nedidelio staliuko prie lango ji pastebėjo sidabrinį padėklą su grafinu, taurėmis ir buteliu tamsaus skysčio, greičiausiai vyno. Ji pribėgo prie jo ir pripylė į taurę vandens. Bet kai ji norėjo nunešti ją parkritusiam ant sofos Rišeljė, į galvą šovė nauja mintis. Pasiraususi suknelės kišenėje, ji išsitraukė mažytį paketėlį su pilkšvais milteliais.

Ruošdamasi vakarienei pas hercogą, kurio gerokai prisibijojo, Marijana pasiėmė šį paketėlį vaistų su opiumu; juos paruošė jai Turchan bėjaus gydytojas persas, kai nėštumo pabaigoje ją ėmė kankinti nemiga. Jie greitai sukeldavo gilų ir malonų miegą, ir Marijana nusprendė, kad tai galėtų būti naudingas ginklas, jeigu Rišeljė pasirodytų pernelyg aktyvus.

Liūdnai šypsodamasi ji įbėrė į taurę žiupsnelį miltukų ir įpylė truputį vyno, kad nesijaustų vaistų skonio. Hercogas elgėsi ypač aktyviai, tačiau ji vis dėlto pamiršo apie šį ginklą, kuris dar visai neseniai atrodė jai tiesiog būtinas. Jai paprasčiausiai nebuvo laiko apie jį pagalvoti taip netikėtai ją apėmė ilgai tramdytas meilės godulys. Dabar narkotikas turėtų padaryti gailestingą paslaugą. Jis padės nelaimingajam atsipalaiduoti ir užsimiršti...

Pasilenkusi prie hercogo, ji atsargiai privertė jį pakelti galvą.

Išgerkite! Jūs pasijusite geriau... Prašau jūsų, klausykite manęs ir gerkite!

Kaip paklusnus vaikas jis išgėrė viską iki paskutinio lašo, po to išsitiesė ant pagalvių, ant kurių ką tik glamonėjo Marijaną. Jo paraudusiose nuo ašarų akyse matėsi dėkingumas, ir Marijanai suspaudė širdį.

Jūs tokia gera, sušnabždėjo jis. Jūs taip rūpinatės manimi, tarsi aš nebūčiau puolęs jūsų akyse pačiu skandalingiausiu būdu.

Prašau nekalbėti apie tai!

Ji švelniai jam nusišypsojo ir pakišo po galva pagalvę. Po to, kad jam būtų lengviau kvėpuoti, atrišo aukštą kaklaraištį ir prasegė prilipusius prie įdegusios krūtinės marškinius. Tai padariusi ji nuėjo prie lango ir, atitraukusi užuolaidas, atidarė jį, kad gaivus nakties oras išblaškytų tvankumą, tvyrojusį kabinete.

Ne, atsiduso jis, aš noriu kalbėti! Reikia, kad jūs žinotumėte... Jūs turite teisę žinoti, kodėl maršalo Rišeljė, paties didžiausio praėjusio šimtmečio lovelaso, anūkas nesugeba užsiimti meile... Klausykite: 1782 metais man buvo šešiolika metų... šešiolika metų, kuomet mane apvesdino su madmuazele Rošuar, kuriai tuo metu sukako dvylika! Tai buvo svarbi sąjunga, turėjusi reikšmę abiems šeimoms, ir jungtuves, tarsi tai būtų karališkos jungtuvės, sudarė mūsų tėvai, nesidomėdami mūsų nuomone. Aš įgijau sąlyginę žmoną. Ji pernelyg jauna, pareiškė jie, kad galėtų dalyvauti ceremonijoje, tačiau tam tikros aplinkybės vertė šią sąjungą sudaryti.

Prašau jūsų, nutraukė jį Marijana, nesakykite man nieko! Jūs pažadinsite atsiminimus, nuo kurių jums pasidarys bloga. Ir...

Man iš tikrųjų nuo jų bloga, sutiko jis liūdnai šyptelėjęs. O dėl pažadinimo... juk jie gyvavo many visus tuos metus, niekuomet nenugrimzdami į užmarštį... be to, aš manau, kad man palengvės, jei aš apie tai kam nors papasakosiu, o ypač moteriai... vienintelei moteriai, kurią galėčiau pamilti... Tad kur aš sustojau?.. Ak, taip! Po trejeto metų, kai mano žmonai sukako penkiolika, tėvai nusprendė mus sujungti, ir kai aš pamačiau tą, kuri nešiojo mano vardą, supratau, kodėl tėvai

reikalavo sudaryti neakivaizdžią sąjungą: kad aš nepamatyčiau savo sužadėtinės... Netgi jei aš pragyvenčiau tūkstantį metų, man prieš akis visuomet stovės vaizdas, atsivėręs nuo paradinių mūsų namų laiptų aukštumos, nuo kurios aš paknopstomis, praleisdamas po keturis laiptelius, bėgau trokšdamas išvysti "ją"! Pabaisa! Rozalija de Rošuar, hercogienė de Rišeljė, pasirodė esanti tikra pabaisa! Neūžauga! Kuprota iš priekio ir iš nugaros. Beždžionės veidas su milžiniška nosimi. Tikra žmogaus parodija, verta demonstruoti mugėse. Ar jūs, tokia graži, ar jūs galite įsivaizduoti, jog egzistuoja šitokia baisybė? Aš pamaniau, jog sapnuoju košmarą. Ar aš suvokiau, kuo pavirs mano gyvenimas šalia šio siaubingo, pasigailėjimo verto sutvėrimo? Jau neatsimenu. Bet aš žinau, kad baisiai surikau ir, akimirksniu netekęs sąmonės, nusiritau nuo akmeninių laiptų... Kitą dieną pareikalavau pašto karietos... Parašiau laišką ir išvažiavau į mūsų žemes. Aš nebegalėjau pakęsti Paryžiaus. Iš ten, su niekuo nepasimatęs, išvykau kariauti su turkais, tikėdamasis, kad Dievas sutiks pasiimti mane pas save. Aš suvokiau, kad norom nenorom nuo šiol... norom nenorom privalau būti ištikimas madam de Rišeljė... Jūs įsivaizduojate? Tai taip paprasta, taip kvaila, o gyvenimas bėga. Juokinga...

Tačiau Marijanai nesinorėjo juoktis. Atsiklaupusi ant kelių priešais sofą, ji vėl paėmė už rankų šį žmogų, kėlusį jai baimę, susižavėjimą, neapykantą ir kurį laiką netgi užuojautą, panašią į švelnumą. Tam tikra prasme jis buvo jos brolis...

Pirmasis vedybų išbandymas jai irgi buvo žiaurus, tačiau jis nė iš tolo neprilygo siaubingai dramai, kurią išgyveno jaunasis hercogas. Ji švelniai paglostė jo ranką, tarsi duodama suprasti, kaip giliai ji atjaučia jo nelaimę. O jis pasuko į ją iškankintą veidą su padūmavusiomis nuo migdomųjų akimis ir pabandė nusišypsoti.

Ar ne tiesa... galima pasijuokti?

Ne! Nė už ką!.. Arba reikia visai neturėti širdies. Jūsų vedybų istorija pati liūdniausia iš tų, apie kurias man kada nors teko girdėti. Jūs vertas užuojautos... jūs ir ji, beje, nes ji irgi turėtų kentėti. Ir... jūs niekuomet jos nebematėte?

Taip! Vieną kartą... kai aš... grįžau į Prancūziją, kad padėčiau pavojuje atsidūrusiam karaliui. Aš supratau tai... ką

jūs dabar pasakėte: ji turėjo irgi kentėti, nelaimingas, nekaltas vaikas... vargšė siela, įkalinta monstro kūne. Mes likome draugais! Ji gyvena Prancūzijoje... Krozilio pilyje... Ji ieško manęs... Ji taip gerai rašo... taip...

Kuo toliau, tuo sunkiau darėsi jam kalbėti. Vis sunkėjantys vokai pagaliau užsivėrė, ir netrukus kabineto tylą drumstė tiktai ramus alsavimas.

Marijana paleido jo ranką, atsistojo ir sustingo nežinodama, ką toliau daryti.

Rūmuose viešpatavo visiška tyla. Gerai išauklėti tarnai, be jokios abejonės, gavo griežtas instrukcijas ir čia neateis. Prie išėjimo gali stovėti tik sargybiniai. Kažkur mieste laikrodis išmušė pirmą valandą nakties, primindamas Marijanai, kad iki ryto dar toli ir kad ji dar turi kuo užsiimti...

Apčiuopusi kišenėje popierių, kuriame buvo pažadėta laisvė Jasonui Boforui, ji ant pirštų galiukų nutipeno prie durų. Jos apsiaustas liko salone, kuriame jie vakarieniavo... kai ji atėjo, hercogas niekam neleido nuimti jo nuo jos pečių ir paliko jį ant krėslo, sakydamas, jog jo gali prireikti, jeigu jai pasidarytų šalta prie praviro lango. Marijana nusprendė jį pasiimti.

Tačiau prieš išeidama ji sugalvojo užpūsti žvakes, kad hercogas galėtų ramiai miegoti, ir grįžo prie stalo. Pasilenkusi ji vėl pamatė laišką...

Dramatiška su Rišeljė išgyventų minučių įtampa privertė ją užmiršti apie jį, ir jaunoji moteris priekaištavo sau už tai. Juk pats likimas įdavė jai į rankas dokumentą, kuris galėjo turėti milžiniškos reikšmės imperatoriui. Ji neturi teisės nepaimti jo.

Ji sugriebė laišką ir godžiai perbėgo akimis. Jis atėjo iš Sankt Peterburgo ir buvo parašytas caro ranka. Dėmesį patraukė Švedijos princo Karlo Žano parašas. Caras su didžiausiu slaptumu pranešė savo draugui Rišeljė atsiųstos jam notos ir eksmaršalo Bernadoto laiško tekstus, kuriuos jis savo ranka perrašė:

“Susiformavęs imperatoriaus Napoleono įprotis vadovauti didžiulėms armijoms turi neabejotinai įtvirtinti jo įsitikinimą nenugalimumu, bet jeigu jūsų didenybė sugebės sumaniai išsaugoti savo resursus, rašė Karlas Žanas, nesutiks stoti į generalinį mūšį ir pasistengs apriboti karą manevravimu ir

atskirais susidūrimais, Napoleonas, be abejo, padarys keletą klaidų, kuriomis jūsų didenybė galės pasinaudoti. Iki šiol sėkmė jį lydėjo tik todėl, kad karo ir politikos srityje jis taikydavo naujus metodus; bet jeigu pakankamai judrūs būriai ryžtingai puls silpnai arba blogai ginamas vietas, nėra jokių abejonių, kad jūsų didenybė susilauks puikių rezultatų ir kad Fortūna, pavargusi tarnauti ištroškusiam valdžios, pagaliau grįš pas tuos, kurie kovoja už garbę ir žmogiškumą...”*

Laiško gale princas reiškė pasitenkinimą dėl taikos sutarties sudarymo su turkais ir nekantravimą pagaliau sulaukti “anglų subsidijų”, tuomet, atėjus laikui, būtų galima pradėti mūšius “Napoleono armijos užnugaryje ir jo imperijos pakraščiuose...”

Notoje buvo rašoma apie didelį būsimo Švedijos karaliaus norą aneksuoti Norvegiją, danų valdomą teritoriją, ir apie priemones, kurių numatoma imtis prieš Daniją, kad princas Karlas Žanas galėtų įgyvendinti savo norą, o mainais siūloma ne tokia jau nereikšminga Švedijos armijos parama...

Staiga atšalusiomis rankomis Marijana vartė pavojingus popierius į visas puses su tokiu jausmu, tarsi tai būtų pasiruošęs sprogti dinamito užtaisas. Ji negalėjo patikėti savo akimis. Jos protas atsisakė pripažinti tai, kas buvo tiesiog aiški ir niekšinga išdavystė. Bernadotas visiškai neseniai pateko į Švediją, kad būtų galima pateisinti šį draugišką laišką Napoleono priešininkui... Bet, šiaip ar taip, Marijana suprato, kad Napoleonas privalo žinoti apie pavojų, gresiantį jam iš užnugario...

Nusprendusi padaryti dokumentų kopijas, ji atsisėdo už stalo, paėmė plunksną, po to apsigalvojo. Kopijos neužteks, jeigu prie jų nebus pridėti originalai. Ji pernelyg gerai pažinojo Napoleoną ir neabejojo, jog jis tuo nepatikės. Ji kaltai pažvelgė į miegantį hercogą. Nemalonu vogti jo laiškus... bet tai vienintelė išeitis. Caro raštas turi patekti į Napoleono rankas!

Nebenorėdama ilgiau pati su savimi diskutuoti, Marijana įsikišo į kišenę laišką su nota, užpūtė žvakes ir išėjo, tylutėliai uždariusi duris. Per porą akimirksnių ji perbėgo koridorių, sugriebė geltonajame salone ant krėslo gulėjusį apsiaustą, užsimetė jį ant pečių ir nusileido laiptais žemyn.

---

* Originalus laiško tekstas (red. past.).

Prie įėjimo snaudę sargybiniai vos vos pravėrė akis ir pamatė pro šalį lekiantį baltą, šlamantį šilkinį debesėlį, tačiau netrukus jie ir vėl paniro į palaimingą miegą.

Jaunoji moteris dabar karštligiškai skubėjo. Kol naktis neužleido vietos dienai, reikėjo pažadinti Žolivalį, ištraukti iš kalėjimo Jasoną ir bet kuria kaina palikti Odesą. Kai Rišeljė atsibus, be vargo supras, kas paėmė jo laišką, ir, be abejo, puls jos ieškoti... Kad būtų galima įspėti imperatorių, reikėjo pabėgti anksčiau...

Abiem rankomis sugriebusi suknelės apačią, Marijana iš visų jėgų leidosi į Diukru viešbutį...

Aštuntas skyrius

Vienos burtininkės žuvimas...

Netikėtai išverstas susijaudinusios Marijanos iš krėslo, kuriame jis užmigo, laukdamas savo jaunosios draugės, Žolivalis iš karto suprato, kad likusi naktis jam nebepriklauso. Laimė, jo smegenys lengvai atsikratė sapnų raizgalynės, ir jaunoji moteris keliomis frazėmis išaiškino jam visą paskutinių įvykių esmę.

Jis neramiu žvilgsniu perbėgo Rišeljė pasirašytą įsakymą dėl Jasono paleidimo ir caro laišką, patekusį į jo rankas ne itin padoriu būdu. Po to jis uždavė porą trejetą klausimų, ir, suprasdamas, kad laiko iš tikrųjų negalima gaišti, jeigu nenori, kad buvimas Odesoje netaptų nejaukus, trumpai pasveikino Marijaną su sėkme ir puolė prie savo drabužių.

Jei aš teisingai supratau, pasakė jis, mes tučtuojau bėgame į tvirtovę pasiimti Jasono ir jo žmonių? Bet kur jūs ketinate vykti po to?

Pažinodamas Marijaną, jis uždavė šį klausimą pačiu nekalčiausiu tonu, tačiau ji atsakė nė trupučio nesuabejojusi.

Argi caro laiškas jums ne atsakymas į tai? Atsikvošėkite, Žolivali! Reikia pasivyti imperatorių, kol jis juda gilyn į Rusiją, ir įspėti apie pavojų, kuris jo tykos grįžtant.

Rausdamasis tarp marškinių dideliame odiniame krepšyje, Žolivalis gūžtelėjo pečiais.

Jūs kalbate taip, tarsi mes būtume Paryžiuje ir ketintume vykti į Kompjeną arba Fontenblo! Ar jūs bent įsivaizduojate šios šalies atstumus?

Man rodos, taip. Šiaip ar taip, tie atstumai neišgąsdino Didžiosios Armijos pėstininkų. Taigi man irgi nėra jokio pagrindo jų bijoti. Imperatorius juda į Maskvą. Vadinasi, ir mes vykstame ten.

Ji sulankstė Aleksandro laišką ir paslėpė vidinėje tamsios suknelės kišenėje.

Žolivalis paėmė nuo stalo įsakymą dėl Jasono ir "Jūros burtininkės" įgulos išlaisvinimo.

O Jasonas? paklausė jis tyliai. Jūs tikitės įkalbėti jį sekti paskui jus į Rusijos gilumą? Jūs pamiršote, kaip jis sureagavo Venecijoje paprašytas lydėti jus į Konstantinopolį? Jis neturi jokio pagrindo dabar mylėti Napoleoną labiau negu anksčiau.

Marijana ryžtingai pažvelgė į savo draugą ir, kapodama žodžius, pasakė:

Jis neturi pasirinkimo. Rišeljė sutiko išlaisvinti jį, tačiau nenorėjo nieko girdėti apie brigo grąžinimą. Jam nepavyks pakartoti savo žygio, uostas saugomas ypač budriai. Ir aš negaliu įsivaizduoti jo, grįžtančio namo plaukte...

Žinoma. Tačiau jis gali pasinaudoti bet kuriuo laivu, plaukiančiu per Bosforą ir Dardanelus.

Iš jaunosios moters gesto Žolivalis suprato, kad jo atkaklumas čia visiškai ne vietoj. Be to, abiems ir be ginčų buvo kuo užsiimti. Jie paskubomis suskato ruoštis, ir kai artimiausia varpinė išmušė antrą valandą nakties, Marijana su savo draugu paliko Diukru viešbutį, nešdamiesi po didelį krepšį su pinigais ir kai kuriais ypač vertingais daiktais. Jie paliko beveik visą bagažą, kuris buvo pernelyg gremėzdiškas bėgliams. Marijana kambaryje ant stalo padėjo auksinę monetą mokestį už kambarius. Žinoma, palikti rūbai būtų kompensavę jų skolą, tačiau po istorijos apie tariamai pavogtą deimantą Marijana nenorėjo palikti po savęs liūdnos nežinios. Jos reputacija ir taip bus pakirsta, kai policija puls ieškoti moters, pavogusios iš gubernatoriaus slaptus dokumentus...

Bėgte leisdamiesi stačiu šlaitu pro kareivines, jaunoji moteris ir jos kompanionas uostą pasiekė per keletą minučių. Tokią vėlyvą valandą čia buvo tuščia ir tylu. Tiktai už nebylių fasadų kažkurioje tavernoje raudojo čigoniškas smuikas ir kniaukė katės. Ir štai pagaliau bėgliams prieš akis išniro pajuodusios tvirtovės sienos.

Aš tikiuosi, kad juos sutiks išleisti nenustatytu laiku, neramiai pratarė Žolivalis.

Tačiau Marijana kategorišku mostu privertė jį nutilti. Jaunoji moteris jau skubėjo prie sargybinio, kuris atsišliejęs būdelės stovėdamas miegojo, demonstruodamas išsiugdytą įprotį išlaikyti pusiausvyrą. Ji energingai supurtė jį. Kai jis sunkiai atmerkė vieną akį, ji pakišo po nosimi popierių su gubernatoriaus parašu, kurį apšvietė virš sargybinio galvos kabojusi lempa.

Kareivis, žinoma, nemokėjo skaityti, tačiau popierių puošęs gubernatoriaus herbas buvo pakankamai įtikinamas, taip pat, kaip ir jaunosios damos gestai. Buvo aišku, jog ji nori įeiti į tvirtovę ir pamatyti komendantą.

Nenorėdama pati sau prisipažinti, Marijana buvo susijaudinusi ne mažiau už Žolivalį. Komendantas iš tikrųjų galėjo atsisakyti išleisti kalinius vidury nakties ir, jeigu pasirodys, jog jis yra pedantas ir bailys, gali atsitikti taip, kad jis pareikalaus patvirtinimo... Tačiau Apvaizda tą naktį buvo Marijanos pusėje.

Sargybinis ne tik galvotrūkčiais puolė į tvirtovę nešinas popieriumi, bet netgi nieko nepakvietė į savo vietą, ir abu lankytojai paskui jį pateko į kiemą, absoliučiai tamsų, panašų į šulinio dugną. Iš sargybinių būstinės nesigirdėjo nė menkiausio triukšmelio, greičiausiai ten visi miegojo. Rusų ir turkų karas baigėsi, todėl nebebuvo dėl ko jaudintis.

Marijana ir Žolivalis akimirkai stabtelėjo, prisispaudę vienas prie kito priešais buvo laiptai, vedę pas komendantą. Jų širdys sunkiai plakė vienodu ritmu, nes abu kankino ta pati mintis: ar jie išvys savo draugus, ar kareivių būrį, kuris nuves juos pas karininką ir lieps pasiaiškinti?..

Tačiau tvirtovės komendantas šią naktį gana audringai leido dviejų pusnuogių totorių žavingoje draugijoje, kurios apleisti nors minutei jis neturėjo nė menkiausio noro. Kviečiamas sargybinio, jis truputį pravėrė duris, metė žvilgsnį į popierių,

kurį laikė rankose nepriekaištingai pasitempęs kareivis, beviltiškai nusikeikė, bet, pažinęs gubernatoriaus parašą ir įsitikinęs, kad įsakymas anaiptol nedviprasmiškas ir reikalauja “nedelsiant” išlaisvinti žmones iš amerikiečių brigo, jis daugiau nebevargino savęs jokiais klausimais.

Jis netgi apsidžiaugė, galėdamas pagaliau atsikratyti veltėdžių, kurių išlaikymas darėsi vis brangesnis, ir, netgi nepakeitęs Adomo kostiumo kuo nors šiuolaikiškesniu, nuskubėjo į savo kabinetą, greitomis pasirašė įsakymą apie išleidimą į laisvę, riktelėjo keletą nurodymų kareiviams, pridurdamas, kad jo daugiau nebetrukdytų ir nuskuodė į savo kambarį, trokšdamas kuo greičiau vėl panirti į nirvaną.

Kareivis lyg kulka išlėkė į kiemą, davė svetimšaliams ženklą sekti paskui jį ir pasuko prie didžiulių geležinių grotų, kurios saugojo įėjimą į vidinį kalėjimo kiemą. Apšviestos dviejų gigantiškų fakelų, jos atrodė iš tikrųjų klaikiai. Čia jis juos sustabdė ir pakvietė du prižiūrėtojus, kurie pakėlė grotas.

Po dešimties minučių jis grįžo lydimas dviejų siluetų, kurių didesnis privertė stipriau plakti Marijanos širdį. Po akimirkos, apimta beribio džiaugsmo, ji juokdamasi ir verkdama puolė Jasonui ant krūtinės.

Marijana! šūktelėjo jis nustebęs. Tu čia?.. Tai neįmanoma. Aš klejoju...

Ne, jūs neklejojate, nutraukė jį Žolivalis, nusprendęs, jog prisipažinimams per maža laiko. Reikia kuo skubiau iš čia dingti. Gubernatorius jus paleido laisvėn, bet pavojus dar nepraėjo...

Pats jis, susijaudinęs labiau negu tikėjosi, pakliuvo į stiprų Krego O’Flaerčio glėbį, o sargybinis tuo tarpu su aiškia simpatija stebėjo šią sceną, nors ir nedaug ką suprato. Marijana ir Jasonas beregint užmiršo viską pasaulyje ir nenustojo bučiuotis.

Abu išlaisvintieji kaliniai buvo barzdoti lyg pranašai ir iki pasibjaurėjimo purvini, tačiau Marijana nekreipė į tai jokio dėmesio. Prisispaudęs prie jos kūnas buvo Jasono kūnas, o jos burna glamonėjo jo lūpas; ji tetroško vienintelio dalyko kad šitie bučiniai tęstųsi visą amžinybę.

Tačiau nusprendęs, jog laikas nelaukia, Žolivalis ryžtingai juos išskyrė.

Pakaks! pasakė jis griežtai. Pakaks! Prisibučiuosite, kai būsime kelyje, o dabar nešdinkimės iš šios nelemtos vietos.

Ties jo ausim nuskambėjo džiugus Krego juokas.

O jiems ji juo labiau nepatinka! Ne pro šalį būtų geras kabaretas! Atiduočiau kairę ranką už stiklinę seno airiško viskio.

Nusileidusi ant žemės Marijana pažvelgė į juos nieko nesuprantančiu žvilgsniu.

Bet... jūs tik dviese? O kur kiti? Kur Grakchas? Gubernatorius įsakė išleisti visą įgulą...

Taip, atsakė Jasonas, visa įgula tai mes... arba, teisingiau pasakius, tai, kas iš jos liko. Tavo gubernatorius, mano brangioji, greičiausiai nenutuokia, kas darosi tarp kariškių. Užgrobusios mus eskadros viršininkas nusprendė, kad nėra jokios prasmės maitinti smulkias žuveles, sugautas Viduržemio jūros pakrantėje. Kai pasiekėme krantą, jis įsakė paleisti įgulą į visas keturias puses. Garbė tapti karo belaisviais teko tiktai man ir Kregui.

O Grakchas? Kur jis? Jį irgi paleido?

Suprasdamas jos nerimą, Jasonas tvirčiau apkabino jaunosios moters liemenį.

Grakchas prancūzas, mano meile. Jis rizikavo daugiau už mus. Tie galvijai be jokių ceremonijų galėjo jį sušaudyti. Kol mes plaukėme jūra, jis vaidino idiotą, o kai auštant pasiekėme įlanką, šoko į vandenį ir nusiyrė į krantą.

Dieve mano! Tai jis tikriausiai jau seniai žuvo?

O'Flaertis nusijuokė.

Jūs menkai jį pažįstate. Norėčiau pasakyti, kad Grakchas pats įstabiausias paauglys iš visų, kuriuos teko sutikti. Žinote, kur jis dabar?

Šitaip kalbėdamiesi jie perėjo pakeliamą tiltą, laikomą surūdijusių grandinių, kurios, matyt, nebuvo judinamos jau kokį šimtą metų, ir nuo uolėto skardžio, tapusio tvirtovės pamatu, atsivėrė uosto statinių panorama. O'Flaertis parodė į nedidelį sinagogos pastatą.

Matote tą graikišką taverną tarp daržinės ir sinagogos? Grakchui pavyko įsitaisyti ten padavėju. Jis kalba neįtikėtinu

graikų ir turkų kalbų mišiniu, kurio išmoko Turkijoje, o be to, jis jau gana neblogai plepa rusiškai.

Iš kur jūs tai žinote?

O mes jį matėme. Po keleto dienų, kai mus įkišo į šitą tvirtovę, jis ėmė aplink ją sukiotis, niūniuodamas prancūziškas jūreivių daineles. Mūsų kalėjimas pastatytas ant uolų ir prie jo lengva prieiti, taip kad mes galėjome su juo bendrauti. O kartais, pridūrė jis, atsidusęs taip giliai, kad tapo aišku, jog jis yra be galo dėkingas šiam jaunuoliui, vaikinas atnešdavo mums po butelį raminančių... Nelaimė, mes negalėjome pasinaudoti tuo pačiu keliu, kuriuo keliaudavo buteliai. Langelis pernelyg mažas, o sienos storos!

Naktis darėsi vėsesnė, iš jūros padvelkė vėjelis, atnešęs dumblių kvapą, kurį abu jūreiviai su pasimėgavimu traukė į plaučius.

Viešpatie, koks nuostabus laisvės oras! atsiduso Jasonas. Pagaliau mes galėsime grįžti į jūrą. Tu girdi, brangioji, kaip ji mus šaukia?.. O, vėl pamatyti savo laivo denį po kojomis...

Marijana atsiduso, suprasdama, jog atėjo sunkusis momentas. Ji jau pravėrė burną, ketindama atskleisti Jasonui tiesą, tačiau Žolivalis, suvokdamas, kaip jai sunku, aplenkė Marijaną.

Jūs laisvas, Jasonai, pasakė jis švelniai, bet ryžtingai, tačiau jūsų laivas ne! Nepaisant visų mūsų pastangų, hercogas Rišeljė negrąžino jo mums.

Kaip negrąžino?

Pasistenkite suprasti, ir svarbiausia nesikarščiuokite! Puiku jau vien tai, kad mums pavyko ištraukti jus iš šito žiurkių urvo. Brigas karo laimikis nuo šiol priklauso rusų laivynui, ir gubernatorius nieko negali padaryti.

Marijana pajuto, kaip susigniaužė ant jos talijos gulėjusi ranka. Korsaro balsas beveik nepasikeitė, tačiau jis visas neramiai įsitempė.

Vieną sykį aš jį jau pavogiau. Ką gi, teks tai pakartoti. Šitaip galima ir įprasti.

Per daug nepasitikėkite savimi, Jasonai! Čia tai neįmanoma... Brigas prišvartuotas ten, apačioje, pačiame molo gale, keleto rusų laivų apsuptyje. Beje, jei būtų šviesu, jūs patys galėtumėte

įsitikinti, jog ten dirba laivų meistrai. O be to, hm... turiu pridurti, jog mes turime kuo greičiau palikti miestą.

Leiskite paklausti kodėl? Argi gubernatoriaus įsakymu aš nesu laisvas?

Taip, bet mes turime palikti Odesą iki saulės patekėjimo. Tai irgi įsakymas! Jeigu jus suras, jūs būsite vėl suimtas, ir šį kartą jums niekas negalės padėti. Be to, Marijana... nelabai sutaria su gubernatoriumi, kuris domisi ja labiau... nei derėtų. Taigi rinkitės! Likdamas čia tam, kad pabandytumėte pavogti savo laivą, jūs rizikuojate dviem dalykais: savo laisve ir Marijanos nepriklausomybe nuo gubernatoriaus. Mano manymu, remiantis sveiku protu, reikia kuo greičiau iš čia išvažiuoti...

Prisiglaudusi prie Jasono peties Marijana sulaikė kvėpavimą. Jai norėjosi vienu metu ir verkti, ir juoktis, ir išbučiuoti senąjį ištikimą draugą už tai, kad jis sugebėjo taip viską nupasakoti, jog niekam nekilo jokių nereikalingų klausimų. Jasonas buvo ne iš tų, kuriuos lengva apgauti, ir jis galėtų pradėti klausinėti lygiai taip pat gudriai, kaip ir nusenęs teismo tardytojas, visą gyvenimą praleidęs tarnyboje. Ji jautė, kaip po jos ranka stipriai plakė jūreivio širdis. Staiga ją užliejo gailesčio ir nevilties banga. Dabar jis turi pasirinkti: ji arba brigas, dėl kurio ji dažnai priekaištaudavo Jasonui esą jis myli savo laivą labiau už ją ir visa kita pasaulyje...

Jasonas keletą kartų giliai atsiduso. Po to taip stipriai ranka prispaudė prie savęs jaunąją moterį, jog ši suprato laimėjusi.

Jūs teisus, Žolivali. Reikia pasakyti... jūs visuomet teisus. Važiuojam! Bet kur? Po valandos pradės aušti...

Stojo trumpa tyla, ir Marijana suprato, jog Žolivalis ieško žodžių, kad nepatikliam amerikiečiui nesukeltų pykčio priepuolio. Galų gale jis ryžosi. Susimąsčiusiu balsu, tarsi garsiai galvodamas, Žolivalis tarė:

Aš manau, kad geriausia... vykti gilyn į Rusijos teritoriją. Pavyzdžiui, į Maskvą. Atvažiavę čia mes sužinojome, jog Didžioji Armija perkirto Lietuvos sieną ir žygiuoja į šventąjį rusų miestą. Vienintelis mūsų šansas pasivyti ją ir...

Reakcija buvo ne tokia jau audringa, kaip tikėjosi Marijana.

Pavyti Napoleoną? Jūs išprotėjote?

Visiškai ne. Argi ne jis atsakingas už tą sunkią padėtį, į kurią patekote jūs ir Marijana, ir štai jau daugiau nei metai negalite iš jos išsikapstyti? Jis jums kai ką skolingas. Tegu tai bus laivas, kuris iš Dancigo arba Hamburgo nuplukdys jus į Ameriką...

Šį kartą jis ištarė magišką žodį, ir grėsmingai įsitempęs Jasonas pamažu atsileido. Jis beveik džiaugsmingai pareiškė:

Puiki mintis! Bet aš turiu geresnę...

Kokią? atsiduso Marijana, pajutusi artėjančią audrą.

Man nėra kas veikti pas Napoleoną, bet jūs teisūs: aš privalau gauti laivą, kad galėčiau grįžti į tėvynę ir stoti į mūšį. Mes vyksime ne į Maskvą, kurią tik pravažiuosime, o į Sankt Peterburgą!

Jūs norite keliauti per visą Rusiją? O jūs žinote, jog tai sudarys apie šešis šimtus ljė?

Amerikietis nerūpestingai gūžtelėjo plačiais pečiais, vos vos pridengtais neaiškaus rūbo likučiais.

Na ir kas? Jeigu neklystu, tai sudarys apie porą šimtų daugiau... Tu važiuosi su manim, mano meile? pridūrė jis, švelniai kreipdamasis į jaunąją moterį.

Jeigu tu panorėsi, aš seksiu paskui tave į Sibirą. Bet kodėl į Sankt Peterburgą?

Todėl, kad mano tėvas, jaunystėje daug keliaudamas, užmezgė ten stiprią draugystę su turtingu laivų savininku ir jam tuomet padėjo išsikapstyti iš sunkios padėties. Mes niekuomet nereikalavome nuostolių atlyginimo, tačiau palaikėme ryšius su Krylovu, ir aš esu tikras, kad jis man padės. Aš noriu prašyti pagalbos draugo, o ne žmogaus, išsiuntusio mane į katorgą.

Marijana su Žolivaliu susižvalgė, tačiau to pakako, kad jie vienas kitą suprastų. Jie seniai žinojo užsispyrusį korsaro charakterį ir visišką jo nesugebėjimą atleisti įžeidimus. Geriausia bus neminėti caro laiško ir sutikti su Jasono siūlomu planu. Be to, kelias į Peterburgą ėjo per Maskvą, todėl vienu šūviu bus galima nušauti du zuikius! Jei pasiseks, tai po to, kai slaptas dokumentas atsidurs Napoleono rankose, Marijanai niekas nesutrukdys sekti paskui žmogų, kurį ji išsirinko.

Jau vien tai, kad jis taip greitai pasidavė, buvo netikėta. Žinodama, kaip stipriai jis prisirišęs prie savo laivo, Marijana tikėjosi nors nedidelio susirėmimo. Tačiau einant į graiko taverną pasiimti Grakcho, ji pastebėjo, jog Jasono žvilgsnis nepaliaujamai krypsta į ilgo molo pabaigą. Pamažėle jis ėmė lėtinti žingsnį. Ji švelniai jį paragino.

Eime! Reikia skubėti. Netrukus išauš...

Aš žinau! Bet Grakchą jūs galite išsikviesti ir be manęs...

Staiga jis ją paleido. Ji pamatė, kaip Jasonas nubėgo prie naujajame arsenale sukrautų statybinių medžiagų ir netrukus grįžo, laikydamas rankoje užgesintą žibintą.

Jūs turite žiebtuvėlį? paklausė jis Žolivalio.

Žinoma! Bet kam jums reikia šviesos?

Niekam. Aš žinau! Ir vis dėlto... paskolinkite man žiebtuvėlį ir palaukite manęs. Aš greitai, bet... Jeigu po pusvalandžio manęs čia nebus, važiuokite vieni...

Jasonai! šūktelėjo Marijana prislopintu balsu. Kur tu nori eiti? Aš eisiu su tavim.

Jis atsigręžė, paėmė jos ranką ir stipriai suspaudė, po to perdavė ją Žolivaliui.

Ne. Aš draudžiu. Tai, ką aš ruošiuosi daryti, svarbu tik man vienam! Tai mano laivas...

Airis jau suprato, koks čia reikalas.

Aš irgi eisiu su tavimi, pasakė jis. Palaukite mūsų, draugai! Pažadinkite Grakchą ir pasistenkite surasti kokį nors vežimą kelionei. Neisi gi pėsčiom į Sankt Peterburgą!

Ir jis nusivijo juodą Jasono figūrą, sukančią prie krantinėje džiūstančių valčių.

Tai beprotybė! suriko Žolivalis, nebijodamas sudrumsti nakties tylos. Mes nieko nerasime iki paties Kijevo, kur yra pašto kontora. O čia reikia apversti visą miestą. Be to, gali atsirasti kliūčių...

Kregas akimirkai sustojo, ir jie išgirdo jo juoką.

Tikrai! Jeigu mums nusišypsos laimė, jums čia bus mažiau rūpesčių. Žmonėms teks padirbėti uoste, tolėliau nuo čia. Jiems jūs nerūpėsite. Taip kad paskubėkite!

Ką jūs ruošiatės daryti? išsigandusi sušnabždėjo Marijana. Juk jis...

Po keleto minučių Marijana ir Žolivalis pamatė, kaip nuo kranto atsistūmė nedidelė valtis ir nusiyrė juodu vandeniu.

Taip! Jie ruošiasi padegti “Burtininkę”... Aš kažko panašaus ir tikėjausi. Toks jūreivis kaip Boforas niekuomet nesutiks palikti savo laivo priešams... Eime! Mes irgi turime kuo užsiimti. Pasimelsite vėliau, suirzęs pridūrė jis, pamatęs, kaip jaunoji moteris sudėjusi rankas šnabžda maldą.

Namas, kurio pirmajame aukšte buvo įsikūrusi graiko taverna, buvo nedidelis, kvadratinis ir tik dviejų aukštų. Šalia didžiulio lango, apkalto lentomis, buvo žymiai mažesnis, uždarytas paprastomis langinėmis. Nusprendęs, kad už jo yra jaunojo paryžiečio kambarys, Žolivalis susirado akmenį ir iš visų jėgų paleido jį į langines.

Jis buvo teisus. Po kelių akimirksnių langinės lengvai girgždėdamos prasivėrė ir plyšyje pasirodė suvelta galva. Žolivalis neleido jai prasižioti.

Grakchai! pašaukė jis. Tai jūs?

Taip, bet kas...

Tai mes, Grakchai, įsikišo Marijana. Ponas Žolivalis ir...

Madmuazelė Marijana! Saldžiausias Jėzau! Bėgu, bėgu...

Po minutės Grakchas Hanibalas Pjošas jau glėbesčiavosi su savo šeimininkais. Jis iš visos širdies išbučiavo juos, matydamas juose tik per stebuklą atgautus draugus. Jie atsakė jam tuo pačiu, tačiau Žolivalis pasistengė, kad tai netruktų pernelyg ilgai.

Klausyk, mano berniuk! ryžtingai pasakė jis, jaunuoliui svaigstant nuo beribio džiaugsmo, kuris ir reiškiamas pašnabždomis buvo gana triukšmingas. Mes čia ne tam, kad reikštume vieni kitiems simpatijas. Tu turi mums padėti...

Marijana, leidusi Žolivaliui trumpai išdėstyti situaciją, nuėjo prie vandens. Naktis pamažu traukėsi. Ryškėjo stiebų miškas, o taip pat šviesios bangelių keteros. Staigus vėjo gūsis sugriebė Marijanos apsiaustą, priversdamas jį plaktis tarsi vėliavą ant stiebo. Įsitempusi Marijana ryte rijo akimis uosto tamsą, tikėdamasi išvysti arba bent išgirsti vėjo sukeltame triukšme irklų pliaukšėjimą.

Jai atrodė, kad Jasonas ir Krėgas išplaukė prieš šimtą metų, ir ausyse aidėjo paskutiniai mylimojo žodžiai: "Jeigu po pusvalandžio manęs čia nebus, važiuokite vieni..." Buvo dar pernelyg tamsu, kad būtų galima pasižiūrėti į laikrodį, tačiau Marijanai šis pusvalandis virto ištisomis savaitėmis...

Staiga Marijana, nebegalėdama ilgiau valdytis ir nusprendusi pati nueiti ant tamsoje juoduojančio molo, pamatė naktyje liepsnos liežuvėlį, raudonai nudažiusį tirštų dūmų kamuolius. Po akimirkos iš už statinių krūvos iššoko du ubagai, kurie čia, matyt, nakvojo, ir dabar tarsi žiurkės iš skęstančio laivo pasileido bėgti prie namų, užkimusiais balsais rėkdami kažką nesuprantamo, greičiausiai: "Gaisras!.." arba "Visi į gaisrą!.."

Uostas akimirksniu sukruto. Žiebėsi ugnys, atsidarinėjo langinės. Pasigirdo riksmai, keiksmai, šunų lojimas. Bijodama likti atkirsta nuo savo draugų, Marijana grįžo pas Grakchą ir Žolivalį. Ji sutiko vikontą pusiaukelėje į taverną ir pastebėjo, kad jis vienas.

O kur dingo Grakchas?

Jis užsiėmęs išvykimu. Aš daviau jam pinigų, ir mes susitarėme susitikti viršutiniame mieste. Jis lauks mūsų prie pagrindinės gatvės kampo, šalia pašto kontoros. Tikiuosi, Jasonas ir Kregas ilgai neužtruks...

Jau daug laiko prabėgo, kai jie išėjo. Ar jūs nemanote, kad...

Jis paėmė jos ranką ir švelniai paglostė.

O ne! Jums greičiau bėga laikas, ir tai visiškai suprantama. Praėjo ne daugiau kaip ketvirtis valandos, kai jie mus paliko, ir, jeigu norite žinoti mano nuomonę, jie labai sėkmingai jį išnaudojo...

Gaisras iš tikrųjų vis labiau plėtėsi. Ilgi liepsnos liežuviai lyžčiojo dangų, o vėjas ritino tirštų, troškių juodų dūmų kamuolius. Nešini kibirais miestiečiai bėgo į molą, ir šalia gaisro žmonių vis daugėjo. Kažkur suskambo varpai.

Laimė, brigas stovi molo gale! Kitaip tie du bepročiai galėjo padegti visą uostą... šitoks vėjas... sumurmėjo Žolivalis.

Jo žodžius nutraukė kurtinantis triukšmas, lydimas gigantiško liepsnos fontano. Jis gyvai užsiropštė ant šalia namo stovėjusio akmeninio suolelio ir padėjo užlipti ant jo Marijanai. Atsivėręs

vaizdas privertė juos surikti. Greičiausiai tai sprogo "Burtininkė", ir liepsna dabar persimetė į gretimus laivus. Visą jūrą, rodos, buvo apėmusi ugsnis, o minios dejonės sumišo su vėjo blaškomo gaisro ūžesiu.

Jasonas gerai pažinojo savo laivą, tarė Žolivalis. Jis tikriausiai padegė kajutę su parako statinėmis, kurios dabar ir sprogo.

Iš tikrųjų, ten, apačioje, iš subyrėjusio brigo ugnis mušė lyg iš vulkano. Sudegęs pagrindinis stiebas, sukeldamas žiežirbų spiečių, driokstelėjo ant gretimos fregatos, kuri, beje, jau degė. Staiga Marijaną apėmė nepaprastas jaudulys ir jos akyse pasirodė ašaros. Ji pavydėjo Jasono šiam laivui, buvusiam savo varžovui. Tačiau matyti jį šitaip žūstantį nuo šeimininko rankos buvo nepakenčiama... Tarsi tai būtų artimo draugo... arba net jos pačios mirtis. Ji pagalvojo apie figūrą, išdrožtą laivo nosyje, apie sireną žaliomis akimis, tokią panašią į ją. Greitai iš viso to nieko neliks, tik pelenų krūva...

Šalia jos alsavo Žolivalis, ir ji suprato, jog jis irgi jaudinasi.

Toks gražus laivas, sušnabždėjo jis.

Jam atsakė uždusęs Jasono balsas:

Taip! Jis buvo gražus... ir aš mylėjau jį lyg savo vaiką. Bet jau geriau jis tegu sudega, negu atitenka į svetimas rankas.

Gaisro šviesoje Marijana pamatė, kokie išbalę Jasonas ir Kregas, kaip nuo jų čiurkšlėmis bėga jūros vanduo. Abu žiūrėjo į baigiančią degti "Burtininkę" su įtūžiu ir gailesčiu akyse.

Sprogimas apvertė mūsų valtį, prabilo airis. Teko plaukti patiems...

Dusdama nuo konvulsyvios raudos, Marijana puolė Jasonui ant kaklo. Jūreivis švelniai ją apkabino, prispaudė jos galvą prie savo peties ir meiliai paglostė plaukus.

Neverk! pasakė jis ramiai. Mes turėsime kitą, didesnį ir dar gražesnį. Aš ir pats dėl to kaltas. Nereikėjo jo taip pavadinti! "Jūros burtininkė"... Tai nulėmė jos likimą sudegti ant laužo, lyg tikrai burtininkei!

Rimdama ji sukūkčiojo.

Jasonai, nejaugi tu.. tiki prietarais?

Ne... bent jau kasdieniniame gyvenime. Bet aš kenčiu... Galbūt todėl ir šneku nesąmones. O dabar eime! Atrodo, jog visas miestas subėgo į uostą. Į mus niekas nekreips dėmesio...

Bet tu juk sušlapęs iki paskutinio siūlelio, visas apdriskęs. Tu negali taip važiuoti!

O kodėl gi ne? Viskas yra taip, kaip tu sakai, bet tavo dėka aš esu laisvas, ir tai yra nuostabiausias dalykas...

Beveik su jaunuolišku įkarščiu jis pakėlė jaunąją moterį nuo akmeninio suolelio, pastatė ant žemės ir, nepaleisdamas jos rankos, nusivedė gatve, kylančia į viršutinį miestą. Žolivalis su Kregu nuskubėjo paskui juos, spausdamiesi prie sienų, kad išvengtų vis didėjančio žmonių srauto, besiveržiančio į uostą. Iš viršaus atrodė, jog gaisras išsiplėtė ir dega visas reidas. Iš tikrųjų liepsna buvo prarijusi tik trejetą kaimyninių laivų. Ketvertas bėglių, uždusę nuo kilimo į statų kalną, akimirkai sustojo po didžiulėmis nusvirusiomis sikomoro šakomis ir žvilgtelėjo atgal.

"Burtininkės" agonija artėjo į pabaigą. Laivūgalis paniro į vandenį, o pirmagalis tragiškai iššovė į viršų. Kurį laiką nosis kilo su savo emblema į dangų tarsi pagalbos šauksmas. Tačiau netrukus lėtai, beveik iškilmingai, dingo jūros gelmėse...

Jasono pirštai suspaudė Marijanos ranką. Pro sukąstus dantis jis sumurmėjo prakeiksmą. Ir, tarsi mesdamas iššūkį kiekvieną sekundę vis labiau šviesėjančiam dangui, suriko:

Aš turėsiu kitą laivą! Aš prisiekiu, kad greitai turėsiu jį, ir jis bus panašus į "Burtininkę"!

Marijana švelniai paglostė jo suakmenėjusį skruostą.

Bet tu nepapuoši jo mano atvaizdu, nes jis neatnešė tau sėkmės.

Jis pažvelgė į ją žėrinčiu nuo tramdomų ašarų žvilgsniu ir tarsi raitelis, geriantis stiklinę vyno prieš ilgą kelionę, įsisiurbė į jos lūpas.

Taip! atsakė jis rimtai ir su švelnumu, privertusiu ištirpti jaunosios moters širdį, pridūrė: Aš papuošiu jį tavo atvaizdu ir pavadinsiu "Geroji Viltis".

Po keleto minučių prie pašto stoties jie susitiko Grakchą. Marijanai teko išgyventi nemalonų momentą einant pro gubernatoriaus rezidenciją, bet tenai, kaip ir visame viršutiniame

mieste, viešpatavo tyla. Jaunoji moteris pagalvojo apie žmogų, kurį ji privertė užmigti mirtinu miegu. Žinoma, niekam nepavyks jo pažadinti. Ji iš savo patirties žinojo migdomųjų veikimo galią, ir kai hercogas de Rišeljė atvers akis, saulė jau bus aukštai. Tada jam praneš apie naktinį įvykį, apie sudegusius laivus, tačiau galbūt jis iš karto nepastebės, jog dingo laiškas, nes nuskubės į uostą, norėdamas sužinoti apie padarytus nuostolius ir imtis atitinkamų veiksmų... Tokiu būdu bėgliai išloštų dar šiek tiek laiko, jeigu jis ryžtųsi ieškoti jų sausumoje. Tačiau greičiausiai jis mes visas pajėgas į jūrą...

O jeigu jis vis dėlto nuspręs pirmiausia imtis caro laiško pagrobėjų, jai galbūt pavyks, žinoma, jei laimė nuo jos nenusigręš, pasprukti.

Pamačiusi Grakchą, sukryžiuotomis ant krūtinės rankomis ramiai stovintį prie įspūdingo vežimo, pakinkyto trimis arkliais, ir aukšto barzdoto vežiko raudona kepure, Marijana nusprendė, jog sėkmė vis dar lydi ją. Vaikinas turėjo dvejopą sugebėjimą: akimirksniu prisitaikyti prie bet kokių aplinkybių, netgi pačių netikėčiausių, visiškai tuo nesistebint, ir daryti tikrus stebuklus. Tai dar sykį įrodė vežimas, šalia kurio jis dabar stovėjo...

Tai buvo vienas iš tų didžiųjų brezentu dengtų vežimų keturiais ratais, panašių į amerikiečių kolonistų furgonus, kuriais rusų pirkliai vežiodavo savo prekes iš miesto į miestą, iš mugės į mugę.

Sunkesnis ir gerokai lėtesnis, negu kitos transporto priemonės, naudojamos ilguose Rusijos keliuose, jis buvo talpesnis ir patikimesnis už paprastą vežimą arba puskarietę. Bėgliai sutilps jame visi. Be to, Rišeljė kunigaikštienės Sant'Anos greičiau ieškos elegantiškoje karietoje, negu po paprasto kaimiško vežimo stogu.

Tačiau Grakcho sugebėjimas daryti stebuklus neapsiribojo ekipažo parinkimu. Žvilgtelėjusi į vidų, Marijana pamatė porą ryšuliukų, turėjusių atstoti sėdynes, krūvą naujų antklodžių, virtuvės reikmenų ir maisto atsargų. Ten taip pat gulėjo pora kastuvų ir šiokie tokie ginklai. Galiausiai drabužiai, siūti žinoma ne Londone ir ne Paryžiuje, tačiau visiškai tinkami šiai kelionei. Be jokios abejonės, jie buvo skirti Jasonui ir Kregui. Iš visko

buvo matyti, jog per trumpą laiką Grakchas Žolivalio pinigus išleido labai protingai.

Tai tikrai panašu į stebuklą, tarė Marijana, pasitraukdama į šoną ir leisdama vyrams persirengti. Kaip jums tai pavyko, Grakchai? Juk dabar uždarytos visos krautuvės!

Jaunuolis kaip visuomet nuraudo iki ausų nuo šeimininkės komplimento ir nusijuokė.

Čia nėra nieko nepaprasto, madmuazele Marijana. Su pinigais Odesoje galima gauti visko, ko tik nori ir kada tik nori. Reikia tik žinoti, į kurias duris pasibelsti.

Iš po brezento pasirodė rusva Krego O'Flaerčio galva.

O tu tikriausiai žinai visas reikalingas duris, mano berniuk! Aš tiktai bijau, kad mums vis dėlto trūksta vieno daikto. Tu tikriausiai nežinai to, ką mums papasakojo kalėjimo draugas italas, pakliuvęs ten per nesusipratimą: norint keliauti šios imperijos keliais, o ypač norint gauti pastotėse arklius, reikia turėti kažką panašaus į pasą...

Tai vadinasi "keliaraštis", nė nemirktelėjęs patvirtino Grakchas, išsitraukė iš kišenės popieriaus lapą su ką tik uždėtais antspaudais ir pakišo jį airiui po nosimi. Bet jūs perdedate, pone Kregai. Keliaraštis tai leidimas imti pašto arklius. Jį reikia parodyti, kai moki už arklius, o jei nori taupyti, tai gali išvis nerodyti. Ar dar yra klausimų, pone Kregai?

Viskas aišku, atsiduso airis ir iššoko iš vežimo, apsivilkęs rusiškas, plačias, sukištas į batus kelnes ir pilką palaidinę su odiniu diržu. Reiks priprasti prie šios naujos mados... ir norėtųsi nusiskusti.

Man irgi! palaikė jį Jasonas, pasirodydamas su lygiai tokiu pat apdaru. Aš manau, kad mes panašūs į kalėjimo prižiūrėtojus...

Grakchas nužvelgė juos kritišku žvilgsniu, po to patenkintas linktelėjo galvą.

Atrodote neblogai. Tai viskas, ką galėjau rasti, ir jeigu leisite duoti patarimą, geriau nesiskuskite barzdų. Su jomis jūs labai panašūs į šauniuosius šventosios Rusijos jaunikaičius, o tai mums visiems į naudą.

Be viso to, Grakchas pademonstravo karininko vertą apdairumą ir atsargumą, pasirūpino Marijanos saugumu

priešininko teritorijoje ir į "keliaraštį" įrašė ledi Selton, anglų keliautoją, trokštančią susipažinti su caro imperija, taip pat su patriarchališkais jos gyventojų papročiais.

Grakchas, Jasonas ir Kregas tapo damos tarnais, o Žolivalis, pakrikštytas Smitu, gavo sekretoriaus vaidmenį.

Misteris Smitas! suurzgė vikontas. Ir tai viskas, ką tu galėjai sugalvoti? Kokia skurdi vaizduotė!

Tegu ponas vikontas man atleidžia, atraportavo Grakchas, bet Smitas vienintelė angliška pavardė, kurią aš žinau.

Vadinasi, aš dar pigiai išsipirkau! Gerai jau, Smitas tai Smitas! O dabar, mano manymu, metas judėti.

Iš tikrųjų, rausvai violetinės, pranašavusios vėją aušros spindesy gimė diena. Kažkur netoliese suskambo varpai, kviesdami rytinei maldai. Variniai pravoslavų cerkvės kupolai suliepsnojo raudono dangaus fone, kuriame grakščiai sklandė žuvėdros ir juodais žaibais šaudė kregždės.

Viršutinio miesto gatvės atgijo. Iš uosto grįžo žmonės, garsiai aptarinėdami nakties įvykį. Tie, kurie buvo likę pataluose, dabar atidarinėjo langus, ir langinių keliamas triukšmas sumišo su šūksniais ir smalsuolių klausimais.

Gatvės gale kareiviai nuiminėjo sunkias grandines, nakčiai ištempiamas tarp dviejų neaukštų bokštų, vadinamų Kijevo vartais. Iš priešingos pusės pasirodė pirmi vežimai su duona.

Keliautojai sulipo į vežimą ir patogiai įsitaisė ant ryšuliukų, o Grakchas užšoko ant pasostės greta vežiko, kurį teko gerokai papurtyti, nes jis, matyt, manė, kad naktis dar nesibaigė, ir kietai miegojo.

Paryžietis metė žvilgsnį po brezentu, įsitikino, ar viskas tvarkoje, po to su reikšminga mina kreipėsi į vežėją, iš anksto mėgaudamasis būsimu efektu:

Pirmyn! įsakė jis rusiškai.

Vežėjas švelniai šyptelėjo ir suragino arklius. Sunkus vežimas pajudėjo iš vietos, sulingavo ant duobėto kelio jauname mieste dar niekur nebuvo grindinio ir patraukė prie vartų.

Marijana atsirėmė į brezentinį gaubtą, apgraibomis susirado Jasono ranką ir, užmerkusi akis, užsnūdo.

Po keleto minučių draugai paliko Odesą ir pradėjo ilgą kelionę per bekraštę Rusiją...

Devintas skyrius

Ant Kodymos krantų

Stepė atrodė beribė. Po vasaros saule neaprėpiamas pilkšvai sidabrinis jos kilimas bangavo lengvame vėjelyje ilgais dryžiais, nusitęsusiais iki horizonto, tarsi bekraštis ežeras.

Juo toliau jie važiavo, juo labiau varginanti darėsi kaitra, kuri apie vidurdienį virsdavo tikra kankyne, tačiau Marijana niekuomet nebuvo tokia laiminga.

Jau daugiau kaip savaitę ji plaukė su savo palydovais bekrašte "žolių jūra", jausdama didžiulę laimę, kuri kartais darydavosi net skausminga. Tačiau, žinodama, jog ši dangaus atsiųsta palaima truks tiktai iki jų ilgos kelionės į šiaurę pabaigos, o po to jos džiaugsmą sugriaus neišvengiamas karas, ji mėgavosi ja su didžiuliu išalkusio žmogaus goduliu, rūpestingai rinkdama kiekvieną trupinėlį, norėdama pasimėgauti viskuo iki galo ir nieko neprarasti.

Dieną jie važiavo jau apgyvendinta stepe, nuo vienos pašto stoties iki kitos. Intervalai tarp jų sudarė apie penkiolika varstų, arba keturias ljė, ir taip sėkmingai Grakcho kišenėje atsidūrusio leidimo dėka vežimai drauge su vežikais keitėsi be didesnių užtrukimų. Dvi kapeikos už varstą vežikams buvo geras užmokestis, todėl jie ištisą dieną dainuodavo dainas.

O vakare, paprastai antroje tą dieną stotyje, buvo sustojama poilsiui. Stočių namai atstodavo pakelės namus, kurių beveik nebuvo šioje milžiniškoje teritorijoje. Juose būdavo įrengti poilsio kambariai, kuriuose, išskyrus neišvengiamas ikonas, nebūdavo beveik jokių kitų "baldų", taip kad Grakcho parūpintos antklodės labai pravertė. Kartais būdavo galima gauti ir maisto, tai priklausė nuo dvarininko, kurio žemėse stovėdavo stotis, turtingumo. Jos beveik visos buvo išlaikomos vietinių dvarininkų, Podolės ir Ukrainos teritorijoje daugiausia lenkų. Jie rūpinosi arkliais ir mokėjo algas aptarnaujančiam personalui. Daugiau nei trys ketvirtadaliai tikėtino pelno dingdavo, nes retai kuris keliautojas galėdavo užsimokėti už viską, todėl atrodė keista, kaip lengvai būdavo išduodami "keliaraščiai"

Marijanos, didžios anglų damos, kilmingumas leido naudotis dvarininkų vaišingumu ir kai kuriuose dvaruose pasimėgauti tikru komfortu ir prabanga, kurių nė su žiburiu negalėjai rasti imperatoriškojo pašto stotyse. Tačiau jai labiau patiko pliki stočių kambariai, kur ant patiestų čiužinių ji leisdavo aistringas naktis Jasono glėbyje, o tai būtų buvę neįmanoma kokioje nors pilyje, kur nakčiai tarnus išsiųsdavo į šeimyninę.

Jie pernelyg daug iškentėjo per šį priverstinį išsiskyrimą, kuris truko, rodos, visą amžinybę. Todėl dabar jie nė negalvojo apsimetinėti ir vaidinti prieš draugus veidmainišką komediją. Patį pirmą vakarą grafo Ganskio stotyje Jasonas atidengė savo kortas. Iškart po kuklios vakarienės aštria mėsa kimštos anties ir košės jis atsistojo. Be žodžių jis ištiesė ranką Marijanai, priversdamas pakilti iš už stalo, ir, visai kompanijai garsiai palinkėjęs "labos nakties", nusivedė jaunąją moterį į savo kambarį.

Stovėdami vienas priešais kitą akis į akį, jie tylėdami nusimetė nuo savęs visus rūbus. Po to susiglaudė ir iki pat ryto išgulėjo susijungę į vieną kūną, užmiršę viską pasaulyje.

Devintos dienos vakare kelias ėmė leistis žemyn ir galų gale dingo upėje. Didžiulis slėnis, apjuostas krūmokšnių ir nedidelių, vėjo iškreivintų medžių, buvo apsėtas kviečiais ir apsodintas arbūzais bei moliūgais. Graži mėlyna upė tekėjo tarp stačių, erškėtrožėm apaugusių krantų, ant kurių snaudė žvejų valtys ir kažkas panašaus į keltą. Tai buvo Kodyma, ant kurios krantų įsikūrusį kaimą keliautojai privažiavo leidžiantis saulei.

Kaimelis nebuvo itin didelis. Keletas baltų namų su šiaudiniais stogais, apsupti daržų ir tvartų, nedidelė kvadratinė aikštė ir cerkvė. Cerkvė irgi buvo balta, kryžiaus formos. Kiekvienas atsišakojimas baigėsi nedideliu trikampiu frontonu ir žvelgė į visas keturias pasaulio puses, kad popas galėtų laikyti mišias veidu į rytus. Centrinę dalį apvainikavęs paauksuotas kupolas su graikišku kryžiumi degė nusileidžiančios saulės spinduliuose. Visur rausėsi vištos ir antys, o virš upės sūkuriavo rausvi kaip aušra žuvininkėliai.

Vežimas, sustojęs prie pašto stoties, esančios šalia kelio kiek atokiau nuo kaimo, išgąsdino dvi riebias putpeles, kurios sunkiai

mosuodamos sparnais puolė į laukus. Apsidairęs aplinkui vežikas pasakė kažką nesuprantamo Grakchui. Garbus paauglys protingai išnaudojo Odesoje praleistą laiką ir jau neblogai išmanė nelengvą rusų kalbą.

Jis pasakė, kad mes atvykome į Didžiąją stanicą ir kad tai kazokų kaimas, išvertė jis.

Kazokų? šūktelėjo Žolivalis, kuriam šis žodis pažadino snaudžiančią meilę istorijai. Argi tai įmanoma? Sprendžiant iš to, ką aš žinau, mes esame buvusioje zaporožiečių teritorijoje. Praeitame šimtmetyje juos išnaikino Jekaterina Didžioji.

Grakchas uždavė vežėjui keletą klausimų, į kuriuos tas atsakė ilga tirada, nustebindamas keliautojus, maniusius, jog jis moka tik dainuoti.

Ką jis sako? paklausė Marijana, sugluminta tokio netikėto iškalbumo.

Aš ne viską supratau! Greičiausiai, jis pasakė po to, kai keletą kartų kreipėsi į "mūsų Dievo motiną", kad kai kurie išlikę gyvi kazokai persikėlė į čionykščius kaimus. Jie jau nebe zaporožiečiai, o Juodosios jūros kazokai, štai ir viskas.

Tuo metu vežėjas pašoko nuo sėdynės ir suriko, botkočiu rodydamas į aikštę priešais cerkvę. Šį sykį Žolivaliui neprireikė vertėjo.

Jis teisus! sušuko jis. Pažvelkite greičiau ten...

Iš tikrųjų, skambant varpui iš kiemų pasirodė iki dantų apsiginklavę vyrai, vedini ilgai kelionei paruoštais žirgais. Jie dėvėjo ilgaskvernius juodus apsiaustus, ilgus aulinius batus ir aukštas kailines kepures, kiekvienas jų buvo apsiginklavęs šautuvu ir lenktu kardu, drauge su pistoletu užkištu už diržo. Ant nedidelių, bet ištvermingų žirgų pūpsojo aukšti, avikailiais užtiesti balnai.

Šių žmonių išvaizda kėlė baimę, ir Marijana sunerimo.

Ką jie ruošiasi veikti? Kodėl tokie apsiginklavę?

Nesunku įspėti, liūdnai atsakė Žolivalis. Atsiminkite, kas dėjosi Odesoje... Kazokai savo kaimuose gyvena taikiai, užsiima žemdirbyste ir augina gyvulius, bet kai stepe pralekia jų atamano kvietimas susirinkti... jie palieka savo plūgus, išsitraukia ginklus ir skuba į susirinkimo vietą. Būtent tai mes

dabar ir matome. O su kokiu priešu jie ruošiasi susigrumti, man rodos, beprasmiška aiškintis...

Jaunoji moteris krūptelėjo. Išvykę iš Odesos jie susidūrė su žiauria istorine tiesa kažkur nepaprastai toli nuo čia, Lietuvos keliuose, vyko mūšiai, ir jie iki šiol apie tai nieko nežinojo. Susikrimtusi Marijana norėjo tuoj pat eiti į pašto stotį, tačiau jos palydovai atrodė pakerėti jų akims atsivėrusio vaizdo...

Kazokai susirinko priešais cerkvę, ant kurios slenksčio pasirodė popas šventiniu apdaru. Moterys atėjo basos, drobiniais marškiniais, užleistais ant sijonų, raudonais ir mėlynais kaspinais supintomis kasomis. Paskui jas sekė vaikai ir seniai. Visi susirinkę sustojo puslankiu palei cerkvę ir, rodos, kažko laukė.

Tuomet pasirodė dar vienas karys. Barzdotas, apsirėdęs taip pat, kaip ir jo draugai, jis išsiskyrė iš jų laukinio įsiūčio išraiška plokščiame veide ir dar viena detale. Vietoje žirgo jis tempėsi paskui save vienmarškinę rėkiančią moterį. Jį sekė žilaplaukė senutė su dideliu maišu rankose.

Nelaimingoji moteris buvo jauna ir galbūt graži, tačiau riksmai ir ašaros ją subjaurojo. Ji kaip įmanydama gynėsi nuo negailestingo vyro, vilkusio ją dulkėmis į aikštę. Priėjęs prie cerkvės, jis paleido jos plaukus ir taip paspyrė koja, kad nelaimingoji nusirito į patį puslankio vidurį.

Iš vyrų pusės pasigirdo palaikantis murmesys, o moterys pratrūko prakeiksmais, tačiau popas rankos judesiu privertė visus nutilti. Tuomet tas, kuris atėjo paskutinis, prabilo stebėtinai ramiu balsu. Jis pasakė trumpą kalbą, kurią vežėjas kuo suprantamiau perteikė savo keleiviams.

Ką jis sako? paklausė Jasonas.

Taip... galima pasakyti, kad šių žmonių papročiai gana įdomūs, išvertė Grakchas. Jei aš teisingai supratau, šis žmogus gulinčios ant žemės moters vyras. Ji įtaisė jam ragus, todėl jis prieš išvykdamas į karą atsisako jos, kad ji nesuteptų jo židinio paleistuvystės vaisiumi.

Jis galėtų jos atsisakyti ne taip šiurkščiai, pasakė Marijana.

Bet tai dar niekis, tęsė Grakchas. Jeigu ją sutiks paimti koks nors kitas vyras, ji liks gyva. O jei ne ją įkiš į maišą, kurį atsinešė jos anyta, ir įmes į upę.

Bet juk tai niekšybė! pasipiktino jaunoji moteris. Tai paprasčiausias nusikaltimas! O kur tas žmogus, su kuriuo ji nusidėjo?

Atrodo, kad tai buvo stepių valkata, žmogus iš tos pačios genties, kaip ir moteris. Jis dingo. Beje, nelaimingoji yra čigonė, todėl neturi kaime draugų...

Ir iš tikrųjų, stojo mirtina tyla. Ant žemės gulinti moteris mašinaliai atmetė atgal ilgų plaukų sruogą, užkritusią jai ant veido. Juodos, kupinos baimės akys veltui ieškojo užuojautos žvilgsniuose, įbestuose į ją, į jos sudraskytų marškinių pusiau pridengtą nuogą kūną, nusėtą mėlynėmis ir įbrėžimais. Jos vyras sukryžiavo ant krūtinės rankas ir rūsčiai žvilgčiojo į susirinkusiuosius, tarsi įspėdamas, jog niekas neimtų tos, kurią jis atstūmė. Už jo stovėjusią anytą apsupo keletas senučių. Žilaplaukė moteris tarsi keršto genijus jau ruošė maišą...

Galbūt atsiras kas nors, sušnabždėjo siaubo apimta Marijana, labai jaunas... arba labai senas, kuriam ši moteris bus reikalinga?

Tačiau nei seni, nei jauni, dar neturintys teisės nešiotis ginklą, nesiryžo užsitraukti nemalonės dėl moters iš svetimos genties. Kiekviename žvilgsnyje spindėjo pasmerkimas. Popas, stovėjęs ant cerkvės slenksčio, tai suprato. Jis iškėlė į viršų kryžių, porą kartų peržegnojo juo susirinkusius ir pradėjo maldą. Čigonės vyras kreivai šyptelėjo ir nusisuko, o moterys, pilnos pasibjaurėjimą keliančio ryžto, priartėjo prie pasmerktosios. Po dviejų trijų minučių čigonė, raudanti lyg sužeista vilkė, bus surišta, įkišta į maišą ir įmesta į gražiąją upę...

Ir staiga Grakchas, pamiršęs bet kokį atsargumą, metėsi į priekį šaukdamas “Stok! Stok!”.

Viešpatie! išsigandusi suriko Marijana. Juk jie suplėšys jį į gabalus. Išgelbėkite jį!..

Tačiau šito prašyti nereikėjo. Jasonas, Kregas ir Žolivalis jau lėkė paskui Grakchą, vilkdamiesi su savimi vežėją, kuris nei gyvas, nei miręs komiškai virpino kelius, mėgindamas išsiveržti iš geležinių amerikiečio gniaužtų.

Atėjo pavojingas momentas. Moterys, įniršusios, jog auka slysta iš jų rankų, puolė jaunąjį paryžietį, pasiryžusios įsisiurbti į jį nagais, kaukdamos lyg hienos aplinkui laimikį, o vyrai irgi

ruošėsi įsikišti, tačiau staiga popas, pakratęs kryžių, puolė gelbėti jaunuolį. Jo gestai tučtuojau visus nuramino. Moterys nenoromis paleido Grakchą, nes iš jį apsupusių draugų veidų buvo galima suprasti, kad jų niekas neįbaugins. Nors popas ir ėmėsi teisėjo vaidmens, prasidėjęs pasiaiškinimas buvo sunkus. Aidėjo riksmai, grasinimai, ypač keikėsi apgautasis vyras, aiškiai norėjęs išvysti neištikimos žmonos mirtį. Likusi vežime Marijana svarstė, ko ji dabar turėtų imtis. Jeigu pavojus taps akivaizdus, galbūt reiktų į įniršusią minią paleisti vežimą ir, pasinaudojus suirute, išplėšti vyrus iš grėsmingos situacijos... Juk nė vienas iš jų nesumojo pasiimti ginklo!

Užsiropštusi ant pasostės, ji paėmė į rankas vadžias ir jau buvo bepaleidžianti į mūšį karo vežimą, kai viskas staiga nusiramino. Moterys, seniai ir vaikai grįžo į namus, o vyrai prie savo žirgų. Aikštės centre liko tiktai moteris, kurią Grakchas pakėlė nuo žemės, atskubėję į pagalbą vyrai ir popas. Tuomet Grakchas, paėmęs moterį už parankės, lydimas draugų ir išsigandusio vežėjo, pasuko prie atokiau stovėjusio vežimo.

Jaunuolį apėmęs kilnumo svaigulys išgaravo, ir kai jis priėjo prie Marijanos, jo veidas buvo gana sutrikęs.

Šventikas pasakė, kad dabar ji tapo mano žmona! Jos vardas Šankala, sumurmėjo jis tokiu graudžiu balsu, kad Marijana nenorom nusišypsojo.

Kodėl tu toks nuliūdęs, Grakchai? Juk nebuvo galima leisti, kad jie užmuštų šią nelaimingą moterį, pasakė ji pritariamai. Jūs pasielgėte puikiai, ir aš didžiuojuosi jumis.

- Aš irgi! Bent jau žiūrint iš žmogiškumo pozicijų, palaikė ją Žolivalis. Tačiau man kyla klausimas: ką dabar darysime?

Manau, kad tai visiškai aišku, guviai pareiškė airis. -Žmona privalo sekti paskui vyrą, ir kadangi nuo šiol ši laukinė katė yra ponia Grakch...

O, supraskite, aš nesureagavau rimtai į ano gerojo žmogaus žodžius, nutraukė jį ką tik iškeptas jaunasis su tariamu nerūpestingumu. Čia gi netikros vedybos... O be to, aš pasisakau už laisvę. Nepakenčiu šventikų, ir jeigu norite žinoti, šimtą sykių labiau myliu Proto deivę, negu mūsų gerąjį dievuliuką. Beje, ji labai graži moteris...

Viešpatie, Grakchai! šūktelėjo suglumusi Marijana. Tai bent tikėjimo simbolis! Aš seniai žinau, jog jūs Revoliucijos vaikas, bet man įdomu, ką pagalvotų kardinolas, išgirdęs jus...

Grakchas nuleido nosį, mindžikuodamas nuo vienos kojos ant kitos.

Mano liežuvis dirba greičiau nei protas. Atleiskite man, madmuazele Marijana. Ši istorija visiškai susuko man galvą... Ką gi, iš jos galėtų išeiti kambarinė. Žinoma, ji neverta net Agatos mažojo pirštelio, bet geriau ji negu nieko.

Jasonas kol kas tylėjo. Jis žiūrėjo į išgelbėtąją su tokia keista mina, tarsi į mokslui nežinomą žvėrelį. Galų gale jis gūžtelėjo pečiais.

Ši moteris kambarinė? Tai visiška nesąmonė! Man rodos, paversti ją civilizuota būtybe bus sunkiau, negu prisijaukinti vilkę. Aš nesu tikras, kad ji dėkinga mums už išgelbėjimą.

Tai beveik sutapo su Marijanos nuomone. Nepaisant apgailėtinos išvaizdos: suplėšytų marškinių, sumušimo žymių ir dulkių, moteris nekėlė jokių simpatijų. Po tankiais antakiais juodos akys degė laukine ugnimi, nejučia kėlusia nerimą. Beje, iš arti ji atrodė pakankamai graži. Veidą truputį gadino pernelyg išsišovę žandikauliai ir lengvai priplota nosis. Vos vos įkypos akys liudijo ją turint lašelį mongoliško kraujo. Oda buvo tamsi, plaukai juodi, o didžiulė, plati, raudona ir mėsinga burna rodė lengvai pažadinamą jausmingumą.

Ji išdidžiai apžiūrėjo savo išgelbėtojus, o kai Marijana meiliai šypsodamasi ištiesė jai ranką, nudavė to nepastebėjusi ir staigiai grįžtelėjusi išplėšė iš vežėjo rankų raudoną ryšulėlį. Greičiausiai tai buvo jos rūbai, kuriuos nuo slenksčio sviedė senutė pro šalį ėjusiam Grakchui.

Štai kas, pasakė Žolivalis, aš nustebčiau, jei ji liktų su mumis ilgam. Kai tik ji atsidurs pakankamai toli nuo savo kaimo draugų, pirma pasitaikiusia proga ji atsisveikins su mumis. Jūs girdėjote, ką pasakė Grakchas? Jinai čigonė, didžiųjų kelių duktė.

O, tegu ji daro ką nori, atsiduso Marijana, įžeista čigonės elgesio. Lai Grakchas pats nusprendžia, kaip su ja elgtis...

Jos jau nebedomino ši istorija, ji norėjo čigonę pamiršti. Galų gale Grakchas pakankamai suaugęs, kad imtųsi atsakomybės.

Ji pasuko prie stoties durų, kur su kepure rankoje stovėjo stoties prižiūrėtojas. Jasonas nusekė paskui, bet kai Grakchas paėmė už rankos Šankalą, ketindamas įvesti ją į namą, čigonė išsisuko lyg gyvatė, puolė prie Jasono ir, sugriebusi jo ranką, aistringai įsisiurbė į ją lūpomis. Po kelių sekundžių aiškiai susijaudinusi moteris ištarė gerkliniu balsu keletą žodžių.

Ką ji pasakė? šūktelėjo Marijana, pastebimai sunerimusi.

Ji sako, kad... jei ji privalo turėti valdovą, nori išsirinkti Jasoną. Tai kekšė!.. Aš mielai pakviesčiau jos vyrą ir atiduočiau senėms...

Pernelyg vėlu! pasakė Žolivalis.

Iš tikrųjų, gavę popo paskutinį palaiminimą, kazokai jau kėlėsi per upę. Nebijodami sušlapti, jie brido į vandenį brasta, nes upė siekė arkliams tik iki krūtinių. Pirmieji jau kopė į priešingą krantą. Juos sekė likusieji, ir netrukus visas eskadronas susirinko į būrį. Išsirikiavę po du juodieji raiteliai pamažu išnyko sutemose...

Tą naktį mažame mediniame kambarėlyje, po įkypakės Dievo motinos ir kūdikio ikona, Marijana nepatyrė ankstesnės palaimos. Susijaudinusi, sunerimusi, ji nevykusiai atsakinėjo į mylimojo glamones. Jos mintys nepaliaujamai sukosi apie tą moterį, miegojusią kažkur šalia, po vienu stogu su jais. Ir nors ji stengėsi save įtikinti, kad čigonė yra ne ką geresnė už laukinį žvėrelį, kad neverta į ją kreipti dėmesio, nes ji niekaip nesugebės įsikišti į jų gyvenimą, Marijana negalėjo atsikratyti minties apie pavojų, kurį kėlė ši moteris. Jaunoji prancūzė negalėjo suprasti, kas ją taip gąsdina.

Pavargęs glamonėti negyvą kūną ir bučiuoti nejautrias lūpas, Jasonas vienu šuoliu pašoko, paėmė šalia ikonos degusią lempelę ir prikišo ją Marijanai prie veido. Silpnoje šviesoje sublizgo plačiai atvertos akys, kuriose nebuvo nė šešėlio aistros.

Kas tau yra? sušnabždėjo jis, švelniai braukdamas pirštu per jos lūpas. Tu atrodai taip, tarsi matytum vaiduoklį. Neturi jokio noro mylėtis?

Jaunoji moteris nė nekrustelėjo, tiktai nukreipė į jį liūdesio pilną žvilgsnį.

Man baisu, atsiduso ji.

Baisu? Bet ko? Nejaugi tu bijai, kad mergos iš kaimo surengs pasalą po mūsų langais ir sugaus Šankalą?

Ne. Man rodos, aš bijau jos pačios!

Jasonas nusijuokė.

Kokia kvailystė! Sutinku, jog jos išvaizda nekelia pasitikėjimo, bet ji mūsų visiškai nepažįsta, ir, sprendžiant iš to, ką mes matėme, ji iki šiol neturėjo progos pajusti prielankumo žmonių giminei. Tos senos raganos būtų mielai ją sudraskiusios į gabalus. Ir jos grožis, manyčiau, viena iš svarbiausių priežasčių.

Marijanai nemaloniai sugėlė širdį. Jai ne visai patiko, kad Jasonas pastebėjo čigonės grožį.

O tu pamiršai, jog ji apgavo vyrą? Tai moteris, sulaužiusi ištikimybę, paleistuvė...

Jos balsas staiga užlūžo. Kurį laiką Jasonas tylėdamas įdėmiai žvelgė į netikėtai užsivėrusį savo mylimosios veidą. Po to jis užpūtė lempelę ir, apkabinęs Marijaną, taip stipriai prispaudė prie savęs, tarsi bijotų, kad ji neišnyktų. Jis ilgai bučiavo ją, stengdamasis įkaitinti šaltas lūpas iki savo paties aistros temperatūros, bet veltui. Tuomet jo burna nuslydo jaunosios moters skruostu, susirado ausį ir lengvai ją sukando.

O tu irgi, brangioji mano, tu irgi esi moteris, sulaužiusi ištikimybę vyrui, sušnabždėjo jis. Tačiau tavęs niekas nesiruošia mesti į vandenį...

Marijana krūptelėjo, tarsi įkąsta gyvatės, ir pabandė atsitraukti nuo spaudusio ją prie savęs kūno. Tačiau jis laikė tvirtai, apsivijęs kojomis jos kojas, ir Marijana tegalėjo surikti:

Tu išėjai iš proto! Aš neištikima žmona? Argi tu nežinai, kad aš laisva? Kad mano vyras miręs?

Ji pajuto, jog netenka savitvardos, ir ją apėmė neįsivaizduojamas siaubas. Suvokęs, jog ji gali tuoj pat surikti, Jasonas tapo dar švelnesnis.

Tyliau! Nusiramink! sušnabždėjo jis jai prie burnos. Ar tu nemanai, kad atėjo laikas pasakyti man tiesą? Argi tu

dar neįsitikinai, jog aš tave myliu... ir tu gali man visiškai atsiverti?

Bet ką aš tau privalau pasakyti?

Tai, ką aš privalau žinoti! Žinoma, iki šiol aš negalėjau pasigirti esąs supratingas... Aš buvau grubus, neteisingas, žiaurus ir nesivaldantis. Bet aš šito taip gailiuosi, Marijana! Dienų dienas, pusgyvis, vos vos judėdamas po Monemvazijos saule, laukdamas sugrįžtant jėgų, kurios nenorėjo grįžti, aš galvojau tiktai apie tave, apie mus... apie viską, ką aš taip kvailai sugrioviau... Jeigu aš būčiau tavim patikėjęs ir tau padėjęs, mūsų dabar čia nebūtų. Pasibaigus tavo misijai, šiuo momentu mes plauktume į mano šalį, o ne klajotume po barbarišką stepę. Todėl pakaks kvailysčių, melo ir paslapčių! Atmeskime viską, kas mums kliudo, kaip nusimetėme drabužius prieš meilės naktį... Meile mano, aš noriu matyti tavo sielą nuogą! Pasakyk man tiesą. Atėjo laikas tai padaryti, jei mes iš tikrųjų norime susikurti tikrą laimę.

Pasakyti tiesą?

Taip... Aš tau padėsiu. Kur tavo vaikas?

Jos širdis akimirkai nustojo plakusi. Ji visuomet žinojo, kad Jasonas anksčiau ar vėliau užduos šį klausimą, tačiau iki šiol stengėsi apie tai negalvoti. Ji suprato, jog jis teisus, kad geriau iš karto užkirsti kelią nesusipratimams ir tuomet viskas atsistos į savo vietas. Tačiau visiškai nesuprasdama kodėl, ji vengė to pasiaiškinimo...

Mano vaikas... lėtai pradėjo ji, ieškodama žodžių, jis pas...

Pas savo tėvą, ar ne? Arba bent jau pas tą, kuris panoro tapti jo tėvu? Pas Turchan bėjų... arba... leisk man kalbėti tiesiai, pas kunigaikštį Koradą?

Vėl įsivyravo tyla, šį sykį visiškai kitokia. Marijanos balse nuskambėjo netikėto palengvėjimo, išsivadavimo iš slėgusios naštos gaidelės, kai ji nedrąsiai paklausė:

Kaip tu sužinojai? Kas tau pasakė?

Niekas... ir viskas. O ypač jis, tas žmogus, pasirinkęs vergiją, kad patektų į mano laivą. Jis neturėjo jokio pagrindo kęsti tai, ką teko iškęsti man ir mano draugams, žinoma, jeigu būtų kuo nors nesusidomėjęs... o tas kas nors ir buvai tu.

Savaime suprantama, aš ne iš karto tai suvokiau. Tačiau paslaptingasis šydas dingo Hiumajunabado rūmuose tą rytą, kai aš susitikau ištikimą kunigaikščio Sant'Anos tarnaitę, spindinčią iš džiaugsmo ir pasididžiavimo, nešančią ant rankų kunigaikščių įpėdinį paprastam neaiškios tautybės pirkliui, kurio įprastomis sąlygomis vaikas neturėtų sudominti taip, kad jis mestų dėl jo visus savo reikalus. Bet tu, Marijana, kada tu sužinojai tiesą?

Tuomet ji prašneko. Pakartojusi neseniai Žolivalio papasakotą istoriją, ji papildė ją tuo, ką išsaugojo atmintyje ir širdyje, jausdama nepaprastą palengvėjimą. Ji papasakojo viską: apie naktį pas Rebeką, apie kunigaikščio reikalavimus, apie gyvenimą Moruzi rūmuose, apie tai, kaip ji susitiko su vyru, apie anglų pasiuntinį, apie svetingumą, parodytą jai rūmuose ant Bosforo kranto, ir pagaliau apie netikėtą kunigaikščio išvykimą su vaiku, kurį jis palaikė motinos atstumtu kaip tik tuo metu, kai joje pabudo motiniška meilė. Ji taip pat papasakojo, kaip bijojo Jasono reakcijos, jeigu jis būtų sužinojęs, jog ji ištekėjo už tamsiaodžio...

Mes nusprendėme išsiskirti, pridūrė ji, todėl aš nemačiau jokio reikalo pranešti tau apie tai ir dar kartą sužadinti pyktį...

Jis nelinksmai šyptelėjo.

Sužadinti pyktį? Vadinasi, tavo akyse aš esu tik vergų pirklys? karčiai paklausė jis. Ir tu greičiausiai nesuprasi, jog būdamas tų negrų šeimininku, galiu juos tuo pačiu metu ir mylėti, nes geriausi mano vaikystės ir jaunystės prisiminimai susiję būtent su jais. O dėl jo...

Taip, pasakyk man, ką jauti, galvodamas apie jį?

Negaliu tiksliai pasakyti. Tam tikrą simpatiją... pagarbą jo vyriškumui ir asketiškumui. Bet taip pat ir neapykantą... ir pavydą. Jis pernelyg didis, tas žmogus! Pernelyg kilnus, pernelyg skiriasi nuo kitų, paprastų nuotykių ieškotojų, tokių kaip aš... ir pernelyg gražus! O be to, nepaisant visko, jis dar ir tavo vyras. Dievo ir žmonių akivaizdoje tu nešioji jo vardą. Pagaliau, jis turi tavo vaiką, dalelę tavo kūno... dalelę tavęs! Supranti, būna momentų, kai aš galvoju, jog šiam didžiam kankiniui savanoriui velniškai pasisekė...

Jūreivio balse staiga suskambo liūdesys, toks sunkus ir kartus, jog Marijana buvo sukrėsta. Ji instinktyviai prie jo prisispaudė. Dar niekuomet ji taip stipriai nebuvo pajutusi, kokia yra jam artima ir kaip labai jį myli. Ji priklausė jam visa, iki paskutinės dalelytės. Nepaisant visko, ką teko dėl jo iškęsti, nė už ką pasaulyje nenorėjo, kad kas nors būtų buvę kitaip, nes kančia ir ašaros tik sustiprina meilę...

Kutendama lūpomis tvirtus jo kaklo raumenis, ji aistringai sušnabždėjo:

Negalvok daugiau apie tai, maldauju tavęs. Užmiršk... Aš juk pasakiau tau, kad neliksiu kunigaikščio žmona. Mes išsiskirsime. Jis su tuo sutinka. Aš turėsiu teisę būti su tavimi amžinai. Visa ši gyvenimo atkarpėlė išnyks iš mano atminties lyg blogas sapnas...

O vaikas? Jis irgi išnyks?

Ji atsitraukė nuo jo, tarsi būtų gavusi smūgį. Ir jam tuoj pat pasirodė, kad po švelnia jaunosios moters oda kiekvienas raumenėlis įsitempė ir suakmenėjo. Bet tai truko tik akimirką. Giliai atsidususi, ji vėl prisiglaudė prie jo ir iš visų jėgų apkabino, mėgindama bučiniais įtvirtinti jų buvimą dviese. Ji ilgai nepaleido jo lūpų, o po to dar sykį atsiduso.

Kiek save prisimenu, visuomet žinojau, kad joks džiaugsmas, jokia laimė neateina savaime ir anksčiau ar vėliau už viską tenka mokėti. Kai aš buvau visiškai maža, mane šito išmokė senasis Dobsas, Seltono arklininkas.

Arklininkas filosofas?

Filosofas pérnelyg garsus žodis. Tai buvo savotiškas keistuolis, pilnas gyvenimiškos patirties ir blaivaus proto, mažakalbis ir reikšdavęs savo mintis patarlėmis ir priežodžiais, susirankiotais visame pasaulyje, nes jaunystėje jis buvo jūreivis, tarnavęs admirolui Kornvelsui. Vieną sykį, kai aš truks plyš užsigeidžiau pasikinkyti Ugnies Paukštę, patį gražiausią ir baikščiausią mūsų žirgą, Dobsas sutrukdė man tai padaryti; man užsiplieskus jis išsitraukė iš burnos savo amžiną pypkę ir visiškai ramiai man pasakė: “Jeigu jūs ruošiatės susilaužyti koją arba abi, o gal galvą, pirmyn, mis Marijana. Tai jūsų reikalas! Matote, aš neseniai kažkur nugirdau įdomią patarlę: ”Tu gali

imti viską, ko tik nori, pasakė Dievas, rodydamas žmogui visus žemiškus džiaugsmus, bet po to neužmiršk užmokėti!.."

Ir... tu pasikinkei Ugnies Paukštę?

Žinoma, ne! Bet aš visam laikui įsiminiau senojo Dobso žodžius, kurių teisingumu ne kartą teko įsitikinti. Ir aš padariau išvadą, kad vaikas ir yra ta kaina, kurią turiu sumokėti, norėdama mylėti ir gyventi drauge su tavimi. O, aš galiu prisipažinti: netrukus po jo gimimo aš degiau noru prašyti kunigaikščio atiduoti jį man. Aš netgi galvojau išsivežti jį be leidimo, bet tai būtų buvę neteisinga ir žiauru, nes būtent kunigaikštis jo norėjo, o aš ne... Mažylis yra vienintelė viltis, vienintelė laimė, sąmoningai paaukota gyvenimui...

Ir tavęs nekankina skausmas dėl jo?

Aš kenčiu. Bet aš stengiuosi galvoti, kad pražudžiau jį, kad jis jau nebegyvas. O be to, pridūrė ji su netikėtu įkarščiu, aš turėsiu vaikų, tavo vaikų! Jie bus mano, kaip ir tavo, ir aš žinau, kad nešiojant tavo pirmąjį sūnų skausmas nurims. O dabar mylėk mane! Mes pernelyg ilgai kalbėjome. Užmirškime viską... Aš myliu tave... Leisk man įrodyti, kaip aš tave myliu...

Marijana! Meile mano! Maištinga ir drąsi galvelė!..

Žodžiai užduso tarp jų susiliejusių lūpų, ir ankštame kambaryje girdėjosi tiktai atodūsiai, aistringi šūkčiojimai ir švelnios pasitenkinusios moters dejonės...

Kitą rytą, kai stoties prižiūrėtojas ir vežėjas, padedami Grakcho, Jasono ir Krego užtraukė vežimą ant kelto, ketindami persikelti per Kodymą, visi pastebėjo, jog paryžiečio skruostą puošė švieži įdrėskimai ir atrodė jis neįprastai niūriai.

Man įdomu, sušnibždėjo Marijanai į ausį Žolivalis, ar mūsų Grakchas nesureagavo rimtai į popo žodžius?

Jaunoji moteris nesusilaikė nenusišypsojusi.

Jūs taip manote?..

Aš manau, kad jis pamėgino pademonstruoti savo, kaip vyro, teises ir buvo blogai sutiktas. Duodu ranką nukirst, kad taip ir buvo. Beje, jį galima suprasti, ši mergina graži.

Jūs tikrai taip manote? Marijana vos vos sujudino lūpų kraštelius.

Viešpatie, na žinoma! Juk dabar taip žavimasi laukiniškumu... Bet ji aiškiai ne iš nuolankiųjų...

Ir iš tikrųjų, vilkėdama įprastinius savo rūbus paprastą raudoną palaidinę su barbariškai ryškiais siuvinėjimais, sijoną ir didžiulį juodą šalį Šankala atrodė dar paslaptingesnė negu vakar. Susisupusi į savo gedulingą šalį tarsi romėnišką togą, ilgomis storomis kasomis, iš abiejų pusių puošusiomis galvą, ji stovėjo nuošaliai nuo kitų, ant kelto krašto. Prie kojų pasidėjusi nedidelį ryšulį iš tankios raudonos medžiagos, ji žiūrėjo į artėjantį priešingą krantą.

Atkaklus jos nenoras paskutinį kartą žvilgtelėti į kaimą, kurį ji, be jokios abejonės, paliko visam laikui, buvo juntamas kone fiziškai. Beje, ši reakcija buvo visiškai suprantama...

Ir Marijana pagalvojo, kad tik tuomet nusiramins ir bus laiminga, jei Žolivalio spėjimas pasiteisins ir naujoji draugė netrukus su jais atsisveikins.

Kitame krante Žolivalis užmokėjo keltininkui, ir kiekvienas užėmė savo vietą vežime. Bet kai Grakchas paėmė už rankos Šankalą, ketindamas pasisodinti ją ant pasostės tarp savęs ir vežėjo, moteris lygiai taip pat aršiai, kaip ir vakar, ištraukė ranką ir, vikriai įšokusi į vežimą, atsisėdo ant grindų prie Jasono kojų, žvelgdama į jį su šypsena, kurioje kiekvienas galėjo pastebėti atvirą kvietimą.

Nejaugi neįmanoma, Marijanos balse skambėjo pyktis, išaiškinti šiai moteriai, kad čia ne ji daro tvarką?

Aš sutinku su miledi nuomone, palaikė ją Grakchas, aš jaučiu didžiulį norą įmesti ją į upę ir šitaip atsikratyti visam laikui! Pradedu suprasti jos vyrą su anyta...

Ramybės! pasakė Jasonas. Tereikia gudriai imtis...

Neskubėdamas, bet ryžtingai jis pasilenkė, paėmė moterį už rankos ir privertė ją atsisėsti ant pasostės, greičiausiai nepastebėjęs neapykantos pilno čigonės žvilgsnio, sviesto į Marijaną.

Štai taip! tarė jis. Dabar viskas gerai. Grakchai, pasakyk vežėjui, kad galima važiuoti...

Kimiai riktelėjęs, žmogus užsimojo botagu, ir vežimas nuriedėjo į šiaurę keliu, suraustu vakar vakare išjojusių kazokų žirgų kanopų.

Ištisomis dienomis ir savaitėmis keleiviai važiavo nuo stoties prie stoties, nenukrypdami nuo nematomos linijos, kuri per Umanę, Kijevą, Brianską ir Maskvą vedė į Sankt Peterburgą.

Aišku, gerokai arčiau būtų buvę važiuoti per Smolenską, bet atvykę į Kijevą, senovinį kunigaikščių miestą, "rusų miestų motiną", keliautojai pakliuvo į didžiulę sumaištį. Sausakimšos cerkvės aidėjo nuo maldų, o priešais spindinčias ikonas degė tūkstančiai žvakių.

Naujienos, atneštos į šventąjį miestą baisiai išvargusių kurjerių, buvo liūdnos: prieš keletą dienų generolo Barklajaus de Tolio kariai, kovoję prie Smolensko, padegė miestą ir pasitraukė. Vienas iš svarbiausių imperijos miestų pateko į didžiosios Napoleono armijos rankas. Šią neaprėpiamą karingą masę sudarė daugiau nei keturi šimtai tūkstančių žmonių, kalbėjusių įvairiomis kalbomis, nes bavarai, viurtembergiečiai, danai buvo sumišę su Švarcenbergo austrais, Reino konfederacijos kariais ir princo Eugenijaus italais. Ir garbusis Kijevas, šventojo Vladimiro miestas, raudojo žuvusiųjų, melsdamas dangų apginti nuo barbarų, išdrįsusių pasikėsinti į šventąją žemę.

Ši naujiena tapo Jasono ir Marijanos ginčo priežastimi. Smolensko paėmimas nudžiugino jaunąją moterį, kuri daugiau nebematė reikalo vykti į Maskvą.

Jeigu prancūzai užgrobė Smolenską, mes galime laimėti laiko, vykdami tiesiai į Peterburgą. Ten mes rasime pagalbą ir...

Jasono atsakymas buvo griežtas ir kategoriškas.

Jei mes nusprendėm važiuoti per Maskvą, taip ir darysime!

Galbūt jis ankščiau už mus atsidurs Maskvoje! - tuoj pat suriko ji, gindama savo poziciją. Sprendžiant iš armijos judėjimo greičio, tai labiau nei tikėtina. Kiek varstų nuo Smolensko iki Maskvos? paklausė ji Grakcho.

Beveik šimtas! atsakė jaunuolis, pasikonsultavęs su vežėju. Tuo tarpu mums lieka trys šimtai, kad pasiektume tą patį miestą.

Štai! pergalingai šūktelėjo Marijana. Ir nereikia išsigalvoti: netgi padarę didžiulį lanką iki pat Volgos, mes

neišvengsime susidūrimo su Didžiąja Armija. Ir dar! Kas gali žinoti, ar Napoleonas nepatrauks į Peterburgą?

O tave džiugina galimybė susitikti su juo? Prisipažink, kad tau vėl norisi pamatyti numylėtąjį imperatorių?

Tai ne tik mano numylėtinis! atkirto jaunoji moteris. Jis ir Žolivalio, ir Grakcho numylėtinis! Patinka tau tai ar ne, bet mes esame prancūzai ir neturime jokio pagrindo šito slėpti.

Iš tikrųjų? O "keliaraštyje" parašyta visai kas kita... miledi! Tu turi apsispręsti. Man, pavyzdžiui, reikia rusų, todėl nejaučiu jokio noro pakliūti į jų užpuolikų rankas. Nuo šiol mes sukarsime per dieną dvigubai, o gal net trigubai daugiau kelio. Aš noriu pakliūti į Maskvą anksčiau už korsikietį...

Tu nori, tu nori! Kas tau suteikė teisę kalbėti tokiu valdingu tonu? Jei ne mes, tu vis dar būtum draugų rusų belaisvis! Tu pamiršti, kad dabar jie dar stipriau susiję su anglais ir kad tavo šalis kovoja su tavo draugų draugais. Be to, kodėl tu toks tikras, kad tavo Krylovas pasielgs su tavimi draugiškai? Tu tikiesi iš jo pagalbos? Laivo? O gal tavęs nenorės pažinti ir užtrenks priešais nosį duris. Ką tu tuomet darysi?

Jis sviedė į ją piktą žvilgsnį, nepatenkintas, kad ji suabejojo tuo, kuo jis buvo toks tikras.

Nežinau, bet tai, ką tu kalbi, neįmanoma.

Bet jeigu taip vis dėlto atsitiktų?

O, neerzink manęs. Pagyvensim pamatysim. Laivą susirasti visuomet įmanoma. Jeigu iškils būtinybė...

Tu jį pavogsi? Tai jau darosi įkyru. Tu turi suprasti, kad tai ne visuomet pavyksta netgi tokiems patyrusiems jūreiviams, koks esi tu. Nors sykį paklausyk manęs, Jasonai, ir būk protingas. Mums nėra ko bijoti Napoleono, priešingai, jo dėka mes galime daug išlošti. Važiuojam tiesiai pas jį... Prisiekiu tau, aš nieko blogo negalvoju. Man atrodo, pridūrė ji karčiai šypsodamasi, kad mes baigėme su šia sena istorija ir daugiau nebėra apie ką kalbėti...

Kol tu apsėsta nesuvaldomo noro su juo pasimatyti, kalbėtis bus apie ką.

Marijana atsiduso.

Bet vienintelis mano noras kuo greičiau iš čia išvažiuoti drauge su tavimi! Tiesiog aš turiu galimybę padaryti imperatoriui paslaugą, didžiulę paslaugą, už kurią mes gausime gerą ir greitą laivą Dancige. O be to, šį laivą mes gausime visam laikui, tu girdi?..

Nekreipdama dėmesio į įspėjamai mirkčiojantį Žolivalį, sunerimusi, jog paslaptis gali būti atskleista, Marijana atsidavė pykčiui, jausdama būtinybę įtikinti Jasoną. Niekas nebegalėjo jos sulaikyti. Tačiau kai ji pajuto, jog prasitarė, buvo jau vėlu. Nuskambėjo neišvengiamas klausimas:

Paslaugą? Jasono balsas tapo įtarus. Kokios rūšies paslaugą?

Užuomina buvo aiškiai įžeidžianti, ir ją apėmė noras sviesti jam į veidą, jog tai ne jo reikalas. Bet, suėmusi save į rankas, ji pasitenkino tuo, jog šaltai pataisė jį:

Teisingiau būtų buvę paklausti kokią paslaugą... Bet aš vis dėlto atsakysiu tau kuo mandagiau: atsižvelgiant į tavo jausmus mūsų monarchui, neįmanoma atskleisti tau visos turimos informacijos. Tai štai, per atsitiktinumą aš sužinojau, jog imperatoriui ir visai armijai gresia didžiulis pavojus, ir...

Ji nutilo, nes Jasonas pradėjo juoktis, ir jo juokas buvo nelinksmas.

"Aš seksiu paskui tave į Sibirą, jeigu tu panorėsi..." pasakei tu, galvodama apie vienintelį dalyką: kaip susitikti su Napoleonu. O aš tavim patikėjau...

Tu turi ir toliau manimi tikėti, nes tuo metu aš buvau nuoširdi, tokia esu ir dabar. Bet aš nematau jokios priežasties likti abejinga imperatoriui ir leisti jam pakliūti į spąstus juk pats likimas suteikė man galimybę įspėti savus apie jiems gresiantį pavojų.

Suraukęs kaktą Jasonas norėjo deramai atsikirsti, tačiau tuo metu netekęs kantrybės Žolivalis puolė savo draugei į pagalbą.

Nekvailiokite, Boforai, sušuko jis, ir nesielkite taip, kad po to vėl tektų gailėtis! Niekas iš mūsų nepamiršo, kad jūs, imperatoriaus priverstas šitiek iškentėti, neturite pagrindo jo mylėti, bet jūs taip pat neturite pamiršti, kad Napoleonas nėra paprastas mirtingasis ir kad nei jūs, nei mes negalime elgtis su juo kaip su sau lygiu...

Labai nustebčiau, jei jūs nesutiktumėt su Marijana, nusišaipė Jasonas.

Tiesiog aš neturiu jokių priežasčių paneigti jos žodžius, ir jei jūs leisite, pasakysiu, jog šis ginčas man atrodo absoliučiai beprasmiškas: jūs norite pakliūti į Sankt Peterburgą, ir mūsų kelias patinka jums tai, ar ne neišvengiamai nuves mus pas Didžiąją Armiją. Ir nuo to momento Marijana nebeturės teisės, nes tai tolygu išdavystei, slėpti turimą informaciją. Beje, noriu jus nuraminti ji nepamatys Napoleono, tai aš nueisiu pas jį, kai būsime pakankamai arti. Aš paliksiu jus ir mes susitiksime vėliau. Jeigu jūs sutiksite manęs palaukti, galbūt aš turėsiu laimę įteikti jums įsakymą apie laivo rekviziciją, ir tuomet visos problemos išsispręs... Jūs patenkintas?

Jasonas nieko neatsakė. Sukryžiavęs ant krūtinės rankas, jis niūriai žvelgė į plačius, mėlynus Borisfeno vandenis, didingai tekančius į pietus. Išlipę iš vežimo, keliautojai žengė keletą žingsnių krantu į ką tik pastatytų medinių namų pusę. Tai buvo prekybinis žemutinio miesto, Podolės, kvartalas, praeitais metais iki pamatų sunaikintas netikėto gaisro. Liepsnose žuvo ir sandėliai su cerkve. Virš jų, ant stačių uolų, už viduramžiškų sienų kyšojo mėlyni ir auksiniai viršutinio miesto kupolai, turtingi vienuolynai, ryškiomis spalvomis išdažyti senoviški mediniai rūmai.

Prie medinės karčiamos vežėjas iškinkė arklius; Jasonas vis dar tylėjo, ir Kregas O'Flaertis, neišlaikęs įtampos, ryžosi prabilti. Draugiškai kumštelėjęs savo kapitonui į nugarą, jis nusišypsojo Žolivaliui.

Jeigu jis nepatenkintas, vadinasi, per daug išpuikęs. Jūs kalbate kaip iš rašto, vikonte. Ir turite genialų sugebėjimą rasti kiekvienam išeitį iš bet kokios padėties. Dabar įeikime į šitą vištų namelį, išdidžiai pasivadinusį karčiama, ir pasidomėkime, ar neatsirastų ten ko nors užvalgyti. Aš galėčiau praryti visą arklį.

Jasonas tylėdamas nusekė paskui savo kompanionus, tačiau Marijanai susidarė įspūdis, kad jis liko neįtikintas. Šis įspūdis virto tvirtu žinojimu, kai po pietų, kurie, beje, buvo patys geriausi per visą jų kelionę barščiai, naminė dešra ir saldūs virtiniai korsaras atsistojo iš už stalo ir pareiškė, kad reikia

pailsėti, nes miestą teks palikti ketvirtą valandą ryto. Tai liudijo, jog jis ketina bet kuria kaina aplenkti Didžiąją Armiją.

Tą vakarą Marijana veltui laukė savo mylimojo po ikona, vaizduojančia šventąjį Vladimirą. Jasono ranka nepravėrė ankšto kambarėlio durų.

Pavargusi vartytis ant savo čiužinio tarsi šventasis Laurynas ant žarijų, jaunoji moteris atsikėlė. Kurį laiką ji dvejojo, nežinodama, ką daryti. Ją įkyriai kamavo mintis, jog tarp jos ir mylimojo vėl iškilo nesusipratimas. Šis nesutarimas buvo paprasčiausia kvailystė, būdinga daugumai įsimylėjėlių, kai kiekvienas iš jų stengiasi aplenkti kitą savo egoizmu. Tačiau su tokiu užsispyrusiu žmogumi, koks buvo Jasonas, tai galėjo tęstis labai ilgai. Ir Marijanai ši padėtis atrodė nepakenčiama. Kelionė ir taip buvo pakankamai varginanti.

Ji truputį pavaikštinėjo po kambarį tarp žemų durų ir mažyčio langelio, kuris buvo atidarytas dėl nepakeliamo karščio, nekritusio net atėjus nakčiai. Marijana degė troškimu pamatyti Jasoną. Galų gale tai buvo jo pasiūlymas važiuoti tiesiai į Smolenską ir galbūt bus teisinga, jei dabar ji žengs pirmą žingsnį. Tačiau visų pirma ji privalėjo sutramdyti savo išdidumą ir eiti ieškoti savo mylimojo į Žolivalio kambarį. Jeigu jis ten, tai ne taip jau baisu, bet jei pas Kregą, tai daug blogiau. Kaip ji atrodys, vilkdama jį iš lovos ir tempdamasi pas save? Tarsi rujojanti katė, viliojanti katiną...

Kovodama su savimi, Marijana sustojo prie lango, pro kurį matėsi upė ir rytinis žemas ir platus jos krantas. Apšviestos mėnulio bangos šiureno pakrančių meldus, tarsi kinišku tušu išraitytus mėnesienoje. Išsipūtusios pirklių baržos snaudė pakrantėje, sapnuodamos būsimas keliones ir tolimas pasakiškas jūras, kurių jos niekuomet nepasieks, kaip ir pati Marijana nepamatys Amerikos; šiuo metu ji vis labiau tolo ir nyko nežinios ūkuose.

Ji nutarė nusileisti prie vandens ir truputį atsigaivinti, numalšinti ją apėmusią karštinę. Nenuleisdama akių nuo vandens, Marijana pradėjo rengtis. Staiga ji išvydo tą, kuris buvo užvaldęs jos mintis.

Sudėjęs rankas už nugaros, tarsi vaikščiotų po savo laivo denį, Jasonas lėtai leidosi prie mėnesienoje žėrinčios upės. Ir

Marijana, iš karto nusiraminusi, laiminga nusišypsojo, pagalvojusi, jog jis irgi negali užmigti. Ją užplūdo švelnumas jis lygiai taip pat garbingai, kaip ir ji, atlaikė šį mūšį. Jasonui visuomet būdavo sunku išsikapstyti iš tokių situacijų. Marijanai tereikės truputėlį nusileisti, ir viskas grįš į savo vietas.

Ji jau ketino pulti iš kambario, kai staiga pastebėjo Šankalą...

Čigonė greičiausiai sekė Jasoną. Nekeldama nė menkiausio triukšmo basomis kojomis, ji ėjo lengvai, tarsi nakties dvasia.

Tamsiame kambaryje stovėjusi Marijana pajuto, kaip jos skruostai paraudo iš pykčio. Ši moteris peržengė paskutinę ribą. To Marijanai jau buvo per daug. Per visą kelionės laiką jos nė karto nepersimetė nė vienu žodeliu. Nebylus čigonės buvimas nemaloniai veikė jaunąją moterį. Sėdėdama ankštame vežime, nuobodžiai riedėjusiame nuo stoties iki stoties, Šankala atkakliai stebėjo baltą kelio juostą, tarsi stengdamasi joje kažką atrasti. Kartais ji atsigręždavo į Jasoną, ir juodųjų akių gelmėje šmystelėdavo paslaptinga šypsena. Marijaną, stebėjusią, kaip čigonė liežuvio galiuku aplaižydavo išdžiūvusias raudonas lūpas, apimdavo noras sumušti ją.

Jasonas neskubėdamas nusileido prie upės ir dingo už rąstų krūvos, sukrautos prie pat vandens.

Tačiau Šankala nėjo paskui Jasoną. Pakeitusi kryptį, ji pasirinko kelią, vedusį pro kitą rąstų krūvos šoną, ir įtemptai ją sekusi Marijana pamatė, kaip ji bėga prie uolos, į kurią rėmėsi prieplauka. Čigonės taktika buvo labai paprasta: ji norėjo užbėgti Jasonui iš priekio.

Ilgiau nenustygdama vietoje ir degdama smalsumu Marijana išėjo į lauką ir pasileido prie upės. Ji bėgo paskui Jasoną genama paties primityviausio pavydo. Ji norėjo savo akimis pamatyti, kaip elgsis Jasonas, atsidūręs prie upės vienas su moterimi, kuri neslėpė savo troškimo suvilioti jį...

Priėjusi prie vandens, Marijana nieko nepamatė. Šioje vietoje upė darė nedidelį vingį, todėl regos laukas buvo gana ribotas. Jos žingsniai kietai suplūktu smėliu nekėlė nė menkiausio triukšmo, todėl ji pasileido bėgte. Tačiau pasiekusi aukšto kranto posūkį Marijana staiga šastelėjo atgal į šešėlį tarp dviejų rąstų krūvų. Kumščiu nuslopinusi iš krūtinės besiveržiantį riksmą, ji iki kraujo sukando savo pirštus.

Jasonas buvo čia, už keleto žingsnių nuo jos, o priešais jį ryškioje mėnulio šviesoje stovėjo visiškai nuoga Šankala.

Marijanai išdžiūvo gerklė. Ši ragana buvo velniškai graži. Paslaptingoje šviesoje, papuošusioje sidabru jos tamsią odą, ji buvo panaši į najadę, išplaukusią iš žėrinčios upės. Ištiesusi į priekį rankas, lengvai atlošusi galvą, pusiau primerktomis akimis, ji nejudėjo, be jokios abejonės, suteikusi veikimo galią kerinčiam jausmingumui, kuris buvo toks stiprus, jog galėjai jį fiziškai pajusti. Tiktai padažnėjęs kvėpavimas ir ritmingas sunkių, bet nepriekaištingos formos krūtų aštriais speneliais kilnojimasis išdavė priešais stovėjusio vyro sužadintą geismą. Jos poza priminė donos Liusindos statulą, stovėjusią Sant'Anos vilos šventykloje, ir Marijana iš paskutiniųjų stengėsi suvaldyti besiveržiantį iš krūtinės siaubo riksmą. Jasonas, rodos, irgi virto statula. Iš savo slėptuvės Marijana negalėjo matyti jo veido išraiškos, tačiau visiškas jo kūno nejudrumas aiškiai liudijo, kad jis yra užburtas. Akimirksniu netekusi jėgų Marijana atsišliejo rąstų krūvos, negalėdama atitraukti akių nuo šio vaizdo. Ji galvojo tik apie viena: jeigu Jasonas pasiduos gundymui, ji puls į upę ir išnyks jos gelmėse. Šis nejudrumas, ši tyla tęsėsi, rodos, visą amžinybę.

Staiga Šankala sujudėjo. Ji žengė žingsnį prie Jasono, po to antrą... Jos akys sužėrėjo, ir iškankinta Marijana suleido nagus sau į delnus. Aistringas šios moters alsavimas virto jos ausyse audros vėju. Ji artėjo prie vyro, kuris nesiryžo sukrutėti. Žingsnis... dar vienas žingsnis... Ji tuojau palies jį, prisispaus prie jo visu kūnu. Kiekviena jos ląstelė spinduliavo meilę... Jos burna prasivėrė, atidengdama aštrius plėšrūniškus dantis. Marijana norėjo surikti, tačiau iš paniškos baimės sugniaužtos gerklės neišsiveržė nė vienas garsas. Po sekundės jos meilė parvirs ant žemės, tarsi milžinas molinėmis kojomis.

Tačiau Jasonas atsitraukė. Ištiesęs ranką jis palietė moters petį ir sustabdė ją.

Ne! tepasakė jis.

Po to, gūžtelėjęs pečiais, jis atgręžė jai nugarą ir dideliais žingsniais greitai nuėjo į karčiamą, nepastebėjęs Marijanos, kuri, apimta silpnumo, graibstėsi savo slėptuvėje už rąstų. Palengvėjimo sukeltas šokas visiškai išmušė ją iš pusiausvyros. Kurį laiką ji

stovėjo ten atšalusiu veidu, užmerktomis akimis, klausydamasi, kaip pamažu rimsta jos įaudrinta širdis.

Kai Marijana atsimerkė, krantas atrodė toks tuščias, kad ji nenorom pagalvojo, ar tik jai viskas neprisisapnavo. Tačiau įdėmiai apsidairiusi, apačioje, ten, kur prasideda uolos, ji pamatė bėgančią figūrą. Jai išnykus tolumoje, jaunoji moteris ryžosi grįžti į karčiamą. Jos kojos drebėjo, ir pakilimas stačiais laiptais į kambarėlį pareikalavo neįsivaizduojamų pastangų. Viršuje jai teko stabtelėti, kad atgautų kvapą, ir ji greičiau prišliaužė negu priėjo prie savo kambario durų.

Iš kur tu atėjai? nuskambėjo ramus Jasono balsas. Jis buvo viduje, apšviestas mėnulio sidabro, didelis ir tvirtas, tarsi švyturys audringoje jūroje. Dar niekuomet ji šitaip jo netroško ir po sekundės ji jau raudojo užsikniaubusi jam ant krūtinės tokiu gailiu balsu, jog, rodės, norėjo išlieti visą ką tik išgyventą siaubą.

Jis leido jai išsiverkti, tyliai myluodamas ir glostydamas plaukus lyg vaikui. Po to, kai ji nusiramino, paėmęs už smakro, pakėlė į viršų ašarų išvagotą veidą.

Kvailiukė! pasakė jis. Tarsi aš galėčiau geisti kitos moters, o ne tavęs...

Po valandos Marijana nugrimzdo į miegą, laiminga ir patenkinta, kad po tokio pralaimėjimo Šankala pagaliau paliks jų draugiją. Ji matė, kaip čigonė bėgo prie uolų. Galbūt visam laikui?..

Tačiau ankstyvą rytą visiems susirinkus prie vežimo, Šankala, rami ir pasitikinti savimi, tarsi tą naktį nieko nebūtų įvykę, priėjo prie Grakcho ir atsisėdo šalia jo ant pasostės. Marijana, sutramdžiusi nusivylimo atodūsį, pasitenkino tuo, jog Šankala, eidama pro Jasoną, nė nežvilgtelėjo į jį.

Vis dėlto tai buvo menka paguoda, todėl vakare pasiekus Darnicos pašto stotį, įsikūrusią vidury tankaus kvepiančio pušyno, jaunoji moteris nesusivaldė ir pasivedėjo Grakchą į šalį. Nuo to laiko, kai keliautojai paliko Kodymos krantus, jaunuolio ir čigonės tarpusavio santykiai nė trupučio nepagerėjo, tačiau laukinis padaras apie kažką vis dėlto kalbėjosi su savo tariamu vyru.

Kiek dar laiko mes turėsime kęsti Šankalos draugiją? paklausė Marijana. Kodėl ji nepalieka mūsų? Kompanija ją aiškiai erzina, tad kodėl ji taip atkakliai mūsų įsikibusi?

Ji neįsikibusi mūsų, madmuazele Marijana. Ji bent jau daro ne tai, apie ką jūs galvojate...

Ak, taip! Tad ką gi ji daro?

Ji medžioja!

Medžioja? Bet aš nematau jokių žvėrių... aišku, išskyrus poną Boforą, pasakė Marijana, nepajėgdama užmiršti nakties įvykio.

Ji tikėjosi, kad jaunuolis pritars jos nuomonei, bet Grakchas, suraukęs kaktą, papurtė galvą.

Iš pradžių aš irgi taip maniau, bet tai netiesa! Na, žinoma, jei galėtų paimti valdžią, ji sujungtų malonumą su nauda...

Nauda? Aš nieko nebesuprantu.

Tuojau suprasite. Šankalą persekioja keršto troškimas! Ji keliauja ne su mumis. Ji genasi žmogų, kuris atstūmė ją ir atidavė sudraskyti kaimo moterims. Ji prisiekė jį nužudyti ir viliasi, užkariavusi kapitono Boforo širdį, paversti jį savo keršto įrankiu prieš buvusį vyrą.

Marijana nekantriai gūžtelėjo pečiais.

Tai beprotybė. Kaip ji tikisi surasti tą žmogų šioje milžiniškoje šalyje su tokia daugybe gyventojų?

Galbūt tai nėra taip sudėtinga, kaip atrodo. Kazokas, kuris, beje, vardu Nikita, išvyko kovoti su prancūzais. Mes važiuojame tuo pačiu keliu kaip ir jis, ir ji tai žino. Būkite tikra, kiekvienoje stotyje ji klausia, ar neprajojo kazokai. Be to, ji tiksliai žino, ko nori jos Nikita.

Ir ko gi jis nori?

Visus aplenkti! Tapti įžymiu, turtingu, galingu, kilmingu...

- Grakchai! - neteko kantrybės Marijana. - Jei jūs nepradėsite kalbėti truputį aiškiau, mes susipyksime. Jūs šnekate niekus.

Tuomet jaunuolis pradėjo pasakoti kažkokią stebuklingą pasaką. Visiškai neseniai stepėmis ir miškais žaibu praskriejo neįtikėtina žinia: beveik legendinis grafas Platovas, Dono atamanas (kitų rajonų kazokai laikė jį savo vadu), pažadėjo tarsi praėjusių amžių riterių legendose savo dukters ranką tam kazokui, kuris atneš jam Napoleono galvą...

Visus kaimus apėmė tikra karštligė, ir vyrai, netgi vedę, ėmė ruoštis į karą, ne tiek atsiliepdami į vado kvietimą, kiek svajodami sumedžioti pasakišką trofėjų. Kai kurie, apimti tikros beprotybės, pasistengė atsikratyti savo antrųjų pusių, netikėtai tapusių jiems kliūtimi.

- Šankalos vyras vienas iš jų, baigė Grakchas. Jis įsitikinęs, kad gaus atamano dukterį. Tačiau iš kur tas jo tikrumas, geriau neklauskite. Šankala pati nežino.

Koks beprotiškas akiplėšiškumas! sušuko pasipiktinusi Marijana. Šitie laukiniai neturi nieko švento. Imperatoriaus galvą! Ir sugalvok tu man! Bet, Grakchai, pridūrė ji, staiga pakeitusi toną, vadinasi, ši moteris buvo nekalta, kai ją ketino nuskandinti? Aš negaliu tuo patikėti...

Grakchas šį kartą sutiko su Marijana. Mindžikuodamas nuo kojos ant kojos, jis sušiaušė savo rusvą ševeliūrą ir gūžtelėjo pečiais. Po to persibraukė ranka skruostą, ant kurio dar matėsi čigonės nagų žymės.

- Šia tema mes nesikalbėjome, pasakė jis. Niekuomet nežinai, kaip tokia moteriškė gali pasielgti. Ji tik pasakė, kad Nikita, praėjus aistrai, pavertė ją motinos tarnaite. Jei ji ir apgavo jį, tai taip jam ir reikia. Man rodos, tas tipas tikras beprotis...

- Ak, taip? Beje, tai man visai neįdomu. Grakchai Hanibalai Pjošai, jeigu tu nori, kad mes liktume geri draugai, patariu tau nepasidaryti paklusniu Šankalos riteriu ir keršto įrankiu... Man labai įdomu, kaip šitokią kuoktelėjusią nuotaką priimtų tavo senelė?

Ohoho, aš įsivaizduoju... Ji kyštelėtų jai po nosimi špygą ir pasišauktų kiurė, kad tas pašlakstytų ją švęstu vandeniu, po to išmestų mus abu už durų. Nebijokite, madmuazele Marijana, aš nenoriu netekti šanso kada nors išvysti jūsų namus Lilio gatvėje.

Pasitaisęs kepurę, jis nuėjo padėti vežėjui iškinkyti arklius. Tuo tarpu Marijana, sukrėsta beviltiško jo paskutinių žodžių tono, šūktelėjo:

- Grakchai, palauk! Tu iš tikrųjų manai, kad mėgindami susitikti su Napoleonu mes labai rizikuojame?

Nieko tokio, jei mes, na, pamėginsime su juo susitikti... bet kai mažasis kapralas kovoja, jis nieko nedaro šiaip sau, ir mes atsidursime tarp kūjo ir priekalo. O kulka nesirenka aukos! Tačiau tikėsimės geriausio, ar ne?

Ir Grakchas, švilpiniuodamas savo mėgstamą karo dainą "O mes ir vėl apeiname iš flango...", ramiai ėmėsi savo darbo.

Dešimtas skyrius

Dvikova

Rugsėjo vienuoliktąją jie pasiekė Maskvos apylinkes. Buvo nuostabi vasaros pabaigos diena, persmelkta dosniai žemėn srūvančių šiltų saulės spindulių. Tačiau šviesos spindėjimas ir peizažo žaluma negalėjo sušvelninti tvyrojusios tragiškos atmosferos.

Kelias ėjo per spalvingą ir linksmą Kolomensko kaimą. Senoviški mediniai namukai buvo ryškiai išdažyti, dideliame tvenkinyje krykštė pulkas ančių, o nedideliuose miškeliuose baltavo beržai, švietė lieknos pušaitės ir rusiški šermukšniai, apsunkę nuo raudonų uogų kekių.

O vakaruose griaudėjo patrankos. Keliu važiavo nenutrūkstamos vilkstinės įvairiausių vežimų, bajoriškų ekipažų ir pirklių vežimaičių; juos važnyčiojo žmonės akmeniniais veidais, kuriuose baugiai spindėjo užguitos akys. Sukeltos dulkės gožė pirmapradį gamtos grožį ir rudens žavesį.

Šioje beprotiškoje kamšatyje vežimas vargais negalais judėjo į priekį tarsi plaukikas, mėginantis irtis prieš didžiulės upės srovę. Jau trečia diena nepavyko pakeisti arklių. Viskas buvo išgrobstyta, ir arklidės stovėjo tuščios.

Todėl, nepaisant Jasono nekantravimo, skatinusio jį keliauti dieną ir naktį, kiekvieną vakarą tekdavo sustoti ir duoti arkliams pailsėti. Vyrai, bijodami vagių, iš eilės budėdavo.

Vežėjo nebebuvo. Paskutinysis, gavęs Jasono diržo, pabėgo Tulos stotyje nelaimingasis mėgino pavogti arklius. Tačiau netrukus keliautojams teko paskubomis palikti stotį ir ieškotis prieglobsčio miške, nes tas valkata, nuskubėjęs į kunigaikščio

Bolkonskio valdas pagalbos, grįžo lydimas didžiulės minios, apsiginklavusios pagaliais. Sumanaus Grakcho paleisti keli šūviai sustabdė gaują, ir keliauninkai šiaip taip galėjo susirinkti daiktus ir išvažiuoti. Tą dieną vakarienę atstojo mėlynės ir šaltinio vanduo.

Nenutrūkstančioje nebylioje srovėje nebuvo jokios panikos. Karietos ir vežimaičiai su bajoriškais herbais, pagaminti Paryžiuje arba Londone, riedėjo drauge su paprastais vežimais, įvairiausiais dviračiais vežimukais arba tiesiog rąstais ant keturių ratų, nė nemėgindami jų aplenkti. Pagyvenę vyrai, moterys ir vaikai žingsniavo dulkėse nesiskųsdami, nesidairydami į šalis. Girdėjosi tiktai kojų trepsėjimas ir ratų girgždėjimas, ir būtent ši tyla kėlė sunkų beviltiško pasmerktumo įspūdį.

Kartais kelyje pasirodydavo šventikas su djakonais. Po juodais sutanos skvernais jis slėpdavo kokią nors brangią relikviją, prieš kurią dievobaimingi valstiečiai puldavo ant kelių. Prie pakelės dvarų budėjo sargybiniai, seni žilaplaukiai kareiviai, netekę rankos ar kojos Jekaterinos Antrosios karuose. Ir nepaliaujamai griaudėjo patrankos, tarsi grasinimas, tarsi laidotuvių varpai...

Niekas nekreipė dėmesio į purvais aplipusį vežimą, atkakliai riedėjusį lemtingu keliu. Retsykiais kas nors mesdavo į jį abejingą žvilgsnį, tačiau tuoj pat nusisukdavo, nes kiekvienam užteko savo rūpesčių...

Tačiau kai keliautojai pasiekė kaimo pakraščius, Grakcho vietą užėmęs Jasonas pasuko arklius prie puikių didžiulio soboro mėlynais kupolais durų ir sustabdė vežimą.

Važiuoti taip toliau tiesiog beprotybė, pareiškė jis. Mes padarysime lanką, apvažiuosime miestą ir įsuksime į Peterburgo kelią.

Ant Žolivalio peties snaudusi Marijana akimirksniu pašoko:

Kodėl mes turime apvažiuoti miestą? Judėti į priekį nelengva, aš sutinku, bet mes vis dėlto judame. Nėra jokio reikalo sukti kažkur į šalį rizikuojant paklysti.

Aš tau sakau, kad tai kvailystė! pakartojo Jasonas. Argi tu nematai, kas čia darosi, kiek čia žmonių?

Manęs negąsdina tai, kad jie bėga. Jeigu girdisi patrankos, vadinasi, prancūzai čia pat, ir pabėgėliai traukia tiesiai į Maskvą.

Marijana, pasakė jis nuvargusiu balsu, nepradėkime iš naujo. Aš jau sakiau tau, ir dar kartą kartoju, kad nenoriu susitikti su Napoleonu. Man atrodo, mes susitarėme, kad jei atsidursime netoli nuo užpuolikų armijos, tuo paslaptingu įspėjimu, kurį tu nori perduoti savo imperatoriui, užsiims Žolivalis, ir vėliau mes susitiksime kelyje.

Ir tu manai, kad aš su tuo sutiksiu? - šūktelėjo pasipiktinusi Marijana. Tu kalbi apie Žolivalio vizitą pas Napoleoną taip, tarsi tai būtų galima padaryti paprasčiausiai išmetus laišką artimiausioje pašto stotyje. Todėl aš sakau: pažvelk, kas mus supa, pažvelk į šią bėgančią liaudį. Juk tai vyksta visur, ir mes nežinome, kur yra rusų armija. Skirtis dabar yra beprotiška: Žolivalis niekuomet mūsų nesuras... ir tu tai žinai...

Sujaudintas netikėta linkme pakrypusio pokalbio, Arkadijus norėjo įsikišti, bet Marijana įsakmiu rankos judesiu jį sustabdė. Po to, kadangi Jasonas atkakliai tylėjo, ji griebė savo krepšį ir iššoko iš vežimo.

Eime, Arkadijau, pakvietė ji savo draugą. Kapitonas Boforas linkęs verčiau išsiskirti su mumis, negu susitikti su nekenčiamo žmogaus kariais. Jis daugiau nebesimpatizuoja Prancūzijai.

Po to, ką man teko joje patirti, nebeliko jokio pagrindo jai simpatizuoti. Man rodos, aš turiu tokią teisę, sumurmėjo amerikietis.

O, žinoma! Na gerai, gali keliauti pas savo gerus draugus rusus, tiktai... kai visa tai baigsis juk kiekvienas karas kada nors baigiasi tau geriau bus užmiršti našlės Kliko-Ponsarden šampaną, taip pat šamberteną arba bordo, kuriais prekiaudamas kontrabanda tu turėjai nemažą pelną. Ir mane pamiršk, mane irgi. Dėl tos pačios priežasties. Juk visa tai ir yra Prancūzija!

Ir Marijana, drebėdama iš pykčio, pakėlusi savo mažytį smakrą, pilną paniekos ir iššūkio, griebė krepšį ir nužingsniavo dulkėtu keliu. Ji patraukė ten, kur kelias palengva leidosi nuo kalvos žemyn. Jos daugiau niekas nedomino. Po kivirčo Kijeve jai atrodė, jog Jasonas vis dėlto sutiko keliauti kartu, todėl šis jo išpuolis buvo jai netikėtas. Veidmainis, melagis, nedėkingasis...

Tegu nešdinasi po galais! košė ji pro sukąstus dantis. Už nugaros pasigirdo vežikiški prakeiksmai ir plūdimasis. Vadinasi, Jasonas ne veltui sėdėjo ant pasostės. Tačiau netrukus Marijanos ausis pasiekė iš vietos pajudėjusio vežimo girgždėjimas. Jaunąją moterį apėmė nenumaldomas noras atsigręžti ir pažiūrėti, kur jis suka, tačiau ji prisivertė ramiai eiti pirmyn. Po kelių sekundžių jis ją pasivijo ir, sviedęs vadeles Grakchui, nušoko žemėn ir sugriebė ją už rankos.

Negana to, kad mes patekome į šitą velniavą, suriko jis, dar reikia kęsti ir tavo kaprizus!

Mano kaprizus? pasipiktino jaunoji moteris. O kas, tavo manymu, kaltas? Kas nenori nieko girdėti? Kas atsisako vadovautis sveiku protu? Aš negaliu, tu girdi, negaliu leisti Arkadijui aukoti savo gyvybę. Aišku?

Niekas to ir nenori. Tu visada viską iškreipi!

Ak, iš tikrųjų? Gerai, tuomet klausyk, Jasonai Boforai: vieną vakarą Hiumajunabado rūmuose, kai aš priekaištavau tau, kad vardan savo tėvynės atsisakei manęs, tu man pasakei: “Aš priklausau tai laisvai tautai ir aš privalau kovoti drauge su ja”, ar kažką panašaus... Tai štai, aš norėčiau, kad tu retsykiais prisimintum, jog aš priklausau prancūzų tautai, laisvės vardan padariusiai daug daugiau negu bet kuri kita tauta.

Tai netiesa. Juk tu pusiau anglė.

Ir būtent tai tau teikia malonumo? Kažkokia nesąmonė! O kieno yra tos patrankos, kurios galbūt šią valandą gramzdina į jūros dugną laivus, panašius į “Burtininkę”?

Jis pažvelgė į ją taip, tarsi būtų norėjęs trenkti į veidą. Po to staiga nusigręžė, stengdamasis nuslėpti atgailos šypseną.

- Pasiduodu! sumurmėjo jis. Tu laimėjai, važiuojam toliau...

Pyktis akimirksniu išgaravo. Apimta vaikiško džiaugsmo Marijana puolė ant kaklo amerikiečiui, nė kiek nesirūpindama tuo, ką pamanys bėgliai, išvydę elegantišką moterį, aistringai bučiuojančią barzdotą vyrą. Jis atsakė į jos bučinį ir jie greičiausiai būtų pamiršę viską pasaulyje, bet kimus Krego balsas prablaivė juos.

Žiūrėkite! šūktelėjo jis. Koks reginys!

Visi jau buvo išlipę iš vežimo ir stovėjo prie savotiškos baliustrados, juosiančios supiltą terasą. Susikibę už rankų Marijana ir Jasonas prisijungė prie draugų. Po jų kojomis atsivėrė didingas Maskvos vaizdas.

Tai buvo įspūdingas, romantiškas ir stebuklingas reginys. Žvilgsnis aprėpė visą milžiniško miesto ansamblį, apsuptą raudonos sienos, kurios ilgis buvo apie dvylika ljė. Maskvos upė vingiavo tarsi gyvatė apjuosdama žiedais salas, kuriose puikavosi rūmai su sodais. Dauguma namų buvo mediniai. Tik visuomeniniai pastatai ir bajorų rūmai buvo pastatyti iš sodrios aksominės spalvos plytų.

Visur žaliavo daugybė parkų ir sodų, kurie harmoningai derinosi su pastatų ansambliais.

Saulė apšvietė tūkstančius cerkvių kupolų, atsispindėdama nuo jų paauksuotų arba žydra bei žalia spalvomis nudažytų pusrutulių. O miesto centre, ant kalvos, apsupta aukštos sienos su smailiais bokštais, stovėjo milžiniška tvirtovė, tikra rūmų ir cerkvių puokštė, išdidžiai simbolizuojanti Didžiosios Rusijos šlovę: Kremlius...

Koks grožis! atsiduso Marijana. Aš niekuomet nieko panašaus nesu mačiusi.

Aš juo labiau, pasakė Žolivalis. Iš tikrųjų, pridūrė jis, kreipdamasis į kitus, verta buvo čia keliauti.

Su šia nuomone, rodos, sutiko visi, netgi Šankala, kuri po Kijevo prarado bet kokį susidomėjimą savo bendrakeleiviais. Kartais sustojus arba kelyje, kai važiuodavo lėčiau, ji šnekėdavosi su praeiviais, užduodama jiems vieną ir tą patį klausimą. Gavusi atsakymą, ji tylėdama grįždavo į savo vietą ir toliau stebėdavo kelią.

Bet dabar, atsirėmusi alkūnėmis į baliustradą, ji pasilenkė virš išsidriekusio apačioje miesto ir žiūrėjo į jį degančiomis akimis ir virpančiomis šnervėmis, tarsi tarp daugelio miesto kvapų ji norėtų atpažinti vieną vienintelį, nes jos persekiojamo žmogaus pėdsakai vedė būtent čia, į šį nuostabų miestą, virš kurio jau skleidėsi grėsmingi karo sparnai.

Ir čia galėjai nujausti, jog kažkur netoliese vyksta karas. Vėjas atnešdavo parako kvapą, o miestą gaubianti tyla kėlė

nerimą. Nesigirdėjo įprasto triukšmo: nei varpų skambesio, nei linksmo dirbtuvių šurmulio, nei muzikos garsų.

Žolivalis pirmasis sutrikdė visus apėmusį susižavėjimą. Atsidusęs jis pasitraukė į šalį.

Jei mes norime iki nakties patekti į miestą, turime važiuoti. Ten, apačioje, pasistengsime ką nors sužinoti. Pasiturinčios klasės kalba prancūziškai, o prancūzų kolonija Maskvoje turėtų būti gana didelė.

Kai jie nusileido nuo kalvos žemyn ir pasiekė miesto vartus, susižavėjimas virto tikru siaubu. Aplinkui viešpatavo neįtikėtina sumaištis. Bėglių minia susidūrė su daugybe moterų ir senių, kurie, suklaupę ant kelių tiesiog į dulkes priešais Danilos vienuolyno vartus, sudėtomis maldai rankomis, atkakliai žvelgė į auksinį kryžių ant pagrindinio kupolo, tarsi tikėdamiesi apreiškimo. Virš minios gaudė netylančios maldos.

Tuo pat metu šoniniu keliu atvykusi vežimų virtinė su sužeistaisiais mėgino prasiveržti pro karietomis užgriozdintus vartus. Minia kaip įmanydama stengėsi padėti jiems pravažiuoti. Kai kurios moterys bučiavo sukruvintus sužeistųjų tvarsčius, tarsi tai būtų buvę šventos relikvijos.

Purvini ir apiplyšę kareiviai kėlė siaubą ir gailestį; įdubusiomis akimis iškankintuose veiduose jie buvo panašūs į vaiduoklius.

Iš kai kurių atidarytų parduotuvių ir namų išėję žmonės siūlė jiems vaisių, vyno ir įvairiausio maisto, o kiti, susiruošę išvažiuoti, užleisdavo karietas sužeistiesiems ir siūlė apsistoti savo namuose, kuriuose pasiliko vieni tarnai. Viskas atrodė taip natūralu, kad Marijana ir jos draugai nė nepagalvojo protestuoti, kai du aukšti vyrukai su prijuostėmis, greičiausiai sanitarai, rekvizavo jų vežimą.

Jei mes nepaklusime, sušnabždėjo Žolivalis, galime susilaukti bėdos. Tačiau bus riesta, jei šioje makalynėje nerasime karietos, su kuria būtų galima keliauti toliau. Prisipažįstu, jog ši tauta mane pritrenkė: pavojaus akivaizdoje ji demonstruoja puikų vienybės pavyzdį.

Vienybės? burbtelėjo Kregas. Man atrodo, kad tarp tų, kurie išvažiuoja ir kurie lieka, didžiulis skirtumas. Mes matome tiktai elegantiškus ekipažus. Išvažiuoja turtuoliai, vargšai pasilieka...

O, žinoma! Turintys nuosavybę už miesto važiuoja tenai. Aš manau, kad jie mėgina išsaugoti savo turtą. O likusieji paprasčiausiai nežino, kur dėtis. Be to, visi rusai fatalistai. Jie tiki, jog viskas vyksta pagal Dievo valią.

Aš irgi taip manau, sumurmėjo Jasonas. Atrodo, kad paskutiniu metu laisva valia darosi vis retesnis dalykas...

Po ilgų pastangų galų gale pavyko įveikti kamšatį, ir jie įsuko į plačią gatvę, vedančią į miesto centrą.

Netrukus keliautojai priėjo Maskvos upę. Nusileidžiančios saulės spinduliuose aukštos Kremliaus sienos atrodė dar raudonesnės. Atvykėliai, jau įpratę prie beveik azijietiško šventojo miesto grožio, tik permetė žvilgsniais senąją carų tvirtovę. Tai, kas vyko jos papėdėje, atrodė daug įdomiau...

Upės krantinė, surakinę ją tiltai ir Kremliaus aikštė buvo užtvindyta minios. Tačiau ši minia skyrėsi nuo tos, kuri grūdosi priemiesčiuose. Kardais apsiginklavę visiškai jauni žmonės pakiliais veidais vaikštinėjo tarp vežimų su sužeistaisiais. Jaunuolių grožis, entuziazmas ir patrauklumas sudarė kontrastą aplinkos purvui. Jie su perdėtu įkarščiu stengėsi palengvinti sužeistiesiems kančias.

Marijana ir jos draugai ant vieno iš tiltų pateko į kamšatį ir prieš savo norą buvo nunešti galingos srovės. Jie nė nepastebėjo, kaip perėjo upę ir atsidūrė didžiulėje aikštėje, kurioje spindėjo įspūdinga, ryškiomis spalvomis tarsi gigantiškas žaislas išdažyta cerkvė.

Iš rytų pusės aikštę juosė puikūs rūmai, nuostabiu fasadu ir baltu graikišku frontonu, taip pat parkas, nusidriekęs išilgai Kitaigorodo, prekybinio Maskvos centro, sienų. Priešais rūmus susirinkusi minia stebėjo kažkokį reginį. Marijana pasibaisėjusi suprato, jog ten vykdoma vieša bausmė...

Ant pakylos prie kopėčių pririštą pusnuogį vyrą plakė rimbu. Supintas iš baltos odos juostelių rimbas kiekvienu smūgiu palikdavo ant kūno kraujo pėdsaką, priversdamas nelaimingąjį dejuoti.

Už keleto žingsnių nuo kopėčių ant pakylos stovintis milžinas sukryžiuotomis ant krūtinės rankomis stebėjo egzekuciją. Jis buvo nepaprastai tvirto kūno sudėjimo, vilkėjo mėlyną mundurą su auksiniais epoletais, o valdingas veidas liudijo jį turint keletą

lašų azijietiško kraujo. Nenusakomos spalvos akys spinduliavo šaltu žiaurumu.

Minia tylėjo, nereikšdama nei džiaugsmo, nei kitokių jausmų. Tačiau Marijana, atsidūrusi šioje kamšatyje, buvo pritrenkta tų žmonių veidų išraiškų: visi jie degė neapykanta. Ir tai papiktino jaunąją moterį.

Iš kokio medžio nutašyti šie žmonės? sumurmėjo ji pusbalsiu. Priešas ties jų vartais, o jie mėgaujasi tokiu reginiu!

Netikėtas kumštelėjimas į pašonę privertė ją nutilti. Tai padarė ne vienas iš jos draugų, o pagyvenęs malonaus veido vyras, apsirengęs senamadiškai ir paprastai, tačiau pakankamai tvarkingai. Ilgi plaukai buvo surišti juoda aksomine juostele, gražiai pabrėžusia sidabrinę jų spalvą. Marijana nustebusi žvelgė į jį, ir vyriškis lengvai jai šyptelėjo.

Būkite atsargesnė, ponia, sušnabždėjo jis. Prancūzų kalba čia labai populiari.

Aš nekalbu rusiškai, bet jei jūs pageidaujate, mes galime šnekėtis kokia nors kita kalba, pavyzdžiui, anglų arba vokiečių...

Šį sykį garbusis bajoras nusišypsojo plačiau, tuo pačiu prarasdamas dalį žavesio, nes jo burnoje trūko keleto dantų.

Nežinoma kalba sužadins smalsumą. Tai apie anglų kalbą. O dėl vokiečių, tai rusai jos nekenčia nuo Petro Trečiojo laikų.

Aišku! pasakė Marijana. Tuomet tęskime prancūziškai, jei tik jūs, pone, sutiksite patenkinti mano smalsumą. Ką padarė tas nelaimingasis?

Nepažįstamasis gūžtelėjo pečiais.

- Jo kaltė dvejopa: jis prancūzas ir išdrįso džiaugtis sužinojęs apie Bonaparto armijos artėjimą. O iki šiol jis buvo garsus ir netgi gerbiamas už kulinarinį talentą žmogus. Tačiau neapdairumas jį pražudė.

Jūs pasakėte, už kulinarinį talentą?

Taip. Jo vardas Turnė. Jis buvo vyriausiasis Maskvos gubernatoriaus virėjas. Jūs matote čia jo šeimininką, grafą Rostopčiną, stebintį bausmę. Vargšelis Turnė, dabar jo nugara turi atsiimti už ilgą liežuvį...

Apimta įniršio Marijana sugniaužė kumščius. Nejaugi nieko kito nelieka, tik šitaip stovėti ir žiūrėti, kaip nusileidžiančios

saulės spinduliuose kankinamas žmogus, tėvynainis, kaltas dėl savo ištikimybės imperatoriui? Tačiau, ji neturėjo laiko apmąstymams.

Rostopčinui įsakius, netekusį sąmonės ir paplūdusį kraujais nelaimingąjį virėją atrišo ir nunešė į rūmus.

Kas jam gresia? paklausė Žolivalis, kuris girdėjo Marijanos ir nepažįstamojo pokalbį.

Gubernatorius pareiškė, kad rytoj jį išsiųs į Orienburgo šachtas.

Bet jis neturi jokios teisės šitaip elgtis! pasipiktino Marijana, vėl užmiršusi atsargumą. Šis žmogus ne rusas. Niekšinga elgtis su juo taip, kaip su nusikaltusiu valstiečiu.

Jį taip pat apkaltino šnipinėjimu. Atvirai šnekant, tas vargšelis Turnė, kurio likimas kelia man nerimą juk jis tikras meistras, yra atpirkimo ožys. Dabar, kai didysis mūšis baigėsi, Rostopčinas stengiasi parodyti liaudžiai, koks jis negailestingas viskam, kas kokiu nors būdu susiję su Bonapartu.

Senasis bajoras antrą kartą paminėjo šį vardą, ir Marijana pagalvojo, jog priešais ją stovi vienas iš tų užkietėjusių emigrantų, kurie prisiekė negrįžti į Prancūziją tol, kol joje viešpatauja Dievo rykštė Napoleonas. Todėl reikėjo būti šiek tiek atsargesnei. Tačiau Marijana vis dėlto troško sužinoti šį tą daugiau.

Jūs paminėjote... didįjį mūšį?..

Senis išplėtė akis, paėmė iš po žabo ant juodos aksominės juostelės kabojusį auksinį lornetą, prisikišo jį prie nosies galiuko ir apstulbęs pažvelgė į jaunąją moterį.

Na ką jūs! Mieloji ponia, jums leidus norėčiau paklausti, iš kur jūs atsiradote?..

Iš pietų, gerbiamasis, iš Odesos, ten viešėjau pas hercogą de Rišeljė...

Ji pridūrė dar keletą miglotų frazių, į kurias, beje, naujas pažįstamasis neatkreipė dėmesio. Rišeljė vardas jį galutinai pavergė ir jis pajuto simpatiją šiai gražiai moteriai, kuri, jo manymu, buvo jam be galo artima. Todėl jis pasidarė kalbesnis, o kai prisistatė ir Žolivalis, jo šnekoms nebuvo galo.

Pasivadinęs ponu de Bonšanu, jis papasakojo keliautojams apie tai, kas prieš penketą dienų atsitiko Borodino lauke, už

trisdešimt penkių ljė nuo Maskvos, dešiniajame Kologos, Maskvos upės intako, krante: rusų armija, kuri Didžiajai Armijai slenkant į priekį tarsi ištirpo upėse ir ežeruose, nutarė pasirodyti ir stoti į mūšį. Ji norėjo sutrukdyti priešui pasiekti senosios Rusios sostinę. Kelią užtvėrė redutais, ir įvyko žiaurus mūšis su siaubingomis pasekmėmis - tai liudijo iš visų pusių plaukiantys pilni sužeistųjų vežimai.

Ir kas gi laimėjo mūšį? paklausė Žolivalis su neslepiamu nekantrumu.

Senasis bajoras liūdnai nusišypsojo.

Valdžia paskelbė, kad rusai. Juk caras į Barklajaus de Tolio vietą paskyrė senį Kutuzovą, numylėtą pergalės kūdikį, ir niekas neabejojo, kad gali būti kitaip. Čia netoliese netgi vyko dėkingumo pamaldos... tačiau sužeistieji pasakoja ką kita: jie sako, jog armija traukiasi, sekdama paskui juos, ir Bonapartas artėja prie Maskvos. Rytoj... arba poryt jis bus čia. Sužinoję apie tai, visi kas gali bėga iš Maskvos. Mieste kilo sumaištis. Rostopčinas irgi išvažuos, jis pats tai sakė, tačiau kol kas jis laukia Kutuzovo, kurio armija, besitraukianti į Kazanę, turi netrukus pasirodyti čia.

Pajutusi niūrų Jasono žvilgsnį Marijana vis dėlto neprarado pusiausvyros ir toliau vaidino savo vaidmenį. Ji gana ramiai išklausė šių džiaugsmingų žinių. Tuo tarpu Žolivalis mandagiai padėkojo senukui ir paprašė, jei tai būtų nesunku, parodyti kokį nors viešbutį. Senukas mielai sutiko tai padaryti. Tačiau Jasonas griežtai užprotestavo:

Mes negalime likti šiame mieste, ypač jei čionai eina Bonapartas! Kol nesutemo, mes turime patekti į Sankt Peterburgo kelią ir ten susirasti pašto stotį arba nakvynės namus!

Ponas Bonšanas nukreipė į jį savo lornetą ir su nuostaba bei pasipiktinimu pažvelgė į barzdotą vyrą, greičiausiai tarną, kuris išdrįso ne tik prabilti prancūziškai, bet dar ir pareikšti savo nuomonę. Nusprendęs, jog būtų per žema kalbėtis su šiuo akiplėša, senasis bajoras tik gūžtelėjo pečiais, atsuko jam nugarą ir kreipėsi į Žolivalį.

Visos gatvės užtvindytos karietomis ir vežimais, ir jų vis daugėja. Jums nepavyks iš čia išsikapstyti iki sutemų, tačiau

Kitaigorode, kurio sienas jūs matote, rasite kur apsistoti. Kad ir pas...

Marijana ir jos draugai taip ir nesužinojo viešbučio šeimininko pavardės, nes į aikštę staiga plūstelėjo tikra devintoji banga, patrankos šūvio greičiu nusiritusi prie pakylos, ant kurios vis dar stovėjo gubernatorius, duodantis įsakymus tarnų būriui. Tūkstančiai vyrų ir moterų, apsiginklavusių šakėmis ir kirviais, staugiančių tarsi alkani vilkai, metėsi į Rostopčino rūmus. Gigantiška banga, atsimušusi į sienas, suraibuliavo sukūriais, kurie įtraukė į save aplink senajį bajorą susibūrusius draugus.

Akimirksniu Marijaną, įsitikinusią, jog tai maištas, dešimtys rankų atplėšė nuo jos bendrakeleivių ir nunešė prie upės. Nusprendusi, jog atėjo paskutinioji, ji veriančiu balsu suriko:

Čionai! Jasonai!..

Jis išgirdo ją. Švaistydamasis į kairę ir į dešinę kojomis ir kumščiais, jis prasimušė iki jos, sugriebė už rankos ir pamėgino kovoti su srove, galinga ir neturinčia aiškios krypties. Tačiau tai pasirodė neįmanoma. Teko pasiduoti, nes kitaip minia būtų parbloškusi juos žemėn ir sutrypusi kojomis.

Jaunieji žmonės, vėl pernešti per Kremliaus tiltą, atsidūrė nedidelėje aikštėje, kurioje šalia kelių namų ir teatrališkai išdažytos cerkvės stūksojo aukšta siena, nusitęsusi išilgai upės, už kurios buvo Pamestinukų prieglaudos pastatas, dengtas žaliu geležiniu stogu.

Čia buvo daug mažiau žmonių, nes minia išsisklaidė Maskvos upės krantinėje, ir uždususi Marijana prisišliejo prie stulpo rišti arkliams, norėdama atgauti kvapą. Ji pastebėjo, jog liko viena su Jasonu ir Šankala, kurios viena ranka, užkišta už Jasono diržo, aiškiai bylojo, kaip jai pavyko atsidurti čia drauge su jais.

O kur kiti? paklausė Marijana.

Jasonas gūžtelėjo pečiais ir mostelėjo ranka į aikštės pusę. Situacija ten priminė vulkano kraterį.

Kažkur tenai!

Reikia pamėginti juos surasti...

Nepaisydama nuovargio, ji pašoko, pasiruošusi vėl pulti į tikrą pragarą, bet jis ją sulaikė.

Tu iš proto išėjai! Tu žūsi nieko nelaimėjusi. Reikia džiaugtis, kad išnešėm iš ten sveiką kailį.

Po to, pamatęs, jog jaunosios moters akys pritvinko ašarų, švelniai pridūrė:

Nei Kregas, nei Grakchas nėra ėriukai! O Žolivalis irgi ne iš tų, kuriam galima įkišti į burną pirštą. Aš labai nustebčiau, jeigu jiems nepavyktų iš ten išsikapstyti.

Bet ką mums daryti? Kaip juos surasti?

Geriausia būtų likti šioje prakeiktoje aikštėje ir palaukti. Anksčiau ar vėliau sumaištis baigsis. Žmonės išsivaikščios po namus arba iškeliaus iš miesto. Tuomet grįšime į tą vietą, kur išsiskyrėme. Jie greičiausiai irgi taip pat pasielgs. Būtų beprotiška blaškytis po nepažįstamą miestą, neturint jokio supratimo, kur eiti...

Marijana sutiko su juo. Jai netgi būtų patikusi ši laikina vienatvė šėlsmo apimto miesto širdyje, jei ne Šankala. Ji vis dar buvo įsikibusi į Jasoną ir ištikimo šuns akimis žvelgė į savo šeimininką.

Tu teisus, atsiduso ji. Reikia būti čia ir laukti, kol viskas nurims, jei tai apskritai kada nors įvyks. Aš tuo labai abejoju...

Iš tikrųjų, nors Raudonojoje aikštėje minia tarsi apsiramino ir netgi ėmė skirstytis, pereiti tiltą pasidarė visiškai neįmanoma: jį užtvindė vežimai ir neštuvai, iš kurių sklido sužeistųjų dejonės ir riksmai.

Kai kurių namų durys atsidarinėjo ir šeimininkai siūlė sužeistiesiems prieglobstį, tačiau dauguma traukė į karo ligoninę ir dvi privačias klinikas kitoje upės pusėje netoli Kremliaus.

Šitaip mes niekuomet neprasiveršime, neteko kantrybės Marijana. Krantinėje pilna žmonių...

Juo labiau kad ten beveik vieni kareiviai. Žiūrėk! Apačioje pasirodė raiteliai. Tai kazokai! šūktelėjo Jasonas.

Skvarbios akys žmogaus, įpratusio nuolat žvelgti į tirščiausius okeano rūkus, įžiūrėjo kareivius, tuo tarpu Marijana matė tiktai raudoną neaiškią masę.

Rusų armija tikriausiai traukiasi, tęsė Jasonas. Ji eina į miestą, be jokios abejonės, pasiryžusi jį ginti. Mes negalime likti čia, nes rizikuojame būti sutrypti arklių.

O kur tu nori eiti? Aš atsisakau kur nors judėti, kol mes nesusitikome su kitais.

Į tą mažą aikštę. Joje aš mačiau užeigą. Pabandykime ten užeiti. Ar tu turi pinigų?

Marijana teigiamai linktelėjo galva. Ji pametė krepšį, kurį iš jos išplėšė sumaišties metu, tačiau auksą ir garsųjį "keliaraštį" nešiojosi vidinėje suknelės kišenėje.

Patekti į užeigą buvo nelengva. Prie durų stovėjo dvi moterys su prijuostėmis ir vyras. Jie padėjo sužeistiesiems apsiplauti žaizdas, vaišino juos vynu. Atrodė, jog šiems nelaimingiesiems jie buvo pasiryžę atiduoti viską, kas buvo namuose, ir Marijana nejučia pagalvojo, ar svetimšalius keliautojus jie priims su tokiu pat džiaugsmu...

Akmuo, vos nepataikęs į ją ir sudaužęs gretimą vitriną, sugriovė jos pasiryžimą likti čia. Ji šaukdama atšoko į šalį, tačiau nesuskubo išvengti stiklo šukės, kuri prakirto kaktą. Piktai riktelėjęs Jasonas prispaudė ją prie savęs ir išsitraukęs nosinę pabandė sustabdyti plona srovele ištryškusį kraują.

Laukinių gauja! sugriaudėjo jis. Negi jie neturi ką veikti, negi būtina daužyti savo pačių vitrinas?..

Marijana pasisuko ir pamatė ryškią iškabą, kurioje puikavosi nuostabus pyragaitis su kremu. Užrašas bylojo, jog "Amūro šulinyje" broliai Lalondai gamina geriausius visoje Maskvoje pyragaičius ir aprūpina savo klientus įvairiausiais prancūzų konditerijos gaminiais.

Nuostabiausia yra tai, kad namas iki šiol stovi, tarė Marijana. Tu teisus, pamėginsime patekti į užeigą. Netrukus tai bus beveik neįmanoma padaryti.

Pasinaudoję grūstyje susidariusiu tarpu, jie paskubomis nuėjo prie užeigos durų.

Marijana kreipėsi į vyrą:

Mes keliautojai. Atvykome iš pietų, iš toli! Ar galima pas jus apsistoti? - paklausė ji prancūziškai, stengdamasi pabrėžti anglišką akcentą.

Užeigos šeimininkas, matyt, neitin mėgo užsieniečius, nes pažvelgė į ją gana nedraugiškai.

Iš kur jūs atvykote? paklausė jis ta pačia kalba, bet taip darkydamas žodžius, kad Marijana vos jį suprato.

Iš Odesos.

Nemenkas atstumas! O kas jūs tokia? Italė? Prancūzė?..

- Ne! Anglė! atšovė jaunoji moteris. Aš ledi Selton, o jie su manimi... mano tarnai.

Vyriškį aiškiai paveikė damos titulas. Anglė buvo verta didesnės pagarbos nei bet kurios kitos tautybės atstovė, nors jis ir nepalaikė tos šalies moterų aistros keliauti. Priverstinai nusišypsojęs, jis pranešė, kad visi kambariai užimti sužeistųjų, bet jei ledi patenkins kampelis bendroje salėje, jis su malonumu patieks jai ten vakarienę.

- Rytoj, - pridūrė jis, - aš pasistengsiu ledi surasti tinkamesnes patalpas, tačiau šią naktį jai teks praleisti Maskvą užplūdusių kareivių draugijoje, nors tai ir nėra pati maloniausia kompanija jaunai damai.

Jie ruošiasi ginti miestą?

Žinoma, miledi! Niekam ir į galvą neateitų, kad mūsų tėvelis caras galėtų leisti antikristui įžengti savo kruvinomis letenomis į mūsų švento miesto žemę! Nebūsiu aš Ivanas Borisovičius, jei čia neįvyks didžiulis dalykas, ir jūsų malonybė netrukus pati galėsite įsitikinti, ką sugeba rusai, gindami šventąją žemę. Kaip sakė vienas senas karys, mūsų Kutuzovas, maršalas "Visuomet pirmyn", atvyks į Maskvą šią naktį, pridūrė jis įtaigiu tonu.

Bet kodėl visiškai neseniai aikštėje kilo maištas?

Maištas? Koks maištas?

Tas, kurį aš mačiau savo akimis. Leidžiantis saulei aš atsidūriau prie gubernatoriaus rūmų, kur tuo metu vyko egzekucija. Jai pasibaigus ginkluota minia puolė gubernatoriaus namus...

Ivanas Borisovičius nusijuokė.

Tai buvo ne maištas, miledi. Tiesiog šį rytą visus apskriejo žinia, kad prakeikti prancūzai užgrobė Možaisko vienuolyną.

Dar vieną šventą vietą? pusiau juokais, pusiau rimtai paklausė Marijana.

Tačiau rusas praleido negirdomis jos ironiją ir porą kartų dievobaimingai persižegnojo.

Ypatingai šventą, jūsų malonybe! Mūsų narsūs miestiečiai norėjo pasitikti priešą, todėl rytą susirinko prie Dorogomilo

užkardos, kur turėjo atvykti gubernatorius, nusprendęs jiems vadovauti. Tačiau jie veltui sugaišo visą dieną ir jo nesulaukę grįžo atgal, norėdami sužinoti, kur užkliuvo grafas Rostopčinas. Beje, pasirodžiusi armija irgi privertė juos pasitraukti iš kelio.

Marijana iš paskutiniųjų stengėsi neparodyti, ką ji iš tikrųjų galvoja. Rostopčinas greičiausiai turėjo pakankamai kitų priežasčių ir be to virėjo, dėl kurio nesiryžo neorganizuotos gaujos priešaky šturmuoti Napoleono armijos.

Netardama nė žodžio, ji nusekė paskui šeimininką į plačios, žemos ir purvinos salės kampą, kur Ivanas Borisovičius, sukrovęs ant suolų, stovėjusių tarp dviejų langų, laikė visą patalynę: pagalves, antklodes ir užvalkalus. Po to jis pareiškė, kad netrukus bus paduota vakarienė.

Krymo vynu užgerti valgiai visiems labai patiko, tačiau naktis Marijanai atrodė begalinė. Ji nė sekundei nesumerkė akių. Šankala, įpratusi miegoti ant žemės, mėgavosi poilsiu, Jasonui irgi pavyko keletą valandų nusnūsti, o Marijana sėdėjo prie lango visą naktį ir stebėjo, kas vyko lauke. Beje, jeigu ji būtų gulėjusi pataluose, vis tiek nebūtų galėjusi užmigti žygiuojanti rusų armija kėlė neįsivaizduojamą triukšmą...

Abipus upės tekėjo dvi srovės: pėstininkai, husarai, grenadieriai, kazokai mėlynai raudonomis uniformomis ir kalmukai avikailio kepurėmis. Visi jie judėjo į priekį fakelų šviesoje. Be ypatingos tvarkos raitelių būriai sekė paskui pėstininkų dalinius, traukusius paskui save patrankas, kurių keliamas triukšmas drebino visą miestą.

Mirgančioje fakelų šviesoje šių iškankintų žmonių veidai atrodė kažkokie sutrikę, ir Marijana suabejojo, ar jie iš tikrųjų ruošiasi ginti miestą.

Ivanas Borisovičius su žmona ir seserimi visą naktį išstovėjo prie namų durų, pilstydami kareiviams vyną ir girą. Tačiau laikui bėgant vakarykštis jų entuziazmas ir pasitikėjimas pastebimai blėso. Kartas nuo karto jie kažko klausinėdavo kareivių. Nuo gautų atsakymų jų veidai vis labiau niaukėsi.

Kai apie ketvirtą valandą ryto dangus truputį nušvito, virš upės nuaidėjo stiprus sprogimas, tarsi pranašaudamas saulės patekėjimą. Didysis Kremliaus tiltas buvo išneštas į orą. Ivanas Borisovičius įkritusiomis akimis ir papilkėjusiu veidu priėjo prie

Jasono, snaudusio ant suolo, stipriai jį papurtė ir kreipėsi į Marijaną:

Man labai gaila, miledi, sunkiai ištarė jis, bet mums reikia išvažiuoti!

Išvažiuoti? šūktelėjo Jasonas, vėl užmiršęs nuolankaus tarno vaidmenį.

Tačiau vargšas žmogus nekreipė dėmesio į tokias smulkmenas. Jis nelaimingu veidu linktelėjo galvą, ir Marijana pastebėjo jo akyse sužibusias ašaras.

Taip, reikia išvažiuoti. Miledi, jūs turite tuoj pat palikti Maskvą. Jūs anglė, o čionai artėja korsikietiška pabaisa. Jei jūs pasiliksite, jums grės pavojus. Važiuokite! Važiuokite tuoj pat! Tokia graži moteris kaip jūs neturi patekti į jų purvinas letenas!

Bet... aš maniau, kad armija ruošiasi ginti Maskvą...

Ne, ji tiktai pereis per miestą. Jie bėga... kareiviai pasakė man, kad jie eina į Riazanę...

Staiga jis sukūkčiojo.

Mūsų armija sunaikinta... Sunaikinta!.. Miestas pasmerktas. Mes visi, visi išeisime! Taip kad važiuokite! Mes susirinksime savo daiktus ir keliausime. Aš turiu brolį Kalugoje, pas jį ir prisiglausiu.

Jūs paliekate savo namus? paklausė Jasonas. O kaip gi tie sužeistieji, kuriuos jūs priglaudėte?

Teks juos palikti Dievo malonei. Jiems mano mirtis nieko nepadės. Aš turiu šeimą, kuria reikia pasirūpinti.

Ginčytis buvo beprasmiška. Keliautojų trijulė išėjo iš užeigos ir atsidūrė krantinėje, kurioje viešpatavo neįsivaizduojama sumaištis. Tarp kareivių pasirodė iki šiol mieste užsilikę maskviečiai, jie skubiai mėgino išsikapstyti iš sostinės.

Visus šiuos žmones apėmęs siaubas buvo toks stiprus, kad Marijana nejučia juo užsikrėtė. Karas vis dėlto buvo baisi nelaimė. Svetima tragedija sustiprino nerimą dėl pasimetusių draugų. Jeigu Jasonas ir Marijana ir toliau leisis nešami šios srovės, jie netrukus atsidurs už Maskvos ir galutinai praras viltį kada nors susitikti Žolivalį, O'Flaertį ir Grakchą. Nusprendę bet kuria kaina nusikasti iki Raudonosios aikštės ir Rostopčino

rūmų, jie įsiliejo į minią, judančią link pirmojo tilto per Maskvos upę, tikėdamiesi bent jau persikelti į kitą krantą.

Į aikštę bus galima patekti padarius lankstą gretima gatve. Svarbiausia ištrūkti iš šitos kareivių masės, pasakė Jasonas.

Tačiau kitame krante kamšatis buvo dar didesnė. Marijana ir Boforas įstrigo ties dviejų tiltų sankryža. Šioje vietoje į Maskvos upę įtekėjo Jauza, ir virš abiejų upių nutiestais tiltais vyko judėjimas. Visur kunkuliavo atsitraukiančios kariuomenės verpetai. Ant tilto per Jauzą bėgliai pamatė grafą Rostopčiną, apšviestą pirmų saulės spindulių. Apsivilkęs karinį apsiaustą su milžiniškais auksiniais epoletais jis stovėjo su rimbu rankoje ir ragino juo kareivius. Jis rėkė it pamišęs, tarsi nuo to kareiviai tikrai būtų pradėję judėti greičiau. Jis mėgino palaisvinti kelią, ir Marijana netrukus suprato kam: ant puikių žirgų artėjo grupė generolų, kuriuos žmonės pasitiko sveikinimo šūksniais.

Baltais ir tamsiai žaliais dolomanais ir didelėmis trikampėmis kepurėmis su juodais arba baltais sultonais, jie jojo apsupę niūrų senį ant mažo pilko arkliuko, saugodami jį tarsi šventenybę arba belaisvį. Pagyvenusio žmogaus veidas buvo malonus, tačiau žvilgsnis liūdnas. Jis vilkėjo kuklią seną karinę uniformą be jokių išskirtinių ženklų, po kaklu buvo pasirišęs skarelę, ant žilų plaukų buvo giliai užtraukta kepurė su prisiūtais atvartais. Susijaudinusi minia murmėjo:

Kutuzovas! Kutuzovas!..

Ir Marijana suprato, jog priešais ją įžymusis feldmaršalas, Bonaparto priešas, tas, kurį caras Aleksandras, labai jo nemėgęs, tik prieš porą savaičių iškvietė iš provincijos, kur senukas buvo ištremtas. Rusija jame matė žmogų, nulemsiantį jos likimą jis buvo paskutinė jos viltis.

Ar visa Rusija? Greičiausiai ne, nes kai vyriausiasis kariuomenės vadas priartėjo prie tilto, ant kurio stovėjo Rostopčinas, grafas lyg tarnas puolė prie jo ir su laukine neapykanta ėmė plūsti feldmaršalą, nekreipdamas dėmesio į dviejų generolų, mėginusių priversti jį nutilti, pastangas. Teko jėga nuvilkti jį į šalį, rėkiantį, jog Kutuzovas - paprasčiausias išdavikas, bėgantis lyg paskutinis bailys, paliekantis likimo valiai miestą, kurį jis žadėjo apginti... Kutuzovas tiktai gūžtelėjo

sunkiais pečiais, pro sukąstus dantis atidavė trumpą įsakymą ir, apsuptas svitos, nujojo toliau.

Jasonas, visa galva iškilęs virš minios dėl savo ūgio, pamatė susidariusią tuštumą ir, sugriebęs už rankos Marijaną, pasileido per tiltą.

Gyviau! šūktelėjo jis. Dabar geriausias momentas prasimušti ir pagaliau patekti į tą gatvę.

Jie puolė į priekį, čigonė iš paskos. Tačiau kelią užkirto raitų kazokų būrys, sustojęs prie didžiojo vienuolyno vartų. Karininkas nušoko žemėn ir ėmė kalbėtis su senu barzdotu popu, niūriu ir pasipūtusiu tarsi nakties paukštis.

Nelaimė, plūstelėjusi į šį upės krantą minia prispaudė kazokus, ir Marijana, kurią Jasonas stipriai stumtelėjo į priekį, kad ji neatsidurtų po arklių kanopomis, atsitrenkė į popą ir užmynė jam ant kojos.

Suspigęs iš skausmo ir pasipiktinimo, nė nepamatęs, jog jo skriaudėjas buvo moteris, popas atstūmė ją, tačiau karininkas piktai sugriebė jaunąją moterį už rankos, rėkdamas kažką nesuprantamo, matyt, liepdamas jai ant kelių prašyti atleidimo. Tuo metu, kai du kazokai kovojo su puolusiu jai į pagalbą Jasonu, ji beviltiškai stengėsi išsiveržti iš karininko rankų, ir staiga jie susidūrė akis į akį... Tai truko ne ilgiau kaip sekundę, tačiau jie pažino vienas kitą.

Černyšovas! išsiveržė Marijanai iš krūtinės.

Tai iš tikrųjų buvo jis. Toks pat baltaplaukis, toks pat patrauklus ir elegantiškas, tiktai ant jo dolomano, aptaškyto kraujo ir purvo dėmėmis, nebuvo Garbės legiono ordino, o išbalusiame veide aiškiai matėsi didžiulis nuovargis... Taip, tai buvo jis, žalių įkypų akių grafas Černyšovas, caro šnipas, Paryžiaus gražuolių numylėtinis, nors... šis laukinės išvaizdos karys menkai tepriminė nerūpestingą gundytoją, kuris sugebėdavo visur sužinoti prancūzų imperijos paslaptis, netgi būdamas nepasotinamos kunigaikštienės Borgezės glėbyje. Prisiminusi paskutinį jų susitikimą, Marijana pamėgino ištrūkti iš jo rankų.

Bergždžios pastangos! Laibi balti ruso pirštai buvo tvirti kaip plienas. Be to, jis iškart pažino šį žavingą veidą su išplėstomis iš baimės akimis.

Bet juk čia mano kunigaikštienė! sušuko jis prancūziškai. Pats didžiausias mano turtas! Pasakiškas vargšo kupranugarių varovo iš Samarkando smaragdas. Prisiekiu Kazanės Dievo motina, tik šio susitikimo man ir tereikėjo, kad patikėčiau, jog Dievas yra rusų tautybės.

Marijanai nespėjus atsitokėti nuo šio lemtingo susidūrimo, Černyšovas stipriai apglėbė ją ir aistringai įsisiurbė į jos lūpas. Pasigirdo jo žmonių susižavėjimo šūksniai ir įtūžęs Jasono riksmas:

Paleisk ją, bjaurus kazoke! Kaip tu drįsti ją liesti!

Nelauktai Černyšovas paleido Marijaną ir priėjo prie kazokų apsupto Jasono.

Aš turiu teisę liesti tai, kas man priklauso, išdidžiai pareiškė jis. O tu, mužike, kas tau leido kreiptis į mane? Pavydas? Tu irgi jos meilužis? Tuomet tai turėtų tave priversti pakeisti toną!

Ir, iškėlęs rankoje bizūną, jis su tokia jėga perliejo juo Jasonui per veidą, kad smūgio pėdsakas akimirksniu paraudo.

Jasonas iš paskutiniųjų pamėgino išsiveržti iš geležinių savo sargų gniaužtų, tačiau šie tik niekinamai nusikvatojo.

Niekšas! - nusispjovė jis. Tu paprasčiausias niekšas ir bailys, grafe Černyšovai! Tu muši ir įžeidinėji tik tuomet, kai tau negresia pavojus. Tu nė nesusimąstydamas gali išniekinti moterį, pasinaudodamas jos bejėgiškumu.

Išniekinti? Kunigaikštienę Sant'Aną? Įdomu, kaip gi aš tai galėčiau padaryti? Prisiekiu savo patronu, šventu Aleksandru, tegu jau aš žūsiu, jei sumeluosiu teigdamas, jog ji priklauso man! O tu... man kilo didžiulis noras nubausti tave už negirdėtą įžūlumą.

Pažvelk į mane įdėmiau! Aš nesu vienas iš tavo mužikų. Aš esu žmogus, kuris kviečia tave į dvikovą. Atsimink vakarą su "Britaniku" Prancūzų komedijos teatre!

Grafas lėtai nuleido naujam smūgiui iškeltą ranką, priėjo prie Jasono, įdėmiai įsižiūrėjo į jo veidą ir pagaliau sugriaudėjo juoku.

Po galais, iš tiesų! Amerikietis! Kapitonas... Leforas, rodos?

Teisingiau būtų Boforas. Dabar, kai jūs žinote kas aš, laukiu jūsų pasiaiškinimo, o gal net atsiprašymo už ką tik ištartus žodžius...

Tegul bus taip! Aš atsiprašau jūsų... bet tik už tai, kad iškreipiau jūsų vardą. Man visuomet būdavo sunku teisingai ištarti svetimšalių vardus, pridūrė jis pašaipiai šypsodamasis. O dėl šios mielos damos...

Negalėdama ilgiau pakęsti šitokios situacijos, Marijana puolė prie Jasono.

Neklausyk jo! Šis žmogus negailestingas blogio įrankis. Šnipas... Niekšas, kuris visuomet išnaudodavo draugus ir meilužes savo interesams...

Ne savo, o savo valdovo interesams, gerbiamoji! Ir Rusijos!

Pasisukęs į laikiusius korsarą kazokus, jis kažką riktelėjo, ir šie jį paleido. Išsilaisvinęs Jasonas lengvai atstūmė mėginusią jo įsikibti Marijaną.

Leisk! Aš noriu išgirsti, ką jis man atsakys. Ir prašau tavęs nesikišti: tai vyrų reikalas! Taigi, pone, pridūrė jis, eidamas prie Černyšovo, aš laukiu! Jūs prisipažįstate, jog sumelavote?

Grafas gūžtelėjo pečiais.

Jeigu norėčiau jus dar labiau nustebinti ir nebijočiau pademonstruoti blogą skonį, įsakyčiau savo žmonėms išrengti ją nuogai: tuomet jūs įsitikintumėt, jog ant jos klubo yra nedidelis randas... mano herbo pėdsakas, įamžinęs mūsų meilės naktį.

Meilės naktį? nesivaldydama išrėkė Marijana. Jūs drįstate pavadinti meilės naktimi tą kankinimą, kurį privertėte mane išgyventi? Jasonai, jis įsigavo į mano kambarį išmušęs langą. Jis apsvaigino mane smūgiu, pririšo prie lovos užuolaidų raiščiais ir išprievartavo, tu girdi? Išprievartavo tarsi pirmą sutiktą mergšę! Tačiau kadangi jam šito buvo maža, jis nutarė palikti neišdildomą pėdsaką. Tuomet... jis įkaitino žiedo, kurį tu dabar matai ant jo rankos, akį ir įspaudė savo herbą į mano kūną. Štai ką jis vadina meilės naktimi!

Jasonas suriaumojo ir sugniaužtais kumščiais puolė prie Černyšovo, pasiruošęs suplėšyti jį į gabalus, tačiau rusas staigiai

atšoko ir, išsitraukęs kardą, įbedė jo smaigalį puolančiajam į krūtinę.

Nagi, nusiraminkite! Galimas dalykas, aš tada pasikarščiavau ir meilės naktimi to vadinti nevertėtų... bent jau mano atžvilgiu. Taip labiau tiktų kalbėti apie vyrą, kuris užėmė mano vietą... ir su kuriuo aš koviausi jūsų sode, mano meilute...

Marijana užmerkė akis, degdama iš gėdos ir nevilties. Ji jautė, kaip grimzta į dalinės, tiesos liūną, kuris buvo daug pavojingesnis už pikčiausius įžeidimus. Jasono veidas papilkėjo. Netgi jo akys, staiga tapusios visiškai bereikšmės, pakeitė savo spalvą.

Černyšovai! iškošė jis pro sukąstus dantis. Jūs niekšas!..

O man taip neatrodo. Jūs negalite apkaltinti manęs melu. Todėl, kad man tektų toli nukeliauti, norint pasikviesti liudininku jos meilužį. Jis joja paskui Vitgenšteiną su maršalo Viktoro korpusu... Bet jei jūs šito iš tikrųjų trokštate, pabaigsime mūsų įdomų pokalbį vėliau, nes pernelyg ilgai užsistovėjęs mano būrys trukdo einantiems iš paskos. Aš įsakysiu duoti jums arklius ir...

- Apie tai negali būti jokios kalbos! nutraukė jį Jasonas lediniu balsu. Aš neturiu jokio pagrindo nė minutei sudaryti jums draugijos.

Rusas primerkė žalias akis. Vis dar šypsodamasis jis nuleido žemyn kardą.

Jūs taip manote? O aš manau priešingai: jūs neturite pasirinkimo! Arba jūs jojate su manimi ir pirmoje stotelėje mes suvesime sąskaitas, arba aš įsakysiu sušaudyti jus kaip šnipą. Nes sunku patikėti tuo, jog jūs sukorėte šitokį kelią tik tam, kad įteiktumėte man patį nuostabiausią ir geidžiamiausią laimikį. O dėl madam... man užtektų ištarti tik vieną žodį miniai... pasakyti, pavyzdžiui, kas ji yra iš tikrųjų, ir ją suplėšytų į mažyčius gabalėlius. Taigi, rinkitės... tačiau darykite tai greitai.

Ei, pasakykite tą žodį! riktelėjo Marijana. Pasakykite! Ir baikime šį reikalą, nes jokia žmogiška jėga neprivers manęs sekti paskui jus. Aš dar nesu susidūrusi su tokiu niekšu. Tegu mane užmuša! Aš nekenčiu jūsų...

Nutilk! šiurkščiai nutraukė ją Jasonas. Aš jau sakiau tau tai vyrų reikalas. O jūs žinokite, jog yra trečia išeitis:

pernelyg greitai pamiršote, kaip vikriai dingote iš Paryžiaus praėjus porai valandų po kvietimo į dvikovą, todėl aš turiu visišką teisę laikyti jus bailiu.

Aš paklūstu caro įsakymams. Esu kareivis. Aš privalėjau išvažiuoti ir apgailestavau dėl to, bet kartoju: dvikova įvyks šį vakarą...

Ne! Aš pasakiau: čia ir dabar. Po galais, grafe Černyšovai, nelengva priversti jus griebtis špagos! Bet galbūt dabar!..

Ir Jasonas staigiu judesiu du kartus sudavė rusui per veidą.

Nagi? pasiteiravo jis beveik maloniai. Mes kausimės?

Atrodė, jog grafui pasidarė bloga. Jo veidas virš tamsiai žalio munduro įgavo vaško spalvą, šnervės susiaurėjo, ir buvo matyti, jog jam darosi sunku kvėpuoti.

Taip! pasakė jis pro sukąstus dantis. Aš tik duosiu įsakymą ir būsiu jūsų paslaugoms.

Po minutės šimtinė, lydima džiaugsmingų šūksnių, pajudėjo pirmyn. Liko tiktai koks dešimt kazokų su bebarzdžiu esaūlu priešaky. Černyšovas pasisuko, aiškiai ketindamas atsisveikinti su popu, bet tas, nugąsdintas susidūrimo ir keisto jo tėvynainio elgesio su svetimšale, grįžo į vienuolyną ir uždarė paskui save duris. Grafas nervingai gūžtelėjo pečiais ir kažką piktai sumurmėjo. Po to jis kreipėsi į varžovą:

Eime! - sviedė jis. - Už keleto žingsnių nuo čia tarp vienuolyno sienos ir sodų yra nedidelė aikštė. Puiki vietelė dvikovai! O kunigaikštis Aksakovas mielai pasirūpins madam, pridūrė jis, rodydamas į jaunąjį esaūlą, kuris akimirkai netekęs savo kariško šaunumo, maloniai pasiūlė ranką nei gyvai, nei mirusiai Marijanai.

Prašau, gerbiamoji, pasakė jis be jokio akcento.

Netikėtai gracingas jaunuolio nusilenkimas privertė Černyšovą sugriaudėti juokais.

Galite kreiptis šviesiausioji malonybe! Ši dama turi tam teisę, brangusis Borisai, įgėlė jis.

Po to, parodęs ranka į Šankalą, kuri tylėdama stebėjo visą šią sceną, pasakė:

O kas čia tokia, kodėl ji sekioja paskui jus tarsi šuo?

Kunigaikštienės kambarinė, tarė Jasonas, Marijanai nespėjus nė prasižioti.

Ji labiau panaši į valkatą, o ne į padorią kambarinę, tačiau jūsų skonis visuomet buvo gana neįprastas, brangioji Marijana. Na gerai, man rodos, dabar mes galime eiti...

Paskui varžovus sekė Marijana, įsikibusi jaunajam karininkui į parankę ir jausdama, jog iš baimės jai klumpa kojos. Ji karštligiškai mėgino rasti būdą sutrukdyti šiai dvikovai, kuri bet kuriuo atveju turėjo virsti drama, nes jeigu Jasonui pavyks ir rusas bus nukautas, kas gali pasakyti, kaip pasielgs vado netekę kazokai?

Netrukus jie atsidūrė pavėsingoje aikštėje, tokioje tuščioje ir tylioje, tarsi ją būtų gaubęs gilus vidurnaktis. Virš paauksuotų tvoros pynučių vešėjo gigantiškas klevas, atmetęs į šalis ilgas šakas su vešlia lapija. Vieta buvo pakankamai patogi.

O čia neblogai, pasakė Jasonas. Aš tikiuosi, kad jūs papildysite savo kilnių poelgių sąrašą dar vienu... ir duosite man ginklą.

Jaunasis esaūlas nusijuosė savo kardą ir sviedė jį Jasonui. Amerikietis sugavo jį, ištraukė iš makštų ir, didžiuoju pirštu patikrinęs aštrumą, keletą kartų mostelėjo juo ore.

Černyšovas nusivilko apsiaustą, mundurą ir sviedė juos vienam iš savo žmonių. Po to, truputį padvejojęs, nusirengė ir plonus batisto marškinius. Šaltai šypsodamasis Jasonas padarė tą patį.

Apsinuoginę iki juosmens vyrai atrodė vienodai stiprūs. Net nepažvelgę į moterį, dėl kurios ruošėsi kautis, jie atsistojo vienas priešais kitą po klevu, kur šešėlis buvo tamsesnis ir saulė nekliudė nei vienam, nei kitam.

Černyšovas, irgi patikrinęs kardo aštrumą, klastingai šypsodamasis pasveikino priešininką.

Man labai gaila, kad negalėjau pasiūlyti tinkamesnio ginklo. Galbūt šitas jums netinka?

Jasonas pasiuntė jam išalkusio vilko šypseną.

- Mane jaudina jūsų rūpestingumas, bet nesisielokite, aš greitai priprasiu prie šio ginklo. Abordažo kardas gerokai sunkesnis.

Švystelėjęs ašmenimis, Černyšovas ironiškai pasveikino varžovą ir, žvilgtelėjęs į mirtinai išbalusią jaunąją moterį, įsikibusią į kazoko ranką, sumurmėjo:

Ar jūs nenorite atsisveikinti su kunigaikštiene? Abejotina, kad po šio susirėmimo mes abu liksime gyvi...

Ne, nes aš tikiuosi dar pagyventi. Tačiau prieš sukryžiuojant kardus aš norėčiau kreiptis į jus: duokite garbės žodį, kad jei aš mirsiu, paliksite ją ramybėje. Aš norėčiau, kad ji atsidurtų arčiau prancūzų linijų. Ji be jokios abejonės sugebės užsitarnauti globą žmogaus, su kuriuo jūs tą naktį kovėtės sode!

Marijanos širdį pervėrė siaubingas skausmas. Jasono tonas aiškiai išdavė jo jausmus: sužadintas pavydas virto nepasitikėjimu ir panieka. Ją nugąsdino mintis, jog pasibjaurėjimas, kurį išgyveno Jasonas, gali pastūmėti jį į mirtį.

Tai netiesa. Prisiekiu tau tėvo garbe ir motinos atminimu, kad generolas Furnjė, nes tai buvo būtent jis, buvo tiktai mano draugas, atskubėjęs į pagalbą kaip tik tada, kai man jos labiausiai reikėjo. Jis yra geriausios mano draugės, Fortiunė Gamelen, mylimasis. Tą vakarą jis atėjo padėkoti už tai, kad aš padėjau jam grįžti į armiją. Tegu aš mirsiu vietoje, jeigu tai ne tiesa! O šis šėtonas, kuriam jis leido pabėgti, kai atvyko žandarai, neužsitarnavo tokio riteriško elgesio, nes vargšelis Furnjė tą naktį paliko mano namus lydimas dviejų žandarų. Ar jūs, Černyšovai, išdrįsite tai paneigti?

- Ne, nes po to įvykio aš daugiau pas jus nesilankiau. Galbūt jūs ir teisi. Žandarų pasirodymas ir privertė mane bėgti.

Ak, vis dėlto tai tiesa...

Nenusakomas palengvėjimas pakirto Marijanai kojas, ir ji atsisėdo ant akmeninės plokštės, į kurią buvo suleisti pynučiai. Širdies gilumoje ji dėkojo Dievui, kad rusas mirties akivaizdoje nesiryžo antrą sykį sumeluoti.

Jasonas sviedė į ją greitą žvilgsnį ir nusišypsojo, blykčiodamas baltais dantimis.

Mes aptarsime tai vėliau. Ginkitės, gerbiamasis.

Kai Marijana, prilaikoma Aksakovo, pradėjo ilgą maldą, įsiliepsnojo dvikova, aiškiai parodžiusi dviejų priešininkų neapykantos gylį. Černyšovas kovėsi su neregėtu įkarščiu. Jis nuolatos puolė ir išlenkti jo kardo ašmenys švilpdami raižė orą tarsi šienaudami nematomus dangaus laukus.

Jasonas tik atmušinėjo smūgius, tačiau nesitraukė nė per žingsnį. Nepaisant jo išdidaus pareiškimo, jam prireikė nemažai

laiko, kol jis priprato prie svetimo ginklo, lengvesnio už abordažo kardą. Prikaustytomis prie žemės kojomis ir nejudriu liemeniu jis priminė vieną iš daugiarankių indų dievų, nes kardas aplink jį šokte šoko mirties šokį.

Tačiau kai Černyšovas, apimtas įsiūčio, eilinį kartą atakavo jį, Jasonas žengtelėjo atgal ir suklupo ant akmens. Marijana riktelėjo, o rusas, naudodamasis situacija, smeigė atvirą smūgį, kuris būtų pervėręs amerikietį kiaurai, jei jis nebūtų vikriai pašokęs ir atmušęs kirčio. Kardas slystelėjo kūnu, lengvai jį įdrėksdamas, ir ant odos ištryško keletas kraujo lašų.

Šis išpuolis sužadino Jasono pyktį. Dabar jis ėmėsi spausti priešininką, kuris atsimušinėjo ne taip vikriai, kad išvengtų durtinio smūgio į kairį petį. Jasonas dar paspartino atakas, ir kitas smūgis sužeidė Černyšovą į dešinį petį. Rusas kimiai nusikeikė ir, nekreipdamas dėmesio į skausmą, norėjo padaryti ripostą, tačiau trečią kartą korsaro kardas pataikė tiesiai į krūtinę.

Grafas susverdėjo ir suklupo ant kelių, tuo tarpu Jasonas atšoko atgal. Černyšovo lūpos išsikreipė, mėgindamos nusišypsoti.

Atrodo, aš gavau savo... iškvėpė jis.

Ir neteko sąmonės.

Stojo tylos ir nuostabos minutė. Kazokai žiūrėjo į baltą kūną, tįsantį ant žemės, tarsi nenorėdami tikėti savo akimis. Bet tai truko tik akimirką.

Kol nudžiugusi Marijana bėgo prie Jasono, Aksakovas nuskubėjo prie savo vado.

Eime, - dusdama pasakė Marijana. Tu garbingai laimėjai, bet nereikia čia ilgiau pasilikti. Eime greičiau!..

Jaunąsis esaūlas apžiūrėjo sužeistąjį, pakėlė galvą ir su palengvėjimu atsiduso:

Jis gyvas, pasakė jis. Tai jūsų laimė, nes priešingu atveju aš sušaudyčiau jus vietoje.

Vilkdamasis marškinius, Jasonas su panieka pažvelgė į karininką.

Tai taip jūs suprantate garbę ir dvikovos įstatymus? Aš laimėjau, vadinasi, esu laisvas.

Karo metu niekas nepaiso dvikovos įstatymų. Aš neužmušiu jūsų, nes jūs irgi neužmušėte, bet aš privalau jus suimti: jūs

mano belaisvis. Tegu pats atamanas nulemia jūsų likimą! Tiktai madam yra laisva.

Bet aš nenoriu, užprotestavo Marijana. Arba jūs paleisite mus abu, arba pasiimsite drauge. Aš atsisakau jį palikti.

Ji pakibo Jasonui ant kaklo, tačiau kunigaikščiui riktelėjus trumpą įsakymą, du kazokai jėga atplėšė ją nuo mylimojo, o kiti sučiupo Jasoną ir, prieš įsodindami į balną, surišo rankas.

Suvokusi, jog ją paliks vieną šitame išprotėjusiame mieste, o Jasoną išsiveš į nežinią, kuri gali baigtis mirtimi, Marijana prapliupo raudoti. Ji visiškai pamiršo, jog atsidūrė čia tik todėl, kad troško pamatyti ir įspėti imperatorių ir kad reikėjo nedelsiant susirasti pasimetusius draugus. Šie laukiniai žmonės sunaikino pasitikėjimą tarp jos ir jos mylimojo ir jų keliai netikėtai išsiskyrė. Kadangi kareiviai paleido ją ir sušoko ant arklių, ji pribėgo prie Aksakovo ir puolė jam į kojas.

Maldauju jus, paimkite mane drauge! Nejaugi tai taip sunku? Vietoj vieno jūs turėsite du belaisvius. Aš noriu būti su savo draugu.

Galimas dalykas, gerbiamoji, tačiau mano pareiga palikti jus laisvėje ir...

Bet ką gi man daryti? Pone, jūs kalbate apie savo pareigą, tačiau ką tik suėmėte žmogų, laimėjusį dvikovą. Tai prieštarauja dvikovos įstatymams. Ar tai irgi jūsų pareiga? Prašau jūsų, jūs nė neįsivaizduojate, kaip man tai svarbu...

Jasono balsas, netikėtai šaltas ir tolimas, nutraukė jos žodžius:

Nutilk, Marijana! Aš draudžiu tau žemintis dėl manęs. Jei šis karininkas nusprendė sutepti savo garbę, tai jo reikalas: aš nesiruošiu jam trukdyti... ir tau draudžiu!

Bet suprask, juk jis nori mus išskirti. O tu galbūt krisi nuo budelių kulkos!

Jo lūpų kampučiuose blykstelėjo pažįstama pašaipi šypsenėlė. Jis gūžtelėjo pečiais.

Viskas bus taip, kaip norės Dievas. Pagalvok apie save. Tu žinai, jog gali išsigelbėti...

Bet aš nenoriu! Nenoriu daugiau... Aš noriu likti su tavimi ir pasidalyti likimu, kad ir koks jis būtų.

Ji beviltiškai bandė prasiveržti prie jo, tačiau aplinkui amerikietį užsisklendė raitelių žiedas. Tuomet Marijana suriko lyg sužeistas žvėris.

Jasonai!.. Nepalik manęs!

Po to ji atsigręžė į Aksakovą, kuris kaip tik ruošėsi sėsti į balną.

Kaip jūs negalite suprasti, jog aš jį myliu?..

Kazokas gūžtelėjo pečiais ir nepagarbiai atsikrenkštė.

Galbūt! Tačiau sutartis brangesnė už auksą: jūsų... šviesiausioji malonybė laisva. Jūs netgi galite... sekti paskui mus, jei nebijote būti sutrypta minios arba beviltiškai pasiklysti.

Nekreipdamas daugiau į ją dėmesio, nedidelis raitelių būrys su sužeistu vadu ir belaisviu vidury išjojo į gatvę, ketindamas prisijungti prie besitraukiančios armijos.

Marijana žiūrėjo, kaip jie tolsta. Ji buvo taip sukrėsta, jog paskutiniai Aksakovo žodžiai pasiekė jos sąmonę tik po kurio laiko. Raiteliai jau buvo dingę už posūkio, kai ji suvokė, jog niekas jai netrukdo, kaip sakė esaūlas, sekti paskui juos. Juk ji laisva.

Galvoje šmėstelėjo mintis apie pasimetusius draugus, tačiau ji nuvijo ją šalin argi jos likimas nebuvo suištas su Jasono likimu? Ji negalėjo ir nenorėjo pasielgti kitaip. Ji privalo sekti paskui jį iki paskutinės minutės, netgi jei ši minutė ne už kalnų.

Ryžtingai krestelėjusi galva, ji giliai atsiduso ir patraukė ta pačia kryptimi kaip ir kazokai, perėjo aikštę ir buvo bežengianti į gatvę, kai staiga išvydo Šankalą.

Atsistojusi vidury pakankamai siauros gatvės ištiestomis į šalis rankomis čigonė užtvėrė jai kelią.

Prasidėjus dvikovai Marijana visiškai ją pamiršo, nes ši stepių duktė kaip niekas kitas mokėjo tapti nebylia ir nematoma. Bet dabar ji buvo čia ir iš pergalingos šypsenos ir iškreipusios veidą neapykantos Marijana suvokė, jog jai teks kovoti už teisę sekti paskui savo mylimąjį...

Ji pernelyg vėlai supato, jog ši laukinė nusprendė būti šalia savo šeimininko ir atsikratyti ta, kuri turėjo į jį šiokių tokių teisių.

Marijana drąsiai priėjo prie šios nenusakomos moters,- su savo plačia kraujo spalvos suknele ji priminė kryžių, kurį statydavo prie užsikrėtusių maru durų,- ir ryžtingai pareikalavo duoti kelią.

Dink! šiurkščiai riktelėjo ji.

Tuomet, Marijanai nespėjus prisiliesti prie čigonės, ši nusikvatojo šaižiu juoku ir išsitraukė iš už diržo durklą, sublizgėjusį saulėje siaurais ašmenimis.

Ir ji smeigė...

Marijana sudejavusi pargriuvo ant arklių kanopų išraustos žemės.

Šankala su iškeltu durklu norėjo pasilenkti ir įsitikinti, ar jos smūgis buvo mirtinas, tačiau netikėtas triukšmas privertė ją pažvelgti į krantinės pusę. Nusprendusi daugiau nebesmogti, ji pasileido kazokams pavymui.

Vienuoliktas skyrius

Teatro karalienė

Pasaulį aptraukusią miglą pervėrė aštrus skausmas ir pažadino Marijaną iš nebūties. Atrodė, tarsi nematomas budelis, neketinęs palikti jos ramybėje, būtų deginęs jos nugarą iki raudonumo įkaitinta geležimi.

Ne taip jau baisu, kaip aš tikėjausi, džiugiai pasakė moteriškas balsas su stipriu itališku akcentu. Madre mia. Jai pasisekė, nes aš maniau, kad ji jau mirusi.

- Aš irgi, patvirtino kitas balsas be jokio akcento. Tačiau žudikė nebuvo tuo tikra. Jeigu jūs nebūtumėte atvėrusi langinių ir nesurikusi, mano brangioji Vanina, ji būtų smogusi dar sykį. Laimė, mes ją išgąsdinom.

Išgirdusi šiuos gana žemiškus balsus, Marijana atmerkė akis ir tučtuojau vėl jas užmerkė, nes dviejų virš jos palinkusių moterų veidai žvakės šviesoje atrodė labai neįprastai. Žvakę laikė graži, jaunutė moteris, rusvaplaukė ir nepaprastai baltos odos, užsidėjusi ant galvos kepuraitę su trimis Renesanso princesės rageliais, tuo tarpu kita, triūsusi prie žaizdos, buvo

subtilaus, taisyklingų bruožų veido; jos aukštą šinjoną puošė romėniška diadema ir keletas mažesnių ugninės spalvos egretų. Ji buvo taip atsidavusi darbui, kad juodi jos antakiai susiliejo į vieną, o tarp gražios formos raudonų lūpų judėjo rausvo liežuvio galiukas.

Apsiginklavusi buteliu konjako ir korpijos tamponu, ji valė Marijanos žaizdą su kruopštumu, privertusiu sužeistąją sudejuoti.

Man skauda, sukūkčiojo ji.

Dama su diadema akimirkai stabtelėjo ir pažvelgė į savo draugę. Rūpestį jos veide pakeitė plati šypsena.

Ji kalba prancūziškai! Ir be akcento, šūktelėjo ji puikiu kontraltu. Keista, kad mes jos nepažįstam!

Aš prancūzė, pasakė Marijana, kaip supratau, jūs irgi. Bet kartoju, jūs keliate man skausmą.

Kita dama nusijuokė, atidengdama smulkius dantis, gana nelygius, bet nepriekaištingai baltus.

- Jūs turėtumėt būti patenkinta, kad dar galite jausti skausmą, pasakė ji. Tačiau šiuo atveju jūs negalite rinktis. Žudikės durklas galėjo būti nešvarus. Geriau pakentėkite.

Štai ir viskas! džiaugsmingai tarė romėnė. Žaizda nelabai gili. Aš ją apvaliau. Laimė, turiu stebuklingo tepalo. Padarysiu tvarstį ir gulint visiškai ramiai pavojus turėtų greitai praeiti.

Patvirtindama žodžius veiksmais, ji patepė žaizdą tirštu tepalu, skleidusiu gana malonų kvapą, iš viršaus uždėjo tamponą ir aprišo plačia audinio juosta, kurią Renesanso princesė atrėžė nuo balto sijono likučių. Kai visa tai buvo padaryta, ji paėmė butelį konjako, įpylė jo truputį į stiklinę ir, pakišusi Marijanai po galva keletą pagalvių, pasiūlė jai išgerti.

Dabar Marijana pamatė, jog ji guli ant didelės sofos erdviame kambaryje, dėl uždarų langinių skendėjusio prietemoje, kuri neleido įžiūrėti detalių. Tačiau žvakė, degusi princesės rankose, skleidė mirgančią šviesą ant keistos nesuprantamų daiktų ir senų baldų sangrūdos.

Išgėrusi konjaką, Marijana pasijuto geriau ir pabandė nusišypsoti moterims, kurios stebėjo ją su tam tikru nerimu.

Dėkui, pasakė ji, aš manau, kad iki gyvenimo galo melsiuos už jus. Bet kaip jūs mane radote?

Romėnų dama išsitiesė, pademonstruodama savo didingą, bet ne sunkiasvorę figūrą ir priėjo prie vieno iš langų, dramatiškai užsimesdama ant peties šalį.

Pro šį langą mes viską matėme, žinoma, ne visiškai iš arti, nes jūs buvote kitoje aikštės pusėje.

Jūs viską matėte?..

Viską: kazokus, puikią dvikovą, iš kurios, tiesa, mažai ką supratome, o tai, kas įvyko po to, mums buvo absoliučiai nesuprantama. Tai buvo įspūdinga, bet nesuvokiama. Mes neketinome kištis, jei ne dramatiškas finalas, jei ne moteris, smogusi į jus durklu. Tuomet mes atvėrėme langines ir pradėjome šaukti. Žudikė pabėgo, o mes atskubėjome pas jus. Štai... ir viskas.

Ne visai. Ar galite pasakyti, kur aš esu?

Dama nusijuokė.

Nuo to ir reikėjo pradėti. Kur aš? Kas man atsitiko? Kas jūs? Tokius klausimus privalo užduoti dramos herojė, atgavusi sąmonę. Tiesa, jūs turite švelninančių aplinkybių, o be to, nevykę mūsų kostiumai turėjo jums atrodyti keistai. Taigi, aiškinu viską iš karto: čia yra Dolgorukio rūmų fligelis, didžiąją laiko dalį jis yra negyvenamas, todėl mūsų draugas konsjeržas su malonumu mus čia priima. Galėčiau tęsti mistifikaciją, teigdama, jog aš Marija Stiuart, o ši kilni dama Didonė, bet aš renkuosi tiesą: mano vardas Biursė, esu Prancūzų teatro Maskvoje direktorė. O dėl jūsų gydytojos... manau, pasijusite išdidi, sužinojusi, jog jumis rūpinasi garsioji dainininkė Vanina di Lorenco iš Milano La Skalos!

Ir Italų operos Paryžiuje! Mūsų didžiojo imperatoriaus Napoleono didelė gerbėja ir... asmeninė draugė, pridūrė Didonė su aiškiu pasididžiavimu.

Nepaisydama aštraus, sukausčiusio petį skausmo ir sielvarto, grįžusio drauge su sąmone, Marijana nesusilaikė nešyptelėjusi:

Jūs irgi? pasakė ji. Aš girdėjau daugybę pagyrimų jūsų balsui ir talentui, ponia. O aš pati esu kunigaikštienė Sant'Ana ir...

Ji nebaigė. Vanina di Lorenco staiga grįžo prie jos ir, pagriebusi iš savo draugės žvakę, prinešė ją prie sužeistosios veido.

Sant'Ana? šūktelėjo ji. Man buvo pasirodę, kad aš jus jau kažkur mačiau. Gal jūs ir kunigaikštienė, bet visų pirma jūs esate dainininkė Marija Stela, imperatoriaus lakštingala, moteris, kuri vietoj daug žadančios karjeros pasirinko tituluotą vyrą. Aš žinau tai, nes buvau Feido teatre premjeroje. Koks balsas! Koks talentas... ir koks nusikaltimas mesti visa tai!

Pasiaiškinimo rezultatas buvo magiškas, nes nepaisant atvirai išreikšto pasmerkimo, ledas, kaustęs trijų moterų tarpusavio santykius, akimirksniu ištirpo. Beje, visi menininkai turi neįtikėtiną savybę susidurti vieni su kitais ir pažinti vienas kitą pačiomis keisčiausiomis aplinkybėmis. Madam Biursė ir sinjora di Lorenco nebelaikė Marijanos nei žymia dama, nei kilminga moterimi: tiesiog ji buvo viena iš jų. Tačiau tai irgi buvo daug.

Vaišindamosi rūkytais lašiniais ir džiovintais abrikosais (Dolgorukio rūmuose atsidūrę žmonės maitinosi tuo, ką rado rūsiuose), primadona ir tragikė supažindino naująją draugę su įvykiais, dėl kurių jos įsikūrė šiuose apleistuose rūmuose.

Išvakarėse, tuo metu, kai madam Biursė ir jos trupė Didžiajame teatre repetavo Šilerio Mariją Stiuart, o Vanina apsivilko drabužiais, su kuriais po keleto dienų turėjo dainuoti Didonos partiją, teatrą užplūdo maištininkai. Pirmų sužeistųjų iš Borodino atvykimas ir katastrofiškos naujienos, kurias jie atsinešė, išmušė maskviečius iš pusiausvyros. Laukinė neapykantos prancūzams liepsna plykstelėjo tarsi miško gaisras. Buvo griaunama viskas, kas priklausė tai prakeiktai nacijai: prekeivių namai buvo išgrobstyti kaip ir jų parduotuvės, neaplenkiant nė priešiškų Napoleonui emigrantų.

Mes buvome tokios žinomos, atsiduso madam Biursė, mus taip mylėjo iki tos nelaimingos dienos.

Nelaimingos? sušuko Marijana. Bet juk imperatorius nugalėjo ir netrukus įžengs į Maskvą!

Aš irgi ištikima jo didenybės valdinė, nusišypsojusi atsakė madam, bet jei jūs būtumėt išgyvenusi tai, ką vakar patyrėme mes! Tai siaubinga! Vienu metu atrodė, kad mes gyvi sudegsime teatre. Vos spėjome pasprukti į rūsį, kur teko laukti nakties, kad galėtume palikti savo požeminę slėptuvę. Grįžti į namus buvo neįmanoma. Mūsų draugas Lekenas, kuris nerepetavo,

sugebėjo nepastebėtas prasibrauti prie mūsų viešbučio. Ten jis išvydo išdaužytus kambarius, išmestus į gatvę ir sudegintus daiktus. Atsitiko baisiausia: tuo metu, kai mes, moterys, bėgome pirmos, mūsų režisierius Domergas pakliuvo miniai į rankas, kuri jo vos nesuplėšė į gabalus. Laimė, atskubėjusi policija įsikišo ir suėmė jį. Grafas Rostopčinas paskelbė, jog ketina jį išsiųsti į Sibirą.

Kaip ir savo virėją, atsiduso Marijana. Tai tiesiog kažkokia manija. O kas nutiko kitiems jūsų trupės nariams?

Vanina bejėgiškai skėstelėjo rankomis.

Mes nieko nežinome. Išskyrus čia esančius Luizą Fiuzil, madmuazelę Antoni ir jaunąjį Lekeną, šiuo metu išvykusį sužinoti naujienų, visi kiti dingo nežinia kur. Mat mums pasirodė, jog bus geriau, jei mes išsisklaidysime: mūsų kostiumai ir taip gana neįprasti, o kai mes visi krūvoje... Įsivaizduokite Mariją Stiuart, jos gerbėjus, sargybinius, moteris ir jų budelius, vaikštinėjančius Maskvos gatvėmis. Visa, ką galėjome padaryti-tai palinkėti jiems tokios pat sėkmės, kuri lydėjo mus, ir susiradus prieglobstį ramiai laukti imperatoriaus.

Jūs labai rizikavote, parsinešdamos mane čia, pasakė Marijana. Baisu ir pagalvoti, kas būtų su jumis atsitikę...

Mes apie tai negalvojome, juokdamasi šūktelėjo Vanina.- Tai, kas vyko aikštėje, buvo be galo įdomu! Tiesiog tragedijos aktas! O mus taip kankino nuobodulys! Štai todėl mes nė akimirkos nedvejojome... Beje, mano manymu, ten daugiau nieko nebuvo.

Marijana, atsižvelgdama į abiejų moterų atvirumą, privalėjo papasakoti nors dalį savo istorijos. Ir ji padarė tai kaip įmanydama trumpiau, nes juto siaubingą nuovargį ir artėjančią karštinę, sukeltą žaizdos. Ji išreiškė savo nerimą dėl Jasono likimo ir apgailestavo, jog pasimetė su draugais. Pasidavusi jauduliui, Marijana nesusivaldė ir apsipylė ašaromis. Tuomet Vanina prisėdo ant sofos krašto ir atmetusi atgal plačią perlamutro rankovę, uždėjo ant savo naujosios draugės kaktos vėsų delną.

Užteks kalbų! Jūs karščiuojate, todėl metas pailsėti. Kai vakare ateis konsjeržas, paprašysiu jo atrakinti geresnį kambarį, kur galėtume paguldyti jus į lovą. O dabar pamėginkite pamiršti

savo draugus, nes vis tiek niekuo negalite jiems padėti. Kai prancūzų armija įžengs į miestą... visiškai realu, jog visi besislapstantys išlįs į dienos šviesą.

Jei tik šis miestas dar egzistuoja, iš kambario gilumos atsklido niūrus balsas, į kurį abi moterys akimirksniu pasuko galvas.

Ak! Lekenai! Pagaliau! sušuko madam Biursė. Kokios naujienos?

Jaunas, kokių trisdešimties metų, baltaplaukis, apvytusiu veidu žmogus kažkaip moteriškai grakščiai išniro iš tamsos. Jis vilkėjo elegantišką, bet dulkiną vilnonį kostiumą ir atrodė pavargęs. Jo žydros akys stabtelėjo paeiliui ties kiekviena moterimi ir lūpas iškreipė silpna šypsena.

Juo ilgiau gyvenu svečioje šalyje, juo labiau myliu tėvynę, pompastiškai pareiškė jis, ir normaliu balsu pridūrė: Reikalai eina prastyn. Aš nesu tikras, kad imperatorius spės mus išgelbėti. Mano pagarba, gerbiamoji, kreipėsi jis į Marijaną. Aš nežinau, kas jūs, bet atrodote lygiai tiek pat išblyškusi, kiek graži.

Tai mūsų sesuo, sutikome ją visiškai atsitiktinai, pasakė Vanina. Sinjora Marija Stela iš Feido teatro. Bet pasakokite, mano berniuk, pasakokite! Kas gi mums gresia?

Pirma duokite man atsigerti. Man atrodo, kad mano liežuvis virto didžiule perdžiūvusia kempine, užpildžiusia visą burną.

Jis taps dar didesnis, kai sudrėks, pasakė madam Biursė, tiesdama jam ąsotį alaus, kurį Lekenas išgėrė primerktomis iš malonumo akimis.

Pamiršęs visas padorumo taisykles, jis pliaukštelėjo liežuviu, beveik nekramtydamas prarijo gabalą jautienos, užgėrė jį alum ir patenkintas griuvo į gailiai sugirgždėjusį krėslą.

Netgi kai kūnas netrukus turi būti sunaikintas, pasakė jis, vis tiek labai malonu jį pamaitinti...

Na, pakaks! užvirė Vanina. Jūs per daug linksminatės! Kodėl jūs manote, kad mes netrukus būsime sunaikinti?

Ogi pažvelkit, kas darosi mieste! Sklinda kalbos, kad Miurato kavalerija persekioja Kutuzovo ariergardą. Gyventojai bėga...

Maloni naujiena! Jie tai daro jau trečia diena.

Galbūt, bet gyventojai gyventojams nelygūs! Vakar bėgo turčiai, bajorai, pasiturintys žmonės. Šiandien visi, kas nors truputį šio to turi. Lieka tik vargšai, ligoniai ir mirštantys. Šiuo metu žmonės puolę į neviltį, nes iš visų cerkvių ir vienuolynų išvežamos šventos ikonos, gelbstint jas nuo antikristo ir jo gaujos. Prie Petro ir Povilo cerkvės aš mačiau dulkėse besivoliojančią minią, maldaujančią šventikų palikti jai ikonas. O tie ragino juos žudyti svetimšalius barbarus, teršiančius šventą Rusijos žemę. Bet tai ne pats baisiausias dalykas...

O kas dar? pasipiktino madam Biursė. Lekenai, jūs turite bjaurią manierą palikti užsigardžiavimui blogiausias naujienas!

Aš tiesiog nenoriu jūsų staiga nugąsdinti! Palikdamas Maskvą tas prakeiktas Rostopčinas atidarė visus kalėjimus. Visos padugnės: banditai, vagys, žudikai puolė į miestą, visiškai nesiruošdami iš jo. Kremliuje mačiau, kaip viena gauja įsiveržė į Kristaus Išgelbėtojo šventovę... niekas nė negalvojo nusilenkti prie įėjimo kabėjusiai ikonai, ir neatsirado nė vieno, galėjusio juos sudrausti. Visiškai tikėtina, kad jie plėš visus rūmus iš eilės...

O jūs sėdite čia ir kažką svarstote!- pasipiktinusi riktelėjo Vanina. Reikia kuo greičiau įspėti konsjeržą, kad jis užbarikaduotų duris, langus... nežinau, ką dar!

Lekenas niūriai šyptelėjo.

Konsjeržą? Jis jau toli. Eidamas čia mačiau, kaip jis rūko kimšte prikimštu vežimu. Jei norėsime apsiginti, reikės patiems tuo pasirūpinti. Beje, aš manau, kad šičia mums nėra ko baimintis...

Marijana, iki šiol nesikišusi į savo naujųjų draugų pokalbį, pareiškė savo nuomonę:

Kaip aš supratau, mes esame šalia pagrindinio įėjimo. Tie žmonės pamėgins įsilaužti pro pirmas pasitaikiusias duris ir langus. Galbūt pavojaus pavyktų išvengti, jei mes pereitume į tarnų kambarius...

Jaunasis komediantas įdėmiai pažvelgė į ją ir pasiuntė šypseną, kurią jis pats greičiausiai laikė žavinga.

Aš ką tik pasakiau, kad jūs tokia pat išblyškusi, kaip ir graži, gerbiamoji, bet dabar pridursiu, kad jūs tokia pat išmintinga, kaip ir išblyškusi bei graži. Palėpėje įrengti tarnų kambariai visiškai tinkami garbingam atsitraukimui, bet tik tuo atveju, jei tie šėtonai nesugalvos padegti rūmų! Kitaip mes ten susvilsime kaip viščiukai ant laužo! Ir jei...

Klausydamosi jūsų išvedžiojimų, nepatenkinta nutraukė jį Vanina, mes veltui gaištame brangų laiką. Man daug geriau būti iškeptai negu išprievartautai, pridūrė ji, išdidžiai užsimesdama ant peties savo perlamutrinį šalį.

Jūsų skonis gana keistas, Lekenas nutaisė komišką grimasą. Nors tai yra Didonos žodžiai! Kokia nesąmonė! Bet aš manau, jog madam teisi: reikia nešdintis iš čia. Kadangi konsjeržas išvažiavo, teks laužtis pro paradines duris, kitaip mes nepateksime į viršų! Galbūt čia niekas ir neateis, nes Maskva didelė ir joje daugybė rūmų, bet ten mes būsime saugesni. Galgi pavyks išsilaikyti iki prancūzų atėjimo. Einu pakviesiu kitus...

Jis greitai išėjo, perkirto kiemą ir pasibeldė į nedidelio priestato duris, ten buvo įsikūrusios dvi kitos aktorės. Tuo tarpu Vanina grįžo prie Marijanos, kuri, nustūmusi pagalves, mėgino atsikelti.

Kaip jūs jaučiatės? pasilenkusi prie jos, paklausė italė. Ar jūs galėsite eiti, pakilti į trečią aukštą? Mes visi jums padėsime...

Jaunoji moteris atsakė jai šypsena.

Turėtų pavykti. Tiesa, aš jaučiuosi silpnai, bet manau, kad paeiti galėsiu. Ar daug kraujo aš netekau?

O, visiškai nedaug. Matyt, jūsų sveikata gana stipri kraujoplūdis truko neilgai. Eime, aš jus prilaikysiu.

Pakišusi vieną ranką po sveikuoju Marijanos petim, ji apglėbė ją per taliją ir padėjo atsistoti. Iš pradžių sužeistajai pasirodė, kad aplink ją pradėjo suktis sienos, o kraujo likučiai subėgo į kojas.

Išgerkite dar truputį konjako! pasiūlė madam Biursė, kuri susirūpinusi pastebėjo, kaip išbalo jos skruostai.

Bet aš apgirsiu...

Nieko čia tokio! Užlipsime į viršų, paklosime lovą ir galėsite ramiai miegoti! Svarbiausia nusigauti iki ten.

Marijana paklusniai išgėrė kvapnaus gėrimo. Skruostai truputį paraudo, ir dėkingumo šypsena buvo skirta Vaninai.

Kol madam Biursė tvarkė maistą ir patalus, Marijana su Vanina mažyčiais žingsneliais artėjo prie durų. Dainininkės iš Florencijos ranka buvo tvirta ir jos prilaikoma Marijana ėjo daug lengviau, negu buvo tikėtasi. Be to, ji jautė instinktyvų pasitikėjimą savo naująja drauge ir jos neapleido keistas pojūtis, jog jos yra seniai pažįstamos. Galbūt tai dėl rožių aromato, persmelkusio jos rūbus ir be galo primenančio Fortiunė...

Kieme jos sutiko Lekeną. Padedamas dviejų jaunų moterų, kurių viena buvo apsivilkusi komedijiniu kostiumu, o kita dėvėjo pažo kostiumą, jis mėgino pajudinti sunkų geležinį skląstį, kuriuo rūmų durys buvo užstumiamos nakčiai. Kai darbas buvo baigtas, sušilusi ir įraudusi trijulė ėmėsi masyvių ąžuolinių durų. Lekenas, pasinaudojęs raktinėje rastais įrankiais, be vargo įveikė spyną. Tuomet bėgliai, nekreipdami dėmesio į svečių etiketą, įsiveržė į prabangų rūmų vestibiulį. Balsai jame aidėjo kaip cerkvėje.

Patalpos didingumo sujaudinta madam Biursė nedrąsiai nusijuokė ir sušnibždėjo:

Šito marmuro ir aukso fone mes atrodome gana apgailėtinai...

Kas per kvailystės! nesutiko Vanina. Aš, pavyzdžiui, jaučiuosi čia visiškai savo vietoje.

Ir, kad pademonstruotų savo abejingumą juos supusiai prabangai, ji visu balsu užtraukė dono Alfonso ariją iš "Stradelos". Tačiau Marijanos ji nepaleido, padėdama kopti monumentaliais laiptais.

Luiza Fiuzil, ta, kuri dėvėjo pažo kostiumą ir kurią jos draugai vadino Lakštingala, juokais prisijungė savo gaiviu balsu prie italės, o visi kiti, netikėtai apimti noro atsipalaiduoti, užpuolančio aktorius pačiais dramatiškiausiais momentais, ėmė akomponuoti joms, imituodami orkestro instrumentus. Marijana irgi pamėgino įsijungti, bet jos sužeistą petį pervėrė pragariškas skausmas ir ji tučtuojau užsičiaupė.

Viršus buvo pasiektas beveik džiugiai nusiteikus ir aktoriai išsivaikščiojo po tarnų kambarius, kurių interjeras toli gražu neprilygo apatiniams aukštams: grubūs mediniai baldai, šiaudiniai čiužiniai, šiokie tokie buities rakandai. Tačiau Marijanai vis tiek buvo be galo malonu išsitiesti pakankamai švarioje lovoje.

Vanina įsikūrė drauge su ja, o kiti užėmė gretimus kambarius. Netrukus Lekenas nusileido žemyn, nutaręs apžiūrėti rūmų rūsius, ko nebuvo galima padaryti anksčiau, nes konsjeržas pats aprūpindavo nekviestus svečius produktais.

Grįžo jis apsikrovęs kaip nešikas, sulinkęs nuo dviejų milžiniškų krepšių svorio, kurių viename matėsi virtuvės reikmenys, o kitame produktai ir garbingų butelių užantspauduoti kakliukai.

Aš aptikau tikrą lobį! pergalingai sušuko jis. Pažvelkite štai čia! Šampanas, ikrai, džiovinta žuvis, cukrus ir... kava!

Paskutinis žodis pažadino Marijaną, kuri, nugalėta nuovargio ir skausmo, jau snūduriavo.

Kava? šūktelėjo ji, pasirėmusi alkūne. Tai tiesa?

Ar tai tiesa? O jūs jaučiate šį malonų kvapą, mieloji ponia? pasakė Lekenas, atidengdamas priešais ją nedidelę dėžutę. Ir aš atnešiau viską, ko reikia, norint ją paskrudinti, sumalti ir užplikyti. Nespėsite ir apsižvalgyti, kai gausite sklidiną puodelį! Pasitikėkite manimi ir pamatysite, jog aš kavos genijus.

Ji dėkingai nusišypsojo.

Jūs puikus žmogus. Nežinau, gal ši naktis bus man paskutinė, bet būsiu jums dėkinga, galėdama ją pasitikti su puodeliu kavos rankoje. Nieko pasaulyje taip nemėgstu kaip kavą.

Ji su didžiausiu malonumu, nes Lekenas nė trupučio neperdėjo savo talento, išgėrė tris puodelius, nepaisydama Vaninos įspėjimų italė pagrįstai jaudinosi, kad Marijana negalės visą naktį sumerkti akių. Bet kadangi jaunoji moteris praleido bemiegę naktį pas Ivaną Borisovičių, po paskutinio puodelio ji krito į lovą it negyva.

Vidurnaktį ją pažadino triukšmas ir pavojaus nuojauta, kuri dažnai aplanko žmogų, atmerkusį akis nepažįstamoje vietoje. Ji

ne iš karto susigaudė kur esanti... Tačiau ties šviesiu lango stačiakampiu ji įžiūrėjo Vaninos di Lorenco siluetą.

Kas atsitiko? paklausė Marijana, instinktyviai pritildžiusi balsą.

Pas mus atvyko svečių! Beje... Šito ir reikėjo tikėtis, juk mūsų rūmai vieni iš pačių gražiausių ir turtingiausių mieste.

O kiek gali būti valandų?

Apie dvi. Arba šiek tiek daugiau...

Lengviau nei tikėjosi Marijana pakilo iš lovos ir priėjo prie dainininkės, tačiau nepamatė nieko, išskyrus medžių lapuose žaidusius šviesų atšvaitus. Bet triukšmas didėjo kiekvieną minutę: girdėjosi dainos, riksmai, juokas, dūžtančio stiklo žvangėjimas ir laužomų baldų traškėjimas.

Pro kur jie įėjo? paklausė Marijana, taip nieko ir nesupratusi, mat langai buvo į sodą ir kiemo pro juos nesimatė.

Jie įlipo per arklidės stogą, už nugarų nuskambėjo sunerimęs Lekeno balsas. Aš mačiau, kaip jie tai darė padedami virvių ir kablių. Patekę į vidų, jie atrakino spyną...

Ką mes darysime? sušnabždėjo Luiza Fiuzil, stovėjusi už nugaros savo draugui. Ar yra prasmės likti čia? Kas gali garantuoti, kad išplėšę viską apačioje jie nepakils į viršų? Gal geriau pabandyti pasislėpti parke...

Parke? Žiūrėkite...

Ir tikrai, ant angliškų vejelių pasirodė nauja gauja. Tarsi laukiniai žvėrys, apaugę barzdomis, su fakelais rankose, virpulį keliančiomis fizionomijomis jie ėjo tylėdami, įdėmiai žvalgydamiesi, apsiginklavę šakėmis, peiliais ir šautuvais prie rūmų, laukiančių savo lemties.

Šitie greičiausiai perlipo tvorą, atsiduso Lekenas. Dabar mūsų atsitraukimo kelias atkirstas.

Nebūtinai, įsijungė Vanina. Yra du slapti išėjimai abiejuose šio koridoriaus galuose. Tu, Lekenai, eik prie vieno, aš prie antro, ir jei vienas iš mūsų išgirs ką nors kylant laiptais, mes galėsime pabėgti į parką pro kitą.

Nuspręsta! Reikia tikėtis, kad jeigu jie sugalvos čia ateiti, tai padarys vienais kuriais nors laiptais, o ne abiem iš karto.

Neblogas dalykas optimizmas! - sumurmėjo Vanina, ryžtingai pasukusi prie savo stebėjimo punkto.

Likusios keturios moterys irgi pasiskirstė. Madmuazelė Antoni ir madam Biursė nuėjo į kambarį, kurio langai buvo fasadinėje rūmų pusėje, o Marijana ir Luiza Fiuzil pasiliko čia, įtemptai klausydamosi vis didėjančio triukšmo.

Netrukus jis tapo išties pragariškas. Riksmai ir keiksmai sustiprėjo, lydimi duslių smūgių, aidėjusių po visus rūmus, kurie ėmė virpėti tarsi per žemės drebėjimą.

Matyt, jie griauna sienas, bespalviu balsu ištarė Marijana.

Galbūt, bet man atrodo, kad jie pešasi tarpusavy, sušnabždėjo Luiza.

Apačioje pasigirdo ne tik pergalingi riksmai, bet ir dejonės. Greičiausiai, anksčiau atėję banditai nenorėjo dalytis grobiu su vėliau pasirodžiusiais broliais. Tačiau tiems, kurie tūnojo susigūžę viršuje, tapo aišku, jog ta minutė, kai juos aptiks neapykantos apakinta gauja, jiems bus paskutinė.

Sunkiai plakančia širdimi, atšalusiomis rankomis pamiršusi peties skausmą, Marijana tyliai išėjo į koridorių, silpnai apšviestą pro siaurą langelį sklidusios šviesos. Prie išėjimų į laiptus Vanina ir Lekenas įtemptai sekė triukšmą apačioje.

Vis dar nieko? sušnabždėjo Marijana.

Jie tylėdami papurtė galva. Ir staiga apačioje sugriaudėjo tokie riksmai ir trenksmai, tarsi namas būtų pradėjęs griūti.

Atrodo, jie ruošiasi nešdintis! pasakė madmuazelė Antoni, neslėpdama džiaugsmo balse. Aš matau prie išėjimo plūstelėjusią minią.

Parko pusėje nieko nėra, aidu atsiliepė madam Fiuzil. Jie nepanoro vėl ropštis per tvorą. Žiūrėkite!

Stebėtojai bėgte pribėgo prie lango, buvusio kambaryje, kuriame miegojo Marijana. Iš tikrųjų, kiemu bėgo krauju ir vynu pasruvę demonai... Tačiau džiaugsmas, kilęs išvydus pasitraukiančius plėšikus, truko neilgai, vos keletą sekundžių. Jį užgniaužė duslus Luizos Fiuzil riksmas:

Gaisras! Jie padegė rūmus!

Deja, tai buvo tiesa. Iš pirmojo aukšto, kuriame neseniai griaudėjo smūgiai ir riksmai, pliūptelėjo liepsna. Paskutiniai plėšikai, paliekantys rūmus, svaidė į vidų degančius fakelus, palydėdami juos keiksmais.

Apačion! suriko Lekenas. Tučtuojau leidžiamės! Reikia išsiveržti į parką...

Jie puolė prie laiptų, jų nuomone, buvusių tolėliau nuo gaisro židinio. Vanina norėjo padėti Marijanai, bet ši atsisakė.

Kava ir miegas grąžino man jėgas. Duokite tiktai savo ranką... Reikia skubėti...

Jie leidosi apgraibomis, nes laiptai, iškalti sienoje, skendėjo tamsoje. Karštis kas akimirką stiprėjo. Atsidūrę antrajame aukšte jie pasijuto tarsi pirtyje, negalėdami atgauti kvapo.

Liepsna turi būti visiškai netoli, dusdama pasakė Vanina. Mūsų... laimė, kad rūmai pastatyti iš akmens. Jeigu jie būtų mediniai, kaip dauguma... mes jau būtume sudegę...

Anksti džiaugtis... Lekenas šiurkščiai nusikeikė. Laiptai jau apimti liepsnos.

Ir tikrai, tamsa užleido vietą ryškiai raudonai šviesai, ir nelaimingieji, pasiekę paskutinę pakopą, išvydo degančius laiptus. Tamsūs dūmai tumulais kilo į viršų.

Mes negalėsime praeiti, sudejavo Luiza Fiuzil. Mes žūsime čia...

Nė už ką gyvenime, suriaumojo Vanina. Suimkite tvirčiau savo sukneles - ir pirmyn! Mums beliko kelios sekundės. O jei rūbai užsiliepsnos, pasivoliokite po žolę arba smėlį sode. Aš einu! Kas mane myli paskui mane!..

Ir, nepalikusi Marijanai laiko apsispręsti, ji apglėbė ją ranka, kita sugriebė savo suknelę ir puolė į liepsną.

Marijana užsimerkė. Jai pasirodė, kad ugnis pliūptelėjo į plaučius, ir ji sulaikė kvėpavimą. Tačiau Vaninos ryžtingumas buvo stulbinantis. Marijana vos vos pajuto liepsnos lyžtelėjimą, nors jos sijonas ir užsiliepsnojo. Išsiveržusi į kiemą ji suriko labiau nuo skausmo petyje, negu iš baimės dėl užsiplieskusių rūbų. Drauge su Vanina ji griuvo ant žemės ir ėmė raičiotis, stengdamosios užslopinti liepsną.

Netrukus ir visi kiti raičiojosi kieme, šaukdami iš skausmo, bet nė vienas rimtai neapdegė. Susirinkę į krūvą, dūstantys, pusiau apkurtę, jie kurį laiką sėdėjo ant žolės, žvilgčiodami vienas į kitą, negalėdami patikėti, jog išsigelbėjo.

Na, ką gi! atsiduso madam Biursė. Tai panašu į stebuklą. Visi mes čia, vadinasi, viskas gerai.

Taip tai taip, pasakė Lekenas, bet likti čia pavojinga. Reikia nešti kudašių, kol rūmai nesubyrėjo.

Graži kunigaikščių Dolgorukių buveinė paskendo liepsnose, skleisdama aplinkui nepakeliamą karštį. Tai buvo panašu į gigantišką liepsnojantį krioklį, kurio skleidžiama ryški šviesa nuvijo tamsą į tolimiausius sodo kampelius.

Madona! sudejavo Vanina. O ar šiame mieste yra pompų? Jeigu niekas nekovos su gaisru, gali sudegti visas kvartalas...

Staiga, tarsi išgirdęs jos žodžius, dangus pratrūko lietumi. Griaudint apokaliptiniam griausmui, virš Maskvos prapliupo stiprus lietus, akimirksniu užtvindęs Dolgorukių sodą. Grupelė išsigelbėjusių spruko tolyn nuo deginančio garo, išsiveržusio iš pastato gelmių. Netrukus rūmai virto milžinišku garo katilu.

Peršlapę iki paskutinio siūlelio, nelaimės draugai ėmė ieškoti pastogės, tačiau sode nebuvo nei paviljono, nei pavėsinės.

Reikia nešdintis iš čia, šūktelėjo Antoni, kitaip mes persišaldysime...

Tai ne taip jau baisu, sumurmėjo Vanina. Bet aš rizikuoju netekti balso. Aš įpratau prie saulės ir drėgmės bijau lyg maro. Užtektų man peršalti, kad nebegalėčiau dainuoti!

Aš sužavėtas, įgėlė Lekenas, kad tokiu momentu jūs galvojate apie dainavimą... Bet aš sutinku, jog reikia nedelsiant palikti šią nesvetingą vietą. Tik kaip?

Iš tikrųjų: šito buvo lengviau panorėti negu įgyvendinti. Vienintelis įėjimas buvo žemos durys, iškaltos sodą supančioje sienoje ir užrakintos solidžia spyna. Šis daikčiukas atrodė neatrakinamas.

Bet banditai pro čia neseniai įėjo, pasakė Luiza Fiuzil. Kodėl gi mes negalėtume išeiti?

Jie perlipo tvorą, paaiškino Lekenas. Žinoma, aš galiu jums padėti užsiropšti, jeigu jūs padarysite man tą patį... Nors aš nelabai įsivaizduoju, kaip...

Vietoj atsakymo Vanina, nusimetusi pagaliau savo diademą ir ant veido krintančias šlapias plunksnas, nusivyniojo ilgąjį šalį ir ištiesė jį Lekenui.

Kai atsidursime viršuje, nuleisime jums šį dalykėlį. Jis labai tvirtas! Su juo bus galima nusileisti žemėn iš kitos pusės.

Pasakyta padaryta. Vanina, kaip pasiūliusi idėją ir jos įgyvendinimo priemones, lipo pirmoji. Patogiai įsitaisiusi ant tvoros viršaus ji pasilenkė, ketindama padėti Marijanai, kurią moterys vargais negalais užkėlė Lekenui ant pečių. Visos kitos užsiropštė be didesnio vargo, o paskutinis pakilo Lekenas.

Leidžiamasi buvo tokia pat tvarka. Didonos šalis, susuktas į tvirtą virvę, buvo nepakeičiamas. Tačiau apačioje Marijana, išeikvojusi visas jėgas, pasijuto labai blogai. Kol kiti, Vaninos padedami, leidosi žemėn, ji atsišliejo sienos pašėlusiai plakančia širdimi ir tuščia galva, visiškai nebejausdama pylusio kaip iš kibiro lietaus.

Ei, bet juk jūs, rodos, prastai jaučiatės? paklausė Vanina, žiūrėdama į jos papilkėjusį veidą.

Šiaip sau. Kur mes dabar eisime?

Atvirai šnekant, neturiu jokio supratimo. Mūsų draugų mieste neliko...

Tikrai, patvirtino madam Biursė. Galbūt pavyks įsikurti kokiame nors apleistame name. Jų čia šitiek daug!

Apleisti namai pilni nemalonių siurprizų, sumurmėjo Lekenas, mėgindamas pakelti savo švarko apykaklę ir nors truputį apsisaugoti nuo lietaus.

O kodėl gi nepabandžius susirasti mūsų draugus? pasiūlė Luiza Fiuzil. Nuo to laiko, kai mes išsiskyrėme, aš nuolat apie juos galvoju: ar tik jie nerado prieglobsčio Naryškino rūmuose. Kunigaikštis ėjo iš proto dėl mažytės Lamiral...

Asistuoti šokėjai ir priglausti visą trupę... to jau per daug, sumurmėjo Lekenas. Bet visgi tai įmanoma: brangusis kunigaikštis, rodos, tikrai buvo užkibęs “ant kabliuko” Galima nueiti ten ir žvilgtelėti.

Šventoji Madona! Atsipeikėkite, įsikišo Vanina. Juk kunigaikščio rūmai kitame Maskvos gale. Ir mūsų vargšelė niekuomet tenai nenusigaus. Aš turiu geresnę idėją: Sen Luiji de Franso kiurė...

Abatas Siuržė? su aiškiu pasibjaurėjimu pasakė Lekenas. Na ir idėja!..

O kodėl gi ne? Jis prancūzas ir Dievo tarnas. Jis priglaus mus. Aš jį pažįstu. Kilnumo įsikūnijimas.

Galbūt, bet jis vis dėlto šventikas, o aš jų negaliu pakęsti. O be to, nuo Moljero laikų Bažnyčia nesutaria su teatru... Aš neisiu.

Aš juo labiau, pasakė madam Biursė, aš nežinau, jei...

Na, gerai, aš einu! nutraukė ją Vanina, apkabindama Marijaną per taliją. Eikite kur norite, jūs žinote, kur mane rasti. Be to, jūs esate teisūs... Ne todėl, kad vengiate abato Siuržė, o todėl, kad nenorite suteikti jam rūpesčių. Juk pas jį greičiausiai dabar pilna pabėgėlių.

Bet aš nenoriu būti jūsų išsiskyrimo priežastimi, nusiminusi sudejavo Marijana. Nuveskite mane pas tą abatą ir eikite pas savo draugus. Būtų neprotinga dėl kažkokio svetimo žmogaus skaldyti trupę.

Jūs ne svetima. Jūs dainininkė kaip ir aš. O be to, jūs Toskanos kunigaikštienė, o Toskana mano tėvynė. Užteks plepėti! Iki greito pasimatymo, draugai! Tesaugo jus Dievas!

Vis dėlto iki Sen Luji de Franso mes galime jus palydėti, pasiūlė madam Biursė, o paskui keliausime toliau.

Šitaip nutarę, tuščiomis gatvėmis jie patraukė prie varpinės, kuriai romėnų pavyzdžiu buvo suteiktas skambus Sen Luiji de Franso pavadinimas. Ji stovėjo Kitaigorodo prieigose prisiglaudusi prie vidutinio dydžio medinio namo, o iš kitos pusės driekėsi nedidelis sodas, atitvertas plytų siena. Didžiulė stiklinė lempa, kabojusi virš aukštų durų, apšvietė iškaltą iš akmens kuklų lotynišką kryžių. Tai ir buvo kiurė buveinė.

Drauge su Lekenu Vanina padėjo Marijanai įveikti laiptus ir, paėmusi į ranką mažytį plaktuką, sudrebino duris smulkių smūgių serija. Tuo tarpu kiti, manydami, jog varpinė uždaryta, pasitraukė į gatvę.

Duris atidarė nedidelis žmogus su žvake rankoje, nuo galvos iki kojų apsirengęs juodai.

- Jūs tikriausiai bažnyčios sargas, - pasakė Vanina prancūziškai su ryškiu itališku akcentu. Mes, tai yra ši sužeista dama ir aš, norėtume pasikalbėti su abatu Siuržė...

Jaunosios moters išvaizda nė kiek nenustebino Sen Luji sargo. Jis plačiai atvėrė duris.

Eikite greičiau į vidų, ponios, tepasakė jis. Einu, įspėsiu poną kiurė!

Tačiau Marijana, iš nuovargio prigludusi veidu prie Vaninos peties, išgirdusi šį balsą akimirksniu išsitiesė ir be žado pažvelgė į mažąjį žmogų, kuris atrodė ne mažiau apstulbęs. Sen Luji de Franso sargo pareigos buvo patikėtos Gotjė de Šazėjui.

Dvyliktas skyrius

Gaisras

Jų žvilgsniai susikryžiavo tik trumpai akimirkai. Marijana buvo bepraverianti burną, ketindama kažką pasakyti, šūktelėti... Bet keistasis sargas atsuko joms nugarą, sumurmėjęs, jog eina pas abatą Siuržė, ir dingo su žvake, palikdamas jas prieangyje, skendėjusiame visiškoje tamsoje ir kvepėjusiame kopūstais ir ladanu.

Tuomet Marijana susigriebė. Krikštatėvis greičiausiai nenorėjo būti atviras Vaninos akivaizdoje... o gal ir dėl visiškai kitos priežasties. Jį kaip visuomet gaubė paslaptis, o tai buvo privaloma bažnytinio ordino, kuris, tapęs nelegalus, neprarado nė trupučio savo galios, šeimininkui. Greičiausiai jis čia buvo inkognito. Galbūt jis slapstėsi, bet nuo ko? Kodėl? Kodėl Romos kardinolas, jėzuitų ordino generolas, galingiausias Bažnyčios žmogus po Popiežiaus, nuo to laiko, kai Napoleonas pavertė jį belaisviu, nusprendė prisidengti kukliomis bažnyčios sargo pareigomis?

Marijana žinojo, jog Gotjė de Šazėjaus požiūris į drabužius ir prabangą buvo labai nerūpestingas. Krikštaduktės atmintyje jis visuomet iškildavo paprastu juodu apdaru. Ir purpurinė mantija, su kuria ji pamatė jį Tiuilri tą atmintiną skandalo dieną, pasirodė jai tarsi maskaradinio kostiumo dalis. Tačiau šį sykį juodas jo apdaras buvo ne tik kuklus, bet ir abejotinos švaros.

“Teatleidžia man Dievas! pagalvojo Marijana. Bet man pasirodė, kad krikštatėvis nei skutasi, nei prausiasi. Tikras mužikas!”

Tačiau jai nebuvo galimybės įsitikinti pirmojo įspūdžio teisingumu, nes netrukus atėjo vidutinio ūgio, malonaus veido, žilstelėjusių garbanų, mėginusių paslėpti plikę, šventikas, dėvintis juoda sutana. Išvydęs prieangyje ant suoliuko sėdinčias dvi moteris šlapiais drabužiais, jis iškėlė į dangų rankas.

Vargšai mano vaikai! šūktelėjo jis su ryškiu pietietišku akcentu. Jūs irgi atėjote čia ieškoti prieglobsčio. Bet mano namai perpildyti. Pas mane subėgo pusė Maskvoje gyvenančių prancūzų. Kur įsakysite jus dėti?

Mums nereikia daug vietos, padre, ėmė maldauti Vanina. Bet kuris kampelis jūsų bažnyčioje, pavyzdžiui...

Ji sausakimša. Man teko užrakinti priekines duris, kad daugiau niekas neįeitų... Dar vienas žmogus, ir visi pradės dusti...

Tuomet čia! Jeigu aš būčiau viena, puikiausiai įsitaisyčiau ant šito suolo, bet mano draugė sužeista... iškankinta... bet koks čiužinys...

Šventikas gūžtelėjo pečiais.

Aš jums viso šito nekalbėčiau, jeigu turėčiau laisvą čiužinį. Ką tik atidaviau paskutinį Giljomo, mano sargo, čiužinį vyriausiajai madam Ober pardavėjai, kuri laukiasi kūdikio. O manasis...

Aš suprantu, jūs apie jį seniai pamiršote, pasakė Marijana, mėgindama nusišypsoti. Jeigu pas jus atsirastų glėbelis šiaudų, mums jo visiškai užtektų. Mes artistės... Ir mums nereikia komforto...

Greičiausiai! Ką gi, aš negaliu užtrenkti jums durų tokią siaubingą naktį... Eikite paskui mane...

Jos nusekė koridoriumi paskui jį. Iš už abiejose pusėse esančių durų sklido įvairiausi garsai: maldos, šnabždesiai, knarkimas, kūkčiojimai,- liudiję, jog šventiko namai iš tikrųjų perpildyti.

Koridoriaus gale abatas atidarė žemas duris šalia virtuvės.

Čia sandėliukas, kuriame laikomi įvairiausi instrumentai. Aš atnešiu truputį šiaudų, ir jūs abi galėsite čia įsikurti. Po to atnešiu ką nors, kuo būtų galima išsidžiovinti ir sušilti.

Po keliolikos minučių abi moterys gana jaukiai įsikūrė tarp šluotų, kibirų ir sodo įrankių. Šventikas joms atnešė šiaudų,

rankšluostį, du užtiesalus, į kuriuos jos, nusivilkusios ir ant grėblių padžiovusios šlapius rūbus, įsisupo, ir ąsotį garuojančio karšto vyno su gvazdikėliais, kurį jos pasigardžiuodamos išgėrė žvakių šviesoje. Po to šeimininkas palinkėjo joms labos nakties.

Prieš gulant miegoti Vanina rūpestingai patikrino tvarstį. Jis buvo peršlapęs, tačiau storas tepalo sluoksnis neleido sudrėkti žaizdai. Padariusi naują tvarstį iš sauso rankšluosčio skiautės, Vanina palietė draugės kaktą.

Jūs greitai pasveiksite, su pasitenkinimu tarė ji. Po viso to, ką teko išgyventi, jums netgi nepakilo karštis. Šventoji Madona! Sveikatos jums galima tik pavydėti.

Man labai pasisekė, kad sutikau jus.

Būta čia ko! "Sėkmė moteris..." sumurkė Vanina. Galiu jums grąžinti komplimentą. Aš jau seniai svajojau su jumis susipažinti...

Užmigo jos greitai, bet Marijanos miegas buvo neramus. Ilgos ir sunkios dienos įvykiai: panika, susidūrimas su Černyšovu, dvikova, Jasono suėmimas, šventvagiškas čigonės išpuolis ir, pagaliau, rūmų gaisras ir liūtis visa tai stipriai paveikė jaunąją moterį. Protas, apleidęs miegantį kūną, blaškėsi it išprotėjęs paukštis, nerandantis nusiraminimo. Ją nuolat atakavo baimė, su kuria kovojo gerasis genijus angelo, dėvėjusio ugninį rūbą ir juokingą plunksnų papuošalą ant galvos, pavidalu.

Ji vėl išvydo seną sapną, ne sykį ją kankinusį. Jūra... Audringa jūra milžiniškomis bangų keteromis atskyrė ją nuo laivo, iškeltomis burėmis skriejančio link horizonto. Nepaisydama galingų priešpriešinių srovių, Marijana iš paskutiniųjų stengėsi jį pavyti. Ji kovoja iš visų jėgų, įtempusi visą valią ir tuo momentu, kuomet ji pradeda skęsti, virš okeano pasirodo gigantiška ranka ir ištraukia ją iš bedugnės. Tačiau šį sykį jūra buvo raudona, o ranka nepasirodė. Kažkas neapibrėžto išniro iš bangų, lengvai ją palietė... ir Marijana, netikėtai nubudusi, pamatė, jog tai krikštatėvis, palinkęs virš jos, judina ranka jos sustingusį kūną.

Eime! sušnabždėjo jis. Eime į koridorių. Man reikia su tavim pasikalbėti.

Ji sviedė žvilgsnį į draugę, bet Vanina, susirietusi į kamuoliuką, taikiai miegojo ir nė nesukrutėjo, kai Marijana keldamasi ėmė traškinti šiaudus.

Koridoriuje buvo tamsu. Virš durų spingsojusi naktinė lemputė vos vos sklaidė tamsą. Tačiau užteko ir tokio apšvietimo, kad įsitikintum, jog koridoriuje daugiau nieko nėra. Vis dėlto Marijana ir kardinolas pasitraukė arčiau durų angos.

Atleisk, kad tave pažadinau, pasakė krikštatėvis. Tu sužeista?

O, nieko rimto: smūgis, gautas minioje, sumelavo jaunoji moteris, nejausdama nei noro, nei drąsos leistis į ilgas kalbas.

Juo geriau! Todėl kad rytoj ryte tu privalai palikti šiuos namus... ir pačią Maskvą. Neįsivaizduoju, kaip tu čia atsidūrei. Aš maniau, kad tu jūroje, pakeliui į Prancūziją.

Jo balsas buvo sausas ir uždusęs. Jis karštligiškai alsavo, o žodžiuose nebuvo nė lašelio švelnumo, vien tik susierzinimas ir nepasitenkinimas.

Aš galėčiau klausimu atsakyti į jūsų klausimą, atšovė Marijana. Ką kardinolas veikia Maskvoje, apsimetęs sargu? Juk kaip tik šiuo metu čia žygiuoja imperatorius!

Netgi šitokioje tamsoje ji pastebėjo, kaip prelato akys sužaibavo pykčiu.

Tai tavęs neliečia! Be to, nėra kada mums čia aiškintis. Sakau tau, važiuok iš Maskvos. Aš žinau, jog miestas pasmerktas. Bėk!..

Kas jį pasmerkė? Ir už ką? Nejaugi jūs manote, jog Napoleonas lyg koks beprotis sugriaus Maskvą? Tai ne jo stilius! Jis nekenčia griovimo ir plėšikavimo. Jeigu jis užims šį miestą, rusams nebus ko bijoti.

Marijana, neuždavinėk man klausimų. Daryk tai, ką aš įsakau. Dabar mes kalbame apie tavo išgelbėjimą... apie tavo gyvybę... kas ta moteris, su kuria čia atėjote?

Vanina di Lorenco, įžymi dainininkė, turinti nepaprastai gerą širdį...

Dainininkę aš žinau, bet jos sielos nepažįstu. Nors tai nėra taip svarbu, aš norėčiau, kad tu nebūtum viena, o ji turėtų pažinoti miestą. Ryte... arba tuojau pat, nes diena netrukus išauš, jūs iš čia išeisite. Pasakyk jai, kad ji parodytų

tau kelią, kuriuo veda ištremtuosius į Sibirą. Kuskove jūs susirasite grafo Šeremetjevo rūmus. Tai netoli, už pusantros ljė. Grafas mano draugas. Pasakysi jam; kad esi mano krikštaduktė. Jis tave širdingai priims ir tu palauksi, kol aš atvažiuosiu.

Ar aš privalau jam pasakyti, kad esu kunigaikštienė Sant'Ana, imperatoriaus draugė? Abejoju, ar tuomet priėmimas tikrai būtų širdingas, įgėlė Marijana.

Po to ji griežtai pareiškė:

Ne, krikštatėvi! Aš nevažiuosiu į Kuskovą, nes man nėra ten kas veikti. Atleisk, kad pirmą sykį gyvenime nepaklūstu tau, bet aš noriu likti Maskvoje.

Staiga ant savo rankos ji pajuto šaltą, sausą kardinolo ranką.

Koks užsispyrimas! suurzgė jis. Kodėl tu nori likti? Vien tik tam, kad pamatytum jį, ar ne? Prisipažink, jog tu lauki Bonaparto.

Neturiu jokių priežasčių šito slėpti! Taip, aš tikiuosi susitikti su imperatoriumi, nes noriu su juo pasikalbėti.

Apie ką?

Marijana suprato, jog pasuko slidžiu keliu. Pamiršusi, kad Gotjė de Šazėjus buvo vienas iš pikčiausių Korsikos Cezario priešų, ji vos nepadarė nepataisomos klaidos. Tačiau ji laiku susigriebė ir akimirką padvejojusi tęsė:

Apie savo dingusius draugus. Aš atvykau čionai su Žolivaliu, Jasonu Boforu ir jo padėjėju, airių jūreiviu. Ir mes pasimetėme: Žolivalis ir O'Flaertis dingo vakar Raudonojoje aikštejė kilus panikai... o Jasoną paėmė į nelaisvę rusai, nes dvikovoje jis sužeidė grafą Černyšovą.

Jai pasirodė, kad kardinolas tuojau sprogs.

Beprotis, triskart beprotis! Dvikova! Panikos apimtame mieste kautis su vienu iš caro favoritų! Ir dėl ko jie kovėsi?

Dėl manęs! įširdusi riktelėjo Marijana, nė nemėgindama prislopinti balso. Kada gi jūs nustosite laikyti mano draugus plėšikais, o savus - šventaisiais? Juk Žolivalio ir Krego O'Flaerčio arba savo vargšo Jasono aš turiu ieškoti ne pas grafą Šeremetjevą! Dievas žino, ką su juo padarė tie kazokai. Ar jis gyvas?

Virpantis jos balsas paveikė kardinolą ir jis suminkštėjo.

Jei jo priešininkas gyvas, sveikas ir jis! Bet jei ne... grafas Šeremetjevas bet kuriuo atveju padės jį surasti. Jis be galo įtakingas ir armijoje turi nesuskaičiuojamą daugybę draugų. Maldauju tavęs, keliauk pas jį.

Tačiau po trumpos vidinės kovos ji neigiamai papurtė galvą.

Ne anksčiau, kai rasiu Žolivalį. Po to aš galbūt ir nueisiu ten. O dabar negaliu kitaip pasielgti. Užtat maldauju jūsų, tokio galingo ir visažinio sužinoti, kas atsitiko Jasonui. Jeigu jūs tai padarysite... taip, aš lauksiu jūsų Kuskove.

Ji susilaikė nepridūrusi, jog Žolivalis reikalingas jai tam, kad ji galėtų atlikti savanorišką misiją Napoleonui. Dabar kardinolui atėjo eilė susimąstyti. Galų gale jis gūžtelėjo pečiais.

Pasakyk man, kur ir kaip įvyko ši kvaila dvikova. Kur, tavo manymu, nujojo kazokai su tavo amerikiečiu?

Aš nežinau... Jie pasakė, kad jo likimą nulems atamanas. O dvikova...

Keliais žodžiais ji papasakojo apie susidūrimą, paminėdama kunigaikštį Aksakovą, ir ėmė laukti krikštatėvio reakcijos. Valandėlę patylėjęs, jis sušnabždėjo:

Aš žinau, kur yra atamanas Platovas. Pasistengsiu juo pasidomėti. Bet tu daryk tai, ką sakau! Pamėgink surasti savo draugus, jei tai labai svarbu, bet būk pasiruošusi palikti Maskvą iki rytojaus vakaro. Kalba eina apie tavo gyvybę.

Bet kodėl?

Negaliu tau šito pasakyti. Neturiu teisės. Bet maldauju paklusti: rytoj vakare tu privalai būti Kuskove. Ten mes susitiksime.

Netardamas daugiau nė žodžio, Gotjė de Šazėjus staiga apsigręžė ir nuėjo. Nedidelė jo figūra ištirpo koridoriaus tamsoje, ir Marijana grįžo į sandėliuką, kuriame ramiai tebemiegojo Vanina. Ji atsigulė šalia jos ir, pajutusi palengvėjimą dėl Jasono, kurio likimu dabar domėsis daug galingesnis žmogus, pasistengė užmiršti grėsusį jai paslaptingą pavojų. Be to, ji turėjo ištisas trisdešimt šešias valandas. Ir šį kartą ji užmigo ramiu miegu be jokių košmarų...

Ją pažadino trimito signalas. Atmerkusi akis, žvakių šviesoje kambarėlyje nebuvo jokio lango ji išvydo Vaniną, mėginančią užsitempti ant savęs juodą suknelę, be jokios abejonės labiau

negu jos keistas antikinis karalienės kostiumas derančią šiai situacijai. Tačiau tai nebuvo taip paprasta: užstrigusi per juosmenį, kurį pamiršo atsegti, dainininkė keikėsi iš karto keliomis kalbomis.

Marijana puolė jai padėti.

Ačiū! - atsikvėpė Vanina, įraudusi ir susivėlusi, jau pradėjusi dusti po tankia medžiaga. Turiu būti dėkinga mūsų dosniajam šeimininkui. Greičiausiai tai kokios nors mielaširdingos damos dovana... beje, ne visiškai nauja, pridūrė ji, nutaisiusi rūgščią miną. Man nepatinka kvepalai ir tvaikas, kurį jie turėtų užgožti...

Miegas ir Vaninos tepalas padarė stebuklą. Marijanos petys sustingo, bet beveik neskaudėjo, o karštinės neliko nė pėdsako.

Kuri dabar valanda? paklausė ji.

Tiesą sakant, pati nežinau. Mano laikrodis liko teatre, o šiame kambariūkštyje sunku nuspėti laiką, juo labiau, kad aš pamiršau paklausti abato.

Paminėtas vilkas tučtuojau įėjo pro duris su padėklu, ant kurio garavo du puodeliai arbatos su grietinėle ir dviem gabalėliais juodos duonos.

Dabar vidurdienis, pasakė jis, deja, tai viskas, ką galiu jums pasiūlyti. Atleiskite man!

Jums nėra ko atsiprašinėti, padre. Pati gražiausia pasaulyje moteris gali duoti tik tai, kuo apdovanojo ją Dievas, lengvabūdiškai sušnabždėjo Vanina.

Tačiau abato šis pagyrimas nešokiravo, todėl dainininkė pakreipė pokalbį kita linkme, paklausdama, ką reiškia tie trimito signalai.

O ką jūs pagalvojote? atsiduso abatas, gūžtelėjęs pečiais. Tai Bonaparto armija įžengė į Maskvą...

"Bonapartas" paaiškino Marijanai daugiau nei ilgas pokalbis. Dar vienas, neturintis širdy vietos imperatoriui! Žinoma, jei jau didysis konspiratorius Gotjė de Šazėjus apsistojo pas jį... Tačiau Marijana vis dėlto dėkingai nusišypsojo.

Mes daugiau nevarginsime jūsų, pone abate, pasakė ji. Jei prancūzai jau čia, mums nėra ko bijoti.

Jos paskubomis suvalgė pusryčius, padėkojo abatui už svetingumą ir išėjo į gatvę, niekieno, beje, nesulaikytos. Marijana

troško kuo greičiau palikti šį prieglobstį, kuris dabar jai buvo panašus į sąmokslininkų irštvą.

Išeidama ji atkreipė dėmesį, jog niekas iš pabėgėlių nė nosies neiškišo, ir padarė išvadą, jog tėvynainių pasirodymas jų nė kiek nedžiugina. Vaniną irgi buvo apėmęs panašus jausmas.

Abatas Siuržė puikus vyrukas, pasakė ji, bet įdomu, ar jis neužsiima politika ir kas per žmonės slapstosi pas jį? Tokių sargų kaip pas jį aš niekur nesu mačiusi.

Marijana nusijuokė.

Aš juo labiau, lengva širdimi atsakė ji.

Kai jos išėjo į gatvę, skaisčiai švietė saulė, o nakties audrą priminė tiktai didžiulės balos, nulaužytos medžių šakos ir sudaužyti gėlių vazonėliai, o aplinkui bažnyčią nebuvo nė gyvos dvasios.

Eime į Raudonąją aikštę, pasiūlė Vanina. Tai Maskvos širdis ir būtent ten plaukia armija. Aš manau, jog imperatorius įsikurs Kremliuje.

Tuščiomis gatvėmis moterys nukeliavo prie Maskvos upės krantinės ir pasuko į Vietininko aikštę. Čia jos pamatė, jog visoje Maskvoje teliko du tiltai per upę. Kiti aštuoni buvo naktį susprogdinti ir dabar iš vandens kyšojo tiktai jų liekanos.

Ištuštėjęs miestas atrodė keistai, tarsi miręs. Nesigirdėjo nė menkiausio garselio, išskyrus artėjančių trimitų signalus, riedančių patrankų trinksėjimą ir būgnų gaudesį. Visa tai kėlė slogų įspūdį, ir abi draugės, gėrėdamosi grynu oru, pamažu nutilo ir ėjo toliau netardamos nė žodžio.

Raudonoji aikštė atsivėrė prieš jas visa savo didybe, tačiau baisiausia buvo tai, jog ji buvo absoliučiai tuščia. Tiktai du rusų kareiviai, greičiausiai atsilikę nuo savo draugų, klūpojo priešais įstabiai nudažytą šventojo Vasilijaus cerkvę, o vejoje ganėsi keletas jaučių.

Tačiau už dantytų Kremliaus sienų šmėkščiojo kažkokios figūros, primindamos Marijanai nakties įvykius.

Kažkodėl prancūzų vis dar nematyti, sušnabždėjo ji. Kur gi jie?

Žiūrėkite! šūktelėjo dainininkė, atsigręžusi į upę. Žiūrėkite! Jie eina per brastą...

Ir iš tikrųjų, priešais vakarinį Kremliaus sparną kavaleristų pulkas forsavo Maskvos upę, visiškai negilią šioje vietoje, nes vanduo nesėmė arkliams krūtinių.

Marijana pasilenkė virš parapeto ir išplėtė akis.

Prancūzai? Tikrai? Aš jų neatpažįstu!

Vanina džiaugsmingai nusijuokė.

Tai dar ne prancūzai! Didžioji Armija taip! Viešpatie, negi jūs neatpažįstate imperatoriaus kareivių? Aš atmintinai žinau visas uniformas, visus dalinius. Armija! Kareiviai! Tai mano aistra. Nieko nėra puikesnio už šiuos žmones.

Tai pralinksmino Marijaną, nes Vaninos skonis visiškai atitiko jos mielosios Fortiunė pomėgius.

Pažvelkite į pirmuosius! susijaudino dainininkė. Tai dešimtojo Umijenskio lenkų pulko husarai! Už jų aš matau majoro Verterio prūsų ulonus, o paskui juos... man rodos, joja keletas prancūzų husarų pulkų! Taip, tai jie! Aš pažinau juos! Ak, kaip puiku juos vėl matyti!

Užsikrėtusi nepaprastu savo palydovės entuziazmu, Marijana žiūrėjo į tvarkingai brendančią per upę kariuomenę. Šalia jos stovėjusi Vanina nekantriai trypčiojo kojomis. Staiga ji šūktelėjo ir ištiesė ranką.

O, žiūrėkite! Žiūrėkite, ten... raitelis aplenkė koloną ir šuoliais lekia per upę.

Tas karininkas žaliu švarku ir milžiniška plunksnų puokšte ant kepurės?

Taip! O, aš pažinčiau jį iš tūkstančio! Neapolio karalius! Miuratas... žavingiausias imperijos kavaleristas!..

Dainininkės džiūgavimui nebuvo ribų, ir Marijana nejučia nusišypsojo. Ji seniai žinojo Napoleono svainį turėjus polinkį rengtis prabangiai ir netgi iššaukiančiai. Tačiau dabar jis, atrodo, pranoko pats save. Tik jis galėjo ryžtis apsivilkti tokį puikų ir keistą kostiumą: lenkiškas kazakinas iš žalio aksomo su auksiniais raišteliais, sujuostas alyviniu diržu auksiniais dryžiais, ir tokios pat spalvos kepurė, papuošta stručio plunksnomis. Ir nuostabiausia buvo tai, kad vilkėdamas šiuos karališkus rūbus, jis sugebėjo visiškai rimtai atrodyti...

Vanina buvo tokia laiminga, kad Marijana pajuto tam tikrą pavydą.

Regis, jūs labai gerbiate Neapolio karalių? nusišypsojo ji.

Dainininkė atsisuko, pažvelgė draugei į akis ir išdidžiai pasakė:

Tai mano mylimasis! Dėl jo aš pulčiau į ugnį.

Būtų labai gaila. Nė vienas vyras, netgi pats nuostabiausias, nevertas tokios moters, kokia esate jūs, pasiaukojimo! Gyvenkite... ir jei jus myli, mėgaukitės laime.

O, aš manau, kad jis mane myli! Bet aplink jį sukasi tokia daugybė moterų...

Pradedant jo žmona! Jūs nebijote rūsčiosios Karolinos?

Kodėl aš turėčiau bijoti? Ji ne tokia jau niekam tikusi, tačiau jeigu jos brolis nebūtų tapęs imperatoriumi, ji niekada nebūtų karalienė ir niekas į ją nekreiptų dėmesio. Ji netgi dainuoti nemoka. O be to, būna ir geresnių ištikimų žmonų...

Nusprendusi, jog primadona laikė tai didžiausiu trūkumu, Marijana paliko Karoliną Miurat ramybėje. Ji niekados nesidomėjo šia moterimi, nes jauniausioji Napoleono sesuo nekėlė jai jokių simpatijų, priešingai, ji laikė ją tikra ragana. Todėl į Vaninos susitikimą su karališkuoju meilužiu ji žiūrėjo gana atlaidžiai. Kai baltas Neapolio karaliaus arklys įšuoliavo į aikštę, italė, rizikuodama būti sutrypta, puolė jam tiesiai po kanopom. Jei Miuratas nebūtų sugriebęs jos už talijos ir neužkėlęs ant balno, neatsargi primadona būtų tikrai susižeidusi. Nekreipdami į nieką dėmesio, karalius ir dainininkė aistringai pasibučiavo, persimetė keletu žodžių, ir vėl susiliejo bučinyje. Po to, lygiai taip pat paprastai, kaip ir užkėlė, Miuratas nuleido savo mylimąją ant žemės.

Iki rytojaus! riktelėjo jis. Ateikite tiesiog į Kremlių ir pasiteiraukite generolo Diuronelio. Jis parodys, kur aš įsikūriau...

Jis suragino arklį, bet Marijana jį sustabdė.

Pone! šūktelėjo ji. Ar jūsų didenybė nepasakytų, kur yra imperatorius?

Miuratas pristabdė arklį, su nuostaba pažvelgė į Marijaną ir nusikvatojo.

Kaip? Jūs irgi čia? Po galais, mieloji ponia, aš tikiuosi, kad imperatorius reikiamai įvertins šį malonų siurprizą...

Bet ar aš galėsiu jį pamatyti, pone? Jis joja paskui jus? Man būtina su juo pasišnekėti.

Tikiuosi, kad tausodama jo dorybingumą jūs tiktai kalbėsite. Dabar jis yra ant Vorobjovo kalvų, bet aš nemanau, kad šį vakarą jis įžengs į Maskvą. Iki jam atvykstant aš turiu prajoti per miestą ir vytis Kutuzovą! Ar sena lapė toli nuėjo?

Jis prajojo vakar ryte, bet jo armija traukėsi visą naktį į Riazanės pusę. Yra atsilikusių!

Puiku! Pirmyn, ponai!.. Juos reikia pasivyti! O jūs, ponia, nemėginkite dabar veržtis pas imperatorių. Rytoj jis bus Kremliuje, kur šį vakarą turėtų būti viskas paruošta. Pakentėkite truputį. Jis bus laimingas išvydęs jus.

Ir viena ranka nusiplėšęs savo keistą ir puikią kepurę, Miuratas nusilenkė ir šuoliais pasileido palei Maskvos upę, lydimas kelių eskadronų ir... Vaninos žvilgsnio. Italė spindėjo kaip žvaigždė.

Rytoj! atsiduso ji. Kaip ilgai laukti! Ką mes veiksime iki rytojaus? Tikiuosi, jūs netrokštate grįžti į Sen Luji?

Nė trupučio! Aš noriu pabandyti susirasti savo draugus. Jei neprieštarausite, eime prie gubernatoriaus rūmų. Būtent ten mes pasimetėme prieš dvi dienas.

Susiėmusios už rankų, jos neskubėdamos pasuko prie Rostopčino rūmų, žvilgčiodamos į Napoleono karius, plūstančius į Raudonąją aikštę. Negaišdami nė minutės, artilerijos pulkai užėmė kovinę padėtį. Iš už Kremliaus sienų nuaidėjo keletas šūvių. Vienas dalinys išsirikiavo priešais Spaso vartus, prie kurių prijojo grupė karininkų su lenkų ulonu, vertėju, rusiškai pareikalavusiu atidaryti vartus.

Jie neturės daug vargo, pasakė Vanina. Ten, viduje, visokios padugnės, kurios neatlaikys apgulties.

Praradusi bet kokį domėjimąsi būsimais įvykiais, ji nusitempė draugę prie gubernatoriaus rūmų, kur buvo susirinkusi nedidelė grupė žmonių, atėjusių pažiūrėti į užkariautojus. Viena elegantiška dama, stovėjusi tarp paprastai apsirengusių merginų, atsiskyrė nuo jų ir nuskubėjo prie grupelės karininkų, pasiruošusių išjoti.

Mergaitės, ateikite čia! sušuko ji. Nebijokite, tai mūsiškiai! Galbūt jie padės jums susigrąžinti tėvą, kurį tie laukiniai išsivedė su savimi.

Susidaro toks įspūdis, jog rusai išsivedė daugiau įkaitų, negu buvo galima tikėtis, pasakė Vanina. Ši dama madam Ober, įžymi prancūzų kirpėja. Paskutiniu metu ji neslėpė džiaugsmo, kurį jai sukėlė karo raida. Prakeiktas Rostopčinas atkeršydamas suėmė jos vyrą.

Bet Marijana nebesiklausė. Tarp susirinkusiųjų ji pažino Kregą O'Flaertį. Nuleista galva, sudėtomis už nugaros rankomis airis melancholiškai vaikštinėjo grindiniu tarsi kažko laukdamas.

Sušukusi iš džiaugsmo Marijana puolė jam ant kaklo, pamiršusi žaizdą, kuri iš karto priminė apie save, sukeldama aštrų skausmą. Ir džiaugsmo šūksnis baigėsi dejone, į kurią airis, beje, neatkreipė jokio dėmesio.

Pagaliau jūs čia! suriko jis, griebdamas ją lyg plunksnelę ant rankų, šventas Patrikai! Aš jau maniau, kad niekuomet jūsų nebepamatysiu... O kur Boforas?

Marijana greitosiomis papasakojo savo nuotykius po jų išsiskyrimo, pristatė Vaniną, kurios išvaizda padarė jūreiviui nepaprastą įspūdį, ir gaudydama kvapą pridūrė:

Dabar jūs žinote viską. Aš tikiuosi netrukus gauti žinių apie Jasoną. Bet jūs, jūs ar žinote, kur yra Žolivalis ir Grakchas?

Grakchas klaidžioja po miestą ir ieško jūsų. O Žolivalis ten, viduje, pasakė jis, didžiuoju pirštu rodydamas į Rostopčino rūmus. Kai vakar mes bandėme išsikapstyti iš tos sumaišties, jį pažino vienas prancūzas, vienas iš tų frakuotų pienburnių, kurie kiekviena proga griebiasi špagos. Jis nusivijo Žolivalį, norėdamas piktai pajuokauti, ir nelaimingasis sprukdamas susilaužė koją...

Kaip gi taip? O, Viešpatie! Tikiuosi, jis neužmušė jo?

Ne. Aš nuginklavau jį, atėmiau šaudyklę ir išlaisvinau draugą. Žinoma, jam buvo ne pyragai, bet mums pavyko rasti asmeninį gubernatoriaus gydytoją prancūzą. Jis matė, kaip Žolivalis pargriuvo ir, laimei, Hipokrato priesaika nugalėjo baimę. Jis atskubėjo mums į pagalbą ir padėjo nunešti nukentėjusįjį į rūmų arklidę, kur pats slapstėsi. Arklių ten jau

nebebuvo. Po to, kai Rostopčinas su savo gauja išsinešdino, mes ramiai įsikraustėme į rūmus. Šiuo momentu, pridūrė jis juokdamasis, mūsų brangusis vikontas voliojasi gubernatoriaus lovoje. O dabar eime... jūsų pasirodymas paveiks jį kaip geriausi vaistai.

Arkadijus buvo įsitaisęs krėsle didžiulio lango nišoje tarsi karališkasis asmuo ir žvalgėsi po prabangiai apstatytą erdvų kambarį. Jo koja ilsėjosi ant pagalvės, padėtos ant taburetės. Visur spindėjo auksas, sienos buvo nukabinėtos trofėjiniais ginklais ir batalijas vaizduojančiais paveikslais, kurie neteikė kambariui jaukumo.

Vikontą greičiausiai kankino nuobodulys. Pamatęs Marijaną, jis džiaugsmingai suriko, o Vanina pasisveikino su infantei priderančia pagarba. Daktaras Darinji apgyvendino abi moteris gretimame grafienės Rostopčinos kambaryje.

Po to, kai Vanina, pasiėmusi drauge Darinji, išėjo ieškoti savo scenos draugų, Marijana ir Žolivalis liko vieni su Kregu.

Prie vikonto krėslo įvyko pasitarimas. Šį kartą negalėjo būti jokių paslapčių. Juk airis seniai buvo įrodęs savo draugiškumą ir ištikimybę...

Ir Marijana smulkiai papasakojo apie tragiškus įvykius, kuriuos ji išgyveno drauge su Jasonu, po to apie naktį pas abatą Siuržė ir netikėtą susitikimą su krikštatėviu.

Aš niekaip negaliu įsivaizduoti to pavojaus, dėl kurio kardinolas įsakė palikti Maskvą, atsiduso ji baigdama. Man atrodo priešingai jei atvyks imperatorius, mums nėra ko bijoti...

Tačiau Žolivalis nebuvo tuo tikras. Kuo ilgiau Marijana kalbėjo, tuo niūresnis jis darėsi.

Kardinolas vienas iš labiausiai informuotų žmonių, kuriuos aš žinau, liūdnai tarė jis. Todėl, jei jis liepė bėgti, vadinasi, taip reikia. Gydytojas Darinji girdėjo kažkokių keistų kalbų, kurioms, žinant rusų polinkį viską dramatizuoti, galima būtų neteikti didelės reikšmės. Bet tai, ką pranešėt jūs, teikia toms kalboms realų pagrindą.

O kokios tai kalbos?

Apimti įžeisto patriotizmo karštligės šio miesto tėvai, ir, žinoma, pats gubernatorius, nutarė vardan imperijos išgelbėjimo paaukoti Maskvą.

Paaukoti?

Būtent, bibline maniera. Maskva bus paversta liepsnojančiu laužu, kuriame įžeisto caro garbei žus Napoleono armija. Kalbama, jog jau prieš keletą savaičių Voroncove, kunigaikščio Repnino valdose, esančiose už šešių varstų nuo Maskvos, buvo įrengtas tikras arsenalas, kur gaminamos petardos, raketos ir dar nežinia kas. Visa tai bus sukišta į gigantišką balioną, panašų į ponų Mongolfjė, ir jis bus susprogdintas virš miesto.

Kokia beprotybė! suriko Marijana, griebusi Žolivalį už rankos. Vos prieš porą dienų rusai manė, kad nugalėjo prancūzus prie Borodino ir dar vakar vakare jie buvo įsitikinę, kad Kutuzovas įsitvirtins mieste ir gins jį.

Aš žinau! Štai todėl Darinji ir netikėjo tomis šnekomis, o aš juo labiau. Tačiau mes turime rimtai žiūrėti į kardinolo įspėjimą. Būtų geriausia, jei šį vakarą jūs išvažiuotumėte, mano vaike...

Apie tai negali būti jokios kalbos. Jūs negalite judėti dėl sužeistos kojos, vadinasi, aš lieku su jumis, o jei kils pavojus... ką gi, pasitiksime jį drauge. Be to, jūs pamiršote imperatorių. Rytoj jis iškilmingai įžengs į miestą ir aš bet kuria kaina turiu pamatyti jį ir pasikalbėti...

Ar negalėtumėt tą prakeiktą laišką palikti O'Flaerčiui? Jis lygiai taip pat puikiai perduos jį...

Žinoma, įsikišo airis. Aš jūsų paslaugoms...

Bet Marijana nenorėjo nieko girdėti.

Dėkoju, Kregai, bet aš atsisakau. Jūs neprasiveršite net pas Napoleono kamerdinerį. O aš pasieksiu jį. Jei rytoj vakare iš tikrųjų turi įvykti kažkas baisaus, privalau jį įspėti. Šie spąstai šimtą kartų pavojingesni už tai, ką ruošiausi jam pranešti. Jeigu rusai nusprendė sudeginti Maskvą, gali atsitikti taip, jog atsitraukimo keliai bus atkirsti.

Žolivalis buvo iš tų žmonių, kurie nelengvai prisipažįsta esą nugalėti. Jis atkakliai gynė savo poziciją, kol galų gale O'Flaertis nutraukė ginčus, pareikšdamas, kad per likusias dvidešimt keturias valandas iki įsivaizduojamo pavojaus Marijana spės pasimatyti

su imperatoriumi, o po to su draugais nuvyks į grafo Šeremetjevo rūmus.

Aš kaip nors gausiu vežimą jums, vikonte, optimistiškai pareiškė jis, ir jei Maskvoje neatsiras arklių, jus vešime mes su Grakchu! Dabar ramiai sau leiskite vakarą klausydamasis Neapolio karaliaus kavalerijos trimitininkų. O naktį išsimiegosime...

Tačiau jų planus sugriovė naujo dalinio atvykimas, lydimas garsių komandų, kanopų kaukšėjimo ir ginklų žvangėjimo, užgožusio kavalerijos trimitų melodijas.

Kas ten vyksta? nekantriai paklausė Žolivalis, mėgindamas pažvelgti pro langą.

Nieko, arba beveik nieko, pasakė Kregas. Atvyko naujas pulkas. Man rodos, grenadierių. Ištisas miškas lokio kailio kepurių. Didžioji Armija ruošiasi mus šturmuoti.

Netrukus į kambarį įėjo mėlynakis blondinas su kepure rankoje. Kariškai pasisveikinęs jis pastebėjo moterį. Lūpas pravėrusi šypsena po gražiais, vos vos rusvais ūsais atidengė sniego baltumo dantis.

Adrijanas Žanas Batistas Fransua Burgonis, prisistatė jis skambiu balsu, imperatoriškosios gvardijos seržantas grenadierius. Labą vakarą, garbingoji kompanija!

Gvardija! sušuko Marijana. Ar tai reiškia, jog imperatorius jau Maskvoje?

Ne, gerbiamoji! Tai reiškia, kad mes atvykome užimti kvartalus, esančius aplink šią senovinę pilį, jis mostelėjo ranka į Kremliaus pusę. Imperatorius dar už miesto. Aš girdėjau, jog jis laukia bajorų delegacijos...

Bajorų? nusijuokė Žolivalis. Dabar ne viduramžiai! Jų nebėra! O dėl delegacijos... aš manau, kad jo didenybei teks ilgai laukti. Šis miestas toks pat tuščias, kaip ir mano kišenė...

Panašu į tai, sutiko seržantas Burgonis, filosofiškai gūžtelėjęs pečiais. Teko sutikti tik keletą valkatų mirtininkų fizionomijomis, mėginusių į mus šaudyti. Kodėl tie prakeikti rusai taip mūsų bijo? Juk mes netrokštame jiems blogo. Mūsų ketinimai patys geriausi.

Beje, paklausė Žolivalis, kodėl jūs čia atėjote, seržante? Norite čia įsikurti?

Jei tai jums nekliudys, taip. Atrodo, rūmai priklauso gubernatoriui?

Taip, bet aš ne gubernatorius. Mes prancūzai, bėgliai, ir...

Aš tuo neabejoju. Galite būti ramūs, niekas nesiruošia jūsų skriausti. Mes įsikursime pirmame aukšte ir kieme ir pasistengsime netrukdyti jums ramiai miegoti. Linkiu labos nakties ir malonių sapnų! Mūsų saugomi galite nesibijoti valkatų, kurių pilnas miestas!..

Tačiau naktis nebuvo tokia rami, kokios palinkėjo šaunusis seržantas. Marijana susijaudino dėl to, kad negrįžo Vanina, o be to, kažkur visiškai netoliese keletą kartų nugriaudėjo sprogimai.

Grakchas, pasirodęs iš ryto po to, kai dalį nakties drauge su seržanto žmonėmis patruliavo mieste, pranešė, kad Jauzos rajone į orą išlėkė didžiulis namas, ugnis prarijo dalį turgaus Kitaigorode, o šalia Petro tilto buvusi valstybinė parduotuvė sudegė iki pamatų ir nieko nebuvo galima padaryti, nes, anot jaunuolio, visame mieste neliko nė vienos veikiančios gaisrinės pompos.

Ši detalė privertė visus rimtai susimąstyti. Pompų dingimas grėsmingai patvirtino gandus, kuriuos perpasakojo gydytojas Darinji, bei kardinolo įspėjimą.

Man tai nepatinka, pasakė vikontas. Mes turime palikti Maskvą dar nesutemus. Brangusis Kregai, pradėkite ieškoti vežimo! O jūs, Marijana, pasistenkite susitikti su imperatoriumi iškart, kai tik jis pasirodys.

- Seržanto žodžiais tariant, tai įvyks anksti, įsikišo Grakchas, galbūt šeštą ar septintą...

Šeštą valandą Marijana su Grakchu išėjo į kiemą, kur juos pasveikino seržantas, triūsęs prie sriubos katilų. Jis išdidžiai parodė Marijanai ranka keturis surištus įtartinus tipus, gulėjusius kampe.

Šią naktį gerai padirbėjom, madam! Pavyko sugauti keturis valkatas, padegusius gretimą namą. Ten buvo moterų ir mes jas išgelbėjom. Nelaimei, netekome vieno žmogaus.

Ir ką jūs su jais padarysite? paklausė Grakchas.

Žinoma, sušaudysime! Sprendžiant iš visko, jie nusikaltėliai, todėl nėra ko jų gailėtis...

Seržante, netrukus jūs įsitikinsite, jog tokių žmonių dar daug laisvėje, nutraukė jį Marijana. Sklinda gandai, jog gubernatorius įsakė sudeginti Maskvą.

Taip, aš žinau! Kai kur jau buvo bandoma tai padaryti. Eikite ramiai, mieloji ponia, mūsų Tėvas Pergalė žino, ką reikia daryti...

O ar yra kokių naujienų? Jis jau atvyko?

Imperatorius? Dar ne! Bet jau greitai. Klausykite... Orkestras groja "Pergalė su mumis"! Jis artėja!..

Pasikaišiusi sijonus, Marijana išskubėjo į gatvę. Aikštėje jos akims atsivėrė netikėtas vaizdas; galima buvo pamanyti, kad kariuomenė ruošėsi kaukių baliui, nes vyrai matavosi be galo egzotiškus kostiumus. Vieni buvo kailiniuoti, panašūs į lokius, kiti apsirėdė kalmukų, kinų, turkų, totorių, persų ir žymių Jekaterinos Didžiosios laikų didikų kostiumais. Tai vyko tarp kalnų įvairiausios provizijos dešrų, mėsos, statinių vyno, žuvies, duonos, saldumynų... Gigantiškas karnavalas, įstabus reginys, kurio metu kareiviai tarsi vaikai stengėsi atsiimti už tai, ką teko iškentėti per paskutines savaites. Tai truputį priminė Samarkando turgų po Čingischano žygių...

Tačiau staiga viskas baigėsi. Turgaus triukšmą užgožė būgnų tratėjimas ir visa gerkle išrėktos komandos. Žmonės paskubomis dėjosi daiktus, atgavę įprastą išvaizdą, išsirikiavo taip, kad pridengtų maisto atsargas. Kurį laiką dar girdėjosi gvardiečių orkestro maršo garsai, po to įsiviešpatavo mirtina tyla, prieš dvidešimt keturias valandas nusileidusi į Maskvą. Sužvangėjo ginklai, pasigirdo komanda, po to orą sudrebino neįtikėtinas riaumojimas: pasirodė imperatorius.

Marijanai užgniaužė kvapą ir ji pasistiebė ant pirštų galiukų, kad geriau matytų. Jis jojo žingine ant Emyro, vieno iš savo numylėtinių, susimąsčiusiu veidu, įprasta uniforma, užsikišęs ranką už liemenės iškirptės. Jis žvelgė į didingą raudoną tvirtovę, į kurią netrukus įžengs. Nusileidžiančios saulės spinduliuose ji atrodė dar raudonesnė. Retsykiais jis žvilgtelėdavo į turgaus pusę, iš kur vis dar kilo juodi dūmai.

Atrodo, kad jis pastorėjo, sušnabždėjo Grakchas. Ir jis gana prastai atrodo!..

Iš tikrųjų, Napoleono veidas buvo pageltęs, o pats jis, be abejo, pastebimai papilnėjęs. Šalia jojo Bertjė, Kolenkuras, Diurokas, mameliukas Ali ir dar kažkas, ko Marijana nesugebėjo įžiūrėti. Jis iškėlė ranką, sveikindamas siautėjančius kareivius, po to visa kavalkada, lydima orkestro, dingo už Spaso vartų, kuriuos akimirksniu apsupo sargyba.

Jūs manote, kad jie mus praleis, madmuazele Marijana? sunerimo jaunuolis. Mes su savo purvinais rūbais...

Nėra jokio pagrindo mūsų nepraleisti. Aš pamačiau rūmų maršalą. Štai jį aš ir paprašysiu pakviesti. Eime!

Ir Marijana be jokių dvejonių patraukė prie vartų. Tačiau sargybiniai, kaip ir tikėjosi Grakchas, nepraleido jos, nors ji ir pasakė savo pavardę ir titulą.

Dar nebuvo įsakymo, paaiškino jai jaunas leitenantas. Palaukite truputį.

Bet aš prašau jūsų tik įspėti maršalą Diuroką. Jis vienas iš mano draugų.

Galbūt! Bet duokite jam laiko atsipūsti, o mums palaukti instrukcijų.

Marijana truputį palaukė ir matydama, jog karininkas ją pamiršo, pakartojo savo prašymą. Tačiau rezultatas buvo toks pats. Ginčas būtų tęsęsis iki begalybės, bet po gigantišku skliautu pasirodė puošni figūra.

Marijana akimirksniu ją pažino.

Štai kapitonas de Trobrijanas, šūktelėjo ji, leiskite mane pas jį!

Jūs atsilikote nuo gyvenimo, gerbiamoji, dabar jis majoras! Jis buvęs eskadrono vadas, ir aš nematau... Ei! Grįžkite!

Marijanai nusibodo aiškintis ir ji, pranėrusi pro kelią užstojusią ranką, nubėgo prie majoro. Ji iš tikrųjų senokai pažinojo Trobrijaną. Nuo to įsimintino vakaro Malmezone, kai Jasonas ir ji sugebėjo įspėti imperatorių apie pasikėsinimą, kurį suruošė ševaljė de Briuslaras ir kiti. Po to gražusis karininkas dažnokai lankydavosi d'Aselnų namų salone, todėl dabar jam buvo nesunku akimirksniu atpažinti bėgančią prie jo kukliai apsirengusią išbalusią moterį.

Jūs? Bet ką jūs čia veikiate? Garbės žodis, ponia, aš nežinojau, kad jūs Rusijoje ir manau, kad pats imperatorius...

Aš privalau jį pamatyti, Trobrijanai! Maldauju, padėkite pas jį patekti. Jūs žinote mane aš ne beprotė, bet privalau tučtuojau pasikalbėti su jo didenybe. Turiu nepaprastai svarbių žinių. Kalba eina apie visų išsigelbėjimą!

Jis įdėmiai pažvelgė jai į akis. Tai, ką jose pamatė, greičiausiai įtikino jį, nes majoras, netardamas nė žodžio, paėmė jaunąją moterį už parankės.

Einam! pasakė jis.

Paskui atsigręžė į savo valdinį ir paliepė:

Praleiskite vyruką, kuris lydi kunigaikštienę Sant'Aną, tai jos vežėjas!

Argi galėjau žinoti? sumurmėjo šis. Vežėją be karietos ir arklių sunku įsivaizduoti, kaip ir... kunigaikštienę kambarinės rūbais.

Iš tavęs tiek daug ir nereikalaujama! Tikiuosi, rasiu kelią tarp šitų visų rūmų, pridūrė jis šypsodamasis jaunajai moteriai. Gal jūs čia geriau orientuojatės negu aš?

Anaiptol! Ir aš ką tik atvažiavau.

Drauge su karininku jie ėjo sodais ir kiemais, skyrusiais cerkvę ir rūmus, ir artinosi prie didžiausio iš jų, stebėtino gotikos stiliaus ir moderno derinio. Viršutinė rūmų dalis buvo pastatyta imperatorienės Jekaterinos. Visur stovėjo kareiviai ir jau zujo imperatoriaus tarnai susipažindami su nauju būstu.

Imperatorius patenkintas? paklausė Marijana, kai jie lipo plačiais akmeniniais laiptais.

Jūs norite žinoti, ar jo nuotaika gera? juokdamasis tarė karininkas. Manau, taip... Ką tik, kai jis pravažiavo sieną, girdėjau jį sušunkant: "Vis dėlto aš pagaliau Maskvoje, senuosiuose carų rūmuose Kremliuje!" Kaip puiku, kad jis taip reagavo, nes kai pamatėme ištuštėjusį miestą, būgštavome, kad bus neapsakomai nusivylęs. Bet ne... Imperatorius mano, kad žmonės bijo, slepiasi, tačiau pasirodys, kai pamatys, koks jis jiems palankus...

Marijana liūdnai palingavo galvą.

Jie nepasirodys, mano drauge! Šis miestas milžiniški žabangai...

Ji daugiau nieko nepasakė. Jie pateko į didžiulę galeriją, kurioje ceremonmeisteris grafas de Segiuras ir rūmų prefektas

maršalas Bosė, atvykę išvakarėse, kad paruoštų kambarius, rūpinosi jų paskirstymu tiems, kurie buvo rūmuose.

Visi buvo tokie užsiėmę, kad neatkreipė jokio dėmesio į ką tik atvykusius žmones, ir Trobrijanas, pastebėjęs sustingusį mameliuką Ali, kuris sunėręs rankas ant krūtinės, stovėjo priešais aukštas, meistriškai padarytas duris, pasuko jo link.

Ali pritariamai linktelėjo galvą, paskui parodė, kad Napoleono kambaryje yra tik jo kamerdineris.

Konstanas? sušuko Marijana. Kaip tik jis man ir reikalingas. Dėl Dievo meilės, pakvieskite jį! Pasakykite, kad kunigaikštienė Sant'Ana čia ir nori tučtuojau išvysti imperatorių.

Po minutės tarnas flamandas išbėgo pro duris ir vos ne verkdamas puolė į glėbį Marijanai, kuri jam visada patiko.

Madmua... Kunigaikštiene! Jūsų šviesiausioji šviesybe! Koks netikėtas džiaugsmas! Kam turime būti dėkingi už tokią laimę?..

Vėliau, mano brangusis Konstanai, vėliau! Aš noriu pamatyti imperatorių. Ar tai įmanoma?

Žinoma! Mes dar nenustatėme protokolo. Jis labai nudžiugs. Eikite! Eikite greičiau!

Kelerios durys, salonų anfilada, vėl durys, ir Marijana, apie kurios atvykimą triumfuojančiu ir džiaugsmingu balsu pranešė Konstanas, lėkte įlėkė į nešuliais užgriozdintą didžiulį kambarį. Čia Napoleonas, Diuroko padedamas, šalia lovos su puošniu baldakimu, virš kurio buvo dvigalvis erelis ir imperatoriaus karūna, prie sienos tvirtino baltaplaukio berniuko portretą.

Kai vyrai atsigręžė, ji jau darė reveransą.

Tyla buvo kupina įtampos, ir jaunoji moteris, beveik klūpėdama, nedrįso pakelti galvos. Paskui ji išgirdo Napoleono balsą.

Kaip?.. Čia jūs?

Taip, jūsų didenybe, čia aš! Atleiskite, kad taip netikėtai įsiveržiau, bet aš labai ilgai keliavau, kad pamatyčiau jus.

Vėl tyla, bet dabar Marijana išdrįso pakelti galvą ir pažiūrėti į Napoleoną. Ji tučtuojau pajuto nusivylimą ir nerimą. Po to, ką jai pasakė Miuratas, po nuoširdaus susitikimo su Trobrijanu ir tiesiog entuziastiško su Konstanu, ji tikėjosi džiaugsmingo sutikimo. Deja, apie tai, matyt, nėra ko nė svajoti. Imperatoriaus veide akimirksniu atsirado tokia išraiška, kaip

prasčiausiais laikais. Suraukęs antakius, jis niūriai žvelgė į ją ir už nugaros gniaužė rankas. Kadangi jis nė nemanė leisti jai atsistoti, ji sušnabždėjo:

Turėjau garbę jūsų didenybei pasakyti, kad ilgai keliavau. Aš labai pavargau...

Jūs... Ak taip! Nagi atsistokite. Išeik, Diurokai! Palik mus ir žiūrėk, kad man netrukdytų.

Eidamas pro šalį, rūmų hofmaršalas nusišypsojo Marijanai ir tai truputį paguodė ją. Ji pakilo sunkiai, nes buvo atpratusi nuo reveransų.

Tuo tarpu Napoleonas šiuose svetinguose rūmuose labai natūraliai prisiminė Sen Klu arba Tiuilri rūmuose turėtą įprotį ir ėmė vaikštinėti storu kilimu, retsykiais dirstelėdamas į atidarytus langus, pro kuriuos matėsi Maskvos upė ir visa pietinė miesto dalis. Ir tik lengvas užsidariusių durų trinktelėjimas jam priminė, kad jis vienas su Marijana. Jis sustojo ir pažvelgė į ją.

Kaip rūmų dama, jūs esate gana keistai apsirengusi, sausai tarė jis. Garbės žodis, jūsų suknelė skylėta. Ji nešvari. Ir nors jūsų šukuosena nėra labai iširusi, bet dėl to jūs neatrodote geriau. Ko jūs, tiesą sakant, norite?

Įsižeidusi dėl tokio šiurkštaus užsipuolimo, Marijana pajuto, kaip kraujas plūstelėjo jai į veidą.

Mano suknelė tokia pat kaip ir aš, jūsų didenybe. Ji nukeliavo nuo Odesos tris ketvirtadalius Rusijos, kad patektų pas jus! Nors ji ir skylėta, bet galėjo išsaugoti tai...

Ji ištraukė iš vidinės kišenės popierius, kuriuos pavyko išsaugoti, nepaisant visų sukrėtimų, kaip, beje, ir marškiniuose įsiūtą deimantą.

Kas čia? atsainiai paklausė Napoleonas.

Švedijos sosto įpėdinio laiškas jo geram bičiuliui carui, atsakė ji aiškiai tardama kiekvieną skiemenį, kad jis negalėtų apsimesti nesupratęs. Laiškas, kuriame, kaip jūsų didenybė pamatys, tas respublikonų eksgenerolas duoda puikių patarimų. Be to, jūsų didenybė ras pranešimą iš to paties šaltinio ir sužinos to aukšto pono pageidavimus! Ir sužinos, ko jis už tai nori.

Jis veikiau išplėšė negu paėmė iš jos rankų laišką ir žvilgtelėjęs į jaunąją moterį ėmė paskubomis jį skaityti. Kol jis skaitė, Marijana matė, kaip virpa jo šnervės ir pučiasi maža gyslelė ant smilkinio. Žinodama, kaip jis elgiasi įtūžęs, ji laukė prakeiksmų srauto, bet nieko panašaus neatsitiko. Jis numetė popierių ant lovos tarsi atsikratydamas purvino skuduro.

Kur jį paėmėte? tepaklausė.

Nuo hercogo de Rišeljė stalo, jūsų didenybe, po to, kai sugirdžiau jam migdomųjų... ir prieš gaisrą, Odesos uoste sunaikinusį keletą laivų!..

Šįkart jis pažvelgė į ją nustebęs, aukštai pakėlęs kairįjį antakį.

Migdomųjų? sumurmėjo jis. Gaisras!..

Paskui, staiga nusikvatojęs, jis ištiesė jaunajai moteriai ranką.

Sėskitės ant kanapos, kunigaikštiene, ir papasakokite man apie tai! Jūs iš tikrųjų esate stulbinanti moteris. Jus siunčia įvykdyti misijos, kuri nuostabiai sužlunga, bet atliekate kitą, nors niekas neįpareigojo, ir darote tai neįtikėtinu būdu...

Jis jau įsitaisė šalia jos, bet tylus krepštelėjimas prie durų privertė jį krūptelėti.

Juk sakiau, kad man netrukdytų! sušuko jis.

Pro pravertas duris atsargiai įkišo galvą Konstanas.

Tai generolas Diuronelis, jūsų didenybe! Jis reikalauja priimti jį. Sako, kad tai be galo svarbu...

Ir jis! Iš tikrųjų, šįryt viskas svarbu. Tegul įeina!

Įėjęs karininkas išsitempė ir atidavė pagarbą.

Pone, atleiskite! Tačiau jūsų didenybė nedelsiant turi sužinoti, kad mano žandarų nepakanka tvarkai tokiame dideliame mieste garantuoti. Šiąnakt kilo gaisrai. Ginkluoti banditai dažnai šaudo į mano žmones...

Ir ką gi siūlote?

Nedelsiant paskirti gubernatorių, pone. Rinktinių žandarų neužtenka. Jei jūsų didenybė leis, aš drįstu patarti suteikti atitinkamas teises ir laipsnį ponui hercogui de Trevizui!

Maršalui Mortjė?

Taip, pone. Nauja gvardija, kuriai jis vadovauja, jau įsikūrė Kremliuje ir artimiausiose gatvėse. Reikia kuo greičiausiai paskirti jį vyriausiuoju vadu Maskvoje.

Napoleonas susimąstė, paskui pasakė:

Nuspręsta! Atsiųskite man Bertjė! Aš jam duosiu atitinkamus nurodymus. Galite ruoštis... O dabar jūs, mano brangioji, tarė jis vėl atsisukęs į Marijaną, bent trumpai papasakokite savo romaną, tai mane išblaškys.

Jūsų didenybe, sušuko jaunoji moteris ir sudėjo rankas tarsi maldai, meldžiu jus dabar neklausyti to pasakojimo, nes noriu pranešti daug svarbesnį dalyką.

Svarbesnį? Viešpatie, ką gi?

Šiame mieste jums gresia pavojus, jūsų didenybe... Labai didelis pavojus. Jei patikėsite manimi, jūs nė valandos nepasiliksite nei šiuose rūmuose, nei apskritai šiame mieste! Nes rytoj galbūt nieko neliks nei iš Maskvos... nei iš jūsų Didžiosios Armijos...

Jis taip staigiai atsistojo, kad kanapa subraškėjo, ir Marijana vos nenugriuvo ant grindų.

Garbės žodis, jūs kraustotės iš proto!

Kad taip būtų, pone. Bijau, kad esu teisi...

Jis nieko nepasakė, tad ji paskubėjo papasakoti jam viską, ką sužinojo Rostopčino rūmuose: apie Voroncovo arsenalą, oro balioną, paleistus iš kalėjimų nusikaltėlius, miestiečių bėgimą.

Ir jie negrįš, jūsų didenybe. Jau praėjusią naktį liepsnojo gaisrai. Tai prasidės šįvakar, gal net dabar, o jei Maskvoje neliko nė vienos pompos, jums gresia mirtinas pavojus, jūsų didenybe, ir aš maldauju paklausyti manęs. Išvažiuokite! Išvažiuokite kol nevėlu!.. Aš žinau, kad tie, kurie nori likti gyvi, turi iki vakaro palikti miestą.

Sakote, žinote? Iš kurgi jūs tai žinote?

Ji atsakė ne iš karto, o kai ėmė kalbėti, lėtai rinko žodžius, kad nesukompromituotų krikštatėvio.

Užvakar... turėjau prašyti prieglobsčio pas vieną katalikų kunigą. Ten buvo bėglių... emigrantų... man regis, nes girdėjau, kaip vienas įkalbinėjo kitus žūtbūt palikti Maskvą iki šio vakaro...

Tų žmonių vardai?

Jūsų didenybe, aš nežinau. Aš čia tik trys dienos. Ir apskritai nieko nepažįstu...

Jis truputį patylėjo, paskui grįžo prie jos ir atsisėdo šalia.

Nekreipkite dėmesio į tuos tauškalus. Be abejo, tuos gandus skleidžia, kaip teisingai pastebėjote, emigrantai žmonės, kurie nekenčia manęs ir visada vaizduoja, kad tikra yra tik tai, ką jie nori matyti. Rusai nėra tokie bepročiai, kad dėl manęs sudegintų savo šventąjį miestą. Beje, dar neatėjus vakarui aš nusiųsiu carui pasiūlymą sudaryti taiką! Ir vis dėlto, kad nuraminčiau jus, įsakysiu nuodugniai apieškoti miestą. Ir esu visiškai ramus... Sudeginti šį puikų miestą būtų daugiau negu nusikaltimas... klaida, kaip pasakytų jūsų bičiulis Taleiranas! O dabar papasakokite savo istoriją.

Tam reikės daug laiko.

Nesvarbu! Juk galiu truputį pailsėti. Konstanai! Kavos! Daug kavos ir pyragaičių, jei jų rasi...

Stengdamasi kalbėti aiškiai ir kuo trumpiau, Marijana papasakojo apie neįtikėtiną odisėją po Florencijos. Ji nieko neslėpė, net gėdingų dalykų. Napoleonas įdėmiai klausėsi jos, ir ji jau matė nebe imperatorių ir net nebe savo buvusį mylimąjį. Jis dabar buvo tik žmogus, kurį kadaise iš visos širdies mylėjo ir kuriam, nepaisant visų jo trūkumų, tebejautė didelę pagarbą ir kuriuo nuoširdžiai pasitikėjo. Ji buvo mačiusi jį šiurkštų, kai kada negailestingą, bet ji žinojo ir tai, jog šio žemaūgio genialaus žmogaus, kurio pečius slegia visos imperijos našta, širdis yra tikro didiko, kad ir ką prasimanytų nesutaikomi emigrantai.

Todėl ji nė kiek nedvejodama atskleidė jam kunigaikščio Sant'Anos paslaptį, ir papasakojo, kodėl šis kilmingas sinjoras norėjo turėti sūnų, kurio gyslomis tekėtų imperatoriaus kraujas; nors ji ir nebeabejojo, vis dėlto truputį būgštavo dėl jo reakcijos. Tačiau jos dvejonės greitai išsisklaidė.

Po trumpos pauzės ji norėjo toliau pasakoti, bet pajuto, kaip imperatorius padėjo savo ranką ant josios.

Anuomet aš tau, Marijana, priekaištavau dėl to, kad ištekėjai be mano sutikimo, pasakė jis nejučia ėmęs vėl sakyti jai "tu" ir taip švelniai, kaip mokėjo tik jis. Dabar prašau man atleisti. Niekada nebūčiau radęs tau tokio doro vyro.

Nejaugi? Ar aš turiu taip suprasti, jog jūsų didenybė mano...

Kad tu ištekėjai už puikaus, nepaprasto žmogaus. Tikiuosi, supranti tai?

Žinoma! Tai labai aišku. Tačiau...

Po šio žodžio jis atsistojo, keliu atsirėmė į kanapą ir suėmė jos smakrą, kad priverstų žiūrėti tiesiai jam į akis.

Kas tačiau? paklausė jis, ir jo metalinis balsas nieko gero nežadėjo. Ar tik nesirengi man dar kalbėti apie savo amerikietį? Žiūrėk, Marijana! Aš visada tave laikiau nepaprasta moterimi. Nenorėčiau pakeisti savo nuomonės...

Jūsų didenybe, išsigandusi šūktelėjo ji, prašau jūsų! Aš... aš dar ne viską jums papasakojau...

Jis paėjo toliau nuo jos.

Tai kalbėk! Aš tavęs klausausi...

Atmosfera, kurį laiką buvusi tokia pat kaip kadaise, pasikeitė. Napoleonas vėl ėmė vaikštinėti po kambarį, bet lėčiau, nuleidęs galvą, vienu metu klausydamas ir mąstydamas. Ir kai Marijana pagaliau nutilo, jis atsigręžė ir įsmeigė į ją savo pilkšvai melsvų akių žvilgsnį, kuriame nebebuvo pykčio.

Ir ką dabar manai veikti? rimtai paklausė jis.

Ji akimirką dvejojo, nes sąmoningai nutylėjusi, jog Maskvoje yra kardinolas de Šazėjus, nebegalėjo pripažinti, kad ketina susitikti su juo grafo Šeremetjevo dvare. Be to, Napoleonas galėjo palaikyti ją atskalūne, nes ji norėjo eiti pas priešą.

Kad išvengtų skvarbaus jo žvilgsnio, ji nuleido galvą ir sušnabždėjo:

Aš manau palikti Maskvą... šįvakar. Mano draugas Žolivalis slapstosi Rostopčino rūmuose. Jo koja lūžusi, ir jei kiltų gaisras, jam būtų sunku išsigelbėti.

Kur jūs vyksite?

Aš... aš dar nežinau!..

Meluoji!

Jūsų didenybe! sušuko ji įtūžusi ant savęs, kad nuraudo.

Nesikarščiuok! Matau, kad meluoji, ir tu tai puikiai žinai. Tu tiesiog nori lėkti paskui kazokus. Kad, nieko nepaisant, rastum tą Boforą, kuriuo esi beprotiškai susižavėjusi. Nejaugi nesupranti, kad jis tave pražudys?

Netiesa! Aš jį myliu...

Dėmesio verta priežastis! Ir aš mylėjau Žozefiną, tačiau palikau ją, nes norėjau turėti įpėdinį! Aš ir tave mylėjau, tave... Taip, gali šypsotis, bet tikrai mylėjau tave ir galbūt tebemyliu. Tačiau susituokiau su kita, nes ji imperatoriaus duktė, o tai svarbu norint pradėti dinastiją...

Tai ne tas pats.

Kodėl? Todėl, kad įsivaizduoji, jog neprasimanei tos meilės? Todėl, kad manai galinti mylėti tik vieną kartą? Liaukis, Marijana... Nekvailiok! Argi nemylėjai žmogaus, už kurio ištekėjai ir kuris mano įsakymu Vensene buvo giljotinuotas?

Jis pats pasistengė sunaikinti tą meilę. Be to, tai buvo tiesiog vaikiškas susižavėjimas...

Betgi ne! Jei to niekšo vietoje būtų buvęs doras žmogus, tu būtum ramiai gyvenusi su juo ir negalvojusi apie kitus. Tačiau tu jau tada buvai mačiusi serą Boforą... O kaip aš?

Jūs?

Taip, aš! Mane mylėjai? Taip ar ne? Ar vaidinai komediją? Trianone? Tiuilri?

Ji pasibaisėjusi žiūrėjo į jį ir jautė, kad nuo tokios negailestingos logikos netenka pusiausvyros.

Aš tikiuosi, sušnabždėjo ji, kad jūs netikite tuo. Taip, aš jus mylėjau... iki sąmonės aptemimo iš pavydo jūsų sutuoktuvių dieną.

Ir jei būčiau susituokęs su tavimi, būtum pati ištikimiausia imperatorienė. Tačiau tu susipažinai su Jasonu Boforu! Sakyk man, Marijana, ar gali tiksliai nustatyti, kuriuo momentu pajutai, kad jį myli?

Nežinau. Tai sunku nustatyti... Tai ne iš karto atsitinka. Nors... man regis, tai pajutau... baliuje Austrijos pasiuntinybėje!

Imperatorius palingavo galvą.

Kai pamatei jį šalia kitos. Kai sužinojai, kad jis vedęs, vadinasi, tau prarastas. Kaip tik taip ir maniau...

Ką norite pasakyti?

Jis šyptelėjo ir atrodė kaip dvidešimtmetis. Labai švelniai apglėbė jos pečius ir priglaudė ją prie savęs.

Tu esi kaip visi vaikai, Marijana. Jie visada nori to, ko neturi, ir kuo sunkiau pasiekti tikslą, tuo didesnis noras. Dėl kokio nors menkniekio jie atsisako gražiausių, kartais labai

brangių žaislų ir papuošalų. Kad pasiektų giliame šulinyje spindintį žvaigždės atšvaitą, jie pasirengę rizikuoti gyvybe. Tu panaši į juos... Tu pasirengusi palikti žemę dėl atspindžio vandenyje, dėl to, ko niekada neturėsi ir kas pražudys tave.

Ji užprotestavo, bet ne taip karštai kaip pirma.

Ir jis... jis myli mane.

Tu tai pasakei tyliau, nes ne visai esi tuo įsitikinusi, ir tu teisi... Jis labiausiai myli savo atvaizdą tavo akyse. Taip, žinoma, jis gali savotiškai mylėti tave. Tu esi pakankamai graži. Tačiau prisipažink, kad jis pateikė tau prastus savo jausmų įrodymus. Patikėk, Marijana, atsisakyk šios idėjos. Atsisakyk tos pragaištingos meilės... Liaukis gyvenusi tau nebūdingą gyvenimą. Gyventi vienam, užmirštant kitą...

Aš negaliu! Aš negaliu!

Jis nieko nepasakė ir paleido jaunąją moterį, o jos akyse sužvilgo ašaros. Jis greitai priėjo prie sienos, nukabino neseniai pritvirtintą portretą ir padavė jai.

Žiūrėk! Štai mano sūnus. Šį Žeraro nutapytą portretą prieš įžengiant į Maskvą man iš Paryžiaus atvežė Bosė. Neturiu vertingesnės brangenybės... Pažiūrėk, koks jis gražus!

Labai gražus, jūsų didenybe!

Nesuprantamos nevilties apimta, ji pro ašaras žvelgė į atvaizdą žavaus baltapūkio mažylio jau rimtu žvilgsniu. Jį vos vos dengė muslinas ir rožių girliandos. Imperatoriaus balsas tapo nuoširdesnis, pasitikėjimo pilnas, bet ir primygtinesnis.

Tu taip pat turi sūnų. Ir tu sakei, kad jis nuostabus. Tu sakai, kad negali liautis mylėjusi Boforo, bet argi taip lengva nemylėti savo sūnaus, Marijana? Tu puikiai žinai, kad ne! Jei tu vis dar atkakliai ir beprotiškai ieškai neįmanomos laimės ir sekioji paskui vedusį žmogų, neužmiršk to, nes sinjora Bofor egzistuoja, net jei jūs ir nutarėte užmiršti ją, taip, jei esi tokia užsispyrusi, ateis diena, kai noras atgauti savo vaiką taps nepakeliamas, net jei ir turėsi kitų vaikų, nes tu nepatirsi jo meilės.

Nebepajėgdama pakelti to, ji išmetė portretą, kniūbsčia puolė ant lovos ir ėmė konvulsiškai raudoti. Ji vos ne vos išgirdo imperatoriaus balsą, sušnabždėjusį:

Verk! Tau to reikia... Lik čia, tuoj ateisiu!

Kurį laiką Marijana liejo ašaras nė nesusimąstydama kodėl. Ji negalėjo suprasti, iš kur ta baisų skausmą kelianti neviltis: ar jos priežastis vyriškis, kurį atkakliai dievino, ar vaikas, apie kurį taip netikėtai jai buvo priminta...

Galiausiai Marijana pajuto, kad ją kažkas pakėlė ir rūpestingai nušluostė veidą odekolonu suvilgyta servetėle, dėl ko ji nusičiaudėjo.

Atsimerkusi Marijana išvydo pasilenkusį Konstaną, kuris žvelgė su tokiu nerimu ir užuojauta, kad ji, nepaisydama savo skausmo, nusišypsojo jam.

Jau taip seniai nesirūpinote manimi, mano brangusis Konstanai.

Iš tikrųjų, ponia kunigaikštiene. Aš dažnai dėl to apgailestavau. Jūs geriau jaučiatės? Aš dar atnešiau truputį kavos...

Ji su malonumu paėmė karšto gėrimo puodelį, neatsikvėpdama išgėrė ir iš karto pajuto palengvėjimą. Apsidairiusi ir pamačiusi, kad, be ištikimojo tarno, kambaryje nieko nėra, ji paklausė:

O kur imperatorius?

Gretimame kambaryje, kur įsirengė savo kabinetą. Šnekama, kad naujų gaisrų kilo palei Jauzos upę, visai netoli... Balachovo rūmų, kur Neapolio karalius įsirengė štabą...

Ji tučtuojau stryktelėjo ir nubėgo prie langų, bet jie žvelgė ne į tą pusę. Tik rytuose matėsi truputis dūmų.

Aš jau sakiau, kad tai prasidės, pasakė ji nervingai. Gal nauji gaisrai privers jį ryžtis evakuotis...

Tai mane gerokai nustebintų, tarė Konstanas. Evakuotis? Jo didenybė nežino tokio žodžio. Kaip ir žodžio “atsitraukimas”. Jis net nežino, ką tai reiškia. Kad ir koks grėstų pavojus. Palaukite, ponia, pažvelkite į šį safjaną, pridūrė jis, jaunajai moteriai rodydamas didelį žalią portfelį, ištrauktą iš kelioninio lagamino. Matote šį auksu įspaustą vainiką?

Ji linktelėjo galva, kad taip. Tada Konstanas pirštu švelniai perbraukė į odą įspaustą piešinį ir atsiduso.

Šis vainikas atkartoja tą, kurį karūnacijos dieną Dievo Motinos katedroje jis pats užsidėjo ant galvos. Atkreipkite dėmesį į lapų piešinį. Jie nusmailinti kaip mūsų senovės

lankininkų strėlės ir, kaip ir jis, visada nukreipti į priekį, niekada nesitraukia atgal...

Bet jie gali būti sunaikinti. Kuo pavirs jūsų laurai ugnyje, mano vargše Konstanai?

Aureole, ponia kunigaikštiene, dar labiau švytinčia negu kankinio. Ugnies vainiku...

Greiti grįžtančio imperatoriaus žingsniai nutraukė jo šneką, ir kai įėjo Napoleonas, jis pasitraukė į kambario gilumą. Šįkart imperatorius buvo niaurus, jo suraukti antakiai susiliejo į vieną liniją, o akys tapo plieno atspalvio.

Pamaniusi, kad trukdys, Marijana norėjo padaryti reveransą.

Jūsų didenybei leidus...

Jis piktokai pažvelgė į ją.

Nedarykite reveranso, kunigaikštiene. Negali būti nė kalbos, kad jūs išvažiuosite. Aš noriu, kad liktumėte čia. Primenu, kad neseniai buvote sužeista. Negaliu paleisti jūsų klaidžioti nepažįstamais keliais, kur gresia visokiausi karo pavojai.

Bet, jūsų didenybe... juk tai neįmanoma!

Kodėl? Dėl jūsų... pranašysčių? Jūs bijote?

Ji gūžtelėjo pečiais, veikiau iš nuovargio negu iš nepagarbos.

Jūsų didenybė gerai žino, kad ne! Bet aš galerijoje palikau savo jauną vežėją, o Rostopčino rūmuose senus draugus, kurie laukia manęs ir tikriausiai jau taip pat jaudinasi...

Nesąmonė! Su manimi jums niekas negresia! O Rostopčino rūmuose yra įkurdinti hercogo de Trevizo grenadieriai, taigi jūsų draugai nepalikti be priežiūros! Nėra reikalo! Nenoriu nė girdėti, kad jiems būtų leista padaryti kokią nors kvailystę. Kas jus čia atvedė?

Majoras Trobrijanas.

Dar vienas senas pažįstamas! tarė Napoleonas vylingai šypsodamasis. Iš tikrųjų, jūs traukiate juos kaip magnetas. Gerai, aš nusiųsiu žmogų jam pasakyti, kad pasirūpintų jūsų Žolivaliu ir tuo... airiu, rodos, apie kurį pasakojote. Jis atves juos čia. Dėkui Dievui, šiuose rūmuose tiek vietos, kad galima apgyvendinti daugybę žmonių... Konstanas pasirūpins jumis, o vakare mes kartu pavakarieniausime. Tai ne kvietimas, ponia, pridūrė jis pastebėjęs, kad Marijana nori protestuoti, tai įsakymas...

Teliko paklusti. Padariusi gilų reveransą, jaunoji moteris nuėjo paskui imperatoriaus tarną, kuris ramiai kaip žmogus, seniai įpratęs orientuotis didžiausiuose rūmuose, nuvedė ją dviem koridoriais ir nedideliais laiptais į gana jaukų kambarį, kurio langai buvo maždaug virš imperatoriaus langų.

Rytoj pasistengsime rasti valytojų, atsiprašomai šypsodamasis parodė jis dulkėtus langus. Tegul ponia kunigaikštienė šįkart bus atlaidi...

Likusi viena, Marijana pamėgino truputį apsiraminti ir numalšinti širdį veriantį skausmą. Ji jautėsi esanti bejėgė, niekam nereikalinga, nors Napoleonas nuoširdžiai ja rūpinosi tokiu momentu, kai jam, be abejo, yra reikalų, kur kas svarbesnių negu asmeninė moters drama. Ką jis neseniai pasakė? Kad jis galbūt dar myli ją? Ne, tai neįmanoma! Jis tai pasakė tik norėdamas paguosti ją. Jis mylėjo savo baltaplaukę storulę... beje, dabar tai buvo beveik nebesvarbu. Bet rimčiausias, labiausiai jaudinantis buvo ir tas beprasmis kategoriškas teiginys, kad ji nėra vieną kartą mylinti moteris, kad ją gali sujaudinti kito vyriškio žavesys, ne tik Jasono. Kaip jis nesupranta, kad yra ne taip, kad ji niekada nieko, išskyrus jį, nemylėjo, net tada, po Korfaus...

Ji stipriai sugniaužė kumščius ir nugara nubėgo šiurpulys. Korfus! Kodėl šis vardas staiga iškilo jos atmintyje? Gal dėl to, kad ji nesąmoningai ieškojo imperatoriaus argumentų patvirtinimo? Korfus... ola... ir tas žmogus, tas paslaptingas vyriškis, kurio ji net nematė, bet kurio glėbyje vis dėlto patyrė tikrą svaigulį, ekstazę, ko nėra buvę nė su vienu vyru, išskyrus tą nepažįstamąjį... net su Jasonu. Tą naktį ji elgėsi kaip paleistuvė, tačiau nė kiek dėl to nesigailėjo. Priešingai... Tas beveidis meilužis, kurį mintyse pavadino Dzeusu, jos atmintyje paliko jaudinantį žavesį...

Ir Marijana, spręsdama pačią sunkiausią savo gyvenimo problemą, susipainiojo. Ji nebejautė laiko. Be abejo, praslinko valanda, nes saulė jau leidosi. Pasibeldęs į duris, įėjo Konstanas. Radęs Marijaną sėdinčią ant žemos kėdės kieta atkalte, jis susijaudino.

O, man atrodo, ponia kunigaikštienė nė minutės nepailsėjo. Ji atrodo tokia pavargusi...

Marijana veltui pamėgino nusišypsoti ir perbraukė delnu per kaktą, kuri jai pasirodė ledinė.

Tai tiesa. Aš pavargau. Kuri valanda?

Po šešių, ir imperatorius labai prašo jūsų šviesiausiąją šviesybę...

Viešpatie! Bet aš nė nespėjau nors truputį susitvarkyti...

Tai niekis. Jo didenybė nori kai ką parodyti poniai kunigaikštienei, ir tai labai svarbu.

Jos širdis sustingo.

Svarbu? Mano draugai...

- Jau atvyko... ir viskas gerai, nesijaudinkite. Eikite greičiau!

Šįkart jis palydėjo ją į kažkokį vestibiulį, kur ji išvydo keistą vaizdą: daugybė vyrų buvo sustoję aplink neštuvus, ant kurių gulėjo raudonu skuduru uždengtas kūnas. Imperatorius stovėjo šalia neštuvų kartu su įspūdingos išvaizdos vyriškiu, kurio Marijana nepažinojo. Truputį toliau ant kušetės pusiau gulėjo Žolivalis, susuptas į jam per didelį chalatą. Greta jo mindžikavo labai išblyškęs Grakchas.

Dėkui Dievui, jūs čia... prabilo ji.

Tačiau ją pasišaukė Napoleonas.

Man sakė, kad jūs pažįstate šią moterį! Kad tai ji mėgino jus nužudyti... Tai tiesa?

Marijana išpūtė akis. Taip, tai buvo Šankala... Išbalusi, lūpų kampučiu bėgo kraujo srovelė; čigonė labai sunkiai alsavo.

Jos krūtinė sutraiškyta, pasakė imperatorius. Ji išgyvens ne ilgiau kaip valandą, ir tai jai geriausia išvengs virvės. Norite išgirsti, ką ji papasakojo?

Žinoma... Bet kaip ji čia pateko?..

Nedrąsiai įsiterpė Grakchas.

Tai misteris Kregas ją rado grįždamas su vežimu, Jauzos krantinėje, kai ten kilo gaisras! Ji dar buvo gyva, todėl jis ir paėmė ją tikėdamasis sužinoti ką nors naujo apie poną Boforą. Jis kaip tik ją atvežė, kai komendantas atėjo su manimi, kad pakviestų šiuos ponus, ir ponas vikontas paprašė nuvežti ją pas jus.

Dabar Marijanai viskas paaiškėjo.

Jasonas! Dieve! Jie nužudė jį...

Deja, ne! sumurmėjo Napoleonas. Jis gyvas. Liaukitės graužusis dėl to žmogaus! Geriau paklausykite, ką jums pasakys. Štai baronas d'Idevilis, mano vertėjas. Jam pavyko priversti šią moterį kalbėti.

Ne, jūsų didenybe, prašau jūsų, maldavo Žolivalis. Leiskite man pačiam pasakyti jai. Tai bus lengviau. Baronui mes tesame svetimi žmonės. Bet tai nereiškia, kad aš nesu jam dėkingas už pagalbą.

Baronas d'Idevilis nusilenkė parodydamas, kad viską supranta, ir su Napoleonu paėjo keletą žingsnių į šalį.

Marijana atsigręžė į savo draugą.

Taigi, Žolivali? Ką norite man pranešti?

O, tiesą sakant, nieko svarbaus, pasakė jis gūžtelėjęs pečiais, ir čia nėra nieko baisaus... deja, tik ne jums!

Paaiškinkite pagaliau! Juk Jasonas nesušaudytas?

Ne. Jis sveikutėlis ir dabar turėtų ramiausiai važiuoti į Sankt Peterburgą. Netoli Maskvos, kur persikėlė Kutuzovo stovykla, kazokai nuvedė jį pas karininką... kažkokį pulkininką Krylovą.

Krylovą? Bet juk tai pavardė jo draugų, pas kuriuos norėjo patekti?

Be abejo, tai vienas iš jų. Šankala negalėjo daug papasakoti, bet ji įsidėmėjo pavardę ir matė, kaip Jasonas ėjo susikabinęs su rusų karininku. Abu atrodė gerai nusiteikę. Tuomet čigonė, manydama, kad pavojus nebegresia, priėjo prie Jasono. Jis jos paklausė, kur jūs ir kodėl ne su ja...

Ir ką ji atsakė?

Kad ji nežino. Kad ji pasimetė su jumis kažkokioje sankryžoje.

Ir jis ja patikėjo? sušuko Marijana.

Matyt! Jis nieko nebeklausė ir nuėjo su savo nauju bičiuliu. Bet ji pasiliko. Tai nebuvo sunku, nes ten daug moterų. Amerikiečio istorija sukėlė daug triukšmo, ir jai pavyko iššnipinėti, kad Krylovas gavo leidimą palydėti jį į Peterburgą, kur juo pasirūpins jo šeima. Ji norėjo sekti paskui jį, tačiau Kutuzovas įsakė atsikratyti moterų, ir jas visas išsiuntė į miestą. Šankalą sučiupo kartu su kitomis ir jai nori nenori teko grįžti. Štai, tiesą sakant, ir viskas...

Bet tai neįmanoma! sušuko Marijana netikėdama savo ausimis. Jasonas mėgins surasti mane.

Prieš išvykdama Šankala matė, kaip jis sėdo ant arklio. Dabar jis jau toli...

Netiesa! To negali būti! Ji meluoja...

Ant neštuvų pasigirdusi dejonė privertė Marijaną atsigręžti. Ji pamatė, kad čigonės akys pramerktos, o bespalvėse lūpose sustingo silpna šypsena.

Sakau jums, kad ji meluoja!..

Prieš mirtį nemeluojama, griežtai pasakė Žolivalis, o Grakchas greitai pasilenkė prie moters.

Pasigirdo šnabždesys, paskui kimi dejonė. Pageltusi ranka, kurią laikė Grakchas, suglebo.

Ji mirė... sušnibždėjo jaunuolis.

Ką ji pasakė? Tu ką nors supratai?

Jis linktelėjo galvą, paskui nusuko akis į šalį.

Ji pasakė: "Atleiskite man, mamzele Marijana". Ji pasakė: "Kvailė!.. Tokia pat kvailė kaip ir aš!.."

Truputį vėliau Marijana tuščia galva ir sunkia širdimi rengėsi vakarieniauti. Imperatorius nuvedė ją į rūmų terasą. Atėjęs Diurokas pranešė, kad ugnis apėmė dar keletą kvartalų. Napoleonas numetė servetėlę, pakilo nuo stalo ir lydimas visų, kurie buvo pakviesti vakarienės, nuėjo prie laiptų. Tai, ką ten išvydo, privertė jį nusikeikti. Lengvas vėjelis judino juodus dūmų stulpus, skleidusius bjaurų sieros ir dervos kvapą. Rytuose liepsna kilo iš namų, pastatytų palei ilgą gatvę, o ant Maskvos upės kranto degė didelis pakhauzas.

Ten grūdų atsargos, pasakė kažkas, ir ugnis eina nuo turgavietės pusės. Atrodo, ten yra aliejaus ir lašinių sandėliai... Laimė, nėra smarkaus vėjo, kitaip būtų neįmanoma užgesinti ugnies.

Koks absurdas! įtūžęs tarė Napoleonas. Bet aš ten matau kareivius su statinėmis ir kibirais.

Jis davė keletą įsakymų ir priėjo prie Marijanos, žvelgiančios į šį reginį.

Pradedu tikėti, kad jūs buvote teisi... bent iš dalies. Tie kretinai nepaliks mums maisto produktų...

Ji tuščiomis akimis pažvelgė į jį ir papurtė galvą.

Jie tuo nepasitenkins, jūsų didenybe, garantuoju jums. Bet man tai nebesvarbu... Reikia galvoti apie jus.

Kokia gi tu kvailutė! sumurmėjo jis. Nejaugi manai, kad leisiu tau žūti? Tu, Marijana, esi mažas narsus kareivis, net kai kalbi nesąmones, o aš savo kareivius myliu kaip savo vaikus. Arba mes čia žūsime drauge, arba... arba drauge išsigelbėsime. Bet dar anksti kalbėti apie mirtį.

Paskui pamatęs, kad ji žiūri į jį šypsodamasi, ir jos šypsena liūdnesnė už ašaras, jis dar tyliau pridūrė:

Tikėk manimi. Tavo gyvenimas nesibaigė. Priešingai, jis tau atsiveria. Aš puikiai suprantu, kad tu kenti. Žinau, tau atrodo, kad aš paistau niekus, bet ateis diena, kai įsitikinsi, jog buvau teisus. Pagalvok apie savo sūnų, kuris pradeda gyvenimą be tavęs. Pamiršk pagaliau tą Boforą. Jis nevertas tavęs. Ir galvok apie tą, kurio pavardę turi. Štai jis vertas tavęs... ir jis taip myli...

Nejaugi jūs aiškiaregys, jūsų didenybe? Kas jums tai pasakė?

Niekas... jei nekreipsime dėmesio į tai, kad pažįstu žmones. Jis viską darė tik iš meilės... Nebemėgink gaudyti žvaigždės šulinio dugne.

Jis nuėjo nuo jos, bet neatitraukė žvilgsnio. Paskui, greitai žvilgtelėjęs į miestą, žengė keletą žingsnių prie kitų žmonių. Atrodė, kad ugnis rimo.

Imperatorius sustojo, atsigręžė:

Na kaip? pasakė jis. Aš laukiu!

Marijana lėtai padarė gilų reveransą.

Aš pamėginsiu, pone... Pažadu jums.

Tryliktas skyrius

Kasandra

Lova, kurios patalai truputį atsidavė pelėsiais, buvo kieta kaip lenta. Marijana ilgai vartėsi veltui mėgindama užmigti. Ji labai pavargo, ir kai imperatorius išėjo, nuskubėjo į savo

kambarį, pirma įsitikinusi, kad Žolivalis tinkamai įkurdintas gretimame kambaryje. Ši įspūdžių pilna diena baigėsi pernelyg varginančiai, tad jaunoji moteris pajuto palengvėjimą, jog nebereikia paisyti rūmų protokolo.

Galvodama tik apie poilsį ir svarbių problemų sprendimą atidėjusi rytdienai, Marijana iš karto atsigulė. Ji tikėjosi, kad pamiegojus viskas paaiškės. Deja, negailestingas minčių verpetas ir kieta lova neleido jai palaimingai užsimiršti.

O jos mintys be atvangos klaidžiojo kelyje į Sankt Peterburgą, paskui tą, kuris, nejausdamas jokio nerimo dėl savo mylimosios, taip lengvai ir egoistiškai paliko ją. Vis dėlto ji negalėjo rimtai supykti ant jo tokia stipri ir akla buvo jos meilė. Ji per daug gerai žinojo, kas yra Jasono užsispyrimas ir neieškojo jam pateisinimo: tai galėjo būti ir nenumaldomas pyktis Napoleonui, ir karštas troškimas grįžti į savo šalį... Jausmai, viską įvertinus, visiškai suprantami ir tokie būdingi vyrams!

Marijana nuo savęs neslėpė ir to, jog nors Napoleonas ir išpešė iš jos pažadą, dėl kurio jau apgailestavo, ji padarytų viską, kad išeitų iš šių rūmų, kur jautė jo galią sau. Kaip mielai ji pasektų Krego O'Flaerčio pavyzdžiu! Airis nenorėjo likti rūmuose. Iš Grakcho sužinojęs apie Jasono likimą, jis nedvejodamas apsisprendė.

Jei jūs jau esate saugus pas saviškius, pareiškė jis Žolivaliui, prašau leisti man toliau keliauti prie jūros, tai yra į Peterburgą. Aš dūstu tuose begaliniuose šios pernelyg didelės šalies keliuose. Man reikia atviros jūros oro! Ten sutiksiu Jasoną, paprasčiausiai susiradęs jo draugų Krylovų namus. Ir net jei visą kelią nueisiu pėsčias, kai jis joja, vis tiek spėsiu sugauti jį, nes jis, kol išplauks, tikrai praleis ten keletą dienų...

Visada viską suprantantis Žolivalis jam pritarė, ir Kregas išvyko, paprašęs vikontą atsisveikinti už jį su Marijana ir padėkoti imperatoriui už dosnią dovaną arklį...

Jo išvykimas Marijanai buvo pavojinga pagunda. Garbės žodis gana netvirtas dalykas, kai įsikiša visi nepadorumo demonai ir pradeda jį ginčyti. Juk iš tikrųjų Marijana nieko neprisiekė Napoleonui. Ji pažadėjo "pamėginti"... bet ką? Galutinai atsisakyti metų metais puoselėtos svajonės apie laimę?..

Žinoma, objektyviai vertinant padėtį, Napoleonas teisus. Marijana pripažino, kad jis buvo geras ir įžvalgus. Ji manė, kad juo dėta elgtųsi taip pat! Negana to, ji išdrįso pripažinti, kad Jasonas, palyginti su juo, buvo nepakankamai padorus. Bet tuo metu, kai jos galva stengėsi blaiviai samprotauti, pasipiktinimo kupina širdis kovėsi iš visų jėgų, reikalaudama teisės plakti jos pasirinktu ritmu ir aklai sekti egoistiškai skrendantį jūros paukštį, vardu Jasonas Boforas...

Tačiau atkaklūs tos širdies šūksniai dabar, atrodė, susidvejino, tarsi iš Marijanos sielos gelmių būtų ėmęs veržtis kitas, dar nedrąsus balsas. Tas balsas atsirado neseniai, žvelgiant į baltaplaukio mažylio portretą... Staiga, lyg pakerėta, vietoje vaiko-karaliaus veido jaunoji moteris išvydo mažą rusvą veiduką, vėl pajuto ant savo krūtinės šilkinės galvutės lengvumą, o aplink pirštą valdingą mažutės Sebastjano rankutės švelnumą. Pirmą kartą po baisiosios nakties, kai jis dingo, Marijana išdrįso ištarti jo vardą!... Kur jis dabar? Į kokią paslaptingą vietą išvežė jį niaurusis kunigaikštis Koradas?..

Įnirtingai papurčiusi galvą tarsi vydama šalin vapsvų spiečių, jaunoji moteris ėmė pati save plūsti.

Liaukis kūrusi romanus, kvailele, sušuko ji balsu. Ką nori apgauti? Tavo sūnus šiuo metu nėra kažkur paslėptas. Jis miega kaip mažas pasakų princas Toskanos rūmuose, didžiuliame sode, kurį saugo baltutėliai povai. Jam ten gera. Jis apsaugotas nuo visokių nelaimių. Jis viešpatauja nuostabiame pasaulyje, kur netrukus pradės žaisti ir lakstyti...

Marijanos balsas užlūžo, ūmai pasipylė ašaros ir ji ėmė raudoti, įsikniaubusi į dulkėtą pagalvę. Iki šiol, įvykių ir begalinės kelionės įspūdžių srauto nešama, balansuodama tarp dienų nuovargio ir nepasotinamos naktų aistros, ji neleido sau prisiminti sūnaus. Tačiau imperatoriaus įžvalgumas akimirksniu sudaužė su tokiu vargu pastatytą barjerą, kad ji staiga akivaizdžiai pajustų, ką reiškė savanoriškas jos pasiaukojimas. Tai tiesa, kad vaikas pradės gyvenimą be jos, kad jis išmoks juoktis ir kalbėti toli nuo jos, ir vaikiškame jo žodyne nebus žodžio “mama”. Greitai jis pradės netvirtai tapsėti mažomis savo kojytėmis, bet kabinsis į švelnią donos Lavinijos ranką... arba

į ranką žmogaus, kuris, neatidavęs jam savo kūno dalelės, vis dėlto padovanos jam savo meilę.

Skausmas didėjo, vis labiau apėmė pagunda bėgti, ir sutrikusi Marijana jau nebežinojo, dėl ko labiau apgailestavo: dėl pabėgusio mylimojo ar dėl vaiko, kuris niekada nepamils jos.

Galbūt ji leisis nunešama vienos iš tų nevilties bangų, kurias ji taip gerai pažinojo ir kurios kai kada pažadindavo ją naktimis, bet nuo visų liūdnų minčių ją atitraukė nuojauta, kad dedasi kažkas neįprasta. Ji atsimerkė ir išvydo, kad kambarys tarsi aušros nušviestas...

Pašokusi nuo lovos, ji pribėgo prie lango ir išsigandusi šūktelėjo: ta neįprasta aušra, nušvietusi viską kaip dieną, buvo liepsnojanti Maskva! Du didžiuliai gaisrai be tų, kurie prasidėjo jau anksčiau, įsiplieskė pietuose ir vakaruose. Pučiant vėjui, jie plėtėsi nepaprastai greitai, pasiglemždami medinius namus tarsi šiaudų kūgius.

Staiga ji prisiminė kardinolo įkalbinėjimus. Kaip ji galėjo tai pamiršti! Marijana skubiai apsirengė, įsispyrė į batelius ir puolė iš kambario. Tyla ir tamsa užgniaužė jai kvapą. Koridoriuje, vos apšviestame blausios lempos, buvo ramu ir tylu, tik smarkus vienodas knarkimas, sklidęs pro gretimas duris, patvirtino, jog Žolivalis kietai miega. Miestas degė, ir neatrodė, kad kas nors būtų tai pastebėjęs. Nusprendusi sukelti aliarmą, Marijana nubėgo laiptais į didžiąją galeriją, kur budėjo sargybiniai. Ji pribėgo prie imperatoriaus apartamentų durų ir norėjo jas atidaryti, bet staiga pasirodė Kolenkuras, kuris, matyt, taip pat rengėsi eiti pas imperatorių.

Dėkui Dievui, pone hercoge, jūs čia! Aš jau nebesitikėjau rasti ką nors nemiegantį šiuose rūmuose. Miestas dega!

Žinau, kunigaikštiene, mačiau! Kamerdineris mane prieš penkias minutes pažadino.

Reikia įspėti imperatorių!

Dar galima palūkuriuoti! Atrodo, kad gaisras didelis, bet nepavojingas Kremliui. Aš išsiunčiau tarną, kad įspėtų hofmaršalą. Mes su juo pasitarsime, ką daryti.

Oberštalmeisterio ramumas paguodė Marijaną. Ji šįvakar pirmą kartą susitiko su juo, nes tada, kai suartėjo su imperatoriumi, Kolenkuras tarnavo pasiuntiniu Rusijoje ir buvo

ten iki 1811 metų. Ji iš karto pajuto simpatiją šiam senų pažiūrų aristokratui, protingam ir pagarbiam; jo gražus mąslus veidas ir subtilios manieros aiškiai išsiskyrė imperatoriaus aplinkoje. Be to, ji užjautė jį dėl jo brolio didvyriškos žūties prie Borodino.

Nuolankiai atsidususi, ji atsisėdo ant aksomu aptrauktos banketės ir pažvelgė į savo pašnekovą širdgėlos kupinomis akimis; jis nesusilaikęs nusišypsojo.

Jūs taip išbalote, ponia, aš žinau, kad dar nesate atsigavusi po neseno sužeidimo. Jums reikėtų vėl atsigulti.

Ji papurtė galvą. Jos akyse vis dar stovėjo milžiniška ugnies siena, ir beprotiška baimė gniaužė jai gerklę.

Aš negaliu. Bet maldauju jus, įspėkite imperatorių! Miestas visiškai sudegs. Aš žinau, esu tuo įsitikinusi... Man tai pasakė.

Kas gi galėjo jums tai pasakyti, mano brangioji Marijana? už nugaros pasigirdo mieguistas Diuroko balsas. Matyt, jis buvo negailestingai pažadintas iš pirmo, saldžiausio miego.

Vienas kunigas... kurį užvakar sutikau Sen Luji de Franse, kur buvau prisiglaudusi. Jis įkalbinėjo mane, kaip ir visus, kurie ten buvo, bėgti, palikti šį miestą! Miestas pasmerktas! Rostopčinas atidarė kalėjimus ir paleido visas padugnes, kad sudegintų Maskvą.

Bet juk tai beprotybė! pratrūko Kolenkuras. Aš pažįstu rusus ir...

Jūs pažįstate diplomatus, pone horcoge, pažįstate tokius kaip jūs, bet nepažįstate paprastų rusų. Jie kasdien išeidavo palikdami miestą, savo šventą miestą. Ir gubernatorius prisiekė, kad Maskva neliks jūsų rankose, kad ir ką jam dėl to reikėtų padaryti...

Abu pareigūnai susižvalgė.

Kodėl gi jūs to anksčiau nepasakėte? paklausė pagaliau hofmaršalas.

Aš mėginau... Aš mėginau įspėti imperatorių, bet jis nenorėjo manęs klausytis. Jūs žinote, koks jis. Bet dabar reikia jį gelbėti. Prisiekiu jums, kad jam gresia pavojus. Pažadinkite jį! Pažadinkite, jei nenorite, kad tai pati padaryčiau.

Ji atsistojo ir norėjo bėgti prie uždarytų durų, bet Kolenkuras sugriebė ją už rankos.

Prašau jus, kunigaikštiene, nusiraminti. Padėtis dar ne tokia tragiška, o imperatorius pavargęs. Jau tris naktis jis nemiegojo, dienos buvo sunkios. Tegul truputį pailsi, ir jūs taip pat! Žinote, ką dabar padarysime? Jūs, Diurokai, nusiųsite pas gubernatorių žmogų sužinoti naujienų ir išrikiuosite gvardiją su ginklais. O aš paimsiu arklį, nujojęs viską išsiaiškinsiu vietoje ir pasistengsiu sukviesti į pagalbą žmonių. Šiaip ar taip, veikti reikia nedelsiant! Visa čia esanti kariuomenė stos į kovą su ugnimi.

Gerai, bet neprašykite, kad eičiau gulti. Vis tiek neužmigsiu.

Tuomet eikite čionai, pasakė Diurokas ir atidarė duris į imperatoriaus prieškambarį. Jumis pasirūpins Konstanas, kol aš duosiu nurodymus, o paskui grįšiu.

Tai ne visai padoru, pasakė Kolenkuras. Madam...

Aš pažįstu madam, nutraukė jį Diurokas. Tai sena draugė, ir galiu jums garantuoti, kad po imperatoriaus nesu sutikęs atkaklesnio žmogaus negu ji. Eikite tvarkyti savo reikalų, o aš užsiimsiu savais.

Prieškambaryje jie rado mameliuką Ali ir du jo padėjėjus, atkakliai besiginčijusius su Konstanu. Imperatoriaus kamerdineris iš visų jėgų stengėsi nuraminti juos, nes jie atrodo, norėjo to paties, ko ir Marijana: pažadinti imperatorių.

Diurokas išsiuntė juos ilsėtis įspėjęs, kad pakvies juos, kai reikės.

Mes dar nežadinsime jo didenybės. Jam labai reikia poilsio, pridūrė jis griežtai. O jūs sukėlėte tokį triukšmą, kad ir kurčias atsibustų.

Konstanas šyptelėjo ir filosofiškai gūžtelėjo pečiais.

Ponas hofmaršalas gerai žino, kad kariuomenėje, kaip ir rūmuose, jie visi tokie. Vos tik kas nors atsitinka, jie tučtuojau praranda galvą, jei nėra paties imperatoriaus, kad pasakytų, jog viskas gerai.

Šiąnakt tai pasakyti būtų labai sunku, sumurmėjo Marijana. Ir jumis dėta, brangusis Konstanai, aš jau pakuočiau jo didenybės daiktus, kad būtų galima išvažiuoti. Niekada nežinai, kas bus. Ir įvykiai gali rutuliotis taip sparčiai, kad jūs nė neįsivaizduojate. Kuri jau valanda?

Greitai vienuolika, ponia kunigaikštiene. Drįstu pasiūlyti jūsų šviesiausiajai šviesybei, kol grįš ponas hofmaršalas, nueiti į saloną. Ten drėgnoka, bet dega ugnis ir yra patogių krėslų, o aš atneščiau geros kavos.

Ji nusišypsojo jam ir apsidžiaugė, kad vėl mato jį geraširdišką, dalykišką, pasitempusį ir apsirengusį taip tvarkingai, tarsi jis visą valandą būtų rūpinęsis savo tualetu.

Į ugnį šiandien jau prisižiūrėjau, brangusis Konstanai, o štai kavos su malonumu išgersiu.

Salonas, apie kurį buvo kalbama, pasirodė esąs erdvus kambarys, padalytas į dvi dalis karnizu, kurį rėmė dvi storos kolonos. Tarp sienų ir kolonų stovėjo bronziniai trikojai. Sienos ir kolonos buvo gausiai paauksuotos, bet ilgainiui truputį pajuodusios ir išblukusios. Visur buvo pristatyta krėslų ir kanapų, o kampe, suprantama, kabėjo didelė, auksu ir purpuru tviskanti ikona, vaizduojanti suvargusią madoną didžiulėmis akimis. Gerokai apdulkėjęs platus kilimas dengė juodas marmurines grindų plokštes.

Marijana stabtelėjo norėdama apžiūrėti kambario apstatymą. Paskui, laukdama žadėtosios kavos, priėjo prie lango, priglaudė kaktą prie stiklo ir žvelgė į senosios rusų sostinės panoramą. Stiprus permainingas vėjas pūtė ir iš šiaurės, ir iš vakarų ir vijo liepsną į centrą apiberdamas dar nepaliestus namus kibirkščių fontanu ir keldamas naujus gaisrus. Ugnies demonas atėjo į Maskvą, ir niekas negalėjo pasakyti, ar pavyks jį pažaboti.

Diurokas atnešė kavos. Du seni bičiuliai tylomis ėmė ją gerti tarsi atlikdami kažkokį ritualą; kiekvienas skendėjo savo mintyse ir stengėsi nerodyti nerimo. Ir kunigaikštienės, ir hofmaršalo pojūčiai, be jokios abejonės, buvo vienodi: šis miestas, į kurį jiedu dėjo tiek vilčių, tegul ir skirtingų, dabar jiems atrodė kaip biblinės pabaisos nasrai, kurie tuoj tuoj užsičiaups, prarydami trapius žmonių kūnus.

Naktį, apie pusę pirmos, gaisras plykstelėjo dar viename tamsoje skendinčiame rajone, paskui kitame.

Gaisras plinta! labai kimiu balsu tarė Diurokas.

Ratas užsidaro. Maldauju jus, mano drauge, pažadinkite imperatorių, kol dar nevėlu. Aš bijau, labai bijau... Tie žmonės nutarė nepalikti Maskvoje akmens ant akmens.

Jis piktai gūžtelėjo pečiais.

Bet tai neįmanoma! Negalima sudeginti viso miesto, ir dar tokio didelio. Jūs jaudinatės dėl to, kad dega priemiesčiai, bet mūsų kareiviai veikia ir jie greitai sučiups padegėjus, jei tik tokių yra!

Jūs tuo dar abejojate? Juk jūs visi akli! Jau keletą valandų stengiuosi įtikinti, kad mums gresia mirtinas pavojus, o jūs vos nelaikote manęs beprote. Aš jaučiuosi kaip Kasandra, mėginanti atvesti į protą trojėnus...

Išvydusi neryžtingą Diuroko žvilgsnį, ji nutarė nebesileisti į antikinius palyginimus. Rūmų hofmaršalas dabar aiškiai buvo už šimtų ljė nuo Trojos, ir Kasandra, matyt, buvo paskutinė būtybė, kurios dorybes jis norėtų aptarinėti. Be to, grįžo Kolenkuras, ir pokalbis pakrypo kita linkme.

Ant hercogo de Visanso veido matėsi suodžių žymės. Jo munduras buvo pilnas mažų skylučių nuo žiežirbų ir akys iš po surauktų antakių žvelgė niauriai.

Reikalai prasti, pripažino jis. Apžiūrėjęs viską aplink Kremlių įsitikinau, kad netikėtai galime patirti dramą. Gaisras visur plinta. Naujų židinių atsirado šiaurėje, ir vėjas tučtuojau juos įpūs. Bet yra dar kai kas baisiau...

Baisiau, suniurzgė Diurokas. Neįsivaizduoju, kas dar galėtų būti!

Pompos! Mes beveik nieko neradome! O tos, kurias aptikome, netinkamos...

Ir tai jūsų neįtikina, kad sakiau teisybę? sušuko pasipiktinusi Marijana. Ko gi jūs norite? Juk aš jums pasakiau ir kartoju, kad visa tai iš anksto apgalvota ir paruošta iki menkiausių smulkmenų, kad rusai patys degina Maskvą savo gubernatoriaus įsakymu. Ir vis tiek jūs nenorite klausyti manęs! Bėkite, velniai griebtų! Žadinkite imperatorių ir...

Ir bėgti? nutraukė Kolenkuras. Ne, ponia! Mes čia atėjome taip sunkiai ir sudėdami tiek aukų ne dėl to, kad kaip kiškiai pabėgtume dėl kelių degančių lūšnų! Ne pirmą kartą namai dega nuo mūsų žingsnių.

Bet tai, be abejo, pirmas kartas, kai jie dega už jūsų nugarų... Prašom atleisti, kad paliečiau dar neužgijusią žaizdą! Aš galvoju tik apie imperatoriaus ir jo kariuomenės išgelbėjimą, pone hercoge!

Žinau, ponia, ir patikėkite, kad nepykstu ant jūsų.

Susivaldžiusi, kad negūžteltų pečiais, nes tai išduotų jos susierzinimą, Marijana paėjo keletą žingsnių į šoną. Ją dar kartą apstulbino tai, kad sunku sutrukdyti vyrams strimgalviais lėkti savo likimo link. Tuo tarpu Diurokas ėmė klausinėti kitų naujienų. Kokia padėtis mieste?

Kariuomenė stovi pasirengusi. O vietos gyventojai kaip padegėjai elgiasi keistai. Verkdami palieka savo namus ir grūdasi cerkvėse. Jos perpildytos.

O čia?

Išskyrus imperatorių, visi sukilę. Galerija pilna iš siaubo apkvaišusių žmonių. Visi jaudinasi, ir, man regis, tuoj kils panika. Ko gero, nors ir labai gaila, atėjo laikas žadinti jo didenybę.

Ak! Nedelsiant! nesusivaldė Marijana.

Kolenkuras atsigręžė į ją ir rūsčiai pasakė:

Ponia, padėtis tokia, kad to reikia. Bet mes sutrukdysime imperatoriaus miegą ne tam, kad bėgtume. Tiesiog jis nuramins rūmuose tuos, kurie rengiasi pulti į paniką... jūs pirmoji, kunigaikštiene.

Kad ir ką apie mane manytumėte, aš anaiptol nesirengiu pulti į paniką, pone hercoge! Bet manau, kai namams gresia katastrofa, geriau įspėti šeimininką. Kuri valanda?

Greitai keturios! Eikite ten, Diurokai!

Hofmaršalas nuėjo į imperatoriaus miegamąjį, o Marijana, nebenorėjusi likti su Kolenkuru, kuris, matyt, nejautė jai didelio palankumo, nutarė eiti paieškoti Žolivalio ir Grakcho. Tokioje sumaištyje jie negalėjo miegoti. Dabar jie tikriausiai labai jaudinasi dėl jos. Ir ji ėmė lipti aukštyn.

Tačiau Marijana ėjo neilgai. Vos patekusi į galeriją, kur grūdosi karininkai, kareiviai ir imperatoriaus rūmų tarnai, ji pastebėjo Žolivalį, sėdintį ant kušetės, o greta ant jos užsilipęs ir pasistiebęs Grakchas aiškiai kažko žvalgėsi toje minioje. Išvydę Marijaną, abu džiugiai šūktelėjo:

Velniai griebtų! ėmė plūstis Žolivalis, šiurkštumu dangstydamas išgyventą jaudinimąsi. Kur jus nelabasis nunešė? Mes jau manėme, kad puolėte į tą ugnies jūrą norėdama...

Pabėgti iš čia? Patekti į Sankt Peterburgo kelią? Ir palikti jus čia? Prastai jūs mane pažįstate, mano drauge, - papriekaištavo jam jaunoji moteris.

Jums būtų atleista, juo labiau kad su manimi Grakchas! Jūs galėjote pasirinkti laisvę ir bėgti prie jūros.

Ji liūdnai nusišypsojo, apkabino jį ir staiga pabučiavo į abu skruostus.

Liaukitės, Žolivali! Puikiai žinote, kad dabar jūs ir Grakchas man ir telikote. Ką aš veikčiau Peterburgo kelyje? Ten manęs niekas nelaukia, patikėkite. Dabar Jasonas galvoja apie vienintelį dalyką: apie laivą, kuriuo netrukus išplauks į brangiąją Ameriką, į karą, ten, kur tiek daug dalykų mus skiria. Ir jūs norėtumėte, kad bėgčiau paskui jį?

O jūs nė akimirkos to nenorėjote?

Ji truputį padvejojo.

Teisybę sakant, taip! Bet aš viską apsvarsčiau. Jei Jasonas mane norėtų matyti taip, kaip aš jį, jis dabar būtų Maskvoje, mėgintų surasti mane, šauktų mano vardą visose sankryžose.

O kas jums pasakė, kad jis nedaro to?

Nesidėkite velnio advokatu, mano drauge. Taip pat gerai, kaip ir aš, jūs žinote, jog tai neįmanoma. Jasonas kas minutę tolsta nuo mūsų, tikėkite tuo. Turint galvoje viską, kas buvo, tai yra normalus atpildas už mano beprotybę. Argi reikėjo ištraukti jį iš Odesos kalėjimo ir atvežti čionai? Geriau būtų likęs pas Rišeljė per visą tą prakeiktą karą su anglais. Bet aš pati atidariau jo narvo duris, ir jis kaip laukinis paukštis išskrido palikęs mane čia. Juk negalėjau jo vytis.

Marijana, Marijana, iš kur toks kartėlis, tyliai pasakė vikontas. Aš nesu jam labai palankus, tačiau jūs, ko gero, įsivaizduojate jį esant niekšingesnį negu jis iš tikrųjų yra.

Ne, Žolivali! Aš seniai turėjau suprasti. Jis toks koks yra... ir aš gavau tik tai, ko nusipelniau. Jis nėra kvailas...

Jos blaivią savikritiką nutraukė tūžmingas balsas Marijana lengvai atpažino metalinį imperatoriaus tembrą. Po akimirkos imperatoriaus miegamojo durys nuo smūgio atsilapojo, ir ant

slenksčio pasirodė pats Napoleonas su chalatu, sutaršytais plaukais ir su naktine kepuraite rankoje.

Tučtuojau pasidarė tylu. Imperatorius žvilgsniais svaidė žaibus, ir pokalbių šurmulys nurimo.

Kokį čia triukšmą sukėlėte kaip plepios senutės? Kodėl neįspėjote manęs? Ir kodėl jūs visi ne savo vietose? Gaisrai beveik visur kyla dėl netvarkos kariuomenėje ir gyventojams palikus namus...

Jūsų didenybe, užprotestavo milžinas šiaurietis blondinas, kurio gražų veidą supo tankios auksinės žandenos. Žmonės tampa šio gaisro aukomis. Ir tai patys maskviečiai...

Nesąmonė! Man sakė, kad mieste plėšikaujama. Kareiviai išlaužia duris, veržiasi į rūsius. Atima arbatą, kavą, kailius, vyną ir degtinę! O aš to nenoriu! Jūs Maskvos gubernatorius, pone maršale! Padarykite galą tai netvarkai!

Taip griežtai išbartas, maršalas Mortjė norėjo protestuodamas pakelti rankas, bet paskui bejėgiškai skėstelėjo jomis ir apsisukęs nuėjo prie laiptų, lydimas dviejų savo štabo karininkų, o Napoleonas tuo metu spiegiamai kartojo:

Maskviečiai! Maskviečiai! Ir ko tik apie juos nepripaisto! Negaliu patikėti, jog tie žmonės padega savo namus, kad tik mes juose neapsistotume...

Įsidrąsinusi Marijana priėjo prie jo.

Vis dėlto, jūsų didenybe, tai tiesa. Maldauju, patikėkite manimi! Jūsų kareiviai nėra šios dramos priežastis! Rostopčinas pats...

Tūžmingas imperatoriaus žvilgsnis įsmigo į ją.

Jūs dar čia, ponia? Tokiu metu padori moteris turi būti lovoje. Grįžkite į ją!..

O kam? Kad kantriai laukčiau, kol ugnis apims mano rūbus ir aš suliepsnočiau garbindama imperatorių, kuris visada teisus? Labai dėkui, jūsų didenybe! Jei nenorite paklausyti manęs, geriau išvažiuosiu.

Ir kur, norėčiau žinoti?

Nesvarbu, kad tik greičiau iš čia! Neturiu jokio noro laukti, kol iš tų prakeiktų rūmų nebebus galima išeiti! Nei dalyvauti didžiuliame autodafė, kurį Rostopčinas nutarė surengti prie Maskvos žuvusių rusų kareivių atminimui! Jei jūsų didenybė

nori jame dalyvauti, jo valia, bet aš jauna ir dar noriu gyventi! Taigi jums leidus...

Ji ėmė daryti reveransą, bet nesenos pergalės priminimas nuramino imperatorių. Jis staigiai pasilenkė, sugriebė jaunosios moters ausies galiuką ir taip trūktelėjo, kad ji suriko. Paskui jis šypsodamasis pasakė:

Liaukitės! Nusiraminkite, kunigaikštiene! Nepriversite manęs patikėti, kad jūs bijote. Tik ne jūs! O palikti mūsų draugiją kategoriškai draudžiama! Jei reikės šią vietą palikti, išvyksime drauge, bet įsidėmėkite, kad dabar apie tai negali būti nė kalbos. Viena jums teleidžiu eiti pailsėti ir atsigauti. Aštuntą kartu papusryčiausime!

Bet, matyt, taip jau buvo lemta, kad Marijana negreitai pateko į savo kambarį. Tuo metu, kai galerijoje susigrūdusi sunerimusi minia ėmė pamažu skirstytis, pasirodė generolo Diuronelio vadovaujamas būrys, lydėjęs lyg ir žalios spalvos mundurais vilkinčius žmones kartu su kažkokiais susivėlusiais vyrais. Iš paskos greitai ėjo imperatoriaus vertėjas Lelornas d'Idevilis. Imperatorius, jau rengęsis eiti į savo apartamentus, nepatenkintas atsigręžė.

Na kas ten dar? Kokie čia žmonės?

Diuronelis atraportavo:

Juos vadina policininkais sargybiniais, jūsų didenybe. Jie iš policijos apsaugos ir paprastai žiūri tvarkos, bet šiandien juos sulaikė padegančius vyno parduotuvę. Tie valkatos padėjo jiems.

Napoleonas padarė staigų judesį ir apniukusiomis akimis mašinaliai sugavo Marijanos žvilgsnį.

Jūs tuo įsitikinęs?

Be abejo, jūsų didenybe! Ir dar, be šių kareivių, kurie suėmė padegėjus, yra liudytojų: keletas lenkų komersantų, gyvenančių kaimynystėje. Jie seka paskui mus ir netrukus ateis...

Pasidarė tylu. Suglumusių belaisvių akivaizdoje Napoleonas ėmė lėtai vaikštinėti sunėręs rankas už nugaros; retsykiais jis dirsčiojo į tuos žmones, kurie instinktyviai užgniaužė kvapą. Staiga jis sustojo.

Ką jie sako gindamiesi?

Baronas d'Idevilis žengtelėjo į priekį.

Jie visi teigia, kad įsakymą sudeginti miestą jiems davė gubernatorius Rostopčinas prieš...

Netiesa! sušuko Napoleonas. Tai negali būti tiesa, nes būtų beprotybė. Šie žmonės meluoja. Jie paprasčiausiai nori išsisukti nuo atsakomybės už nusikaltimą ir tikisi, kad jų bus pasigailėta.

Juos reikėtų sugauti meluojant, jūsų didenybe. Bet pažiūrėkite, mums veda kitus, ir galiu eiti lažybų, kad išgirsime tą pačią giesmę.

Iš tikrųjų, pasirodė dar viena grupė su jau pažįstamu Marijanai seržantu Burgonu. Bet dabar juos lydėjo senas žydas apsvilusiu surdutu. Maivydamasis ir dūsaudamas jis paaiškino, kad jei ne Dievo atsiųstas seržantas su savo žmonėmis, jis būtų sudegęs su viskuo, kas buvo jo bakalėjos parduotuvėje.

Tai neįmanoma! kartojo Napoleonas. Tai neįmanoma!..

Tačiau jo balsas skambėjo nebe taip tvirtai. Atrodė, kad jis vis tą patį kartojo norėdamas pirmiausia įtikinti save.

Jūsų didenybe, atsargiai įsikišo Marijana, šie žmonės verčiau sunaikins Maskvą negu leis jums ja naudotis. Gal tai ir primityvus jausmas, bet jis tarsi susilieja su meile! Jūs pats, jei taip būtų Paryžiuje...

Paryžiuje? Sudeginti Paryžių, jei priešui pavyktų į jį patekti? Šįkart, ponia, galiu pasakyti, kad jūs išprotėjote. Aš ne iš tų, kurie save laidoja griuvėsiuose. Primityvus jausmas, sakote? Galbūt tie žmonės tamsuoliai, bet niekas neturi teisės dešimčių kartų vaisių atiduoti dėl vienos išdidumo. Be to...

Bet Marijana nebegirdėjo jo. Sustingusi iš nuostabos, ji žiūrėjo į du vyriškius, besikalbančius prie įėjimo į galeriją. Vienas jų buvo rūmų ceremonmeisteris grafas de Segiuras. Kitas neaukštas juoda sutana vilkintis kunigas, kurį atpažino lengvai, bet jaudindamasi. Kas čionai, pas žmogų, su kuriuo visada kovojo, atvedė kardinolą de Šazėjų? Ką jis nori pasakyti? Kodėl ieško susitikimo su imperatoriumi, nes tokią valandą ateiti į Kremlių galima tik dėl vienos priežasties...

Jai nebebuvo laiko apgalvoti atsakymo. Segiuras ir jo pašnekovas jau prisidėjo prie grupės, kurios centre Napoleonas davė naujus nurodymus; jis įsakė išsiųsti patrulius į visus gaisro

dar neapimtus kvartalus ir apieškoti namus, kuriuose gali slėptis žmonės, panašūs į šiuos, sustingusius priešais jį.

Ką daryti su šitais? paklausė Diuronelis.

Nuosprendis buvo negailestingas.

Mes neturime ką daryti su belaisviais! Pakarkite juos arba sušaudykite, kaip norite! Šiaip ar taip, jie nusikaltėliai.

Jūsų didenybe, jie tik įrankis...

Šnipas taip pat įrankis, tačiau jis negali tikėtis nei malonės, nei pasigailėjimo. Aš jums nedraudžiu sugauti Rostopčiną ir... pakarti kartu su jais!.. Eikite!

Minia prasiskyrė leisdama praeiti vyriausiajam ceremonmeisteriui ir jo palydovui. Pirmasis priėjo prie imperatoriaus.

Jūsų didenybe, pasakė jis, štai abatas Gotjė, prancūzų kunigas. Jis labai nori pasikalbėti su jūsų didenybe apie problemas, dabar pribendusias Maskvoje. Jis teigia, kad jo žinių šaltinis patikimas.

Marijana kažkodėl pajuto, kad akimirką jos širdis iškrito, ir jai pasirodė, jog jos kaklą sugniaužė geležinė ranka. Kol Segiuras kalbėjo, jos žvilgsnis susitiko su krikštatėvio žvilgsniu, kupinu tokios rūstybės, kad jai per nugarą nubėgo šiurpuliai. Dar niekada ji nebuvo mačiusi jo tokio ledinio šaltumo, tokio valdingumo, draudusio jai kištis į tai, kas bus toliau. Bet tai truko tik keletą akimirkų. Kunigas jau nusilenkė apsimestinai nevikriai kaip žmogus, nepratęs artintis prie šio pasaulio valdovų.

Jūs prancūzas, pone abate? Emigrantas, be abejo?..

Visai ne, jūsų didenybe! Paprastas kunigas, bet moku lotynų kalbą, todėl grafas Rostopčinas prieš keletą metų pasamdė mane, kad jo vaikus mokyčiau šios kilnios kalbos... taip pat ir prancūzų kalbos.

Ne mažiau kilnios kalbos, pone abate. Vadinasi, jūs tarnavote tam žmogui, kurį man stengiamasi parodyti esant padegėją... kuo aš nenoriu patikėti!

Deja, teks, jūsų didenybe! Aš galiu paliudyti... jūsų didenybei, kad gubernatoriaus įsakymas buvo kaip tik toks, kaip jums pranešta: miestas turi sudegti iki pamatų... kartu ir šie rūmai!

Tai beprotybė! Tikra beprotybė...

Ne, jūsų didenybe... Tokie yra rusai. Jūsų didenybė turi tik vieną būdą išgelbėti šį didingą seną miestą.

Kokį?

Išeiti! Nedelsiant evakuotis. Dar yra laiko. Grįžti į Prancūziją, atsisakyti minties čia įsitvirtinti, ir gaisrai nurims.

Kodėl esate toks įsitikinęs?

Man pavyko išgirsti įsakymus. Jis paliko keletą patikimų žmonių, kurie žino, kur paslėptos pompos. Per valandą viskas gali pasibaigti... jei jūsų didenybė pareikš, jog nedelsiant išvyksta.

Virpėdama iš jaudulio, nervingai gniaužydama rankas, Marijana klausėsi šio dialogo ir mėgino suprasti, kodėl jos krikštatėvis, atrodo, nori išgelbėti imperatoriaus kariuomenę neva dėl to, kad būtų išgelbėta Maskva. Tuo metu atmintyje iškilo žodžiai, kuriuos Odesoje Rišeljė pasakė apie kardinolą: "Jis išvyko į Maskvą, kur jo laukia didis darbas, jei niekingasis korsikietis nueis ten!.."

Korsikietis buvo čia. Ir priešais jį žmogus, apie kurio slaptą galybę jis nenutuokė, žmogus, atsakingas už "didį darbą", prisiekęs pražudyti jį... Ir dabar tylus ir ramus kardinolo balsas Marijanai kėlė daugiau baimės negu spigus imperatoriaus balsas, kuriame atsirado grėsmingumo.

Pareikšti, kad nedelsiant išvykstu? Bet kam?

Pačiai nakčiai, jūsų didenybe! Keleto įsakymų, paskelbtų nuo šių rūmų aukštų sienų, pakaks, kad juos išgirstų.

Ūmai įsigalėjo tokia slogi tyla, jog Marijanai pasirodė, kad visi išgirs jos širdies plakimą.

Tačiau, pone abate, man atrodo, kad jūs, kaip kuklus kunigas, esate puikiai informuotas! Mes laimėjome, ir jūs turite didžiuotis tuo. Bet jūs mums siūlote gėdingą bėgimą.

Nė kiek nėra gėdinga bėgti nuo stichijos net nugalėtojui, jūsų didenybe. Žinoma, aš prancūzas, bet esu ir Dievo tarnas, ir aš galvoju apie tuos mūsų žmones, kurie žus, jei jūs užsispirsite ir priešinsitės Dievui.

Ar tik dabar nenorite pasakyti, kad Dievas yra rusų tautybės?

- Dievas visoms tautoms vienas. Jūs nugalėjote jų kariuomenę, bet yra liaudis, kuri niekaip nepripažįsta jūsų ir net yra

pasiryžusi žūti drauge su jumis. Patikėkite manimi ir nedelsdamas išvykite!..

Šie žodžiai nuskambėjo kaip rimbo pliaukštelėjimas, labai įsakmiai, ir Marijana netyčia net krūptelėjo. Matyt, Gotjė de Šazėjus visai užsimiršo, kad drįso tokiu tonu kreiptis į Prancūzijos imperatorių, ir ji negalėjo suprasti šio beprotiško demaršo tikslo. Nejaugi jis iš tikrųjų manė, kad Napoleonas taip lengvai paliks Maskvą vien jo primygtinai prašomas? Tereikia pažvelgti į jo išbalusį veidą, virpančias šnerves ir sukąstus žandikaulius, kad suprastum, jog jis tuoj pratrūks.

Ir tikrai, gūžtelėjęs pečiais, Napoleonas staiga suriko:

Aš gerbiu jūsų sutaną, pone, bet jūs beprotis! Dinkite man iš akių, kol mano kantrybė galutinai neišseko.

Ne. Aš neišeisiu. Bent jau tol, kol jūs neišgirsite to, ką bent vieną kartą gyvenime turite išgirsti, pirma negu jūsų puikybė nublokš į prarają jus ir visus, kurie seka paskui jus. Kadaise jūs apglėbėte Prancūziją, kraujuojančią, revoliucijos piktnaudžiavimų subjaurotą, Direktorijos verteivų ir spekuliantų nualintą, jūs pastatėte ją ant kojų, išprausėte, išvalėte, ir jūs kartu su ja kilote. Taip, aš, niekada nebuvęs jūsų šalininku, tvirtinu, kad jūs tapote didis.

O dabar nebesu toks? išdidžiai paklausė imperatorius.

Jūs toks liovėtės būti tą dieną, kai, nustojęs jai tarnauti, privertėte ją tarnauti jums. Nusikaltimų kaina pasidarėte imperatoriumi ir paskui, kad įtvirtintumėte savo galybę, jūs iš jos atėmėte geriausius sūnus, siuntėte juos žūti Europos mūšių laukuose.

Pone, jums reikėtų kreiptis į Europą. Kaip tik ji negalėjo pakelti, kad Prancūzija vėl tapo Prancūzija, didingesnė ir galingesnė negu kada nors yra buvusi.

Ji būtų pakėlusi, jei Prancūzija būtų likusi tik Prancūzija, bet jūs išpūtėte ją, priveisėte aibę karalysčių ir aneksuotų teritorijų, kurių jai visai nereikia, bet juk būtina ar ne? kurti sostus jūsų broliams, dalyti turtus saviškiams?.. Ir kad sukurtumėte tas popierines karalystes, jūs išginėte, sunaikinote seniausias Europos rases.

Jūs pasakėte: “seniausias rases”! Negyvas, išsekusias, žuvusias. Kuo jums trukdo mano karūna? Be abejo, jūs iš tų,

kurie man linki gėdingos Monko šlovės... jūs norite soste vėl matyti savo nusibaigusius Burbonus!

Ne!..

Tai buvo sielos riksmas, ir jis nustebino Marijaną. Kas darosi? Gotjė de Šazėjus, slaptas agentas Provanso grafo, privertusio vadinti save Liudviku XVIII, išsižada savo valdovo?

Bet jai nebuvo kada svarstyti.

Ne, tęsė kardinolas, aš prisipažįstu, kad ilgą laiką norėjau to... bet nebenoriu asmeniniais sumetimais. Aš net būčiau galėjęs sutikti su jumis. Bet jūs pasidarėte nebenaudingas savo šaliai. Jūs galvojate tik apie savo iškovojimus, ir jei jums bus leista ir toliau taip veikti, jūs nuniokosite Prancūziją dėl Aleksandro Didžiojo šlovės, kad pasiektumėte Indiją ir pagrobtumėte Akbaro karūną! Ne! Gana! Išeikite! Išeikite, kol dar yra laiko! Nemėginkite Dievo kantrybės!

Palikite Dievą ramybėje! Aš per daug ilgai jūsų klausiausi. Jūs tiesiog esate senas beprotis. Tučtuojau išeikite, jei nenorite, kad įsakyčiau suimti jus.

- Suimkite mane, jei norite, bet nenuramdysite Dievo rūstybės. Žiūrėkite visi, kurie čia esate!

Šiame trapiame kūne buvo tiek aistros, kad visi mašinaliai pasuko galvas į langus, ten, kur rodė tragiškai pakelta ranka.

Žiūrėkite! Tai Dangaus ugnis užgriuvo jus. Jei iki vakaro nepaliksite miesto, jame neliks akmens ant akmens ir jūs visi žūsite po griuvėsiais! Aš jums sakau šventą teisybę...

Gana!

Išbalęs iš pykčio, sugniaužęs kumščius, Napoleonas ėmė artintis prie savo priešininko.

Jūsų įžūlumą galima palyginti tik su jūsų beprotybe. Kas jus atsiuntė? Ko ieškoti čia atėjote?

Manęs niekas nesiuntė... išskyrus Dievą! Ir aš kalbėjau jūsų gerovės labui...

Na, užteks! Kas jumis patikės? Jūs susijęs su Rostopčinu. O žinote kur kas daugiau negu pasakote. Ir jūs patikėjote, jūs ir tie, kurie jus atsiuntė, jog tereikia ateiti ir prišnekėti man į ausį prakeiksmų, kad pabėgčiau kaip prietaringa senutė, o jus paliksiu laisvėje šaipytis iš manęs? Aš ne senutė, abate. Ir baimė, kurią diegiate patikliose širdyse tamsiose savo

klausyklose, manęs nejaudina. Aš neišvyksiu. Aš užkariavau Maskvą ir išlaikysiu ją...

Tada jūs neteksite savo imperijos! Ir jūsų sūnus, tas sūnus, kurį jums šventvagiškai pagimdė nelaimingoji princesė, laikoma jūsų žmona, nors iš tikrųjų ji tėra sugyventinė, niekada nevaldys. Ir tuo geriau, nes jei jis imtų valdyti, dykumoje...

Diurokai!

Aiškiai apstulbę žmonės prasiskyrė praleisdami hofmaršalą.

Jūsų didenybe?

Suimti šį žmogų! Tegul jį užrakina! Tai samdytas rusų šnipas. Tegul jį užrakina ir laukia mano nurodymų! Bet jis mirs pirmiau negu aš paliksiu Kremlių!

Ne!

Išgąstingas Marijanos riksmas paskendo triukšme. Ir štai jau kareivių būrys apsupo kardinolą, jam surišo rankas ir nutempė šalin, o jis tebešaukė:

Tu esi prie prarajos krašto, Napoleonai Bonapartai! Bėk, kol ji neprasivėrė tau po kojomis ir nepraryjo tavęs ir visų taviškių!

Siaubingai plūsdamasis įniršęs Napoleonas puolė į savo apartamentus, jį lydėjo rūmininkai, kurie pasipiktinę aptarinėjo įvykį. Marijana pasileido imperatoriui iš paskos ir pasivijusi jį spėjo įbėgti į kambarį anksčiau negu užsitrenkė durys.

Jūsų didenybe! sušuko ji. Man būtinai reikia pasikalbėti su jumis...

Jis staigiai atsigręžė ir nužvelgė ją taip rūsčiai, kad ji nesusilaikiusi sudrebėjo.

Mes šįryt jau prisišnekėjome, ponia! Labai daug! Ir, man atrodo, nusiunčiau jus ilsėtis. Eikite ir palikite mane ramybėje.

Jos keliai sulinko, tarsi ji rengtųsi suklupti prie jo kojų.

Jūsų didenybe! Maldauju... padarykite tai, apie ką kalbėjo tas abatas! Išvažiuokite!..

Na štai! Vėl jūs!.. Ar galite galų gale palikti mane ramybėje! Aš noriu pabūti vienas! Jūs girdite? Vienas!..

Ir jis, pagriebęs pirmą po ranka pasitaikiusią kinietišką vazą, sviedė ją per kambarį. Nelaimė, Marijana kaip tik tuo momentu kėlėsi. Vaza pataikė jai į smilkinį, ir jaunoji moteris suvaitojusi susmuko ant kilimo...

Aštrus druskos kvapas ir baisus galvos skausmas Marijanai buvo pirmieji atgaunamos sąmonės požymiai. Be to, ji išgirdo malonų Konstano balsą.

Ak, mes atsigavome! Ar galiu sužinoti, kaip jaučiasi jos šviesiausioji šviesybė?

Blogiau negali būti... ir visai neišmanau, kas atsitiko, brangusis Konstanai! Nė kiek! Paskui, staiga prisiminusi, kas atsitiko, ji tęsė:

Imperatorius? Neįsivaizduoju, kaip jis galėjo... Nejaugi jis norėjo užmušti mane?

Žinoma, ne, ponia kunigaikštiene! Bet jūs buvote labai neatsargi! Kai jo didenybė toks susierzinęs, prie jo pavojinga artintis, juo labiau prieštarauti jam... ir dar po neseniai įvykusios scenos...

Žinau, Konstanai, žinau.. bet viskas yra taip rimta, taip skubu! Matyt, beprotiški to... kunigo pasiūlymai tam tikra prasme yra pagrįsti! Ir jūs tai žinote taip pat gerai kaip ir aš.

Jo didenybės tarnai neturi jokios savo nuomonės, ponia,- lyg rimtai, lyg juokais pasakė Konstanas. Beje, pamatęs ponią kunigaikštienę sukniubusią prie kojų, imperatorius šiek tiek sunerimo... ir jis apgailestavo. Jis tučtuojau pasišaukė mane ir įsakė būti kuo dėmesingesniam... jo aukai.

Jis tikriausiai nepavartojo šio žodžio! Jis turėjo pasakyti: ta kvailė, ta niekšė, ta akiplėša arba kažką panašaus.

“Ta nelaiminga beprotė!” tegul man ponia kunigaikštienė atleis, prisipažino tarnas šyptelėjęs. Tas šiurkštumas šiek tiek padėjo imperatoriui. Jo pyktis truputį atlėgo.

Aš džiaugiuosi dėl to. O... tas žmogus... šnipas jūs žinote, kas jam nutiko?

Hofmaršalas kaip tik buvo atėjęs ir pranešė. Kadangi nieko geresnio nerado, užrakino jį viename sienos bokšte. Beje, matyti pro langus.

Nepaisydama skausmingų tvinkčiojimų galvoje, Marijana atsikėlė, nors Konstanas ją meldė dar truputį pagulėti, ir puolė prie langų.

Iš čia buvo matyti virš raudonų Kremliaus sienų stūkstantys bokštai. Tainickajos bokštas, seniausias, pastatytas XV amžiuje,

buvo arčiausiai. Per ilgą laiką pajuodusius plytos darė slogų įspūdį, bokštas atrodė kaip tvirtas budelio tarnas, stovintis tarp rūmų ir upės, kurią užstojo. Bet nuo bokšto Marijanos žvilgsnis nuslydo į miestą, ir ji išsigandusi aiktelėjo. Gaisras greitai plėtėsi.

Už siauros Maskvos upės juostos lyg nesulaikomas srautas liejosi ugnies jūra, apimdama vis didesnę teritoriją. Ant upės krantų išsirikiavo begalinės kareivių voros, jie kibirais nešė vandenį prie ugnies tai buvo apjuoktinas darbas. Jie atrodė kaip liliputai, gabenę savo mažytes statinaites, kad numalšintų milžino Guliverio troškulį... Kiti, stovėdami ant stogų, dar nepaliestų ugnies, nepaisydami smarkaus vėjo, stengėsi su šepečiais ir šlapiais skudurais numesti nuolat krintančius degančius lūžgalius, o vėjo genami tiršti juodi dūmų kamuoliai vis tirščiau dengė peizažą.

Argi išmintinga, pagaliau sumurmėjo blankiu balsu Marijana, suimti ir užrakinti žmogų, kai visų mūsų gyvybė kabo ant plaukelio? Kiek mes dar galėsime priešintis ugnies stichijai?

Konstanas gūžtelėjo pečiais.

Tas niekšas neturės laiko priprasti prie kalėjimo, sušuko jis piktu balsu, tokiu nebūdingu visada susitvardančiam flamandui: Imperatoriaus įsakymas kategoriškas: šiandien bus sušauktas karinis tribunolas, kuriam pirmininkaus hercogas de Trevizas, Maskvos gubernatorius. Jis nuteis jį, ir dar neatėjus nakčiai tas žmogus sumokės už savo neregėtą piktadarybę...

Neregėtą? Kodėl gi?

O todėl, kad jis prancūzas, ir žemo luomo. Tie beprasmiški kaltininmai, sviesti imperatoriui tiesiai į veidą būtų suprantami, jei juos išsakytų rusas, aršus priešas arba vienas iš tų nesutaikomų emigrantų, kuriems jo didenybė atrodo esąs ir Kromvelis, ir Antikristas. Bet paprastas kaimo kunigas! Ne, tų įžeidimų, tų pranašiškų prakeiksmų, kuriais norima prisišaukti nelaimių tokiu dramatišku momentu, negalima dovanoti. Beje, tas žmogus, matyt, net neišgyvens iki vakaro.

Marijanos širdis akimirką sustingo.

Kodėl? Juk imperatorius nėra įpratęs bausti žmonių, net kaltų, be teismo...

Žinoma, ne! Bet įvykiai gali priversti greičiau viską baigti. Senos tvirtovės sienos storos, ir mes esame ant kalvos, tačiau ugnies ratas pavojingai mažėja. Jo didenybė tuojau nueis patikrinti mūsų apsigynimo nuo ugnies priemonių ir padarys išvadą, kad žūtis neišvengiama. Jei mums reikės palikti rūmus, to žmogaus likimas, žinoma, bus nulemtas dar mums neišėjus. Juk jūs girdėjote imperatorių: nedorėlis mirs prieš mums paliekant šiuos rūmus.

Marijana pajuto, kad ją apima panika. Ką tik, kai Konstanas parodė jai "abato" įkalinimo vietą, jai buvo šiek tiek palengvėję, nes ji būgštavo, kad kas nors iš Napoleono žmonių galėjo iš karto jį nužudyti. Bet tas palengvėjimas dingo, nes įvykiai, atrodė, ėmė rutuliotis bauginančiu greičiu. Tik keletas valandų! Tik keletas valandų ar net minučių, kas gali žinoti, ir bus paskelbtas nuosprendis, negailestingas kaip giljotinos peilis. Ir nebebus Gotjė de Šazėjaus... niekada!.. Ši mintis lyg įkaitinta geležis degino Marijaną. Ji mylėjo jį. Jis buvo jos krikštatėvis, beveik tėvas, ir jųdviejų gyvenimai buvo glaudžiai susipynę, susiję neregimais abipusio švelnumo saitais! Jei vienas iš jų užges, kažkas mirs ir kito gyvenime.

Marijana niekaip negalėjo suprasti, kodėl jis, išmintingas ir atsargus žmogus, Bažnyčios hierarchas, turintis neregėtą valdžią, nematomą, bet prilygstančią karūnai, kaip egzaltuotas fanatikas ryžosi išpuoliui. Nors jis ir nekentė Napoleono, tai nebuvo jam būdinga. Slaptas diplomatijos ginklas jo temperamentui tiko kur kas labiau negu pompastiškas apostrofas... juo labiau kad tai nieko gero nedavė. Bet kaip dabar išvaduoti iš mirties tą gerą žmogų, kuris visada atsirasdavo reikiamoje vietoje, kad išgelbėtų ją nuo pavojaus arba ištrauktų iš keblios padėties?

Greiti žingsniai, nuo kurių gretimame salone sugirgždėjo grindų lentos, reiškė, kad ateina Napoleonas. Po minutėlės jis buvo čia, stabtelėjo ant slenksčio, paskui, pastebėjęs prie lango ambrazūros stovinčią jaunąją moterį, greitai priėjo prie jos. Nė neleidęs jai nusilenkti, jis apkabino ją per pečius ir netikėtai švelniai pabučiavo.

Atleisk man, mažyle Marijana! Aš nenorėjau tau suteikti skausmo! Ne į tave norėjau pataikyti, o... net pats nežinau, galbūt į likimą ar žmogaus kvailumą! Bet tas apgailėtinas

kvailys išvedė mane iš kantrybės. Man atrodo, būčiau pasmaugęs kiekvieną, kuris būtų prisiartinęs prie manęs... Tau nebeskauda?

Ji linktelėjo, kad ne, narsiai slėpdama teisybę ir net mėgindama nusišypsoti.

Jei ši žaizdelė, pasakė ji palietusi sumuštą vietą, bent kiek padėjo jūsų didenybei sumažinti nervinę įtampą, esu labai laiminga. Juk aš tesu... jūsų tarnaitė!

Kam tas oficialumas! Jei nori pasakyti, kad myli mane, sakyk tai paprastai, be rūmams būdingo manieringumo! Tu tikriausiai galvoji: koks storžievis! Juk mes abu jau seniai tai žinome. Dabar pasakyk, ką galiu padaryti, kad man visai atleistum? Gali prašyti visko, ko nori, net leidimo... vėl krėsti savo kvailystes! Nori arklių? Eskorto, kad palydėtų tave į Peterburgą? Nori laivo? Tu gali tučtuojau keliauti į Dancigą su nemenka aukso suma ir laukti ten atplaukiant savo pirato, kuris negali ten neužsukti...

Vadinasi, jūsų didenybė vis dėlto pakeitė nuomonę? Dabar manote, kad galiu būti laiminga su Jasonu Boforu?

Žinoma, ne! Mano nuomonė nepasikeitė. Bet aš ėmiau būgštauti, kad per daug iš tavęs pareikalavau... ir dabar stumiu tave į per didelį pavojų. Gerai suprantu, kaip dabar rizikuojame. Tik aš ir mano kareiviai gali rizikuoti. Bet ne tu! Tu jau ir taip daug pavojų patyrei, kol patekai pas mane. Neturiu teisės iš tavęs daugiau reikalauti...

Kaip kartais būna ypač dramatiškais momentais, Marijanai į galvą staiga šovė paika mintis. Ar tik Nepoleonas nenori paprasčiausiai atsikratyti jos? Matyt, Kasandra jam patiko mažiau negu jo maršalai, bet juk nesvarbu, kokios yra jo veiksmų paskatos. Jo pasiūlymas buvo toks netikėtas, nuostabus. Jos akyse vėl pašviesėjo. Tuo momentu ji suprato, kad jos rankose jos gyvenimo ir laisvės raktai. Vienas žodis... ir po keleto minučių Kremliaus vartai jai atsivers. Gerai saugoma karieta ją ir jos draugus nugabens į vietą, kur bus surišta nutrūkusi gija ir iš kur, galutinai nusigręžusi nuo Europos, ji skries į naują gyvenimą, kuriame bus tik meilė. Bet ji negalėjo, neturėjo teisės ištarti to žodžio, nes jis būtų tolygus dar vienam mirties nuosprendžiui jos krikštatėviui.

Įsižiebusi džiaugsmo kibirkštėlė užgeso. Ji lėtai išsivadavo iš imperatoriaus rankų, nuleido galvą ir susmukusi prie jo kojų sušnibždėjo:

Atleiskite man, jūsų didenybe! Aš noriu prašyti vienintelio dalyko gyvenimo abatui Gotjė!

Kąąą?

Jis staigiai atšlijo tarsi kulkos pakirstas. Ir dabar žiūrėjo į ją, klūpančią prieš jį, paprasta tamsia suknele, iškamuotu veidu, didelėmis ašarų kupinomis akimis ir drebančiomis rankomis, sudėtomis tarsi maldai.

Tu išprotėjai! iškvėpė jis. Šnipo, to niekingo fanatiko kunigo gyvenimas? Nors jis ir prakeikė mane ir mano artimuosius savo keršto dievo vardu?

Žinau, jūsų didenybe, tačiau man nereikia nieko kito, kad tik jis gyventų.

Jis grįžo prie jos ir sugriebęs už pečių privertė atsistoti. Jo veido bruožai pasidarė griežti, akys blizgėjo kaip plienas.

Liaukis, atsipeikėk! Paaiškink! Kodėl nori, kad jis gyventų? Kas jis tau?

Tai mano krikštatėvis, jūsų didenybe!

Ką?.. Ką tu sakai?..

Aš sakau, kad abatas Gotjė iš tikrųjų yra kardinolas San Lorencas, Gotjė de Šazėjus... mano krikštatėvis, kuris visada man buvo tėvas. Ir aš maldauju pasigailėti žmogaus, man brangiausio pasaulyje, nors jis ir neapgalvotai prišnekėjo.

Pasidarė taip tylu, kad šios slogios scenos dalyviai girdėjo vienas kito alsavimą. Napoleonas lėtai nuleido rankas. Paskui, eidamas tolyn nuo Marijanos, vieną įsikišo už liemenės, kitą padėjo ant nugaros ir ėmė vaikštinėti nuleidęs galvą, kaip buvo įpratęs.

Jis kurį laiką vaikštinėjo, o Marijana bijojo pajudėti. Staiga jis sustojo ir atsisuko į ją.

Kodėl? Kodėl gi jis taip padarė?

Aš pati nežinau, jūsų didenybe, garbės žodis. Po to, kas įvyko, nuolat galvoju apie tai ir nerandu išmintingo atsakymo. Juk jis žmogus ramus, santūrus, labai protingas ir ištikimas Dievo tarnas. Galbūt beprotybės priepuolis...

Nemanau. Čia kitas reikalas. Man regis, tu prastai jį pažinojai, tave apakino prisirišimas prie jo! Jis tiesiog nekenčia manęs, aš tai pamačiau jo akyse.

Tai tiesa, jūsų didenybe, jis nekenčia jūsų! Bet gal duodamas jums tokį įžūlų patarimą jis tiesiog mėgino išgelbėti jūsų gyvybę?

Na jau ne. Beje, ar jis nebuvo tarp tų neklusniųjų kardinolų, kuriuos buvau įsakęs išvyti, nes jie atsisakė dalyvauti mano sutuoktuvėse? San Lorencas... man tai kažką primena. Be to, apie jį esu girdėjęs ir ryšium su jumis. Juk jūsų santuoką organizavo tas visur savo nosį kaišiojantis žmogus?

Marijana sunerimo, kad jis vėl ėmė sakyti jai "jūs". Atstumas tarp jos ir imperatoriaus beviltiškai didėjo, ir netrukus, ko gero, jis į ją jau žiūrės ne kaip į savo neseną auką, bet tiesiog kaip į maištininko krikštadukte.

Visa, ką sako jūsų didenybė, tiesa, vos ne vos ištarė ji, ir vis dėlto aš maldauju pasigailėjimo! Juk man pažadėta...

Tik ne tai! Argi aš galėjau pamanyti? Beprotybė! Visos moterys beprotės. Paleisti tokį pavojingą sąmokslininką? Ir kas dar? Gal jam duoti ginklą ir mano kambario raktą?

Jūsų didenybe, klystate. Aš neprašau jam laisvės. Tik išsaugoti gyvybę. Jūsų didenybė gali uždaryti jį bet kuriame kalėjime... iki gyvos galvos.

Iš tiesų, kaip tai paprasta. Mes už tūkstančių ljė nuo Paryžiaus, mus supa gaisrų ugnis. Aš neturiu kitos išeities, tik mirties bausmė. Ir be to, aš negaliu jam dovanoti. Niekas nesupras! Jei jis būtų rusas, gal dar ką nors būtų galima padaryti. Bet prancūzas! Ne, jokiu būdu ne! Tai neįmanoma! Be to... jis išdrįso kalbėti apie mano sūnų, to jam niekada nedovanosiu! Pranašauti vaikui nelaimę! Niekšas!

Jūsų didenybe! maldavo ji.

Aš pasakiau: ne! Neužsispirkite! Ir baikime tas šnekas! Prašykite ko nors kito!

Sugelta širdimi ji suprato, kad pralaimėjo. Jau atėjo mameliukas Ali ir pranešė, kad imperatoriaus žirgas pabalnotas. Paskui atėjo Diurokas, turėjęs aibę nelinksmų naujienų: ugnis apėmė rūmų virtuves, degantys rąstai ėmė griūti ant Arsenalo... vėjas vis smarkėja...

Napoleonas jau piktai pažvelgė į Marijaną.

Taigi, ponia, aš laukiu...

Prakaimėjusi, ji veikiau sulinko negu padarė reveransą.

Leiskite man pasimatyti su juo, apkabinti jį paskutinį kartą. Daugiau nieko neprašau.

Gerai...

Jis greitai priėjo prie sekretero, brūkštelėjo popieriaus lape keletą žodžių, labai nervingai pasirašė, net plunksna sučežėjo ir ištaškė rašalą, ir ištiesė lapą jaunajai moteriai.

Jūs turite ketvirtį valandos, ponia! Nė minutės daugiau, nes gali būti, kad mes čia reikalus baigsime tvarkyti anksčiau negu maniau! Po to vėl susitiksime.

Ir jis energingai išėjo, kad prisidėtų prie prieškambaryje jo laukusio eskorto. Marijana liko viena imperatoriaus kambaryje, kuris išėjus šeimininkui iš karto pasidarė banalus ir nykus, kaip ištuštėjęs viešbučio numeris.

Minutėlę ji, kaip neseniai Napoleonas, pavaikščiojo po kambarį, rankoje laikydama jo pasirašytą lapelį, paskui apsisprendusi taip pat išėjo, kad susirastų Grakchą ir Žolivalį: ji norėjo juos įspėti.

Keturioliktas skyrius

Ponas de Beilis

Lauke oras buvo troškus. Aitrių dūmų sūkuriai užtvindė kiemus ir aikštes. Ar kad apsisaugotų nuo tų dūmų ir vėjo nešamų kibirkščių, ar kokiu kitu slaptu tikslu Marijana, nepaisydama karščio, apsivilko dukslų apsiaustą, iki antakių užsitraukė gobtuvą, o veidą užsidengė didele nosine, suvilgyta iš Napoleono tualeto pasiskolintu odekolonu. Taip apsitaisiusi ji skubėjo prie Kremliaus sienos, žole apaugusiu šlaitu leisdamasi prie upės pastatytų tvirtovės sienų link.

Iš arti Tainickajos bokštas neatrodė taip įspūdingai. Dukart žemesnis už savo brolius dėl imperatorės Jelizavetos II įnorių, nes ji buvo įsakiusi nugriauti jį, kaip, beje, ir kitus jis vis

dėlto liko stovėti, nes darbas brangiai atsiėjo ir jį reikėjo nutraukti. O to, kuris liko, visai užteko kalėjimui jame įrengti.

Du grenadieriai, įlindę į kampą prie laiptų, saugojo duris. Pamatę imperatoriaus parašą po įsakymu, jie mandagiai atidavė pagarbą, paskui vienas iš jų palydėjo jaunąją moterį pro skliautuotas duris su grotomis, nelyginant tai būtų miesto vartai, į antrą aukštą. Taip pat pagarbiai ir išdidžiai jis išsitraukė iš kišenės didžiulį auksinį laikrodį, aiškiai naują, ir pareiškė:

Po ketvirčio valandos turėsiu didelės garbės ateiti jūsų, ponia. Jo didenybės įsakymas aiškus.

Marijana sutikdama linktelėjo galvą. Įėjusi į bokštą, ji stengėsi neištarti nė žodžio ir tiesiog ištiesė popierių sargybiniams, melsdama Dievą, kad jie mokėtų skaityti. Bet šįkart ją lydėjo sėkmė.

Kalėjime, senovinėje kameroje su viena šaudymo anga, buvo tamsu, bet ji iškart pamatė kalinį. Jis sėdėjo ant didelio akmens priešais siaurą šviesų plyšį ir žvelgė į lauką. Jo veidas buvo išbalęs, o ant smilkinių matėsi melsvai raudona kraujosruva, be abejo, atsiradusi dėl jo nusikalstamos kalbos. Įėjus Marijanai, jis vos vos pasuko galvą.

Minutėlę jie žvelgė vienas į kitą: jis nuobodulio kupinu ir abejingu žvilgsniu, ji su neviltimi, kurios negalėjo nuslopinti ir kuri draskė jai širdį. Paskui kardinolas atsiduso ir paklausė:

Kodėl tu atėjai? Jei atnešei bausmės dovanojimą... nors abejoju, kad būtum jį išmeldusi, žinok, kad aš jo nenoriu. Tu už jį būtum turėjusi per daug sumokėti!

Aš neatnešiau bausmės dovanojimo. Imperatorius atsisakė patenkinti mano prašymą... ir mudviejų santykiai jau seniai nebe tokie, kokius turite galvoje.

Kalinys nelinksmai šyptelėjo ir tylomis gūžtelėjo pečiais.

Vis dėlto, tęsė Marijana, aš prašiau jo tokios malonės! Dievas liudytojas, kaip aš prašiau! Tačiau imperatorius pasakė, kad niekas nesupras, kodėl jis toks atlaidus tokiu rimtu atveju ir dar tokiomis aplinkybėmis!..

Ir jis teisus. Paskutinė klaida, kurią galėjo padaryti, tai leistis įkalbamas. Beje, dar sykį kartoju, kad man geriau mirtis negu jo gailiaširdiškumas.

Marijana lėtai priėjo prie kalinio. Matant jį tokį suvargusį, silpną, daug senesnį negu tada naktį, Sen Luji de Franso koridoriuje, ją nusmelkė gailestis. Staiga ji atsiklaupė, sugriebė šaltas jo rankas ir prisiglaudė prie jų lūpomis.

Krikštatėvi! maldaujamai pasakė ji. Mano brangusis krikštatėvi! Kodėl tai padarėte? Kodėl atėjote išrėžti jam visa tai į akis? Motyvai tokie...

Kvaili, ar ne? Tu nedrįsti ištarti šio žodžio...

O koks rezultatas? Ko jūs tikėjotės kreipdamasis į jį? Priversti jo kariuomenę palikti Maskvą, Rusiją?..

Iš tikrųjų! Aš to norėjau, norėjau iš visos širdies! Tu nežinai, kaip norėjau, kad jis grįžtų namo, kol dar yra laiko, ir liautųsi skleidęs nelaimes...

Jis negali! Jis galėtų, jei būtų vienas. Bet yra ir kiti, kuriuos kiekviena pergalė praturtina. Visi tie žmonės, kuriems Maskva yra tarsi Golkonda... Maršalai!..

Ak, tie? Bet jie tik ir galvoja apie grįžimą! Dauguma jų svajoja atsidurti namuose. Jie netiki karu, ir jis jiems nereikalingas. Jie visi turi aukštus titulus, didžiulių valdų, turtų, kuriais nori mėgautis. Žmogiškai tai suprantama. O Neapolio karalius, tas kentauras plunksnuotas, kaip povas, ir nedaug už jį protingesnis, dabar išskleidė uodegą priešais Platovo iš rusų ariergardo kazokus, kuriuos pasivijo. Jie ten beveik broliaujasi! Kazokai jį įtikinėja, kad rusų kariuomenė merdi, kad dezertyrų daugėja. Jie dar jam prisiekinėja, kad niekada nėra matę tokio šaunaus vyro kaip jis, o jis, kvailys, jais tiki!

Tai neįmanoma!

Tik nesakyk, kad pažįsti jį ir netiki, jog taip galėtų būti! Jie taip sužavėjo jį, jog jis iš visų štabo karininkų atėmė laikrodžius ir brangenybes, kad jiems padovanotų... Nes jis jiems jau atidavė viską, ką turėjo! Taip, jei būčiau įstengęs įtikinti Napoleoną, kariuomenė rytoj būtų išėjusi...

Galbūt! Bet kodėl jūs tuo užsiėmėte? Manau, tarp milijonų jūsų valdinių buvo galima rasti pasirengusį rizikuoti.

Jis krūptelėjo ir nustebęs pažvelgė į ją.

Ką tu nori pasakyti?

Kad žinau, kas jūs esate, kokią galią pasaulyje turite! Jūs tas, kurį vadina Juoduoju Popiežiumi!

Jis stipriai suspaudė jos rankas, kad nutiltų, ir sunerimęs apsižvalgė.

Nutilk! Yra žodžių, kurių niekada negalima ištarti. Kaip tu sužinojai?

Tai Žolivalis. Aš jam papasakojau, kaip jūs Rišeljė parodėte kažkokį žiedą.

Kardinolas vėl liūdnai šypsodamasis gūžtelėjo pečiais.

Man reikėjo pasisaugoti įžvalgiojo tavo draugo. Jis gerbtinas žmogus ir išmano daugelį dalykų. Aš laimingas, kad palieku tave jo globai.

Nekantraujanti Marijana pyktelėjo:

Palikite ramybėje Žolivalį. Ne jis svarbu. Aš tenoriu žinoti, kodėl jūs staiga prisidengėte pranašo ir teisybės gynėjo skraiste! Išsyk matyti, kad visiškai nenutuokiate apie Napoleono charakterį. Veikti taip kaip jūs vadinasi, neišvengiamai pasmerkti save myriop, nes jis negalėjo kitaip sureaguoti: jis jus palaikė priešu ir šnipu.

O kas tau sakė, kad aš nesu ir vienas, ir kitas? Priešas aš buvau visada, ir nors nemėgstu žodžio "šnipas", mielai prisipažįstu, kad visą gyvenimą praleidau slaptoje tarnyboje, apgaubtas paslapties.

Štai dėl to ir nesuprantu, kodėl pasirinkote ryškią šviesą ir skambius žodžius.

Jis susimąstė, paskui tarė:

Turiu prisipažinti, kad apsirikau dėl korsikiečio psichologijos! Aš dėjau vilčių į romėnams būdingą charakterį, net Viduržemio jūros pakrantės žmogaus charakterį. Jis prietaringas, žinau! Aš negalėjau rasti nei tragiškesnės aplinkos, nei tinkamesnio momento, kaip tik tas siautėjantis gaisras, kad pamėginčiau paveikti jį... ir atvesti į protą.

O apie tą gaisrą jums tikriausiai seniai buvo žinoma...

Tikrai. Aš viską žinojau ir išsigandau pamatęs tave čia. Štai kodėl įspėjau tave. Ir, be to, kai pamačiau visus tuos žmones... tą milžinišką kariuomenę, kurioje atpažinau keletą mūsiškių...

Jūs norite pasakyti... iš senųjų didikų?

Taip... Segiurą, Monteskju... net Mortemarą, prisipažįstu tau, mano širdis pasruvo krauju. Aš norėjau išgelbėti ir juos,

tuos, kurių likimai susiję su tuo bepročiu, genialiu... bet pasmerktu! Neslėpsiu nuo tavęs, kad kai ėjau čionai, norėjau žūtbūt sunaikinti jį ir jo patikėtinius. Aš net maniau teatleidžia man Dievas nužudyti jį...

O ne! Ką jūs! Tik ne tai...

Kodėl gi? Tie, kuriems aš atstovauju, niekada istorijoje nevengė tokios nuodėmės, kai manė, kad tai reikalinga Bažnyčios labui. Pavyzdys... Henrikas IV ir kiti. Bet prisiekiu tau, kad mano nuomonė pasikeitė. Ir aš labai nuoširdžiai prašiau jį grįžti į Prancūziją, baigti nuolatinius karus ir pagaliau imti taikiai valdyti.

Apstulbusi Marijana išpūtė akis ir žiūrėjo į prelatą kaip į beprotį.

Taikiai valdyti, Napoleonui? Liaukitės, krikštatėvi! Koks gi čia nuoširdumas? Kaip jūs galite norėti, kad jis taikiai valdytų, jei tiek metų tarnaujate Liudvikui XVIII?

Gotjė de Šazėjus nelinksmai šyptelėjo, minutėlę užsimerkė, paskui pažvelgė į krikštaduktę, ir jo žvilgsnyje Marijana pirmąkart išvydo begalinį liūdesį.

Aš niekam nebetarnauju, tik Dievui, Marijana! Matai, aš lošiau: arba viską laimiu... arba netenku gyvybės, kuri man nebereikalinga.

Marijanos riksme atsispindėjo ir nuostaba, ir skausmas.

Jūs tai rimtai sakote? Jūs, Bažnyčios hierarchas, jūs, turintis valdžią ir galybę... norite mirti?

Galbūt! Suprask, Marijana, užimdamas tokį postą, aš sužinojau daugelį dalykų, ir ypač kai tapau Ordino paslapčių saugotoju. Baisiausią sužinojau visai neseniai ir man tai buvo sukrėtimas, skausmingiausias iš visų. Tikrasis Prancūzijos karalius yra ne tas, kuriam taip ilgai aklai tarnavau. Yra kitas, gerai paslėptas, kurio likimą tas žmogus, artimas jo giminaitis, padarė kankinamą, neteisingą... nusikalstamą!

Marijanai pasirodė, kad jo čia nebėra, kad jis nutolo nuo jos, genamas įkyrios minties, negailestingai slėgusios jo sąmonę ir jausmus. Norėdama grąžinti jį į tikrovę ir suprasti mįslingų jo žodžių prasmę, ji sušnabždėjo:

Jūs norite pasakyti, kad Liudvikas XVIII, tikėdamasis užimti sostą, būtų tik uzurpatorius, dar baisesnis už Napoleoną?

Bet tada išeitų, kad Liudviko XVI ir Marijos Antuanetės sūnus, apie kurį buvo kalbama, kad jis mirė Tamplyje?..

Kardinolas vikriai atsistojo ir prispaudė delną prie jaunosios moters lūpų.

Nutilk! paliepė jis griežtai. Yra paslapčių, kurios žudo, ir tu neturi jokios teisės jų žinoti. Aš tau per daug pasakiau tik dėl to, kad tu esi mano širdies dukra ir gali pamėginti suprasti mane. Viena žinok: tai, ką radau visai neseniai mirusio savo pirmtako dokumentuose, atskleidė man viso mano gyvenimo klaidą. Aš nesąmoningai tapau nusikaltimo bendrininku... ir negaliu to pakelti! Jei ne tikėjimas... tas rūbas, aš, ko gero, nusižudyčiau! Tada nutariau visą likusį gyvenimą tarnauti taikai. Priversti Napoleoną grįžti ir tada, išplėšęs jį iš baisių klaidų gniaužtų, galėčiau ramiai keliauti pas Dievą, net laimingas, nes bent jau nuolatiniai karai nebeskandintų kraujuje šalies, kurią myliu taip pat kaip ir patį Dievą... ir kuriai taip prastai tarnavau. Vis tiek aš mirsiu... ir esu tam pasirengęs.

Marijana staigiai atsistojo.

Taip, pasakė ji, ir tai greitai įvyks, jei jūs nesutiksite su tuo, ką jums pasiūlysiu.

Ir ką gi?

Laisvę! Ne, pridūrė ji išvydusi protestuojantį jo mostą, aš nepasakiau "pasigailėjimą"! Šįvakar jums bus įvykdyta mirties bausmė... jei nepaklausysitye manęs.

Kodėl? Esu pasirengęs mirti, juk sakiau.

Taip, bet leiskite pasakyti, kad mirti dėl nieko tai idiotizmas. Dievas, neleidęs jūsų suprasti, vis dėlto nenori jūsų mirties, jei įleido mane čia.

Įtampos kupinas kalinio veidas sušvelnėjo. Jis pirmą kartą nusišypsojo jai, ir toje šypsenoje ji vėl išvydo linksmumą ir šelmiškumą.

Ir kaip tu tikiesi išgelbėti mane nuo kareivių kulkų? Atnešei sparnus?

Ne. Jūs iš čia išeisite savo kojomis, ir kareiviai sveikins jus.

Ji greitai išdėstė savo labai paprastą planą: kardinolas apsivelka jos apsiaustą, žemiau nusmaukia gobtuvą ir palenkia galvą, tarsi skausmo prislėgtas... Be to, nosinaitė, kurią ji laikė

prie burnos įeidama, dabar pagelbės. Ir netrukus, kai sargybinis ateis pasakyti, kad laikas baigėsi... Kardinolas pasipiktinęs nutraukė ją:

Tu nori likti vietoje manęs? Ir tikiesi, kad aš su tuo sutiksiu?

- O kodėl gi ne? Komanda, paskirta šaudyti, manęs negąsdina! Žinoma, mano geri santykiai su imperatoriumi visai pašlis... bet dabar tai nesvarbu! Mes esame toli nuo Paryžiaus ir prancūzai turi būti vieningi.

Tai beprotybė! Tai geruoju nesibaigs!

Kodėl gi? Kai aš be aukštakulnių batelių, esame beveik vienodo ūgio, jūs liesokas, kaip ir aš, o esant tokiam apšvietimui niekas nepastebės skirtumo tarp jūsų juodos sutanos ir mano tamsaus apsiausto. Maldauju jus padaryti tai, ko prašau, krikštatėvi! Pasikeiskime rūbais ir eikite! Jūs dar tiek daug turite padaryti...

Padaryti? Juk aš tau pasakiau...

Jei gerai supratau, jūs stengėtės ištaisyti didžiulę neteisybę. Ir tik jūs galite tai padaryti... Juk negalima leisti, kad būtų užmirštos tos valstybinės paslaptys, kurias sužinojote. Išeikite! Tuojau ateis... ir prisiekiu jums, kad aš niekuo nerizikuoju. Beje, jūs ir pats tai žinote. Patikėkite manimi... padarykite, kaip prašau! Antraip... ką gi, antraip aš lieku su jumis ir pareiškiu, kad esu jūsų bendrininkė.

Niekas tavimi nepatikės! juokdamasis atsakė jis. Tu užmiršti, kad išgelbėjai jį...

O! Liaukitės ginčijęsis dėl smulkmenų! Kalbama apie jūsų gyvybę ir jūs gerai žinote, kad nieko brangesnio už ją neturiu.

Ji jau nusivilko apsiaustą ir greitai užmetė jį krikštatėviui ant pečių, paskui norėjo nuleisti gobtuvą, bet jis sulaikė ją, apkabino ir švelniai išbučiavo. Iš jo drėgnų skruostų ji suprato, kad jis verkė.

Telaimina tave Dievas, mano vaike! Tu gelbsti ir mano gyvybę, ir sielą! Rūpinkis savimi... Susitiksime vėliau, nes man nebus sunku susirasti tave... net Amerikoje.

Ji padėjo jam paslėpti galvą po gobtuvu, atidavė savo nosinaitę ir parodė, kaip ją laikyti prie veido. Be to, kalėjime vis daugėjo dūmų, ir tokia apsauga tapo būtina.

Ypač stenkitės pakeisti balsą, jei jus kalbins. Mano balso niekas iš jų negirdėjo. Ir dėkitės labai sielvartaująs, tai daro įspūdį! O, pridūrė ji staiga pagalvojusi apie jai atiduotą saugoti brangenybę, kurią visada nešiojosi mažame odiniame maišelyje ant krūtinės, gal grąžinti jums deimantą?..

Ne. Saugok jį! Ir vykdyk mano nurodymus! Tu turi atiduoti jį tam, apie kurį kalbėjau. Po keturių mėnesių į Lilio gatvę ateis žmogus ir paklaus apie jį. Tu neužmiršai?

Ji linktelėjo galvą, kad ne, ir lengvai stumtelėjo jį prie durų, už kurių jau girdėjosi laiptais lipančio kareivio žingsniai.

Būkite atsargus! dar sušnabždėjo ji, o paskui nubėgo ir griuvo ant lovą atstojančios šiaudų krūvos pačiame tamsiausiame kampe.

Ten ji susigūžė, užsidengė veidą rankomis, tarsi beviltiškos širdgėlos apimta, ir besidaužančia širdimi ėmė laukti.

Sužvangėjo sklendė. Sugirgždėjo durys. Paskui pasigirdo šiurkštus grenadieriaus balsas:

Jau metas, ponia... labai gaila...

Vietoje atsakymo pasigirdo graudus verksmas, atskleidęs kardinolo artistinius gabumus. Durys vėl užsitrenkė, žingsniai nutolo. Tačiau Marijana dar nedrįso pajudėti. Ji visa dar buvo įsitempusi, ir smarkiai plakančios širdies dūžiais skaičiavo begalines sekundes. Ji vis dar laukė, kad pasigirs pikti šūksniai, grumtynių triukšmas, sargybinių riksmai... Ji mintimis lydėjo belaisvį ir sargybinį... Laiptai, pirmoji aikštelė, antras laiptatakis... bokšto durys...

Ji lengviau atsiduso, kai apačioje pasigirdo uždaromų grotų džerkštelėjimas. Dabar Gotjė de Sazėjus buvo lauke, bet jam dar reikėjo vienus iš trejų Kremliaus vartų praeiti taip, kad jo neatpažintų. Laimė, kieme, matyt, dar labiau sutemo, kaip buvo galima spręsti iš bokšte tirštėjančios tamsos. Dar gerai, kad dūmai kilo prie lubų, kitaip buvo galima uždusti.

Pagaliau atsikėlusi Marijana truputį pavaikštinėjo po kamerą. Aitrių dūmų kamuolys pataikė jai į veidą, ir ji užsikosėjo. Tada nuplėšė sijono apsiuvą, suvilgė kampe stovinčiame ąsotyje su vandeniu ir pridėjo prie degančio veido. Širdis plakė taip greitai, kad ji pamanė, jog jai karštinė, tačiau mėgino mąstyti ramiai.

Kas gali atsitikti, kai ateis belaisvio? Žinoma, jai nepadarys nieko blogo, nes ji moteris, bet ją nedelsiant nuves pas imperatorių. Nors ir labai narsi buvo, mintys apie tai, kas jos laukia, kėlė jai drebulį. Be abejo, ji praleis labai nemalonų ketvirtį valandos! Tačiau žmogaus gyvybė, ypač Gotjė de Šazėjaus, verta bet kokių nemalonumų, net jei viskas baigtųsi kalėjimu... Laimė, Žolivalis nelabai protestavo, kai ji jam pranešė savo sprendimą. Jis net sutiko veikti taip, kaip ji pasiūlė.

Jums būtų geriau išvengti imperatoriaus pykčio, pasakė ji. Grakchas pasirūpins, kad išvyktumėte iš Kremliaus. Jūs galite grįžti į Rostopčino rūmus... jei tik gaisras neprivers palikti Maskvos. Tuomet... susitiksime pirmoje pašto stotelėje pakeliui į Paryžių.

Šiuo atžvilgiu apsiraminusi, ji nekreipė dėmesio į nepatenkintą Grakcho purkštavimą, o tik pareiškė, kad “tie, kurie atsisako vykdyti jos nurodymus, netinka jai tarnauti...” Sutvarkiusi reikalus su draugais, ji galėjo užsiimti vien pabėgimo planu, kuris, iš visko sprendžiant, pavyko...

Sunkiausia bus laukti... daug valandų, kol pastebės pabėgimą... Dabar turėtų būti beveik vidurdienis, ir jei imperatorius nenuspręs evakuotis iš Kremliaus, praslinks šešios septynios valandos, kol ateis belaisvio. Šešios septynios valandos! Tikra amžinybė!

Kažkoks gumulas įstrigo Marijanos gerklėje, kaip mažai mergaitei, išsigandusiai tamsaus kambario. Ji taip norėjo, kad visa tai greičiau baigtųsi. Bet, kita vertus, suprato, jog kuo ilgiau ji kankinsis, tuo daugiau vilčių, kad kardinolui pasiseks. Reikia būti kantriai ir ramiai.

Netikėtai prisiminusi, kad nuo vakar dienos nieko nevalgė, Marijana nedidelėje nišoje apčiuopė duonos kriaukšlelę. Nors ir nesijautė alkana, ji prisivertė bent ją pagraužti, nes reikėjo tausoti jėgas. O kadangi gerklę graužė dūmai, teko ištuštinti pusę ąsočio vandens.

Karštis darėsi beveik nebepakenčiamas, ir kai jaunoji moteris priėjo prie langą atstojančios šaudymo angos, pasibaisėjusi pamatė, kad visur siautėja ugnis. Dabar visa pietinė miesto dalis buvo apimta liepsnos. Galbūt Kremlius jau visai apsuptas? Net upės vanduo dėl atspindžių niekuo nesiskyrė nuo ugnies.

Tebegraužddama duoną, ji ėmė lėtai vaikštinėti savo kameroje: ir kad apmaldytų nekantravimą, ir kad nuramintų nervus. Bet staiga ji apmirė, įtemptai įsiklausė, o širdis ėmė smarkiai plakti. Eina... Laiptais lipę žmonės kėlė triukšmą, kokį kelia ginkluoti kareiviai. Marijana nusprendė, kad atėjo teismo valanda ir jie eina belaisvio. Matyt, imperatorius nutarė palikti Kremlių.

Ji karštligiškai mėgino apskaičiuoti, kur šiuo metu galėtų būti bėglys. Atrodė, kad jis jau turėtų būti perėjęs sustiprintą apsaugą. Tačiau nerimas neatlėgo, nes jos laiko apskaičiavimas galėjo būti labai apytikslis. Ar jis spėjo rasti prieglobstį?

Kai sužvangėjo sklendė, Marijana įsitempė, sunertus pirštus sugniaužė taip smarkiai, kad sąnariai trakštelėjo: ji taip darydavo norėdama nuramdyti jaudulį. Kažkas įėjo. Paskui nuskambėjo balsas, jaunas, šaltas, bet kupinas orumo:

Teisėjai laukia jūsų, pone! Malonėkite sekti paskui mane...

Savo noru atsidūrusi kameroje, Marijana svarstė, kaip jai elgtis, kai bus pastebėta, kad ji ne tas žmogus, kurio reikia, bet taip nieko ir nenusprendė. Ji visiškai pasikliovė savo instinktu, bet, norėdama laimėti kuo daugiau laiko, stovėjo nusisukusi nuo durų tamsiausiame kampe.

Kai ją dar kartą pašaukė, ji pagaliau atsisuko ir pamatė prie durų du grenadierius ir jauną kapitoną, kurio nepažinojo. Jis buvo blondinas, liesokas, išsitempęs lyg mietą prarijęs, labai orus. Matyt, jis labai didžiavosi jam patikėta misija. Tai buvo didžiausio pakilimo momentas jo gyvenime... Bet koks baisus bus nusivylimas!

Jaunoji moteris paėjo keletą žingsnių ir pateko į nuo laiptų besiskverbiantį šviesos ruožą. Pasigirdo trys nuostabos kupini šūksniai, bet Marijana jau apsisprendė. Susiglemžusi sijoną, ji prasmuko pro kareivius, puolė prie laiptų ir nulėkė jais greitai tarsi lavina, kol vyrai nespėjo atsipeikėti nuo tokios staigmenos. Ji jau buvo apačioje, kai pasigirdo kapitono riksmas.

Tūkstantis velnių! Bėkite gi, vėplos! Pasivykite ją!..

Bet jau buvo per vėlu. Marijanos laimei, bokšto durys buvo paliktos atidarytos. Sargybiniai dar nebuvo nulipę, o ji jau išbėgo į lauką. Džiaugsmingai šūktelėjusi, ji nėrė į dūmus tarsi tai būtų apsauginė skraistė, ir ėmė bėgti pirmyn, nekreipdama dėmesio į kliūtis, genama amžino bėglių noro kuo labiau

padidinti atstumą tarp persekiojamojo ir persekiotojų. Tačiau esplanados šlaitas buvo gana status, o už nugaros bėglė girdėjo riksmus ir šūksnius...

Ji nepažinojo Kremliaus ir nenumanė, kaip iš jo išeiti. Be to, kiek ji galėjo pro dūmus įžiūrėti, esplanada buvo pilna žmonių. Kad nepatektų tarp dviejų ugnių, ji turėjo kažkur pasislėpti.

Nežinodama, kur eiti, žole apaugusio šlaito viršuje, visai greta kampinio rūmų kontrforso, ji staiga pamatė medį. Jis buvo išgyvenęs nemažai amžių, ir jo šakos nuvargusios sviro prie žemės. Medis buvo neaukštas, keliantis pasitikėjimą, o tanki jo lapija atrodė nepermatoma. Nuo vėjo jis gaudė kaip varnų pulkas.

Atsidūrusi šalia medžio, Marijana nužvelgė jį. Šiaip jau įlipti į jį nebūtų sunku. Bet ar sužeistas petys leis jai padaryti tai, kas kadaise taip lengvai pasisekdavo?

Seniai žinoma, kad net bejėgiai įgyja sparnus, kai atsiranda viltis ištrūkti į laisvę, o Marijana jokiu būdu netroško patirti Napoleono pykčio. Ji norėjo vienintelio dalyko susitikti su savo draugais ir kuo greičiau palikti tą prakeiktą miestą. Susiraukusi iš skausmo, ji vis dėlto padarė, ką norėjo. Po keleto sekundžių, prailgusių kaip amžinybė, ji jau sėdėjo ant storos šakos visiškai užsimaskavusi nuo svetimų akių. Kaip tik laiku. Nepraėjo nė pusė minutės, kai ji išvydo kapitoną. Jis lėkė kaip kiškis, kiek leido plaučiai kažką šaukė ir nekreipė dėmesio į aplink jį krintančius degančius rąstus.

Bėglė tik trumpam galėjo atsikvėpti. Tuo momentu ji išvengė pavojaus, bet padėtis tebebuvo rimta, nes nuo to laiko, kai Marijana nuėjo į bokštą, gaisras mieste baisingai išsiplėtė. Vėtros nešamas ugninis lietus smulkios žiežirbos ir dideli degantys medgaliai užgriuvo Kremlių, beldė į rūmų stogų geležį ir varinius cerkvių kupolus, tarsi nematomų kalvių kūjai daužytų priekalus. Kartu su iš visų pusių sklindančiais riksmais tai sudarė fantastišką ir bauginančią simfoniją. Pragariškoje atmosferoje, kur, atrodė, alsuoji ugnimi, liepsnojantis dangus žiojėjo virš žūvančio miesto.

Žalias medžio kupolas kol kas saugojo Marijaną nuo karšto lietaus. Bet kiek laiko praeis, kol ši priedanga pati suliepsnos?

Truputį praskleidusi šakas, bėglė galėjo matyti esplanadą tarp rūmų ir Arsenalo. Ten knibždėjo kareivių, kurie, rizikuodami gyvybe, mėgino uždengti parako statinaites ir pakulų ryšulius. Kai kurie užsiropštė ant rūmų stogo su kibirais ir šluotomis, mėtė žemyn degančius rąstus ir vandeniu vėsino įkaitusią geležį. Didžioji rusų tvirtovė su savo puošniomis cerkvėmis ir puikiais statiniais panėšėjo į salą ugnies vandenyne, į ugnikalnio užlietą teritoriją, nes visur, kur Marijana galėjo matyti raudonas sienas, virš jų kilo milžiniški liepsnos liežuviai, keldami grėsmę imperatoriaus arklidėms, iš kur sklido apkvaišusių arklių žvengimas, o visas arklininkų būrys vedė juos lauk, stengdamiesi išvengti panikos.

Jėzau Kristau! sušnabždėjo Marijana. Išvaduok mane iš čia!..

Staiga ji pamatė imperatorių. Plika galva, ant kaktos uždribusios trumpų juodų plaukų sruogos, vėjuje plaikstėsi pilko surduto skvernai, lydimas Bertjė, Gurgo ir princo Eugenijaus, jis greitai ėjo į Arsenalą, nors vyresnysis karininkas generolas de Laribuazjeras nesėkmingai mėgino užstoti jam kelią ir sutrukdyti eiti tikrai pavojingu keliu. Tačiau Napoleonas ranka nekantriai nustūmė jį ir nuėjo toliau. Tada artileristai, perkėlinėję amunicijos vežimus, puolė jo pasitikti ir suklaupė, neleisdami praeiti. Tuo momentu iš arklidės išniro absurdiškas baltas Miurato pliumažas, jis ėmė irtis per kleganČią kareivių minią prie imperatoriaus. Iš savo slėptuvės Marijana išgirdo:

Jūsų didenybe! Maldauju jus, sutikite!

Ne! Užlipkite į šią terasą kartu su Nešatelio kunigaikščiu ir informuokite mane! suriaumojo Napoleonas maršalui Besjerui. Aš neišvyksiu, kol tai nebus tikrai būtina. Tegul kiekvienas dirba savo darbą, ir mes galėsime čia būti palyginti saugūs...

Jo žodžius nutraukė garsas, panašus į patrankos šūvį, ir pasigirdo, kaip dūžta stiklai. Tai suskilo rūmų fasado langų stiklai. Tada ir Napoleonas pasileido į ką tik paminėtą terasą, kad pats pamatytų, koks pavojus gresia, o vėjas atnešė Marijanai Neapolio karaliaus prakeiksmų nuotrupas.

Tuo momentu jai teko paleisti šakas ir atsilošti, kad išvengtų degančios sijos smūgio ji krito iš viršaus ir atsitrenkė į medį.

. Negaliu čia pasilikti, sumurmėjo ji sukandusi dantis. Reikia kaip nors iš čia išsidanginti!..

Spaso vartai, vieninteliai, kuriuos ji matė, buvo neprieinami dėl ten sugrūstų patrankų, gabenamų į Kremlių. Tačiau apsidairiusi ji pastebėjo prie kampinio bokšto, kurio smaila viršūnė kyšojo už nedidelės cerkvės, slaptą praėjimą, kuriuo judėjo kareivių su kibirais vora. Taip buvo gabenamas vanduo ant Kremliaus stogų. Tai buvo pionieriai, ir jie neturėjo nieko bendra su tais, kuriuos ką tik buvo sutikusi bokšte. O visi jiems vadovavę karininkai atrodė nepažįstami... be to, ji neturėjo pasirinkimo.

Marijana nusliuogė žemyn, bet vos kojomis palietė žemę, vėjo gūsis pagavo ją, pagriebė ir nuritino stačiu šlaitu iki pat sienos, o jos žaizda petyje buvo taip išjudinta, kad ji net verkė. Pagaliau sustojusi, Marijana truputį pagulėjo tankioje žolėje; ji buvo apsvaigusi, o galvą taip skaudėjo ir joje taip gaudė, tarsi būtų pataikiusi į soboro varpą. Bet staiga ji jau stovėjo ant kojų, akis į akį su keisčiausia iš visų jos kada nors sutiktų moterų išsidažiusia, ant raudonos skarelės išdidžiai užsidėjusia grenadierių lokenos kepurę, kurios kailyje matėsi tiek žiežirbų padarytų pėdsakų, tarsi per kviečių lauką būtų perėję nerūpestingi pjovėjai.

Iš statinaitės, kurią moteris nešėsi prisitaisiusi prie perpetės, Marijana pažino markitantę. Jai buvo apie keturiasdešimt, ji buvo keistai apsirengusi, užsisegusi odinį diržą ir apsiavusi apdegusius getrus. Pakėlusi Marijaną, ji ėmė ją valyti, purtyti suknelę ir smarkiai daužyti per nugarą, kad nukrėstų prilipusias šiukšles.

Štai taip! pasakė ji patenkinta ir nusprendusi, kad jos darbas baigtas. Dabar viskas tvarkoje, gražuole! Bet tave gerokai aptalžė... ir dar tas antausis, gautas seniau, nes jau mėlynė matyti!

Ji parodė įbrėžimą, padarytą imperatoriaus pykčio įrankio kiniškos vazos.

Ir kur tu taip skubėjai?

Nubraukusi išsipešiojusias ir veidą kutenančias plaukų sruogas, Marijana gūžtelėjo pečiais ir parodė į liepsnojantį dangų.

Tokiu oru nori nenori paskubėsi! pasakė ji. Noriu ištrūkti iš čia. Man kažkoks medgalis trinktelėjo per galvą, ir jaučiuosi prastai!

Moteris išpūtė akis.

O tu manai, kad toje pusėje sienos geresnės? Vargšele! Tu dar nesupratai, kad rusai savo gimtąjį miestą pavertė laužu? Matyt, jiems taip labiau patinka! Bet tu iš tikrųjų atrodai leisgyvė. Vienintelė spalva veide mėlyna! Nagi, duosiu tau gurkšnelį ririkos! Pamatysi, koks dalykas! Mirusįjį prikelia!

Plačiu mostu ji nusegė nuo diržo gertuvę, pripylė iš statinaitės pusę jos ir priglaudė prie nukentėjusiosios lūpų, o ši neišdrįso atsisakyti, juo labiau kad jautė didžiulį poreikį pasistiprinti. Ji gurkštelėjo nemažą gurkšnį, ir jai pasirodė, kad tai buvo skysta ugnis. Kosėdama, spjaudydamasi, dusdama, ji dar turėjo atlaikyti markitantės pagalbą: ši kilniaširdiškai taip daužė jos nugarą, kad ir jautis būtų išvirtęs.

Ką, nepataikei? juokdamasi paklausė ji. Tu, matyt, dar mergina! Dar neprisikvailiojusi...

Tai... matyt, per stipru! Tačiau tikrai žvalina!.. Labai dėkui, ponia!

Ši nusikvatojo, susiėmusi už šonų.

Na ir šneki! Mane pirmą kartą pavadino ponia. Aš ne ponia, balandėle! Aš motušė Tambul, štai tų markitantė, pasakė ji nykščiu rodydama į kareivių vorą. Aš kaip tik nešiau jiems po gurkšnelį nuotaikai pakelti, kai tu nudribai man prie kojų. Klausyk, tu nepasakei, ko taip lėkei į tą pragarą?

Marijana nė neužsikirto. Ririka aiškiai pakurstė jos išradingumą.

Esu abato Siuržė, Sen Luji de Franso kiurė dukterėčia, išpyškino ji vienu atsikvėpimu. Man pasakė, kad dėdė nuėjo į Kremlių susitikti su imperatoriumi, tai aš leidausi jo ieškoti, bet neradau. Dabar noriu namo.

Tik pamanyk, kiurė dukterėčia! Ir reikėjo, kad man pasitaikytų toks strakalas. Na, mano vargše kvailele, ar tavo namai dar stovi?

Gal ir ne, bet vis tiek turiu pažiūrėti. Dėdė senas... jam skauda kojas. Aš privalau jį surasti, nes kitaip jis prapuls.

Motušė Tambul taip atsiduso, tarsi vėtra būtų prašniokštusi.

Tu trenkta ar užsispyrusi, a? Tu panaši į Lizetę, mano asilę! O gal nori pralenkti Žaną d'Ark? Kailis tavo, žinokis! Bet geriau pakentėtum ir liktum su mumis, nes tiesą sakant, Mažasis Kapralas nesirengia čia užtrukti.

O man sakė, kad jis nė girdėti nenori apie išvykimą.

Plepalai! Aš geriau žinau. Tai valkata Bertjė privertė jį apsistoti: jis pasakė, kad jei priklijuosi užpakalį čia, tai jau neprasimuši iki likusios kariuomenės. Kai kiūtinau čionai, ausies krašteliu girdėjau, kaip kažkoks didgalvis sakė tai vienam liokajui ir pridūrė, kad reikia paruošti Torę, vieną iš imperatoriaus kumelšių. Taigi lukterėkite truputį, ir pajudėsime visi kartu.

Tos kalbos Marijanos nė kiek nepradžiugino. Ji stingo iš baimės, kad kuris nors iš jos persekiotojų aptiks ją ramiai besišnekančią su markitante. Nes dabar, kai galėjo manyti, kad kardinolas jau yra pabėgęs, ji kaip ugnies bijojo pasiaiškinimų su Napoleonu. Ji per daug gerai žinojo, kas yra jo pyktis, dėl kurio jis kartais visiškai nebesivaldydavo, ir jis į tai, kad buvo išgelbėtas jo mirties geidęs žmogus, pažiūrės kaip į asmeninį įžeidimą, dėl ko išblės visa, kas tarp jų praeityje yra buvę. Marijana rizikavo būti apšaukta bendrininke, vadinasi, valstybine nusikaltėle.

Kadangi ji laikėsi savo nuomonės ir atkakliai atsisakinėjo čia pasilikti, motušė Tambul pasidavė.

Ką gi! atsiduso ji. Eime, jei tau taip dega! Nuvesiu tave iki išėjimo.

Jos drauge nuėjo prie poternos, kur kareiviai tebenešė vandenį. Markitantę jie sutiko džiaugsmingai keiksnodamiesi ir nešvankiai juokaudami, kai pamatė, kaip jie manė, jos pasirinktą pagalbininkę. Marijanos figūra ypač įkvėpė tų ponų sąmojingumą, ir nepadorios pastabos palydėtos visiškai nedviprasmiškais pasiūlymais, užtvėrė joms kelią. Motušė Tambul net įniršo.

Užčiaupkit srėbtuves, parazitai! sukliegė ji. Ką sumanėt? Čia jums ne Mari, kuri su kiekvienu miega, ta mažylė kiurė dukterėčia. Jei jums nusispjaut į jos sijoną, gerbkit nors dėdulės sutaną! Ir prasiskirkite, kad ji galėtų išeiti!

Išeiti? Tai reikštų suteikti jai prastą paslaugą, tarė barzdotas rusvaplaukis pionierius, kuris prieš jaunąją moterį taip vaipėsi, jog atrodė, kad jį kamuoja nervinis tikas. Lauke viskas dega! Ji iškeps, ir dėl to bus labai gaila!

Aš jai visa tai jau sakiau. Nagi škac! Truputį pasitraukit ir praleiskit ją, ir nesumanykit grabinėti! Pažįstu aš jus!..

O kaip tai padaryti? sumurmėjo šlapias kaip pelė vaikinas Kur dėti kibirus?

Iš tikrųjų, plepėjimas netrukdė darbui. Perdavinėdami kibirus vyrai iš markitantės rankų gavo savo ririkos porciją tiesiai į burną. Vis dėlto, kadangi niekas nesirengė Marijanos praleisti, darbą stebėjęs karininkas, iki šiol nesikišęs į ginčą, priėjo ir paėmė ją už rankos.

Eikite, madmuazele, ir jiems atleiskite: jiems tiesiog nesinori, kad jūs išeitumėte. Beje, jie teisūs tai neprotinga!

Labai dėkui, pone karininke, bet aš privalau susitikti su dėde. Dabar dėl mano kaltės jis tikriausiai puola į neviltį.

Karininko dėmesingai vedama, Marijana šiaip ne taip pralindo pro pažliugusį praėjimą, nes čia iš pilnų kibirų liejosi vanduo ir žemė buvo nuolat trypiama. Paskui, patekusi į kitą pusę, ji dar kartą padėkojo ir lengviau atsiduso, kai atsidūrė už tvirtovės sienų, nors degančio miesto vaizdas nebuvo guodžiantis: Kremlių supo ugnies siena.

O štai ten dar nedega! šūktelėjo jai motušė Tambul, ėjusi iš paskos dalydama alkoholį. Jei tai tavo kvartalas, tau pasisekė!

Iš tikrųjų, Sen Luji de Franso pusėje miestas dar stūksojo, gaisro ten nebuvo; degė tik turgavietė, bet jau ne taip smarkiai.

Tikrai, tai jis, pasakė Marijana, apsidžiaugusi, kad dar gali būti išeitis. Dar kartą dėkoju, madam Tambul!

Markitantės juokas lydėjo ją, kol ji ėjo pakrante. Ji dar išgirdo, kaip ši sušuko sudėjusi delnus apvaliai prie burnos:

Ei! Jei nerasi dėdės, grįžk! Aš žinau, ką daryti su tokia gražuole kaip tu... ir vaikinai taip pat!

Netrukus Marijana atsidūrė jūruojančioje minioje Vyriausybės aikštėje. Išvakarėse čia atvykusi kariuomenė mėgino paslėpti pabūklus ir amuniciją, o dalis jų užėmė rūmus ir aplinkinius pastatus. Čia buvo begalė kinkinių, daugiausia keistų ir

prekybininkų vežimų, ir ponų karietų, bet visi prigrūsti prisiplėštų daiktų, nes kareiviai, neva gelbėdami miesto vertybes, grobė absoliučiai viską.

Rizikuodama patekti po ratais, iš visų pusių kumščiuojama, Marijana vargais negalais nusigavo iki Rostopčino rūmų. Ir ant jų slenksčio ji pateko tiesiai į seržanto Burgonio glėbį. Šis nieko neleido į vidų.

Pažinusi jį, Marijana pasibaisėjo. Visai neseniai, kai Gotjė de Šazėjus užsipuolė imperatorių, jis buvo galerijoje su sulaikytų maištininkų grupe. Jis turėjo matyti tą sceną... tačiau ji išsyk nusiramino, žinoma, jis matė, kas įvyko, bet jei grįžo čia, tai negali žinoti, kuo viskas baigėsi.

Kur skubate, mieloji ponia? kaip visada geraširdiškai paklausė jis.

Noriu įeiti. Prisimenate, užvakar, kai jūs čia atvykote, aš šiame name buvau su į koją sužeistu ponu, savo dėde.

Jis nuoširdžiai nusišypsojo.

Aš gerai jus prisimenu! Ir net mačiau jus šįryt rūmuose, bet įeiti į namą negalima. Nors jis ir nedega, bet jam gresia didelis pavojus, ir jis rekvizuotas jo didenybės įsakymu. Be to, visi civiliai privalo palikti miestą.

Bet aš turiu susitikti su dėde! Jis jau turi būti čia! Jūs jo nematėte?

Pono su lūžusia koja? Ne. Aš nieko nemačiau!

Tačiau jis turėjo ateiti! Galbūt jūs nepastebėjote jo?

Tai neįmanoma, mieloji ponia! Jau greitai bus keturios valandos, kai mes čia einame sargybą. Ir jei kas būtų įėjęs, būčiau pamatęs taip pat gerai, kaip žinau, kad esu Adrianas Žanas Batistas Fransua Burgonis! Jei jūsų dėdė buvo Kremliuje, jis turi ten pasilikti! Kol kas imperatorius taip pat ten...

Tačiau Marijana vos šyptelėjusi jau paliko jį ir pasuko Vasilijaus Palaimintojo soboro link. Jai reikėjo susigaudyti susidariusioje situacijoje. Kurgi gali būti Grakchas su Žolivaliu? Jei seržantas jų nematė, vadinasi, jie neatėjo. Bet kas galėjo juos sulaikyti? Ir kur dabar su jais susitikti?

Ji kaip tik laiku atšoko į šalį, kad neužkliudytų iki viršaus baldų ir į ritinius susuktų kilimų prikrautas furgonas, kuris riedėjo nuokalne nuo soboro pusės. Ji instinktyviai prisiglaudė

prie plytinio mūrinio apvalaus stulpelio, kuris Maskvos teisėjams buvo ešafotu. Paskui, kai pavojus aplenkė, ėmė eiti soboro link. Ji tikėjosi ten bent trumpai atsikvėpti ir ramiai pabūti, net jei ten būtų daug besimeldžiančių žmonių. Jai dar niekada taip nereikėjo Dievo pagalbos kaip dabar, kai vieniša ir apleista atsidūrė svetimo ir priešiško miesto centre.

Bet lipdama vienais laisvesniais laiptais ji išgirdo ne besimeldžiančių murmėjimą, o keiksmažodžius ir arklių žvengimą: Vasilijaus Palaimintojo šventykla buvo paversta arklide!

Tai išvydusi, Marijana buvo taip sukrėsta, kad apsisukusi nubėgo tarsi būtų prisilietusi prie maru sergančio žmogaus. Jos širdis buvo kupina rūstybės ir pykčio, asmeniniai rūpesčiai ir nerimas atrodė nebesvarbūs. Niekas neturi teisės taip elgtis! Net jei katalikei, kaip ji, stačiatikiai ir nekėlė daug simpatijų, tačiau jie ne mažiau garbino tą patį Dievą, skirtumas visai menkas! Be to, nors ji ir nebuvo uoli parapijietė, bet tikėjo gana nuoširdžiai, ir tai, ką pamatė, smarkiai sujaudino ją. Taigi, nepasitenkinęs kardinolų išvijimu ir popiežiaus įkalinimu, savo ištuoka ir naujomis vedybomis pasišaipęs iš Bažnyčios įstatymų, Napoleonas leido savo kareiviams išniekinti Dievo šventyklą? Marijanai pirmą kartą toptelėjo mintis, kad jo reikalas pasmerktas žlugti. Tūžmingi kardinolo de Šazėjaus žodžiai dabar įgijo keistą prasmę, jie atrodė pranašiški.

Ji svarstė, ką daryti. Kur eiti liepsnojant dangui, patekus į tikrą pragarą? Galvodama apie krikštatėvį, ji prisiminė, ką pamelavo motušei Tambul. Kodėl gi taip nepadarius iš tikrųjų? Kardinolas turi grįžti į Sen Luji arba į Kuskovo pilį, kur paskyrė pasimatymą grafui Šeremetjevui... Kitos išeities nėra, jei Žolivalis ir Grakchas nesirodo. Galbūt jie tiesiog negalėjo išeiti iš Kremliaus? Su savo bejėge koja vikontui nelengva nusigauti iki Rostopčino rūmų, juo labiau iki pašto stoties, Prancūzijos pusėje, nes trukdė milžiniškas gaisras.

Galutinai apsisprendusi, Marijana, kaip daro valstietės, kurios taip saugo plaukus nuo lietaus, pasikėlė suknelę ir viena puse apsigaubė galvą, kad apsisaugotų nuo kibirkščių. Ji ketino, perėjusi aikštę, patekti į Lubianką, kur stovėjo prancūzų bažnyčia.

Tačiau, nepaisant visų pastangų, mėginimas įsibrauti į tirštą karietų ir kareivių virtinę buvo bergždžias. Ji išgirdo, kaip kažkas prancūziškai sušuko, jog laisvas yra tik kelias į Tverę, bet jai tai nieko nereiškė. Ji nenorėjo eiti su tais žmonėmis, ji norėjo susitikti su krikštatėviu.

Staiga ji džiugiai sušuko. Iš šoninės gatvelės išėjęs kareivių būrys šiurkščiai išsklaidė minią, ir Marijana protarpyje pastebėjo figūrą, kuri privertė jos širdį smarkiau plakti, figūrą žilaplaukio vyro, apsigobusio dideliu tamsiu apsiaustu, visai tokiu pat, kokį ji neseniai užmetė ant kardinolo pečių. Jis buvo ten, taip arti jos!

Tada ji, užuot priešinusis srautui, pasidavė jam. Be to, priešintis jam buvo tiesiog beprasmiška, nes galėjai patekti po apkvaišusių arklių kanopomis. Ji iš visų jėgų stengėsi pasivyti vyriškį su dideliu tamsiu apsiaustu.

Staiga siaura gatvelė baigėsi plačiame bulvare, apstatytame aukštais gražiais namais. Vyras išniro iš minios ir pasileido tuo bulvaru, nors jame toliau jau liepsnojo ugnis. Tučtuojau ir Marijana puolė jam iš paskos, šaukdama jį visu balsu, tačiau gaisro traškėjimas ir vėjo gausmas nustelbė jos riksmą. Ji bėgo nekreipdama į nieką dėmesio ir nė nepastebėjo, kad visi tie puikūs namai atiduoti girtiems kareiviams plėšti. Priešakyje kardinolas ir tai tikrai buvo jis, nes vėjui kilstelėjus apsiaustą ji pamatė juodą sutaną bėgo kaip žmogus, kurį vejasi, ir Marijanai buvo sunku neatsilikti.

Ji net prisiartino prie jo, bet jis staiga dingo... Toje vietoje, kur ji ką tik matė, tebuvo aukšti paauksuoti pinučiai, už kurių kyšojo kažkokie skurdūs medžiai. Netekusi nuovokos, ji puolė prie tų pinučių. Jie suskambėjo nuo jos kūno svorio, bet buvo neįmanoma patikėti, kad jie kada nors gyvenime atsidarinėjo. Pastebėjusi skambaliuką, ji sugriebė jį ir ėmė trūkčioti, kol įsitikino, kad niekas neatsako ir neateina. Bėglys dingo, tarsi žemė būtų prasivėrusi po jo kojomis.

Suglumusi Marijana sunkiai susmuko ant netoliese stovėjusio akmeninio stulpelio ir apsižvalgė. Visur riksmas, klyksmas, dūžtančių butelių žvangesys ir girtų kareivių dainavimas... Miestas degė, ugnis kas minutę vis labiau artėjo, tačiau atsirado žmonių, kurie, užuot bėgę, tuštino rūsius ir buvo girti kaip dūmas.

Iš dviejų ar trijų šoninių gatvių išniro grupės pusnuogių moterų ir vaikų, verkdami ir iš siaubo klykdami, jie įsiveržė į šį dar laisvą bulvarą. Ir tada Marijana pastebėjo augalotą moterį, apsirengusią beveik taip pat kaip ana markitantė, tik vietoj lokenos kepurės ji buvo užsidėjusi policininko kepurę, papuoštą raudona šilkine gile. Tos moters manieros buvo tokios šlykščios, kad Marijana beregint atgavo jėgas. Apsiginklavusi kavaleristų kardu, ši furija užstojo bėgliams, mėginusiems išeiti į bulvarą, kelią ir nepraleido jų, kol neapšvarino iki siūlelio. Prie jos kojų jau buvo suversta krūva rankinių ir brangenybių. Baimindamiesi besiartinančios ugnies, nelaimingieji klusniai leidosi apiplėšiami.

Bet štai pasirodė grupė lazdele besiramsčiuojantis senukas, jauna moteris, du vaikai ir du vyrai, kurie neštuvais nešė, matyt, labai ligotą moterį. Dar nė vienam jų nespėjus bent mostu paprotestuoti, smarkioji moteriškė puolė prie neštuvų ir ėmė taip šiurkščiai naršyti po ligonės rūbus, kad Marijana neištvėrė ir nubėgo ten.

Įtūžio, sumišusio su neapykanta ir pasibjaurėjimu, apimta,ji puolė moterį, stvėrė ją už iš po kepurės styrančių žilų plaukų kuokštų ir taip smarkiai trūktelėjo, kad parvertė ją ant žemės, paskui užgriuvusi ją, ėmė kumščiuoti. Dar niekada ji nejautė tokio poreikio mušti, plėšti, laužyti ir žudyti. Jai buvo gėda, be galo gėda, kad tie žmonės jos tėvynainiai, ir reikėjo vienaip ar kitaip duoti jiems tai suprasti.

Tačiau moteris bliovė kaip nebaigta skersti karvė, ir jai į pagalbą skubėjo kareiviai.

Laikykis, tetule! suriaumojo vienas jų. Ateiname!..

Marijana suprato, kad pražuvo. Žmonės, kuriems ji taip neišmintingai sumanė pagelbėti, išsilakstė. Ir dabar ji liko viena prieš keturis įniršusius vyriškius, kurie atplėšė ją nuo jos aukos. O ši atsistojo keikdamasi, išsiterliodama veidą krauju ir išspjovė dantis. Svyruodama ji stvėrė kardą ir triumfuodama užsimojo juo.

Ačiū... vaikinai! sušuko ji. Laikykite stipriau! Aš išdursiu tai kekšei akį, kad žinotų...

Su drebančiu rankoje ginklu ji jau puolė pirmyn, bet staiga išgriuvo prie apstulbusios Marijanos kojų. Ilga rimbo šikšna

sugavo ją už kojų ir pakirto kaip piktžolę. Tuo metu pasigirdo pašaipus kimus balsas:

Kaip reikalai... šaunuoliai? Nagi, vikriai nešdinkitės, jei nenorite, kad jūsų kaklų neapsivytų mano rimbas arba nepaliestų giljotina, ir pasiimkite tą seną kumelę.

Jiems nereikėjo kartoti, ir po minutėlės Marijana buvo laisva. Ją išgelbėjęs vyriškis iššoko iš puskarietės, kuri labiau panėšėjo į krovininį vežimą.

Jums nieko neatsitiko? paklausė jis, o jaunoji moteris nusipurtė suknelę ir nusibraukė palaidus ilgus plaukus.

Ne... atrodo. Dėkoju, pone! Jei ne jūs...

Prašau jūsų, nereikia. Juk tai suprantama! Ir taip jau užtenka nemalonumų, kad mus ta šventąja ugnimi išgena iš visų priedangų, ir dar suvokti, kad pats priklausai tai laukinių tautai... Tačiau... Jis staiga sustojo, įdėmiai pažiūrėjo į Marijaną, paskui sušuko: Tačiau aš pažįstu jus! Velniai griebtų, ponia, taip buvo lemta, kad ši naktis mano gyvenime bus fantastiškiausia! Argi galėjau įsivaizduoti, kad Maskvoje, liepsnojant ugniai man pasiseks sutikti vieną gražiausių Paryžiaus moterų?

- Jūs mane pažįstate? paklausė Marijana, kuri jau sunerimusi pamanė, kad toks susitikimas nėra labai pageidautinas turint galvoje tai, kas atsitiko Kremliuje. Jūs mane nustebinote, pone...

De Beilis, jūsų paslaugoms, ponia kunigaikštiene! Valstybės tarybos pirmos klasės auditorius, dabar tarnauju imperatoriaus kariuomenės intendantu grafui Matjė Diuma. Žinoma, mano vardas jums nieko nesako, nes neturėjau laimės būti jums pristatytas. Bet vieną vakarą esu jus matęs Prancūzų komedijos teatre. Rodė “Britaniką”, ir jūs pasirodėte savo ložėje kartu su tuo niekingu Černyšovu. Jūs vilkėjote raudonai... kaip šis gaisras... tik buvote daug švelnesnė! Bet negaiškime čia, gaisras vis labiau plečiasi. Ar galiu jums pasiūlyti... negaliu pasakyti vietą, bet tarpelį savo puskarietėje?

Teisybę pasakius... nežinau, kur eiti. Aš norėjau patekti į Sen Luji de Fransą...

Jūs niekada ten nepateksite! Be to, niekas iš mūsų nežino, kur eina. Svarbiausia ištrūkti iš miesto pro vieną iš tų retų angų, kurias jis mums dar yra palikęs.

Negaišdamas laiko, de Beilis padėjo Marijanai užsiropšti ant bagažo krūvos, kurioje, beje, buvo ganėtinai vyno butelių ir statinaitė, daugybė knygų, bevek visos puikiai įrištos. Viršuje tįsojo keleivis apkūnus vyriškis pajuodusiu veidu, tarsi mirštantysis.

Jis pažvelgė į atvykėlę neraiškiu žvilgsniu. Įsitikinęs, kad ir ji užims vietą puskarietėje, storulis sunkiai atsiduso ir šiaip ne taip pasislinko prie krašto, leisdamas jai atsisėsti. Tai padaręs, jis gailiai šyptelėjo.

Ponas de Boneris de Gifas, antros klasės auditorius, pristatė jį Beilis. Jį kamuoja baisi dizenterija, pridūrė jis per daug kandžiu tonu, kad būtų galima pajusti bent menkiausią gailestį ar simpatiją.

Matyt, jo keleivis jam buvo ne tik atgrasus, bet ir įkyrus. Marijana prisivertė nusišypsoti, sumurmėjo keletą užuojautos žodžių, už kuriuos ligonis padėkojo dejone.

Ponas de Beilis įsitaisė greta Marijanos ir liepė vežėjui važiuoti toliau bulvaru, kad būtų galima patekti į karietų srautą. Įsižiūrėjusi į savo bendrakeleivį, Marijana prisiminė, kad vieną vakarą buvo pastebėjusi šį jauną veidą, nelabai gražų, net truputį vulgarų, bet įstringantį atmintyje, tą stačią kaktą, tamsias akis, gyvas ir įdėmias, tą burną su ironiškomis raukšlėmis. Jis dabar paminėjo tą atmintiną spektaklį, ir ji tikrai prisiminė, kad matė jį ten. Fortiunė Gamelen, kuri visus pažinojo, atsainokai ištarė jo vardą, kai vardijo, kas yra grafo Dariu ložėje.

Marionetė! Provincialas, turintis literato pretenzijų, man regis! Tolimas giminaitis, ir dar grafienės meilužis. Kažkoks Anri Beilis. Taip, tikrai, Anri Beilis! Jis labai myli moteris...

Visa tai nelabai paguodė Marijaną. Atrodo, kad pikta lemtis nesirengė palikti jos. Ji ieškojo krikštatėvio, Žolivalio, Grakcho... o pataikė ant Valstybės tarybos vyriausiojo intendanto auditoriaus. Ir šis žmogus pažinojo ją! Su juo buvo reali galimybė susidurti su Napoleonu, bet ar dabar Maskvoje atsirastų žmogus, kuris vienaip ar kitaip jam netarnautų? Ir be to, ji

tikrai nežinojo, kur eiti. Vienintelis tikslas dabar išsigelbėti nuo ugnies.

O tuo tarpu jos gelbėtojas saloninio pokalbio tonu jau pasakojo, kaip gaisras privertė jį nutraukti labai malonius pietus Apraksino rūmuose.

Mes turėjome pereiti iš namo į namą, kalbėjo auditorius. Nors ir buvo persišaldęs, bet atrodė nepaprastai susijaudinęs. Pagaliau įstrigome Saltykovo rūmuose, gražiame pastate su didžiuliu rūsiu ir puikia biblioteka, kurioje radau labai retą Voltero “Kandido” egzempliorių. Tik pažvelkite, pridūrė jis ir ištraukė iš kišenės mažą, nuostabiai įrištą tomelį, kurį ėmė meiliai glostyti.

Paskui jis staiga vėl įsikišo jį į kišenę, atsirėmė į statinaitę ir sušnabždėjo:

Deja, jaučiu, kad vienintelė priedanga mums bus plynas laukas... jei mes jį pasieksime! Žiūrėkite, atrodo, kad karietos nebevažiuoja.

Iš tikrųjų, kai puskarietei pavyko įsibrauti į begalinę vorą, ją apsupo raiteliai ir karietos, kurie įsiveržė iš šoninės gatvės. Kilo peštynės.

Neapolio karaliaus kaulų laužytojai, sumurmėjo Beilis. Tik to mums ir tetrūko! Kurgi vyksta didysis Miuratas? Sustok, Fransua, sušuko jis vežėjui. Eisiu pažiūrėti.

Jis iššoko iš puskarietės ir nubėgo į susirėmimo vietą. Marijana matė, kaip jis barėsi su trimis vyriškiais paauksuotomis livrėjomis, kurie, matyt, visus sulaikė, kad padarytų vietos savo šeimininko furgonams. Jis grįžo išraudęs iš pykčio.

Taigi, mieloji ponia, bijau, jog mes čia gyvi iškepsime, kad leistume Miuratui išgelbėti savo drabužinę. Apsidairykite: gaisras plinta ir supa mus. Netrukus ir Tverės kelias pasidarys pavojingas. Pats imperatorius taip pat čia važiuos.

Marijana sunkiai nurijo seiles.

Imperatorius? Jūs įsitikinęs?

Jis nustebęs pažvelgė į ją.

Na taip, imperatorius! Juk jūs nemanote, kad jis nutarė žūti Kremliuje? Spręsdamas iš to, ką jūs man pasakėte, manau, kad tai nebuvo paprasta, bet jo didenybė pagaliau slaptu išėjimu palei upę paliko tuos prakeiktus rūmus. Jis nutarė

įsikurti vienoje pilyje už miesto... Petrovsko... ar panašiai! Taigi palauksime, kol pravažiuos imperatorius, ir prisidėsime prie jo... Atleiskite, kur jūs?

O Marijana tuo tarpu perlipo statinaitę ir nušoko ant žemės.

Labai dėkui, kad buvote toks malonus ir man pagelbėjote, pone auditoriau, bet čia aš paliksiu jus.

Čia? Bet nuo čia toli iki Sen Luji de Franso. Ir argi jūs nesakėte, kad nežinote, kur eiti? Kunigaikštiene, maldauju jus, pridūrė jis staiga labai surimtėjęs, nesielkite beprotiškai. Miestas pasmerktas, o mes jame galbūt nebesulauksime rytojaus! Neverskite manęs graužtis, kad palikau jus pavojuje. Aš nežinau, kodėl jūsų ketinimai pasikeitė, bet jūs esate imperatoriaus draugė, ir aš nenoriu...

Ji pažvelgė savo pašnekovui tiesiai į akis.

Jūs klystate, pone de Beili. Aš nebesu imperatoriaus draugė. Negaliu jums pasakyti, kas atsitiko, bet jei jūs man ir toliau padėsite, tai rizikuojate susikompromituoti. Prisidėkite prie jo didenybės, tai jūsų teisė ir net pareiga... Bet man leiskite eiti savo keliu!

Ji jau pasisuko eiti, bet jis stipriai suėmė ją už rankos ir sulaikė.

Ponia, pasakė jis, aš niekada nedvejoju, kai reikia rinktis arba moters argumentus, arba politiką, kaip ir tarnavimą moteriai ar imperijai. Iki šiol neturėjau garbės būti jūsų draugu. Leiskite man pasinaudoti šia likimo padovanota proga. Jei nenorite matyti imperatoriaus, jūs jo nematysite...

To neužtenka, pone, pasakė ji šyptelėjusi. Dar mažiau aš noriu, kad imperatorius mane pamatytų...

Aš pasistengsiu, kad taip neatsitiktų, bet maldauju jus, kunigaikštiene, neatstumkite rankos, kurią jums siūlau... neatimkite iš manęs džiaugsmo, nors ir trumpalaikio, būti jūsų globėju.

Akimirką jų žvilgsniai susitiko, ir Marijana staiga tvirtai patikėjo, kad gali visiškai pasikliauti šiuo nepažįstamuoju. Jis atrodė patikimas, tvirtas, kaip jo gimtojo Dofinė kalnai. Ji nejučia ištiesė jam ranką, veikiau kad sutvirtintų savotišką jųdviejų sutartį, negu kad jo padedama įliptų į puskarietę.

Nuspręsta! pasakė ji. Aš pasitikiu jumis. Būsime draugai...

Puiku! Tuomet reikia tai atšvęsti. Geriausias būdas stumti laiką, kai nėra kas veikti išgerti. Ir mes čia turime keletą įspūdingų butelių... Ei, mano brangusis Boneri, neišgerkite visko, sušuko jis pamatęs, kad jo keleivis ramiausiai tuština, sprendžiant iš dulkių, seno vyno butelį.

O, aš geriu ne dėl malonumo, sužagsėjo šis padėdamas butelį. Tiesiog geras vynas puikiausi vaistai nuo dizenterijos...

Velniau griebtų! pasipiktino Beilis. Jei jūs painiojate šamberteną su opijaus trauktine, kausimės dvikovoje. Duokite man butelį ir suraskite, iš ko gerti.

Tačiau Marijana sutiko išgerti tiktai stiklinę vyno, o savo naujajam draugui paliko baigti butelį. Beje, ne jis vienas malšino troškulį. Visur aplinkui sumišusi jaunoji moteris matė tik žmones, tuštinusius butelius, kai kurie tai darė nė nestabtelėdami. Beilis turėjo nutraukti savo užsiėmimą, kad išplūstų vos bepastovinčius kelis liokajus, kurie ėmė ropštis į puskarietę. Rimbas tuo įnirtingiau buvo paleistas į darbą, kad tie liokajai tarnavo auditoriui.

Staiga pasirodė imperatoriaus kortežas, kuris žaibiškai praskriejo. Akimirką juoda jo kepurė išniro iš dūmų ir praplaukė apytemoje prieš dingdama tarp vilnijančių baltų plunksnų gatvėje, kur degantys namai jau ėmė griūti.

Mūsų eilė! pareiškė Beilis. Važiuojam!

Bet kadangi vežėjas taip pat negaišo laiko veltui ir neatplėšė nuo lūpų butelio, jis sugriebė vadeles ir keikdamasis kaip tamplierius pasuko puskarietę į Tverės gatvę. Vėjas vėl pakeitė kryptį ir dabar pūtė iš pietvakarių, bet vis taip pat pašėlusiai. Netrukus bėgliai, uragano apkurtinti, pelenų, lipusių prie odos ir rūbų, apakinti, vos ne vos įstengė judėti pirmyn. Kas minutę didėjęs karštis ginė arklius, ir buvo labai sunku sulaikyti juos. Dundėdami griuvo namai, iš kai kurių liko tik rūkstantys nuodėguliai.

Kai jie važiavo pro didelį statomą viešbutį, Marijana pasibaisėjusi riktelėjo. To namo, kuris niekada nebebus pastatytas, nes jau pradėjo degti, būsimuosiuose languose gal dešimt žmonių su marškiniais ir basi laukė paskutinio teismo.

Juos sušaudė pirmiau negu pritvirtino kruvinais vinimis. Ant kulkų išvarpytų kūnų vėjas judino lenteles: “Maskvos padegėjas”.

Tai siaubinga! suvaitojo ji vos neraudodama. Siaubinga! Nejaugi mes visi išprotėjome?

Galbūt, sušnabždėjo Beilis. Kas didesnis beprotis: tas, kuris, ieškodamas mirties, atėjo čionai, ar tas, kuris, norėdamas sušvelninti pralaimėjimo kartėlį, pasineria į kraują? Šiaip ar taip, visi mes prie to prisidėjome. Įsiklausykite! Apsidairykite! Juk tai bepročių karnavalas!

Ir tikrai, atrodė, tarsi beprotybė būtų apėmusi šią grobio prisikrovusią karietų virtinę, kas žingsnis susidarydavo kamštis. Girdėjosi vežėjų riksmai mėgindami gelbėtis nuo karščio, jie tegalėjo keiktis. Ginkluoti kareiviai visur pakeliui laužė dar nesudegusių namų duris ir grobė viską, ką vertinga rado, o paskui ėjo svyruodami nuo grobio svorio. Vieni dangstėsi audiniais su aukso įspaudais, kiti, nepaisydami pragariško karščio, tempė užsikrovę lapenas ir sabalenas. Kai kas net apsivilko moteriškus rūbus, tarsi kaspinais apsimuturiavo brangiais kašmyro šalikais. Tas, kuris suklupdavo, žūdavo, nes tučtuojau į jį tiesdavosi godžios rankos, bet ne tam, kad padėtų, o kad atimtų jo nešulį. Raudonoje gaisrų šviesoje visur matėsi tik baimės, godumo arba gašlumo kupini veidai. Imperatorius nuvažiavo, jis paliko Maskvą, ir niekas nebegalėjo sulaikyti tūkstančių žmonių, kuriems visame be galo ilgame kelyje didysis rusų miestas atrodė kaip kokia pažadėtoji žemė, gausybės ragas, iš kurio jie semsis turtus.

Kad nieko nematytų, Marijana paslėpė veidą delnuose. Ji nebežinojo, ką labiau jaučia baimę ar gėdą, bet gerai žinojo, kad dabar pateko į pragarą.

Kai pagaliau Maskvos sienos liko už nugarų, buvo jau naktis, virš horizonto pakilo didelis blyškus mėnulis. Tiršta vora tuoj pat išsisklaidė tarsi iš atidaryto butelio šampanas. Lauku ėjo vieškelis ir keli kaimo keliukai.

Beilis, kuris atrodė išsekęs, sustabdė karietą ant nedidelės kalvos ir ranka nusišluostė kaktą.

Štai mes ir ištrūkome, ponia... sumurmėjo jis. Manau, galime padėkoti Apvaizdai, kuri leido mums išvengti tos mirties bedugnės!

Ir ką dabar darysime? atsiduso Marijana šluostydamasi ašaras, riedančias iš dūmų išgraužtų akių.

Paieškosime kampelio, kur galėtume pamėginti užmigti. Mes dar esame per arti. Tokiame pragariškame karštyje nepailsėsime...

Kosulio priepuolis nutraukė jo žodžius. Jį nuslopino geroka konjako porcija. Tačiau Marijana neatsiliepė: nors akys ir lipo iš trijų dienų nuovargio, bet ją pakerėjo atsiskleidęs reginys. Miestas panėšėjo į veikiančio ugnikalnio kraterį. Tai buvo titanų žaizdras, kuriame lydėsi ir kunkuliavo visi pasaulio turtai ir iš kur veržėsi liepsnos liežuviai; kibirkščių spiečius, sprogimų blyksniai. Tarsi siaubingasis fejerverkas išprotėjusiai dievybei būtų išplėšęs nakties širdį. Tai buvo demono triumfas, pragariškas jo alsavimas svilino net per nuotolį, o ilgos raudonos rankos tarsi milžiniško aštuonkojo čiuptuvai dar mėgino nustverti tuos, kuriems pavyko pasprukti nuo jo.

O mes negalime likti čia? paprašė Marijana. Aš nebeturiu jėgų...

Tai buvo daugiau negu tiesa. Jos kūnas, per ilgai nemiegojęs, tik didžiulėmis valios pastangomis klausė jos.

... Čia labai karšta, bet ar verta sekti paskui tuos žmones? pridūrė ji rodydama bėglių koloną, kuri vis tolo naktyje. Kur jie taip skuba?

Beilis kandžiai nusikvatojo, jau apsvaigęs nuo gėrimų, paskui niekinamai gūžtelėjo pečiais.

Ten, kur jie tiek metų neišvengiamai eina... ten, kur eina kvailos senojo Panurgo avys: ieškoti piemens! Jiems pasakė, kad imperatorius nuvažiavo į kažkokį Petrovską, štai jie ir skuba į kažkokį Petrovską, nė nesusimąstydami, ar ten ras prieglobstį ir valgio. Dauguma liks lauke, vėjų pagairėje, lietuje, jei reikės apmirs priešais savo dievybės šventyklą, kaip Tibeto lamos prieš Budą... Bet jūs teisi: sekti paskui juos nėra prasmės! Štai ten, truputį toliau, matau nedidelę giraitę netoli kūdros. Ten ir apsistosime. Beje, man atrodo, matau pilį.

Tikrai, gale kelio, staiga tapusio plačiu ir lygiu, ugnis apšvietė didelį mūrą, keistos prancūzų architektūros, lyg Liudviko XIV, lyg XV laikų, sumišusios su graikų architektūra. Toliau matėsi

keletas gražių pastatų, ir minia iš Maskvos pabėgusių žmonių puolė prie jų.

Beilis pasuko kinkinį prie nedidelės kūdros, kurioje atsispindėjo giraitės beržai ir pušys. Vos puskarietė sustojo, ten nuskuodė nelaimingasis Boneris.

Likusių tarnų padedamas, Beilis įrengė savotišką bivaką: kad puskarietėje būtų galima išsitiesti, jis iš jos iškrovė viską, ko ji buvo prigrūsta, ir pakėlė viršų, kad apsigintų nuo vabzdžių ir nakties vėsumos.

Marijana niekur nesikišo, ji atsisėdo ant kūdros kranto, kojas nuleido į meldus, rankomis apsikabino kelius. Ji buvo tokia išvargusi, kad skaudėjo kiekvieną kūno ląstelę, tačiau nervinė įtampa neatlėgo. Mintys galvoje sukosi kaip nuo šlaito paleisti ratai. Beprasmiškai, chaotiškai, ir nebuvo joms galo. Ji pažvelgė į gaisro atšvaitų nušviestą vandens paviršių ir pagalvojo, kad po tokio pragaro būtų gerai išsimaudyti ir nors kiek atsigaivinti... Ji pasilenkė, pasisėmė ranka vandens ir sušlapino kaktą, veidą ir kaklą. Tačiau vanduo neatgaivino. Atrodė, kad žemė, perdavusi gaisro karštį, sušildė vandenį, tačiau jaunoji moteris pasijuto truputį geriau.

Už nugaros ji išgirdo savo naujo pažįstamojo juoką.

Atrodo, kad Vitgenšteinas ir jo armija stovi už keleto ljė nuo čia ir yra užtvėrusi kelią į Sankt Peterburgą! Jei jie žinotų, kad imperatorius jiems ranka pasiekiamas beveik neginamas, tikriausiai neatsispirtų pagundai.

Iš už medžių išniręs Boneris kažką atsakė, ko ji nesuprato, o pirmos klasės auditorius ilgai čiaudėjo, paskui pridūrė:

Tikiuosi, čia ilgai neįstrigsime. Neturiu jokio noro atsidurti tarp karo belaisvių.

Bet iš viso to, ką išgirdo, Marijanos dėmesį patraukė tik viena detalė: taigi šis puikus platus kelias, tarsi kvietęs keliauti, ir buvo kelias į Sankt Peterburgą, apie kurį nuo to momento, kai atsidūrė Kremliuje, nejaugi tai buvo vakar, o ne prieš daugelį mėnesių? ji nesiliovė galvojusi? Ar tai buvo likimo ženklas, kad jie sustojo kaip tik prie šio kelio? O gaisras, išginęs ją iš Maskvos, ar nebuvo Dievo nulemtas? Kaip lengva patikėti Apvaizdos valia, kai trokšte trokšti kažką padaryti.

Bijau, kad negalėsiu suruošti jums prašmatnios puotos, greta pasigirdo draugiškas Beilio balsas. Mūsų valgomi turtai žalia žuvis, dievai žino kur mano vežėjo surasta, figos ir vynas.

Žalia žuvis? Bet kodėl jos neišvirus?

Jis dirbtinai nusijuokė.

Nežinau, ar pritarsite, bet man šiandien ugnies jau pakanka. Vien nuo minties, kad reikės ją įkurti, mane pykina... be to, mes lengvai galime padegti šį miškelį, pilną sausų pušies spyglių. Jau geriau paragausiu žalios žuvies. Beje, šnekama, kad japonai kitokios jos ir nevalgo.

Tačiau Marijana, nepaisydama šių drąsinamų žodžių, pasitenkino keliomis figomis ir stikline vyno. Jis buvo šiaip sau. Butelius ištuštino kelyje, o dabar ėmėsi statinaitės. Joje buvo visai neišlaikytas baltas vynas, toks aitrus, kad traukė liežuvį, o gomurys darėsi kaip trintuvė. Vis dėlto Beilis, Boneris ir tarnai gerokai jo pagurkšnojo, ir kai Valstybės tarybos auditorius pareiškė, jog metas miegoti, visi jau buvo gerokai kaušteleję.

Tačiau Beilis, pažinojęs aukštuomenę ir mokėjęs gerti, liko gana blaivus, kad palydėtų Marijaną iki puskarietės ir pasiūlytų jai įsitaisyti kėbulo gilumoje ant sėdynės. Bet ji atsisakė iš karto gultis.

Aš pavargau, tarė ji jam, bet dar esu per daug susijaudinusi. Truputį pasivaikščiosiu tarp medžių. Ilsėkitės ir nesirūpinkite manimi. Aš atsigulsiu vėliau...

Jis neįkyrėjo, palinkėjo jai labos nakties, ir kai vargšas Boneris, atrodo, visiškai visko atsikratęs, įsitaisė ant priekinės sėdynės, jis pats užlipo į vežėjo vietą, susisupo apsiaustu ir akimirksniu užmigo. Jo mirtinai girti tarnai jau gulėjo kur kas papuolė...

Marijana buvo viena tarp triukšmingai kvėpuojančių tįsančių vyriškių, kurie mėnulio šviesoje atrodė kaip mūšio lauke palikti lavonai. Ten, nakties tolumoje, Petrovskas dabar švytėjo visais savo apšviestais langais.

Nuo medžių dvelkė vėsuma, ir Marijana nuo sėdynės pasiėmė gūnią, kurią ten buvo patiesęs Beilis. Tačiau užsimesdama ją ant nugaros ji padarė nevikrų judesį, ir vėl ėmė skaudėti petį,

o sumušta kakta degė... Ją ėmė krėsti drebulys, ir ji glaudžiau apsisiautė sunkiu šiurkščiu audiniu, kvepiančiu arklide.

Tas kelias, toks artimas, viliojo ją kaip mylimasis, o jos kojas skaudėjo, ir visas kūnas drebėjo iš nuovargio ir nuo vis kylančios temperatūros. Bet ji vis dėlto nuėjo jo link, pasiekė jį ir pamažu, kaip sapne, žengė juo.

Kažkur už nugaros liko tas degantis miestas, bet ji jam, tiesą pasakius, buvo abejinga. Jis tiesiog pastatė ugnies barjerą tarp Marijanos ir kelio, vedančio į Paryžių. O priešakyje buvo laisvas kelias į Sankt Peterburgą.

Jasonai! sušnibždėjo ji, ir akyse pasirodė ašaros. Jasonai! Palauk manęs!.. Palauk!..

Paskutinį žodį ji beveik išrėkė ir, tarsi kankinamas nuovargis nebūtų kaip sunkūs svarsčiai traukęs kojų, ėmė bėgti pirmyn nešama paslaptingos jėgos, kuriai nepajėgė atsispirti. Reikia, būtinai reikia eiti iki to viliojančio kelio pabaigos, kol baigsis naktis... prie mėlynos jūros, švelnios saulės ir gaivaus vėjo, dvelkiančio druska ir jodu.

Ji už kažko užkliuvo ir suklupo... kažkas tučtuojau įsikibo į ją... kažkas raudojo ir šaukė:

Mama!.. Mama!.. Kurgi tu, mama!..

Atstūmusi nuo savęs tą "kažką", jaunoji moteris pamatė mažą rudaodį berniuką su krintančiomis ant kaktos tamsiomis garbanomis, apskritu maloniu veideliu. Jis žiūrėjo į Marijaną didelėmis nevilties ir ašarų kupinomis akimis ir norėjo glaustis prie jos.

Jos galvoje tarsi žybtelėjo žaibas, o širdį nudiegė ilgesys. Ir jos protas, nustūmęs į šalį visas šios dienos baisybes, pakluso slaptam poreikiui, iš gelmių kylančiam šauksmui. Ji paėmė vaiką ant rankų ir priglaudė prie savęs.

Mano mažylis! Mano vargšas mažylis! Nebijok! Aš čia... Mudu eisime namo. Nebereikia eiti į Peterburgą...

Ir laikydama ant rankų jos kaklą apsikabinusį nepažįstamą vaiką, karščiuodama, Marijana netvirtai nuėjo prie puskarietės, kad ten sulauktų dienos.

Mes pareisime, kartojo ji, mes greitai pareisime namo...

Penkioliktas skyrius

“Reikia krėstelėti gyvenimą”

Kitą dieną, kai Maskva tebedegė, o Napoleonas už raudonų Petrovsko sienų vos ne vos ramdė nekantrumą žiūrėdamas į gaisrą, Marijana ant kūdros kranto tapo baisaus karščiavimo auka ir neteko sąmonės, tuo didžiai sugluminusi savo nelaimės draugus.

Atsineštas vaikas ramiai miegojo prie jos krūtinės, ir tas netikėtas priedas tik dar labiau sutrikdė abu Valstybės tarybos narius. Beje, ir juodu jautėsi nelabai gerai. Boneris apgirtęs kietai miegojo, bet dabar jį vėl kamavo dizenterija. O Beilis, dar labiau persišaldęs, kentėjo kepenų priepuolį.

Tai dėl to šlykštaus balto vyno, nustatė jis diagnozę prieš mėgindamas pagerinti apverktiną jų padėtį, ir reikia prisipažinti, kad mes jo išgėrėme pasibaisėtinai daug.

Iš tikrųjų abejingumo kaukė maskavo veiklų žmogų, sugebantį priimti sprendimus, kai vertė aplinkybės.

Jis tai įrodė vos nubudęs, kai niuksais ir keliais kūdros šalto vandens ąsočiais privertė tarnus atsikelti ir kibti į darbą. O Boneris tuo laiku figomis vaišino mažylį, kuris vos nubudęs ėmė verkti. Tik Marijana, kurią Beilis, įvertinęs jos būklę, greitai apgaubė gūnia, tykiai vaitojo ir negalėjo dalyvauti pokalbyje.

Dabar turime dvi svarbias problemas, pareiškė Beilis. Pemėginsime surasti šio vaiko motiną, kuri turėtų būti netoliese ir surasti kokią nors pastogę, kad tik ten būtų lova šiai nelaimingai moteriai.

Ir gydytojas būtų gerai, pridūrė Boneris. Mums visiems trims jo reikėtų...

Brangusis, reikia tenkintis tuo, kas yra. Rasti gydytoją ir vaistų esant dabartinei padėčiai taip pat lengva, kaip žiemą apsnigtame lauke pamatyti žydinčią aguoną. Velniai griebtų! sušuko jis staiga pratrūkęs ir išliedamas pyktį keletą kartų įspyrė į puskarietės ratą. Ir kas mane atnešė į tą prakeiktą šalį! Jei dabar man pasirodytų velnias ir pasisiūlytų mainais į sielą perkelti mane į Italiją, į Milaną arba ant vieno iš

nuostabiausių jos ežerų kranto, aš ne tik džiaugsmingai sutikčiau, bet ir manyčiau, kad apvogiau tą nelaimingąįį! Fransua! Imkite vaiką ir eikite į pilį, gal ten kas nors atsišauks jo! Taip pat apsižvalgykit, ar neatsirastų kokios laisvos lovos.

Marijaną patikėjęs Boneriui ir užsėdęs ant vieno iškinkyto arklio, jis pats leidosi į žvalgybą. Bet pirmas grįžo Fransua, ir vienas. Jam lengvai pasisekė rasti vaiko motiną, prancūzų konditerio žmoną. Ji visą naktį bergždžiai ieškojo savo mažylio, su kuriuo pasimetė išvakarėse, kai paniškai bėgo. Bet trijų ljė spinduliu nebuvo nė vienos laisvos lovos. Viskas, ką jis gavo, tai truputis maisto, duoto dosniosios konditerio žmonos: sausi pyragėliai, džiovinti vaisiai, sūris ir rūkytas kumpis.

Laukdami užtrukusio Beilio, Boneris ir vežėjas Fransua kaip įmanydami slaugė Marijaną. Fransua rado šaltinį ir atnešė tyro vandens, o antros klasės auditorius mėgino priversti jaunąją moterį bent ką nors suvalgyti, tačiau veltui. Šiurpo krečiama, ji kaleno dantimis ir murmėjo nerišlias frazių nuotrupas tai buvo jos sąmonę slėgusio košmaro padarinys, bet vargšą Bonerį apėmė tikras siaubas. Kadangi ji paminėjo imperatorių, sąmokslininkus, Kuskovo rūmus, kardinolą, užsimaskavusį kunigaikštį, kažkokį Jasoną, hercogą de Rišeljė, Švedijos karalių ir karą su Amerika, vargšas savęs klausė, ar tik Beilis netyčia nebus priglobęs pavojingos šnipės. Todėl jis lengviau atsiduso, kai jo vyresnysis grįžo.

Neįsivaizduojate, kaip jūsų laukiau. Na, ir kaip reikalai?

Jaunuolis, išraiškingai atsidusęs, gūžtelėjo pečiais, paskui kreipėsi į savo vežėją:

Jūs ką nors radote, Fransua?

Nieko, pone, tik vaiko motiną. Aplink pilį visos sodybos pilnos ir sąlygos tokios, kad ligonė neturės ten ramybės. Čia bent tylu.

Jūs iš proto išsikraustėte, mano drauge! užprotestavo Boneris. Ši ponia tiesiog dega! Esu įsitikinęs, kad karštis dar labiau pakils. Likti čia neįmanoma... bet kur eiti?

O, jokių problemų, ramiai pasakė Beilis. Mes grįšime į Maskvą.

Šis tikrai beprotiškas sumanymas sukėlė karštą protestą, tačiau Beilis paaiškino tokio sprendimo priežastį. Žinoma, du

trečdaliai miesto sunaikinta, bet ugnis toliau nebeplinta. Priešingai, ji veikiau mažėja. Napoleono palikta kariuomenė padarė stebuklą kovodama su gaisru, todėl Beilis gana lengvai pateko į prancūzų kvartalą. Nuvykęs į Sen Luji, jis rado abatą Siuržė, kaip visada ramų; jis laikė dėkojamąsias mišias miniai, kurią ranka palaimino.

Už bažnyčios esantis priestatas prisigrūdęs bėglių, pridūrė jis, bet didelė kvartalo dalis nenukentėjo. Inžinerijos kariuomenės kareiviams net pavyko išgelbėti Maršalų tiltą, be to, kryptį vėl pakeitęs vėjas nuvijo liepsną nuo šio rajono. Pagaliau jei grįšime į miestą, galėsime gauti medicinos pagalbą. Didžioji ligoninė dar stovi, ir aš sutikau tą nepaprastą baroną Larėjų, kuris su savo pagalbininkais nepaliko Maskvos, kai prasidėjo gaisras. Jis dabar tikrai turi ką veikti.

Daug apdegusių žmonių?

Mažiau negu turinčių lūžių. Jūs neįsivaizduojate, kiek žmonių, ugnies išgąsdintų, šoko pro langus. Ei, ruoškite karietą, tik nelieskite ligonės, įsakė jis tarnams, ir važiuojame!

Tai buvo greitai padaryta. Paliko dalį to, ką buvo atsivežę, nes auditorius teigė, jog mieste užtenka produktų, kad būtų galima gana ilgai maitinti visą armiją. Boneris mėgino prieštarauti, tačiau Beilis griežtai nutildė jį pasakęs, jog abatas Siuržė prižadėjo pasirūpinti patalpomis.

Sen Luji kiurė gerai žinojo, kurių namų gyventojai pabėgo nuo gaisro, ir jo dėka jie įsikūrė nedideliame, bet gana patogiame name netoli seno Lubiankos kalėjimo. Namas priklausė italui, šokių mokytojui, kuris, prisirišęs prie kunigaikščio Golycino šeimos, pasekė paskui savo šeimininką, kai šis išvyko. Kadangi namas atrodė kuklus, jis išvengė apiplėšimo.

Tačiau jame jau buvo gyventoja. Įėjęs Beilis užkliuvo už vidutinio amžiaus moters kūno. Ji vilkėjo ryškiai mėlyną atlasinę suknelę, ant galvos buvo užsidėjusi paauksuotą turbaną, ir gulėdama ant grindų vyno klane smarkiai knarkė. Matyt, ji buvo girta, tačiau auditorius pamatė ir tos būtybės teigiamybę: juk ji moteris, o Marijanai slaugyti kaip tik ir reikia morters. Galbūtų ši išsiblaiviusi bus naudinga.

Keletas šulinio vandens kibirų ir niuksų buvo veiksmingi. Be to, moteris čia galbūt buvo seniai ir jau išsimiegojo. Ji atmerkė vieną akį, didelę ir apvalią, paskui kitą ir atsisėdo. Savo skriaudikui ji padovanojo šypseną, kurią manė esant gundančia.

Nori manęs, gražuoli? paklausė ji taisyklinga prancūzų kalba, bet su stipriu slavišku akcentu.

Iš šio kreipinio jaunuolis aiškiai suprato, kokia moters profesija. Matyt, ji prostitutė, bet jis neturėjo pasirinkimo. Pasiaiškino. Moteris pareiškė, jog ji Barba Kaska, lenkė, ir nė kiek nesutrikusi prisipažino, kad verčiasi seniausiu pasaulyje amatu. Ji įėjo į šį namą, nes pastatas, kuriame gyveno kartu su savo draugėmis, kai čia atvyko paskui lenkų kariuomenę, sudegė iki pamatų. Bet kadangi jos vizitas prasidėjo nuo rūsio, ji dar nežinojo, ar jai čia patiks. Tiesa, rūsys buvo nuostabus. Kai Anri Beilis paklausė, ar ji sutinka laikinai atsisakyti savo įprasto užsiėmimo, kad paslaugytų sergančią ponią, Barba nekaltai pasidomėjo:

Tai jūsų žmona?

Taip, pamelavo jaunuolis pamanęs, kad beprasmiška ką nors aiškinti. Ji laukia karietoje... ir labai serga... smarkiai karščiuoja, kliedi. Aš nebežinau, ką daryti. Jei padėsite, gerai užmokėsiu.

Užuot atsakiusi, Barba peržengė vyno klaną, nerūpestingai nuspyrė butelio šukes, pasikėlė sušlapusios suknelės padurką ir didingai nužingsniavo prie durų.

Pamačiusi išraudusią, šalčio krečiamą, užsimerkusią Marijaną, ji su užuojauta sušuko:

O Jėzau Marija! Vargšė balandėlė! Kokia jos būklė!

Ji šūkčiojo, keikėsi ir kreipėsi į visus lenkų kalendoriaus šventuosius. Paskui Barba, gailestingumo instinkto genama, puolė į namą žiūrėti, kur paguldyti nelaimingąją, ir šaukė, kad ją reikia atsargiai pakelti ir nešti į vidų nenuklojant antklodės.

Po pusvalandžio Marijana buvo perrengta šokių mokytojo marškiniais ir gulėjo lovoje apsaugota nuo skersvėjų didžiule užuolaida. O Barba, atsikračiusi ir sušlapusio atlaso, ir girtumo, susukusi plaukus į kuodelį, dievai žino kur surado kažką

panašaus į prijuostę su rankovėmis ir ja paslėpė drėgnus sijonus.

Paskui Beilis keletą valandų nuolat dėkojo Dievui, kad atsiuntė jam šią keistą būtybę, nes ji buvo nepaprastai naudinga. Per keletą minučių ji iššniukštinėjo italo namus ir susirado visus reikalingus daiktus. Suliepsnojo ugnis tamsioje skliautuotoje virtuvėje, įrengtoje po namu, greta garsiojo rūsio, kur buvo tokių vertingų produktų kaip cukrus, medus, arbata, miltai, džiovinti vaisiai, svogūnai, sūdyta mėsa ir kita. Barba viską apžiūrėjo ir nutarė, kad ligonę pirmiausia reikia priversti išgerti didelį puodelį labai karštos arbatos, paskui, kai auditoriaus tarnai pasirodė prie virtuvės slenksčio, ji juos paprasčiausiai išvijo pareiškusi, kad jiems nėra vietos tokiame mažame name ir jie turi pasiieškoti prieglobsčio kitur. Tik Fransua buvo suteikta malonė, bet nuo naujosios ekonomės padovanotos gundančios šypsenos jis sutriko ir verčiau prisidėjo prie kitų, ieškojusių pastogės kaimynystėje. Beje, jis vienintelis vėl ėmė eiti savo pareigas, tuo tarpu kiti kartu su nauja pastoge rado ir naują pelningesnį darbą: plėšti Didžiąją turgavietę.

Suprantama, ir Boneriui neatsirado vietos. Beje, jis norėjo gauti medicinos pagalbą ir mielu noru nuėjo į ligoninę. O Beilis šiaip ne taip įsikūrė bendrame kambaryje, kuris buvo ir svetainė, ir valgykla.

Bet kai jis, lengvai pasibeldęs, pravėrė duris į kambarį, kuriame Barba buvo užsidariusi su Marijana, apmirė vietoje. Lenkė, sėdėdama ant lovos jaunosios moters galvą pasidėjo ant kelių, pražiodė ją ir pasišviesdama žvake apiūrinėjo jos gerklę... Beilis skubiai priėjo.

Atleiskite, ką jūs darote?

Stengiuosi pamatyti, kodėl jos temperatūra tokia aukšta! Ten viskas raudona... panašu į anginą.

Ir ką rengiatės daryti?

Nė kiek nesutrikusi Barba pastatė žvakę, paguldė Marijaną ant pagalvių, paskui priėjo prie jaunuolio.

Tai, kas reikia! atšovė ji. Žinote, pone, per tą laiką, kai einu paskui kareivius per visus mūšių laukus, ne vieną išgydžiau ir daug ko išmokau. Ir be to, iki tol, kol... atsitiko nelaimė, aš buvau kunigaikštienės Liubomirskos kambarinė, o

mano tėvas Janovcos vaistininkas, taigi aš žinau, ką sakau. Tokių ligų kaip ši sočiai prisižiūrėjau. Dabar palikite mane daryti kas reikia ir eikite ilsėtis. Jūsų tarnas, tas dilba, panašus į vėplą, manau, vis dėlto sugebės paruošti jums ką nors pavalgyti...

Susibrukusi po skarele šviesius plaukus, didelėmis alyvų spalvos akimis, moteriai per plačiu, tačiau gana maloniu veidu, Barba turėjo pakankamai orumo. Atsižvelgamas į jos patarimus, Beilis nutarė suteikti jai veikimo laisvę. Jis negalavo ir paprašė savanorę slaugę ir jam atnešti puodelį arbatos, nes ji pasakė, kad išvirs jos Marijanai.

Mane kamuoja kepenų skausmas, patikliai pasakė jis jai slapta vildamasis gauti šiokią tokią konsultaciją, o išgėrus arbatos turėtų palengvėti...

Jei prie jos nepridėsite likerio butelio, ji jums tikrai nepakenks. Na gerai, atsiduso ji, atrodo, jūs laiku radote mane, nes judu paliegėliai. O kuo jūs vardu?

Aš ponas de Beilis, Valstybės tarybos auditorius, atsakė jis su tam tikru patosu, kuris visada atsirasdavo, kai jis vardydavo savo titulus, jo manymu, darančius įspūdį.

Tačiau Barbai jie, matyt, neatrodė įspūdingi.

Kas jūs? Grafas, markizas, baronas? paklausė ji tokiu tonu, tarsi vardytų restorano meniu patiekalus.

Beilis nuraudo ligi plaukų pašaknų.

Nė vienas iš jų, pasakė jis susierzinęs, tačiau mano pareigos atitinka bajoro titulą.

Ak taip! sumurmėjo lenkė.

Ji nieko nebepasakė, tik gūžtelėjo pečiais, tuo parodydama savo nusivylimą, ir uždarė duris.

Tačiau nusivylusi ar ne, visą naktį prostitutė Barba, užsidariusi su Marijana, plušėjo kaip gailestingoji sesuo. Ji visomis turimomis priemonėmis stengėsi nuimti karštį, girdė ligonei viena po kito puodelius karštos arbatos, įdėjusi daug medaus ir pilkšvų miltelių, kuriuos saugojo sijono kišenėje geležinėje dėžutėje kartu su didžiausiomis savo brangenybėmis: perlų vėriniu ir keliais auksiniais žiedais, pasiimtais kažkokiame apleistame name. Ji net išdrįso gerai pagaląstu virtuviniu peiliu nuleisti Marijanai kraujo. Tai pamatęs, Beilis būtų sudrebėjęs, bet ji tai padarė

taip pasitikėdama savimi ir meistriškai, kad kiekvienas pražilęs vaistininkas būtų jai pavydėjęs.

Jos pastangos buvo tokios vaisingos, kad apie vidurnaktį Marijana pagaliau normaliai užmigo, o jos gydytoja susmuko į didžiulį medinį krėslą, suminkštintą daugybe pagalvių, ir nutarė atsigaivinti likusia arbata, į kurią įsipylė seno armanjako, aptikto mažoje spintelėje, kur šokių mokytojas jį laikė kartu su natomis ir itališkomis knygomis.

Jau buvo visai šviesu, kai Marijana pagaliau nubudo atgavusi sąmonę. Pamačiusi, jog guli nepažįstamame kambaryje, svetimoje lovoje, greta nematytos moters, ji pamanė, kad jos sapnas dar nesibaigė.

Bet kambarys atsidavė šilta arbata, alkoholiu ir dūmais, kurių kvapas išsilaikė užtrauktų užuolaidų klostėse. Pilkas rulonas žmogaus veidu, įsitaisęs krėsle, knarkė taip garsiai, kad tai negalėjo būti sapnas. Iš viso to, taip pat iš kaulų laužymo Marijana suprato, kad ji tikrai nubudo. Be to, ji nemaloniai jautė, kad tarsi susiklijavo toje lovoje. Matyt, ji smarkiai prakaitavo, kai krito temperatūra. Marškiniai ir patalas buvo visiškai šlapi.

Šiaip ne taip ji atsisėdo. Šis paprastas judesys jai parodė, kad nors kūnas ir nusilpo, galva vėl tapo šviesi. Ir ji pamėgino susikaupusi suprasti, kaip pateko į šį kambarį, kurio dėl prieblandos negalėjo gerai apžiūrėti.

Ji greitai viską prisiminė: kaip bėgo degančia Maskva, susirėmė su girta furija, prisiminė Beilio puskarietę, kūdrą šalia giraitės, savo beprotišką ir kvailą norą nueiti keliu prie jūros, ją sustabdžiusį vaiką, jo nuo verksmo trukčiojantį kūnelį prie savo krūtinės... O paskui viskas susipynė, ir ji nieko nebeprisiminė, tik jai atrodė, kad važiuoja begaliniu keliu, riedėdama nuo prarajos prie prarajos tarp šlykščių figūrų ir besivaipančių veidų.

Burna perdžiūvo, o galvūgalyje ant staliuko ji pamatė vandens stiklinę. Ištiesta prie jos ranka buvo visai bejėgė. Marijana niekada nemanė, kad stiklinė gali būti tokia sunki. Ji išsprūdo iš jos nelanksčių pirštų, nukrito ant grindų ir sudužo...

Pilkas rulonas tučtuojau stryktelėjo iš krėslo, kaip velniukas iš dėžutės.

Kas ten?.. Pasirodykit!..

Atleiskit, kad pažadinau jus, sumurmėjo Marijana, bet mane kamuoja troškulys... aš noriu gerti!

Užuot atsakiusi moteris pribėgo prie užuolaidų ir staigiai atitraukė jas. Ryškūs saulės spinduliai nutvieskė kambarį, apšvietė ir lovą, ir blyškų jaunosios moters veidą, ir jos akis, tapusias dar didesnes dėl ratilų po jomis. Barba priėjo prie jos, įsirėmė kumščiais į klubus ir šypsodamasi pažvelgė į ją.

Taigi taigi. Atrodo, reikalai gerėja! Taigi, mano mažoji ponia, viską apsvarsčiusi, nutarė atgauti sąmonę? Prisiekiu šventąja Bronislava, tai gera mintis! Tučtuojau eime pranešti šios naujienos jūsų vyrui.

Mano vyrui?

Žinoma, jūsų vyrui. Jis miega gretimame kambaryje. Jūs smarkiai karščiavote, tai tiesa, bet ne taip, kad užmirštumėte, jog turite vyrą, ar ne?

Jei ši moteris nebūtų kalbėjusi su tokiu akcentu, Marijanai ji būtų atrodžiusi panaši į motušę Tambul, su kuria neseniai susipažino, bet, matyt, ši buvo rusė arba kažkokios panašios tautybės. Ir gal ji nėra psichiškai sveika. Kokia čia dar vyro istorija?

Viskas paaiškėjo, kai keistoji būtybė atvedė svyruojantį mieguistą Beilį, kuris beviltiškai stengėsi praplėšti akis. Moteris stumtelėjo jį prie lovos.

Na? sušuko ji triumfuojamai rodydama pusiau gulomis lovoje sėdinčią jaunąją moterį. Ką apie tai pasakysite? Aš gerai ją slaugiau?

Beilis liovėsi trynęs akis ir maloniai nusišypsojo.

Iš tikrųjų! Tai tikras stebuklas! Brangioji Barba, pripažįstu, kad jūs tikrai esate nuostabi moteris. Gal būtumėte maloni ir paruoštumėte mums kokio nors karštimo? Gerai būtų kavos, jei rasite.

Ji koketiškai nusijuokė, papliauškeno sau per palaidinę ir sijoną, sukedeno iš po skarelės išsipešusius plaukus ir nuėjo prie durų.

Suprantu! Norite pasiglamonėti? Manęs nereikia varžytis! Aš viską suprantu.

Ir ji išeidama užtrenkė duris, o Beilis prisiartino prie Marijanos. Jis paėmė jos ranką ir taip grakščiai priglaudė prie lūpų, tarsi jie būtų aukštuomenės salone.

Jūs jaučiatės geriau?

Esu beveik tokia pat stipri kaip ką tik gimęs kačiukas, bet iš tikrųjų savijauta taisosi! Sakykite, kur mes esame ir kas ta moteris?

Tam tikra prasme nuodėmingas angelas, nors ir kaip neįtikėtinai tai atrodytų. Dabar mano širdyje visada bus vietos Apvaizdai, nes ji mums atsiuntė šią moterį.

Jis greitai papasakojo apie vakarykščius įvykius ir net prajuokino Marijaną supažindinęs su Barbos istorija.

Ji paklausė, ar jūs mano žmona, o aš nenorėjau aiškintis...

Ir gerai padarėte. Taip paprasčiau. Bet ką dabar darysime?

Jis prisitraukė prie lovos krėslą ir atsisėdo.

Pirmiausia papusryčiausime, kaip ir dera pavyzdingiems sutuoktiniams. O paskui pagalvosime. Šiaip ar taip, šis namas ne toks jau prastas, ir manau, mes galime čia kurį laiką pagyventi. Ne tiek jau daug Maskvoje liko neužimtų sveikų namų. Jūs turite atsigauti po ligos ir, jei gerai jus supratau, norite likti nuošaliau nuo imperatoriaus ir jo žmonių?

Marijanos skruostai parausvėjo ir kartu jos širdį užplūdo dėkingumo jausmas. Šis žmogus, kurio ji beveik visai nepažinojo, elgėsi su ja kaip švelniausias, kukliausias draugas.

Iš tikrųjų! Ir manau, kad jau turėčiau jums kai ką paaiškinti.

Nereikia skubėti! Prašau jūsų. Jūs dar tokia silpna. Ir be to, ponia, aš taip mažai jums pasitarnavau, kad nenusipelniau jūsų atvirumo.

Ji šelmiškai nusišypsojo.

O aš kitaip manau! Aš privalau pasakyti jums teisybę... visą teisybę! Argi jūs ne mano vyras? Tam nereikės daug laiko.

Kuo trumpiau ir aiškiau ji papasakojo, kas įvyko Kremliuje ir kodėl turi vengti kontaktų su Napoleono žmonėmis.

- Jei esate Napoleonui artimas žmogus, turite suprasti mane. Jis man nedovanos, kad padėjau pabėgti tam, kurį laiko

pavojingu šnipu. Vienintelio dalyko dabar trokštu greičiau rasti savo draugus... ir kuo nepastebimiau palikti Maskvą.

Be abejo, kad grįžtumėte į Italiją? Kaip aš jus suprantu, komiškai atsiduso jis. Ir kaip norėčiau iš tikrųjų būti jūsų vyras ir lydėti jus ten! Aš nieko taip nemyliu kaip Italijos! Tačiau manau, kad jums nereikia jaudintis. Pirmiausia mes nežinome, kokių veiksmų imsis imperatorius dėl šios katastrofos, o čia jūs esate visiškai saugi. Pagaliau... štai ir pusryčiai! baigė jis kaip tik tuo momentu, kai Barba su didžiuliu padėklu įplaukė taip didingai, kaip aukso pakrautas galionas į Ispanijos uostą.

Nors dar skaudėjo gerklę, Marijana suvalgė truputį kumpio, išvirto su kopūstais, lengviausiai gaunamų produktų. Kopūstai nacionalinė rusų daržovė, ir jie buvo auginami didžiuliuose laukuose netoli Maskvos. Marijanai jie nelabai patiko, bet ji neatsisakė, nes tikėjosi greičiau atgauti jėgas. Paskui, kai Beilis išėjo apsižvalgyti, Barba pakeitė jai patalynę ir marškinius, o Marijana tuo metu instinktyviai ranka palietė odinį maišelį, kurį visada nešiojo ant kaklo ir kuriame buvo deimanto lašas, tarsi norėdama įsitikinti, ar jis tebėra.

Barba pastebėjo šį judesį. Ji rūsčiai dėbtelėjo į jaunąją moterį ir karčiai nusišypsojo.

Negaliu pasakyti, kad esu labai dorybinga, bet esu sąžininga! Taip, keletą niekučių nusičiupau per gaisrą, kodėl jie turėjo prapulti? O jūsų relikvijų nė nemaniau liesti.

Marijana suprato, kad Barba nežiūrėjo į maišelį, ir tai darė jai garbę. Matyt, ji manė, kad tai yra maišelis su talismanu, kuriame pamaldūs žmonės laiko šventos žemės žiupsnelį arba kokią nors kitokią relikviją.

Neužsigaukite, prašau jūsų, švelniai pasakė jai Marijana. Per pastarąsias tris dienas man tiek daug visko nutiko. Aš buvau jį užmiršusi ir tiesiog norėjau įsitikinti, kad jis nedingo...

Atkūrusi taiką, ji vėl ėmė ilsėtis. Dabar jai labiausiai reikėjo pamiegoti, ir ji greitai užmigo, tuo tarpu Barba nuėjo tvarkyti namų ir pamėginti rasti bendrą kalbą su Beilio tarnais.

Vakarop grįžęs auditorius atnešė visą glėbį naujienų. Ir svarbiausią iš jų: apie ketvirtą valandą imperatorius grįžo į Kremlių, pats apžiūrėjęs, į ką pavirto miestas. Važiuodamas

ištuštėjusiomis gatvėmis, kur iš namų buvo likę tik pajuodę ir dar rūkstantys griuvėsiai, jis vis labiau niaukėsi. Bet kai jis pateko į kvartalus, kuriuos dar buvo galima išsaugoti, jo prasta nuotaika virto pykčiu, nes jis pamatė girtų kareivių ir vietos vagišių plėšiamus namus. Kaip iš gausybės rago pasipylė griežti įsakymai ir prakeiksmai.

Momentas nebuvo tinkamas, kad pamėginčiau sužinoti, kokie jo didenybės ketinimai vienos maištingos damos atžvilgiu, baigė pasakoti Beilis. Be to, vyriausiasis intendantas Diuma, kurį sutikau, man patarė likti namuose, kol neatsiųs manęs pakviesti rytoj arba vėliau. Atrodo, turėsime daug darbo, kai reikės surinkti mieste likusį proviantą, o jei reikės ir atgabenti jo iš kitur.

Tačiau kariuomenės ir miesto maisto atsargos nelabai rūpėjo Marijanai. Pirmiausia ji norėjo sužinoti, kas nutiko Žolivaliui ir Grakchui, ir kuo greičiau susitikti su jais. Kad ir koks draugiškas jai buvo Beilis, be jų ji jautėsi bejėgė, ir jos nepaliko nuojauta, kad viskas žus, jei jie visi trys vėl nesusieis. Juk jie jau taip seniai kartu klajojo dulkinais pasaulio keliais, kad neįmanoma įsivaizduoti grįžimo į Prancūziją be jų. Visa tai ji atvirai išdėstė savo tariamajam vyrui.

Aš suprantu, ką jūs jaučiate. Tiesą sakant, patikliai pasakė jis, kai jus sutikau bulvare, aš tuščiai ieškojau vienos senos bičiulės, prancūzės, ištekėjusios už ruso, baronienės Barkovos, prie kurios labai seniai esu prisirišęs. Atrodo, kad ji dingo, ir aš nenusiraminsiu, kol nerasiu jos. Tačiau žinau, kad tik stebuklas gali man padėti, jei viskas nesusitvarkys. Jūs neįsivaizduojate, kokia suirutė mieste... arba tame, kas iš jo liko. Negalima iš karto labai daug norėti...

Jūs norite pasakyti, kad mums pasisekė gyviems išsikapstyti iš vienos didžiausių visų laikų katastrofų?

Beveik! Būkime kantrūs! Palaukime, kol grįš tie, kurie buvo priversti bėgti. Tik tada galėsime tikėtis rasti savo draugus.

Marijana kaip moteris neiškentė neuždavusi klausimo, kuris jai atrodė visai suprantamas.

Ta madam Barkova... jūs ją mylite?

Jis liūdnai nusišypsojo ir, tarsi norėdamas kažką nuvyti nuo savęs, perbraukė kaktą ranka, balta ir išpuoselėta.

Aš ją mylėjau! tarė jis pagaliau. Taip stipriai, kad ir dabar dar kažkas yra likę. Tada jos vardas buvo Melanija Gilber. Ji buvo.. žavi! Dabar ji ištekėjusi, o aš... aš susižavėjau kita. Tačiau mus siejantis švelnumas dėl to nesumažėjo, ir aš labai jaudinuosi dėl jos. Ji tokia trapi, tokia bejėgė.

Jis atrodė toks nelaimingas, kad Marijana nejučia ištiesė jam ranką. Šis dar užvakar jos nepažinojęs žmogus dabar jai buvo toks simpatiškas, kad ji drąsiai galėjo tą jausmą pavadinti draugyste.

Jūs rasite ją... ir vėl pamatysite tą, kurią dabar mylite! Kuo ji vardu?

Anželika! Anželika Bereiter... Ji aktorė.

Ji turėtų būti labai graži! Jūs man papasakosite apie ją ir laikas jums greičiau prabėgs. Vakar pasakėte, kad norėtumėte būti tarp mano draugų. Jei neapsigalvojote, šiandien sutvirtinsime mūsų draugystę... tikrą draugystę, kokia galėtų būti su vyriškiu.

Beilis nusijuokė.

Ar jūs tam ne per daug graži? O juk aš tik vyriškis, ponia...

Bet ne man, jei mylite kitą. Ir mano širdis užimta. Jūs būsite mano brolis... o mano vardas Marijana! Kaip gerai, kai vyras žino savo žmonos vardą!

Užuot atsakęs, jis pabučiavo vieną jam ištiestą ranką, paskui kitą ir tada, matyt, norėdamas paslėpti jaudulį, greitai išėjo iš kambario, pareiškęs, kad eina atsiųsti Barbos.

Poilsis, į kurį vilčių Beiliui suteikė vyriausiasis intendantas, tetruko vieną naktį! Jau kitą dieną paryčiui namo duris sudrebino pasiuntinio smūgiai. Jis pranešė, kad auditorius kviečiamas į intendantūrą. Imperatorius reikalauja nebegaišti nė minutės ir gyvenimą Maskvoje vėl padaryti normalų.

Įsakymai siunčiami visomis kryptimis, pasakė pasiuntinys. Turėsite daug darbo.

Jo tikrai buvo daug, nes Beilis grįžo tik vakare ir išvargęs.

Aš nežinau, kas tas galvijas, kuris drįsta teigti, jog šio švento miesto griovimą organizavo imperatorius, pareiškė jis Marijanai. Jis nepaprastai aktyvus. Šiandien iš ryto tris kartus raitas apžiūrėjo griuvėsius, ir įsakymai pylėsi kaip balandžio

lietus. Reikia paruošti Kremlių ir užmiesčio vienuolynus kovai. Taip pat įsakyta sustiprinti pašto stotis ir organizuoti reguliarų estafetinį ryšį su Prancūzija. Į Lenkiją hercogui Basano ir generolui Konopkai išsiųstas įsakymas organizuoti šešių tūkstančių ulonų korpusą juos jo didenybė vadina lenkų kazokais ir skubiai atsiųsti čionai, nes mums, regis, labai trūksta karių. Įsakyta išskirstyti kariuomenę, kad saugotų kelius į Paryžių...

Bet juk visa tai ne jūsų darbas. Aš maniau, kad jūs rūpinsitės maistu.

Teisingai! Reikia išsiųsti žmonių už miesto, kad surinktų laukuose kopūstus ir visas dar tinkamas daržoves, suvežtų šieną, parūpintų avižų arkliams, iškastų bulves, suremontuotų vienintelį išlikusį malūną, paruoštų sviesto ir džiūvėsių, pamėgintų rasti miltų, kurie tapo retenybe... nebežinau, ką dar! Esant tokiems užmojams, jis tikrai gali išsiųsti mus į Ukrainą javų pjauti!

Manau, jis tiesiog bijo palikti kariuomenę alkaną. Visai suprantama...

Jei jis tik tuo užsiimtų, susierzinęs suriko jaunuolis, bet jis galvoja ir apie tai, kaip suvesti savo sąskaitas.

Ką jūs norite pasakyti?

Štai!..

Ir Beilis iš kišenės ištraukė gana didelį suglamžytą popieriaus lapą, kurį ant jaunosios moters lovos ištiesino. Tai buvo dvigubas skelbimas apie paiešką, jis turėjo būti išklijuotas ant miesto sienų. Pažadėtas apdovanojimas penki tūkstančiai livrų už abato Gotjė, gyvo ar mirusio, pristatymą, pateiktas jo aprašymas, ir tūkstantis livrų tam, kuris suras kunigaikštienę Sant'Aną, jo didenybei artimą asmenį, dingusį per gaisrą. Jos aprašymas taip pat buvo pateiktas.

Marijana perskaitė skelbimą ir skausmingai pažvelgė į savo naująjį bičiulį.

Jis ieško manęs... kaip nusikaltėlės!

Ne. Ne kaip nusikaltėlės! Ir kaip tik tai man nepatinka. Kas tik nori gali išduoti jus be jokio sąžinės graužimo, nes "artimumas" tai žabangai naivuoliams. Tai gana... niekšiška, jei norite žinoti mano nuomonę.

Tai reiškia, kad jis nori gauti mane... kad jis tikriausiai nekenčia manęs! Kad ir kaip ten būtų, jūs, mano drauge,

pasilikdamas su manimi smarkiai rizikuojate. Jūs turite išsikelti kitur.

Ir palikti jus vieną? Paaukoti smalsuoliams ir skundikams? Aš net galvoju, ar nepasiuntus tos Barbos... užsiimti ankstesniu amatu.

Ji puikiai mane slaugo ir atrodo esanti ištikima.

Taip, bet man nelabai patinka jos smalsumas. Fransua užklupo ją besiklausančią prie šio kambario durų. Be to, ji per daug klausinėja. Matyt, ji nelabai tiki mūsų, kaip sutuoktinių, artumu.

Darykite, kaip jums atrodys geriau, mano drauge. Šiaip ar taip, kai tik surasiu Žolivalį ir savo vežėją, tučtuojau paliksiu Maskvą.

Rytoj pamėginsiu nuvykti į pirmą pašto stotį Paryžiaus kelyje. Jūsų draugas turi būti ten, ir aš jį atvešiu.

Bet kai kitą vakarą, ilgai jojęs ir visas apdulkėjęs, Beilis grįžo, jis pranešė nerimą keliančią naujieną: Žolivalio ir Grakcho niekur nėra. Jų nematė nei pašto stotyje, nei Rostopčino rūmuose, į kuriuos jaunuolis dėl visa ko užsuko.

Yra dar viena galimybė, greitai pridūrė jis pamatęs, kaip susiraukė Marijanos veidas ir žalias akis aptemdė ašaros. - Galbūt jie nė neišvyko iš Kremliaus. Kai Napoleonas išvažiavo, ten liko daug žmonių, ne tik kareivių, kurie gesino gaisrą. Be to, su sulaužyta koja ne taip lengva išvažiuoti.

Aš apie tai jau galvojau. Bet kaip sužinoti?

Rytoj vyriausiasis intendantas rengiasi į Kremlių su pranešimu imperatoriui. Jis prašė mane lydėti jį. Ir manau, man nebus sunku sužinoti, ar jūsų draugas dar yra ten.

Jūs tai padarysite dėl manęs?

Žinoma, kitaip neslėpsiu nemaniau lydėti Diuma.

Kodėl gi?

Jis bejėgiškai nusišypsojo ir praskleidė savo surduto skvernus.

Eiti pas imperatorių tokiam...

Iš tikrųjų, dėl šio vizito, Marijanos taip trokštamo, jos draugui iškilo kostiumo problema. Jo visas turtas sudegė. Dabar jis turėjo tik tai, ką vilkėjo: smarkiai apiplyšusį mėlyną surdutą ir tokias pat kašmyro kelnes. Tik batistiniai marškiniai mažiau nukentėjo.

Reikia ką nors padaryti, tarė Marijana, - kad atrodytumėte išvaizdžiai. Imperatorius nepakenčia netvarkingų žmonių.

Velniai griebtų, aš per daug gerai tai žinau! Pamatęs tokį, jis mane vien žvilgsniu sutriuškins.

Tačiau padėtį išgelbėjo Barba. Kai kamerdineriu paskirtas Fransua išskalbė kelnes ir išvalė surdutą, ji taip pasistengė, kad jie atrodė kaip nauji.

Susižavėjęs tokiu darbu ir užmiršęs savo įtarumą, Beilis nedvejodamas pasiūlė šiai namų fėjai pasilikti jam tarnauti.

Aš jus laikysiu, kol pasveiks... madam, bet mielai laikysiu visada, jei tik sutiksite vykti su manimi į Prancūziją ir jei jums nelabai gaila savo ankstesnio... amato.

Barba, šviesius plaukus tvarkingai sudėjusi vainiku aplink galvą ir dėl to atrodanti dar oresnė, įsižeidusi kilstelėjo antakį ir nužvelgė jį nuo galvos iki kojų.

Maniau, jog turint galvoje tai, tarė ji sausai, ką ponui padariau, jis bus toks taktiškas, kad neprimins man... jaunystės klaidų. Noriu jums pasakyti, kad mano amžiuje ši profesija nebeturi didelio žavesio, ir aš mielai atsisakysiu jos, kad vėl galėčiau tarnauti, tik kokiuose nors padoriuose namuose, taigi!

Dabar įsižeidė Beilis. Jo skruostai, paprastai blyškūs, tapo plytinės spalvos.

Iš kur žinote, kad mano namai jums per prasti?

Barba linktelėjo galvą, paskui nė kiek nesutrikusi pareiškė:

Tai ir taip matyti! Primenu, jog buvau kunigaikštienės Liubomirskos kambarinė. Kad nepradėčiau pati savęs nebegerbti, negaliu sutikti tarnauti nelabai kilmingai damai! Mano velionio tėvo vėlė nedovanos man to!

Marijanai pasirodė, kad Beilis tuoj uždus.

Aha!.. Kadangi jūs, be abejo, gavote jo palaiminimą, kai užsiėmėte prostitucija! sucypė jis.

Galbūt! Bet mane domino tik kareiviai! Taigi aš tarnavau savo tėvynei. Jei turėsiu visam laikui pasirišti prijuostę, tai padaryti galėsiu tik kilmingos damos namuose. Ak!.. Jei madam būtų ne madam... jei, pavyzdžiui, ji būtų hercogienė... arba kunigaikštienė, net be pinigų, be namų... net policijos ieškoma,

aš nepasakyčiau "ne"! Atvirkščiai! Taip, pridūrė ji svajingai, aš matau ją kaip kunigaikštienę. Tai jai nuostabiai tinka.

Apstulbinta Marijana ir Beilis susižvalgė ir pajuto, kad juos apima baimė. Barbos užuominos aiškios: ši moteris žino jų paslaptį. Kasdien eidama ieškoti maisto, ji tikriausiai matė tuos skelbimus, kuriuose jaunosios moters išvaizda smulkiai aprašyta, ir dabar, be abejo, manydama, kad tūkstančio livrų mažai, nutarė šantažuoti atsitiktinius savo samdytojus.

Matydama, kad jos draugas turbūt priblokštas šio likimo smūgio, nereaguoja, Marijana perėmė iniciatyvą. Ji priėjo prie Barbos ir įdėmiai pažvelgė jai į akis.

Labai gerai! pasakė ji ramiai. Aš jūsų rankose, ir laikote mane stipriai. Bet, kaip pati sakėte, aš neturiu pinigų. Nieko neturiu, išskyrus...

Ji prikando lūpą susigriebusi, kad vos žioplai neprasitarė apie deimantą. Bet jis nepriklausė jai. Jį jai davė pasaugoti, ir ji neturėjo teisės panaudoti jo, net jei reikėtų gelbėti gyvybę.

Nieko, išskyrus ką? nekaltai paklausė Barba.

Išskyrus suvokimą, jog nepadariau jokio nusikaltimo ir nenusipelniau, kad manęs ieškotų policija. Tačiau jei jūs mane demaskavote, nesirengiu jums kliudyti: durys atviros! Imperatorius su malonumu atskaičiuos jums tūkstantį livrų, kai jam pasakysite, kad radote kunigaikštienę Sant'Aną!..

Ji tikėjosi pamatyti moterį besišaipančią, gal net šiurkščiai kažką jai atrėžiančią, paskui pabėgančią, tačiau taip neatsitiko. Didžiulei jos nuostabai, Barba nerūpestingai nusijuokė. Paskui priėjo prie jaunosios moters, paėmė jos ranką ir pabučiavo pagal geriausias Lenkijos tarnaičių tradicijas.

Tai ir gerai, pasakė ji linksmai, aš tiek ir tenorėjau sužinoti.

Bet ką gi? Paaiškinkite!

Tai labai paprasta! Jei ponia kunigaikštienė leis, aš prisipažinsiu, jog seniai numaniau, kad ji nėra... pono žmona, tarė ji atsainiai smakru rodydama į Beilio pusę. Aš buvau nuliūdinta, kad manimi nelabai pasitikima. Maniau, jog nusipelniau, kad į mane būtų žiūrima kaip į draugę arba bent kaip į ištikimą tarnaitę. Tegul jūsų malonybė man atleidžia, kad priverčiau ją pasakyti man teisybę, bet aš privalėjau

sužinoti, kur eisiu, ir dabar esu patenkinta. Tarnauti miestietei nenoriu, bet man bus didelė garbė, jei jūsų malonybė norės pasiimti mane.

Marijana iš širdies nusikvatojo, pajutusi palengvėjimą, ir tas prisipažinimas ją net sujaudino.

Vargšė mano Barba! atsiduso ji. Taip, aš mielai jus pasiimsiu, bet juk dabar žinote: aš nieko nebeturiu, ir manęs ieško, man gresia kalėjimas...

Pamanyk! Svarbiausia, kad kilminga dama negali apsieiti be kambarinės, net kalėjime. Aukštuomenės namų tarnams didelė garbė sunkiu metu sekti paskui savo ponus. Mes pradėsime nuo blogų laikų ir tikėsimės geresnių.

Bet kodėl jūs pasirenkate mane, užuot grįžusi į tėvynę?

Į Janovecą?.. Ne! Niekas manęs ten nebetraukia. Be to, mums, lenkams, Prancūzija yra kaip tėvynė! Pagaliau, jei ponia kunigaikštienė leis, pasakysiu, kad ji man tiesiog patinka! Jau čia nieko nepadarysi...

Iš tikrųjų, pridurti nebebuvo ko, taigi Barba Kaska užėmė laisvą Agatos vietą, tuo didžiai nuvildama Beilį, kuris jau regėjo lenkę savo viengungiškų namų Liuksemburgo gatvėje ekonome. Tačiau jis buvo žmogus, sugebėdavęs išlaikyti gerą nuotaiką, kai nepasisekdavo, ir jis netrukus parodė savo palankumą naujajai kambarinei.

Sutvarkiusi šį reikalą, Barba padėjo Fransua pasirūpinti jo šeimininku. Ir kai jaunasis auditorius išvyko į Kremlių, jis atrodė gana solidžiai.

Marijanos širdis viltingai plakė, kai jis išėjo, ir visą laiką, kol jo nebuvo, ji nerado sau vietos. Barba siuvo Marijanai marškinius iš Beilio gauto batisto ir niūniavo vieną iš niūrių ir dramatiškų lenkų baladžių, o jaunoji moteris tuo tarpu vaikščiojo po kambarį nepajėgdama atsikratyti nervingumo.

Slinko valandos, be galo ilgos, viltį keitė neviltis. Marijana tai tikėjosi išvysti Beilį su savo draugais, tai nusprendė, kad viskas žlugo ir jis suimtas. Ji jam patarė susitikti su Konstanu, kurio draugiškumu neabejojo.

Buvo jau visai vėlu, kai auditorius grįžo. Marijana puolė jo pasitikti, bet vos jį išvydus viltis užgeso. Jo veidas buvo toks susirūpinęs, kad gerų naujienų negalima tikėtis...

Jos tikrai buvo toli gražu ne guodžiančios. Vikontas de Žolivalis ir jo tarnas neišvyko iš Kremliaus, kur imperatoriaus įsakymu pabėgus kardinolui buvo užrakinti ir griežčiausiai saugomi.

- Jūs sakote, jie neišvyko iš Kremliaus? nepatikliai paklausė Marijana. Jūs norite pasakyti, kad imperatorius paliko juos ten, o pats išvažiavo į Petrovską? Bet tai baisu! Jie galėjo gyvi sudegti...

Nemanau. Ten liko gana daug žmonių. Nemaža imperatoriaus rūmininkų dalis ir visi kareiviai, privalėję gelbėti tvirtovę nuo gaisro. Napoleonas išvyko tik dėl to, kad nusileido vieningiems savo artimųjų prašymams, nes šie baiminosi negalėsią garantuoti jo saugumo, štai ir viskas.

Ir jūs su jais susitikote?

Kaipgi, ne! Jie laikomi labai slaptai. Jokiais būdais neleidžiama su jais bandrauti...

O Konstaną matėte? Ir ar žinoma, kur jie yra? Vietoje ar kalėjime?

To nežinau. Pats Konstanas, kuris pagarbiai siunčia jums linkėjimų, nieko apie juos nežino. "Jūs esate per daug palankus maištininkei, kokia yra ponia Sant'Ana, pasakė jam imperatorius, kai jis prabilo apie jus. Jei ji nori žinoti, ką padarysiu jos draugams, tegul pasiduoda!"

Pasidarė tylu. Paskui Marijana prislėgta palingavo galvą.

Na, gerai! Jis laimėjo. Aš žinau, ką man daryti...

Beilis akimirksniu atsidūrė tarp jos ir durų ir rankomis užtvėrė jas.

Jūs norite eiti pasiduoti?

Kitos išeities nematau. Jiems gresia pavojus. Jūs galite pasakyti, jog imperatorius neatiduos jų teismui ir nenuteis... kad priverstų mane grįžti?

Padėtis ne tokia! Jei jų likimas būtų jau nulemtas, Konstanas žinotų. Jam pasakytų tikėdamiesi, kad jis mėgins susirasti jus. Trumpai tariant, jei pasiduosite, nieko nelaimėsite, nes jūs man neleidote visko pasakyti. Jei norite, kad jūsų draugus paleistų, turite ne tik grįžti, bet ir atsivesti žmogų, kurį paleidote. Tik tada Napoleonas dovanos!

Marijanai pakirto kojas, ir ji susmuko ant kėdės žvelgdama į jaunuolį ašarų pilnomis akimis.

Ką gi man daryti, mano drauge? Net jei norėčiau, apie ką negali būti nė kalbos, aš nežinau, kur mano krikštatėvis. Ar jis nukako į Sen Luji...

Ne, pasakė Beilis. Išėjęs iš Kremliaus aš ten nuvykau. Abatas Siuržė jo neregėjo nuo gaisro pradžios. Jie nė nežino, kur jūsų krikštatėvis galėjo nueiti.

Į Kuskovą, pas grafą Šeremetjevą?

Kuskovas sudegė, ir mūsų daliniai užėmė rūmų liekanas. Ne, Marijana, toje pusėje nėra ko ieškoti. Be to, jūs negalite padaryti nieko, kas patenkintų imperatorių ir jus.

Bet juk aš negaliu palikti Žolivalio ir Grakcho! Imperatorius išprotėjo ir lieja pyktį ant nekaltų žmonių. Jis taip nori man atkeršyti, kad gali nužudyti juos...

Visiškai nusiminusi, ji lyg melsdamasi suglaudė rankas, ir ašaros upeliais ėmė tekėti skruostais. Ji buvo tokia panaši į danielę, patekusią į spąstus, kad Beilis su didžiausia užuojauta atsisėdo šalia ir broliškai apkabino.

Gana, mano mažyle, neverkite taip! Jūs turite ištikimą sąjungininką. Dorasis Konstanas neišduos jūsų nei už sidabrą, nei už auksą, nes mano, kad čia Napoleonas perlenkė lazdą. Žinoma, aš jam nepasakiau, kur jūs esate, bet jei kils pavojus, jis man praneš į intendantūrą, ir mes tučtuojau ko nors imsimės...

Tačiau, mano vargše drauge, gali būti, kad imperatorius jau viską nusprendė. Juk jis nepasiims belaisvių į Paryžių?

O kas jums sakė, kad jis ruošiasi į Paryžių?

Iš nuostabos Marijanos ašaros bemat išdžiuvo, ir ji nepatikliai pažvelgė į savo draugą.

Jis nesiruošia?

Anaiptol! Jo didenybė nutarė čia peržiemoti. Grafas Diuma ir jūsų nuolankus tarnas gavo labai aiškius įsakymus dėl kariuomenės aprūpinimo. Generolas Diuronelis gavo kitus, dėl kariuomenės judėjimo, o maršalas Mortjė stengiasi deramai eiti gubernatoriaus pareigas. Jis net rado čia artistų grupę ir liepė jiems pasirengti pasirodyti, kad pataisytų prancūzų nuotaiką!

Bet juk tai neįmanoma! Praleisti čia žiemą! Norėčiau žinoti, ką apie tai mano imperatoriui artimi žmonės.

Nieko gero! Visų veidai ištįsę. Išskyrus Lenkijos kampaniją, niekas niekada nėra žiemoję ne Prancūzijoje. Sprendžiant iš to, ką man pasakė, imperatorius turi dvi prieštaringas idėjas: arba Aleksandras sutiks vesti preliminarias taikos derybas ir mes, pasirašę susitarimą, grįšime, arba praleisime žiemą čia, papildysime kariuomenę jau užsakytu pastiprinimu ir pavasarį trauksime į Sankt Peterburgą!

Kaip? Dar viena kampanija... po patirtos katastrofos?

Galbūt ne. Pas carą nusiųstas pasiuntinys. Jis gabena Pamestinukų prieglaudos viršininko generolo Tutolmino laišką, patvirtinantį, kad prancūzai, gelbėdami Maskvą, padarė viską, o kitas laiškas imperatoriaus carui, jame garantuojama jo gera valia ir broliški jausmai!

Jo broliški jausmai? Kokia nesąmonė! Juo nepatikės...

Taip pat mano ir Kolenkuras, kuris gerai pažįsta Aleksandrą. Tačiau imperatorius supyko ant jo, laiko jį prastu pranašu ir dabar nesikalba su juo. Tiesa, Miuratas, kuris vis dar stengiasi įsiteikti Platovo kazokams, daro viską, ką gali, kad įtikintų imperatorių, jog caras laimingas puls į jo glėbį. Ak, aš jaučiu, kad visa tai blogai baigsis! Viena man tėra aišku: šiemet neišvysiu Milano!..

Tą naktį Marijana taip ir neužmigo. Ji karštligiškai mėgino sugalvoti būdą išgelbėti draugus, bet niekas nešovė į galvą, kaip tik mintis surasti kardinolą ir pasiduoti. Slapta įsibrauti į Kremlių neįmanoma. Senoji citadelė paversta karo stovykla. Generolų Mišelio, Gro ir Tindalio vadovaujama Senoji gvardija dieną naktį ten saugo visus vartus, atidarytus ir uždarytus. Ne, į tą dygliuotą tvirtovę nepateksi. Tuomet... laukti? Bet kiek? Jei Napoleonas nusprendė čia žiemoti, vadinasi, mažiausiai šešis mėnesius ji turės praleisti užrakinta šiame name! Galima išprotėti!

Žinoma, buvo dar viena galimybė, pasak Beilio, pasiūlyta Konstano: palaukti, kol imperatoriaus pyktis atslūgs, ir tada jis, Konstanas, pasistengs pamažu apginti maištininkę. Tačiau

Marijana tuo nelabai pasikliovė: nors Napoleono pyktis greitai praeina, bet bloga jis ilgai atsimena.

Kitos dienos buvo slogios, nors lauke, į kurį Marijana tik pro užuolaidas liūdnai žvilgčiojo, oras buvo puikus. Ji stūmė laiką kartu su Barba siūdama, bet gyveno tik dėl tos valandos, kai su naujienomis grįš jos nelaimės draugas.

Jos buvo įkyriai vienodos: iš Sankt Peterburgo jokių žinių, aktyviai rengiamasi žiemoti. Imperatorius džiūgauja: jo kurjerių tarnyba dirba puikiai, nes pašto direktorius grafas de La Valeta tiesiog fantastiškai viską organizavo. Kurjeris atvykdavo kasdien tą pačią valandą, šuoliavęs penkiolika dienų ir keturiolika valandų. Jau taip pasidarė, kad jei kurjeris valandą vėluodavo, jo didenybė nerimaudavo ir nervindavosi. Tačiau apskritai jis puikiai nusiteikęs, o savo pašaipos objektu pasirinko nelaimingąjį Kolenkurą ir jo kuriamus tragiškus Rusijos žiemos vaizdus; jis nuolat kartojo, kad bent jau ruduo “nuostabesnis negu Fontenblo”.

Tačiau imperatoriaus optimizmui Marijana nė kiek nepritarė, kaip, beje, ir Beilis, ištisas dienas vargęs rinkdamas maisto atsargas, kurių dar rasdavo sugriautų namų rūsiuose.

Jo nuotaika taip pat buvo niauri. Jis sutiko kažkokį Ogiustą Feselį, iš profesijos arfininką, kuris pagaliau pranešė jam naujieną apie jo brangiąją draugę Melani Barkovą ir ta naujiena jį labai nuliūdino. Likus keletui dienų iki gaisro, minėtoji dama, arfininko lydima, su paskutinėmis bėglių grupėmis išvyko į Peterburgą, ir tai padarė nepaisydama vyro valios. Su vyru ji susipykusi, bet laukiasi jo kūdikio. Be to, ji visai neturi pinigų. Ši liūdna istorija tiesiog įsiutino jaunuolį, jis kaip pašėlęs ieškojo galimybių surasti savo buvusią mylimąją ir parsivežti į Prancūziją. Kad bent kiek išsiblaškytų, jis be paliovos kalbėjo apie tai su Marijana, ir mylimosios dorybes jis taip įkyriai gyrė, kad jaunajai moteriai ši nepažįstamoji netrukus pasidarė atgrasi. Ne mažiau nemaloni jai atrodė ir dabartinė jo meilužė, Anželika Bereiter, nors savo ugningose kalbose Beilis daugiausia liaupsino jos kūno grožį, o ne dorybes, kurių ši tikriausiai neturėjo. Matyt, mieląjį Beilį nesuvaldomai viliojo nepakenčiamos moterys.

Tik jo seseriai Polinai Marijana jautė palankumą. Kai Beilis nerašydavo begalinių savo laiškų, jis švelniai pasakodavo apie ją, ir tai jaudino Marijaną, nes buvo nuoširdu. Be to, apie ją jis pasakojo prancūziškai, o kai garbindavo savo žaviąsias draugužes, jis būtinai įpindavo angliškų ir itališkų posakių, ir tai erzino Marijaną.

Bent kiek geriau ji jautėsi tik su Barba. Nesijaudinanti, patikima lenkė spinduliavo ramybe. Be to, paprastos melodijos, jos niūniuojamos dirbant, atitikdavo Marijanos nuotaikas. Vieną jų ji ypač mėgo:

Pasivaikščiok neskubėdamas, kol dar čia esi,
Tu nebegrįši niekada, bėras eidininke.
Tavo kanopos paskutinį kartą trypia gimtųjų stepių žolę...

Vien pagalvojusi apie eidininką ji suvirpėdavo. Ak! Kad dabar būtų galima paleisti žirgą šuoliais pirmyn, iki pat horizonto, kol pagaliau pasirodys Prancūzijos medžiai! Dabar ji nekentė tos neaprėpiamos Rusijos, kuri kaip milžiniškas kumštis gniaužė ją! Ji duso tame ankštame name, tarp medinių sienų, po žemomis lubomis. Jau greitai pradės snigti, sniegas užvers juos, ją ir Beilį, kaip užvers ir visus žmones, pririštus čia vieno žmogaus valia; jų nekantrus noras grįžti namo darėsi visiems akivaizdus... išskyrus Napoleoną, kuris tebemanė, kad viskas tvarkoje.

Rugsėjo pabaigoje naujienos darėsi vis prastesnės. Skubus paštas ėmė vėluoti, o vieną kartą visai neatvyko. Be to, už dvidešimties varstų nuo Maskvos kazokų būrys netikėtai užpuolė artilerijos amunicijos vežimų virtinę, grįžtančią iš Smolensko ir dviejų eskadronų saugomą, ir jie visi pateko į nelaisvę. Po dviejų dienų toks pat likimas ištiko aštuoniasdešimt dragūnų, buvusų Mažojoje Viazmoje, kunigaikščio Golicyno rūmuose, tačiau imperatorius kasdien vidurdienį Kremliuje apžiūrėdavo gvardiją.

Beilis nuo tokių naujienų vis labiau niaukėsi; nors ir labai stengėsi, jis juokavo vis rečiau.

Mes galime išmaitinti kariuomenę šešis mėnesius, sakė jis Marijanai, tačiau tie rusų antpuoliai mane šiurpina! Ar ilgai mums pavyks išlaikyti kelią į namus laisvą? Šnekama, kad iš kaimų, esančių netoli Maskvos, renkasi ginkluotų valstiečių

gaujos. Ir kazokai vis įžūlėja. Jei imperatorius ir toliau spyriosis, mes greitai būsime atkirsti nuo savo užnugarių... priklausomi nuo Rusijos kariuomenės, kuri kažkur kaupia savo jėgas, kadangi Aleksandras nė nesiteikia rodyti gyvybės ženklų.

Bet nejaugi niekas negali atvesti imperatoriaus į protą?

Bertjė ir Davu mėgino, tačiau Napoleonas pateikė Sankt Peterburgo puolimo planą. Jie tuoj pat užsičiaupė. O Kolenkuras nedrįsta nė prasižioti. Kiti eina į teatrą. Jį atidarė Pozniakovo rūmuose, ir madam Biursė trupė ten vaidina "Meilės negandas" ir "Meilužį ir tarną"... Arba klausosi kastrato Tarkvinijaus burkavimo! Iš tikrųjų, kariuomenė dar niekada nėra taip džiaugsmingai ritusis į savižudybę...

Spalio pradžioje Beilis susirgo. Gelta privertė Marijaną tapti slauge, bet jai tai greitai įgriso. Ligonis, kaip ir dauguma sergančių vyrų, nuolat niurzgėjo, bambėjo ir dejavo, buvo viskuo nepatenkintas, ypač maistu. Jis gulėjo lovoje geltonas kaip svarainis ir išsižiodavo tik tam, kad dėl ko nors papriekaištautų arba pasiskųstų nepakenčiamais skausmais, nes jam dar ėmė skaudėti dantis. Ir susierzinusiai Marijanai, sėdėjusiai prie jo lovos, vis sunkiau buvo įveikti norą užpilti jam ant galvos vieną iš daugybės puodų su nuovirais, kuriuos ruošė Barba. Tos ligos metu jos nerimas vis didėjo, nes Kremliaus naujienas sužinodavo Bonerio dėka pasveikęs jis kas vakarą ateidavo pranešti kolegai apie įvykius.

Iš jo sužinojo, kad kurjeriams vis sunkiau atvykti, kad Rytų Prūsijoje kunigaikštis Švarcenbergas skundėsi, jog jo "padėtis, jau ir taip prasta, gali dar pablogėti"!

Tuomet Nešatelio kunigaikštis dar kartą pamėgino įkalbėti Napoleoną palikti Maskvą ir pasitraukti į Lenkiją. Jam buvo griežtai atkirsta:

- Jūs užsimanėte pasivaikščioti Grosbua ir pamatyti Viskontį?..

Šie žodžiai įsiutino ligonį.

Beprotis! Vis dėlto jis išprotėjo! Jis mus visus nuvarys į kapą! Tereikia prie Dvinos netikėtai susitikti su maršalais Viktoru Udinu ir Guvjonu Sen Siru, ir būsime užblokuoti be vilties likti gyvi. Rusai kasdien darosi vis įžūlesni.

Ir Maskvos padėtis iš tikrųjų darėsi vis sunkesnė. Vieną vakarą pas savo pusbrolį užsuko valstybės ministras, rūpinęsis

tiekimu, grafas Dariu (Marijana buvo priversta pasislėpti), kuris neslėpė savo būgštavimo.

Rusai priemiesčiuose ir kaimuose jau grobia žmones ir arklius, gabenančius maisto produktus. Reikia jiems skirti daug ginkluotos palydos. Paštas dirba vis prasčiau: iš dviejų pasiuntinių vienas dingsta!..

Taigi kas vakarą sužinomos prastos naujienos vis labiau slėgė Marijanos širdį. Jaunoji moteris beveik fiziškai jautė, kaip ji ir jos draugai užsitrenkia spąstuose. Ir vieną rytą pro langą, išvydusi raitą imperatorių, ji vos susilaikė nepuolusi prie jo ir neėmusi maldauti išvykti, nebesispyrioti, nepasmerkti visų lėtai mirčiai baiminantis be galo ilgų žiemos naktų, kurios jau ne už kalnų! Linguodamas ant Turkmėno, vieno iš mylimiausių savo arklių, jis ramiai jojo įkišęs ranką į liemenės iškirptę, šypsodamasis neįprastai šiltai rudens saulei, tarsi kursčiusiai jo užsispyrimą.

"Mes niekada iš čia neišvyksime", nusiminusi pamanė ji. Ir visą naktį ją kamavo košmarai.

Tai atsitiko spalio 12-ąją vakare, kai buvo sužinota malonesnė naujiena negu išvakarėse, ir ją taip pat atnešė nenuilstantis Boneris: tai buvo laiškas, atsiųstas Beiliui į intendantūrą.

Auditorius jį perskaitė ir ištiesė Marijanai.

Paimkite, čia apie jus.

Laiškas buvo nepasirašytas, tačiau abejonių nekilo: jį atsiuntė Konstanas.

"Pabėgusios damos nebesitikima surasti, rašė jis. Taigi kai kurie asmenys tapo nebenaudingi. Jie išsiųsti su sužeistųjų gurguole, išvykusia iš Maskvos užvakar ir vadovaujama generolo Nansučio. Bet laisvi jie taps tik Prancūzijoje..."

Marijana surutuliojo laišką į gumuliuką ir nuėjusi įmetė jį į didelę mūrinę krosnį, užėmusią beveik pusę užpakalinės sienos. Paskui grįžo prie Beilio lovos gniaušdama rankas, kad nedrebėtų.

Dabar mano dvejonės išsklaidytos! pasakė ji. Man nebėra prasmės likti čia ir varginti jus, mano drauge. Mano bičiuliai išvyko, ir aš vykstu paskui juos. Su gerais arkliais

lengvai juos pasivysiu, nes sužeistųjų gurguolė negali labai greitai važiuoti.

Ligonis kimiai nusijuokė, paskui nervingai užsikosėjo ir ėmė baisiausiai dejuoti. Jis nusišluostė nosį, ranka pajudino žandikaulį, paskui tarė:

Be specialaus įsakymo iš Kremliaus negausi nė nusususio asilo! Kariuomenei visko trūksta, ir gauti nėra iš kur. O jojami arkliai taip atrodo, kad juos reikėtų gerai atšerti. Ir nemėginkite manęs įkalbėti pavogti bent porą: tai taip pat neįmanoma, jei nors kiek brangini gyvybę.

Labai gerai! Tuomet eisiu pėsčia, bet vis tiek eisiu!

Nešnekėkite nesąmonių, jus palaikys nenormalia. Pėsčia! Šešis ar septynis šimtus ljė pėsčia! O kodėl ne rankomis? O kaip manote maitintis? Gurguolės ir kurjeriai privalo gabentis produktų nors iki Smolensko, nes mūsų gerieji bičiuliai rusai taip puikiai vykdė savo išdegintos žemės politiką, kad neįmanoma rasti net kopūsto koto! Pagaliau, priminė jis jai, gauname labai nerimą keliančių žinių. Ginkluotų valstiečių būriai puola mūsų nedidelius dalinius. Vienai jums bus labai pavojinga!

Jis tikrai supyko ir užmiršo savo fizinę negalią, tačiau jo pyktis išblėso išvydus nevilties kupiną Marijanos žvilgsnį. Ji vos ne verkdama murmėjo:

Ką gi man daryti? Aš taip noriu išvykti! Atiduočiau dešimt gyvenimo metų, kad galėčiau grįžti namo!

Aš taip pat! Liaukitės, išklausykite mane ir, svarbiausia, neverkite. Kai jūs verkiate, aš negaliu galvoti ir man kyla karštis. Galbūt yra vilties... jei tik jūs būsite truputį kantresnė.

Aš labai kantri, greičiau sakykite!

Gerai. Boneris ne tik atnešė šį laišką, bet ir kai ką pranešė. Mūsų padėtis kasdien vis sunkėja, ir imperatorius ima tai suprasti. Jį pasiekė gandai, kad rusai, toli gražu ne tokie išsekę kaip atkakliai teigia Neapolio karalius, netoliese telkia dideles pajėgas. Taigi mes nebepajėgsime priešintis iš visų pusių artėjančiam antpuoliui, net jei jo didenybės užprašyti pulkai ir laiku atvyktų. Arba aš smarkiai klystu, arba mes labai greitai iš čia išvyksime.

Jūs manote?

Esi pasirengęs kišti ranką į ugnį! Beje, sergu ar ne, rytoj eisiu sužinoti naujienų. Boneris šaunus vaikinas, bet jis ne į viską kreipia dėmesį. Intendantūroje sužinosiu, kokia padėtis.

Bet· jūs dar sergate, karščiuojate...

Man jau geriau. Be to, atėjo metas ir man šauniai pasirodyti. Per daug lepinuosi. O jūs taip pat liaukitės verkšlenti. Velniai griebtų, reikia krėstelėti gyvenimą, kol jis mūsų dar nesugniuždė!

Krėstelėti gyvenimą? -, mąsliai tarė Marijana. Mano vargšas bičiuli, man jau atrodo, kad daugelį metų tik tai ir dariau. Jis su manimi elgiasi kaip kokosinė palmė: veda daug gerų vaisių, bet jie krinta man ant galvos.

Nes jūs pasirinkote netinkamą vietą. Jūs sukurta laimei. Jei negalite jos pasiekti, tai tik jūsų klaida! Dabar eikite ilsėtis. Jaučiu, kad nebeilgai kvėpuosiu troškiu šių namų oru.

Netrukus Marijana pagalvojo, ar tik jos draugas iš tikrųjų nėra aiškiaregys, nes kitą dieną grįžęs pasakė nepaprastą naujieną.

Mes išvykstame po trijų dienų! pareiškė jis.

Po trijų dienų? džiaugsmingai sušuko Marijana. Ar tai įmanoma?

Jis nusilenkė jai kaip Komedijos teatro personažas.

Žavioji ponia, priešais jus šaunus užnugario aprūpinimo reikalų tvarkytojas. Generolas Diuma dabar pasirašo mano paskyrimą... kurį, deja, sunkina kita misija: paruošti pakankamai maisto dviem šimtams tūkstančių žmonių trijose gubernijose Vitebsko, Mogiliovo ir Smolensko! Imperatorius pagaliau nusprendė palikti Maskvą, žiemoti Smolenske arba Vitebske, arčiau savo kariuomenės, esančios už Dvinos, ir ten ramiai laukti pastiprinimo, o paskui pavasarį traukti į Peterburgą.

Bet kada?

Nežinau. Sprendžiant iš to, ką girdėjau, prieš visai įsikurdamas žiemos būstinėje, jo didenybė ketina truputį įkrėsti Kutuzovui, kad būtų ramu... ir patikrinti, ką Miuratas plepa apie kazokus. Šiaip ar taip, mums tai nerūpi. Svarbu, kad po trijų dienų išvykstame į Smolenską, ir esu priverstas prašyti jūsų išeiti iš kambario, nes ateis keletas raštvedžių: man reikia padiktuoti daugybę laiškų, kadangi turiu surinkti keletą šimtų

tūkstančių centnerių miltų, avižų ir jautienos... nors ir nežinau, kur visa tai paimsiu.

Ji jau atsistojo, norėdama išeiti, bet jis ją sulaikė.

Beje, jūs nieko prieš, jeigu reikėtų persirengti vyriškais rūbais? Būsite mano sekretoriumi.

Anaiptol! Kartais man tai net patikdavo.

Tuomet puiku! Labanakt.

Ir tą naktį, kai už pertvaros be paliovos dudeno Beilio balsas, diktuojant laiškus trims mieguistiems sekretoriams, kuriuos jis vis pažadindavo niuksais, Marijana pagaliau ramiai, palengvėjusia širdimi miegojo. Ji dar neištrūko iš spąstų, bet jie jau žiojosi. Visas jos jaudulys ir baimė dabar buvo susiję su vieninteliu kankinančiu troškimu: palikti Maskvą!

O apie visa kita bus laiko pagalvoti, kai kelias į laisvę jai bus plačiai atvertas. Tik viena rūpėjo: kuo greičiau rasti Žolivalį ir Grakchą, nes ji nuo savęs neslėpė, kad grįžus gyvenimas Paryžiuje gali būti ne lengvesnis negu Maskvoje, kai tik ten grįš imperatorius... Imperatorius, kuris tapo jos priešu.

Bet ir ši nerimą kelianti mintis buvo atidėta rytdienai...

Šešioliktas skyrius

Smolensko pirklys

Spalio 16-ąją, kai paliko Maskvą, oras buvo sausas, bet jau aiškiai darėsi šalčiau. Nepaprastai švelnus ruduo, taip nuraminęs Napoleoną, buvo beveik tokios temperatūros, kaip tokiu metu įprasta.

Įsitaisiusi greta Beilio karietoje, kurią padarė patogesnę pritaisę odinį atlenkiamą viršų, Marijana mintyse įvertino savo draugo kaip organizatoriaus gabumus. Jis nieko neužmiršo. Nei šiltų rūbų, nei skrynios su maistu.

Ji pati, apsirengusi vyriškais rūbais ir paskirta rezervo aprūpinimo reikalų tvarkytojo sekretoriumi, gavo jo parūpintą laisvą tamsiai žalią vengrikę su šilkiniais brandenbūrais. Vengrikė buvo mušta ir apvedžiota lapės kailiu, o tokią pat kepurę

jaunoji moteris užsismaukė iki ausų, kad paslėptų Barbos kietai supintus plaukus.

Susisupusi daugybe šiltų šalikų, lenkė atsisėdo greta Fransua; kol įveiks atstumą nuo Maskvos iki Smolensko, jie turėjo daugiau negu reikia antklodžių ir gūnių. Beiliui Smolenske kelionė turėjo baigtis, o Marijanai tai tebuvo pirmas etapas. Valstybės tarybos auditorius pagrįstai tikėjosi Smolenske galėsiąs pasirūpinti, kad jo kompanionė normaliai išvyktų į Prancūziją.

Marijana manė, kad pirmąjį etapą jie greitai įveiks, tačiau buvo apvilta dar neišvykus iš Maskvos. Užuot tiesiai važiavusi į Smolensko kelią, karieta pasuko į Raudonąją aikštę, kad prisidėtų prie išvykti besirengiančio konvojaus: keli šimtai sužeistųjų ir ligonių ir trijų šimtų kareivių ginkluota palyda.

Kai ji nustebusi pažvelgė į Beilį, šis gūžtelėjo pečiais ir sumurmėjo:

Jūs taip džiaugėtės, kad išvykstame! Nenorėjau temdyti jūsų džiaugsmo ir pasakyti, kad generolas Diuma man įsakė vykti su šiuo konvojumi. Keliai tokie nesaugūs, kad mūsų vakarietiška karieta viena tikrai nenuvažiuotų... ir mes juo labiau.

Jau geriau būtumėte iš karto įspėjęs! Juokinga ką nors slėpti nuo manęs. Žinote, aš jau seniai įpratau susitaikyti su tuo, kas neišvengiama. Žinoma, kelionė bus ilgesnė, bet niekas nesumažins mano džiaugsmo!

Vis dėlto vėl išvydusi Kremliaus sienas ji nejučia sudrebėjo. Tarp daugybės griuvėsių tvirtovė tebestovėjo tokia graži tekančios saulės spindulių nušviesta, tarsi jos plytos būtų kraujavusios. Prisiminusi, kaip karštai ji veržėsi čionai, kad pamatytų Napoleoną, Marijana pajuto kylantį pyktį.

Nekiškite galvos, patarė Beilis. Nors mes ir atsargūs, bet jus gali atpažinti.

Iš tikrųjų, baisioje vežimų ir karietų, sudarančių gurguolę, kamšatyje šmėsčiojo švytintys karininkų mundurai, ir tarp jų buvo Eugenijus Bogarnė. Visuomet malonus Italijos vicekaralius stebėjo, kaip guldomas į antklodę susuptas senas kareivis, kurio barzda buvo tokia pat balta kaip ir veidas.

Pasitaisiusi ant nosies akinius, kuriuos Beilis patarė nešioti, kol tarp jos ir Kremliaus bus keleto lįė atstumas, Marijana

atsilošė ir meldė Dievą, kad jie greičiau pajudėtų, nes pastebėjo Diuroką, kuris vaikščiojo palei vežimus, geru žodžiu drąsino sužeistuosius ir linkėjo sėkmingos kelionės. Jos širdis ėmė smarkiai plakti, ir ji, kad apsiramintų, mėgino žiūrėti tik į tai, kas matėsi pakėlus karietos viršų. Pačios aukščiausios Kremliaus varpinės paauksuotos smailės viršūnėje gvardijos pionieriai, įsikibę į atsitiktines pakylas, rizikuodami gyvybe, mėgino nulaužti didelį auksinį Ivano Didžiojo kryžių. Aplink juos suko juodų varnų pulkas, taip šiurpulingai krankdamos, kad Marijana krūptelėjo, tame klykavime pajutusi nelaimės pranašavimą.

Kodėl jie tai daro? paklausė ji.

O! Jo didenybės imperatoriaus ir karaliaus įskymas! Jo sumanymu, šis didelis auksinis kryžius turės būti pritaisytas ant Invalidų namų kupolo. Karo trofėjus, kuris seniems kareiviams primins, kiek kančių jie patyrė ir kaip ant Maskvos upės krantų skynė laurus!

Jie geriau užmirštų tai, sušnabždėjo ji. Tai ugniniai laurai, tęsė ji prisiminusi Konstano žodžius. Jiems sudegus, lieka tik pelenai...

Pagaliau gurguolė, aidint atsisveikinimo šūksniams, pajudėjo. Iš abiejų šios virtinės pusių kareiviai kilnodami šautuvus ir kepures, linksmai šūkčiojo: “Iki pasimatymo”, “Greitai susitiksime”, “Saugokitės kazokų” ir pan.

O kada imperatorius paliks Maskvą? paklausė Marijana. Ar tai žinoma?

Labai greitai. Po dviejų ar trijų dienų. Pirmiausia jis nori nuvykti į Kalugą...

Kai karieta tiltu pervažiavo į kitą Maskvos upės krantą, Beilis nusigręžė ir prigludo prie užpakalinio langelio. Taip jis išbuvo gana ilgai, ir Marijana paklausė, ar ko nors neužmiršo, o gal jam labai gaila palikti Maskvą?

Nei viena, nei kita, atsakė jis. Tiesiog noriu išsivežti paskutinius prisiminimus, nes to, ką ten matau, niekada nebepamatysiu, kad ir kiek kartų čia grįžčiau. Imperatorius nusprendė, kad tuo momentu, kai jis paliks Maskvą, Kremlių susprogdins! Kiekvienas savaip kerštauja!

Marijana tylėjo. Vyrų, ir ypač Napoleono, elgesys jai vis labiau atrodė keistas ir nesuprantamas. Argi imperatorius jai

nepasakė, kad jis ne tas žmogus, kuris palieka griuvėsius? Matyt, jis vėl pakeitė nuomonę. Ji vis dažniau keisdavosi ir būdavo vis nelogiškesnė. Turint tai galvoje, kas gali pasakyti, kokie bus jo jausmai jos atžvilgiu, kai jie vėl susitiks Paryžiuje, jei Dievas duos?..

Kelionė, trukusi aštuoniolika ilgų dienų, netrukus virto tikru košmaru. Oras pasidarė drėgnas, žvarbus, ir tai blogai veikė visų žmonių nuotaiką. Visą dieną keiksmai, skundai, o vežimus nuolat reikėjo traukti iš pravėžų arba per vandens kliūtis, kur buvo sugriauti tiltai. Tuomet būdavo sugaištama tris keturias valandas.

Netoli Možaisko pravažiavo rusų karo belaisvių stovyklą. Iš ten sklido baisios dejonės ir bjaurus supuvusių kopūstų ir gendančių atliekų kvapas. Sukrėsta Marijana stipriai užsimerkė, kad nematytų prie tvoros prisispaudusių barzdotų demonų, kurie baisiausiai plūdosi. Marijana jų nesuprato, tačiau Barba nuolat žegnojosi.

Pačiame Možaiske, kur buvo didžiausia lauko ligoninė ir apsistoję 38-ojo korpuso Vestfalijos daliniai, vadovaujami hercogo d'Abrantė, jie paėmė daug sužeistų ir amputuotų ligonių. Pavyko gauti keletą karietų ir valstiečių vežimų daugumai, tačiau kad visi tilptų, važiuojantiesiems iš Maskvos teko susispausti. Po žemu pilku dangumi ir mintys atrodė pilkos...

Dar vienas sukrėtimas laukė važiuojant pro mūšio lauką prie Borodino kaimo. Keliaujančiųjų akims atsivėrė toks vaizdas, kad net Beilis, užmiršęs savo cinišką skeptiškumą, sukrėstas apmirė ir neįstengė ištarti nė žodžio, kai žvelgė į garsiajame mūšyje žuvusius karius, vis dar nepalaidotus lavonus. Lyguma buvo nuklota jų, ir tik plona ledo plutelė saugojo juos nuo puvimo. Visur matėsi šunų apgraužtų ir plėšrių paukščių iškapotų arklių skeletai, kyšoję tarp būgnų, kirasų, šalmų ir ginklų, nuolaužų, apsupti juodu nusipenėjusių varnų ratu. Nors buvo šalta, iš tos skerdyklos sklido siaubinga smarvė.

Alpstanti Marijana šnabždėjo maldą, Beilis iš pasišlykštėjimo susiraukęs, įkišo nosį į tabaką, o sužeistuosius vežime šis vaizdas tarsi atgaivino. Užmiršę savo skaudulius, nepatogumus ir prastą nuotaiką, jie išdidžiai rodė vietas, kur kovėsi, prisiminė

pabūklų griausmą, didvyriškus momentus ir aitrų pergalės aromatą. Jie rodė trobelę, kurioje buvo Kutuzovo štabas, kiti žvalgėsi į garsųjį redutą, kuris lyg actekų pilis stūksojo tragiškame peizaže.

- Jie bepročiai, apstulbusi šnabždėjo Marijana. To negali būti!..

Pasigirdo juokas.

O ne, mano berniuk, jie neišprotėjo! Bet argi toks pienburnis kaip jūs gali suprasti kareivius? Mes čia esame dėl to, kas buvo iškentėta šioje lygumoje! Žinoma, tarp lavonų yra daug mūsiškių, bet rusų dar daugiau! Tai buvo didi diena, didi pergalė, kuri išaukštino Nėjų!

Tai kalbėjęs vyriškis buvo vienas iš priekyje važiavusių karietų keleivių. Stambus stipruolis su puikiais ūsais, ant pečių užsimetęs kareivio milinę, kur ant tuščios rankovės buvo prisiūtas generolo antpetis. Garbės legiono ordinas lyg kraujo lašas degė ant jo krūtinės, o skruostą rėžė po aukšta apykakle dingstantis dar nesenas randas. Jis taip žiūrėjo į Marijaną, tarsi būtų norėjęs sudraskyti ją. Beilis pamanė, jog metas gelbėti ją.

Liaukitės, brangusis generole! pasakė jis juokdamasis. Neužsipulkite mano mažojo sekretoriaus! Jis italas, nelabai supranta prancūzų kalbą, ir jam tik septyniolika metų!

Tokio amžiaus aš jau buvo leitenantas. Nors jo veidas mergaitiškas ir akys didelės, šis vaikinas vis dėlto turi mokėti joti arkliu ir laikyti kardą! Prisiminkite, kaip pasakė vargšas Lasalis: “Husaras, kuris nenumirė iki trisdešimties metų, stuobrys ir bailys!”

Galbūt. Bet duoti šiam berniukui kardą vadinasi, imtis didelės atsakomybės. Jis per daug menkutis. Užsidėkite savo akinius, Fabricijau, pridūrė jis itališkai. Juk žinote, kad be jų nieko nematote!

Įpykusi ir kartu įsižeidusi, Marijana paklausė, o tas surambėjęs kareiva, kuris jai iš karto nepatiko, labai priešiškai nusiteikęs ją stebėjo. Ji turėjo gerai susiimti, kad nepareikštų jam savo nuomonės apie tokius kaip jis Marso šalininkus. Jiems mūšio laukas, net lavonais nuklotas, yra jei ne rojus, tai bent privilegijuota vieta, milžiniška žaidimų aikštelė, kurioje jie su užsidegimu užsiima ta jaudinančia sporto šaka, vadinama karu.

Nesvarbu, kad jie ten paliks kurias nors savo kūno dalis, svarbu pats žaidimas, jo siautulys, svaigulys ir siaubinga šlovė...

Vos tik gurguolė vėl pajudėjo ir generolas pagaliau nusisuko, Marijana piktai nuplėšė nosį trynusius akinius ir kreipėsi į kaimyną:

Kas tas kraugeriškas kvailys? Jūs jį pažįstate?

Žinoma. Generolas, baronas Pjeras Murjė, 3-iojo armijos korpuso, kitaip tariant, Nėjaus korpuso, 9-osios kavalerijos brigados vadas. Sužeistas taip pat čia... ir pridursiu, kad jis ne kvailys. Tiesiog jis reagavo kaip kiekvienas senas kareivis, pamatęs gražų, kupiną jėgų jaunuolį, turintį visas keturias galūnes ir patogiai sėdintį puikioje karietoje.

O! Baikite šaipytis. Juk ne aš pareikalavau persirengti vyriškio rūbais.

Ne, aš. Bet kitaip neturėtumėte jokios teisės važiuoti karinėje gurguolėje.

O kaipgi Barba?

Ji yra tarp mano tarnų. Aš parašiau, kad ji virėja. Liaukitės, Marijana, atlaidžiau žiūrėkite į menkus nemalonumus. Tokių incidentų kaip šis gali būti dažnai. Tai jūsų persirengimo padarinys. Pakentėkite! Ir jei tai jus paguos, žinokite, kad generolas visai tokios pat nuomonės ir apie mane. Jis mano, kad Valstybės tarybos auditorius, ypač mano amžiaus, nedaug vertas. Jis iš tų, kurie vengia vykti į frontą. Taigi stenkitės vaidinti savo vaidmenį, ir viskas bus gerai.

Ji pervėrė jį žvilgsniu, bet jo žvilgsnis jau tapo klaidžiojantis, ir jis nusisuko. Ištraukęs iš kišenės nedidelę knygelę, puikiai įrištą oda, jis įniko skaityti su tokiu pasimėgavimu, kad Marijanai kilo nenumaldomas noras žūtbūt sutrukdyti jam.

Ką skaitote? paklausė ji.

Madam de Defan laiškus. Ji buvo akla, tačiau labai protinga moteris ir niekada nedrumsdavo kitų ramybės.

Po tokios aiškios užuominos pasipiktinusi Marijana nutarė su juo nesiginčyti ir nutilo. Atsirėmusi kampe, ji pamėgino užmigti.

Trijų keturių ljė kasdieninė kelionė vargino savo monotoniškumu. Šaltukas jau gnaibė ausis, todėl Beilis ir Marijana

dalį kelio eidavo pėsčiomis, kad pamankštintų kojas ir sušiltų. Kelias buvo platus, jis kaip gyvatė vingiavo tamsių pušų ir šviesių beržų tankiais miškeliais. Nuolatinės nuokalnės ir įkalnės, į kurias reikėdavo stumti sunkiai pakrautas karietas. Niekur nebuvo nė gyvos dvasios. Retsykiais pasitaikydavo tušti kaimai, beveik visai sugriauti.

Kai ateidavo vakaras, jie įsirengdavo bivuaką aplink didžiulius laužus, kuriems buvo nesunku rasti kuro, ir miegodavo kaip papuolė, susisupę antklodėmis, kurios paryčiui būdavo apsitraukusios traškančiais ledo šarvais.

Kaskart, kai sustodavo, Marijana stengėsi laikytis toliau nuo generolo. Ne dėl to, kad jis buvo labai nemalonus, atrodė, jis piktdžiugiaudavo, trikdydamas tariamąjį sekretorių tokiais nešvankiais kareiviškais juokeliais, kad vargšė Marijana, nors ir labai tvardėsi, rausdavo iki ausų, o jos kankintojas džiūgaudavo. Be to, Beiliui reikėdavo būti gudriam kaip indėnui, kad jaunoji jo bendrakeleivė retkarčiais galėtų viena nueiti tvarkyti gamtinių reikalų. Pagaliau jis dažnai kartojo, kad Fabricijus nelabai supranta prancūzų kalbą, tačiau Murjė įkyriai stengėsi jį mokyti kareivių žargono subtilybių, įrodinėdamas, jog tai puikiai padeda siekti pripažinimo. Po žygio į Italiją jo atmintyje kai kas liko, ir jis velniškai apsukriai įpindavo į pokalbį itališkų posakių.

Viena detalė itin kurstė jo smalsumą: Fabricijus niekada nenusiimdavo kepurės. Nuo pat Maskvos ji visada būdavo užtraukta iki ausų. Ir generolo juokeliai dėl nelemto galvos apdangalo liejosi kaip pavasario lietus. Arba jis skelbdavo, kad vargšas Fabricijus, ir taip gamtos nuskriaustas nestiprus ir nevyriškas, tikriausiai yra plikas arba utėlėtas. Ir Marijana kankindamasi apgailestavo, kad nepaklausė Beilio ir nenusikirpo plaukų. O dabar buvo neįmanoma to padaryti, ir jai teliko iš pykčio graužti nagus.

Spalio 24-ąją vakare jie jau buvo beveik pusiaukelėje iki Smolensko, kai juos pirmą kartą užpuolė. Kaip visada, sukūrė laužus, pakabino katiliukus srėbalui. Gurguolę pastatė miško pakraštyje, ir žmonės susigrūdo, prisiglaudė vieni prie kitų, užmiršę niūrias mintis ir vaidus, kad iš tokių pat kaip jie sulauktų trupučio šilumos ir draugiškumo. Jiems atrodė, kad tai mažytis Prancūzijos žemės lopinėlis, atsidūręs milžiniškoje

Rusijos teritorijoje, ir taip malonu jausti draugo alkūnę... Įveikė dar keletą lįė. Netrukus bus pastogėse už aukštų Smolensko sienų, kur maisto yra pakankamai. Bent jau taip tikėjosi Beilis.

Netikėtai po medžiais sujudėjo pilkos figūros. Tuo pačiu metu sugriaudėjo šūviai. Šalia Marijanos sukniubo žmogus, ir reikėjo patraukti jį nuo ugnies, kad neužsidegtų plaukai, tačiau... jis jau buvo miręs. Marijana pasibaisėjusi žiūrėjo į jį. Tada pasigirdo Murjė balsas:

Pavojus! Mus užpuolė! Visi prie ginklų!

Kas mus puola? paklausė Beilis įsižiūrėdamas į tamsą. Kazokai?

Ne. Kazokai jau būtų mums ant pečių. Tai pėstininkai... Ir, man regis, su jais yra ir valstiečių. Mačiau kažką blizgant tarsi dalgis.

Neįtikėtinai greitai jam pavyko paruošti gurguolę gynybai. Pagal savo laipsnį jis ėmėsi vadovauti. Be to, apsaugai vadovavęs karininkas, pulkininkas, buvo olandas ir prastai kalbėjo prancūziškai.

Stenkitės taikliai šaudyti! įsakė jis. Šovinius reikia taupyti. Mes dar ne Smolenske.

Jei mes ten išvis pateksime! atsiduso Beilis traukdamas iš persimetamo krepšio ilgą pistoletą. Jei tų rusų daugiau, nelabai jiems pasipriešinsi.

Nebūkite kapituliantas! susierzinusi pasakė Marijana. Juk jūs įtikinėjote, kad kelyje rizikuojame su kuo nors susitikti. O gal užmiršote, kad, pasak jūsų, Maskva beveik apsupta?

Jis atsakė neaiškiu burbėjimu ir ėmė užtaisinėti pistoletą. Dabar nesigirdėjo nė mažiausio triukšmo, tačiau Marijana, pasislėpusi už karietos ir įdėmiai žvelgdama į tamsuojantį šešėlį, pastebėjo artėjančias neryškias figūras. Pilkai apsirengę, rusai susiliejo su prieblanda, ir juos sunku buvo atskirti nuo medžių kamienų, už kurių jie slapstėsi. Jie šokinėjo nuo vieno medžio prie kito, tačiau akyla jaunoji moteris gana greitai ėmė juos skirti. Staiga nežinia kodėl ji panoro įsikišti į mirties žaidimą.

Kadaise Seltone, kai senasis Dobsas užsiėmė, kaip jis sakydavo "šaunuolės auklėjimu", šaunamajam ginklui buvo skiriama ne mažiau dėmesio negu kardui arba špagai. Taigi, kai Murjė

grįžo, kad įsitaisytų už savo karietos, ji nedvejodama jo paprašė, neužmiršdama, jog reikia kalbėti itališkai:

Duokite man pistoletą!

Jis nelabai suprato ir kažką šiurkščiai atrėžė. Tada įsikišo Beilis.

Jis jūsų prašo ginklo, pistoleto, sausai išvertė jis.

Tačiau generolas tik prunkštelėjo.

Pistoleto? Bet kam? Tos švelnios rankos jo nė nepakels! Ne, brangusis, pasakykite savo jaunajam elfui, kad ginklai gaminami vyrams. Dabar ne laikas žaisti. Nežinau, kodėl rusai delsia atakuoti, bet netrukus vėl puls. Kai jie prieis arčiau, kiekviena kulka bus brangi.

Vien norėdamas paprieštarauti, Beilis ištiesė Marijanai savo pistoletą.

Vis dėlto pamėginkite! Tai nedaug priartins mūsų mirties momentą!

Ji tylėdama paėmė pistoletą ir apžiūrėjo. Tai buvo dvikovos pistoletas, puikus ginklas, neabejotinai taikliai šaudantis.

Jis užtaisytas! pasakė Beilis ir sunerimęs šnabždėdamas paklausė: Jūs tikrai mokate juo naudotis? Aš nepateksiu į labai juokingą padėtį?

Užuot atsakiusi, jaunoji moteris palengva išsitiesė. Tvirtai, kaip patyręs dvikovininkas ji pasidėjo ginklo vamzdį ant sulenktos rankos, nusitaikė į vieną iš pilkų šešėlių ir paspaudė gaiduką... Šešėlis nusirito sausais spygliais. Antras šūvis beveik tuo pat metu buvo toks pat taiklus...

Įsiviešpatavusioje tyloje ji ramiai atidavė ginklą jo savininkui, kurio žvilgsnyje išvydo ne tik komišką nuostabą, bet ir pagarbą.

Čia tai bent! Aš gerai pagalvočiau prieš siųsdamas jums sekundantus.

Kai Marijana šypsodamasi nusigręžė, prieš pat nosį ji pamatė kitą ginklą ir auksu siuvinėtą rankovę. Generolas kimiai sušnabždėjo:

Atleiskite man! Prisipažįstu, aš smarkiai suklydau dėl jūsų.

Paskui, Marijanai visai netikėtai, matyt, norėdamas parodyti, kaip apgailestauja, jis apkabino ją ir pabučiavo į abu skruostus. Stiprus tabako kvapas kuteno Marijanos šnerves, bet... Murjė

staigiu mostu numetė kailinę kepurę, ir ši nusirito žeme, atidengdama storų kasų vainiką.

Marijana su generolu taip ir apmirė akis į akį. Ji pamatė, kaip iš nuostabos išsiplėtė jo akys. Bet tai truko keletą sekundžių, nes toks vyriškis greitai susitvardo. Jis vikriai pakėlė kepurę, taip pat rūpestingai, kaip ir Barba, vėl uždėjo ją ir apsidairė.

Niekas jūsų nematė, sušnabždėjo jis. Ir niekas nieko nesužinos!.. Išverskite jai mano žodžius, nekantriai pridūrė jis atsigręždamas į Beilį.

Marijana nusijuokė.

Nėra jokio reikalo, jei jau jūs atskleidėte mano paslaptį! Tad žinokite ir tai, kad aš kalbu prancūziškai... aš prancūzė.

Tanki ugnis iš kito gurguolės galo nutraukė jos žodžius. Kai generolas sužinojo, kas yra Marijana, ji užmiršo pavojų. Laimė, rusai, galbūt dviejų savo draugų žūties sugluminti, lyg ir ėmė trauktis. Galbūt jie pamanė, kad netikėtumas jau nebebus veiksmingas...

Vis dėlto Murjė, užėmęs vietą šalia Marijanos, nesusilaikė baugščiai nepaklausęs to, kas pralinksmino jaunąją moterį:

Jūs tikrai supratote viską, ką aš kalbėjau?

Ji jau lyg ir norėjo pasigailėti jo ir pasakyti "ne", tačiau proga bent kiek atsikeršyti buvo per daug viliojanti. Staiga ji jam žaviai nusišypsojo, tuo galutinai priblokšdama priešą.

Viską! patvirtino ji. Tai buvo labai įdomu!

Rusų puolimas išgelbėjo Murjė nuo atsakymo. Kurį laiką girdėjosi tik šūviai. Paskui viskas nurimo. Susirėmimas truko neilgai, nes gynyba buvo gerai organizuota. Beilis spėjo, kad rusų yra nedaug. Tačiau Murjė negalėjo nurimti. Kai priešo pusėje niekas nebejudėjo, jis išsitiesė, numetė milinę ir kepurę.

Eisiu žvilgtelėti, kas ten dedasi! Reikia sužinoti, kas mūsų laukia rytoj. Įspėkite pulkininką, aš greitai grįšiu.

Būkite atsargus! - sušnabždėjo Marijana. Jei jums kas nors atsitiks, gali kilti panika. Jūs vienintelis galite palaikyti tvarką.

- Nesijaudinkite. Aš senas vilkas!

Jis tylutėliai dingo, o eskorto vadas išstatė sargybinius. Murjė grįžo labai rimtu veidu.

Jie pasitraukė? dvejodama paklausė Marijana.

Ne. Jie netoliese įsikūrė stovyklą.

Priėjo eskorto vadas, olandas, pulkininkas van Kolertas. Jis, seniau tarnavęs 2-ajame husarų pulke, buvo sužeistas ir dabar lydėjo gurguolę.

Jų ten daug? paklausė jis.

Murjė gūžtelėjo pečiais.

Sunku pasakyti! Leidžiasi rūkas. Mačiau keletą pėstininkų grupių, o prie laužo dalgiais ir šakėmis ginkluotų valstiečių gaują. Atrodo, kad esame apsupti.

Kai jis pasakojo, Marijana pajuto, kaip per nugarą perėjo šiurpulys. Primityvūs valstiečių ginklai ją gąsdino, ypač dalgis Mirties atributas. Jis baisesnis už šaunamąjį ginklą. Ji nejučia prisiminė arklius perpjautomis kelių sausgyslėmis, kraujo klanuose plūduriuojančius lavonus su perrėžtais pilvais. Ją nusmelkė mintis, kad galbūt šiąnakt arba rytoj rytą ateis paskutinė jos valanda. Jai staiga pasidarė baisu, baisu mirti čia, šiame nejaukiame miške, tarp nepažįstamų žmonių, toli nuo visko, ką ji mylėjo. Tai neįmanoma, tai negali būti įmanoma! Visa jos esybė, jos jaunystė ir gyvenimo geismas vijo šalin šią baisią mintį... Ji nesąmoningai priėjo arčiau prie to vienarankio generolo, kurio vis dar nekentė, bet dabar jai atrodė, kad jis vienintelis gali ištraukti juos iš šių spąstų. Tačiau tai, ką jis pasakė, nelabai paguodė.

- Nemanau, kad naktį turėtume ko nors bijoti. Vis dėlto reikia akylai budėti. Rytoj, kai tik ims švisti, išsirikiuosime keturkampiu, sužeistieji ir silpniausieji centre, karietose, pasakė jis greitai dirstelėjęs į jaunąją moterį, kuri rijo jį akimis. Paskui pamėginsime prasiveržti, jei, kaip būgštauju, esame apsupti. Mūsų vienintelis šansas atakuoti pirmiems.

O jei mus atrems? paklausė olandas.

- Reikia numatyti, kad neteksime karietų ir turėsime formuoti naują keturkampį, mažesnį... ir taip tol, kol kam nors pavyks prasiveržti arba kol visi iki vieno žūsime.

Visi iki... vieno? paklausė Marijana blankiu balsu.

Taip, mano jaunasis bičiuli, visi iki vieno! Patikėkite manimi, šimtąkart geriau žūti mūšyje negu laukti, kol tave iš lėto papjaus valstiečiai... arba dar blogiau.

Aš jums pritariu, atsiduso Beilis, ir pasirūpinsiu, kad nei aš, nei šis jaunuolis gyvi į jų rankas nepatektume.

Naktis buvo keista, niekas negalėjo gerai išsimiegoti. Kiekvienas savaip ruošėsi tam, kas jų laukė. Krovė iš karietų nereikalingus daiktus, davė vieni kitiems patarimus, rašė laiškus, testamentus, nors nesitikėjo, kad jie pateks kur reikia, o tiesiog norėdami greičiau prastumti laiką. Kai kurie dalijo savo atsargas tiems, kurie jų neturėjo. Ramiai pasidalijo vyną. Tarp sužeistųjų Beilis rado belgų, pasikalbėjo su jais apie pažįstamas vietas ir pavydėtinai šaltakraujiškai net siūlė adresus ir rekomendacijas.

Sėdėdama prie laužo, nugara atsirėmusi į medžio kamieną, Marijana į visa tai žiūrėjo su nuostaba ir pavydu. Mirties neišvengiamybė viską sušvelnino, visus sulygino. Karininkai, kareiviai, civiliai buvo kaip viena neįprasta brolija. Bendro likimo akivaizdoje jie visi buvo panašūs, paprasčiausiai žmogiški. Tačiau jie buvo kartu, o ji jautėsi vieniša, atstumta nuo šios brolijos.

Tiesa, buvo Barba, tačiau lenkė elgėsi vyriškai narsiai. Beilis ką tik pasiūlė jai bėgti.

Jūs kalbate jų kalba ir apsirengusi kaip vietinė. Jūs lengvai pereisite jų linijas, ypač rūke. Keliaukite!

Ji tik gūžtelėjo pečiais ir pareiškė:

Kada nors reikės mirti! Šiaip ar taip! Pamatysite, ir aš moku šaudyti! Ir, man atrodo, jūs sakėte, kad jei kam nors tarnauji, kartu su juo pakeli visus likimo smūgius.

Daugiau ji nieko nepasakė. Ramiai susisupo antklode ir išsitiesė po medžiu. Ir paskui taip ramiai miegojo, tarsi būtų rengusis dar ilgai gyventi.

Nakčiai baigiantis Marijana taip pat truputį užsnūdo. Ją pažadino Beilis.

Kelkitės, jau vykstame, pasakė jis. Reikia pasinaudoti tuo, ką siunčia dangus.

Iš tikrųjų, tirštas rūkas gaubė mišką. Drėgnuose baltuose debesyse žmonės atrodė kaip vaiduokliai. Dalį karietų paliko, o laisvus arklius bus galima panaudoti, kai reikės bėgti, jei reikalai prastai klostysis. Visi, kurie galėjo pakelti ginklą, apsupo gurguolę, ir ji pajudėjo rūke.

Užsikišusi pistoletą už diržo, Marijana ėjo paskui Beilį, Barba iš paskos. Ji nuoširdžiai meldėsi, nes buvo įsitikinusi, kad kiekvieną minutę gali ateiti mirtis.

Miško tyla slėgė. Naktį karietų ratus ištepė taukais, o arklių kanopas aprišo skudurais. Ir dabar šią vaiduoklių procesiją gaubė amžinybė. Rūkas buvo toks tirštas, kad už trijų žingsnių jau nieko nesimatė. Beilis teisingai pasakė, kad tai Dievo dovana.

Murjė dingo. Jis kartu su van Kolertu ėjo kolonos priešakyje visiems rodydamas kelią. Lėtai slinko minutės, ir kiekviena jų Marijanai atrodė stebuklas. Beveik įsirėmusi į Beilio nugarą, ji patikliai ėjo paskui jį ir įtemptai galvojo apie tai, ko ji nebepamatys... apie savo mažylį, tokį gražų... Koradą, kilnų, dosnų, bet visuomet liūdną... geraširdį Žolivalį... jaunąjį rusvaplaukį Grakchą... Adelaidę, kuri Paryžiuje seniai laiko ją mirusia... Mintis apie Paryžių privertė ją nusišypsoti. Šioje laukinėje ir svetimoje gamtoje, slogiame rūke sunku buvo patikėti, kad kažkur yra Paryžius... Paryžius, kurį pamatyti ji staiga taip panoro. Ji pagalvojo ir apie Jasoną, tačiau, labai keista, neilgai. Jis beveik savo noru išsiskyrė su ja, ir ji nenorėjo, kad paskutinės jos mintys būtų apie jį... Ji skyrė jas Sebastjanui ir galvojo apie jį su tokiu švelnumu ir meile, kaip niekada anksčiau. Nenaudingas jos gyvenimas bent įsikūnijo žaviame kūdikyje, kuris tapo vieninteliu garsios giminės tęsėju.

O laikas slinko. Po keturių valandų žygio baigėsi ir rūkas, ir miškas, ir ji suprato, kad pavojaus nebėra. Dabar gurguolė judėjo tuščia lyguma, kurioje matėsi tik vienas kitas medis. Visi ėmė džiaugsmingai šaukti. Kai Beilis atsigręžė, Marijana pamatė, kad jis išbalęs ir jo smakras dreba, tačiau jis šypsojosi.

Manau, šįsyk pasisekė...

Ji taip pat jam nusišypsojo.

Tiesiog stebuklas! Tuo sunku patikėti!..

Galbūt! Tikėsimės, kad iki Smolensko dar bus ne vienas stebuklas. Matyt, šįsyk priešai pamanė, kad mes neverti jų pykčio.

Dvi dienas judėjo nieko nepastebėdami, tačiau atsirado kita problema: trūko maisto. To, ką pasiėmė Maskvoje, užteko dešimčiai dienų, nes niekas nemanė, kad reikės taip ilgai

keliauti. Be to, oras pasidarė bjaurus. Ėmė snigti smarkiai, be perstojo, dėl to buvo sunku judėti. Maistui teko užmušinėti arklius. Kas vakarą vargdavo rengdamiesi priedangą, o rytais neberasdavo kelių žmonių, matyt, išėjusių ieškoti maisto.

Vieną vakarą pasirodė kazokai. Karingai šaukdami, jie užpuolė ariergardą, ietimis nudūrė keletą žmonių ir dingo taip staigiai, kaip ir pasirodę. Reikėjo palaidoti nužudytuosius ir baimė vėl apėmė vis labiau silpstančią gurguolę.

Nors ir kaip Murjė įkalbinėjo, Marijana atsisakė lipti į karietą. Iš vienos pusės Barba, kurią, atrodė, varė kažkoks mechanizmas, iš kitos Beilis, ir taip ji ėjo, ėjo nutrintomis kojomis, sukandusi dantis, stengdamasi negirdėti sunkiausiai sužeistų žmonių dejonių ir skundų. Ir visą laiką žemas dangus, gelsvai pilkas dangus, kuriame vis pasirodydavo, kaip nelaimės pranašai, varnų pulkai.

Beilis visaip stengėsi drąsinti ją ir žmones. Jis kartojo, kad Smolenskas jau netoli, kad ten jie ras visko, ko širdis geidžia. Tik reikia būti ištvermingiems.

Gal iki Smolensko aš ir nusigausiu, pasakė jam Marijana vieną vakarą, kai jiems pavyko pasislėpti didžiuliame klojime, bet niekada nebepamatysiu Paryžiaus! Tai neįmanoma! Jis per daug toli. Mus skiria sniegas, šaltis... ši milžiniška šalis! Aš niekada nepajėgsiu...

Na gerai, jūs žiemą praleisite su manimi Smolenske. Imperatorius bus Kalugoje, taigi jums nėra ko bijoti. O pavasarį, kai tik bus galima, keliausite toliau...

Nuvargusi ir prislėgta, nes juos vėl buvo užpuolę kazokai, ji gūžtelėjo pečiais.

Kas jums sakė, kad imperatorius liks Kalugoje? Juk žinote, kad jis nori būti arčiau Lenkijos. Jei jis žiemos Rusijoje, tai Smolenske arba Vitebske! O Kaluga nuo Nemuno beveik taip pat toli kaip ir Maskva. Anksčiau ar vėliau pamatysime jį atvažiuojantį. Taigi aš privalau toliau keliauti, ir kuo anksčiau, tuo geriau, jei noriu išvengti didelių šalčių.

Gerai, jūs keliausite toliau! Juk ši gurguolė taip pat traukia į Lenkiją. Kas jums trukdo čia pasilikti? Aš jus patikėsiu Murjė.

Ir kokia dingstimi? Čia mane visi laiko jūsų sekretoriumi, išskyrus Murjė, kuris yra įsitikinęs, kad aš jūsų meilužė!

Jūs galite susirgti, išsigąsti klimato, ar maža ko! Šaunusis generolas įsimylėjęs jus, galiu prisiekti. Jis džiūgaus manęs atsikratęs...

Kaip tik to aš ir nenoriu, atsakė ji sausai ir nieko nebeaiškino.

Pasikeitęs Murjė požiūris į ją buvo jai nemalonus. Jau geriau klausytis nešvankybių negu gintis nuo nevykusio merginimosi, kuris kasdien darėsi vis įkyresnis. Jau daug kartų ji santūriai įspėjo jį. Jis prašydavo atleisti, žadėdavo valdytis, bet tučtuojau vėl žiūrėdavo į ją godžiomis akimis, ir pašaliniam stebėtojui tai buvo nesuprantama. Ne, toliau keliauti tokiomis sąlygomis, ypač be Barbos, neįmanoma! Ir Marijana sau sakė, kad verčiau eis pėsčia negu nuolat ginsis nuo įkyrių reikalavimų, kuriems anksčiau ar vėliau bus priversta nusileisti.

Tą vakarą, kai ji sustojo prie laužo, prie jos priėjo tylomis klausiusi pokalbio su Beiliu Barba.

Nesijaudinkite! sušnabždėjo ji. Rasiu kitą išeitį! Aš dar labiau nenoriu toliau keliauti tokiomis sąlygomis.

- Kodėl, Barba? Jūs turite nemalonumų?

Šalikais apsimūturiavusi lenkė gūžtelėjo savo plačiais pečiais.

Aš esu vienintelė moteris gurguolėje, sumurmėjo ji. Ir griežtai atsisakau verstis savo ankstesniu amatu.

O ką jūs man patarsite?

Dabar nieko. Pirma reikia patekti į Smolenską. Ten žiūrėsime!..

Patekti į Smolenską! Tai pasidarė tarsi įkyri melodija. Niekas neįsivaizdavo, kad tas miestas taip toli. Net atrodė, kad jis, kaip blogame sapne, nutoldavo tiek, kiek prie jo priartėdavo. Kai kas teigė, kad jie pasiklydo ir niekada nebepateks į miestą. Todėl lapkričio 2-ąją vakare nustebę ir nepasitikėdami išgirdo naujieną, atskriejusią iš gurguolės pradžios:

Mes beveik atvykome! Priešakyje Smolenskas!

Visi kareiviai jau buvo čia ėję ir atpažino jį, o Beilis vienas pirmųjų.

Iš tikrųjų, su palengvėjimu atsiduso jis, štai ir Smolenskas.

Priėjo gilų slėnį, kur kaip gyvsidabris žvilgėjo Borisfenas, ir priešais juos iškilo miestas. Atrodė, kad jis aukštų sienų suspaustas, snūduriuoja dešiniajame upės krante tarp pušimis, eglėmis ir beržais apaugusių kalvų, kurios, ką tik pasnigus, atrodė šventiškai. Ši milžiniška įtvirtinimų juosta su trisdešimt aštuoniais bokštais, aukštomis lygiomis sienomis, kurios tris šimtus metų priešinosi laikui ir žmonėms, atrodytų ir archaiškai, ir nuostabiai, jei ne švieži karo pėdsakai: nulaužti medžiai, sugriauti arba sudeginti namai, paskubomis rąstais paramstyti tiltai. Iš priemiesčių beveik nieko nelikę.

Virš sienų kyšojo cerkvių kupolai, iš kaminų kilo dūmai, primenantys vakarienę, šiltą kambarį... Suskambėjo varpas, nuaidėjo ragas, būgnui pritariant - trimitas, visa tai liudijo, kad už šių senovinių sienų, saugojusių amžinos jaunystės paslaptį, slenka kariškas gyvenimas.

Miestas atrodė toks panašus į paguodą teikiantį prieglobstį, kad visi, kurie dar įstengė šaukti, vienu balsu džiaugsmingai suriko. Pagaliau bus galima pailsėti, pavalgyti, sušilti. Tuo tiesiog sunku patikėti!..

Beilis susigūžė nuo šalčio ir sumurmėjo:

Turbūt tą patį jautė kryžiaus žygio dalyviai, išvydę Jeruzalę. Iš čia nieko nematyti, sienos per aukštos, tačiau viduje liko ne daugiau kaip pusė miesto! Vis dėlto tikiuosi, kad mus visus galės apgyvendinti... ir aš rasiu kurjerių, kuriuos siunčiau iš Maskvos, darbo vaisius.

Beilis stengėsi dėtis abejingu, tačiau jo tamsios akys džiugiai blizgėjo, ir Marijana jautė, kad jis taip pat patenkintas kaip ir kiekvienas paprastas mirtingasis.

Nuotolis iki miesto vartų buvo įveiktas per rekordinį laiką. Be to, sargybiniai pastebėjo gurguolę, ir subėgo kareiviai, pasisveikinę šūkaudami padėjo įvažiuoti į miestą.

Eidama pro vartų arką su miesto herbu - patranka ir fantastišku paukščiu Gamajūnu, narsumo simboliu Marijana nesusilaikiusi nusišypsojo Beiliui.

Manykite apie mane ką norite, bet aš, kaip ir visi, labai džiaugiuosi čia atvykusi! Tikiuosi, jūs dar ko nors pasiūlysite, ne tik supuvusių ir sušalusių bulvių...

Ne ji viena svajojo apie valgį. Aplinkui kareiviai tik ir kalbėjo apie sočią vakarienę, kurią gaus, ir į Smolenską jie įžengė taip, tarsi čia jų lauktų šventė. Tačiau jų džiaugsmas truputį išblėso, kai praeidami įtvirtinimus pamatė jų slepiamus griuvėsius. Sniegas gailestingai užklojo griuvėsius, bet jis negalėjo užpildyti tragiškai tuščių gatvių, kuriose aliejinės lempelės įsižiebė už išaliejuoto popieriaus, atstojusio išdaužytus stiklus.

Abiejose gatvės, kuria važiavo gurguolė, pusėse iš likusių namų išėjo žmonės ir tylomis stebėjo atvykėlius. Jų akys degė neapykanta. Marijanos džiaugsmas iškart užgeso, ji dar labiau negu Maskvoje jautė, kad yra priešo teritorijoje.

Juos pasivijo Murjė, kuris prie vartų buvo sustojęs pasikalbėti su karabinierių kapitonu. Jis aiškiai buvo susirūpinęs.

Atrodo, kad trys šimtai kareivių yra laukiami svečiai! Maniau, kad čia rasime visą maršalo Viktoro 9-ąjį korpusą, bet iš jo beveik nieko neliko. Maršalas su didžiąja karuomenės dalimi išžygiavo į Polocką, kur, kaip šnekama, Sen Sirui labai nesiseka. Net gubernatorius dingo...

O kas jis? paklausė Beilis.

Generolas Bagrėjus d'Iljeras, jis čia turėjo būti su Ilirijos divizija, rugpjūčio pirmąją išėjusia iš Dancigo. Jis išvyko užimti pozicijų prie kelio netoli Elnės, o Smolenską paliko generolui Šarpantjė, 4-ojo korpuso štabo viršininkui, buvusiam Vitebsko gubernatoriui. Man kyla klausimas: ką mes čia rasime, jei tokia silpna įgula ir taip kaitaliojami gubernatoriai?

Jam taip šnekant, Beilis tiesiog akyse vis labiau niaukėsi. Jam iškilo aibė klausimų dėl maisto, kurio užsakymus buvo visur išsiuntinėjęs. Ir kai pateko į didelę aikštę, jis staiga paliko savo bendrakeleivius ir puolė į viešbutį, ant kurio slenksčio kaip tik pasirodė laikinasis Smolensko gubernatorius ir kažkoks civilis, kaip paaiškėjo, gubernijos intendantas de Vilblanšas. Kaip tik su juo Beilis trumpai ir karštai kalbėjosi, o kai grįžo prie Marijanos, nelaimingasis užnugario aprūpinimo reikalų tvarkytojas buvo visiškai prislėgtas.

Tai baisu! Nesurinko nė ketvirtadalio to, ką buvau užsakęs! Turiu melstis Viešpačiui, kad imperatorius čia neužgriūtų, nes tada man grėstų jei ne mirtis, tai bent nešlovė. Eime! Čia mums nėra kas veikti. Pats laikas atsisveikinti su gurguole ir

susipažinti su armijos sandėliais. Turiu pats įsitikinti. Jau ten rasime, kur visiems įsikurti.

Bet pasirodė, kad tai nėra taip lengva, kaip jis manė, nes prisigrūdusiame intendantūros name ponui tvarkytojui galėjo pasiūlyti tik čiužinį ankštame kambaryje, kuriame jau gyveno du jo kolegos. Suprantama, moterų nebuvo kur įkurdinti. Reikėjo rasti ką nors kita.

Beilis paliko ten lagamino likučius ir su palydovu iš intendantūros leidosi ieškoti buto savo "sekretoriui" ir virėjai. Pagaliau seno vokiečių žydo name netoli naujosios turgavietės rado kažką panašaus į mansardą, tačiau joje buvo krosnis ir dėl to moterims atrodė, kad ji yra be galo ištaiginga. Kad galėtų gyventi su Barba, Marijana turėjo vėl tapti moterimi, dėl ko ji nė kiek nesigailėjo. Solomonas Levinas ir jo žmona Rachilė buvo malonūs žmonės ir labai susijaudino pamatę jaunosios moters įdubusius ir blyškius skruostus. Jie nieko neklausinėjo ir tik patikino, jog abiem moterims pas juos bus gerai, o kilnusis ponas gali ramiai eiti tvarkyti savo reikalų. Beje, kai jie sužinojo, kad Marijana vokiškai kalba taip pat gerai kaip ir jie, kontaktas užsimezgė labai greitai.

Nusiraminęs dėl savo globotinių likimo, Belis paliko jas ir prižadėjo ateiti kitą dieną ryte.

Prekiautojo kailiais, o kartu ir kitomis būtiniausiomis prekėmis, Solomono Levino santykiai su okupantais buvo gal ir ne nuoširdūs, bet visai korektiški, dėl to jis galėjo prekiauti mieste, kuriame neliko konkurentų. O tai reiškė, kad jo namuose iš bado nemirsi.

Storulė Rachilė pasirūpino, kad mansardoje atsirastų čiužinių, paklodžių ir antklodžių, taip pat didžiulis lokio kailis, pradžiuginęs Marijaną, bet ji vos neapsiverkė iš džiaugsmo, kai Rachilė ir jos mažoji tarnaitė įnešė didelę geldą, du didžiulius karšto vandens ąsočius, rankšluosčių ir muilo gabalėlį. Kai išvyko iš Maskvos, aštuoniolika dienų Marijana nebuvo nusiavusi ir nekeitė marškinių. Ji dar niekada nesijautė tokia nešvari. Išvydusi tokią prabangą, ji apkabino senutę ir išbučiavo ją.

Kol gyva būsiu, laiminsiu jus, madam Levin, pasakė ji. Jūs neįsivaizduojate, ką man tai reiškia!

- Mūsų namai nėra turtingi, gražūs ir net nelabai jaukūs, tačiau juose svarbiausia - švara, nes tie iš mūsų, kurie paiso Mozės įsakymo, tuo rūpinasi. Duokite savo ir savo tarnaitės rūbus, mes išskalbsime...

Iš pradžių Rachilė šnekėjo labai oriai, bet paskui nutilo, o dabar vėl kažkaip neryžtingai kalbėjo toliau:

O aš juo labiau neužmiršiu jūsų, ponia, nes niekada nebūčiau patikėjusi, kad kada nors moteris iš Vakarų padarys mane laimingą. Argi jūs užmiršote, kad aš priklausau niekinamai tautai?

Dėl netikėto šios senos moters liūdesio Marijanai suspaudė širdį. Ji paėmė jos ranką.

Jūs su manimi, svetimšale, elgiatės kaip su drauge. O aš visada bučiuoju savo draugus.

Ir ji vėl pabučiavo Rachilę į abu skruostus nė neįtardama, kokie bus tų bučinių, rodančių simpatiją ir palankumą, padariniai. Solomono žmona tuoj pat išėjo, tik įspėjo Barbą, kad ši gali išsimaudyti virtuvėje, palikusi Marijaną su malonumu pasinerti į geldą.

Grįždama išsimaudžiusi, lenkė atsinešė didelį dubenį su mėsos troškiniu, grikių koše ir sklindžiais su grietine. Ąsotėlyje garavo arbata.

Jau seniai Marijana su Barba nebuvo taip vaišinamos. Jos puolė maistą kaip išbadėjusios, nors, tiesą pasakius, tokios ir buvo. Paskui, tarsi valgymas būtų išsekinęs paskutines jėgas, jos išsitiesė ant savo čiužinių ir patenkintos kietai užmigo. Marijana nubudo tik kitą dieną po vidurdienio.

Tada ji su džiaugsmu pastebėjo, kad toks ilgas poilsis tiesiog atgaivino ją. Jau seniai ji taip gerai nesijautė. Normalus maistas grąžino jai jėgas ir kovingumą. Tai pasireiškė atkakliu noru toliau keliauti į Paryžių, nes nuo to momento, kai pamatė Smolenską, jai nė nedingtelėjo mintis užtrukti čia, tegul ir šiltuose bei draugiškuose Levino namuose.

Ji susitvarkė, su palengvėjimu vėl apsivilko moteriškus rūbus, kuriuos saugojo nedideliame ryšulėlyje. Tuomet atėjo Beilis.

Iš karto buvo matyti, kad Valstybės tarybos auditorius neturėjo tokių patogumų kaip Marijana. Jis buvo išbalęs, ir jo išvargęs veidas nervingai trūkčiojo rodydamas didelį nerimą.

Išvydęs gaivią, švarią ir pailsėjusią Marijaną, jis aiškiai susierzino. Ir tikrai jis buvo labai purvinas, o parazitai visą naktį neleido jam miegoti. Vis dėlto jis nesiskundė ir iš karto ėmė kalbėti apie reikalą.

Gurguolė išvyksta rytoj, pareiškė jis. Norite su ja važiuoti ar ne?

Jūs puikiai žinote, kad ne. Sekretoriaus vaidmenį čia baigiau vaidinti ir neturiu jokio noro keletą šimtų ljė būti vienintele moterimi, be Barbos, tarp gero tūkstančio sulaukėjusių vyrų. Paklauskite Barbos, ką ji apie tai mano: ji nesutinka!

Tai beprasmiška ir kvaila! Juk žinote, kad Murjė apgins jus...

Ką jūs apie tai žinote? Ne, mano drauge, tik nekalbėkite apie riteriškumą, galantiškumą ir kitokias nesąmones, kurios tokioje situacijoje visai netinka. Žodžiu, neturiu jokio noro būti išprievartauta nežinia kiek kartų, kol pateksiu į civilizuotą šalį. Be to, argi jūs užmiršote savo pažadus? Maskvoje jūs įtikinėjote, kad čia atvykus jums bus lengva padėti man toliau tęsti kelionę.

Jis tiesiog įsiuto.

Ar aš galiu ką nors padaryti? Juk matėte, kas liko iš šio miesto, į kurį visi dėjome tiek vilčių? Įgulos nėra, maisto nėra, ryšio su kitais miestais nėra, gyventojai priešiškai nusiteikę ir tik laukia momento, kada galės mus nudobti.

Jūs turėjote būti tam pasirengę.

- Jokiu būdu ne! Smolenskas buvo laikomas mūsų pagrindiniu atsargų sandėliu, bet atrodo, kai maršalas Viktoras paliko jį, tos atsargos paslaptingai dingo. O iš to, ką užsakiau Mogiliove ir Vitebske, beveik nieko negauta. Ir aš nieko nežinojau, nieko! Mane čia atsiuntė neįspėję. Tas nelaimėlis Vilblanšas buvo leisgyvis iš baimės, kai gavo mano laiškus, ir neišdrįso įspėti manęs. Tačiau prisipažįstu, kad dabar ir aš esu baimės ir nevilties apimtas. Žinokite, kad mes turime tik keletą centnerių miltų, truputį ryžių, grikių, keletą rieškučių avižų ir glėbių šieno, kopūstų, dvi tris dešimtis liesų viščiukų ir... o taip, degtinės statinių, kad išmaitintume apie šimtą tūkstančių žmonių, kurie užgrius mums ant galvų ne vėliau kaip po

dviejų savaičių. Tai kaipgi, jūsų manymu, galiu rasti laiko ir būdų rūpintis jumis, jei aš tuojau išprotėsiu?

Apie šimtą tūkstančių žmonių? Ką jūs norite pasakyti?

Jis karčiai šyptelėjo.

Kad užuot gavęs barono titulą, kurio kukliai tikėjausi kaip apdovanojimo už savo darbą, galiu patekti į nemalonę didžiulę ir visiems laikams! Imperatorius man niekada neatleis... kaip ir grafas Diuma, ir mano pusbrolis Dariu. Aš žuvęs žmogus, užsitraukęs negarbę!

Baikite inkšti, - supyko Marijana, ir žmoniškai paaiškinkite, iš kur tie jūsų šimtas tūkstančių žmonių?

Imperatoriaus! Ką tik atėjo pasiuntinys atėjo, nes jo arklys apledėjusiame šlaite nusilaužė sprandą. Jo didenybė traukiasi čionai.

Niūrus tonas aiškiai rodė, kiek tai jį džiugina. Nerišliai, tarsi atsikratydamas nereikalingos naštos, jis išklojo visas naujienas. Spalio 24-ąją princas Eugenijus prie Malojaroslaveco sumušė rusų generolo Dochturovo armiją, tačiau ši pergalė, beje, ne visiška, leido Napoleonui suprasti, kad rusų kariuomenė reformuojama, ir sunku nustatyti, kiek jos. Kadangi jo kariuomenė gerokai sumažėjo, jis nusprendė, kol nevėlu, trauktis, ir kai pasiuntinys išvyko iš vyriausiosios būstinės, Prancūzijos kariuomenė jau buvo Borovske.

Imperatoriaus įsakymai kategoriški: Smolenske reikia viską paruošti, kad būtų galima priimti apie šimtą tūkstančių imperatoriui likusių kareivių, ir dar keletą tūkstančių civilių, palikusių Maskvą paskui kariuomenę.

Bet tai ne viskas! tęsė Beilis vis labiau karščiuodamasis. - Imperatorius tikisi čia rasti geroką pastiprinimą - 9-ąjį korpusą, kuris išžygiavo padėti Sen Sirui. Maršalas sužeistas, jis turi palikti Dvinos kordoną. O Udino 2-asis korpusas, turintis keturis patikimus šveicarų pulkus, smarkiai nukentėjo. Viktoras nebegali čia grįžti, jei nori išlaikyti kelią į Vilnių, o be jo negalima būti įsitikinusiam, kad Napoleonas pajėgs tikrai pasipriešinti dideliam rusų puolimui, jei Kutuzovui šaus į galvą mintis jį vytis.

Marijana pasibaisėjusi klausėsi, ją trikdė niūrus monotoniškas Beilio balsas. Jis tarsi kartojo prastai išmoktą pamoką. Paskui jo veidas ūmai paraudo, ir jis suklykė:

Kaip matote, dabar ne laikas kalbėti apie jūsų delikatumą ir dvasinę būseną! Marijana, supraskite, kad jūs neturite pasirinkimo! Jei neišvyksite su gurguole, netrukus pateksite į imperatoriaus rankas. Taigi patinka jums ar ne, bet aš nusprendžiau, kad išvažiuosite su sužeistaisiais.

Ji tučtuojau pasipiktino, įžūlaus jo tono įžeista.

Sakote, jūs nusprendėte... be mano sutikimo?

Būtent! Rytoj auštant Murjė su karieta užsuks paimti jūsų... nes aš dar įstengiau gauti jums tokį stebuklą! Jūs neisite pėsčia! Jūs turite būti dėkinga!

Dėkinga? Kas jums leido man įsakinėti?

Ji vis labiau širdo. Kokią teisę turi šis vyrukas, tiesą sakant, jai niekas, kalbėti su ja šeimininko tonu? Jis pagelbėjo jai per gaisrą, bet argi ji neatsilygino jį slaugydama? Stengdamasi būti rami, ji pasakė aiškiai tardama kiekvieną žodį:

Juokinga manyti, kad vykdysiu jūsų nurodymus, mano drauge! Leiskite man laikytis savo žodžio: aš nevažiuosiu.

O aš pasakiau, kad važiuosite, nes aš to noriu. Galbūt dabar jūs norėtumėte susitikti su Napoleonu. Po visko, kas buvo, jūsų seni meilės ryšiai su juo gali teikti vilties sušvelninti jo pyktį, bet aš čia niekuo dėtas ir neketinu sunkinti savo padėties. Jei tuo momentu, kai turėsiu pripažinti savo visišką nesėkmę dėl tų prakeiktų rezervinių atsargų, jis dar sužinos, jog aš jus slėpiau, padėjau jums ir gelbėjau, mano padėtis taps beviltiška! Kalėjimas... gal net sušaudymas...

Nešnekėkite nesąmonių! Kaipgi jis iš karto viską sužinos? Mes nebegyvename drauge ir nemanau, kad imperatorius ieškotų buto žydo name. Gurguolė išvažiuos, ir daugiau niekas nežino apie jūsų pagalbą man. Tik Murjė sužinojo, kad aš moteris...

O tie iš intendantūros, kuriems jūsų maskaradas buvo per daug naivus? Šie jus priglaudę žmonės?

Tikrai! Tačiau... galbūt tai jus nustebins, bet, mano manymu, jų nereikia bijoti, net priešingai. Niekas man nesukliudys likti pasislėpusiai šiame name, kol pagaliau galėsiu ramiai išvažiuoti.

Beilis įtūžęs gūžtelėjo pečiais.

Jūs čia slapstysitės keletą mėnesių? Jūs tikrai išprotėjote! Mūsų laikais nėra nieko nepatikimesnio kaip žydo namas. Sakysim, rusai vėl užims Smolenską! Šie žmonės, kurie jums taip patinka, išmes jus atsiradus menkiausiam pavojui, ir galiu eiti lažybų, kad jūs ir dabar neilgai pas juos būsite, jei jie sužinos, kokie jūsų santykiai su Napoleonu! Jei jus aptiks pas juos, jiems geruoju nesibaigs! Bet gana apie tai! Rytoj auštant jūs išvyksite, nes aš šįvakar gausiu gubernatoriaus orderį suimti jus ir ištremti. Priežasčių pakaks. Ir namus išvers nuo rūsio iki stogo, jei jūsų čia nebus. Dabar supratote?

Kurį laiką jiedu stovėjo vienas priešais kitą kaip du įpykę gaidžiai. Marijana nepaprastai išbalo, o Beilis iš pykčio paraudo, tačiau abu gniaužė kumščius. Jaunoji moteris drebėjo iš pasipiktinimo. Ji pamatė, kuo egoizmas ir baimė gali paversti žmogų, tikrai turintį didelį intelektą. Gyvendama kartu su juo ji suprato, kad šis mažasis dofinas turi didžio rašytojo talentą. Tik jį privertė palikti lepų gyvenimą ir įtraukė į karo pragarą. Jis patyrė nuovargį, badą, purvą, baimę. Ir dabar dar prisidėjo nemalonės baimė, nes iš naivaus išdidumo jis mano esąs vienas atsakingas už tai, kad trūksta maisto... žinoma, rimta priežastis nebesivaldyti. Tačiau Marijana nusprendė nepanikuoti.

Jūs smarkiai pasikeitėte! tepasakė ji staiga nurimusi kaip jūra prieš audrą.

Jos ramumas padėjo Beiliui atsipeikėti. Jo veidas pamažu atgavo natūralią spalvą, jis nuleido galvą, išsižiojo ir tuoj pat vėl susičiaupė, bejėgiškai mostelėjo ranka, paskui gūžtelėjo pečiais ir apsisuko.

Rytoj prieš jums išvykstant ateisiu atsisveikinti, tepasakė ir dingo.

Sustingusi viduryje kambario, Marijana klausėsi, kaip namo gilumoje tyla jų sujaudintų balsų aidas, paskui atsisuko į Barbą. Sunėrusi rankas ant pilvo, ji stovėjo prie krosnies. Moterų žvilgsniai susitiko; Marijanos akyse jau blizgėjo ašaros, o lenkės akyse atsispindėjo ramus pasitenkinimas.

Na ką gi! atsiduso jaunoji moteris. Manau, mudvi neturime pasirinkimo, Barba! Turime nusileisti ir likti gurguolėje. Pasistengsime apsiginti...

Ne! pasakė Barba.

Kaip... ne? Jūs norite pasakyti, kad mudvi nesiginsime?

Ne... nes mes su jais nevažiuosime!

Nustebusiai Marijanai dar nespėjus paprašyti paaiškinti, ji priėjo prie durų ir atidarė jas.

Eikite, ponia, pasakė ji. Mums negalima gaišti laiko! Mūsų šeimininkas jau turėtų laukti mūsų svetainėje.

Svetainėje?

Taip taip, - Barba šyptelėjo. Šiame name yra svetainė. Tik reikia žinoti, kur ji.

Iš tikrųjų, Solomono Levino namas, nors ir didžiausias bei gražiausias ilgoje gatvelėje, Smolensko gete, buvo siauras pastatas su dviem kambariais kiekviename aukšte. Pirmame ilgainiui patamsėjusi parduotuvė ir sandėlis su durimis į virtuvę, antrajame svirnas, mansarda, kurioje įsikūrė moterys, ir šeimininkų kambariai, o svetainė buvo virš parduotuvės. Tai buvo tamsus kambarys, išmuštas išblukusiu žaliu audiniu, bet nepaprastai švarus. Pagrindinis baldas buvo kilimu apdengtas stalas su didele juodai įrišta knyga ir variniu kandeliabru. Keletas medinių kėdžių gana toli viena nuo kitos buvo sustatytos prie sienų.

Kai Rachilė ten nuvedė Marijaną ir Barbą, kandeliabras degė, o senasis Solomonas su juoda šilkine jermulka, juostuotu šaliku ant pečių ir su akiniais ant nosies labai dievobaimingai skaitė didžiąją knygą Talmudą. Atėjus moterims, jis užvertė knygą ir balta kaulėta, bet nepaprastai gražia ranka ėmė glostyti viršelį. Paskui atsistojęs, kad nusilenktų, jis parodė kėdes, nusiėmė akinius ir kurį laiką tylomis žvelgė į Marijaną.

Ji pamanė, kad jis panašus į nuvargusį pranašą. Ilga barzda atrodė kažkokia suvytusi, kaip ir oda, o iš po jermulkos lindo netvarkingai išsidraikę plaukai, kažkada, matyt, buvę garbanoti. Tačiau tamsiame žvilgsnyje dar jautėsi jėga ir valia.

- Moteris, - tarė jis pagaliau, kuri tave lydi, man sakė, kad tu čia esi prieš savo norą, tau gresia pavojus ir tu labai nori grįžti namo, tik ne su kareiviais. Tai tiesa?

Taip, tai tiesa.

- Gal aš galėsiu tau padėti, bet turiu žinoti, kas tu esi. Tokiu baisiu laiku veidai būna dvejopi arba veidmainingi, o sielos dar labiau, ir nekaltas žvilgsnis neretai maskuoja

niekingą širdį. Jei nori, kad tavimi patikėčiau, tu pirmiausia turi pasitikėti manimi... ir, moterie, tu čia atėjai vyriškais rūbais vilkėdama.

Argi jums gali būti svarbu mano vardas? tyliai pasakė Marijana. Mes priklausome tokiems tolimiems pasauliams. Mano vardas jums nieko nepasakys... ir jūs nesužinosite, meluoju aš jums ar ne.

Vis dėlto pasakyk! Kodėl tu abejoji, jei tau kažkas draugiškai siūloma? Šioje knygoje, pridūrė jis lengvai paplekšnodamas viršelį, sakoma: "Žąsis vaikšto nuleidusi galvą, bet pro jos akis niekas neprasprūsta". Mes, žydai, kaip žąsys... ir mes žinome kur kas daugiau negu gali įsivaizduoti. Be daugelio kitų dalykų, aš žinau ir daug vardų... net iš tavo pasaulio!

Na gerai! tarė Marijana. Aš esu kunigaikštienė Sant'Ana ir supykdžiau imperatorių, nes organizavau pabėgimą iš kalėjimo žmogaus, kuris man atstojo tėvą ir kuriam turėjo įvykdyti mirties bausmę! Savo ruožtu jus įspėju, kad man padėdamas smarkiai rizikuojate.

Užuot atsakęs, senukas ištraukė iš savo seno durtinio kišenės popieriaus lapą ir ištiesė jį Marijanai. Ji nustebusi atpažino vieną iš plakatų, skirtų jai.

Matai, tarė Solomonas, aš turėjau būdą patikrinti tavo nuoširdumą.

Iš kur jūs tai turite? paklausė ji virptelėjusiu balsu.

Iš pašto stoties. Atrodo, kad kurjeriai paliko juos visuose miesteliuose kelyje iki Nemuno. O aš visada renku spausdintus popierius. Juose būna daug įdomių dalykų.

Marijana nieko neatsakė. Jai atrodė, kad lekia į bedugnę. Ji niekada nemanė, kad Napoleonas taip nori ją sugauti. Juk tekstas buvo kitas! Apie "imperatoriaus draugę" čia nebeužsiminta. Tiesiog reikalaujama tučtuojau suimti kunigaikštienę Sant'Aną... ir žadėtoji suma padvigubinta!

Kažkas joje tarsi nutrūko. Jos pasaulis ją užgriuvo. Jei Napoleonas taip jos nekenčia, ji nebegalės nei ilsėtis, nei miegoti. Jo pyktis visur persekios, kol pagaliau pasieks ją! Ji viena, visai bejėgė, didžiulės imperijos centre, kur niekas negalės pasislėpti nuo imperatoriaus pykčio. Žaibu švystelėjo mintis apie

Paryžių, apie Adelaidę, kuri galbūt jau turi nemalonumų policijoje... apie Koradą! Kas gali garantuoti, kad Napoleonas, įnirtingai trokšdamas surasti Marijaną, neprivers padaryti kratos, nekonfiskuos jos turto?

Jos petį palietusi Solomono ranka privertė ją krūptelėti. Ji taip paskendo nelinksmose savo mintyse, kad nepastebėjo, kaip jis atsistojo ir priėjo prie jos. Kai jis prabilo, ji išgirdo, kad jis beveik kartoja jos mintis.

- Tau reikia grįžti namo! pasakė jis švelniai. Tu viskuo rizikavai gelbėdama giminaitį, ir Aukščiausiasis neapleis tavęs. Mūsų įstatymas dar teigia, kad geriau būti prakeiktam negu vertam prakeiksmo, ir tai Aukščiausiojo ranka tave atvedė į mano namus. Tu esi kilminga dama, ir vis dėlto pabučiavai mano seną žmoną! Mes tavo bičiuliai... o didysis imperatorius galbūt niekada nepaliks Rusijos.

Ką jūs norite pasakyti?

- Kad kelias į Prancūziją ilgas, kad Rusijos žiema rūsti... ir kad atamano Platovo kazokai kaip skėriai: jie užpuola spiečiais, o kai juos atmuša, stebuklingai atsiranda kitoje vietoje. Tu gerai padarei, kad sąmoningai atsisakei vykti su gurguole: galbūt ji niekada nenuvažiuos.

Bet ką gi man daryti? Kas man bus?

Valandą prieš aušrą aš nuvesiu tave į mūsų kapines už įtvirtinimų sienų. Tai nuošali vieta, ir krikščionys ten nevaikšto. Ten yra sugriauta sinagoga. Ir ten tavęs lauks karieta su geru arkliu ir maistu, tad jūs galėsite nuvažiuoti iki Kauno. Tačiau tu turi sutikti apsimesti mūsiške! Jei manęs paklausysi, tavo kelionė nesusitrukdys ir nebus pavojinga!

- Nebus pavojinga! - sušuko Barba, iki šiol dar nedalyvavusi pokalbyje. Vadinasi, mus gali užpulti ir prancūzai, ir rusai... bent jau norėdami mus apiplėšti?

- Žinoma, ne! Klausykite!

Solomonas Levinas paaiškino, kad pagal prekybos globėjo caro Aleksandro I įsakymus žydai gali gyventi miestuose ir miesteliuose su specialiais leidimais, kuriuos policija gerbia. Pavojų kartais kelia tik kazokai, nes jie nieko nepaiso.

Tačiau, - patikslino Solomonas, jūs moterys. Viena bus mano sesuo, kita dukterėčia. Tai jus šiek tiek apsaugos, nes

kazokai vengia suteršti savo garbę ryšiais su žyde. Be to, jaunoji ponia sirgs... užkrečiamąja liga. Taigi turėdamos laiškus, kuriuos įduosiu, kad įteiktumėte mano broliams Oršoje, Borisove, Smurgainyse ir Vilniuje, važiuodamos iš miesto į miestą jūs pateksite prie Nemuno. Kaune rasite mano pusbrolį Isaką Leviną. Jam paliksite mano karietą ir arklį, kuriuos vėliau grąžins. Kaune jūs jau būsite Lenkijoje, kur kazokai nebaisūs. Be to, Isakas duos jums pinigų nuvykti į Dancigą. O ten, turėdamos truputį aukso, nuspręsite, ką toliau daryti. Dancigas tai uostas, ir kontrabandininkų ten daugiau negu valstybių laivų. O imperatoriaus valdžios ten beveik nėra. Jūs pačios sugebėsite išsikapstyti.

Uostas! Šis žodis įveikė Marijaną. Juk tai jūra, puiki galimybė pabėgti. Nuo to laiko, kai ją lyg pūkelį nešiojo po šią milžinišką šalį, ji buvo beveik užmiršusi, kad kažkas panašaus yra. Beregint atgijo senos svajonės, užgesusios per pilkų dienų rūpesčius. Dancigas! Ten ji norėjo nuvilioti Jasoną, ten tikėjosi, Napoleono padedama, gauti laivą ir nuplaukti vandenynu į laisvės žemę! Ten galbūt atsileis milžiniški gniaužtai, kurie gali sutriuškinti ją...

Ūmai ją apėmė beprotiškas, nenumaldomas noras patekti į tą miestą, tą uostą... Ta kruopelytė aukso, kurią jai pavyko išsaugoti įsiūtą į marškinius, padės susitarti su kontrabandininkais. Ir paskui... šalta jūra, pavojingi krantai ir kitas uostas, kitas laivas ir neaprėpiamas vandenynas, kurio kitoje pusėje bus Amerika ir Jasonas!

Ji taip paskendo svajose, jog nepastebėjo, kad Solomonas nutilo ir laukia atsakymo.

Taigi? paklausė jis pagaliau.

Ji krūptelėjo ir kaltai nusišypsojo.

- Tai puiku! atsiduso ji. Kaip aš jums už visa tai atsidėkosiu?

Senasis žydas nuvargęs gūžtelėjo pečiais, nuėjo prie sienos ir atidarė slėptuvę. Jis iš ten ištraukė nešvarų skudurėlį, ir įspraudė jį Marijanai į delną, o ji nieko nesuprasdama žvelgė į jį.

- Atiduosite tai Isakui. Pasakykite, kad pusę tegul panaudoja, jis žino kaip, o už kitą tegul atsiųs prekių.

Marijana mašinaliai išvyniojo skudurėlį ir iš nuostabos aiktelėjo: ten švytėjo šeši nuostabūs perlai...

Kai Marijana pažvelgė į senuką, jis užsikosėjo, pakedeno barzdą ir pasakė:

Mūšio metu radau juos... Uspenijaus cerkvėje. Jei sužinotų, mane pakartų.

O jei juos ras mūsų rankose?

Hm... manau, jūs tuo pačiu rizikuojate, bet jūs bent išvengsite nepakeliamos dėkingumo naštos. Jei Isakas tai gaus... mes būsime atsiskaitę!

Padėtis visai nebuvo juokinga, tačiau Marijana vos susilaikė nenusijuokusi, kai pagalvojo apie spindinčią ašarą, vis dar slepiamą prie krūtinės. Garsios vagilės deimantas ir dabar pavogti rusų madonos perlai. Jei ji žus, plėšikas gaus lobį, kokio nė nesapnavo. Tačiau ji niekada nebijojo pavojų, ypač jei dėl to galėjo išbristi iš beviltiškos padėties.

Nuspręsta! pasakė ji linksmai. Aš įvykdysiu jūsų pavedimą... ir vis dėlto dar kartą jums padėkosiu!

Po valandos, kai Marijana ir Barba jau saldžiai miegojo, Solomonas Levinas, susisupęs į kailiu muštą apsiaustą, nepastebimai išėjo iš namų, apsnigtomis gatvėmis pasiekė įtvirtinimų sieną, pralindo pro prancūzų sviedinio išmuštą angą ir greitai nužingsniavo žydų kapinaičių link. Eidamas jis šypsojosi į barzdą ir retsykiais trynė rankas. Galbūt norėdamas sušilti...

Septynioliktas skyrius

Paskutiniai tiltai

Jų buvo dešimt, jie užtvėrė arklių kanopų ištryptą apsnigtą kelią. Tačiau pro šlaitus, apaugusius medžiais, matėsi ir kiti, jodinėję nedidelėmis grupėmis. Kazokai! Jie stovėjo tarsi baisios statulos ir Marijanai buvo panašūs į tuos, kuriuos buvo mačiusi ant Kodymos krantų. Jie buvo užsidėję kailines kepures arba vilnonius gaubtus, jų ilgi raudoni durtuvai grėsmingai žvilgėjo...

Nors pūtė žvarbus šiaurės vėjas, nešęs sausą sniegą, jie nė nekrustelėdami žiūrėjo į artėjančią karietą. Vadeliojusi Barba

taip sukando dantis, kad net žandikauliai atsikišo, tačiau nieko nepasakė ir važiavo pirmyn. Tik akys, kuriose atsispindėjo balti laukai, surūstėjo. Nujausdama pavojų, Marijana kosčiojo, kad nuslėptų nerimą. Smakru parodžiusi į upę, vingiavusią kairėje kelio pusėje, ji pasakė:

O tiltas? Jis dar toli?

Trys ar keturi varstai, atsakė Barba neatitraukdama akių nuo raitelių. Reikia pamėginti prasmukti, nes artinasi pūga. Bet tie tenai...

Iš tikrųjų artinosi pūga. Tiršti juodi debesys lėkė gąsdinamai greitai genami šiaurės vėjo, nuo kurio skeldėjo oda ir ašarojo akys.

Prieš valandą moterys paliko nedidelį Borisovo miestelį dešiniajame Berezinos krante, ten jos pernakvojo pas vieną sendaiktininką. Pirmą kartą po to, kai prieš dešimt dienų paliko Smolenską, jos neišvengė sunkumų, nes Borisove buvo rusų admirolo Čičiagovo kariuomenė, užėmusi čia pozicijas, kad "patykotų ir sunaikintų Napoleoną".

Visur buvo pilna kareivių, ir sendaiktininkas, nors ir žydas, neapsidžiaugė sulaukęs tokių viešnių. Jei ne Solomono laiškas, jis būtų tiesiog neįsileidęs jų, tačiau Leviną jo bendratikiai labai gerbė. Sendaiktininkas leido joms pernakvoti sandėlyje, kartu su karieta ir arkliu. Miegojo jos prastai, tačiau bent nebuvo šalta.

Beje, iki Borisovo joms sekėsi kur kas geriau negu tikėjosi. Didelių šalčių nebuvo, vos du trys laipsniai žemiau nulio, o Solomono dėka jos turėjo ir kuklų, ir patogų ekipažą. Nedidelė jų kibitka, prastai nudažyta ir pakankamai nešvari, kad nepatrauktų dėmesio, nebijojo prastų kelių. Arklys buvo žemaūgis, ilgo plauko, labai stiprus ir ištvermingas, rūpestingai pakaustytas žiemos keliui. O po brezentiniu apdangalu buvo avižų atsargų, produktų, apklotų ir net ginklų šautuvas ir du medžiokliniai peiliai apsiginti nuo vilkų.

Jei naktis užklupdavo kelyje, Barba sustodavo miške. Ji sukurdavo laužą, kad baidytų plėšrūnus. Lenkės įgūdžiai, įgyti žygiuojant su kariuomene, labai pravertė. Ir palengva tarp aristokratės ir buvosios prostitutės užsimezgė savotiška draugystė.

Iki šiol nebuvo nė vieno negero susitikimo. Vienintelis nemalonus incidentas įvyko išvažiuojant iš Oršos. Kai jos paliko pinigų keitėjo Zabulono namus, valkatų gauja, šaukdama "Mušk žydus!", apmėtė jas akmenimis. Laimė, nė viena nenukentėjo.

Kartais lygiame horizonte net matydavo kazokų siluetus. Tuomet vėjas iki susijaudinusių moterų atpūsdavo keistos dainos garsus. Nors ir baimindamosi, jos nejučia su pasimėgavimu klausydavosi tų balsų, skambančių harmoningai ir niauriai kaip ir pati senoji rusų žemė. Paskui barzdoti raiteliai dingdavo kaip sapnas, ir kartu išnykdavo karingos dainos aidas.

Tačiau tie, kurie laukė ant upės kranto, nemanė dainuoti. Nebylūs, sustingę kaip statulos, jie kėlė nerimą.

Mums reikia pasiruošti, tarstelėjo Barba.

Marijana jau tuo užsiėmė. Rachilė buvo jai parodžiusi, kaip greitai prie veido ir rankų prilipinti plonas tam tikro atspalvio plėveles, kuriomis seniai naudojosi apsimetėliai ligoniai ir elgetos. Jaunoji moteris jau buvo pripratusi prie to bjauraus žaidimo ir po minutėlės gulėjo susisupusi į nešvarią antklodę, užsimerkusi, ryškiai raudonomis dėmėmis išmušta oda. Kai karieta sustojo, ji klaikiai suvaitojo.

Tačiau vienas iš kazokų sulaikė arklį už apynarsio, ir Barba tučtuojau ėmė aiškintis. Marijana nieko nesuprato, bet išgirdo Solomono duotus joms vardus: Sara ir Rebeka Lurjė iš Kauno, grįžtančios namo, kad Rebeka ten ramiai numirtų.

Žinoma, Rebeka buvo Marijana. Ji pati išsirinko šį vardą prisiminusi moterį, kuri Konstantinopolyje išgelbėjo ją nuo mirties. Jai atrodė, kad tai laimingas vardas.

Tačiau dabar ji tuo šiek tiek suabejojo, nes su Barba ginčijęsis kazokas kalbėjo tūžmingai, agresyviai. Matyt, kažkas negerai.

Dėmesio, sušnabždėjo Barba prancūziškai.

Tariamoji ligonė suprato, garsiau sudejavo ir ėmė kratyti galvą. Pramerkusi akis ji staiga visai šalia pamatė susivėlusią galvą. Kibitkoje pasklido stiprus karstelėjusių riebalų ir tabako kvapas, toks šlykštus, kad jaunąją moterį supykino. Tada vyriškis šautuvu keletą kartų tvojo Marijanai per šonkaulius, ji iš skausmo suriko, o Barba verkdama maldavo pasigailėti.

Kazokas plūsdamasis pasitraukė. Paskui karieta vėl pajudėjo, ir Marijana norėjo pakeisti padėtį, kad skausmas aprimtų.

Nejudėkite! sušnabždėjo Barba. Jie mus lydi.

Kodėl?

Jie sako, kad mes esame karinėje teritorijoje, kad nusikaltome. Jie mus vedasi kartu.

O Dieve, kurgi?

Ar aš žinau? Turbūt ten, kur jie apsistoję.

Bet... mūsų leidimas važiuoti?

O jiems nusispjauti į jį! Kaip, beje, ir į jūsų agoniją. Jiems rūpi tik arklys ir tai, kas yra karietoje. Manau... jie nužudys mus.

Sumurmėjusi šiuos žodžius, Barba neparodė jokios baimės. Ji tiesiog konstatavo liūdną neišvengiamybę. Marijanai suspaudė gerklę, ir ji atsimerkė. Net staiga nusileidę platūs lenkės pečiai atrodė slegiančiai. Ir Marijana jau kažkelintą kartą ėmė ruoštis mirčiai. Ledine ranka ji apčiuopė už diržo paslėptą medžioklinį peilį, nusprendusi juo pasinaudoti, kad brangiau atsieitų jos gyvybė. Slėniu kaukdamas praūžė sniego sūkurys, apibėręs karietą. Kažkur girdėjosi nemalonus varnų kranksėjimas, ir Marijanai staiga pasirodė, kad jų karieta tai laidotuvių katafalkas ir ją veža į kapą. Nežinodama, ką daryti, ji ėmė tylutėliai melstis...

Keturių kazokų lydima karieta tebevažiavo palei Bereziną. Taip privažiavo Studiankos kaimą šalia paprasto seno rąstų tilto. Barba vėl ėmė aikčioti:

Šventasis Kazimierai! Ten dar yra kazokų! Jie griauna tiltą. Jei mus paliks gyvas, mes nepersikelsime į kitą krantą.

Tuo tarpu jas lydėję kazokai ėmė baisiausiai rėkti.

Ką jie sako? paklausė Marijana.

Keista! Jie prašo minutėlę lukterėti ir praleisti karietą, kol tiltas nesugriuvo. Bet aš nesuprantu...

Jai nebebuvo laiko tam. Kazokai ir karieta sustojo. Tuoj pat du barzdočiai nutempė Barbą nuo sėdynės. Kiti du sugriebė tariamąją ligonę už kojų ir pečių ir iškėlė iš karietos. Vis tebevaidindama, ji nesipriešino ir laukė, kada ją numes ant sniego. Ji pastebėjo, kad tiltas čia pat, o kazokai nušoko nuo arklių, kad Barba įnirtingai ginasi, o ją neša prie upės.

Pamačiusi drumzliną vandenį ir pasibaisėjusi, ji kraupiai suriko, ėmė priešintis, bet veltui. Kazokai ją laikė stipriai, ir ji pajuto, kad siaubas kausto ją...

Užmiršusi, kur yra ir kas jai, ji ėmė prancūziškai šaukti:

Gelbėkite! Čionai!.. Padėkite!..

Pasigirdo baisus kliegimas. Tuo pat metu ji pajuto, kad ją įsupa, meta, ir... vanduo nuslopino paskutinį jos šauksmą.

Vanduo buvo ledinis, kunkuliuojantis ir dar pavojingesnis dėl plaukiančių ledo lyčių. Marijanai atrodė, kad ji paniro į bedugnę, į baisų šaltį, kuris smelkėsi į odą. Ji ėmė blaškytis, atsikratė antklodės, į kurią buvo susisupusi, paskui nusimetė šaliką ir išniro į paviršių, tačiau jos koja staiga palietė dugną. Matyt, čia buvo brasta, ir tiltas stūksojo viršum jos. Nusišluosčiusi akis, ji pamatė, kad yra visai šalia to statinio, ir užsiropštė ant jo.

Didžiulei jos nuostabai, krantas, nuo kurio ją numetė, buvo tuščias. Karieta tebestovėjo, bet aplinkui nieko nesimatė. Pamaniusi, kad Barbą ištiko jos likimas, ji nužvelgė upę, bet nieko nepastebėjo, ir jai suspaudė širdį. Matyt, vargšė moteris nemoka plaukti ir nuskendo...

Sustirusi, kalendama dantimis, Marijana išlindo iš po tilto, užsiropštė šlaitu ir susmuko ant apšerkšnijusios žolės. Jos širdis plakė garsiai kaip būgnas, ausys tarsi griaustinis griaudėjo. Jai reikia judėti, kad nenumirtų sušalusi. Savisaugos instinktas buvo toks stiprus, kad ji nė nepamanė, jog vėl gali patekti į savo budelių rankas.

Ji ėmė šliaužti šlaitu. Ji jau matė kelią ir... suprato, kad girdėjo ne tik savo širdies plakimą: ten, už keleto tuazų, tarp kranto ir kaimo, kazokai kovėsi su kavaleristais... Tai galėjo būti tik Didžiosios Armijos kavaleristai!

Jai pasirodė, kad atsivėrė dangus. Sustirusiais pirštais įsikibusi į apledėjusią žolę, nebejausdama nei šalčio, nei skausmo, ji stebėjo kautynes. Jos buvo nelygios: dešimt kavaleristų prieš penkiolika kazokų. Jie kovėsi kaip liūtai, bet aiškiai buvo silpnesni. Jau trys žmonės agonijos apimti gulėjo ant sniego, greta dviejų užmuštų arklių.

O Dieve! meldė ji. Išgelbėk juos!

Jai atsiliepė garsus šūksnis nuo artimiausios kalvos viršūnės. Iš už medžių išniro nedidelis kavaleristų būrys, gal dvylika žmonių. Pirmyn išsiveržė karininkas generolo munduru. Išvydęs, kas dedasi ant upės kranto, jis akimirką sustojo, o paskui, staiga nusviedęs kepurę ir išsitraukęs kardą, pasileido į kautynių vietą šaukdamas prancūziškai:

Pirmyn!..

Toliau buvo nuostabu. Ši kavaleristų saujelė kaip tornadas užpuolė kazokus, vertė juos nuo arklių, vadavo draugus ir blizgančiais kardais sėjo mirtį.

Ir tai truko keletą minučių. Netrukus likę gyvi rusai nušuoliavo į mišką, vieno generolo persekiojami. Vėjas atnešė jo juoką.

Staiga Marijana pastebėjo Barbą ir vos nepradėjo dainuoti iš džiaugsmo. Lenkė išlindo iš už žemos pušies ir nubėgo prie karietos. Marijana atsistojo, norėjo bėgti prie jos, tačiau sustingusios kojos neklausė jos. Ji pargriuvo ir iš visų jėgų sušuko:

Barba! Aš čia! Eikite čionai! Barba!..

Barba išgirdo ją. Beregint ji atsidūrė šalia, apsikabino Marijaną, juokėsi ir verkė ir prižadėjo visiems šventiesiems aibę žvakių.

Barba! - suvaitojo Marijana. Aš taip sušalau, kad negaliu eiti!

Pamanyk!

Lengvai, tarsi vaiką, Barba pakėlė Marijaną ir nunešė ją, drebančią iš šalčio, prie karietos. Bet ten ją aplenkė vyriškis, tai buvo generolas.

Labai gaila, mieloji ponia, bet turiu du sužeistuosius!

Išgirdusi šį balsą, Marijana atsimerkė ir nustebusi įsitikino, kad buvęs kentauras - tai ne kas kitas kaip Furnjė-Sarlovezas, Fortiunė Gamelen mylimasis, žmogus, išplėšęs ją iš Černyšovo nagų ir dėl jos kovęsis dvikovoje sode Lilio gatvėje.

Fransua! sušnabždėjo ji.

Jis atsigręžė, apstulbęs pažvelgė, pasitrynė akis, paskui priėjo arčiau.

Matyt, per daug išgėriau jūsų šlykščios degtinės.

Jums nesivaidena, mano drauge, čia tikrai aš, Marijana. Pats to nežinodamas, jūs dar kartą išgelbėjote man gyvybę.

Jis akimirką apmirė, paskui pratrūko:

Bet velniai rautų, ko jūs čia bastotės? Ir dar šlapia!..

Kazokai mane įmetė į upę... Per ilgai reikėtų aiškinti!.. O, man šalta! Viešpatie, kaip man šalta!..

Įmesti jus į upę! Velniai rautų! Už tai aš jų nužudysiu šimtu daugiau! Palaukite truputį, o jūs, moterie, nuvilkite šlapius jos rūbus!

Jis nubėgo prie savo arklio, paėmė prie balno pririštą didelį apsiaustą, grįžo ir susupo į jį jaunąją moterį, kuri liko vien su šlapiu apatiniu sijonu. Marijana mėgino prieštarauti.

O jūs? Juk jums jis reikalingas!

Dėl manęs nesijaudinkite! Aš netrukus ką nors šilta nuplėšiu nuo kazoko! Jūs sakėte, kad šis vežimas priklauso jums? Kurgi jūs taip keliaujate?

Aš mėginau grįžti namo. Fransua, pasigailėkite manęs ir jei greitai pamatysite imperatorių, jam nesakykite, kad buvote mane sutikęs. Mes jau seniai ne kartu.

Jis su kartėliu nusijuokė.

Kodėl jūs nusprendėte, kad aš išvis jam ką nors sakysiu? Puikiai žinote, kad jis nekenčia manęs... kaip, beje, ir aš jo! Ir ši beprotybė mūsų nesutaikė! Jis sunaikino geriausią pasaulyje kariuomenę! Bet vis dėlto - kas nutiko, kad jūs taip išsiskyrėte?

Aš padėjau pabėgti draugui, kuris jį įžeidė. Manęs ieško, Fransua. Nejaugi jūs Smolenske ar kitame mieste nematėte skelbimo apie mano paiešką?

Aš niekada neskaitau jų prakeiktų lapelių! Manęs jie nedomina.

Jis įkėlė ją į karietą, paguldė, apklostė pamėlusias kojas apsiaustu. Paskui, staiga surimtėjęs, jis ilgam lūpomis prigludo prie stingstančių jaunosios moters lūpų, aistringai priglaudė ją.

Jau tiek metų apie tai svajojau! sududeno jis. Nuo Napoleono sutuoktuvių nakties! Jūs vėl skelsite man antausį?

Ji papurtė galvą, nes buvo per daug susijaudinusi, kad galėtų kalbėti. Tas deginantis bučinys buvo kaip tik tai, ko jai reikėjo, kad vėl pajustų troškimą gyventi. Ją apėmė noras

prisišlieti prie vyriškos jėgos, kuria kunkuliuoja šis nepataisomas dvikovininkas.

Kur jūs vykstate? Norėčiau važiuoti paskui jus.

Ji palingavo galvą, ir gražų jo veidą iškreipė grimasa.

Važiuoti paskui mane? Maniau, jūs norite ištrūkti iš to pragaro! O tas, į kurį pateksite su manimi, bus dar baisesnis. Du trečdaliai kariuomenės korpusų sunaikinta, ir visur kazokai. Užuot traukę į Lenkiją, apgailėtini mūsų kariuomenės likučiai turi žygiuoti pas Napoleoną! Taigi nešdinkitės iš čia! Ir kuo greičiau! Jums reikia persikelti per upę, nes kazokai netrukus išardys perkėlą... o aš negalėsiu jiems sutrukdyti... žmonių mažai...

Bet jei imperatorius važiuoja į Lenkiją, ką jūs darysite? Borisove tiltai jau sugriauti.

Jis nuvargęs ir piktas mostelėjo ranka.

Žinau. Matysime... Dabar bėkite. Susitiksime Paryžiuje, jei Dievas duos!

Ir jei aš turėsiu teisę ten gyventi!

Sudie, Marijana! Jei anksčiau už mane pamatysite Fortiunė, pasakykite, kad dar neieškotų guodėjo, nes aš grįšiu! Rusija negaus mano kailio!

Ar jis mėgino nuraminti save? Atrodė, ne. Jis skleidė ramybę ir pasitikėjimą. Ir tai nebuvo pagyrūniškumas: jei iš visos Didžiosios Armijos teliks vienas žmogus, tai bus Furnjė! Marijana nusišypsojo. Juk generolas taip užsimiršo, kad net pabučiavo ją... broliškai.

Aš jai tai pasakysiu! Iki pasimatymo, Fransua!

Suvertusi ant Marijanos visas antklodes ir rūbus, Barba atsisėdo į savo vietą, paėmė vadeles ir plekštelėjo. Karieta pajudėjo ir lėtai nuvažiavo prie tilto. Vėl ėmė snigti. Stovėdamas kelio pakraštyje, Furnjė stebėjo, kaip ji rieda nelygiais rąstais. Suglaudęs delnus, jis suriko:

Būkite atsargios! Už tilto kelias eina pavojinga pelke! Nenukrypkite į šalį!.. Ir pasistenkite aplenkti Smurgainis! Vakar ten vyko mūšis.

Mostelėjusi botagu, Barba parodė, kad suprato, ir kibitka dingo sniego sūkuryje. Kai jos visai nesimatė, Furnjė-Sarlovezas smarkiai gūžtelėjo pečiais, nusišluostė kažką blizgantį ant

skruosto, paskui nubėgo prie arklio ir greitai atsistojo būrio priešakyje. Paskutinis tiltas per Bereziną liko vienišas, greta gulėjo sniego pustomi mirusieji. Tiltas laukė paskutinės savo dienos...

Apsnigtas kelias į Vilnių moterims tapo tikra golgota. Išsimaudžiusią Berezinoje Marijaną krėtė šaltis. Jau nebereikėjo dėtis ligone: gulėdama giliai karietoje, susupta apsiaustu ir antklodėmis, ji vos ne vos pakėlė kratymą važiuojant.

O Barba narsiai ir ištvermingai viena viskuo rūpinosi. Ji kas vakarą kūrė laužą, virė sriubą, karštą grogą, kaitino didelius akmenis ir dėjo juos šalia Marijanos. Be to, ji grandykle valė arklį, šėrė jį ir gūnia dangstė nuo vėjo. Dieną ji nenuleisdavo akių nuo kelio ir net taikliai šaudė vilkus. Ją ramino vienintelė mintis: Vilniuje jos apsistos pas žydą vaistininką, kuris dar buvo ir gydytojas...

Praėjo lygiai savaitė po įvykio prie Studiankos, kai tarp kalvų pagaliau pasirodė Vilnius. Miestas buvo susispaudęs tarp dviejų sraunių upių, Neries ir Vilnios, jis buvo pastatytas aplink didingą kalną, kurio viršūnėje stūksojo raudonų plytų pilis. Ten plevėsavo trispalvė Prancūzijos vėliava su imperatoriaus ereliu, o greta vėliava hercogo de Basano, kurį Napoleonas paskyrė miesto gubernatoriumi. Čia jau nereikėjo bijoti kazokų. Miestas nenukentėjo, buvo gerai aprūpinamas ir ginamas.

Paprastai Lietuvos sostinė, iškilusi raižytoje vietovėje, su baltomis sienomis, raudonais stogais, italų baroko stiliaus rūmais ir puikiomis bažnyčiomis, atrodė spalvingai ir linksmai, tačiau dabar spalvas dengė sniegas. Išvydusi šį gražų miestą, Barba lengviau atsiduso.

Pagaliau! Dabar jus pagydysime. Rasime Moišos Šachnos namus ir liksime jame, kol pasveiksite.

Ne! užprotestavo Marijana. Aš nenoriu čia būti ilgiau kaip dvi tris dienas, kol jūs pailsėsite, ir važiuosime toliau...

Bet tai beprotybė! Jūs sergate, labai sergate! Nejaugi norite numirti?

Aš nemirsiu! Bet mums reikia važiuoti. Aš noriu kuo greičiau patekti į Dancigą... jūs girdite... kuo greičiau!

Smarkus kosulio priepuolis supurtė ją ir ji, apsipylusi prakaitu, vėl atsigulė. Barba suprato, kad geriau neužsispirti. Ji gūžtelėjo pečiais ir ėmė ieškoti joms reikalingo namo.

Moišos Šachnos namas buvo netoli Neries kranto, Antakalnio priemiestyje, greta apgriuvusių Radvilų rūmų. Palyginti su kitais, šis namas atrodė gana gražus. Vilniaus žydų bendruomenė buvo didelė ir turtinga. Dauguma gyveno miesto centre, kur netvarkingai vingiavo patamsėjusios gatvelės ir skersgatviai, o juos ribojo pagrindinės gatvės: Didžioji, Vokiečių ir Domininkonų, tačiau kai kurie žydų vadovai gyveno priemiesčiuose pagal savo padėtį ir turtus.

Marijaną ir Barbą priėmė kaip bibliniais laikais. Jų nieko neklausinėjo, nors visiems buvo aišku, kad jos nepriklauso Izraelio tautai, tačiau Solomono laiškai turėjo Sezamo galią. Moiša Šachna ir jo žmona Esfira labai rūpinosi ligone, tačiau kai jaunoji moteris po dviejų parų pareiškė norinti važiuoti toliau, gydytojas, kuris buvo ir vaistininkas, suraukė antakius.

Jums negalima to daryti, madam! Jūs smarkiai sergate bronchitu. Jums reikia gulėti lovoje ir ypač saugotis, kad vėl neperšaltumėte, nes tai gali jums atsieiti gyvybę.

Tačiau ji buvo užsispyrusi kaip visi ligoniai. Be to, ją dabar gąsdino ši neaprėpiama šalis, klastinga jos gamta, nesibaigiantis sniegas, dangus be saulės ir be vilties. Ji troško vėl išvysti jūrą, net tokiame šiaurės uoste kaip Dancigas.

Jūra buvo jos draugas. Vaikystėje daug metų ji praleido Anglijos pakrantėje, ir štai jau tiek metų su jūra siejosi jos svajonės, viltys ir meilė. Karščiuojančiai Marijanai atrodė, kad liga ir visos nelaimės stebuklingai dings, kai tik ji atsidurs prie jūros.

Susirūpinusi Barba niekaip negalėjo suprasti nenumaldomo jos troškimo bėgti.

Padarykite jai viską, ką galite, pasakė ji Moišai. O aš pamėginsiu apsimesti labai nuvargusia ir sulaikyti ją dar dvi tris dienas. Tačiau ilgiau sulaikyti jos nesitikiu.

Iš tikrųjų, po penkių dienų, kai temperatūra nukrito, Marijana nebesutiko ilgiau laukti.

Man reikia į Dancigą, kartojo ji. Aš tam pakankamai stipri. Jaučiu, kad manęs ten kažkas laukia.

Ji niekaip nebūtų galėjusi paaiškinti, kodėl yra tokia įsitikinusi, Barba manė, jog tai dėl ligos, tačiau kai karščiuodama netekdavo sąmonės ir sapnuodavo neryškius sapnus, ji pati save įtikino, kad likimas laukia jos ten, tame uoste, kur ji svajojo nuvykti su Jasonu. Ir tą likimą pirmiausia įkūnijo laivas.

Barba, nesėkmingai mėginusi dėtis bejėge, gavo šeimininkės įsakymą: rytdienai paruošti karietą, ir kai lenkė pamėgino ginčytis, tai išgirdo atsakymą, kad iki Kauno tėra dvidešimt ljė. Be to, Marijana skubėjo atiduoti Solomono pusbroliui brangenybes, nes jai prietaringai atrodė, kad iš bažnyčios pavogti perlai yra jos kančių priežastis. Beje, jie vos nežuvo kartu su ja.

Barba puolė į neviltį. Paskutines viltis ji siejo su gydytoju. Didžiulei jos nuostabai, Moiša nebenorėjo matyti moterų savo namuose... jei tik jos nesiryš pasilikti čia vienos ir rizikuoti sulaukti nemalonumų.

Išvykstu, pasakė jis. Aš su saviškiais išvykstu į Rygą, kur turime namą. Jei norime išsaugoti savo turtą... ir patys likti gyvi, likti čia neišmintinga.

Kadangi lenkė nustebo, jis jai pranešė paskutines naujienas, gautas iš mūšių laukų. Sprendžiant iš jų, Napoleono kariuomenė, sutriuškinta ir alkana, dabar traukia į Vilnių, kaip į gelbėjimosi uostą. Taip pat žinoma, kad prie Berezinos, kaip tik ten, kur moterys pervažiavo upę, įvyko mūšis, labiau primenantis skerdynes. Besitraukiantiesiems reikėjo persikelti per upę. Tiltai buvo sugriauti, ir jei ne pionierių, atstačiusių juos, narsumas, visa kariuomenė būtų buvusi sunaikinta arba paimta į nelaisvę.

Sprendžiant iš to, ką sužinojau, pasakojo toliau Moiša, tai įvyko prieš pat jūsų atvykimą čia. Dabar Napoleonas skuba į Vilnių. Jį lydi alkana, nevilties apimta minia, kuri mus užgrius kaip skėrių pulkas. Jiems reikia būstų, maisto jie viską išplėš. Ypač nukentėsime mes, žydai, nes visada, kai yra plėšikaujama arba rekvizuojama, mus pirmuosius užpuola. Todėl aš išgabensiu ir savo šeimą, ir vertingiausius daiktus, kol yra laiko. Galų gale ne taip ir baisu, jei namas sudegs. Štai kodėl, pridūrė jis, esu priverstas nepaisyti svetingumo, gelbėtis ir prašyti jus išvažiuoti. Viena tegaliu jums pasiūlyti: vykti kartu su mumis į Rygą...

Ačiū, ne! Jei reikia važiuoti, važiuosime savo keliu. Jūs galite mums duoti ko nors nuo peršalimo?

Žinoma! Jūs gausite kailių, dvejus batus, net kilnojamąją krosnelę ir, suprantama, vaistų bei maisto produktų.

Dėkoju jums! O jūs pats ar galėsite išvažiuoti? Prancūzų gubernatorius...

Moiša Šachna kumščiu pagrasino tai buvo taip nebūdinga tokiam ramiam žmogui.

Gubernatorius? Jo malonybė hercogas netiki tais baisiais gandais. Jis gąsdina kalėjimu tuos, kurie juos skleidžia... ir rengia puotą. Bet aš tikiu... ir išvažiuoju!

Kitą dieną kibitka išvažiavo į Kauną. Kaip ir buvo žadėjęs, gydytojas dosniai aprūpino keliauninkes viskuo, ko reikėjo nuo šalčio apsiginti, ir tai pravertė, nes temperatūra labai smarkiai nukrito iki 20 laipsnių, upės užšalo, o sniegas taip sukietėjo, kad arklys tvirtai juo žengė.

Laimė, nors Barba ir būgštavo, jaunoji moteris jautėsi truputį geriau. Ji nebekarščiavo, kosulys nebe taip smarkiai kamavo, ir jo priepuoliai buvo trumpesni. Tačiau dėl visa ko Barba visiškai susupo ją kailiais, paliko neuždengtas tik blizgančias akis.

Taip jos tris dienas važiavo iki Nemuno. Trečią dieną vakare Barba, nerimaudama dėl vis stiprėjančio šalčio, nutarė nesustoti nakvynei. Juo labiau kad jos važiavo lyguma ir nebuvo kur užsiglausti.

Važiuosime toliau, pareiškė ji išvirusi karštimo, ir rytą būsime Kaune!

Ir visą naktį, pasišviesdama kelią žibintu, ji važiavo, važiavo... kol velnias atsiuntė naują išmėginimą. Likus dviem valandoms iki saulės patekėjimo, kai Kaunas jau beveik matėsi, užkibęs už nematomos kliūties nulūžo užpakalinis karietos ratas. Staigiai stodama, karieta susiūbavo.

Nuo smūgio atsibudusi, Marijana iškišo galvą. Žibinto šviesoje ji pamatė Barbos veidą, kuris blizgėjo, nes ji, gindamasi nuo speigo, buvo išsitepusi jį avies taukais. Ir tas veidas buvo kupinas nevilties.

Sulūžo ratas! sumurmėjo ji. Nebegalime važiuoti!.. Ne, tučtuojau užprotestavo ji pamačiusi, kad Marijana nori išlipti, nelipkite! Labai šalta! Jūs persišaldysite.

Jei mes ilgai nejudėsime, aš ir taip persišaldysiu. Ar dar toli Kaunas?

Du ar trys varstai. Gal geriau...

Ji nebaigė sakyti. Iš už kelio posūkio išniro raitelis ir, vengdamas susidūrimo staigiai pasuko į šoną. Paslydęs ant kauburio, arklys suklupo. Raitelis tučtuojau nušoko, padėjo jam atsistoti ir prancūziškai keikdamasis pasuko prie karietos.

Velniai rautų! Kas man tokią kiaulystę iškrėtė? Prakeikti...

Jis išsitraukė pistoletą ir, atrodė, norėjo jį panaudoti. Tačiau kol jis neprisitaikė, Barba spėjo surikti:

Nenušaukite mūsų! Sulūžo ratas, mes ir taip jau nubaustos.

Išgirdęs šią keistą būtybę, aiškiai vietinę, kalbant jo gimtąja kalba, vyriškis priėjo arčiau.

Ak, jūs moterys! Atleiskite, nežinojau, bet aš skaudžiai užsigavau. Ir aš skubu...

Marijana nustebusi pamatė, kad tai ne paprastas kareivis, o vienas iš imperatoriaus rūmų vyresniųjų šunininkų. Išvysti jį šioje sniego dykumoje buvo taip netikėta, kad ji nesusilaikė nepaklaususi, ką jis čia veikia. Tada jis prisistatė:

Amordiu, madam. Jo didenybės imperatoriaus ir karaliaus vyresnysis šunininkas. Aš turiu pasirūpinti pašto arkliais. Paskui mane važiuoja imperatorius!

Ką jūs sakote? Imperatorius?..

Po minutės bus čia! Atleiskite, kad paliksiu jus. Nuvykęs į Kauną, atsiųsiu jums pagalbą. O kol kas reikia patraukti karietą į šalį, antraip jo didenybė bus priverstas sustoti... tikiuosi, ne taip staigiai kaip aš. Nagi, greičiau, aš padėsiu. Jau ir taip sugaišau dėl vilkų, teko apšaudyti juos.

Tai pasakęs, jis suėmė vadeles ir Barbai šūktelėjo, kad ji stumtelėtų karietą, bet ši negirdėjo. Ji puolė prie Marijanos, kuri, išgirdusi, jog važiuoja Napoleonas, pirmiausia norėjo bėgti į laukus slėptis.

Prašau jūsų, nekrėskite kvailysčių! Likite čia! Gal jis jūsų nė nepastebės. O jei ir pastebės, ko jums bijoti? Čia nėra nei kalėjimų, nei...

Nagi padėkite, dėl Dievo meilės! suriaumojo vyresnysis šunininkas, kurio neklausė arklys.

Ką čia išsigalvojate? Manote, aš kelsiu karietą, kad patrūkčiau? Jei imperatorius atvažiuos, jis sustos ir viskas! O jį lydinčioje kariuomenėje bus kam ištraukti mus iš čia.

Amordiu įtūžo.

Aš pasakiau imperatorius! Ne kariuomenė! Jo didenybė priverstas pralenkti ją! Jis turi kuo greičiau patekti į Paryžių. Atrodo, kad padėtis ten labai rimta. Na, jūs man padėsite? O Dieve... štai ir jie.

Iš tikrųjų, iš už posūkio pasirodė trys karietos: imperatoriaus dormenas ir dvi uždaros karietos, visos apšerkšnijusios. Jas lydėjo dešimt raitelių.

Marijanai nebeliko laiko įlipti į karietą ir pasislėpti. Ji sudejavusi prisiglaudė prie Barbos ir įsikniaubė veidu jai į petį. Jai buvo gėda dėl staiga apėmusios baimės. Bet ją kėlė ne tiek Napoleonas, kiek lemtis, nuolat statanti jos kelyje kliūtis. Matyt, taip jau lemta, kad ji niekada nepateks į Dancigą...

Tuo tarpu vyresnysis šunininkas nubėgo prie pirmosios karietos, pro kurios langelį kažkas iškišo galvą. Marijana išgirdo gerai pažįstamą balsą, nekantriai klausiantį:

Kodėl sustojote? Kas yra? Kokia ten karieta?

Dvi moterys, jūsų didenybe! Jų karietos ratas sulūžo, ir man nepavyko išlaisvinti kelio.

Dvi moterys? Ką dvi moterys tokiu laiku veikia šiame kelyje?

Nežinau, jūsų didenybe. Tačiau viena kalba prancūziškai su vietos akcentu, o kita be akcento. Manau, ji prancūzė.

Be abejo, vargšės bėglės, kaip, beje, ir mes! Pažiūrėkite, kuo galima joms padėti. Aš palauksiu.

Tai pasakęs, Napoleonas atidarė dureles ir nušoko ant sniego. Nors ir jaudinosi, Marijana nesusilaikiusi dirstelėjo į jo pusę, o jis, nusimetęs lokenos gūnią, ėjo prie jų sunkiai keldamas didžiuliais kailiniais batais apautas kojas. Štai jis jau greta, ir Marijana pajuto, kaip smarkiai ėmė plakti širdis, kai jis maloniai paklausė:

Tai jums atsitiko nelaimė, ponia?

Taip, jūsų didenybe, atsakė Barba tyliai. Mes tikėjomės iki saulėtekio patekti į Kauną, bet mus ištiko nelaimė... O mano draugė dar tik sveiksta po sunkios ligos. Aš būgštauju dėl jos, nes toks baisus šaltis...

Aš suprantu jus. Ją reikia geriau apklostyti. Ar galiu sužinoti, kas jūs?

Barba jau išsižiojo, kad kažką pasakytų, bet ūmai Marijana pajuto, kad kažkas joje dingo, matyt, tai, kas padėdavo jai kovoti. Gana jai kovoti su viskuo su žmonėmis ir stichija. Ji pavargo, ji serga ir bet koks kalėjimas jai atrodė geriau už visa tai, ką išgyveno. Atstūmusi Barbą, ji atidengė veidą ir suklupo.

Tai aš, jūsų didenybe. Tai tik aš... Darykite man, ką norite...

Jis tyliai aiktelėjo, paskui šūktelėjo:

Rustanai! Žibintą!

Mameliukas, kurio ji nematė ir nemanė, kad jis Rusijoje, pribėgo tarsi kailinis kalnas su turbanu viršūnėje. Neryškioje žibinto šviesoje Napoleonas įdėmiai žvelgė į ligos išsekintą veidą ir akis, pilnas ašarų, kurios risdamosi išbalusiais skruostais, stingo. Jo akyse pasirodė ugnelės, kurios, beje, greitai užgeso, ir staiga jis pasilenkė prie jos tokiu suakmenėjusiu veidu, kad ji nesusilaikiusi sudejavo.

Jūsų didenybe... Jūs niekada man neatleisite?

Tačiau jis nieko neatsakė ir paėmė iš mameliuko rankų žibintą.

Nunešk ją! pasakė jam. Paguldyk karietoje! Jos bendrakeleivė važiuos su Konstanu. Arklį iškinkyti ir pasiimti. O šis... vežimas nevertas to, kad dėl jo gaištume laiką. Nustumkite jį į šalikelę ir važiuojame! Čia galima sustingti iš šalčio!

Netaręs nė žodžio Rustanas pakėlė Marijaną ir nunešė į dormezą, kur jau buvo vienas žmogus. Ji nesusilaikiusi nusišypsojo, kai pažino Kolenkurą ir pamatė nustebusį jo veidą.

Matyt, pone hercoge, taip jau likimo lemta, kad mudu visada susitinkame keistomis aplinkybėmis, sušnabždėjo ji.

Tačiau stiprus kosulio priepuolis sukrėtė ją ir nebeleido kalbėti. Hercogas de Visansas tučtuojau pakišo jai po kojomis

indą su žarijomis, paėmė iš kelioninio neseserio vyno, įpylė ir priglaudė prie jaunosios moters lūpų.

Jūs sergate, ponia, pasakė jis užjaučiamai. Šis klimatas ne jums...

Jis nutilo, nes Napoleonas įlipo į karietą ir ėmė dangstytis lokena. Jis atrodė įniršęs. Jo judesiai buvo staigūs, antakiai smarkiai suraukti, tačiau Marijana, pasistiprinusi valdovo mėgstamu šambertenu, išdrįso prabilti.

Kaip jums atsidėkoti, jūsų didenybe? Jūsų dide...

Jis nutraukė ją:

Nutilkite! Vėl užsikosėsite! Pašto stotyje bus laiko...

Netrukus privažiavo Kauną ir sustojo priemiestyje priešais namą, kurio tik pusė buvo likusi. Tiesą sakant, visas miestas buvo toks, nes prieš dešimt metų didelę Kauno dalį sunaikino baisus gaisras, po kurio jis vis neatsigavo. Parncūzams atėjus į šį Nemuno krantą, mieste tvarkos nepadaugėjo. Išskyrus seną pilį, keletą bažnyčių ir maždaug pusę namų, visa kita buvo griuvėsiai.

Namas, priešais kurį sustojo karieta, buvo lyg ir nakvynės namai. Juos prižiūrėjo jaunas virėjas, italas, atvykęs čia praėjusią vasarą kartu su kariuomene. Atrodo, kad jis klestėjo, nes vos prieš keletą minučių atšuoliavusio Amordiu įspėtas jis padarė tiesiog stebuklą. Kai Marijana, Kolenkuro prilaikoma, įėjo į kambarį, kur degė kaitri ugnis, ji pamatė balta staltiese užtiestą stalą, keptų viščiukų, sūrio, baltos duonos, uogienės ir vyno... ir pamanė, kad pateko į rojų. Kambarys švytėjo švara, jame buvo šilta, o oras kvepėjo ką tik iškepta kiaušiniene.

Napoleonas paklausė Giljemą Grandį, kuris, dvilinkas susilenkęs, sveikino jį:

Tu rasi gerą kambarį?

Tokių turiu tris, jūsų imperatoriškoji didenybe. Tris puikius kambarius. Gal jūsų didenybė suteiktų man garbę ir pavalgytų?

Aš neturiu laiko, nors... Štai šiai poniai reikia pailsėti. Paruošk jai lovą. Matau, turi tarnaičių. Tegul ten užkurs ugnį ir atneš vakarienę...

Atsainiai mostelėjęs, jis pasikvietė Barbą, stovėjusią kitų karietų keleivių priešakyje o ten buvo Diurokas, generolas

Mutonas, baronas Fenas ir Konstanas, kuris, atpažinęs Marijaną, nuskubėjo prie jos švytinčiu veidu.

Dieve mano! Ponia kunigaikštienė! Tiesiog stebuklas!

Napoleonas valdingu mostu nutraukė jį.

Gana, Konstanai! Pasirūpinkite, kad šią ponią gerai įkurdintų! O jūs, pridūrė jis kreipdamasis į Barbą, eikite su savo bendrakeleive, padėkite jai atsigulti...

Jūsų didenybe! ėmė maldauti Marijana. Leiskite bent paaiškinti jums...

Jokiu būdu! Eikite į lovą. Jūs vos pastovite. Aš ateisiu ir pasakysiu, ką nusprendžiau...

Ir, tarsi ji nebeegzistuotų, jis nusigręžė nuo jos ir nuėjo prie stalo, pamažu nusimesdamas viską, kuo buvo apsigaubęs, kaip svogūnas lukštus. Jis atsisėdo ir viską užmiršęs puolė valgyti jam atneštą dar čirškančią kiaušinienę.

Kaip visada, imperatorius vakarieniavo neilgai. Po dešimties minučių Napoleonas įėjo į Marijanos kambarį. Jaunoji moteris kaip tik buvo atsigulusi į lovą, kuri dėl keleto sudėtų čiužinių buvo panaši į laivą aukštais bortais. Ji mėgavosi karšto pieno puodeliu, pirmu po ilgos pertraukos. Išvydusi imperatorių, Marijana nustojo gerti ir norėjo atiduoti puodelį Barbai, tačiau jis sulaikė ją.

Baikite! pasakė jis taip, kaip paprastai sakoma: “Nešdinkitės!”

Nedrįsdama nepaklusti ir nenorėdama bandyti jo kantrybės, kurios, kaip ji žinojo, buvo nedaug, ji nusidegindama burną išgėrė visą pieną. Paėmusi puodelį ir padariusi reveransą, Barba dingo. Marijana nuolankiai laukė, kada imperatorius kreipsis į ją. Ilgai laukti neteko.

Aš nebesitikėjau jūsų pamatyti, ponia! Iš tiesų, vis dar negaliu patikėti, kad tikrai jus drebančią radau prie suklypusio vežimo!

Jūsų didenybe, nedrąsiai sušnabždėjo Marijana, gal leisite man...

Ne, ponia! Neturiu laiko klausytis jūsų istorijos ir dėkojimų. Aš jums pagelbėjau, nes taip pasielgtų kiekvienas doras žmogus. Dėkokite Dievui.

Tuomet... ar galiu paklausti, ką jūsų didenybė ketina daryti mano atžvilgiu?

O kaip jūs manote?

Nežinau, bet... kadangi jūsų didenybė manęs ieškojo ir net įvertino mano galvą...

Jis nelinksmai šyptelėjo.

Įvertinau jūsų galvą? Neperdėkite! Tam tikrą sumą tam, kuris jus suras, prižadėjau ne dėl to, kad atiduočiau jus sušaudyti, ir tikiuosi, jūs nieko panašaus nepamanėte! Žinokite tai, ponia! Nesu budelis ar beprotis, ar neturintis atminties žmogus. Aš neužmiršau jūsų suteiktų man paslaugų, ir juo labiau neužmiršau, kad tik mane gelbėdama patekote į šį širšių lizdą!

Bet aš leidau pabėgti jūsų belaisviui...

Gana apie tai! Aš neužmiršau, kad jūs mylėjote mane ir kad tada, kai jūsų širdis užgauta, galite leistis į visokias avantiūras, kaip ir toji, kai gelbėjote maištingąjį kardinolą. Pagaliau aš neužmiršau ir to... kad mylėjau jus, ir niekada nebūsiu jums abejingas.

Jūsų didenybe!..

Tylėkite! Juk sakiau, kad skubu. Jūsų ieškojau tik vildamasis išgelbėti nuo jūsų pačios, pirmiausiai kad sutrukdyčiau bėgti paskui tą jūsų amerikietį, ir išgelbėčiau jo šalį nuo neįtikėtinų pavojų ateityje. Nejaugi jūs nepamanėte, jog aš bijojau... siaubingai bijojau sužinoti, kad jūs žuvote per gaisrą?

Argi galėjau tai įsivaizduoti? Maniau...

- Jums nieko nereikėjo manyti, jums reikėjo paklusti. Žinoma, būtumėte patyrusi mano pyktį, bet jūs prie jo jau pripratusi, ar ne? Galų gale būčiau išsiuntęs jus į Prancūziją, labai greitai ir patogiai.

Iki ašarų susijaudinusi Marijana kimiu balsu vos sušnabždėjo:

Jūsų didenybė nori pasakyti, kad aš už savo maištą nebūsiu nubausta?

Žinoma, ne! Bet tai, kad esate čia, įrodo, jog nesulaužėte man duoto žodžio nevykti į Sankt Peterburgą! Ir dėl to aš nieko nepridėsiu prie bausmės, kurią jums nustačiau.

O... kokia tai bausmė?

Jūsų namas Paryžiuje nebepriklauso jums. Juo labiau, kad jūs seniai nebesate madmuazelė d'Aselna de Vilnev. Nuo šiol jūsų giminės namas priklauso jūsų pusseserei madmuazelei Adelaidei d'Aselnai.

Kažkas sugniaužė Marijanai gerklę ir ji vos ne vos sušnabždėjo:

Tai reiškia... kad Paryžiaus vartai nuo šiol man uždaryti, kad aš tremtinė?

Keistas žodis Anglijoje išauklėtai emigrantei! Tačiau nemanykite, kad jus išsiųsiu į Seltonholą. Jūs ne tremtinė, bet nebeturite teisės nuolatinai gyventi Paryžiuje. Trumpai apsilankyti jums nedraudžiama, bet nuolat gyventi privalote ten, kur reikia.

Ir kur tai yra?

Nesidėkite nesuprantanti! Jūs kunigaikštienė Sant'Ana, ponia, jūs gyvensite kartu su savo vyru ir su sūnumi. Daugiau niekur imperijoje jums neleidžiama gyventi.

Jūsų didenybe!..

Neprieštaraukite! Aš darau tik tai, kas susiję su jūsų pažadu. Grįžkite pas kunigaikštį Koradą. Jis vertas meilės, net jei... jo odos spalva ne tokia, kokią turėtų turėti toks žmogus.

Odos spalva? Jūsų didenybė žino?

Taip, ponia, žinau! Norėdamas padėti jums išvengti nemalonumų, susijusių su skyrybomis, kunigaikštis Sant'Ana paprašė mane padėti ir patikėjo man savo paslaptį. Maskvoje gavau jo laišką. Dabar žinau, su kuo susituokėte...

Jis lėtai priėjo prie lovos ir uždėjo ranką ant jaunosios moters peties, ji beveik netekusi sąmonės klausėsi jo. Staiga jo balsas tapo labai švelnus.

Pasistenkite pamilti jį, Marijana! Niekas nėra taip vertas to, kaip jis. Jei nori, kad tau visai atleisčiau, būk gera žmona... ir kartu su juo grįžk į mano rūmus. Toks doras žmogus negali atsiskyrėliškai gyventi. Pasakyk jam tai. Taip pat pasakyk, kad jis bus taip priimtas, jog niekas nė nepamanys iš jo šaipytis.

Dabar jaunosios moters skruostais ritosi ašaros, tačiau tai buvo naudingos ašaros, reiškusios palengvėjimą ir švelnumą. Greitai pasukusi galvą, ji prisiglaudė drėgnomis lūpomis prie blyškios rankos, spaudusios jai petį, ir nemėgino nieko sakyti.

Keletą akimirkų jie taip buvo, paskui Napoleonas atsargiai ištraukė ranką ir priėjo prie pravirų durų.

Konstanai! pašaukė jis. Paruošta?

Tarnas tučtuojau pasirodė su portfeliu ir popieriais, kuriuos atidavė Marijanai.

Čia, tarė imperatorius, pasas, orderis rekvizuoti karietą, leidimas imti pašto arklius ir pagaliau pinigai. Ilsėkitės! Keletą dienų pasigydykite, paskui ramiai vykite į Prancūziją. Iš čia geriau išvykite rogėmis. Aš nutariau jomis pasinaudoti.

Jūsų didenybė tuoj pat išvyksta? nedrąsiai paklausė Marijana.

Taip, aš turiu kuo greičiausiai grįžti, nes sužinojau, kad man nesant vienas niekingas beprotis, kažkoks Malė, paskelbė apie mano mirtį ir vos neįvykdė valstybės perversmo. Aš nedelsiant išvykstu... Paskui jis atsisuko į Konstaną, kuris pasitraukęs per tris žingsnius, laukė įsakymų. Jau nuspręsta, kokiu keliu važiuosime? Į Karaliaučių ar į Varšuvą?

Hercogas de Visansas nusiuntė kurjerį į Humbleneną, kad pažiūrėtų, koks kelias į Karaliaučių, kuris tiesesnis.

Gerai, važiuojame. Galėsime pasukti, jei kelias bus prastas. Sudie, ponia! Tikiuosi vėl pamatyti jus ne tokiomis dramatiškomis aplinkybėmis.

Pirmą kartą po ilgos pertraukos Marijana išdrįso nusišypsoti.

Iki pasimatymo, jūsų didenybe! Dievas išgirs mano maldas, ir jūsų kelionė bus sėkminga! Prieš išvykdamas gal jūsų didenybė man pasakytų... kariuomenė... nejaugi buvo taip baisu kaip šnekama?

Gražus išvargęs imperatoriaus veidas staiga persikreipė. Bejausmėse jo akyse atsispindėjo toks skausmas, kokio Marijana niekada nebuvo mačiusi.

Buvo labai blogai, ponia. Jo balse jautėsi kartėlis. Vargšai mano vaikai! Juos žvėriškai žudė, ir tai mano klaida! Man nereikėjo taip ilgai užtrukti Maskvoje! Ta prakeikta saulė man aptemdė protą... ir dabar turiu juos palikti, palikti, kai dar esu jiems toks reikalingas...

Marijanai pasirodė, kad jis tuoj pravirks. Tačiau Konstanas priėjo prie šeimininko ir pagarbiai palietė jį.

Jie turi viršininkus, jūsų didenybe! Tokie kaip Nėjus, Poniatovskis, Udinas, Davu, Miuratas, jiems vadovaus ir jie niekada neliks be vadovo!..

Konstanas teisus, jūsų didenybe! karštai sušuko Marijana. Ir be to, jūs reikalingas visai imperijai... visiems mums. Atleiskite, kad paliečiau jūsų žaizdą.

Jis mostelėjo ranka, kad tai nesvarbu, perbraukė veidą virpančia ranka ir vos šypsodamasis jaunajai moteriai paliko kambarį, kurio duris Konstanas atsargiai uždarė. Po keleto minučių važiuojančių karietų keliamas triukšmas pažadino miesto rytinį aidą. Jau švito, ir oras buvo aiškiai pasitaisęs. Po trijų dienų ant pavažų užkeltu ir dviejų arklių traukiamu dormezu Marijana ir Barba išvyko iš Kauno į Marijampolę. Kol jaunoji moteris ilsėjosi, Barba susirado Isaką Leviną, kuriam atidavė pusbrolio laišką, perlus ir arklį ir paaiškino, kur jis ras sulūžusią kibitką. Ji grįžo su naujais rūbais, ne tik šiltais, bet ir labiau tinkamais tai, kuri dabar jau galėjo nebesislapstyti. Ir atsisėdusi greta Marijanos patogiame dormeze lenkė nesusilaikiusi patenkinta tarė:

Aš buvau teisi, jog sėkmė kada nors vėl nusišypsos, bet nesitikėjau, kad taip greitai! Dabar poniai kunigaikštienei dėl nieko nebereikia nerimauti. Visos avantiūros baigėsi.

Marijana atsisuko į ją ir truputį ironiškai nusišypsojo.

Jūs manote? Deja, bijau, kad priklausau toms moterims, kurios iki pat mirties patenka į avantiūras, vargšele mano Barba. Tačiau tikiuosi, kad jūs nebenukentėsite...

Marijampolės pašto stotyje sužinojo, jog imperatorius išvyko į Lenkiją, kad pakurstytų sąjungininkų lenkų entuziazmą, gerokai atvėsusį dėl gandų apie atsitraukimą. Tačiau Marijanai nebuvo jokio reikalo juo sekti, ir ji pasuko prie Baltijos jūros, nors dėl pusnynų tai ir nebuvo lengva. Ir ji tos ilgos kelionės metu ne kartą dėkojo Dievui už susitikimą su Napoleonu, nes dabar galėjo taip patogiai keliauti.

Man atrodo, kad su mūsų kibitka mes niekada nebūtume tiek nuvažiavusios! pasakė ji Barbai.

O, kur nors būtume nuvažiavusios. Tik neaišku, į rojų ar į pragarą!

Keliauninkės nuolat keitė arklius, valgė tik stotelių smuklėse, tad maždaug po savaitės pasiekė Dancigą.

Stūksantis pelkėtoje dviejų upių santakoje Dancigas vieną vakarą išniro kaukiant vėjui, kuris tarsi peilis viską skuto lygumos paviršiuje. Po juodu dangumi, kuriuo lėkė kuokštiniai debesys, jis atrodė kaip vaiduoklis, iškilęs iš baltų griuvėsių: Napoleonas čia ėmėsi didelių karinių darbų, bet juos sustabdė šaltis. Už tamsaus senovinio teutonų miesto putotomis bangomis baltuojanti audringa jūra griausmingai trankėsi į pylimą.

Visą kelią Marijana beveik nekalbėjo. Apsimūturiavusi kailiais, pasukusi galvą į langą, ji neatitraukė akių nuo baltų laukų, kuriais jų karieta lėkė beveik lygiai, nes buvo uždėta ant didžiulių medinių pavažų. Ji dar nebuvo visai atgavusi sveikatos, bet jautėsi daug geriau, ir Barba nesuprato, kodėl jaunosios moters nuotaika artėjant prie Dancigo darėsi vis slogesnė.

Ji negalėjo nuspėti, kad šiame pajūrio mieste Marijanai reikės išspręsti svarbiausią problemą, ir niekieno įsikišimas negali jai padėti. Miestas, artinęsis liūdnoje blėstančios dienos šviesoje, jai buvo dviejų kelių sankryža, kurioje reikės pasirinkti vienintelį. Ten ji turės priimti sprendimą, nuo kurio priklauso visas tolesnis jos gyvenimas.

Arba ji keliaus imperatoriaus pasiūlytu keliu... arba paskutinį kartą nepaklus ir sudegins už savęs visus tiltus. Tuomet Dancigo uoste ji susiras laivą, kuris nugabens ją salų pilna įlanka, pavojingais šiaurės sąsiauriais į Atlanto uostą, iš kurio pagaliau bus galima išplaukti į Ameriką. Kad ten surastų... ką? Ji visą kelią tylomis svarstė šį klausimą.

Atsakymas tebuvo vienas: nežinomybė, karo pabaigos laukimas, meilė, be abejo, laimė... galbūt! Žinoma, nuostolinga laimė! Kitaip ir būti negali, nes Marijana dabar suprato, kad net ištekėjusi už Jasono, net tapusi jo vaikų motina, širdies gilumoje visuomet gailėsis mažojo Sebastjano, vaiko, kuris užaugs be jos ir kada nors abejingai praeis pro ją nė nenujausdamas, jog ji jo motina.

Tik Dancige ji galėjo padaryti tą tragišką pasirinkimą. Jei ji nori dingti, tai reikia daryti dabar ir ryžtingai, nes viskas atrodys natūraliai. Tokiu metų laiku važiuojant iš Dancigo į Paryžių kelyje gali atsitikti visokių nelaimių. Draugai pamanys,

kad ji žuvo, o Napoleonas paliks ramybėje jos artimuosius. Truputį paverks ir užmirš! Taip, toks pabėgimas viliojantis dalykas, tačiau Marijana d'Aselna de Vilnev, kunigaikštienė Sant'Ana dingtų amžinai. Tai reiškia vėl gimti, ir vieną gražią dieną Čarlstono krantinėje pasirodys visai kita moteris, prie nieko neprisirišusi ir be praeities, ir žengs ten savo pirmuosius žingsnius.

Barbos kosčiojimas grąžino ją į tikrovę.

Ponia, mes keisime arklius ir toliau važiuosime ar sustosime?

Sustosime, Barba. Esu per daug pavargusi ir noriu pailsėti, ir jūs taip pat...

Į miestą įvažiavo mediniu tiltu virš užšalusios įlankos. Ir kai karieta ėmė slysti siauromis seno Hanzos miesto gatvelėmis, Marijanai pasirodė, kad pateko į viduramžius: aukštų namų raudonų plytų iškyšos, smailiaviršūnių stogų ir karvelidžių kraigai, tamsios kaip kalnų tarpekliai gatvelės.

Už gatvės posūkio išnirdavo tai didinga gotikinė bažnyčia, tai rūmai XV-XVII amžiaus šedevras. Tačiau žmonių sutiko mažai, tai buvo arba įvairiataučiai įgulos kareiviai, arba niūrūs gyventojai, kurių kuklūs rūbai taip nesiderino su šios šiaurės karalienės grožiu. Jautėsi tingumas, tramdomas pyktis, noras laikytis nuošaliai.

Kai karieta važiavo uosto krantine, kur buvo daugybė aukštų namų, rotušės, primenančios flamandų miestus, laikrodis išmušė keturias. Priešais duonos turgų buvo smuklė, dėl apsnigtos paauksuotos iškabos ir blizgančių koklių atrodžiusi visai patraukliai. Žemos durys nuolat trinksėjo vaikščiojo jūreiviai ruoniniais batais ir iki akių apsimūturiavę kareiviai.

Privažiavus karietai, ant slenksčio pasirodė smuklininkas ir tarnas, kurie žemai lenkėsi taip gerai apsirengusioms keliauninkėms. Bet tuo metu, kai Marijana jau norėjo eiti į smuklę, jos vos nepargriovė iš kažkur atsiradęs raudonplaukis drimba, visa gerkle plyšojęs... airišką dainą.

vanokite! sužagsėjo vyriškis atsargiai nustumdamas kliūtį.

Ir apstulbusi Marijana pažino jį.

Kregai! sušuko ji. Kregai O'Flaerti! Ką jūs čia veikiate?

Jis jau buvo benueinąs. Išgirdęs savo vardą, jis atsigręžė ir prisimerkęs pažiūrėjo kaip trumparegis.

Kregai! pakartojo jaunoji motris apsvaigusi iš džiaugsmo. Tai aš... Marijana!

Staiga jis pasilenkė, paėmė sniego saują ir įnirtingai pasitrynė juo veidą.

Šventasis Patrikai! Tačiau... tai tiesa!..

Ir nukaitęs iš džiaugsmo jis stvėrė abiem rankom Marijaną, pakėlė į orą ir kurį laiką laikė ją kaip mažą mergaitę, paskui pastatė ir garsiai išbučiavo.

Dieve mano! Tai per daug nuostabu! Jūs! Jūs čia, mano gražuole! Negaliu tuo patikėti. Bet eime, eime į tą plėšikų urvą. Galima sustirti iš šalčio... ir reikia aplaistyti susitikimą!

Šeimininko lydima Barba įžengė į gana jaukų kambarį uosto pusėje, o tuo metu Marijana, nekreipdama dėmesio į geriančius ir rūkančius kareivius bei jūrininkus, su Kregu įsitaisė prie didžiulės, baltu fajansu apmūrytos karštos krosnies. Airis garsiai užsakė degtinės.

Aš išgerčiau arbatos, tarė Marijana. Bet greičiau kalbėkite, Kregai! Jūs čia... vienas ar vis dėlto radote Jasoną?

Jis gyvai dirstelėjo į ją, ir jau visai nebeatrodė apgirtęs.

Aš sutikau jį. Dabar jis laive. Geriau pasakokite apie save!..

Bet ji nebesiklausė jo. Širdis ėmė smarkiai plakti, o skruostai suliepsnojo. Taigi ji buvo teisi! Nuojauta neapgavo jos, o įkyrus sapnas tapo tikrove. Ji sugriebė Krego ranką.

Aš noriu pamatyti jį. Tuoj pat! Pasakykite, kur jis? Koks laivas?

Na na, ramiau! Jūs jį pamatysite, bet, dėl Dievo meilės, nusiraminkite, ir aš jums viską pasakysiu. Tam nereikės daug laiko.

Tikrai, jis beveik neturėjo ko pasakoti. Kregas lengvai nuvyko į Peterburgą, nes Krylovo pavardė jam buvo tarsi pasas. Sostinėje buvo labai lengva susirasti Krylovų namą, o ten ir Jasoną.

Jie gyveno nedideliuose rūmuose ant Nevos kranto ir laukė progos išvykti. Tai nebuvo paprasta, nes nei rusų, nei anglų laivai nedrįso plaukti Skandinavijos sąsiauriais.

Pagaliau jie susirado vietą laive su Švedijos vėliava. "Smolando" kapitonas sutiko nugabenti juos į Anverą, iš kur palyginti lengvai galima patekti į laivą, plaukiantį į Jungtines Valstijas, nors miestas ir okupuotas prancūzų.

Mes neketinome čia užsukti, baigė pasakojimą airis. Į Dancigą buvome priversti plaukti dėl to, kad per štormą patyrėme avariją. Nulūžo stiebas, ir šiame uoste teko ieškoti pagalbos. Mes čia jau trys dienos, ir kol jį remontuoja...

Jūs ragaujate vietinius gėrimus! linksmai baigė Marijana. Tai puiku, bet dabar palydėkite mane pas Jasoną!

Palaukite, laiko yra. Geriau papasakokite, kas jums nutiko.

Tai galima padaryti ir vėliau, o aš nebegaliu laukti. O, Kregai! Supraskite, kas man yra šis stebuklas: susitikimas, apie kurį nebesvajojau. Užjauskite mane! Greičiau palydėkite mane pas jį. Juk matote, kad mirštu iš nekantrumo.

Tai buvo tiesa. Ji nebenustygo vietoje, ir palikusi nepaliestą karštą arbatą, puolė prie durų, priversdama O'Flaertį atsistoti. Numetęs ant stalo monetą, jis išėjo paskui ją staiga apniukusiu veidu, kuris gal būtų atšaldęs jaunosios moters įkarštį, jei ji būtų tai pastebėjusi. Tačiau ji nebegalėjo valdytis, ją apėmė neapsakomas, beveik beprotiškas džiaugsmas, ir svetimoje aplinkoje, nejausdama skruostus stingdančio vėjo, ji žvalgėsi pažįstamos figūros, pačios brangiausios. Neliko dvejonių, Napoleono išplėšto netvirto pasižadėjimo, nieko... tik atgautoji meilė!

Slysdama ir vos negriūdama ant apledėjusio sniego, ji bėgo uostu, kurį jau gaubė rausvos sutemos. Kregas minėjo "Smolandą", ir ji ieškojo laivo tokiu pavadinimu. Ji norėjo visa gerkle šaukti Jasono vardą, pranešti jam, kad pagaliau atėjo galutinio jų susijungimo momentas. Iš paskos airis kriokdamas rėkė:

Marijana! Marijana! Dėl Dievo meilės, palaukite! Leiskite pasakyti jums...

Bet ji nieko negirdėjo. Ji tapo instinkto, džiaugsmo, aistros įsikūnijimu, ir tarsi kompaso strėlė, atkakliai sukanti į šiaurę, lėkė prie niekada neregėto laivo!

Ir staiga jis pasirodė vienintelis, mylimas. Jis nerūpestingai lipo tilteliu iš didelio laivo. Tada iš jos širdies išsiveržė šūksnis, kuriame aidėjo pergalės fanfaros:

Jasonai!..

Amerikietis atkreipė dėmesį į šį šūksnį. Ir iš pirmo žvilgsnio jis pažino ją. Jiedu susitiko, ir Marijana taip smarkiai puolė prie jo, kad vos neįkrito į vandenį. Jasonas savo tvirta ranka ją sulaikė, bet kai ji prisiglaudė prie jo, atsargiai atstūmė ją, nors ir nepaleisdamas.

Tu! sušuko jis. Iš tikrųjų tu?

Jaunosios moters karštą džiaugsmą staiga perliejo ledinė srovė. Jo žodžiuose buvo nuostaba, nepasitikėjimas ir... viskas. Ne to ji vylėsi.

Žinoma, pasakė ji tyliau, tai aš. Argi tu manei, kad aš mirusi?

Ne... be abejo, ne. Kregas sakė, kad tu išsigelbėjai ir susitikai su Napoleonu. Aš nustebau, nes negalėjau nė įsivaizduoti, kad sutiksiu tave čia.

Ji truputį pasitraukė atgal, kad geriau į jį pažiūrėtų. Niekas tarsi nepasikeitė, tačiau ji pajuto, kad mato kitą žmogų...

Kodėl taip? Dėl liūdnos raukšlelės prie lūpų, nuovargio žvilgsnyje, kažkokios keistos Jasono laikysenos? Atrodo, kad jis gyvena kitame pasaulyje. Neatitraukdama nuo jo akių, ji palingavo galvą.

Tu negalėjai įsivaizduoti? pakartojo ji. Tu teisus, tai iš tikrųjų neįtikėtina susitikti čia! Ir juo labiau, jog tu nieko nepadarei, kad susitiktume.

Jis atsakė truputį pašaipiai šypsodamasis ji visada taip mėgo šią jo šypseną!

Nešnekėk nesąmonių! Kaipgi aš galėjau? Mus skyrė kariuomenės, didžiulės teritorijos!

Aš buvau Maskvoje, ir tu tai žinojai! Kodėl gi tu negrįžai pasiimti manęs? Šankala prieš mirtį pasakė: tu išvykai su savo draugu Krylovu ir nebegalvojai apie mane!

Jis nuvargęs gūžtelėjo pečiais, jo žvilgsnis apsiblausė.

Aš neturėjau pasirinkimo, bet tu... tu galėjai tai padaryti! Bet nevažiavai paskui mane.

Argi tau nepasakė, kas man sutrukdė tai padaryti?

Ji atsigręžė ir akimis paieškojo Krego, kuris stovėjo atokiau.

Taip, sužinojau, kai O'Flaertis rado mane. Bet kai išvykau iš Maskvos, nežinojau! Maniau, kad Napoleonas artinasi ir tu pasirinkai!..

Pasirinkau! su kartėliu tarė ji. Apie kokį pasirinkimą buvo galima galvoti, kai aplinkui viskas degė ir griuvo? O tu...

Gana! Čia nebegalima būti. Labai šalta!..

Jis norėjo paimti ją už parankės, bet ji pasitraukė nusprendusi nebaigti sakyti sakinio. Kurį laiką jie ėjo tylėdami, paskendę savo mintyse, ir Marijana vos tramdydama ašaras pamanė, kad net ir mintys tapo visai svetimos. Eidamas pro airį, Jasonas stabtelėjo.

Viskas paruošta! pasakė sausai. Išplauksime prasidėjus potvyniui. Štormas rimsta...

Kregas linktelėjo galvą, kad suprato, ir nusišypsojęs jaunajai moteriai su apgailestavimu ir užuojauta, nuėjo į "Smolandą".

Marijanai pasirodė, kad pasidarė dar šalčiau, nors vėjas gerokai aprimo, tačiau netrukus suprato, kad šaltis glūdi joje. Jis sklido iš jos sustingusios širdies.

Tu išplauki? paklausė ji po kurio laiko.

Taip, mūsų laivas suremontuotas, mes ir taip jau praradome daug laiko.

Ji nelinksmai šyptelėjo.

Tu teisus! Per daug laiko prarasta.

Ar Jasonas pajuto jos kartėlį? Staiga jis sugriebė jos ranką ir patraukė ją prie namo durų, kur buvo palyginti ramu.

Marijana, juk žinai, kokia mano padėtis! Aš vykstu į karą ir nebepriklausau sau. Prisimink: juk mudu susitarėme, kad tu vėliau atvyksi pas mane! Ar užmiršai?

Ne! Bijau, kad tai tu daug ką užmiršai... net mane.

Tu išprotėjai!

Neskubėk. Juk tu nė nepamanei paklausti, kaip aš visą tą laiką gyvenau. Ne! Tau tai neįdomu. Štai Kregas iš karto paklausė, o aš neatsakiau - skubėjau pamatyti tave. Tik Kregas... Tai draugas!

O aš kas gi aš?

Tu? Ji gūžtelėjo pečiais. Tu... žmogus, kuris mane mylėjo, bet nebemyli.

Taip! Prisiekiu, kad taip... Aš tebemyliu tave.

Jo atmintyje beregint atgijo liepsningos jų meilės dienos, aistringos naktys ant paprastų čiužinių. Jis apkabino ją, norėjo prisiglausti, šiltas jo alsavimas plūstelėjo į jaunosios moters veidą, bet ji nerodė iniciatyvos, nes kažkas joje neatsileido...

Marijana! maldavo jis. Išklausyk mane! Prisiekiu savo sielos išgelbėjimu, aš nesilioviau mylėjęs tave. Tik... aš nebeturiu tam teisės.

Teisė? Ak taip! Žinau... karas!

Ne! Klausyk! Padarytų klaidų mums niekada nepavyksta ištaisyti. Jų naštą turime nešti tol, kol to nori Dievas! Mudu, mylėdami vienas kitą, viską padarėme, kad priartintume tai, kas neišvengiama! Mes blaškėmės po visą pasaulį, bet nors ir labai toli nusidanginome, likimas mus vis tiek pasivijo. Jis stipresnis.

Tačiau... ką tu nori pasakyti? Koks likimas?

Mano, Marijana. Tas, kurį aš pats kvailai sukūriau iš pavydo ir pykčio! Ir jis nubloškė mane į Peterburgą. Maniau, kad bus sunku susirasti senus tėvo bičiulius, kad jie galbūt užmiršo, jog kažkur gyvena paskutinis Boforas. Taigi žinai, ką sutikau pas juos patekęs?

Ji papurtė galvą ir pajuto, kad ši įžanga baugina ją.

Aš sutikau jauniausią Krylovo sūnų Dmitrijų... Jis grįžo iš Amerikos, kur jį buvo nusiuntęs tėvas, tikėdamasis sužinoti, kaip mes gyvename, ir pamėginti vėl užmegzti ryšius, nes turėjo komercinių planų. Jis buvo Čarlstone.

Na ir kas?

Mano žmo... Pilara, kuri manėme, amžinai užsidarė Ispanijos vienuolyne, grįžo į mano namus!

Marijaną ūmai apėmė pyktis. Tai ji likimas? Ta bjauri moteris, padariusi viską, kad jos vyras patektų ant ešafoto? Mėginusi ir ją, Marijaną, nužudyti? Ir dėl to jis taip kankinosi?

Na ir kas? sušuko ji piktai. Kas iš to, kad ji grįžo? Išvyk ją!..

Ne! Aš nebegaliu! Neturiu teisės. Ji... ji grįžo su vaiku... mano vaiku... Aš turiu sūnų!

Ak!..

Marijana nieko nebepasakė... nieko, tik tą žodelį, trumpą, bet skausmingą ir baisų, kaip paskutinis atodūsis. Jasonas teisus, likimas, ta bjauri baidyklė, negailestingas ir klastingas, užklupo juos. Ilga beprasmiška kova su juo baigėsi...

Išsigandęs, kad jos kūnas staiga suglebo, Jasonas suspaudė ją glėbyje, pasilenkė, norėjo pabučiuoti šaltus jos skruostus ir suspaustas lūpas, tačiau ji, įsirėmusi rankomis į krūtinę, ant kurios svajojo miegoti visas savo gyvenimo naktis, nieko netarusi lengvai atstūmė jį. Jausdamasis nelaimingas kaip vaikas, sudaužęs mėgstamą žaislą, jis nebesivaldė.

Pasakyk man ką nors!. Prašau tavęs! Netylėk! Žinau, kad įskaudinau tave, bet maldauju kalbėk! Tu žinai, aš tikrai myliu tave, aš myliu tik tave ir atiduočiau viską pasaulyje, kad išsipildytų mūsų svajonė. Klausyk... Niekas neverčia mūsų jau dabar išsiskirti. Kodėl negalėtume išplėšti iš gyvenimo dar trupučio laimės, trupučio džiaugsmo? Aš galiu žūti tame kare, mirti toli nuo tavęs. Eikš pas mane! Aš nuvesiu tave į laivą, kuris auštant išplauks! Iki Anvero daug dienų... daug naktų. Leisk tave dar mylėti! Neatsisakykime šios paskutinės nuostabios progos...

Ji jautė karštligišką jo jaudulį. Ji jautė, kad jis sako tiesą, kad jis nuoširdus, jis tikrai norėjo išvykti su ja. Kaip jis sakė, jiems prieš akis dar tiek dienų, tiek meilės naktų, tiek aistros, ir galbūt jis paskutiniu momentu nepanorės to nutraukti. Tada Anvere jis pasiūlys plaukti su juo per vandenyną į jo gimtinę, kur galės slapta gyventi kaip meilužė. Ir tada vėl daugybė aistringų naktų... O ji taip myli jį! Kokia baisi pagunda...

Ji jautėsi tokia nelaiminga, kad jau norėjo nusileisti ir sutikti išvykti. Tačiau netikėtai jos vaizduotėje iškilo trys veidai: išdidus ir ironiškas jos tėvo, puikus ir kančios kupinas Korado ir mažutis, švelnus miegančio tamsiaplaukio kūdikio... Ir silpstanti, nusiminusi, aistringai įsimylėjusi Marijana nutolo, ją nustūmė ta Marijana d'Aselna, kuri pirmą vedybų naktį gindama savo garbę, špagos dūriu parbloškė mylimą žmogų... ta, kuri tą pačią naktį išvijo Jasoną Boforą... Ji nebegalėjo būti kita!

Ji nustūmė jį, šįkart ryžtingai, išėjo iš priedangos ir pajuto ledinį vėją. Kietai suspaudusi rankas juodsidabrės lapės movoje, ji išdidžiai atlošė galvą, ir paskutinį kartą žalios jos akys sutiko maldaujamą žvilgsnį žmogaus, kurį paliko ir kuris nusipelnė tik jos paniekos!

Ne, Jasonai! griežtai pasakė ji. Aš taip pat turiu sūnų! Ir aš kunigaikštienė Sant'Ana!

Jau buvo naktis. Marijana neatsigręždama ėjo į smuklę, kuri tamsoje švietė kaip laivo signalinis žibintas, kaip švyturys audroje, pasiglemžusioje jos meilę...

Epilogas

Klajonių pabaiga 1813 metų gegužė

Kaip kadaise, juodi paauksuoti grotuoti vartai su akmeniniais gigantais tarsi patys atsivėrė. Kaip kadaise, ramus parko jaukumas maloniai apgaubė atvykusius...

Tai buvo ta pati šviesi smėliu nuberta alėja, bėganti tarsi upė tarp juodų kiparisų ir kvapnių apelsinmedžių ir paskui dingstanti aukštai trykštančių fontanų rūke ir pursluose. Vis dėlto Marijana iš karto pajuto, kad kažkas pasikeitė, kad sodas pasidarė nebe toks kaip tada, beveik prieš trejus metus, kai ji čionai, į nežinomybę, įvažiavo kartu su kardinolu...

Nedidelis šūksnis jai padėjo suprasti tą skirtumą.

Viešpatie, kaip gražu! atsiduso jaunoji moteris. Visos tos gėlės!..

Štai .kas! Gėlės! Kadaise parke nebuvo gėlių, išskyrus citrinmedžių ir apelsinmedžių žydėjimo metą. Jo grožį sudarė vien kontrastai medžių ir pievelių, baseinų su tekančiu vandeniu, kur sustingusios statulos atrodė labai nuobodžiaujančios. Dabar visur buvo pilna gėlių, tarsi kažkoks išdykęs burtininkas būtų išbarstęs parke visas vaivorykštės spalvas. Čia augo rožės, ypač daug rausvų, aukšti oleandrai, blyškūs ir kvapnūs, didžiuliai perlamutriniai bijūnai iš Kinijos, milžiniški

violetiniai rododendrai ir baltutės lelijos... Gėlių fantazija! Ir jų grožis atgaivino šį didžiulį sodą. Atgijo spindinčios fontano čiurkšlės, pritarusios čiulbantiems paukščiams. Nes ir jų, paukščių, čia yra. Anuomet jų beveik nesigirdėjo, tarsi šį dvarą slėgęs liūdesys būtų gąsdinęs juos. Dabar jie iš visos širdies giedojo.

Pamatęs Marijanos nuostabą, Žolivalis pasilenkęs palietė jos ranką.

Jūs sapnuojate, Marijana, ar atsibudote? Galima pamanyti, kad niekada nesate regėjusi šio puikaus sodo.

Ji krūptelėjo, lyg iš tikrųjų būtų ką tik nubudusi.

Tai beveik tiesa! Aš niekada nemačiau jo tokio. Tada nebuvo nei gėlių, nei paukščių, nei tikro gyvenimo, man regis... Visa tai kaip nuostabus sapnas.

Jūs buvote tokia išsigandusi. Tiesiog prastai žiūrėjote.

Ir Žolivalis nusijuokęs atsisuko į savo žmoną tarsi kviesdamas ją būti liudytoja. Tačiau Adelaidė, pakišusi savo ranką po Marijanos ranka, papurtė galvą.

Jūs nieko neišgirsite, mano drauge. Manau, kad visos tos permainos susijusios su vaiko atsiradimu čia! Vaiko akivaizdoje ir kelmas gali sužaliuoti!

Jau mėnuo, kai Arkadijus ir Adelaidė susituokė. Sausio mėnesį grįžusi į Paryžių, Marijana rado juos abu, beveik niekur neišeinančius iš namo Lilio gatvėje, skausmo prislėgtus, kurį jie kartu pakėlė ir kuris pamažu juos suartino. Jie buvo įsitikinę, kad Marijana žuvo, ir apraudojo ją.

Kai buvo gauti oficialūs dokumentai, kad Adelaidė vietoje Marijanos tampa teisėta giminės namo savininke, niekas nepaaiškėjo, veikiau atvirkščiai. Šis netikėtai paveldėtas turtas juos įtikino, kad Marijanos šiame pasaulyje nebėra, juo labiau kad iš jos nebuvo gauta jokios žinutės. Ir tuomet jie pasijuto esą baisiai vieniši ir apleisti, nežinantys, kaip toliau gyventi. D'Aselnų namas virto savotišku mauzoliejumi, už kurio užtrauktų užuolaidų jie rengėsi neišvengiamai mirčiai, naudodamiesi vien Grakcho paslaugomis... Grakcho, kuris nebedrebino oro dainomis...

Vakar, kai purvais apdrabstyta Marijanos ir Barbos karieta sustojo prie durų, keliauninkės pamatė senuką su senute, kurie prilaikė vienas kitą už parankės ir vos nenumirė iš džiaugsmo...

Tas netikėtas sugrįžimas iš tikrųjų buvo didis ir nuostabus įvykis. Visi glebėsčiavosi ir bučiavosi, o Grakchas, taip pat pabučiavęs šeimininkę, atsisėdo ant laiptelių ir niekaip negalėjo sulaikyti ašarų.

Visa naktis praėjo pasakojant apie savo nuotykius: Arkadijaus ir Grakcho generolo Nansučio gurguolėje, Marijanos ir Barbos begalinėje kelionėje namo. Nebuvo apsieita be valgio ir gėrimo. Adelaidė, daugelį mėnesių maitinusis bet kaip, akimirksniu atgavo savo pasakišką apetitą. Ir tą atmintiną naktį ji prarijo viščiuką, paštetą, puodelį kompoto ir du butelius šampano.

Paryčiui ji buvo gerokai apsvaigusi, bet laiminga kaip karalienė. Kai ji, truputį svyruodama, nuėjo ilsėtis, Žolivalis atsigręžė į Marijaną, kuri žvelgė į tėvo portretą.

Ką dabar ketinate daryti?

Neatitraukdama akių nuo išdidaus veido, kuris, atrodė, ironiškai stebėjo jos judesius, ji gūžtelėjo pečiais.

Tai, ką privalau! Metas ir man tapti suaugusia, Žolivali! Ir aš jau pavargau nuo nuotykių. Juose plėšaisi, netenki jėgų, o naudos jokios. Yra Sebastjanas... Apie nieką nebenoriu galvoti, tik apie jį.

Tik... apie jį? Prisiminkite, kad šalia jo kažkas yra...

Aš neužmirštu. Juk galima patirti truputį laimės, suteikiant jos kitam. O jis, Žolivali, tikrai nusipelno būti laimingas.

Jis pritariamai linktelėjo galvą, paskui, minutėlę padvejojęs, paklausė:

Ir jūs dėl nieko neapgailestaujate?

Ji pažvelgė į jį taip pat išdidžiai kaip atsisveikindama su Boforu. Bet šiame žvilgsnyje nebebuvo pykčio. Jis buvo ramus ir tyras kaip saulės nušviesta banga.

Ar neapgailestauju? Negaliu pasakyti! Viena žinau: pirmą kartą per ilgą laiką mano sieloje ramu...

Begalinė kelionė nualino ją, tad prieš išvykdama į Italiją, ji nutarė truputį paviešėti šiame name, kurio durys, žinoma, jai visada bus atviros. Susitiko su kai kuriais draugais. Fortiunė Gamelen raudojo kaip pensiono auklėtinė, kai Marijana jai papasakojo apie susitikimą su Fransua Furnjė. Taleiranas, vis

toks pat nuoširdus ir kandus, buvo įsitempęs ir nervingas kaip ir pats Paryžius, kurį Marijana vos pažino.

Miestas atrodė niaurus. Imperatorius grįžo į jį beveik slapčiomis, paskui savaitę po savaitės plūdo tai, kas liko iš puikiausios pasaulyje kariuomenės: sužeistieji, ligoniai, apšalusieji. Daugelis negalėjo atsikelti iš lovų, iki kurių vos ne vos nuslinkdavo. Vis dėlto šnekama, kad imperatorius stengiasi organizuoti naują kariuomenę. Seržantai verbuotojai ėmėsi darbo, nes Prūsija, Rusijos katastrofos įkvėpta, sujudo, kai kur sukilo, skubiai ieškojo ginklų ir sąjungininkų. Pavasarį, sutelkęs naują kariuomenę, Napoleonas puls... Ir Paryžus ėmė niurnėti.

Tomis gana slogiomis dienomis Žolivalis sulaukė geros žinios, kurią perdavė jo notaras. Geros, nors ir gedulingos: jo nematomoji žmona mirė. Septimanija de Žolival mirtinai susirgo plaučių uždegimu, kai lydėjo Angulemo hercogienę per šios gailestingumo vizitus dėl Hartvelo.

Arkadijus neveidmainiavo ir neliejo ašarų. Jis niekada jos nemylėjo, ir jo neramiame gyvenime ji tebuvo statistė; tačiau jis buvo tikras didikas ir nerodė savo džiaugsmo.

Marijana ėmė rūpintis juo. Ji pastebėjo ir tai ją labai sujaudino karštus vikonto ir savo pusseserės jausmus. Žolivalis Adelaidei buvo paslaugus ir rūpestingas, kartu ir švelnus. Ir kaip tik ji, pareiškusi, jog netrukus ketina išvykti į Luką, pasakė:

Jei jūs, Žolivali, dabar laisvas, kodėl jums nesusituokus su Adelaide? Jūs puikiai vienas kitam tinkate, ir jūsų padėtis šeimoje bus tvirtesnė negu kažkokio užjūrio dėdulės...

Abu nuraudo. Paskui Žolivalis, aiškiai susijaudinęs, labai tyliai pasakė:

Aš labai džiaugčiausi, brangioji Marijana... bet nesu tinkama partija! Nei padėties, nei turto ir dar mažiau vilčių jų turėti! Oda ir kaulai, ir gerokai aplamdyti...

Ir aš nieko neturiu... iš Sabos karalienės lobio... tarė Adelaidė nuleidusi akis kaip vienuolė, tačiau manau, kad galėsiu būti gera žmona, jei manęs nori...

Tuomet nuspręsta! šypsodamasi tarė Marijana. Jūs tuokiatės. Paskui aš pasiimu jus į Italiją. Tai bus jūsų povestuvinė kelionė.

Vieną dar vėsią balandžio dieną šventojo Tomo Akviniečio bažnyčios klebonas Švenčiausiosios Mergelės Marijos koplyčioje sutuokė Arkadijų de Žolivalį ir Adelaidę d'Aselną dalyvaujant liudytojams kunigaikščiui Taleiranui ir madam Gamelen. Šalia vikonto, išsitempusio kaip styga, puikiu pilku kostiumu, stovėjusi Adelaidė alyvine šilkine suknele, su skrybėlaite, papuošta gėlėmis, švytėjo ir atrodė dešimčia metų pajaunėjusi. Paskui buvo puiki vakarienė, didžiojo Karemo nuostabiai paruošta naujame Taleirano name Sen Florenteno gatvėje, kur vicekancleris apsigyveno daugiau kaip prieš metus, pardavęs imperatoriui Matinjoną.

Vieną naktį, po vidurnakčio, juodai apsirengęs vyriškis pasibeldė į Lilio gatvės namo duris. Jis buvo susisupęs į platų apsiaustą, jo veidą dengė kaukė, bet jis nusilenkė jaunajai moteriai kaip karalienei. Netaręs nė žodžio, jis juoda pirštine aptempta ranka parodė auksinę plokštelę, kurioje buvo išgraviruotos keturios raidės.

Marijana suprato, kad tai pasiuntinys, apie kurį kalbėjo kardinolas de Šazėjus. Ji nubėgo į savo kambarį, atnešė ir įdėjo į pasiuntinio delną deimanto lašelį. Šis vėl nusilenkė, nusisuko ir dingo, neištaręs nė žodžio. Tačiau kai sunkios namų durys užsitrenkė paskui juodai apsirengusį žmogų, Marijana pasišaukė Grakchą.

Tu gali viską ruošti išvykimui, pasakė ji jam. Čia nebeturiu ką veikti...

... Pašto karieta, ant kurios pasostės vėl oriai sėdėjo Grakchas, riedėjo parku. Ji privažiavo didžiulį žalią kilimą, kur vis taip pat išdidžiai vaikštinėjo balti povai, ir pagaliau sustojo prie plačių rūmų laiptų, kur stovėjo baltais auksu siuvinėtais rūbais vilkintys liokajai. Vienas jų pribėgęs atidarė duris.

Instinktyviai žvalgydamasi figūros su turbanu, Turchan bėjaus, Marijana nušoko ant žemės nekreipdama dėmesio į Žolivalio ištiestą ranką. Adelaidė ir Barba išlipo jai iš paskos, ir Barba staiga sušuko suplojusi delnais:

Jėzau mieliausias! Kaip nuostabu!..

Marijana atsigręžė. Keliuku iš arklidės artinosi keista eisena: Rinaldas, rūstusis puikiųjų Sant'Anos arklidžių viršininkas, už pavadžio vedė mažą pilką asiliuką, ant kurio dona Lavinija

prilaikė tamsiaplaukį berniuką. Jis juokėsi... Ir Marijana pamatė, kad Rinaldas atrodo išdidesnis ir laimingesnis negu vesdamas mylimiausią kunigaikščio eržilą neprilygstamąjį Ilderimą.

Tuomet dona Lavinija pastebėjo keliauninkus, ir ji taip apstulbo, kad vos nepaleido vaiko. Ir Marijana, sustingusi vietoje užplūdus jausmams, išgirdo jos balsą:

Jos šviesybė! Tai jos šviesybė!.. Dieve mano!..

Ji beregint nukėlė nuo balno mažylį ir tekina pasileido su juo, besispardančiu ir protestuojančiu dėl tokio netikėto elgesio.

Nutilkite, mano brangenybe, pasakė ji jam, juokdamasi ir kartu verkdama. Tai jūsų mama!

Ma-ma... ma-ma... ėmė dainingai kartoti mažylis, o nuo jo balso salo Marijanos širdis.

Ji taip pat puolė pirmyn, apimta švelnumo, ir susitiko su Lavinija kaip tik laiku, sutrukdydama jai daryti reveransą, nes su mažyliu ant rankų tai buvo gana snku. Tačiau ji staiga nuleido rankas, jau pasirengusias paimti vaiką.

Prisiglaudęs prie senosios damos peties, jis su vaikams būdingu baugštumu žiūrėjo į ją, ir Marijana dabar nedrįso nė pajudėti. Ji stovėjo nuleidusi rankas, akimis rydama savo vaiką ir iki širdies gelmių susijaudinusi, kad jis toks nuostabus.

Sebastjanas atrodė didesnis negu penkiolikos mėnesių. Jo mažame apskritame veidelyje spindėjo didelės žalios, kaip motinos, akys. Baltas kostiumėlis paryškino auksinį kaklo ir putnių rankyčių įdegimą. Juodos garbanos žvilgėjo, ir kai jis staiga nusišypsojo, Marijana pamatė baltutėlius blizgančius tris ar keturis dantukus.

Dona Lavinija atsargiai atkabino jo rankutes nuo savo kaklo.

Na štai, pasakė ji tyliai, imkite jį, ponia! Jis jūsų...

Nors Marijana ir būgštavo, vaikas nesipriešino. Jis perėjo ant kitų rankų ramiai, tarsi jam tai būtų visai įprasta. Marijana pajuto, kaip jos kaklą palietė maža šilta rankelė.

Mama... čiauškėjo mažylis. Mama...

Tada, vos sulaikydama ašaras, kad neišgąsdintų jo, ji pagaliau išdrįso pabučiuoti savo sūnų. Meilės banga užliejo ją, veržlus srautas, nuplovęs visus apgailestavimus, abejones, o širdyje tilo ir vis labiau tolo ją gąsdinęs balsas: “Tu niekada nepamatysi jo... Tu niekada nepaimsi jo ant rankų... Tu negalėsi...”

Kartu su Lavinija, išdidžiai kaip imperatorienė laikydama sūnų, Marijana grįžo prie laukiančiųjų, kurie taip pat iki ašarų susijaudinę stebėjo sceną, kurios nuo pat Paryžiaus visi laukė nekantraudami ir nerimaudami. Žolivalis pasisveikino su Lavinija kaip senas pažįstamas, supažindino su savo žmona. Paskui, kadangi visi susiruošė eiti į rūmus, Marijana pagaliau ryžosi užduoti seniai rūpimą klausimą:

Kunigaikštis... mano vyras,... Ar galiu jį pamatyti?

Spinduliuojanti ekonomės šypsena ją truputį sutrikdė.

Žinoma, ponia, jūs pamatysite jį, sušuko Lavinija, kai sugrįš.

- Sugrįš? Jo nėra viloje? O Dieve! Nejaugi jis keliauja?

Ūmai ji pajuto nusivylimą ir nesuprantamą baimę. Jau keletą mėnesių ji svajojo susitikti su tuo puikiu ir patraukliu žmogumi, pasilikti su juo, kartu su juo gyventi tą nežmonišką gyvenimą, kurį jis pasirinko... ir dabar ji sužino, jog reikia dar palaukti, kad galėtum jam pasiaukoti.

Ji buvo tokia nusivylusi, kad kai Lavinija nusijuokė, vos neįsižeidė ir ne iš karto suprato, ką ši sako.

Ne, jūsų šviesybe, jis nekeliauja. Jo dabar nėra namie, štai ir viskas! Bet jis ilgai neužtruks. Jis nuėjo į ganyklą.

Ak, jis nuėjo...

Paskui staiga ji suprato.

Dona Lavinija! Jūs sakote jis išėjo? Jis lauke... vidury baltos dienos?

O taip, ponia... Nebėra košmaro, nebėra prakeiksmo. Žiūrėkite! Dėl vaiko pasodino visas tas gėles, ir viskas, kas buvo bloga, užmiršta. Nebebuvo įmanoma gyventi taip uždarai. Mažylis, kuris jį myli, nesuprastų, kodėl taip yra. Tai nebuvo lengva, bet man, tėvo Amundžio padedamai, pavyko jį įtikinti. Taigi, kai čia grįžome, mes sušaukėme visus tarnus, visus valstiečius. Jie visi buvo čia... prie šių laiptų. Tėvas Amundis pasikalbėjo su jais, paskui aš, juk juos visus pažįstu, nes esu viena iš jų, ir pagaliau kunigaikštis, kuris jų akivaizdoje įmetė baltos odos kaukę į ugnį.

Ir tada? sunerimusi paklausė jaunoji moteris.

Tada? Jie puolė ant kelių kaip priešais Išganytoją ir šaukė, šaukė. Jų sveikinimo šūksniai kilo į dangų. Ir jie dvi

dienas garbino šeimininką, kuris pagaliau sutiko parodyti jiems savo veidą... Klausykite! Tai jis!

Pasigirdo arklio kanopų kaukšėjimas, pažadinęs giliausiai Marijanos viduje glūdinčius prisiminimus. Tai buvo tie į griaustinio dundėjimą panašūs garsai, kurie niūriomis naktų valandomis po vestuvių persekiojo ją ir kuriuos kėlė pašėliškai lėkęs baltutėlis eržilas. Triukšmas didėjo, artėjo ir staiga Ilderimas su raiteliu kaip baltas žaibas švystelėjo priešais juos. Lengvai kaip kregždė žirgas perlėkė platų baseiną. Ant Marijanos rankų Sebastjanas džiugiai sušuko:

Tėte!.. Tėte!.. Tė-te!..

Marijana švelniai pabučiavo jį ir atidavė Lavinijai. Lėtai, bet tvirtai ji nulipo laiptais ir žolės kilimu viena nuėjo pasitikti raitelio. Jis lėkė į ją, kaip patrankos sviedinys, gal net nepastebėdamas jos... Tačiau ji nesujudėjo, pakerėta laukinio šuoliavimo grožio, rizikuodama būti parblokšta, jei Koradas nesutramdys įsismarkavusio Ilderimo.

Bet jis buvo tikras šio karališko gyvulio, taip pat ilgai buvusio vieninteliu jo draugu, valdovas. Per keturis žingsnius nuo Marijanos arklys atsistojo piestu, sumataravo ore priekinėmis kojomis, paskui staigiai nusileido, o raitelis vikriai nušoko ant žemės.

Ir tada Marijana pamatė, kad bronzinė jos prisiminimų dievybė tapo tikrai gyva būtybe. Jis buvo apsirengęs kaip koks didikas fermeris, apžiūrintis savo valdas giedrą vasaros dieną, apsiavęs aptemptas juodas kelnes, sukištas į odinius batus, ir apsivilkęs baltus marškinius, atsagstytus ant raumeningos krūtinės. Tačiau mėlynos jo akys šypsojosi, ir buvo kupinos dar niekada nematytos šviesos...

Ji taip įtemptai žiūrėjo į jį, kad nė nepamanė prabilti. Tačiau jai pasirodė, kad nubudo iš miego, kai jis atsargiai paėmė jos ranką ir lūpomis prigludo prie jos.

Sveika atvykusi, ponia, nuskambėjo žemas balsas, visada jaudinęs ją. Jūs atvykote... aplankyti mūsų?

Ji suprato, jog jis dar nedrįsta patikėti, kad ji grįžo, ir riteriškai palieka jai kelią atsitraukti. Bet jo žodžių tonas išdavė būgštavimą, ir tai sujaudino ją.

Ne! Aš atvykau, kad pasilikčiau, jei jūs dar norite to. Aš atvykau, kad būčiau jūsų žmona, Koradai, visiškai jūsų

žmona... Aš neprašau man atleisti už visa tai, ką dėl manęs iškentėjote, bet atsiduodu į jūsų rankas! Ar norite manęs?

Kurį laiką jiedu stovėjo tylėdami. Mėlynos kunigaikščio akys įsisiurbė į jaunosios moters akis, tarsi mėgindamos išplėšti iš jų gelmės paslaptį; šiame žvilgsnyje staiga susijaudinusi Marijana pajuto liepsningą aistrą, tačiau jūros bangos spalvos vyzdžiai nesujudėjo, nenukrypo į šalį.

Bet štai jis švelniai, beveik droviai priglaudė ją prie savęs.

Kas gi gali atsisakyti pamatyti įsikūnijusį saldžiausią savo sapną? susijaudinęs sušnabždėjo jis.

Tą naktį, palaimingo svaigulio apimta Marijana sužinojo, kad ne pirmą kartą priklauso Koradui Sant'Anai ir kad paslaptingasis jos meilužis iš Korfaus sugrįžo visam laikui...

Ž. Benconi. **Marijana d'Aselna. 3**
Romanas

Redaktorė **E. Bradauskaitė**

Leido UAB "Gamta". 1994.10.21. SL 522. Užsakymas 2958
A. Jakšto 9, 2600 Vilnius

Spausdino "Vilties" spaustuvė,
Viršuliškių skg. 80, 2056 Vilnius

Žiuljeta Benconi

MARIJANA d'ASELNA

III

Šia knyga baigiama Ž. Benconi istorinių nuotykių romanų serija, kurios pagrindinė herojė — žavioji kunigaikštienė d'Aselna. Didieji Europos įvykiai iš egzotiškųjų Artimųjų Rytų atbloškia Marijaną į speiguotąją Rusiją. 1812—ieji metai. Ji susitinka Napoleoną Maskvoje ir kartu pergyvena didįjį Maskvos gaisrą. Traukdamasi su prancūzų armija, gražioji kunigaikštienė neaplenkia ir Vilniaus... Po ilgų klajonių ir daugybės nuotykių Marijana d'Aselna pasiekia Italiją. Pagaliau savo šeimoje — su vyru ir sūnumi. Tik ar ilgam ši ramybė?..

